

Don Comentario

88.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, written on aged, stained paper. The text is oriented vertically and appears to be a list of names or titles, possibly related to the University of Chicago library collection.

mihi an tibi? Et ait pecuniam tibi perijisse, sed addit modum, Cum eo tamen, &c. vt in
l. & hæc distinctio §. vltim. Loca. Si igitur per te steterit quominus incontinenti pecu-
nia probaretur & adnumeraretur, ac malueris eam deponi apud nummularium quem
elegisti, tuo periculo erit, quia post moram tuam perijt, sicut si parato me soluere,
tu accipere nolueris, oblatam scilicet oportuno loco & tempore, vt l. mora De vsur.
nam quæ fit inopportuno loco vel tempore oblatio, nullius momenti est. & inoppor-
tunus est locus inopportunumve tempus non tantum si alio loco vel tempore offerat-
tur quam quo dari debuit, sed & si vel sacra facienti creditori vel funus ducenti vel
quibus alijs temporibus receptum est in ius vocare non decere l. ij. De in ius voc. &
ita si iusseris me oblatam pecuniam deponere apud nummularium, quoad opportuni-
tas quæ tum non erat se offerret melior nobis præsentibus resignandæ & probandæ
pecuniæ, meum erit non tuum detrimentum. Et secundum hæc in l. creditor hoc titu.
qui oblatam à debitore pecuniam vt alia die accepturus distulit ideo non agnoscit
eius pecuniæ periculum si postea quasi ærofa à magistratu reprobata sit quod accipe-
re distulerit iusta ex causa cum non offerretur opportuno & commodo tempore, si-
cut eadem lex ait tutoris periculo non esse pecuniam pupillarem quam collocare di-
stulit cum non inuenirentur idonea nomina. Et ærofam pecuniam dicit quæ subæra-
ta est, quæ aurea vel argentea videtur & habet in se aris plurimum, vt Festus æro-
fani Cyprum appellatam ait quod in ea plurimum aris nascatur. à Græcis dicitur pe-
cunia ærofa *χαλκίφρα*. Oblatio autem quæ fit opportuno loco & tempore, etiam si
nuda sit oblatio sine obsignatione & depositione, hos habet effectus. Moram emen-
dat, moram & periculum oblatae pecuniæ in creditorem transfert, & ideo perempta
pecunia post oblationem sine culpa debitoris, debitor liberatur ipso iure ex Sabini
sententia l. stipulatus sum Damam De verb. oblig. ex aliorum sententia per exceptio-
nem. l. interdum §. vltim. eod. l. qui x. hoc titu. l. huiusmodi §. si cui homo De leg. j.
Item oblatio sola soluit *ἀντίληψις* l. xj. C. de vsur. & liberat publicis debitis l. j. C. de iu-
scep. & arc. & Et vsuris debitis ex mora l. qui Romæ §. Seia De verb. oblig. l. tutor pro
pupillo in fi. De adm. tut. Et vsuris grauioribus in stipulationem deductis si offerantur
minores de quibus initio conuenit l. ix. C. de vsuris. Liberat etiam sorte in totum vel
pro qua parte oblata fuerit, licet oblata pecunia extet, quoniam denegatur actio. si ob-
lata fuerit apud prætorem initio postulandæ actionis l. xxx. hoc tit. l. xxj. De reb. cred.
Alias vero oblatio sola nec liberat sorte si extet, nec vsuris debitis ex stipulatione vel
ipso iure etiam mora non interueniente, nec pœna iam commissæ nec pignus soluit, nisi
oblationi accesserit etiā obsignatio & depositio l. x. C. de pig. act. l. j. in fi. De vsur. l. vj. l.
acceptam C. eod. tit. M. Tullius vj. ad Art. Consistere vsura debuit, deponere volebāt.
Obsignatio, inquam & depositio quæ fiat sollemniter testibus præsentibus in æde sacra
vel in tabulario vrbis vel vbi iudex arbitratus fuerit d. l. acceptam l. ix. C. de solut. Hæc
pro solutione habetur. Nec similis huic est obsignatio & depositio facta in specie pro-
posita. nam neque sollemniter facta est neque soluendæ, sed magis probandæ pecuniæ
causa. Et notandum pecuniæ depositionem sollemniter factam soluendi causa pro solu-
tione haberi d. l. ix. etiam si obsignata fuerit pecunia. Obsignatio fit vt de certa pecunia
constet quasi arca conclusa, & ne intercipiatur. & consequenter si obserata pecunia de-
ponatur cur non & hoc pro solutione erit? Accidit aliquādo vt qui vēdiderat sub lege
redimendi, pecuniam sua die offerret & obseratam deponeret, & inefficax diceretur
depositio quod clauis retinisset, hoc argumento, Clauibus traditis translata videtur
possessio l. clauibus De cōt. emp. l. j. C. de cr. exp. her. l. ij. C. de per. & com. rei ven. Ergo
retentis non videtur translata. nec igitur ea depositio pro solutione est. in quo fuit ca-
lumnia summa. nam & si non tradantur clauis, transferri tamen alijs modi pos-
sessio potest & in depositione transferri possessionem necesse non est. Et eodem
argumento non aliter obsignata pecunia pro soluta haberetur quam remotis si-
gnis quibus obsignata est, aut facultate eorum remouēdorum creditori data. Verum
pergamus ad reliqua. Ex his quæ diximus colligit Africanus, si emptor nummos &
venditor

**Scholastica historia Ragi-
stri Petri comestoris sacre
scripture seriē breuē nimis
& expositam exponentis.**

*Cisle el 8° Jon Manuel de Reynoso Acadiano de
Campos a. 17. de Abril de 1598. na pro co. de la Pala*

Incipit prologus epistolarius.

Reverendo patri ac dño suo Guilhelmo dei gratia senonensi archiepo. Petrus servus christi presbyter trecentis. Vita bonā et exitum beatū. Causa suscepti laboris fuit instans

petitio sociorum. Qui cum historiā sacre scripturę in serie et glossis diffusam lectitarent breuē nimis et inexpressā. opus aggredi me cōpulerunt ad qđ p veritate historie cōsequenda recurrerēt. In quo sic animus stilo impauit. vt a dictis patribus non recederē. Nec nouitas fauorabilis sit. et mulcens aures. Porro a cosmographia moysi inchoans. riuulū historię cum deducti vsq; ad ascensionē saluatoris. pelagus mysteriorū peritioribus relinquens. in q̄bus vtilia et vetera psequi. et noua cūdere licet. De historiis quoq; ethnicorum quedā incidentia pro ratione temporis inserui. instar riuulū qui secus alueum diuertacula que inuenerit replens. preterfluere tñ nō cessat. Veritatem q̄ stilo rudē opus est lima. vobis pater inclite limā referuauī. vt huius operi deo volente et correctio vestra splendorē. et auctoritas pbearet penitentię. Per oīa benedicat deus.

Incipit historia scholastica theologie discipline.

Imperatorie maiestatis ē in palatio tres habere mansiones. auditoriū vel consistoriū in quo iura decernit. cenaculum in quo cibaria distribuit. thalamus in quo quiescit. Ad hūc modū impator noster qui imperat ventis et mari mundū hunc habet pro auditorio. vbi ad nutū eius omnia disponunt. Unde illud Esaie. Celū et terram ego impleo. Scđ hoc dicit dominus. Unde. Dominus ē terra et plentudo eius. Animā iusti habet pro thalamo. quia delicie sunt ei ibi quiescere et esse cum filiis hominū. Scđ hoc dicit sponsus. et anima cuiusq; sponsa. Sacram scripturā habet pro cenaculo. in qua sic suos inebriat. vt sobrios reddat. Unde. Ambulaui in domo dei cum consensu. id est in sacra scriptura idipsum sapientes. Scđm hanc dicitur pater

familias. Cenaculi huius tres sūt partes. fundamentū paries. tectum. Historia fundamentū ē cuius tres sūt species. Annalis. Calendaria Effimera. Allegoria paries super innitens que per factum aliud factum figurat. Tropologia domus culminis superposita que p id quod factum est quid a nobis sit factendū insinuat. Prima plantior. Secunda acutior. Tercia suauior.

Sumit allegoria quādam a persona. vt Ista ac significat christum. Quandoq; a re q̄ non ē persona vt veruer occisus humanitatem passam significat. Persona enim est indiuidua rationabilis nature substantia. Quandoq; a numero. vt apprehēdet septem mulieres virum vnum etc. id ē septem dona gratiarū. Quandoq; a loco vt p motū in quo docebat christus eminetia p̄tutū. Quandoq; a tempore. vt nō sit fuga vestra hyeme vel sabbato. id ē in refrigeratione charitatis. Quandoq; a facto. vt interfectio Solie a Dauid. id est interfectio diaboli a christo. Tropologia est sermo conuersus. pertinet ad mores animi. Et magis mouet q̄ allegoria que p̄tinet ad ecclesiam militantē anagoge ad triūphantem. et ad domini trinitatem.

Sequitur tabula in historiā Genesis. De creatione empirei celi et quattuor elementorum. ca. i. De p̄maria mundi cōfusione ca. ii. De opere p̄me diei. ca. iii. De opere secunde diei. ca. iiii. De opere tertie diei. ca. v. De opere quarte diei. ca. vi. De opere quinte diei. ca. vii. De opere sexte diei. ca. viii. De creatione hominis. ca. ix.

Tabula

De institutione conjugii.	ca. x.	De incestu loth.	ca. lliij.
De quiete sabbati z sanctificatione	ca. xij.	De peregrinatione abrae apud abimelech re	ca. lvi.
De creatione anime pthoplasti.	ca. xij.	gem gerare.	ca. lvi.
De paradiso z lignis paradisi.	ca. xij.	De ortu Isaac z electioe agar cu filio.	ca. lvi.
De quattuor fluminibus paradisi.	ca. xij.	De puteo iuramenti.	ca. lvi.
De phibitione edulij z de pcepto.	ca. xv.	De imolatioe arietis p Isaac.	ca. xvij.
De impositione nominu animatu z forma	ca. xv.	De morte Sare	ca. lvi.
tionis mulieris.	ca. xvij.	De legatioe eliezer i mesopotamia.	ca. lvi.
De somno Ade z formatione mulieris d co	ca. xvij.	De aduetu Rebecce ad Isaac.	ca. lvi.
sta eius.	ca. xvij.	De morte abrae post susceptam sobolem de	ca. lvi.
De nominibus mulieris	ca. xvij.	cehura.	ca. lvi.
De prophetia Ade.	ca. xix.	De ortu regnorum.	ca. lvi.
De statu innocetie eoz ante pctm.	ca. xix.	Aliud incidens.	ca. lvi.
De suggestione serpentis sine demois.	ca. xix.	De morte ismaelis.	ca. lvi.
De esu pomi z statu post pctm.	ca. xix.	De labore rebecca i ptu geminoz.	ca. lvi.
De maledictionibus serpentis mulieris z vi	ca. xix.	Tertium incidens.	ca. lvi.
ri.	ca. xix.	De venditoe pmo genitoz Esau.	ca. lvi.
De eiectione eorum de paradiso et rophea	ca. xix.	De descensu Isaac in geris.	ca. lvi.
igne.	ca. xix.	Quartum incidens.	ca. lvi.
De generationibus Ade.	ca. xix.	De vxoribus Esau.	ca. lvi.
De oblationibus fratrum.	ca. xix.	De benedictione Jacob.	ca. lvi.
De morte Abel.	ca. xix.	De somno Jacob cum fugeret in mesopota	ca. lvi.
De generationibus Cayn.	ca. xix.	miam.	ca. lvi.
De Seth z eius generatione	ca. xix.	De duabus vxoribus Jacob.	ca. lvi.
Epilogum interserit.	ca. xix.	De qtuor filiis Iye z d filijs acillaz.	ca. lvi.
De causa diluuij.	ca. xix.	Quintum incidens.	ca. lvi.
De archa Noe.	ca. xix.	De relijs filiis Iye z d ortu Ioseph.	ca. lvi.
De ingressu in arcam.	ca. xix.	De diuersis colorib' p'gis z fenib'.	ca. lvi.
De inundatione z cathaclismo.	ca. xix.	De fuga iacob z federe cu labā inito.	ca. lvi.
De egressione Noe z yri.	ca. xix.	De muneribus pmissis Esau.	ca. lvi.
De ebrietate noe z maledictoe chā.	ca. xix.	De lucta Jacob cum angelo z mutatioe no	ca. lvi.
De dispoioe filioz noe z d neroth.	ca. xix.	minis.	ca. lvi.
De turre babel.	ca. xix.	De occurru Esau z emptioe agri in sichen.	ca. lvi.
Primum incidens.	ca. xix.	De morte sichemitarum pro ra	ca. lvi.
De ortu idolorum.	ca. xix.	pu dine.	ca. lvi.
De generationibus Sem.	ca. xix.	De morte rachel i ptu beniamin.	ca. lvi.
De egressu thare z suoz de chalda.	ca. xix.	De morte Isaac z regib' Edm.	ca. lvi.
De annis abra post mortē patris.	ca. xix.	Sextum incidens.	ca. lvi.
De aduetu abra in terrā chanaā.	ca. xix.	De venditione Ioseph.	ca. lvi.
De descensu abra in egyptū z de reditu eius	ca. xix.	De ingressu Ioseph in egyptū.	ca. lvi.
dem.	ca. xix.	De iudas genuit phares et zaram de tamar.	ca. lvi.
De victoria Abre z occurru Melchisedech.	ca. xix.	De incarceratione Ioseph.	ca. xix.
De ortu inuilei.	ca. xix.	De expositione somniorum pincerne et pi	ca. xix.
De sacrificio abra post promissionem here	ca. xix.	storis.	ca. xix.
dis.	ca. xix.	De sublimatione Ioseph pro expositione som	ca. xix.
De fuga agar z ortu ismaelis.	ca. xix.	nij pharaonis.	ca. xix.
De pacto circūcisionis et mutatioe nominu	ca. xix.	De ingressu fratru Ioseph in egyptū.	ca. xix.
abra z sarai.	ca. xix.	De reditu fratru ad patrem.	ca. xix.
De tribu angelis susceptis ab abraā.	ca. xix.	De ingressu fratrum in egyptum cum benta	ca. xix.
De duob' descendētib' in sodomā.	ca. xix.	min.	ca. xix.
De subuersione sodomoz.	ca. xix.	De Ioseph indicauit se fratrib'.	ca. xix.

Historia libri Genesis

De descensu Israel in egyptum.	ca. xix.
De Ioseph occurrit patri. et introduxit eum	ca. xix.
ad regem.	ca. xix.
De datoe ante ptis frugū institute.	ca. xix.
De iuramento qd fecit Ioseph patri.	ca. xix.
De bñdictioe effraym z manasse.	ca. xix.
De bñdictioe duodecim tribuū.	ca. xix.
De ruben.	ca. xix.
De simeone z leui.	ca. xix.
De iuda.	ca. xix.
De zabulon.	ca. xix.
De isachar.	ca. xix.
De dan.	ca. xix.
De gad.	ca. xix.
De aser.	ca. xix.
De neptalim.	ca. xix.
De benedictionib' Ioseph.	ca. xix.
De beniamin.	ca. xix.
De morte Jacob et translatione eius in he	ca. xix.
bron.	ca. xix.
De reditu Ioseph z eius morte.	ca. xix.

De creatione empyrei celli et quattuor ele
mentorū.

Capitulum I.

In principio

erat verbum: z verbum
erat principiu i quo et p
qd pater creauit mūdū.
Quādoq' modis
dicatur. Quādoq' empy
reum celum mūdus dici
tur propter sui mundiciā. Quādoq' sensibi
lis mūdus: qui a grecis pan. a latinis omne
dictus est. q' philosophus empyreū nō cog
nouit. Quādoq' sola regio subluarīs mū
dus dicitur. q' hec sola animātia nobis nota
habet. d' qua. Princeps mundi huius encler
foras. Quādoq' homo mūdus dicit. q' in se
totius mūdī imaginē respēntat. Unde a do
mino homo omīs creatura dictus ē. z grec
hominē microcosmū. id est minore mundus
vocat. Empyreū autē z sensibile mundum. z
subluarē regionē creauit de'. id est d' nihilo
fecit. hominē vero creauit. id est plasmauit.
De creatione ergo illorū triū inq' legislatoz.
In principio creauit deus celū z terrā. id ē cō
tinens z p'tentū. id est celū empyreū z angeli
cam naturā. Terram p'o materiā omniū cor
porū. id est quattuor elemēta. id est mundus
sensibile ex his constantē. Quidā celū supe
riores p'tes mūdī sensibilib' intelligunt. terrā
inferiores z palpabiles. Ubi nos habemus
de'. hebreus habet eloyim: qd tam singulare
q' plurale est. id est de' vel dii. q' tres persone
vnius de' creator est. Lū p'o dixit moyses. cre
auit. triū errores elidit. platonis. aristotelis.
z epicuri. Plato dixit tria fuisse ab eterno. scz
deū. ydeas. yle. z in principio tpls de yle mun
dum factū fuisse. Aristoteles duo. mundū et
z opificē q' de duob' principijs scz materiā z
forma operat' ē sine principio. z opat' sine fine
Epīcur' duo. inane z athomos et in principio
natura quosdā athomos solidauit in terram
altos i aquā. altos i aerā. altos i ignē. Moy
ses p'o solū deū eternū p'pauit: z sine placenti
materia mundū creatū. Creat' autē ē in p'n
cipio. in filio. z iterandus ē i principio sic. In
principio creauit de' celū z terrā. i principio scz
tpls. Coena enī sūt mūd' z tpls. Sic aut sol'
de' etern'. sic mūd' sempitern'. i. semp etern'
id ē. tēporalit' etern' angeli q' sempiterni. U
in principio oīm creaturaz. creauit celū z terrā

ram. has creaturas primordiales fecit. et sic
Sed qd simul factu e: simul dici non potuit
Licet eni h pus nomine celu q terra. tamen
scriptum e. In initio tu dñe terra fundasti. et
opa manu tuaz sunt celi. Hac creationem
mudi p libatā sub opibz. vij. dierum explicat
scriptura. insinuās tria. creationē. dispositio-
nem et ornatū. In primo die creationē et quā-
dam dispositionē. In secdo et tertio dispositi-
onem. In reliqs tribz ornatum.

De primaria mudi pfusione. Ca. II.

Terra autez erat

inans et vacua. i. machina mudi
lis adhuc erat inutilis et infructuo-
sa et vacua ornatu suo. Et tenebre erat sup fa-
ciem abyssi. Eandē machinā quā terrā dixe-
rat abyssum vocat p sui pfusione et obscurita-
te. Unde et grecus eā chaos dicit. Quia p
dictū est. tenebre erant. qdam dogmatizave-
rūt tenebras fuisse eternas. q tam scz cū mun-
dus fieret erat. Alij irridētes deū veterē testa-
menti dicunt eū pus creasse tenebras q lucē.
S3 tenebre nihil aliud sūt q lucis absentia.
Obscuritas aut qdam aeris a deo creata est.
et dicta tenebre. An et in cathalogo creatura-
rum dictū ē. Bndicite lux et tenebre dño. Et
spūs dñi. i. spūs sanct⁹ dñs. vel dñi voluntas
ferebat sup aquas: sicut volūtas artificis ha-
bentis p oculis oēm materiā domus facien-
de sup illam fertur: dum qd de quo factus ē
disponit. Predictā machinā aquas vocat: q
si ductile materiā ad operandū ex ea. Ideo
pō sic variant eius noia: ne si vnus elemēti
noie tm censeret: illi magis putaret accōmo-
da. Hebreus habet p supferebat: incubabat:
vel syra lingua fouebat: sicut aus oua. In q
cū regimine nascēt mudi notat initū. Hūc
locū male intellexit plato: dictūz h putās de
aia mudi. S3 dictū ē de spiritu facto creante.
de quo legit. Emitte spiritū tuū et creabunt.

De ope prime diei. Ca. III.

Dixitq3 deus Fi

at lux. Et facta est lux. id est pbum
genuit in
q erat: vt fieret lux. i. Sicut verbum est fi-
ta facile vt si qd dīce-
ret verbo. Lucez vo-
cat quandā nubē lu-
cidam: illuminantē superiores mundi ptes.

claritate tamē tenui: vt fieri solet diluculo: et
hoc ad modū solis circummaginata. Presentia

Sicut qcto oculos
aperio: statim acies
mea solem iacit i ori-
entē: qd non faceret
nisi multa aeris spa-
cia q sunt inter me et
solem transuolaret:
quā momentaneam
transuolationē si ve-
līz explicare. sepe ad-
dā pus et post. Sic
pri⁹ trāsīt acies mea
aerē vicinū: p⁹ aerē
q est sup alpes. post
aerē qui ē sup alias
terras vsq ad oceanū.
num. post aerem q ē
sup oceanū. et tandem
tangit solem.

ex oblectōe corporū. lucē. et creatas diuisit lo-
corū distantia et qlitate: vt scz nunq simul sed
semp e regione diuersa emisperiā vicissim si-
bi vēdicaret. Intelligit etiā h angelorū facta
diuisio. Stātes lux. cadētes tenebre dicti sūt
Et appellauit lucē diē. a dyan greco qd ē cla-
ritas sicut lux dī: qz luit. id ē purgat tenebras
Tenebras dixit noctē a nocēdo. qz nocet oclis
ne videāt. sic tenebre qz tenēt oculos ne vi-
deāt. Sic tm dies exortū est a dyan greco. tra-
not a nictū. Et factū ē vespē. et post factū est
mane. Et sic cōplet⁹ ē dies vn⁹ natural⁹. Pri-
mo eni cum celo et terra lux ē creata: q paula-
tim occidēte factū ē p mūm vespē prime diei
vsualis. et eadē migrāte sub terras et ad qrtus
veniente factū est mane. id est terminata ē nox
et inchoauit dies secūda. Itaqz pcedēte luce
diē terminata. et sequēte nocte terminata: exti-
tuit dies vnus. Lux ipa diuisas ptes ostēde-
bat. sed nō diuidebat.

De ope secde diei. Ca. IIII

Secunda die dis

posuit deus supiora mudi sensibls
lis. Empyreū eni celū qcto factū
est. statim dispositū est et ornatū. id est sanct⁹
angelis repletū. Fecit ergo ea diē de⁹ firma-
mentū in medio aquaz. id ē quādā exteriorē

mudi supficiē ex aq3 cōgelatis: ad instar cris-
talli solidatā et plucidā. intra se cetera sensi-
bilis pntentē ad imaginē teste q i ouo ē. et in
eo fixa sūt sidera. Et dī firmamentū nō tm ppe
sui soliditatē. S3 qz terminus ē aq3 q sup ipm
sūt firm⁹ et intrāgressibils. Dicit etiā celum:
qz celat. i. tegit oia sensibils. Et cu3 legit fir-
mamētū celi: endit ad is. i. firmamētū qd ē ce-
lū: vt cū dī creatura salis. An et p sui pcame-
ratioē grece dī wanon. i. palaciū. Ut dī celū
qsi casa elyos. qz sol sub ipo positus ipm illu-
strat. Hac tm circūuolutā cōcameratioēz phl-
losophus sumitātē ignis intellexit. Cum eni
ignis nō habet q ascēdat circūuoluit: vt i al-
bano patet: ita et circa mundi exteriora ignis
voluit: et h est sydereū vel ethereū celū. Est et
tertiū celū infra qd aerē dī: de q Aues celi
comederunt illud. Quidā qrtū suspiciant esse
celū sup empyreū: qz lucifer cū ēt i empyreo
legit dīxisse. ascēdā in celū zc. Et in eo mo-
do dicit esse ipm hoīem sup angelos q sunt
i empyreo. Sane firmamētū diuidit aq3 q
sub ipo sūt: ab aquis q sup ipm sūt: de qbus
dī in ps. Qui tegis aquis supiora et. et sūt si-
cut et ipm cōgelate vt cristallus. ne igni solui
possint: vel i modū nebulę vaporabiles. Cur
pō ibi sint de nouit: nisi q quidam autumāt
inde rorem descendere in estate. Qz aut dictū
est. fiat firmamentū: et post. de⁹ fecit firmamē-
tum. et tertio. factū est firmamentū nō super-
fluit. qz sicut in domo faciēda pmo dom⁹ fit
in sciētia artificis: fit etiā materialit cū leuigā-
ligna et lapides: fit etiā essentialit cū leuigā-
ta in structurā dom⁹ disponū: ita cū dī: fiat.
ad pntiam vel pscientia dei refertur. Fecit
ad opus in materia: factum est ad op⁹ i essen-
tia. Illud pmo diē. istud scdo factum ē. et cu3
huius diei opus bonū fuit vt ceterorū. tm nō
legitur de eo. Vidit de⁹ q ēt bonū. Tradūt
enim hebrei: qz hac diē angel⁹ factus est dia-
bol⁹ sathanael. id est
lucifer: qz hebreis
consentire videtur q
in secunda feriā mis-
sam dō angelis can-
tare consueuerūt: qz
si in laudē stantium
angelorū. S3 tradūt
sancti: qz in signū fa-
ctum ē h: qz binari⁹
infamis numerus ē

Dictur sathanael qui
et lucifer. Quod in vi-
ta beati Clemētis iue-
nitur: et forte cum sit
alijs angelorū nomi-
nibus. i. raphael sile.
Sic dicit⁹ est ante la-
psum. vt forte post la-
psum quasi aduersari⁹
us. el ad est deo.

in theologia. qz prim⁹ ab vnitāte recedit. De
us autē vnitās est et sectionē et discordiā dete-
stat. Prouer. vij. Possum⁹ tm dicere. qz op⁹
tertie diei qsi adhuc est de opere scde diei qd
post patebit. An nō cōmēdatur nisi in tertia
die qsi post sui cōsumationē.

De opere tertie diei. Ca. V.

Tertia die aquas

sub firmamēto pgregauit deus in
vnu locum. Quēz plura obtineāt
loca: tm qz oēs pntent in visceribus terre in
vnu locū congregate dicte sunt. Et potuit
esse vt aque q totū aeris spaciū occupabāt
vaporabiles: solidate modicūz obrineant lo-
cum vel terra paululū subscdit: vt eas tanq
i matrice pcluderet: et sic apparuit arida: que
quasi latēs sub aquis: ppe humus dicta est
sed cum apparuit arida eadē dī terra: quia te-
ritur pedibus animantiū. Vel circūpositis
tribz elemētis dī solum: quia solida: dicit tel-
lus: qz tolerat labores hoīm. Cōgregatiōes
aquarū vocauit maria hebreo idiomate qui
quaslibet aquarū congregatiōes vocant ma-
ria. Cōpleto ergo aquaz opere subditur. Et
vidit deus q esset bonū: et addidit aliud op⁹
illi cum dixit. Germinet terra. Nec de opere
germinādi tm intelligendū est: sed de poten-
tia quasi potens sit germinare. Produxit eni
de terra herbam virentē et facientē semen: et li-
gnum pomiferū faciens fructum fm genera-
sua. Patet: qz non p moras tempoz vt modo
pduxit plantas suas terra. sed statim in ma-
turityte viridi in qua et herbe seminibus et
arbores pomis onuste sunt. Florandū q di-
ctum est virentē. Quidam dicant mundū in
vere factum: qz viroz illi⁹ tempis est et fructi-
ficatio. Alij qz legūt lignū faciens fructū: et
additū. herbam habentem semen. factum di-
cunt in augusto sub leone. Sed in marcio fa-
ctum dogmatizat ecclesia. Flora cum primo
ait facientem semen: et addit. habens vnum
quodqz sementē. quia sementis ppe dicitur
dum adhuc est in se-
mentino. semen pō
cū semināt: seminū
pō vel sementū cu3
seminatū est. Distig-
uitur tm aliter semē-
tis frugū et arborū
semē animalū: seminū cuiusqz rei exordūz.

Nec nos moueat: quia in dispositioe elemētorum videtur aer non dispositus. qz non est notat. s; dispositus est cu3 liber ab aquis notā nobis formam accepit.

De opere quarte diei. Ca. VI.

Quarto die que disposuerat cepit ornare: rebus illis que infra vniuersum mundum cōgruis morib; agerentur. Plāte enim quia terre herent ad dispositionē terre quasi magis spectant: et sicut dispositionē: sic et ornatu3 a superioribus inchoauit. Fecit enī eadem die luminaria solem et lunam et stellas. Et dicit sol quia solus lucet. i. nullū cu3 eo. Luna luz mīnū vna. id est pma. vt vna dierum: vel vna sabbatorū dicit. Sol et luna dicuntur magna luminaria in duob; et ex duob;. id est non solū p quātitate luminis sed et corpis. et non tū cōparatioe stellarū: sed et fm se. qz sol dicitur octies maior terra. et luna etiam maior terra dicitur. Luna et stellas voluit illuminare noctē. ne nox sine lumine nō mīis esset indecora. et vt operantes in nocte: vt nante et vltiores solatū luminis haberent. Sūt etia3 quedam anicule que lucem solis ferre non possunt. et fere nocte pascunt. Nec superfluit sol: s; nubes lucidavice et ageret quia illa tenuem et i sufficientē lucem habebat: et forte non nisi superiora illuminabat: sicut nec stelle modo. De illa aut nubes lucida supradicta tradit modo qz vel redierit in materiā vnde facta fuerat vt stella que apparuit magis: et colūba i qua visus est spiritus sanctus. Vel qz semp solem comitatur: vel qz de ea factū ē corpus solare. Nec tū ad decorē et ad vsum luminis ea voluit esse: sed etiam vt essent in signa et tēpora. et dies. et annos. vt sc3 signa sint serenitatis et tempestat. Vel vt ex ipis fierent signa. xij. maiora. et quedam signa minora plura his: qz dicuntur signa vel sidera. Tum quia magna diligentia signauit vel cōsiderauit ea antiquitas. Tum

quia adhuc signant et cōsiderant ea homines ad designationē temporū. Nec dicendū est vt generaliaci siue genetlici somniāt qz posita sunt in signa euentūū et ope3 nostroz: aut qz status vite nostre signent et moderent: qd docēt quibūdā experimentis que apotelesmā vocāt. Non enī credēdū est de celo his qui alieni sunt a patre qui ē in celis. Quia autem sequit in tēpora: non ē putandū qz tūc p ea iciperēt esse tēpora qz cepērūt esse cu3 mundo. sed qz per ea quattuor sunt tēporū distinctiones. Sol quoqz descendēs ad capricornum: solstitiū hyemale facit. ascendens ad cancrum estiuale. Inter vtrūqz pari ab vtroqz distantia equinoctia facit. Vel est ibi endiadis sunt in signa et tēpora. id est in signa tēporum. In dies dicitur pluraliter: qz dies multiplicitate dicit: de die sc3 naturā sc3 spacio. xxiij. horarū et de die viali. Ponit etia3 dies p tēpore non determinato et ignoto nobis vt ibi. In illa die stillabūt mōtes dulcedinē. In annos etia3 pluraliter dicitur est. qz etia3 annū multiplicitate dicit. Nec hoc dico: qz apud diuersas nationes sūt vtiqz diuerse annoz distinctiones maioz et minoz et planete ānos suos habēt. S; fm ecclie vsum dicim; s. Est enī annū lunaris habēs. cccliij. dies. Est solaris constans ex dieb; cccly. et quadrāte. id est sex horis. Est et bisextilis constans ex cccly. Est embolismalis qui stat ex cccly. dieb; et ex cedi: habēs. xij. lunationes. Dicit etia3 annū ab an qd ē circū: qz in se reuoluit. Unde et antiquiores ante vsum lraz annuz figurabant sub specie serpentis: cui cauda i os eius reuoluebatur. Facta ergo luminaria posuit deus vt luceant in firmamēto celli. et illuminēt terrā sed nō semp: et diuidāt lucem et tenebras. Quia autem luna in plenilunio facta sit: et alia perpendit translationē que habet et luminare minus in inchoatioe noctis. In pncipio enim noctis nō orit luna nisi pāsilenos. id ē rotūda. Et dicit a pan grece. id ē totū latine. et sylenos. id est luna. vel mene. id est luna qd nos plent lunū appellam;. Inde ppenditur qz sol factus est mane in oriēte: et facto vespe luna facta est in initio noctis scilicet in oriēte. Voluit tamē qdā qz mane simul facti sint: sol in oriēte luna i occidēte. et sole occidēte luna sub terra rediret ad oriēte in inchoatione noctis.

De ope quinte diei. Ca. VII.

Quinta die deus ornavit aerem et aquam: volatilia dās aeris. natatilia aqz. et vtracqz ex aqz orta sūt. Facilis enī transit aqz i aera tenuendo: et aeris in aquā spissando. Pisces vocauit moyses reptilia: qz impetu quodam totos se rapiūt vt serpētes: nō ferūt pedib; vt fere. Nota qz ex hoc qd dictū est. creauit volatile celli sūt: terra errauit plato: qz descendens in egyptū libros moysi legit: et putauit moysen sensisse volatilia esse ornatu3 aeris tū circa terram: ornatū s; aeris superioris calones dicant boni angelis mali i suggillatorem tū pmissionis eorum scilicet eritis sicut oī: datu3 est eis nomen. Cū magis vere demones dicant boni angelis mali i suggillatorem tū pmissionis eorum scilicet eritis sicut oī: datu3 est eis nomen. De enī peccantib; angelis nō pepercit. Creauit deus. i. plasmauit ce te grādia. Cete generi neutri ē indeclinabile: declinat tū ceti ceti: et oēm aiām viuētē atqz motabile quā pduxerāt aqz. Notabiles aut dicitur aie pisciū et auiū respectu aie hoīs. Ille enī mouent de esse ad nō esse: ista nō: qz perpetua ē. vt qz forsan aiās nō habēt: s; tū ipis vegetatuos. qz cum ipis animab; extinguit: ipm aīal vocauit aiām. id ē viuēs. Vn et greci diuidūt aīalia p 30a et sicbea 30a id ē viuētia brutā: s; sicbea aīalia rationalis. Sed etia3 dicitur creatu3 motabile qd creatum est sic vt moueret de vita ad mortē qd nō hō qui creatus vt non moret si vellet. Illa s; creata sūt vel vt in esum cedant alijs vel senio deficiant. His bñdixit deus. Crescite et multiplicamini. De ope sexte diei. Ca. VIII.

Sexta die ornavit deus terram. Produxit enī ter

ra tria genera animalū. i. iumenta. reptilia. bestias. Sciens enī deus hominē p peccatum casurū in penā laboris ad remediū laboris dedit ei iumenta qz iuuamēta: ad opus vel ad esum. Reptilia s; et bestie sunt ei in exercitiū. Reptiliū s; sunt tria genera trahētia vt vermes qui se ore trahūt: serpētia vt colubri qz vi costarū se rapiūt. reptētia pedibus sc3 vt lacerte et botrace. Dicuntur autē bestie quasi vastie a vastando. id est ledendo et sciscendo. Querit de quibūdā minutis animantibus que vel ex cadauerib; vel humorib; nasci solent si tūc orta fuerint. Quoz sex sunt genera. Quedā enī ex exhalationib; habent esse: vt bībiones: vermes qz ante clepsidra nascūt: bibiones ex vino: papilliones ex aqua. Quedā ex corruptioe huius vt pmes i cisternis. Quedam ex cadauerib; vt apes et iuuenis. scara be et scabrones mulce magne qz sonāt ex volatu nascunt ex equis. Quedā ex corruptione lignoz vt terredines. Quedā ex herbaz corruptione vt tinee ex olerib; Quedā ex corruptione fructuū vt gurguliones ex fabis. De his dicit qz qz sine corruptioe nascūt: vt illa qz exhalationib; tūc facta sūt: qz s; ex corruptio nibus post peccatū ex rebus corruptis orta sunt. Querit qz de nociuis animantibus si creata sint nociua vel pūmo mītia: post facta sint hominū nociua. Dicit qz aī pām hominis fuerūt mītia. sed post pām facta sunt nociua hominū trib; de causis ppter hoīs punitionē correptionē. instructionē. Punīt enī hō cū leditur his vel cū timet ledi: qz timor maxima pena ē. Corrigūt his cū scit ista sibi accidisse p peccato suo. Instruit admirādo opera dei: magis admirās opera formicaz qz onera cameloz. Vel cu3 videt hec mīnima sibi posse nocere: recordat fragilitatis sue et hūiliatur. S; diceret qz qz qdā aīalia ledūt alia: qz nec inde puniūt: vel corrigunt: vel instruūt. S; ex his et in his instruit hō p exemplū. Etiam ad hō creata sūt vt alijs sint i esum. S; si iter dicit qz etia3 in mortuos hoīs seuiūt. Sed et in his instruit homo ne aliqd genū mortis horrescat. qz p quoscūqz transeat meatus: nec capillus de capite ei peribit. Ad hūc modum solet queri de herbis et arboribus infructuosis si etia3 in illis dieb; orta sint cum scriptura non memoret nisi herbas seminales et arbores fructiferas que modo sunt. Potest dici: quia qz modo infructuosa sunt: ante peccatū

fecerunt fructū aliquē post peccatū pot' nā-
scunt hominē ad laborē q̄ ad vtilitatez. Vel
post p̄ctm orta sunt: qz post dictū ē hominē
spinas et tribulos germinabit tibi. Vel q̄cūq̄
qz terris herent faciunt fructū. i. vtilitate ma-
nifestā vel occultā. Quia p̄o piscibz et auibz
dictū est. crescite et multiplicamini. etiā d̄ his
intelligendū ē qz non sit dictū. Nec est enī cō-
munis causa creationis eoz.

De creatione hoīs.

Ca. IX.

Deinde subditur

De creatione hoīs sic. Faciam' ho-
minē rē. Et loquit' pater ad filiū et
sp̄ritū sanctū. Vel ē q̄si cōmunis vox triū p̄-
sonaz. Faciam': et nostrā. Fact' ē aut' homo
ad imaginem dei q̄tum ad animāz. S; ima-
go dei est anima i es-
sentia et rōne eius qz
sp̄ritus factus est et
rationalis vt deus.
similitudo in virtuti-
bus. qz bona: iusta:
sapient. Et; imagi-
ne p̄transit homo: qz illaz habet etiā homo
peccās: similitudine p̄o sepe p̄tūat. Vascu-
lū p̄o et femina creauit eos. Hoc q̄stū ad cor-
pus: tamē d̄ creasse
p̄pter animā. Eos
autem dicit pluralitē
ne androgeos. id est
ermas et aditos factos
putaremus. Tamen
scdm corpus factus
est homo quodāmo-
do ad imaginem dei. cui os hominē sublimē
dedit: vt deus et celestia videat et imitet. An-
de cum quesitum esset a quodā philosopho
ad quid factus fuisset. Respondit vt cōtem-
pler celum et celi numina. Dedit autem ho-
minē deus potestatez: vt p̄cesset alijs animā-
tibus. In tribus ergo notatur hominē dig-
nitas. Primo quia non solū factus est in ge-
nere suo vt p̄dicta: sed etiā quia imago dei ē.
Secundo quia cum deliberatione factus est.
In alijs siquidēz operibus dicit: et facta sūt
in hoc tanq̄ iter se deliberantes persone aie-
runt: faciam'. Tertio quia scilicet homo do-
minus statutus ē animalū vt essent ei quem
futurū mortalem deus sciebat in alimentūz:
in indumentum: et laboris adiumentū. Ante

Ne putaret q̄s qz fe-
cisset hoīez tñ sp̄ritū
et ita sine corpore.
Andros interpretatur
vīr. geos mīlier. vī ga-
ma. vnde bigamus.

peccatum enī herbas tñ et fructus arborum
dedit deus in escam hominibz et animalibz.
Qd inde colligit: qz ante peccatūz nil noriū
aut sterile terra p̄duxit. Et nota quia in mari-
mis: vt in leonibz: p̄didit homo dominū: vt
sciat se amisisse: et in minimis vt in musc. etiā
p̄didit vt sciat vilitatē suā. in medijs habet
dominū ad solatiū: et vt sciat se etiaz in alijs
habuisse. Et benedixit eis de' sic.

De institutioe p̄ugij.

Ca. X.

Rescite et mul-

Conplicamini. Qd quia sine consum-
ptione eoz fieri non potuit. patet
quia deus coniugū vīr et mulieris instituit
in quo p̄stantur qdam heretici dīcētes. Qd
cubitu sine peccato fieri nō p̄sse. Si queri-
tur quare ante peccatū dāte sint hominē esce
cum esset immortalis. Dicemus qz illa immor-
alitas in qua creatus est cūctis erat sustentāda:
nec erat talis qualis illa que futura ē que cū-
bis non indigebit. Illa enī erat posse nō mo-
ri. hec erit non posse mori. Et vidit deus cū-
cta que fecerat: et erat valde bona: quia singu-
la p̄ se bona. Sed in vniuersitate erāt omnia
valde bona: sicut oculus in animalī est pul-
chrior q̄ separatus. vel omnia erāt valde bo-
na. id est vniuersitas bonoz erat optima: qz
l; quedam in ea sunt per se modo versa in cō-
tumeliā: tamen alijs sunt in vtilitatem: ipe
p̄o summū bonum. De hominē p̄o vt de ceteris
dixerat non dixit. Et vidit deus qz cūcti bo-
num. quia in proximo sciebat lapsurū: vel qz
nondū homo p̄fectus erat: donec ex eo fieret
mulier. Vnde et post legitur. Non est bonus
hominem esse solum.

De quiete sabbati et sanctificatione.

Capitulum XI.

Etur perfecti

Etur perfecti sunt celi et terra. Conclusio est hic
operum. Quia creati. dispositi. or-
nati. i. g. p̄fecti. Et qz in senario facti qui p̄-
mus perfectus numerantibz occurrit. quia ex
partibus suis aggregatis reddit canē sum-
mā: qd in monadibus numeris nō inuenies
nisi i isto. Vanadit
numerus appellatur
ab vno vsqz ad decē
S; nec i decadibus
nisi i. p̄xij. cōpleuit
Partes illas numeri
dicimus quarum q̄l
bet assignari pōt quo
ta sit in eo. Licet enim

de' die. vij. op' suūz
qd fecerat. Alia trāf-
latio habet. vij. et tūc
nulla ē obiectio S;
hebraica veritas ha-
bet. vij. et ideo queri-
tur si cōplere. est finale quisp̄p̄a operis face-
re: quō verū est qd sequit'. Requieuit de' die
vij. rē. Verū est qz diem septimū fecit. et ipm
etiā benedixit. et post requieuit. Vel cōpleuit
id est completū ostēdit. cum nihil nouū in eo
fecerit. et tūc requieuit ab operū generibz ho-
uis. Nihil enī post fecit cui' tunc non fecisset
materiā vt corporū: vī similitudinē vt anima-
rum. Non enī q̄si festus dicit' quieuisse. s; qz
cessauit. Sicut i Esāia d̄: qz seraphim requie-
non habebant dicētia. sanct'. sanct'. sanct'. id
est non cessabāt. Vel requieuit ab ope vel in
operibz. id ē nō eget opibz suis. et est dictum
q̄si negatiue. vī requieuit ab ope in semetipso
id ē a mutabilitate operū et inmutabilitas ap-
paruit. Nam stabili manēs dat cuncta mo-
ueri. Qd aut' d̄: ab omī opere qd patrarat: i-
nuit esse opus qd nōdum fecerat. a quo non
dum quiescit. Tria enī opera fecerat. creauit.
disposuit. et ornauit. Quartū opus propaga-
tionis non desinit operari. Quintum faciet.
cuz p̄cinget se et transiens ministrabit. vbi
p̄cipue erit req̄es. Et benedixit diei septimo.
id est sanctificauit eū. id est sanctū et celebrē eūz
esse voluit. Semp enī ab aliquibz nationibz
ante legem etiā dicit' sabbatūz fuisse observa-
tum. Hui' obseruantia in lege etiā dicit' san-
ctificationē. ibi. Memeto vt dīe sabbati sancti-
fices. Epilogus. Iste sunt generatioēs ce-
li et terre. Quidā hic determināt opa sex diez
rum. quidā ibi. Cognouit adam vxorē suā.
Alij ibi. Hic est liber generationis ade. Pre-
terminis aut' qd dubiū est: i. se instam'. Quia
de creatione maris et femine simul dixerat: q̄
tamē simul facta non fuit: vt explicet qd sub
breuitate cōcluserat. repetit de reliquis gene-
rationes. Hoc nomē potest accipi actiue. id ē
operationes dei. vī passiue. id ē generata. Nec
est p̄teritū qd ait. fecit omne vīrgultū an-
teq̄ oriret' in terra. et herbas p̄iusq̄ germina-
ret: cum superius dicit'. vīrgultū q̄cto factū
statim adultū et habens fructū et herbam or-
tam et ferentē semen. Ad qd dicit' duos fuisse
modos operationis diuine vt dictū est. ma-
teriale s; et essentialē. Fecit. Ergo. ea materiā

liter p̄iusq̄ oriret' et germinaret essentialiter.
Vel aliter: qd innuit sequēs lra cum d̄. Nō
enī pluerat dñs sup terrā. Fecit equidem tūc
illa p̄fecta et essentialiter: p̄iusq̄ orirentur et
germinarent: vt modo faciūt cum paulatim
beneficio rois infusi et labore hominū adhi-
bito ad ortum et maturitatez perueniūt. Tūc
enī fons irrigabat terram: vt nūllus egyptum
vicissim p̄ partes diuersas. sicut dicit' iordā-
nis ante subuersionē irrigasse totam p̄tāpo-
lim vicissim. s; sicut de quibusdā fontibz d̄
cit Aug'. qz mira vicissitudine totam quādā
irrigat regionē: ne si simul tota terrāz tūc fon-
te irrigatā dixerim' diluuiū fuisse dicam'. Vt
qz legit' ibi fons et nō vnus: multitudinēz in-
nuit: vt ibi. venit locusta.

De creatioe aie p̄thoplasti. Ca. XII.

Formauit igitur

Formauit igitur dominus deus hoīem de limo terre
Hic p̄mo vocat deum dñm. qz tunc
p̄mo habuit p̄te seruū s; laborantez. Post
recapitulationē: de vīriusq̄ hoīs formatione
diffusius agit. et p̄us d̄ vīro. Et quia due sūt
hoīs partes: de vīra qz agit. Ad carnē enī spe-
ctat qd dicit'. formauit hominē d̄ limo terre.
Ad aīam cum d̄: inspirauit rē. qd. Corp' fe-
cit de terra: animā d̄ nihilo. Alia trāslatio ha-
bet. insufflauit vel sufflauit: qd nō incongruū
est de deo: vt qdaz putauerūt. cū fauces et sp̄-
ritū non habeat. Deus enī inspirauit. i. sp̄ritū
tū fecit. Similiter insufflauit. i. flatū. s; ani-
mā fecit. Vñ in Esāia. Dñm statūz ego feci.
Qd aut' d̄ in facie. p̄ synodochē. a p̄ totūz
intelligit'. Totū enī hoīem animauit. S; fa-
ciem tanq̄ p̄te digniore. qz sensuū capacē so-
lam noīauit. Tandē aut' aīaz etiam spiraculū
vīte vocat. qz p̄ eam homo sp̄rat et vīuit. Et
post dicit': aīaz vīuētez in se. i. p̄petuitate vīte
vīuentē. nō mortabile vt aīaz pecudis. Hūc
locū nō sane intellexit plato. dīcēs deū aīas
creasse. s; angelos corp' formasse. ibi. dñ deo-
rū. qz op̄ifex paterqz ego rē. Qd aut' qdaz as-
serunt aīam de essentia diuina factā: stare nō
pōt: qz tūc nullo modo peccare posset. Alij dī-
stinguūt iter spiraculū vīte et aīam dicentes.
spiraculū vīte sp̄ritū. i. quē etiā hominē tunc
datū asserūt ad p̄phetāduz: qñ dicit'. Hoc nūc
os ex ossibz meis. Alij etiaz aliter distinguūt
spiraculū vocantes quēdaz sp̄ritū corporeū
in corpore animalis. q̄ et qñqz sensus opera-

tur in eo qui etiam paulatim extinguitur in eo: et dum moritur animal in aliqua parte corporis: adhuc sentit spiritus ille: cum in alia extinguitur sit. Factus est autem homo in virili etate: mortalis et immortalis. Spiritus mortis et potens non mori. et anima corpori prius formato infusa. Sed querit. utrum in ipso corpore dum infunde retur creata vel extra creata sit. et sit ei datum naturaliter velle incorporari. Quicquid circa illam actum sit de post creatis dicitur: quod in ipsis corporibus dum infunduntur creantur.

De paradiso et lignis eius. Ca. XIII

Plantauerat autem dominus deus paradisum voluptatis a principio. Quasi quereretur aliquis. Remansit homo in loco ubi factus est: in agro scilicet damasceno. Non. ubi ergo translatus est. In paradisu quem dicitur tertia planta uer rat. id est plantis aptauerat. herbis scilicet et arboribus insitum. a principio creationis scilicet cum apparuit arida: et germinare terram fecit. Vel a principio. id est a prima orbis parte. Unde alia translatio habet. Paradisum in eden ad orientem. Eden hebraice. latine delicias interpretatur. Ergo idem est paradisus voluptatis quod paradisus in eden. id est in deliciis. Sed a principio. idem est quod ad orientem. Est autem locus amenissimus longo terre et maris tractu a nostra habitabili zona secretus: adeo eleuatus ut usque ad lunare globum attingat. Unde et aque diluuij illuc non puerunt. Est etiam paradisus celum empyreum. et dicitur spiritualis. quod regio est spirituum. Dicitur etiam spiritualiter paradisus uita beata uel ecclesia. Produxitque deus in paradiso de humo diuersa ligna quibus delectaretur homo uidendo. et sustentaretur edendo. Produxit quidem. id est percul in altum duxit: vel produxit. id est pro homine eduxit. In medio quorum tanquam digniora posuit lignum uite. et lignum scientie boni et mali. Dictum est autem lignum uite ab effectu quem habuit naturaliter: ut comestum sepius perpetua soliditate hominem firmaret. ita ut nulla infirmitate vel senectute vel anxietate in deterius vel in occasum laberetur. Lignum quoque scientie boni et mali dictum est ex eo quod secutum est eius comestione. Prius enim nesciebat homo quid esset malum. quod nondum expertus. Bonum enim dicitur sanctitatem et firmitatem. malum quoque egritudinem et imbecillitatem: que nondum senserat homo. Cognos-

uerat quidem ea per scientiam. quod ex uno contrario rum cognoscit reliquum. sed non per experientiam ut medicus dum sanus est nouit morbos. sed cum egrotat magis cognoscit. quia nouit et sentit. sicut de puero delicate nutritio dicitur: quod nescit quid sit malum. imo nondum nouit quantum sit bonum vel malum. Vel malum dicitur inobedientia: bonum obedientia. quia post comestione non uult quantum bonum erat obedientie. et quantum malum inobedientie. Plato enim putans hoc pos se puenire arboribus: quod sit lignum uite et lignum scientie boni et mali. ideo utrumque hoc de homine dictum existimauit. quia uiuit. et est scilicet bonum et malum. et dicitur ipsum uocatum lignum. id est corporeum: ad differentiam spirituum. id est angelorum: qui et uiuunt et sciunt bonum et malum. In medio quoque positum tradidit. quod homo est quasi medius inter creatorem super se positum et sensibilia sub se posita. Discretum quoque illius hominis fuisse creationem a creationibus hominum reliquorum dicitur per illa duo addita: uite et scientie boni et mali. Sicut enim in sancta figura. id est peritgorica qui de fumo insula fuit: prius est truncus integer. et post in summo bifidum: sic homo modo in primis etatibus quasi tantum uiuit. non utrumque uiribus ad intelligentiam datis. Sed cum uenerit ad annos discretionis. tunc discernit inter bonum et malum. et tunc sunt primum opera eius bona vel mala. Sed non ita factum est in adam. imo cum uita data est ei scientia boni et mali. quasi diceret. Factus est homo corporeus. subditur deo propositus animantibus et simul uixit: et sciuit bonum et malum.

De fonte paradisi et quattuor fluminibus eius. Ca. XIV

Et fons vel flumen egrediebatur autem irrigandum paradisum. id est ligna paradisi. Fons potest intelligi vel abissus. id est matrix omnium aquarum. vel fontes per se simpliciter. singulare pro plurali. Irrigare autem positum est per ministrare humorem. Dicitur enim terra circumiacens humectari a fluminibus per tracones. id est per vias subterraneas vel per meatus. scilicet ista dicitur. aut. xvj. Qui fons diuiditur in quattuor flumina. Unus dictus est phison. qui a gagarro rege indie dicitur est ganges. et interpretatur phison secundum Isidorum. caterua. quod decem flumina recipit. vel imutatio oris. quod mutatur a facie quam habet in paradiso. Durat etiam secundum diuersa lo-

ca tribus modis. In colore. quod alibi clarum. alibi obscurum. alibi turbidum. In quantitate. quod alibi parum. alibi diffusum. In sensu. quod alibi frigidus. alibi calidus. Hic circueit terram euilath. id est indiam. et trahit aureas harenas. Alii dicuntur egeon vel gion vel igion. qui et nilus. et sonat hyar terre. vel terrenus. quod turbidus est. Hic circueit ethiopia. Alii duo primis nominibus uocantur tigris et eufrates. Tigris autem est uelocissimum. et ideo fluuius ille a sui uelocitate tigris equocat est. Hic uadit contra assyrios. Dicitur iosephus. quod tigris dicitur diglat. quod sonat acutum uel angustum. eufrates frugifer uel fructuosus. de quo per quas transiret regiones. quasi notum tunc moyses. quod est in chaldaea. unde uenerat abraha. Hec. iij. ut dicitur flumina ab eodem fonte manant et separent. et iterum quedam eorum inter se commiscunt. et iterum separantur. sepe etiam absorbentur a terra. et locis iterum in pluribus emergunt. Inde est quod de ortu eorum varia leguntur. Dicitur etiam ganges nasci in locis caucasi montis. nilus non paul ab athlate. tigris et eufrates ex armenia.

De precepto et prohibitione edulij. Ca. XV

Quoniam ergo deus homines de loco formationis sue in paradisum ut operetur ibi. non tamen laborando ex necessitate: sed delectando et recreando. et sic deus custodiret illum scilicet hominem. Vel utrumque refertur ad hominem. ut scilicet homo custodiret paradisum: et operaretur ut dictum est. Quidam codices non habent illud. sed illud. et tunc est sensus: et custodiret. id est consideraret opus suum homo: ut quod faceret in terra per agriculturam obseruaret in se per disciplinam. ut sicut terra sibi. sic ipse obtemperaret suo cultori. Precepitque ei dicens. Ut homo sciret se esse sub domino: preceptum accepit a domino. Dis autem iussio est in duobus. in precepto et prohibitione. et ideo utroque usus est dominus. Precepit: ex omni ligno paradisi comede. Prohibuit: de ligno scientie boni et mali ne comedas. Et datum est viro mandatum. ut primum etiam transiret ad mulierem. Vel forte est pro occupatio. quod facta muliere utriusque simul datum est. Subdit autem penam si contemneret. Quacumque die comederis: morte morieris. scilicet anime et necessitate mortis habebis. Unde alia translatio habet plantam. Ante incarnationem do-

Mortalis eris. lxx pluraliter ponunt. Quacumque die comederis: morte morieris. Ido creditur a quibusdam utriusque dictum. et hoc pro occupatum. Facta est autem hec iussio per aliquam creaturam subiectam sicut et nobis per prophetas et angelos.

minis anno. cccxli. tempore ptolomei philadelphii. lxx. interpretes floruerunt. Post ascensio nem domini anno. cccxli. aquila iudeus factus christianus primus interpres ex hebreo in grecum floruit adriano regnante. Deinde post annos lxx. comodo regnante theodocio. Deinde per annos. lxx. sub seuerosimachus. Deinde post annos. viij. contra editionem hierosolymis inuenta: quod quod auctor eius ignorat: uulgata dicitur. Uulgata dicitur quasi apostolica. Origenis quoque editio dicitur uulgata. quia ea quasi uulgo utimur. Deinde post annos. xviij. sub alexandro origenes correxit. lxx. cum asterisco et obelo postea sine his transulit. Hi omnes de hebreo in grecum transulerunt. Quidam de greco in latinum. Plures in primitiua ecclesia scilicet utriusque lingue de greco in latinum transferencebant sermonem. Hieronymus ultimo de hebreo in latinum cuius editio nunc ubique seruatur a nobis. Periarcho enim principat. Periarcho est liber in quo origenes dicit christum adhuc in aere per demonibus pati sicut in terra per hominibus passus est: hac auctoritate. Nihil odisti eorum quod fecisti.

De impositione nominum animantium principatiter et mulieris formatione. Ca. XVI

Creuit quoque deus. Non est bonum hominem solus esse: faciamus ei adiutorium ad procreandos liberos. quod sit simile illi. Similia enim de similibus naturaliter nascuntur. Sed ne uideretur Ade superflua mulieris formatio purat sibi in animantibus esse simile. Ido adduxit deus ad Adam omnia terre animantia et aeris. In quibus intelligenda sunt et aque animantia. A parte totum accipe. Vel uniuersa sunt terre. quod etiam quod de aquis codita sunt aliquid habent terre in se. Vel potius pisces post ab hominibus sunt cogniti: et inde nominati. Quod patet: quia equiuocantur animalibus terre. quia similes his deprehensi sunt. Fecit autem ut omnia simul eo nutu uenirent quo omnia creauit. Vel forte factum est per angelos. Adduxit autem per duobus. ut imponeret homini eis nomina in quo scirent eum sibi preesse. et sciret

adam nullū ex eis sile sibi. Et imposuit ei no-
mina adā lingua hebreā. q̄ sola fuit ab initio.
Qd̄ inde ppendit. q̄ noia q̄ legūt vsq̄ ad di-
uisione linguarū hebreā sūt. Et non inuēto sili
sibi imisit de sopore in adā non somnus sed
extasim. in q̄ credit supne iter fuisse curie. Vñ
z enigillās pphauit de p̄dictōe xpi z ecclie et
de diluuisio futuro z de iudicio p̄ ignē ibidem
cognouit z libris suis postea indicauit.
**De somno Ade z formatione mulieris de
costa eius. Ca. XVII**

Quoniam obdormi-
miserit tulit dñs vñā de costis ei⁹.
carnem scz z os. z edificauit mini-
sterio angelo. illā i mulierē. de carne carnes
de osse ossa faciēs. z statuē eā ante adā. Qui
ait. Hoc nūc os ex ossib⁹ meis. z caro de car-
ne mea. Hoc aduerbiū nūc iudeos trahit i er-
rore. vt dicāt allā pus factā. de q̄ dictū ē. ma-
sculū z feminā creauit eos. z nūc scdam. q. d.
adā. Prius mulier facta ē d̄ limo terre mecū.
sz hec nūc de carne mea. Et Josephus dicit.
Mulierē extra formatā z i paradisu cū viro
translatā. sic dicēs. In hūc ortum introduxit
de adā z vxore ei⁹ p̄cipiens eos plātanonis
habere sollicitudinē. Et ex duab⁹ vxorib⁹ ade
innumerabiles siue interminabiles fingunt ge-
nealogias. sz ex ipso textu p̄uinci vident in q̄
semp singularis sermo ē de ei⁹ vxore. Nota q̄
de formatione mulieris agendo d̄ corpe nū
dictū ē. Vñ qdā ideo tacitū esse voluerūt de
aia. vt dare intelligi. sic traductā aiaz mulie-
ris de aia viri sicut carnē de carne. Augusti-
nus etiā hesitare videt. qd̄ sentiedū sit de aia
an ex traduce sit. an ex nihilo. Sz idipm qd̄
tacitū ē de aia pot⁹ ē eos est. Si enī aia mu-
lieris fuit ex traduce aliter facta est q̄ aia viri
q̄ de nihilo. Et si aliter fiebat. taceri non de-
buit. ne sic facta putaret vt iam audieramus
de aia viri. Itaq̄ tacēdo inuit nō aliter putā-
dum factā esse q̄ didiceram⁹ prius.

De noib⁹ mulieris. Ca. XVIII
Et imposuit adā
vxori sue nomē tāq̄ dñs ei⁹. et ait.
Hec vocabit⁹ virago. i. a viro acta
z ē sup̄tū nomē a viri noie. vt materia d̄ ma-
teria supra fuerat. Etā denomiatio i hebreo
hec ē. Is enī vir d̄. vnde denoiatur issa vt a
vir virago. Hoc nomē p̄p̄tū illi mulieris fuit

nūc oim ē cōmune. Et ei⁹ sincopatū ē virgo.
Virgines dicūt q̄dū sūt i integritate natui-
tatis sue. Postea p̄o fracte dicunt mulieres.
Silt sicut h̄ nomē adā fuit p̄p̄tū illi homini
nūc p̄o ē cōmune. Et adā sonat rube⁹ vel ru-
bra terra. q̄ fm iosephū d̄ rubea terra p̄per
sa fact⁹ est. Talis est
enī p̄go tell⁹ z vera Terra p̄p̄e adhuc vir
vel rubea. i. anima go erat q̄ nondū cor-
ta. q̄ sedes anime ē rupta hoim ope nec s̄a
in sāguine. vl rubea sanguine infecta.
fm qd̄ futura erat.
Id ē sāguinea. id ē peccatrix. Sāguinis enī
noie sepe designat p̄ctm. vt ibi. Vestimētum
p̄cretū sāguie. z sāguis sanguinē tetigit. Im-
posuit ei z aliud nomen eua. i. post p̄ctm. qd̄
sonat vita. eo q̄ futura esset mater oim viue-
tiū. Tñ q̄ hic non legit⁹. imposuisse. sed infra
post maledictōem forte quasi plāgens hoīs
miseriā dicit eā euam. quasi alludēs euāgelij
paruulorū. Vascul⁹ enī receter natus euāgelij
do dicit. a mulier vero e. q̄si diceret. Omnes
dicent e. vel a. quotq̄ nascunt⁹ ab eua.
De p̄phetia Ade. Ca. XIX

Imposito nomi-
ne statim p̄p̄auit dicēs. Quāobzē
scz quia d̄ latere viri est. relinquet
sepe homo patrē z matrē p̄pter vxorē suā. z
adheret vxori sue tanq̄ p̄tū cule sue. Vñ
ob hanc rem demonstrādo vxorē dicit. i. p̄p̄
hanc mulierē relinquet homo zc. Hoc fit q̄
ridle a viris. q̄ relinquit⁹ cohabitare corpa-
liter vel spūaliter. q̄ maior ē zel⁹ i vxores. q̄
amor filiorū i parētes. nō dico parētū i filios
Humor enī ascendit de trūco ad ramos. sz nō
redit. Et idō nō dicit. q̄ p̄p̄ relinquet parē-
tes filios. maxie itelligēdū ē h̄ semp relinquet
id ē nō iūgetur eis i matrimonio. Hic. i. p̄so-
ne in lege. i. in euangelio plures p̄sone amo-
nent a p̄iugio. h̄ est. p̄pter hoc scz coniugium
relinquet homo patrē z matrē Et erunt duo
in carne vna. id ē vnien⁹ ambo i vno carnali
ope. Vñ erūt duo i carne vna pueri. gignēda
Non enim ex sāguine vno sed ex sāguinib⁹
bus cōcreatur paruuli caro. Vñ h̄ sint duo
p̄sonaliter. erunt tamen in coniugio vna ca-
ro. in alijs duo. quia neuter habet potestates
sue carnis.

**De statu i. nocentie eorum ante peccatū.
Caplm. XX.**

Erat aut vterq̄
nudus. nec erubescerāt. Nihil pu-
tabāt velandū. q̄ nihil senserāt rez
frenandū. sicut non erubescim⁹ si quis vide-
rit man⁹ z caput z pedes n̄ros. Inordinatus
enī mor⁹ membrorū spā facit pudenda. Sic
z pueri si videant pudenda eorū non erube-
scūt. q̄ bñficio etatis motū erubescibile nō
dum senserūt q̄ pudendus ē et inordinatus.
q̄ non sine peccato fit nisi raro spe proli ex-
cusat⁹. cū tñ excusari potest a peccato. rubore
carere non pōt. Vñ sanct⁹ zacharias cū san-
ctam elizabet̄ cognosceret ad gignendū sā-
ctum p̄cursozem dñi. tñ videri noluit. Et qui
busdā h̄ vsus est dēū p̄cepisse vtriq̄ de absti-
nentia pomi. sz p̄occupatū sit.

**De suggestionē serpentis siue demonis.
Caplm. XXI**

Serpēs erat calli-
dior cunctis animantibus terre. z
naturaliter. z incidēt. Incidēt.
q̄ plenus erat demone. Lucifer enī delect⁹ a
paradiso spūituum. inuidit homini q̄ esset i
paradiso corporū. sciens si faceret eum trans-
gredi. q̄ z ille ei⁹ ceretur. Timens vero depre-
hendit a viro mulierē min⁹ p̄uidam z ceram
in virtū flecti aggressus est. Et h̄ p̄ serpentez.
quia tunc serpens erectus erat vt homo. q̄ i
maledictōe. p̄stratus est. z adhuc vt tradunt
phareas erect⁹ incedit. Elegit etiam quoddā
genus serpentis (vt ait Beda) p̄gineū vultum
habēs. quia similia similib⁹ applaudūt. z mo-
uit ad loquendū linguam ei⁹. tamē nesciētis
sicut z p̄ fanaticos et energuminos loquitur
nescientes. z ait. Cur p̄cepit vobis de⁹ vt nō
comederetis de omni ligno paradisi. id est vt
comederetis de ligno. sed non de omni. Que-
rit vt ex responsione occasionem inueniat di-
cendi ad qd̄ venerat. Et sic factū est. Cū enī
quasi dubitādo dicit mulier. ne forte moria-
mur. q̄ dubitās ad quālibet p̄tez de facili fle-
ctitur. vñ de secur⁹ d̄ impatione ait. Nequaquā
moriamini. imo de⁹ nolens vos similari ei in
scientia. z sciens q̄ cū comederet ex ligno h̄
critis sicut p̄ij scientes bonū z malū quasi in-
uidus p̄hibuit. Et elata mulier volens simi-
lari deo. acquieuit.

**De elu pomi z statu post peccatū.
Ca. XXII.**

Vidit quoq̄ mu-
lier pus q̄ lignū esset pulchrū vsu.
id est mundū. z ex odore vel tactu
notans q̄ ad vscendū suauē. comedit. dedit
q̄ viro suo forte p̄monens p̄bis p̄uasibilib⁹
q̄ transit legislator breuitatis causa. Qui z ei
facile acquieuit. q̄ cū crederet pus mulierē
statim mortuā. iuxta p̄bū dñi. z vidisset nō
fuisse mortuā. dictum h̄ a dño estimauit q̄si
tñ ad terrorē. z comedit. Et aperti sunt oculo-
li eorū. i. vsu tale qd̄ p̄ceperūt qd̄ nō ante dis-
conuenientia scz nuditatis. Vñ non de oculis
corpis intelligendū est cum dicitur sit. Vñ
dit mulier lignū zc. Nō enī accesserant ad li-
gnū q̄si palpones Sz oculos eorū dicit⁹ cō-
cupiscentia z cognitiōez ei⁹. Erant enī in eis
naturales mor⁹ cupiscentie. sed rep̄si et clau-
si vt in pueris vsq̄ ad pubertatē. z tunc tāq̄
rūuli aperti sūt z ceperūt moueri z diffundi
q̄s cū pus in se esse nō sensissent. tñ exp̄i sūt
z cognouerūt eos. Et sicut inobedientes fue-
rūt suo sup̄iori. sic z mēbra ceperunt moueri
z suū sup̄i⁹. i. rationē. Et p̄mū motū concu-
piscencie cōtrariū rōni senserūt in genitalib⁹
z sua contra se moueri videntes erubuerunt.
Vñ de illa pudenda dicta sunt. Etera qd̄
membra ad nutū hominis stant aut mouentur
pudēda nō. Quia p̄o hec est porta p̄paginis
z inobediētia mēbrozū. q̄si signū inobediētie
parentū scriptū est in porta. Et cognouerunt
se nudos. i. discōuenire pudēda. i. erubuerūt
videri pudenda. Tñ ioseph⁹ tradit scientiam
cognoscēdi se nudos. z itelligendū p̄fusions
suā habuisse ex esu ligni. q̄si hūc effectū nam-
raliter habētis. dicens. Ista nanq̄ plantatio
causa acuminis erat z intellect⁹.

**De maledictionib⁹ serpentis viri z mulieris.
Caplm. XXIII.**

Nunc fecerūt si-
bi p̄izomata. id ē succinctoria. q̄-
si bracas breues vt cāpestria. Nec
sine causa de folijs fi-
cium. q̄ de suco eo-
rū si terat⁹ caro hoīs
inuncta statim ibi se-
dit voluptatis p̄uri-
gine. vt q̄si p̄ h̄ osten-
sum sit. q̄ p̄uriginē voluptas iam in carne
senserant. q̄ p̄urigo designat p̄uriginē vo-

luptatis quā ipī habuerunt. Hinc quidā dī-
cunt ficiū fuisse arborē pibitā. Et audierunt
vocē dñi deambulātis: vt ex ipō suo motu tā
videret eos arguere: qz nō steterāt in pcepto
Loquebat aut p sublectā creaturam eis. Et
abscederūt se a facie dei i medio lignoz. Qo
cauitqz dñs vīrū scz cui dederat pceptū: z in-
crepādo nō ignorando ait. Adā vbi es. q. d.
Vnde i q. miseria es. Qui ait. Abscōdi me: qz
nud⁹ eram. Stulta rñsio: qsi displiceret nud⁹
q. talis fuerat fact⁹. Et ait dñs. Quis h. indī-
cauit tibi nūq. de ligno comedisti. Ille pō
nō humilit⁹ ptes: s. p. c. i. v. r. o. r. e. r. e. t. o. r. q. u. e. s.
imo in ipm mulierē datorē ait. Mulier quā
dedisti mihi socia: dedit mihi de ligno: z co-
medi. Et ad mulierē ait. Quare h. fecisti. Nec
ipa se accusauit: s. obliquauit p. c. i. m. i. i. s. e. r. p. e. t. e. z.
tacite pō i autorē serpētis. Serpēs pō nō in-
terrogat: qz p. se h. nō fecerat: s. diabolo p. e. u. z.
Et maledicēs eis: i. c. e. p. t. a. s. e. r. p. e. t. e. o. r. d. i. n. e. s. e. r.
uās z cōgruū maledictionū numerum. Ser-
pēs enī z p. u. s. z. p. l. p. e. c. c. a. u. i. t. q. z. i. t. r. i. b. u. m. u. l. t. e. r.
post: z m. i. n. e. o. s. i. z. p. l. v. i. r. o. q. z. i. n. d. u. o. b. u. s. h. o. p. o. s. t. r. e. m. o. z. m. i. n. e. q. z. i. v. n. o. S. e. r. p. e. s. i. n. d. i. c. i. t. m. e. n. s.
tus ē: decept⁹. H. i. s. t. r. i. b. u. s. r. e. d. d. i. t. e. s. u. t. t. r. e. s. m. a. l. e. d. i. c. t. i. o. e. s. Q. u. i. a. i. n. d. i. c. i. t. h. o. i. s. e. x. c. e. l. l. e. n. t. e. d. i. c. t. u. m.
ē ei. S. u. p. p. e. c. c. a. t. u. m. g. r. a. d. i. e. r. i. s. Q. u. i. a. m. e. t. i. p. s. e. p. u. n. i. t. e. i. n. o. r. e. v. n. d. e. t. e. r. r. a. c. o. m. e. d. e. s. o. i. b. u. s. d. i. e. s.
bus vite tue. imo abstulit ei vocē et posuit ei
venenū i ore. Quia decept⁹: accepit h. Inimī-
citas ponā in te z mulierē. Hinc inuitur q.
eua penituit. Ipa p. t. e. r. e. t. c. a. p. u. t. t. u. i. q. d. n. a. t. u. r.
raliter fuit serpēs qsi sedē vite. Et tu insidia
beris calcaneo illi maxime. Et sicut natura
le odiū ē in equos z grīfēs. lupos et canes.
sic iter hoīem z serpētē. Sicut enī venenū ser-
pētis hoīem: sic sputum hoīs seluni perimī
serpētē. Et qz adhuc nudī erāt: serpēs modo
hoīs timet nudū z fugit: z in veltūz insilit.
In duobz peccauit mulier. Supbuit z veltū
comedit. Quia supbuit: humiliat eā dī-
cens. Sub p. r. a. t. e. v. i. r. i. e. r. i. s. v. i. o. l. e. n. t. a. v. t. e. t. s. a. m.
vulneribz te affligat i dehoratōe. Hūc qdem
subdita ē viro p. d. i. c. t. i. o. n. e. z. t. i. m. o. r. e. c. u. i. p. r. i. s. u. b.
lecta fuerat: s. amore. Et qz i fructu peccauit:
i fructu suo punita ē. Vñ dīctū ē ei. In dolo-
re paries. Qd dīctū ē ei i dolore: maledictio ē
s. paries: bñdictio ē. Maledicta enī est steri-
lis. Et ita i punitōe nō est oblīt⁹ misereri de⁹
qd etiā i alijs maledictōibz hoīm norādū ē.
Adā qz in solo esu peccauit: i labore querēdū

sibi edulj punit⁹ est sic. Maledicta ēra i ope-
re tuo scilz p opere tuo. i. p peccato: p quo fa-
ctum est: vt terra q. bonos pūs z vberes fru-
ctus sponte faciebat: desinens raros nec sine
hoīs labore: quādoqz etiāz p fructibz spīnas
z tribulos germinabit. Et addidit. Et come-
des herbas terre: qsi etiāz in hoc par eris iuo-
mēto. Terre aut maledixit: qz de fructu terre
trāgressio facta est: z nō aquis. Inde ē q. co-
medit dñs piscē: s. non legit comedisse carnē
viuentiū de terra maledicta: nisi forte de agno
pascali: p peccato legi. Addit ergo d. labore.
In sudore vult⁹ tui vesceris pane tuo: donec
in terrā reuertaris. i. donec moriaris: qz terra
es et in terrā ibis. Pulchre dīctū ē ibis: qz q.
in eodē statu stertiles donec transires i meli⁹
si velles: modo de miseria in miseria ibis mo-
re fluentis aque. Et tūc adam plangens mī-
seriam posteritatis sue vocauit vxorem suāz
eūā vt dīctum est.

De electione eorūdem de paradiso z rom-
phea ignea. Ca. xxiii.

Ecitqz deus ade

z vxorē ei⁹ tunicas pelliceas. i. d. pel-
lib⁹ mortuoz animalū: vt signum
sue mortalitatis secū ferrēt. et ait. Ecce adam
fact⁹ est qsi vn⁹ ex nobis: yronia ē. qsi. voluit
esse vt de⁹: s. in euidēt ē modo q. nō ē. Nec ē
vox dei insultantis: sed nos a superbia corri-
gētis: z ē vox trinitatis. Vel ē vox dei ad an-
gelos: z ē vox plāgētis: qd patz: qz factus ē a
me: vt eēt qsi vn⁹ ex nobis si stertisset. Hūc er-
go ne forte mīttat ma-

num suā: et sumat de
ligno vite z comedat
et viuat in eternum.
Apesiopepsis ē. qua-
si. videte vlt. caute vlt.
ejcite eum. Dura vlt
detur dei sententia q.
p. d. i. c. t. i. s. p. e. n. i. s. p. e. n. a. z.
electionis addidit.
Sed p. r. a. Hūc enī
penam quā dederat
misericorditer tēperauit vt verum deo ap-
pareat. Cum frat⁹ fu-
eris misericōie recorda-
beris: quia enī victu-
ri erant i miseria qn-
to eēt vltā dīuturni⁹

Qd dīctum est viuat i
eternū: ad opīnionēz
hoīs trabēduz ē. q. d.
et comedat hac opīnī-
one vt viuat in eternū
vel eternuz accipitur
pro multo tempore.
Quidāz tradunt eos
fuisse in paradiso. vñ
boras.

Electōem p. m. o. z. p. a.
rētū rēp. e. n. t. a. t. e. c. c. l. i. a.
i. n. c. a. p. i. t. e. s. e. l. u. n. i. j. c. u. m.
e. i. c. i. t. e. x. s. e. p. e. n. i. t. e. n. t. e. s.

or tāto miserabilior
Si ergo gustassent
de ligno vite dīcti⁹
viuētes dīutius mi-
seri essent. Nec ē mī-
rum si etiāz post pec-
catū p. e. i. u. z. l. i. g. n. i. i. l. l. i.
dīutius vixissent cū
adhuc sunt quedam
insule viuentium in
quibus nullus mo-
ratur. sic etiā lanugo
fit in folijs arborum
apud serēs: cui⁹ esu
vita prelatur. Etia
alexāder scripsit. grī-
stoteli d. sacerdotibz
arborūz solis z lune.
q. e. i. u. p. o. m. o. z. l. o. g. i. s. s. i.
mā agant vitam. Et
sic dixerat emisit euz
domin⁹ de paradiso
voluptatē vt opera-
retur terrā de q. assū-
ptus est i agrū scz damascenū de q. sumptus
fuerat: in q. Caym Abel suū fratē interfecit:
iuxta quē Adā z Eua sepulti sūt in spelunca
duplici. Et collocauit ante paradisu volupta-
tis cherubim z flāmeū gladium atqz versatīle
vt angel⁹ arceret diabolu: ignis hoīem. Vel
ministris angeloz posuit ignē ibi qui inter-
cluderet paradisi ingressum q. noīe gladij nō
cuiuslibet sed versatilis dī. id est vtrobiz se-
cāris. qz pena fuit homīni in ytraqz parte sui
puniti i aīa scz z i corpore. Vel dīct⁹ est ver-
satilis. id est aptus ad versandū. i. tollendum
cum de⁹ vellet. Ablatus enī fuit ad tēpus in-
transibz Helia z Enoch penitus pō non do-
nec in morte xpi fuit extinctus. Si querit
quid cōsumebat ignis ille. Potest dīci: quia
qdam species est ignis: sicut in vita beati Al-
colai legitur: cui si manū adhibes ardorē sen-
tis. sed nō pateris adustionē: nec eget mate-
ria quā cōsumat: z taliter vlt spiritū. Ste-
rum si queritur: quare pmissit deus hoīem tē-
pari cū eū sciret lapsurū. Et de multis i hunc
modū dīcimus qstū ad plēns attinet opus
qz sic voluit. Si qrit cur voluit: insipida ē
questio querere causam diuine voluntatē cū
ipa sit sūma causa oīm causāz.

De generationibz Ade. Ca. xxv.

Adā cognouit

vxorē suā sed nō in paradiso. sed tā-
reus z electus. Breuiter legislatoz
generatōes Ade trāsīt festinās ad tempora
Abrae p. r. i. s. h. e. b. r. e. o. r. u. z. p. l. u. r. e. s. s. u. b. t. i. c. e. t. A. d. e.
filios z fillas. S. z. M. e. t. h. o. d. i. m. a. r. t. y. r. o. r. a. u. i. t.
dum esset in carcere: z reuelatū est ei a spū de
pncipio z fine mūdī: qd z orauit et scriptum
licet simpliciter reliq. dīcēs q. g. g. n. e. s. e. g. r. e. s. s. i.
sūt de paradiso. Et anno vite Adā. x. v. nat⁹ ē
ei Caym: z soror ei⁹ chalmana. Et si enī fa-
ctus est Adā quasi in etate. x. v. ann. o. r. t. i. n. f. u. i. t.
vnt⁹ diei z anni: z post. d. u. o. z. ā. n. o. z. z. t. r. i. u. m. z.
sic de ceteris. Et potuit añ Caym multos ge-
nuisse q. tacent h. Post alios. x. v. annos nat⁹
est ei Abel z soror eius Delbora. Anno vite
Adā. c. x. x. Caym occidit Abel: z luxerūt euz
Adā z Eua centū annis. Tūc nat⁹ ē ei Seth
x. x. anno p. m. e. c. l. i. a. d. i. s. i. p. m. e. e. t. a. t. i. s. U. n. u. m.
seculū scz ipactū mīl-
le annoz ciliadē dīci-
mus. Inchoat enim
methodi⁹ seclā post
cc. annos Ade. z vo-
cat seculū vnā cilia-
dem. Et p. s. o. n. a. n. t. i. b.
l. x. x. q. d. i. c. u. n. t. A. d. a. m.
c. x. x. ā. n. o. z. e. e. c. u. z. g. e.
nuit Seth. s. tamē i
hebreo ē. c. x. x. Sed
tū redeam⁹ ad breui-
tatem genesis. Cōce-
pit Eua z peperit Caym q. interpretat posses-
sio. rurūqz peperit Abel qd sonat luctus vlt
mero: vel vapor: qsi cito trāsīt⁹ tanq. noīe
pphetatū fuerit: qd de ipō futurū erat: tñ fm
Josephū interpretat nībīl hic: qz non reliq. se
men sup terrā. Abel fuit pastor z Caym agri-
cola. Eū enī esset malignissim⁹ vt etiā auari⁹
de p. s. u. l. e. r. e. t. s. u. e. p. r. i. m. t. e. r. r. ā. i. n. c. o. l. u. i. t.

Loc⁹ in q. luxerūt euz
dī vallis lachrymarū
iuxta ebzon. Cillas.
dī. mille interpretat. et
vbi nos. v. j. etates dī-
cīm⁹: g. r. e. c. d. i. c. u. n. t. v. j.
ciliades. non q. om-
nis etas mille habue-
rit annos. Quedā enī
plures quedam pau-
ciores habuit.

De oblatiōibz fratru. Ca. xxvi.

Ost multos dī-

es obtulerūt dño munera Caym
d. frugibz: Abel fm Josephū lac.
z p. m. o. g. e. n. i. t. a. a. g. n. o. z. M. o. y. s. e. s. a. i. t. d. e. a. d. i. p. i. s.
bus eorū. id est de pinguioribz gregis etiam
obtulit. Creditur Adā in spū docuisse filios
vt offerrent decimas deo z p. r. i. m. i. c. i. a. s. Et re-
sperit de⁹ ad Abel z ad munera ei⁹ ad Caym
b

ho et ad munera eius non respexit: quia placuit deo abel. et per ipso placuit oblatio eius quod quod cognitum fuerit: alia translatio aperit. In fine manu de super abel: et super munera eius. Ignis enim de celo oblationem eius incendit: ut legitur Hebraice factum in carmelo et in Leuitico sub moysi. Munera vero Caym et auaricia hominis nata deo non placuerunt. Fraterque est Caym et occidit vultum eius per verecundiam minorem sibi placitum videns. Incepit ergo dominus Caym ait. Quare iratus es. Nonne si bene egeris recipies premium. Sed a me: vel per recipies theodotio posuit acceptabile erit munus tuum. Si autem male: statim peccatum in foribus aderit. Iusto est. et in voluntate per quam ingressus es ad opus. Sed tamen quia liberi es arbitrii: sub te id est in potestate tua erit appetitus eius peccati: et dominaberis illi si volueris. Alia translatio habet. Quare cecidit vultus tuus. Nonne si recte offeras et recte non diludas peccasti. Quiesce. Ad te peruersio eius: et tu dominaberis illi. In te est ut a peccato pervertaris. Recte obtulerat: quia deo: quia creatura creatori sed non recte dilulserat: quia seipsum qui melior erat oblatione obtulerat diabolo. Vel non recte dilulserat: quia meliora sibi retinuit: spiritus vero atque caritas et corrolas secus via domino obtulit.

De morte Abel. Ca. XXVII

Quidens itaque

Caym fratri suo dixit ad eum. Egrediamur foras in agrum: vel transeamus. Dixit Hieronymus: quia superflue in fama ristanorum libris et notis reproperitur. Non enim legitur quod dixerit ad eum. Sed intelligendum est quod dixerat ei verba domini increpantis scilicet. Et tunc conversus surrexit adversus abel et interfecit eum: et dixit dominus ad eum. Ubi est abel frater tuus. Non ignorando sed increpando improperas fratri tuum. Qui cum vellet occultare factum. Dixit deus. Vox sanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra. In notum est quod fecisti: quia effusus sanguinis per indicat: nec eget accusatore quod in euidenti est. Inde est quod in ecclesia quozunda mos est: etiam si nemo accuset per sanguinis effusione suspectum in loco sacro trahitur in causam: quia sanguis clamat: quod si negaverint: iudicio dei examinetur: et iuramento. Nunc ergo maledictus eris

Qui receperant per te theucum ut liberaretur a feris. Sed corruerant multis addendo finem numerum.

super terram vagus et pflugus. Verito iste maledicatur et non adam: quia sciens iste penam prime peraricationis: inde fratricidium addidit. Timens ergo Caym ne vel bestie deuoraretur cum si egredere ab hominibus: vel si mureret cum eis occideret eum per peccato suo damnas se et desperans ait. Maior est iniquitas mea quam vtventiam merear.

Omnia quae inuenerit me occidet me. Et tamen meo more si dixerit: vel optando dixerit. Quasi vtina occidat me. Dixitque ei deus. Nequaquam ita fiet. Non cito scilicet mortis sed ois qui occiderit Caym. Supplendum est. libera bit eum a timore: a labore: et miseria. Et tunc addit impersonaliter septuplum punitum. id est punitio fiet de eo dum viuet in pena usque ad septimum lamech quod consonat translatio. lxx. Omnis qui occiderit Caym: septem vindictas exolvit. Tradit quidam penam eius durasse usque ad septimam eius generationem: quia septem peccata commisit. Non recte dilulserat: fratri inuidit: dolose egit: vocas in agrum occidit: peccat negauit: desperauit: penitentiam damnat non egit. Vel omnis qui occiderit Caym septuplum punietur. lxx. quia ipse Caym per prohibitionem homicidii que nondum fuerat facta Caym. Et posuit deus signum in Caym: tremore capitis: ut sic sciret a domino punitum et excommunicatum: et in dignus misericordia ne interficeret. Tunc egressus a facie domini habitauit ad plagam orientalem eden. id est delicias non in deliciis: sed versus terram delicias. Iosephus ait: et multa pagras terram cum vxore sua chalmana collocat.

Electio Caym repre sentat ecclesia excoican. do sanguinarios precipue cum candelis ex tinctis: quia et ille et isti vita fratrum exstinxerunt. habitauit in terra nodi. Instabilis et vagus quod sonat nodus. et dicit Caym nodus.

De generationibus Caym. Ca. XXVIII.

Cognouit caym

uxorem suam que peperit enoch et fecit ciuitatem: et dixit eam Enoch ex nomine filii sui enoch. Hic patet quod iam multi homines erant: et si non dicitur eorum generatio

quos conuocauit Caym ad vrbem faciendam: quorum auxilio eas fecit. Et ait iosephus: quia rapinis et violentia opes congregans: suos ad latrocinia iurabat: et simplicitate vite hominum ad inuidias et iniquitates permutauit mensuram et pondus et ad calliditatem et corruptionem perduxit. Terminos terre per se posuit: ciuitates munivit: sine murauit: et times quod ledebat ob securitate: suos in vrbibus collegit. Porro enoch genuit irad: qui mansabel: qui matufael: qui lamech: qui septimus ab adam et pessimus: qui primus bigamia introductus. et sic adulterium contra legem nature et dei decretum commisit. In prima enim creatioe vnica vnico facta est mulier: et de per os ade decreuerat. Erunt duo in carne vna. Accepitque duas uxores adam et sellam. Genuitque ada iabel: qui adiuuenit portatilia pastorum tentoria ad ministranda pascula: et greges ordinauit: et caracteribus distinguit: separauitque finem ciuitatis vt vnicolores a grege sparsi vel leris: et finem etatem vt anniculos a maturioribus: et commissuras certis temporibus faciendas intellexit. Nomen fratris eius tubal: pater canentium in cythara et organo. Non instrumentorum quod deus longe post inuenta fuerunt: sed inuentor fuit musice. consonantiarum vt labor pastoralis quasi in deliciis verteret. Et quia audierat adam perbe tasse de duobus iudiciis: ne periret ars inuenta scripsit eam in duabus columnis in quibuslibet totam vt dicit iosephus: vna marmorea: altera latericia: quaz altera non dilueret diluuium. altera non solueret incendio. Harmorcam dicit iosephus adhuc esse in terra syrica. Sella genuit tubalcaim: qui ferrareas arte primus inuent res bellicas prudenter excoit. sculpturas operum in metallis in libidine oculorum fabricauit. Quo fabricante tubal de quo dictum est sonno metallorum delectat et ponderibus eorum per portiones et consonantias eorum quod ex eis nascuntur excoitauit: quam inuentionem greci pitagore attribuit fabulose: sicut et ex ope fructum excoitauit operari. sculperem in metallis. Lix enim fructus incendisset in pascuis: vne metallo rum superius in riuulos: et sublate lamine figurarum locorum in quibus facuerat referebant. Soror vero tubalcaim: noema: qui inuenit artem varie texture. Lamech autem finem iosephum res diuicias sapienter sciens videns Caym comuni pene subiaccere: sibi vero debere maiorem penam: per dicit hoc mulieribus suis sic: quoniam occidi vi

rum in vulnus meum: et adolescentes in liuorem meum septuplum dabitur ultio de Caym. de lamech vero septuagies septies. Lamech vero vlti sagittari diu viuendo caliginem oculorum incurrat: et habens adolescentes ducem dum exerceat venationem per delectationem tamen et vlti pellit: quia non erat vltus carnium ante diluuium casu interfecit Caym inter fructa estimans feram: quem quia ad indicium iuuentis dirigens sagittam interfecit. Et cum exiret quod homines scilicet Caym interfecisset frater illi cum arcu ad mortem verberauit eum. Occiderat ergo Caym in vulnere adolescentem in liuore vulneris. Vel vtriusque occiderat in vulnere et liuore suum. In damnationem suam. Et ideo cum peccatum Caym punitum esset septuplum vt diximus suum punitum est septuagies septies. lxx. aie et septem egressu de lamech in diluuium perierunt. Vel hoc numero maioritatem pene tamen notat: hebreus ait. Mulieres sue sepe male tractabant eum. Unde ipse iratus dicebat eis se pati per duplici homicidio quod egerat: tamen terrebat eas subdendo penam. quod dicitur. Cur me vultis interficere. Sciamus punitum qui me interfecit quod qui Caym.

De Seth et eius generatione. Ca. XXIX.

Cognouit quo

quod adam adhuc uxorem suam que peperit filium et vocauit eum seth. Dicit strabus post mortem abel vouisse adam non ultra uxorem suam se cogniturum: sed deo iubente per angelum fregit votum vt dei fili de eo nascere. Tamen iosephus dicit: quia abel extincto Legit adā. xxx. habuit et Caym effugato: ille filios et totidem filios adā de precreatione filii as per caym et abel. ois cogitabat. et vehementer cum generationis amor angebat. hac cogitatione pagationis potuit vocare strabus preceptum domini quod iusserat. Crescite et multiplicamini. Sed et seth natus est filius quem vocauit enos: quod sonat homo vel vlti quasi rationalis et fortis: quia primus cepit inuocare nomen domini. Forte inuenit perba deprecatoria ad inuocandum deum. Sed plerique hebreorum arbitrantur quod imagines ad honorem dei excoitauerat et errant. Vel forte ad excitandam pigritiam memorie dei effigauit dominum vt modo fit.

Epilogus interfecit. Ca. XXX.

Hic ē liber gene

racōis ade. Repetit de generatiōe ade: vt itegru ordinē genealogiaz psequat. Vñ qdā incipiūt ab adam primaz etatē. Alij a seth: qdō assentit methodi. 7. 7. 100. B dicit: qz de abel null' natus est: 7. generatio Caym tota perijt i diluuiō. Vñ ita adā. cxxx. annis: 7. genuit seth ad imaginē 7. similitudinē suā: ipe ad imaginē dei: reliquit ad imaginem eius qd fere idē est. Vel poti' mortalis mortales. Vñ qdā terren' tales 7. terreni. Forte moyses. c. annos luct' ade ptermisit: qz vt dixim'. lxx. 7. methodi' 7. ioseph'. c. cxxx. annorū eū fuisse scribūt cum genuit seth. Iste genuit enos: qd caynan: qd malaleel: qd iareth: qd enoch qd marisaleem: qd lamech: qd noe. Sicut ergo i generatiōe Caym septim' scz lamech fuit pefim': ita i generatiōe seth septim'. i. enoch fuit optim'. Et trāstulit illū de' i paradisu volu' patris ad tps: vt i fine tēporū cū helya cōuer' rat corda patrū i fili os. Iudei tñ causaz Enoch qdā lras iue- bul' trāstatiōis attri nit 7. quosdam libros buunt poti' septena scripsit sub quo adaz rio qz sanctitatis eius intelligit mortuus. qz plures legunt fā' etiores eo: quorū null' tanslatus est. In tātū enī alunt deū oia sub septenario disposuisse: qz etiam dicunt eum septē celos creasse: 7. cui' qz nomē suū datū: 7. septē terras quas dauid fundamēta montū vocat. De annis marisale diuerse sunt opiniones. Scdm cōputatio nem. lxx. vixit annos. xliij. post diluuiū: sed non legi fuisse in arca nec translāt' vt enoch Quidam dicunt qz mortuus fuerit ante dilu uium sex annis. Hieronymus asserit qz eodē anno in quo fuit diluuiū. quod etiam dil' gens computatio annorū eius fm genefim manifestat. Tamen omnes in numero anno rum vite eius conueniunt: quia vixit annis dcccclxx. tñ. Porro noe fuit decim' ab adā in quo prima eras terminata est: ita qz et ipse fuerit in ea. Huius etatis annos. lxx. ponūt duo milia. cccclij. aliij. lxxij. Hieronym' non plene duo milia. Methodi' duo milia. Ipe tamē p ciliades secula disponit: nec apponit annos si supsint. 7. ideo nihil certuz de nume ro annorū tradidit.

De causa diluuij. Ca. XXXI.

De vero cū quī

gētorū. cēt ānoz genuit sem. cham 7. iafeth. Moyses dicitur de dilu uio pmissit causā ei' dices. Cū cepissent homi nes multiplicari sup terrā: viderūt filij dei. i. seth religiosi filias hoim. i. de stirpe Caym: 7. victi pcupiscētia acceperūt eas vxores: 7. na ti sūt inde gigātes. Tēpus qdē qñ factū fue rit h' vtrū sub noe vel ante: vel multū vel pa rū ante non determinat. Ioseph' aut dicit qz vsqz ad septimā generatiōem boni pmāserūt filij seth. Post ad mala pgressi sūt recedētes a solēnitatibz paternis: 7. ob h' ptra se deus ir ritaueit. Nā multi angeli dei. i. filij seth. id est qui supra filij dei euz mulieribz coeuntes iniuriosos filios genuerūt: qz ppter pidentia fortitudinis gigātes a grēis dicti sūt. De' thodius causaz diluuij hoim scz peccata dis' fusiū exequitur dices: qz qngentesimo āno pme ciliadis. id est post pmam ciliadem filij Caym abutebant vxoribus fratru suozū n' mīs fornicationibz. Sexcentesimo anno mu lieres in yefantiā verse supgreffe vris abute bantur. Mortuo adaz: seth separauit cogna tionem suā a cognatione Caym: qui redierat ad natale solū. Nam et pater vñes phibue rat ne pmscerent: 7. habitauit seth in cordan in quodā monte primo paradiso. Caym ha bitauit in cāpo vbi fratrē occiderat. Quingē tesimo anno scde ciliadis exarserūt hoies in alterutrum coeuntes. Septingentesimo an no scde ciliadis filij seth concupierunt filias Caym 7. inde orti sūt gigātes. Et icepta ter tia ciliade inundauit diluuiū. Sic ordiat Hāc opinionez alibi methodiū. Poruit dami. t. augustin'. etiā esse vt incubi de mones genuissent gigātes a magnitudie cor porum denominatos. sic dictos a geos qd ē terra: quia incubi vel demones solēt in nocte opprimere mulieres. sed etiā immanitati corpo rum respōdebat immanitas animoz. Post dis luuiū tñ nati sūt alij gigātes i hebreon: et post fuerunt in tham ciuitate egypti: a qua et thitanes dicti sūt: de quorū stirpe fuit ena chim cuius filij habitauerūt in hebron. de qz bus ortus est golias 7. quidam aliij Iratusqz deus peccatis hominū dicit. Penitet me fce cisse hominē. q. d. Facias qd solet facere ho mo penitēs opīs sūt: delet enī qd fceerat. Et

et pō pōt me fceisse hoim.

est sensus. Delebo hoim quem fecerā. Non enim pmanebit spūs meus. id ē indignatio mea in homine in eternū qz caro est. q. d. Nō puniā eum eternaliter vt diabolū quia fragi lis est: h' reddā qd meretur. Et tamē pūqz disperdam euz: dabo ei temp' penitudinis si voluerit: eruntqz dies illius ad penitendū scz cxx. annorū. Non enī intelligendū est de spūi tu hominis. sed de dei indignatione. Nec est termin' iste humane vite post diluuiū: euz post iuentat homo amplius vixisse. Et dicit domin' hoc ante annos. cxx. qz inciperet fieri arca: dicit Hieronym': que facta legi. c. an nis. Vñ fm strabum eo anno dicit quo cepit arca fieri. Scz qz in malicia pseuerauerūt an pfitum tēpus scz centesimo anno deleti sūt. Tñ iosephus dicit hunc terminū vite hoim statutu. Qz autē dicit deus tactus dolore cor dis intrinsecus: forte nihil aliud ē qz qz homi nes latebat quāstas diuine offense. Vel an tropospatos est scz humana ppassio qñ attri buit deo qd hois est.

De arca Noe. Ca. XXXII.

De vero erat per' fecit' in generatiōibz suis: qñ nō illi' pfe ctionis qz ē in patria: h' fm moduz generatiōis sue scz terrene. Et dixit dñs ad noe. Finis vniuerse carnis venit corā me p ter eos qz i arca erūt saluādū: disperdam eos cū terra. i. cū fertilitate terre. Tradūt qz vigo rem terre 7. fecunditatez lōge inferiorē eē post diluuiū qz ante: vnde eius carniū hominū cō cessus ē cū antea fructibz terre vicitaret. Fe cit noe iuxta pceptū dñi arcam de lignis le uigatis. i. politis: vel qdratis. Alia lra: v' bi tuminatīs longitudine. ccc. cubitoz. latitu dine. i. altitudine. cxx. ad modum scz humani corporis: in quo lōgitudo sextes est maior la titudine: 7. decies maior altitudine. Est autez lōgitudo a planta vsqz ad verticem. Est la titudo a crate lateris ad cratem. Altitudo a dorso vsqz ad ventrē. Qd tamen multi de cor pore christi tñ dictū esse volunt: quia sic legitur in Isidoro qz humani corporis in star ostendit in quo christ' apparuit. Fu it ergo hec arca in fū damento quadrata.

Quasi agricole locu tus est dominus vt fa ceret scilicet nauem i star archonij. id est ad conum tendentis vel forte qz arcēdo quia vndiqz clausa.

sed in forma altera parte lōgiori ab angulis in artum conscendens donec in cubito sumis ras eius pficeretur. Bitumine intus et extra linita est: qd est gluten feruentissimū quo lig na linita nō dissoluunt aliqua vi vel arte: nec materia vel maceria bituminata solui potest sine menstruo mulieris. In lacub' iudee sup natans colligitur. In syria limus est a terra estuans. Facta sunt in ea cenacula et tristega id est distictiones dicte a trica. Dicit alia trāslatio bicamerata et tricamerata. Habuit enī quinqz cameras: qz Augustinus etia p ter sentinaz dicit ibi fuisse. dices super ta bulatuz sentine fuis se bicameratā. Una enim camerarū erat stercoraria alta apo tecaria: et super hāc mansionem erat alia tricamerata. Latera les camere erāt vna imitium: altera mīti um animalū: media hominū et auis. Et ha buit ostium vbi bicamerata 7. tricamerata tū gebantur. Alij pō has quinqz cameras in al titudine sola disponunt inferiorem que 7. sen tina stercorariam dices. Scdm supra il lam apotecariam. Tertā imitium animalū 7. serpentum et vbi be iunguntur ostium po nunt. Quartā mītiū animalū. Supremaz hominū et auis. Iosephus tamen dicit arcā quattuor cameras habentē forte stercorariaz vel sentinā non includens. Fecit in ea noe fe nestram quam hebrei cristallinam fuisse tra dunt: que in hebreo vocatur meridianū. a sy macho diluculuz. Dicit rabanus cubitos ar ce fuisse geometricos alioquin tanta capere non valeret. Lōtinet enī cubitus geometric' sex nostros vel nouē. Proprie enī cubitus pe dem et dimidū habet.

De ingressu in arcam. Ca. XXXIII.

Perfecta igitur

arca dixit dominus ad noe. In gredieris arcam tu et filij tui vt or tua et vxores filiozū tuoz. In his octo reseruatū est seminārium generis humani Et seorsum viros: seorsum mulieres noiauit dominus cum de ingressu loqueretur. Ac si

disceret Tempore af-
flictionis vacanduz
ab amplexibz mult
erum: et ex cur
mantibus viuerse
carnis bina induces in arcam, id est cōbina-
ta, id est masculū z feminaz. De imundis enī
animalibz fuerunt ibi tñ duo fm genus suū
de mūdīs sō septem. Immunda vero vocat
ea moyses fm tempus suum que sē lex mo-
saica vocat imunda. Vel tunc dicta sunt im-
munda: que etia tunc naturaliter esū hoīm
non erant apta. Ideo dicit naturaliter: qz nul-
la adhuc ad edendū concessa. Tolle scz tecuz
ex omnibz que mandī possunt: vt sint tam ti-
bi q illis in escam. Si queritur vtrum de mi-
nutis vel imundis animalibz aliqua intro-
ducta sint ad hunc numerū. Dicit Aug⁹ q q
non generāt de coitu: non fuit necesse esse in
arca que sē de puluere vt pulices: vel de hu-
moribus vel corruptionibz nascunt. Q autē
ex coitu generatiua tñ introducta sunt innuī
cum addit. fm genus suuz vel in genere suo.
Queritur etiam si sine transgressione manda-
ti ibi aliqua fuerūt inclusa: que necessitas eo-
rum alendoz que vescunt carnibz coegisset i-
cludi. Dicit Aug⁹ posse esse pter carnes ali-
mēta cōmunia: maxime cum ea q carnibz ves-
cuntur fico et castanea vesci possint: precipue
cum omnibz vesci cogat fames. Forte nodū
etiā animalia carnibus vescēbāt: sicut nec ho-
mines. **F**ecitqz noe cūcta q sibi domū⁹ p-
ceperat. Sexcentesimo anno vite sue ingres-
sus est noe in arcā cuz omnibz que dixerat ei
dñs: que z nutu diuino z angeloz ministerio
adducta sūt mēse scdo. die. xvij. q ab hebreis
nysan dicit: a latinis matius: a macedonibus
dion. Moyses aut in legitimis nysan. i. apri-
lem primū mēsem pstituit fm iosephum. In
cōtractibus sō. i. in mercibz faciēdis et i alia
gubernatione seculi tempoz decreta z vsua-
lem ordinem mensū seruauit. Dicit ioseph⁹
q ab adam vsqz ad hēpus fuerūt anni duo
milia. sexcēti. lvi. qd in sacris lris conscriptū
integritate signatum est.

De inundatione z cathaclismo.

Caplm. XXXIII.

Ingresso noe in

arcam rupti sunt fontes abyssi. id
est aque que sūt in visceribz terre: z

cataracte celli. id est fenestre aperte sunt. id est
nubes. Cataracte pprie sūt meatus nulli fluuiū
cum nilus p septē ostia separatur: vel loca eius-
dem q catadupla dicunt. Abusue quilibet
aquarū meatus dicitur initialis. id est cata-
racte. Et pluit sup terrā. xl. diebz et noctibz. et
eleuata arca in sublime ferebat: z sup omnes
mōtes excreuit aqua altior cubitis. xv. vt ab-
lueret sordes aeris. Usqz quo ascēderāt ope-
ra hominū vsqz ad cundē locū. ascēdet ignis
iudiciū ob aeris purgationē. Sed nō vidē-
tur opa hominū tātū ascēdere potuisse: cum
olimpus vsqz ad liquidū aerayadat: sup quē
lre inscripte in puluere p annū reperte sūt ste-
tisse immobiles: qz venti delere non poterāt p-
pter altitudinē montiū vbi pro nimia aeris
raritate nec etiā aues viuerē queunt: nec phi-
losophi ascēdentes absqz pōgīs plenīs aq
aliquantulū ibi manere potuerūt: qz naribz
apponentes crassiorē inde aera attrahēbāt.
Sed sunt qui putant altitudinem montiū
tunc non fuisse tantā quanta nunc est: vel for-
tasse in sublimibus sacrificātes ignem accen-
debant: cui vapor et fauilla multum ascende-
re potuerunt: z aera maculare. **E**t cū tras-
ser noe clausit ostium deus: z bituminauit ex-
teriu. z mortua est omīs anima viuens sup
terram: z obtinuerūt aque terras ita exaltate
cl. diebus ab illa sē die qua ingressus ē noe.
Post dies. cl. ceperūt aque minui mēse. vij.
ita q. xxvij. die mensis requieuit arca sup mō-
tes armenie. Illic arce reliquias vsqz nunc p-
uinciales ostendūt. Huius diluuiū et arce vt
ait iosephus: memoriā faciunt etia qui bar-
barozū historias pscripterunt. De qua vero
sus chaldeus sic ait. Dicit nautis eius q in ar-
menia venit circa montem cordicum adhuc
aliqua pars esse z quoddā bitumē exinde tol-
li: quo maxime homines ad expiationē vtunt.
Reminit eiusdem Hieronym⁹ egyptius q
antiquitatem conscripsit. Danasles dama-
scenus de eisdem sic ait. Est super numidiaz
excelsus mons in armenia qui baris appella-
tur: in quo multos confugientes: sermo ē dñi
luuiū tempore liberatos: et quēqz in arca sō-
mul deuectum. Decimo tandem mēse prima
die mensis apparuerunt cacumina montiū.
Lūqz transissent. xl. dies aperuit noe fenestrā
et emisit coruū qui non reuertebat. forte iter
ceptus aquis: vel inueniens supnatās cada-
uer in aquis est illectus eo. Tamqz iosephus

ait q cuncta reperiens inundatā regressus ē
ad noe. Emisitqz post eum colubā que cū nō
inuenisset vbi requiesceret pes eius reuerfa ē
ad noe. Sed nōne cacumina montiū tā erāt
nudata. Forte nondū siccata: et sic in palude
requiescere non potuit sicut nec in aqua. **V**l
p recapitulationem prius potest intelligi fa-
ctum: z postea dictū. Post dies septem iterū
emisit eaz que vespere redijt ferens ramū oli-
ue virentem. Post alios septem emisit eam q
non est vltra reuerfa ad eum. Igitur sexcēti
mopmo anno vite noe pmo mēse: prima die
mensis aperuit noe tectū arce: z vidit q exie-
cata esset terre supficies sed egrediendi expe-
ctabat dñi pceptum.

De egressione noe z vri. Ca. XXXV

Mense secūdo. xx

vij. die mensis dicit dominus ad
noe. Egredere d arca tu z vxor tua
filij tui et vxores filiorum tuoz. Constitit
subētur exire qui disunctim intrauerant. Ac
si diceret eis. Hunc redijt tempus amplectē-
di vt multiplicemini sup terras. **D**ox enī
subiūxit. Crescite et multiplicamini. Et egres-
sus est noe cum vniuersis que erant cum eo
eadem die qua ingressus fuerat reuoluto an-
no. Ingressus est autem. xxvij. luna mensis se-
cundi l3 habeat alta translatio. xxvij. et egres-
sus est. xxvij. luna: quia quota est luna hodie
si. xj. addas tota erit eodem die reuoluto an-
no. si hodie prima: eadem die sequenti anno
xj. Nec te moueat q dixi egressum. xxvij. lu-
na cum liber dicit. xxvij. Potuit enim esse q
vespera septime diei z. xxvij. lune egressus sit
tam imminēte. xxvij. **M**edea vero tempora
quolibet nomī. extremozū sepe nominantur
vt cum domīn⁹ crucifixus fuit inter tertiaz et
sextam: qdem euāgelista dicit hora tertiaz: ali-
secta. Vel potius fm nomia septem dierū: si
in tertia feria est luna. xxvij. reuoluto āno in
eadem tertia feria erit luna. xxvij. quia cōpu-
tus dierū p vnam diem descendit in martilo-
gio. **Q**erbi gratia. Kalēde ianuarij sunt i do-
minica die. z luna. vij. reuoluto anno in kalē-
dis ianuarij reuerata luna erit. xxvij. sed kalē-
de erūt secūda feria. Ergo dominica die añ
kalēdas erit luna. xxvij. z sic a dominica i do-
minica reuoluto anno non addūtur lune nī-
si decem. s3 a kalēdis in kalēdas vndecim.
Et edificauit noe altare domino: z d mūdīs

animalibus septimū obtulit domino. Ideo
enim iusserat domīn⁹ septem fm genus suuz
induci: vt septimo oblato: sex sufficerent ppa-
gationi. Locū autem quo egressi sūt armenij
egressorū vocant. Filij vero noe dixerūt thā-
non. id ē. vij. pro numero egressorū. Ob hoc
quoqz vt quidam tradunt: noe fecit altare de
vij. lapidibus. Et odoratus est domīn⁹ odo-
rem suauitatis: z ait ad noe. Non vltra male-
dicam omni terre ppter homines quia proni
sunt ad malū. Tempus autē sementis z mes-
sis z frigus z estus: nox z dies nō reuescent.
Forte nodū ita plene distincta erāt. l3. tēpo-
ra qz necysqz ad diluuiū aque fuerāt collecte
i nubes. Et benedixit eis dominus dicens.

Crescite z multiplicā

mini: et sit timor ve-
ster super cuncta ani-
mālia terre. Hoc dñ-
ctū est eis in solaciū.

ne pauci homines a pluribus bestiis oppri-
mi timerent. Quasi d. holera virentia pri⁹ de-
deram in cibū: nūc trado vobis animālia ex-
cepto q carnem cum sanguine non comedē-
tis. id est animal suffocātū. Et prohibuit eis
deus homicidiū fieri: z quia macie timebant
ne domīn⁹ iterū aquas diluuij inundaret sup
per terram. z noe quotidie orabat ne hoc fie-
ret: vt iosephus refert: pepigit eis deus q vl-
tra nō fieret diluuiū

et i signūz federis hu-
sus posuit arcū suuz
in nubibz. Et ē signū

duozū. iudiciū per aquā pteriti ne timeatur: z
futuri per ignem vt expectetur. Inde ē q du-
os habz colores. ceruleū qui est aque⁹: et est
exterioz quia preterijt: z rubeum qui ē igne⁹:
qui est interior quia futurus est ignis. Et tra-
dunt sancti q. xl. annis ante iudicium non vl-
debūt arcus: qd etiā naturaliter ostēdet desic-
cationē aeris tam inceptam.

De ebrietate noe et maledictione cham.

Ca. XXXVI.

Cepit noe exerce

re terram z plantauit vineā: labru-
stas naturales p cultum ad vsū vi-
neae trahens: bibēs qz vinū: sed ignorans vim
e⁹ inebriatus est. Et dormiens nudat⁹ est in
tabernaculo suo. Fludatio enī femorum se-
quitur ebrietatem sicut libido sacietatē. S3

cum cham verenda patris vidisset nudata: irridens nūciavit hoc fratribus. Sed illi palliū imponētes humeris: et cunctes retrorsū ne viderent: operuerūt patris verēda. Patet quia nondū hoīes vtebātur seminor alio. **Eus** Semiramis fuit mulier q̄ pmo adinuenit brasas et usus earū.

Maledictus chanaan puer seru⁹ erit fratribus suis. Si querit quō cham dicit minor filius cū esset medius natu. Potest dici minor: i. indignior vel forte minor statura. Vel de iafeth dicit q̄ cū minor esset tñ prudētor fuit cham maior. **Maledixit** autē non filio sed filio filij: q̄ scēbat in spū filiū non seruū turū fratribus: sed semen eius: nec oēs de semine: sed eos qui de chanaan. Peccata quidem patruz sepe vindicant in filios temporaliter. Et est sensus sic. Non leteris d filio tuo sicut nec ego de te. Et addidit. **Benedict⁹** domin⁹ deus sem: sit chanaan seru⁹ eius. Prophecia est: q̄ pūdit in filiis sem cultum et nomē vni⁹ us dei pmanfurum. Et iterum. Dilatet deus iafeth et habitet i tabernaculis sem: sitq; chanaan seruus ei⁹. Et h̄ prophecia est. Bentes enī que de iafeth dilatate sūt numero: deo auctore et in cultu deorū: deo pmissente post inserite sunt trūco olue. Et impleti sunt dies noe dccc. anni et mortuus est. Dicit autē ioseph⁹ q̄ nemo putet falsa que de antiquorū longevitate scripta sunt: quia ppter virtutes et gloriosas vtilitates quas iugiter pscrutabantur id est astronomiā et geometriā deus eis ampliora vni⁹di spacia condonauit q̄ aliter dīcere non potuissent.

Magnus ann⁹ completur reuersis plane annorū curricula magnus annus implet. sue creationis.

De dispersione filiorum noe et de neroth.

Ca. XXXVII.

Adit Moyses ad p̄ncipium genealogie noe dīcēs. He sunt generationes filiorum noe: et incipit a iaphet minorē vt vltimo loco ponatur sem: cui⁹ successione tētere intēdit. Texuntur autē ex eis. lxx. due generatiōes q̄ndecim de iaphet. xxx. d cham. xxvij. de sem. Et tres disseminati sūt in tribus partibus orbis fm

aliquūnum. Sem asiam. cham affricā. iafeth europam sortitus est. Vel expressius dicitur fm iosephum. Filij iafeth tenuerunt septētrionalem regionem: a tauro et amano montib⁹ siciliē et syrie vsq; ad flumē thānam: in europa vero vsq; ad gadira. Filij vero cham a prouincia syria et amano et libano mōtib⁹ cunctas terras obtinuerūt quecūq; ad mare sunt posite: apprehēdentes etiā eas que vsq; ad oceanum sunt. et proprias facientes appellationes. Filij vero sem vsq; ad oceanum seorsum habitant asiam: ab eufrate facientes initium. Generationē sem insistemus: alias trāscentes: hoc tñ addētes q̄ chus dicitur filius cham: et filius chus neroth qui cepit primus potēs

esse in terra: et robustus venator hominū coram domo. id est extingtor et oppressor amore domi nandi: et cogebat homines ignem adorare. Ad hoc exijt prouerbium ad dīcēdu de aliq̄ q̄ fortis sit et mal⁹ q̄si neroth robustus venator corā domo. Hoc ideo dīcimus: q̄ methodi⁹ dicit hunc fuisse d filij hiron filij sem. Quare p̄o p̄mus cepit dominari: ostēdit agens de quodā filio noe. de quo nō egit moyses sic dīcēs Cētesimo āno tertie cilladis natus est noe filius i similitudinē eius: et dīxit eū ionithū. Trecentesimo anno dedit noe donatiōes filio suo ionitho: dīmisit eum in terram ethan. et itauit eā ionithus vsq; ad mare orientis: qd̄ d̄r elioz schora. i. solis regio. hic accepit a dño donum sapientie: et inuenit astronomiā. Ad quē veniens neroth

Obijciatur fm methodium d̄ ionitho: quia non genuerat euz noe ante diluuiū: quia non fuit in arca cum nō fuerit mortuus ante: quia post instruit neroth: nec post diluuiū. Forte non ē vera ratio methodij.

gigas. et cubitorū erudit⁹ ē ab eo. et accepit ab eo p̄siliū in q̄b⁹ locis regnare cepisset. Ionithus iste futuros q̄sdā euent⁹ pūdit et maxime de ortu. iij. regnorū et occasu eorū p̄ successione. Quā etiā plane p̄phauit daniel. Et p̄dixit discipulo suo neroth: q̄ primi regnaret de cham d̄ q̄ belus descēdit: post de sem medi⁹ et p̄se et greci: post de iaphet romani. A q̄ rediens neroth accēsus amore dominādī ollicētauit gen⁹ suū de sem: vt imperaret alijs quasi p̄mogenit⁹: s; noluerūt. et ideo transiit ad cham qui acceperat et regnauit iter eos i babilone: et exinde dicit⁹ est de filiis cham. Sed si vere fuit d̄ filiis cham tūc nulla est questio quare iter eos regnauerit. **Hui⁹** exemplo cepit regnare iectan vel ietram vel vīa super filios sem: iufene vel iustene sup filios iafeth. Narrat autem philo iude⁹: vel vt alij volunt gentilis philosophus in libro questionū super genesim: q̄ ex trib⁹ filiis noe adhuc ipso viuente sunt nati. xxiij. millia viroz: et c. extra mulieres et paruulos habentes tres super se duces q̄s p̄diximus.

De turre babilon. Ca. XXXVIII.

Post obitū vero

noe mouētes pedes suos ab oriente conuerūt duces in vniū in capū sennaar et timētes diluuiū p̄silio neroth volētis regnare: ceperunt edificare turrē q̄ p̄tingeret vsq; ad celos habētes lateres p̄ iactis: et bitumē p̄ cemento. Descendit autē dñs vt videret turrē. et animaduertit vt puniret: et ait ad angelos. Venite et confundam linguā eorū vt nō intelligat q̄sq; vocē p̄mī fuit. In hac diuisione nihil noui fecit de⁹: q̄ voces eedē sunt apd oēs gētes: s; dīcēdi modos et formas diuersis generib⁹ diuisit. de hac turri dicit iosephus: q̄ latitudo erat ita fortissima vt ppe eā aspiciētib⁹ lōgitudo videret in mīn⁹. Dū p̄o vētos imittētes euerterunt turrē: et vocem p̄p̄tā vni⁹cūq; partē fuit. Propterea babilonia p̄tigit vocari ciuitatez. Babel enī hebrez p̄fustionem appellāt. De hac turri meminit sibilla dīcēs. Cū oēs hoīes existerēt vni⁹ vocē qdā turrē edificauerūt excelsaz tanq; p eam ascēsurū in celū. De capō vero sennaar i regiōne babilonis meminit eficius dīcēs. Qui d̄ sacerdotib⁹ sūt erepti: iouis sacra sumentes in sennaar babilonis venerunt: diuīsiq; sunt post hec diuersitate linguaz migratiōes agē

tes: apprehēdentes mediterranea simul et maritima. Nec p̄tereundum puto q̄ moyses dicit regina filiū chus duos habuisse filios saba et dodan. Iosephus dicit saba et iudam: quorū iudas egyptiacā gentē hēspertorū inhabitās iudeis cognomen suum reliquit. Qd̄ autē d̄r de terra sennaar egressus est assur intelligendū est: q̄ neroth expulit eum vīa terra illa: et turre que eius erat iure hereditario. Vel intelligendū nō ē de assur filio sem. qui inuenit purpuram et vngueta crīstum vīa corporū a q̄ chaldeā

et assiria dīcā ē. s; assyria. Chaldea babilon: sennaar: idem sunt. inde egressus est qd̄

tempore sarug proauit abrahe factum est. Regnū qd̄ de babilonij habuerunt q̄ de semie neroth vsq; ad q̄rtā cilladē et vltimū cūsmidem.

Primu incidens. Ca. XXXIX.

Interimvero

obtinuerunt egyptios et assyrios ita. In feb⁹ sarug belus nerothides rex babilonis: quia fuit alter belus rex grecie intravit assiriam: sed parum obtinuit i ea. Quo mortuo filius ei⁹ ninus totā obtinuit assirīā et ciuitatē in qua caput regni erat itinere triū dierum ampliavit: et a suo noīe ninuē dīxit. Inde est q̄ qdam historie dīcunt regnū assyriorū cepisse ab antiquo belo. qd̄ vez ē q̄stuz ad initū. Alij dīcūt cepisse a nino: qd̄ vez est etiā q̄stuz ad regni ampliatōē. Flīnus vīcīt cham: qui adhuc viuebat et regnabat i braclia: alij tracta: et dicebatur 3020000 annos inuenit magicę artis qui et septē liberales artes in. xiiij. colūnis scripsit septē enels: et septē latericij s; vtrūq; diluuiū. Flīnus p̄o libros eius commentatus. Ab eisde orōta sunt idola sic.

De ortu idolorū. Ca. XL.

Mortuo belo ni

nus i solaciū doloris imaginē partris sibi fecit: cui tātā exhibebat reuerentiā vt q̄buslibet reīs q̄ ad eā p̄fugissent parceret. Proinde hoīes de regno ei⁹ diuīos honores imaginē ei⁹ ceperūt impēdere. Hui⁹ exēplo plurimī caris suis mortuis imā

3020000 annos
cham.

no demas tempia et ysonas genting

gines dedicarunt: et sicut ab idolo bellu cetera traxerunt originem: sic et ab eo nomine generale nomen idolorum. Sicut enim dicitur est bellu ab assirijs: sic et alie nationes secundum idiomata lingue sue dixerunt alie bel, alie beel, alie baal, alie baalim. Immo et nomina specificauerunt alie beelphégor, alie beelzebub dicentes. Sed tamen serie genealogie semper prosequamur.

De generatione Sem. Cap. XLII

Sem cetuz anno rui erat qui genuit arfaxat biennio post diluuium. Repugnare huic videtur quod dicitur est super antiquissimo anno noe natum Semem, et sexagesimo iundasse diluuium. Ergo post diluuium cetenarius erat semem: et biennio post cetum et duorum annorum. Sed mos est sacre scripture sepe limites numerorum ponere paucis annis si superfluerint tactis. Potest ergo dici quod sem centum annorum erat et duorum: sed duos tacuit scriptura vel noe cum genuit eum quingentorum et duorum vel duo decerant ad sexagesimos cum inundauit diluuium. Vel ita legatur lra. Sem cetum annorum erat post diluuium: et erat biennio post diluuium qui genuit arfaxat. Joseph autem dicit. Sem filius arfaxat natus est post annos. xij. facti diluuij: quod forte vitium scriptoris est. Arfaxat genuit sale cuius i luca subdit chaynan secundum lxx. qui condidit sale: qui heber a qui hebrei dicti sunt secundum iosephum. Tunc angustius dicit. Verito qui ritur vitium ab hebrei dicti sunt hebrei vel ab abrahā qui abrahel, heber genuit phalech et iectaz. Phalech hebraice diuissio eo quod in diebus eius per diuisione linguarum diuise sunt gentes: et diuissio terrarum facta: sed sub isto precipue facta dicitur: quod in isto et in filiis eius remanere lingua antiqua: alij quasi ab eo diuissi sunt. Phalech genuit reu vel regau: qui sarug, qui nachor, qui thare. Thare cum esset septuaginta annorum genuit abram: nachor et aram: et est ordo posteros. Aram enim primogenitus et abram ultimus fuit: et forte non genuit eos cum esse huic tempore. sed tunc cepit generare, et suis temporibus eos genuit scilicet per diuersa tempora: ita quod iam cetuz viginti annorum erat cum genuit abram qui fuit ultimus. In thare terminatur secunda etas: habes secundum septuaginta. Vnde, lxxij. annos secundum methodum

clladi: secundum hebraicas veritatem annos. Vnde ceteri. Et tot annos dicit Josephus versus. Ita non breuiter faciunt ad natiuitatem thare hanc etatem hebrei, sed versus ad natiuitatem abrae extendit hanc etas. Porro arā genuit loth, et ieschā qui et sarai: et melcham: et mortuus est ante patrem suum in huius chaldeorum. Et est nomen ciuitatis huius secundum iosephum: ubi et hactenus sepultura eius ostendit. Hebrei huius igne dicunt inde fabulam quod chaldei in igne per quem transiebant paruulos piecerat abrahā et arā: quod nolebant ignem adorare: et arā ibi expirante abrahā dei auxilio liberat. Vnde dicit. Ego sum qui eduxi te de huius chaldeorum. Thare ergo odio habens terram propter luctum aram: nec valens sustinere iniurias que fiebant ei ut igne coleret statuit peregrinari: et dedit nachor melchā uxorem: abre pro sarai: qui et loth fratrem uxoris in filium adoptauit: quia sarai sterilis erat.

De egressu thare et suorum de chaldaea.

Capitulum XLII.

Egressus est ergo

thare cum illis ut frater in terram chanaan veneruntque versus ad aram mesopotamie ciuitatem. lxx. ponit charram: quod cum. h. aspiratione utrobique habeat in grecum vertere non potuerit. ch. per vitraque aspiratione posuerit. Vnde et filium noe habere dixerunt cham. Inde est quod varie legitur oreb vel choreb, raab vel rachab. Mesopotamia pro a circumfluentibus aquis nomen accepit. Deso enim medius potamos aqua: sicut aqua letia dicitur quasi aqua ligata. Et facti sunt dies thare. ccv. annorum: et mortuus est in aram.

De annis Abre post mortem patris.

Capitulum XLIII.

Dixit autem domi

nus ad abrahā. Egrede de terra tua et cetera. lxxv. annorum erat abrahā cum egredere de arā. Joseph autem. Dimisitque chaldeam cum lxxv. annorum esset domino iubente: ut migraret in chanaan. Si ergo post mortem patris abram erat annorum. lxxv. patet quod diximus quod thare plus quam lxx. annos habebat cum genuit abrahā. Si enim in illa etate genuit abram: tunc post mortem patris erat abram. c. lxxv. annorum. Augustinus tamen dicit per recapitulationem hoc esse dictum. Ad huc enim viuente patre cum esset. c. lxxv. annorum et abram. lxxv. egressus est de aram: relinquens

ibi patrem et fratrem: et in itinere dum iret in mesopotamiam dominum locutum ei et dixisse. Egrede de terra et cetera. non quoniam iam esset egressus sed animus reuertendi ad eam habebat. quod dicitur. Qui egressus es corpe: egrede mente. Dicitur ronymus dicit veram esse hebreorum traditionem quod et annos thare ponit. lxx. cum genuit abram: abrahā. lxxv. cum tuo patre egressum abram de aram et plurimum esse annorum tunc quod moyses dicit: sex annos eius computatos ab illo tempore quod dei auxilio euasit ignem chaldeorum: ut id ei reputet tempus etas: ex quo professus est dominum spernens idola chaldeorum. Et dicit ioseph. iam recidebat vita hominum paulatim declinans versus ad moysen in quo terminum vite quem constituerat dominus confirmauit. Cetuz enim et. xx. annorum moyses mortuus est.

De aduentu Abre in terram chanaan.

Capitulum XLIII.

Quit ergo abrahā

sarai et loth: et animas quas fecerat in aram. Iam animata que ibi adquisierat et tranxit terram chanaan. et venit ad siche que corrupte sichar sepe legitur: et ad vallē illustrem que pentapolis dicebat tunc a. v. v. ubi sodo morum qui nunc mare salis vel mortuum dicitur: quod nil in eo viuunt: et nihil in eo mergi potest habens aia: vel lac asphalti. l. bituminis quod dicitur iudaicum vel salinis salinarum. Apparuitque ei dominus et dixit ei. Semini tuo dabo eam hanc. Qui edificauit ibi altare domino ubi apparuit ei. Inde de eo sic loquitur iosephus ait. Primum per superstitem deum vnum creatorem esse ceterorum pronuntiare: et hominum opiniones quas ceteri de deo habebant in nouare et imutare perualuit. Hec autem coniunctio bat per terre passionem et maris: et ea que contingunt circa solis lunam: et ex omnibus que circa celum semper eueniunt. De codez berousis meminit dices. Post diluuium decima generatio fuit apud chaldeos vir in celestibus rebus expertus. Inde transgressus abrahā tetendit tabernaculum iter bethel et bai. et edificauit ibi iter altare domino. Et prexit abrahā vadens et ultra pergrederetur ad meridiem. sed qui fuerit subiectus moyses breuitatis causa vel quasi

notum: et habitauit in damasco. Vnde et nomen eius versus nunc in ciuitate damascena habet in gloria. et vnde ostendit quod ab eo dicitur habitatio abram. Vnde nicolaus damascenus. Abrahā regnauit in damasco ventis aduena cum exercitu de terra que super babilonem dicitur huius chaldeorum.

De descensu Abre in egyptum et de reditu eiusdem. Cap. XLV

Secta est autem fa

mes magna in terra chanaan: et descendit abrahā in egyptum: tunc quod libidine egyptiorum ne cum propter speciem mulieris occiderent sororem suam eam dixit esse. Et sublata est mulier valde pulchra in domum pharaonis. Abrahā pro boni vultu sunt egyptij propter eam. De pro desiderio regis impeduit ne tangeret eam egritudine et tumultu causam. Tunc per salute regis sacrificarent sacerdotes: per iram dei si accidisse significauerunt quod uxori peregrinamini iniuriam inferre voluisset. Vocauitque pharao abrahā et dixit ei. Cur non indicasti quod uxor tua esset. Ecce uxor tua: accipe eam: et vade. Et precepit rex uiris suis ut deduceret eam. Erat enim diues valde in auro et argento: in fuls et ancillis et in iumentis. Arithmetica sane et que dicitur astrologia sunt egyptijs tradidit ante eis ignota: a quibus peruenit ad grecos. Reuersusque est abrahā versus ad locum ubi fixerat tabernaculum in bethel et bai. Partitusque est tharaz cum loth duos pastores eorum in se restaret per pascuis: optionem etiam concessit loth. Et eleuas loth oculos: vidit regionem iordanis congruam sibi: et moraturus est in oppidis sodomorum. Abrahā pro descendit ad puallem mabre iuxta hebron et habitauit ibi. fecitque ibi altare domino. Hebron ciuitas est que et cariarthe dicitur. id est ciuitas quattuor. Arbe enim quattuor: cariat ciuitas: ibi enim sepultus est adam maximus: et abram isaac et iacob cum uxore suis. Vnde breuiter vero anez escol fratres erant et confederati sunt abre. A primogenito eorum vallus cognominatus erat. Habitabat autem ibi abram circa quercum vel terebinthum: cuius radices ap

Hebron interpretatur coniugium vel coniugium quod quattuor patriarche cum uxore suis ibi in cinerati fuerunt. Hec interpretatio reperitur in quadam glossa in actibus apostolorum quia. Vnde leges consuluit ut in hystoria poneretur: quod et se fecisse dicitur.

Arbor illa secundum hieronymum versus ad tempus theodosij imperatoris

parent adhuc. Quā
pprio nomine Jose-
phus vocatur dices
Habitarat abraz cir-
ca illic: que vocatur
agyga. vel ogig. vel
durps. ibi pmitit ei deus q omnē terram cir-
cumstātem p quattuor ptes orbis daret ei et
semini eius.

De victoria Abre et occursu melchisedech
Capitulum XLVI.

Hactum est autē

in illo tēpore vt amraphel rex sen-
naar. id est babilonis rex. Jam cātū
pcesserat libido dominandi: q queqz ciuitas
regulū habebat: quorū plurimi alicui malo-
ri regi seruebant: tandem omnes subditi erāt
monarcho assyriorū. Sane quinqz ciuitates
sodomorū sodoma et gomorra: adama: sebo-
is: bala q et segor: qnqz reges habebāt. Has
subiugauerat sibi codorlaomor rex elamita-
rum: et tributaras sibi fecerat: et duodecim
annis seruierāt ei in tributo. xij. noluerunt si-
bi dare. Proinde. xlij. anno codorlaomor af-
sumens secum tres reges babilonis et ponti-
et gentiū collecto exercitu cōuenerunt in val-
lem siluestrem: in qua erant putei bituminis:
que per iram dei postversa ē in mare mortuū et
circiadlacētia loca depopulati sūt. Et egres-
si sunt qnqz reges vt pugnaret aduersus. alij.
q et terga verterūt: et ceciderūt plurimi: et qui
remāserāt fugerūt ad mōtes. Tulerūt autē vi-
ctores oēm substantiā eoz et captiuos: necnō
et Loth et substantiā eius. Et ecce vn⁹ q eua-
serat nunciauit sibi abram hebreo: vel tras flu-
usali: qz de trans eufraten venerat. Qui nu-
merauit expeditos vernaculos suos. ccc. viij.
et tres pdictos fratres mābre et aner et elcol. et
psecut⁹ est eos vsqz dan: q est vn⁹ d fontibus
fordantis: et ab eo oppidū dan dictū ē: quod
nūc pancas dicitur. Alter enī fons lor dicitur qbus i
vnu federatis iordanis dicitur. et irruit super eos
nocte: diuisis socijs i tres turmas dormientes
trucidauit: vigilātes p ebrietate pugnare nō
valētes effugerūt. Et psecut⁹ est eos vsqz bo-
ba: q ē ad leuaz damasci: et reduxit Loth. mu-
lieres qz et pplm: et oēm substantiā eoz. Oc-
currit autē ei rex sodomorū ad locū q dicitur regia
vallis i via solime ciuitatis vel salē que post
hierusalē dicta ē. At pō melchisedech rex sa-

lem obtulit ei panē et vinū. Qd qsi exponēs
Josephus ait. Ministruit exercitui rentia:
et multā abundantia rerū opportuna simul
exhibuit: et sup epulas benedixit deus: q abre
subdiderat inimicos. Erat enī sacerdos dei
altissimi. Cui abram decimas dedit ex oib⁹
spolijs et tūc pmi decime legunt⁹ date. pmi
tūc pō ab abel. Et ait ad eū rex sodomorum.
Da mihi aias: cetera tibi tolle: et noluit abra
etiā minimū qd tollere: except⁹ q comederūt
iuuēnes: et partib⁹ triū fratru q venerāt cum
eo. Tūc melchisedech ait hebrei fuisse sem-
filium noe: et vixisse vs-
qz ad Isaac. Et oēs
primogenitos a noe
vsqz ad aaron sacer-
dotes fuisse q in cō-
uiujs et oblationib⁹
pplō bndicebāt et ha-
bebāt pmiogenita d
qbus post explicabit.

aut solima vocaret: chananeis postea expul-
sis pmius iudeorum in ea leobius vel theobi-
tus regnauit.

De ortu iubilei. Capitulum XLVII.

E hac victoria

tradit iubileū initū habuisse pro
hac remissione captiuorū. Jubel
enī remissio vel initū: inde iubile⁹ remissio
vel initū. ob hoc aut institut⁹ ē qnquagesi-
mus: qz tūc erat loth vt dicit⁹ qdā. l. annorū.
Vel tūc erat. l. annus ex q locutus erat dñs
abre i via vlt ex q egressus erat de charrā. Ut
abram perit⁹ astrozū in qbus etiā fm quosdam
zoroastrem magice artis inuentore instituit:
nouerat qz intēperies aeris que fit ex eleuari
vel depelli planetis: semp vsqz ad. l. ānos ad
tēperiem redeūt: et qd vidit fieri in astris vo-
luit imitari in terris.

De sacrificio Abre post promissionem he-
reditatis. Capitulum XLVIII.

His trasactis lo-

th⁹ ē dñs ad abram. Protector tu-
us sū: et merces tua magna nimis.
Et dixit abram. Quid dabis mihi ego vadā
absqz liberis: ac damascus fili⁹ eliezer pcura-
toris mei erit hēres me⁹. qsi. d. Quid mihi d
pmissioe terre cū desit heres. Ab⁹ damasco

aiunt damascū conditā et denominatā: et ibi
eum regnasse. Et dixit dñs ad euz. Non erit
hic heres tuus: sed qui egrediet⁹ d vtero tuo.
Credidit abram deo: et reputat⁹ est ei ad ius-
ticiā: et quia insperatum pmittebatur: que-
sivit abram signum: vnde sciret sibi hoc fieri
non ex diffidentia: sed sperando et modū que-
rendo. Et hinc maxime mos inoleuit iudeis
signa querere. Et ait domin⁹. Sume mihi i
crastino vaccam et capram et arietem queqz
trina et turturem et colubā. q. d. Immolabis
mihi hec et ostendam tibi signū. Qui tollēs
hec animalia diuisit p mediu: et ptes contra
se altriuscuius posuit: aues autē non diuisit: et
dum expectaret pceptum dñi de modo imo-
landi: descenderūt volucres sup cadauera: et
abigebat eas abram. Cūqz sol occubisset so-
por irruit sup abram: et horror magn⁹ q fuit
ps signi et dictū est ad eū. Scito pnosens q
pgrinū futurū sit semē tuū in terra nō sua. et
subijciēt eos extranei seruitori et affligēt. cccc.
ānis. Tu aut ibis pus ad ptes tuos: genera-
tiōe autē qrtā reuertēt huc. q. d. Ne expectes
te modo regnaturū i terra hac et semen tuum
post te. Te enī prius mortuo post. cccc. ānos
implebit⁹ pmissio mea. Nec est intelligēduz
q tot annis seruierint in egypto: sed h nume-
rus annorū in illa afflictioe complet⁹ est qui
fm Isidor⁹ ab illo tpe cōputat⁹: quo ista abre
pmitunt⁹. Augustin⁹ ab Isaac nato cōputat
qz dictū est semen tuū. Et ab anno natiuita-
tis Isaac vsqz ad annū egressionis d egypto
numerat. cccc. ānos. S; scriptura subicit
v. et legit lram sic. Semē tuū peregrinū erit
cccc. annis. siue enī in terra chanaan siue in
egyptio pgrinū fuit: donec habuit heredita-
tem ex pmissione dei. Illud aut iterpositum
subijciēt eos et affligēt nō refert ad. cccc. ānos
Qz aut dictū est in qrtā generatione eos redi-
turos fm tribū sacerdotale intelligēdu est.
Leui enī genuit cha-
at: q genuit aram vel
amrā: q genuit aarō
q eleazar: q cū aarō
egressus est. Nec di-
cas qtuor generati-
ones psonas. alij. sed successiones: vt tot sint
generationes quoties ibi legitur genuit. Qz
alia lra habet. v. generatiōes fm regiā tribū
est. Judas enī genuit phares: q genuit esrō:
qui genuit gram: q aminadab: q naaſon: qui

cū patre egressus ē. Et facta ē caligo et appa-
ruit ignis qsi elibani transiens inter diuisiones
illas: et psumēs illas. Ecce signū et terminos
terre. pmissionis diffinitū ei dñs a riuo cornu
la flumie egypti vsqz ad eufraten et populos
eius nominauit.

De fuga agar et ortu ismael. Capitulum XLIX.

Igitur sarai nō

habebat liberos. Et dixit Abre.
Ingredere ad ancillā meā agar:
si forte ex illa suscipiā filios: et ingressus ē ad
eā. Que cū pcepisset desperit dñam suam et
abra dissimulabat. Et ait sarai. Inique agis
p me. Iudicet de⁹ inter me et te. Cui abra. Ec-
ce ancilla tua i manu tua vt ere ea vt liber. Af-
figente autē eā sarai: illa inijt fugā: volens re-
dire ad patriā: qz egyptia erat. Et inuenit eā
angel⁹ dñi dñi fugeret et sūiret et viam ignora-
ret solinagam iuxta puteū q ē in via in deser-
to sur. Qui dixit ad eā. Vñ ventis: et q vadis
Et illa. A facie dñe mee sarai fugio. Cui an-
gel⁹. Reuerte ad dñāz tuā et humiliare sub
ea. Et rurſū. Cōcepisti et paries filiū: et voca-
bis nomen ei⁹ ismael. Hic pmo legit nomen
pdictū a dño qd perrariū est. Manus eius p
oēs et manus oim⁹ ē ei⁹: et e regione fratz suo-
rū figet tentoria: qd nō de ipso legit⁹: sed de
filio ei⁹ cedar. Tū de genere ip⁹ pdict⁹ ē:
qz saraceni vagi sedib⁹ incertis: gētes qbus de-
sertū ex latere iungit impugnat⁹: et ab oib⁹ im-
pugnat⁹. Hoc aut pcpue futurū erat fm me-
thodū qn qtuor pnceps de genere ismael
quos etiā filios vince vocat forte p vesania
tāqz ebrios oreb scz et zeb et zebce et salmana:
egressi sunt de solitudine cōtra filios israhel q
victi p gedcon retrusi sunt in solitudine de q
pdierant. Qd vero legitur in genesi: h erit fe-
rus homo: hebre⁹ habet phara qd sonat ona-
ger. Prop⁹ h vt dicit methodi⁹ dictū ē. Ona-
grī et capree a deserto omnē bestiaz supergre-
diēt rablem: et mansuetorū numerus contes-
retur ab eis. Dicit enim de filijs ismael. Fu-
turum est autē vt creant adhuc semel et obti-
nebūt orbem terre per octo hebdomadas an-
norū: et vocabitur iter eorum via angustie:
quia patrem illorum ismael vocauit domi-
nus onagram. In sacris locis interficiēt sa-
cerdotes: ibidem cum mulieribus dormient
ad sepulchra sanctorū religabunt iumenta: et h
p nequicia christianoꝝ qui tūc erunt: de qbus

discit. In nouissimis diebus erunt homines sefe amates. Et tunc implebitur quod dictum est per ezechiel. Fili hominis voca bestias agri et exhortare illas dices. Congregamini et venite eo quod sacrificium magni immolo vobis. Adhuc te carnes fortium et bibe sanguines deorum excelsorum. Cum loqueretur dominus cum agar: pertransiit in turbam et ipse vidit posteriora dei et ait. Vidi posteriora videntis me. Et appellauit locum puteum videntis et videtis: quia viderat eam dominus et quasi reddiderat vitam sicut ostendebat puteum. Adhuc puteus agar ostendit inter cades et barath. Que cum redisset peperit filium: et vocauit eum ismahel. Abrahā autem erat. lxxxvii. annorum cum natus est ismahel.

De pacto circūcisionis et mutatione nominum abrahā et sarā. **Cap. l.**

Postquam vero **no.** **na.** **ginta** et nouem annorum esse ceperat abrahā: apparuit ei dominus dicens. Multiplicabo seminem tuum et tu custodies pactum meum. Et circūcides ex vobis. Et anque pactum exponat nomen ei mutat. Dicebat enim abrahā et abba et rā: quasi abbarā. et excelsus pater. et addita ē sara a. et dictus ē abrahā quasi abrahā: quod sonat pater multarum: subauditur gentium. Hebrei tamen dicunt quod de nomine suo tetragrammaton e. sara addidit de abrahā: quod sonat a. id est omnia enim eorum ē scribere a. et sonare e. et e. conuerso. Rā autem supradicta ē causa eufonie. Et quia tunc circūcisionis mutatum ē nomen ei: cum circūcidit impo-

nunt hebrei nomina. **Hoc** quod tunc ad interpretationem non quod ad abrahā. **Volens** itaque dominus quod si quidam caractere populi suus ab alijs discernere: induxit eis circūcisionem sic. Circūcides ex vobis omne masculinum: et circūcides carnem procijs vestris. Infans octo diebus circūcides tā vernaculus quod emptius. cuius caro circūcisa non fuerit pibit aia illa de populo suo. Quo cultello fieret non ē preceptum. Quare autem fiebat lapideo post dicem. Notandum quod seruus primo dicitur est a seruando. Victores enim victos hostes quos ad vitam seruabant suos dixerunt. Verba pro vel vernaculus vel vernula quod nutritus

est domus. Emptius quod in propria persona emptus est. Originarius quod et seruus glebe scilicet colonus. Dicitur dominus ad abrahā. Non ultra vocabis uxorem tuā sarā sed sarā. Quidam dicunt mutationem nominis sarā sic factam: quia cum prius per duos scriberetur modo per unum: vel e contra et errat. Sed cum diceretur sarā. id est princeps mea et quasi unus gentis: dicta est sarā. id est princeps absolute: quasi omnium gentium princeps futura. Et at tunc quod quod tunc ad nos videtur. I. sara subtracta et nulla addita sed apud hebreos addita a. et scribitur per e. Quidam quod sarā hebraice lepram sonat: errauerunt: putantes eam primo lepram cari. Et ait dominus. Et illa dabo tibi filium: et vocabis nomen eius isaac. Cecidit abrahā in faciem et risit per gaudium dicens applaudendo. Putas ne ceteris nascetur filiis: et sara nona genaria pariet. Et ait dominus. Sara pariet tibi filium et vocabis nomen eius isaac: quod interpretatur risus a risu scilicet patris. Ecce scio a domino predictum nomen nascituri. Et adhuc de duobus legitur hoc in veteri testamento: de samso ne scilicet et iossa: et in nouo de duobus tamen iesu et iohanne. Etiam multiplicationem israhel permissit ei dominus. Et cum finit esset sermo domini circūcidit se abrahā et ismahel et omnem suam familiam sexus masculini. Abrahā tunc erat. xcix. annorum et ismahel. xij.

De tribus angelis susceptis ab abrahā. **Cap. l.**

Apparuit domini **us** abrahā in conualle mabre. Cum eleuasset oculos vidit tres viros et occurrens unum ex eis adorauit. Dicit sopherus tres angelos in specie humana missos ut unus nuntiaret abrahā verbum dei de filio suo: et duo subuerteret sodomam. Eusebius pro ait. Primo omnium prophetarum abrahā verbum dei cum in figura apparuisset humana vocationem gentium pollicetur. Et sic apparuit ei filius quem et adorauit. Sed quia nusquam legitur pater apparuisse in subiecta creatura dicitur quod duo angelus apparuerunt in designatione duorum personarum moysi et helie: quorum alter primogenitus aduentus: alter preueniens secundum.

Duos et rogauit abrahā ut diuerteret ad eum et paululum comedendo confortarent. Qui assenserunt. Et estimans abrahā precepit sara ut de tribus satis simile faceret subcinericeos panes. Ipse quoque tulit vitulum d. armato optimi mullitque butiri et lac: et vitulum assatus: et posuit coram eis. Versum. mile ē quod prius homines credidit: quibus beneficia parauit: per angelos dei esse coprobauit. De cibo quem supererit potest dicitur quod in masticando extinguitur sit sicut aqua calorem ignis: abrahā stabat iuxta eos Sara pro erat post ostium tabernaculi. Et dicit angelus. Revertes venisti ad te tunc ipso. id est eodem die reuoluto anno: et habebit sara filium. Quo audito risit sara. Erant enim ambo senes: et desierat sara fieri mulier. I. menstrua: quibus deficietibus parietur deficit. Si alter iuuenis esset: non esset impossibile ex senes et iuuenes prolem fieri. Sed ambo erant pueri et etatis. Ad hec etiam ipsa iterilis erat. Risit ergo quod dubitauit dicens. Postquam cōsensui et dominus meus restitutus est voluptati operas dabo. Dicitur dominus ad abrahā. Quare risit sara. Non quid quicquam deo est difficile. Negauit sara se risisse perterrita. Ecce qua intentione quisque riserit dissuadere potuit quod corda nouit.

De duobus angelis descenditibus in sodomā. **Cap. l.**

Quoniam surrexerunt illi tres viri direxerunt oculos contra sodomā: et abrahā gradiebatur simul: et dixit dominus. Non potero celare abrahā que gesturus sum. Et ait ad illum. Clamor sodomorum et gomorre venit ad me. Peccatum cum clamore est culpa cum libertate: cum scilicet quis palam et ad libitum suum peccat. Peccatum

tum illorum fuit superbia vite: et abundantia panis propter quam usque ad ignominiosam libidinem pruperunt. Et addidit. Descendit et viderbo vtrum clamorem qui venit ad me opere compleuerint. Qui omnia nouit: hoc in exemplum nobis reliquit. q. d. Mala hominum non ante credite quam probetis. Inde ē quod iudex sibi soli crimine notum punire non potest: unde et dictum est. Nemo te condemnabit: nec ego te condemnabo. Abrahā vero memor loth filij fratris sui: appropinquans ad dominum ait. Non quid perdes iustum cum impio. Non est hoc tuum qui iudicas omnem terram. Si fuerint. I. iusti ibi: nonne parces populo propter eos. Et ait dominus. Dimittā omni populo propter eos. Tunc abrahā quasi paulatim descendens ait. Si fuerint. xlv. Item si. xl. quid si. xxx. Quid si. xx. Quid si decem. Et ait dominus. Non de lebo eos propter decem. Abijt dominus. id est non apparuit postquam cessauit loqui ei: et ille reuersus est in locum suum. Veneruntque illi duo angeli qui fuerant cum domino vel alij finem quosdam: sodomam vespere sedente loth in foribus ciuitatis: expectante alius hospitium aduentum. Qui occurrens eis adorauit: petens ut diuerterent in domum suam. Quos renitentes compulit opido Ingressique illis fecit conuiuium coram azima et comederunt. Tunc viri ciuitatis a puero usque ad senem vallauerunt domum et dixerunt loth. Educ viros illos huc ut cognoscamus eos. Qui ait: habeo duas filias que nondum cognouerunt virum: abutimini eis ut liberemini his nihil mali facietis qui ingressi sunt sub umbra culminis mei. Vos enim fidelium erat ab omni iniuria hospites suos defendere. Quod autem dixit: perturbatio animi fuit: non consilium. Consilium sane est ut faciat quis leuius ne ipse committat grauius. Nullo autem modo debet quis leuius facere mortale ne alius committat grauius. At illi noluerunt et vim faciebant vehementissime loth. Et ecce angeli introduxerunt loth: et clauferunt ostium. Illos vero percusserunt cecitate: non per uisionem visus: sed acrisia quam latine audetiam dicere possumus. Quae facit non videri non omnia sed que est opus quod percussus sunt qui querebant belisum cum esset cum eis et discipuli cum domo. Acrisia est quando quis habet apertos oculos et non videt: quod magis faciunt incantationibus. Fit etiam quando quis habet aliquam

no euntes in emaus rem aliquā i manu et
Forte h modo quā non videt. et est etiam
doq querimus qd i acrisia,
manu tenemus: 7 an
geli dixerunt ad loth. Educ omnes tuos de
vrbe hac. Delebim enim locū istum. Et in
gressus loth ad generos suos ait. Surgite 7
egredimini: qz deletur dominus ciuitatem istā.
Non est credendū vt ait Hieronymus his qui
dicūt: alias filias a p̄dictis virginibz loth ha
buisse: habētes viros que cum viris submer
se sint. Sed generos vocat futuros generos
Unde hebraica veritas habet. Egressus est
loth ad sponsores. Qui noluerūt egredi: p̄ue
tudinē hāc verborz loth esse dicētes q sem
per mala p̄diceret.

De subuersione sodomoz. Ca. LIII.
Mine dissimulan
te loth exire: apprehensū eum cum
vxoze sua 7 filiabus statuerunt an
geli extra ciuitatem dicētes. Ne respicias re
tro sed in monte saluū te fac. Qui ex p̄urbati
one nōdum plene credens domino ait. Non
possum in monte saluari ne forte apprehēdat
me malum: et moriar. Forte senex montium
frigoza 7 laborem vie perhorrebat. Sed est
h ciuitas parua ad quā fugere sufficio vt sal
uer in ea: et ait dominus. Non subuertam vr
bem pro qua locut es. et ideo quia dixit par
ua: vocatum est nomen vr̄bis segor. id ē par
ua. Tradunt enī hebrei hanc vr̄bem primo
dictam balam: 7 post salisam: et in esaiā vitu
lam conternantem: quia tertio terremotu ab
forpra sit post subuersionem quartuor altaru
ciuitatum: modo dicitur ciuitas palme. Quā
diu ergo fuit loth in ea peperit ei dominus.
Sed vt dicit hieronymus loth timens cōsue
tum eius terremotū: egressus mansit in mon
te. Egresso itaqz loth de sodomis: pluit do
minus super ciuitates illas sulphurē et ignē.
Pluit dominus a seipso ens in terra a se ente in
celo iudicans. id est puniens ab imperante.
Pluit autē hec vt terra in eternū arelceret si
ne spe iterum germinādū: 7 ita grauius puni
uit istos qz primos peccatores diluuiū. Licet
enī illi mensurā excederent delicti: tamē qua
si naturaliter peccabant: 7 vniuersos subuer
tit etiam paruulos pro peccatis parentū: in
quo puilum est illis ne diu viuentes sequerē
tur exempla patrū: 7 est aliquod bonū reum

non esse: qui gloriosus nō est. Prodest enim
pauperem non esse qui ex nō esse potest. Et
respiciens vxor loth retro versa est in statuaz
salis: quā iosephus dicit se vidisse: et hacten
manere. Versa ē ergo regio in lacum salis et
sterile q dicit mare mortuū: quia nec pisces
nec aues in eo viuūt vt in alijs. Flauē quoqz
non patitur nec vllam sustinet materiaz quin
tota forsitan supnatet: nisi bituminataz ppter
homines intus viuentes. Nam omne carēs
vita in pfundūz mergit. Si quid viuum ali
qua arte immerseris: superexilit. Lucerna ar
des supenatat: extin
cta mergitur. Vul
tis i locz nigras gle
bas bitumis vomit
et ideo lac asphalti
vl asphaltidis dicit
Dicit etiaz poma
nata in arboribz cir
cumpositis vsqz ad
maturitatez coloris
sunt viridis: matura
si incidas: fauillas i
tus inuenies. Unde
vt ait iosephus Fauil
la tre sodomitice fi
dem habet. Dicit et
vallis salinaz. For
te fit tbi sal: vel lapi
des salis circa iuentūz.

De incestu loth. Ca. LIII.
Loth autē egres
sus de segor mansit in mōte in spe
lunca: 7 due filie eum eo. Didice
rant autē filie loth cōsumationem mundi fu
turā p ignem: 7 suspicite sūt tale aliqd factūz
quale fuit in diebus noe scz ad reparandū ge
nus humanū seruatas se esse supstitas cū pa
tre: ideoqz consiliū inierunt 7 patris mesticiā
7 rigore vīno molliētes: singule licet p̄gines
singulis noctibus susceperūt ab ignozate cō
ceptū: nec reperierūt. Hoc tñ desup aspūgūt
hebrei qsi incredibile: qz natura rerū nō pati
tur cōire quēpiam nescientē. Vel dicit nescis
se filiam fuisse: putans fuisse vxorē suā. Dicit
quoqz impossibile in dehoratiōe fieri conce
ptum. Ob hoc antichristus dicit se filiū p̄gt
nis. Peperitqz maior filia israhēl: 7 vocauit eū
moab patrem moabitāru: minor peperit filiū

um: 7 vocauit eū amon patrem amonitarum
Moab interpretat ex patre. Hoc nomie ma
ter aperte publicauit incestū patr̄. Amon fi
lius populi mei. Hec aliquatū terit quasi
filiū cuiusdaz de populo meo. Dicit hiero
nymus filias posse excusari: quia crediderūt
genus humanum defecisse: 7 pietas posterū
tatis impietatem incestus excusauit in tanto
sed non in toto. Sed hoc patres non excusat
sz infidelitas eius causa fuit incestus. De eo
dem dicit strab⁹ Loth inexcusabilis ē: p̄mo
quia angelo non credidit se posse saluari i se
gor. Deinde quia inebriatus est: 7 fuit pecca
tum causa peccati.

De peregrinatiōe abrae apud abimelech regem geraris. Ca. LV.

Refectus est abra
conuale mambre in terraz australē
peregrinatus est in geraris inter ca
des: vnde fluxerunt aque contradictionis et
sur loco sororis habens sarā similia prioribz
simulās p̄ timore. Visit autem abimelech
rex gerare: et tulit eam. In quo vis forme illi
us mirāda notatur: que nonagenaria adhuc
amari poterat. Sed in egritudine cecidit rex
dei voluntate ne eam tangeret vt ait ioseph⁹.
In fine tamē huius capituli alia pena nota
tur: hec scz q deus cōcluserat omnē vuluam
domus abimelech ppter sarā ne quid scz se
mininū in domo eius interim p̄ciperet. De
dictis autē desperantibus soporatus audiuit
a dño: hec sibi ppter vxorez peregrinū inferri.
Et pcepit ei vt redderet viro vxorē: quia p
pheta erat. Et ille oraret p eo 7 viueret. Sta
timqz surgens vocauit seruos suos: vocauit
7 abraā 7 dixit ei. Quid fecisti nob. Quid vi
disti vt hoc faceres. Et ait abraam. Cogitauit
q timor dei non esset in hoc loco: 7 interfice
rent me p vxorē. Alias autē 7 vere soror mea
est filia patris. Hic distinguitur sui scz patr̄.
Sequitur mel. id est q est meus: subaudi fra
ter vel filia patris mei: 7 nō matris mee: qd ē
neptis mea est: 7 cognata ex parte patr̄ 7 fra
tris mei: 7 non ex parte sororis. Vñ alia tras
latio. Soror mea est a patre suo 7 non a ma
tre. Sicut enī dicebant cognatos fratres: sic
7 cognatas sorores. Fratre p̄o arā patrē suū
vocauit: qz senior eo fuerat fm vsum loquen
di quo maiores natu patres v̄dcamus: mino
res filios: 7 quia dignior 7 maior affectio so

let esse propinquorum fm viros qz fm mulle
res: p̄pinquā inam p virum digniori noie vo
cauit sororē sz potius qz neptem. Vel finxit
eam filiam patris esse: nec tamen mentitus ē:
sicut nec dñs cum finxit se longius ire: p̄fer
tim cū domino iubēte credidit hoc dixisse: 7 ita
relator fuit p̄boz dñi: vt helise celauit se nō
cognoscentibus. Quidaz tamē dicunt thare
mortua m̄re abrae 7 mortuo arā duxisse vxo
rem filij et genuisse sarā. Unde et h dicitur
filia thare fm carnez 7 supra filia aram fm su
scitationem seminis: quia solum masculū re
liquit aram. Orauit autē abraam pro eo et sa
natus est: 7 vxor et ancille eius pepererunt: 7
dedit abimelech abrae munera 7 terrā ad ha
bitandum ad optionē suam. Sare autem di
xit. Ecce dedi fratri tuo p te mille argenteos
Hoc erit tibi in velamen oculorū coram om
nibus qui tecū sunt. id est in memoriā verecū
die: quia in mendacio deprehensa es. Unde
subdit exponendo. 7 quocunqz perreperis me
mento te dephensam. Vel elegans est irritio
Hoc erit tibi in velamen oculorū. id est in p
parationē funeris. q. d. Anus es 7 vicina fu
neri: 7 mentita es tamen: 7 decepisti. Habet
bi ergo hec in expēsas funeris. Qd magnis
expensis fieri solebat maxime a iudeis: vl ad
pepla emenda vt tegas faciem ne ameris.

De oru Isaac 7 electiōe agar cuj filio. Caplm. LVI.

Visitauit domi
nus sarā: concepitqz et peperit
filiū: 7 circumcidit eum abraam
octauo die. Et exinde post toride dies iudei
circūcidunt: arabes p̄o post. xij. annos: quia
eo tempore israhel gētis illi⁹ auctor circūci
sus fuit. Et vocauit eum isaac. id est risus: qz
risum fecerat dominus parentibz eius. id est
gaudium inopinatu. Creuit puer 7 trimus
ablactatus est Et fecit pater grande cōuinū
in die illa: quia ea die filius p̄mo accessit ad
mēsam patris. Dumqz simul luderēt israhel
7 isaac: maior ledebat minorē. Et intellexit ma
ter in ludo persecutionē: qz scz patre mortuo
veller dominari maior minori. Vel vt hebrei
tradūt: cogebat eū adorare luteas imāgines
qz fecerat Qd cū displicuisset matr̄: dixit ad
abraā. Eūce ancillā 7 filiū eius. Dure h acce
pit abraā 7 dissimulabat: sz dixit ei dñs. Au
di vocē sare. Qui tollēs panē et vitem aque

Imposuit scapule agar: et tradidit ei puerum. Cumque sumpta esset aq in deserto et puer deficeret siti: abiecit mater puerum sub arbore et sedit paulum quatum arcus facere potest ne videret filium mori: et fleuit et exaudivit deus vocem pueri id est fletus matris pro pueris. Et dixit angelus matri. Surge tolle puerum: et aperuit oculos eius deus: et vidit puteum: deditque puerum bibere: et implevit utrumque abijt. Crevit puer et moras est in solitudine pbaran et factus est vir sagittarius. Et accepit ei mater uxorem de terra egypti: de qua nati sunt ei xij filij principes tribuum suarum: quorum appellatio: opida: pagi: et tribus celebrant. Hababoth primogenitus famosiores nominat: a quo pars arabie: que est ab eufrate usque ad mare rubrum nabathea dicitur. Cedar secundus a quo cedar que est in deserto. Duma sextus a quo duma regio. Thema nonus a quo theman que est ad austrum. Cethuma ultimus a quo cethema que est ad orientem.

De puteo iuramenti. Ca. LVII.
Et tempore videtur abimelech abraham multiplicatus: tenuit eum et venit ad eum cum philo col principe exercitus sui: et ait. Jura mihi per deum ne noceas mihi et posteris meis. sed semper facias mihi iuxta misericordiam quam feci tibi. Et eduxit eos abraham ad puteum quem ostendit deus agar quem foderat abraham ante agar electam. Sed servi abimelech abstulerant illum abraham: et fecerat illum in solitudine pro gregibus ad aquam: quod longe a mansionem eius in solitudine pascebant. Et restituit ei abimelech puteum: sed in testimonium quod ipse foderat puteum et ablatus restituit ei abimelech: dedit regi. vij agnas et vocavit puteum bersabee. id est puteum septem. Sabea enim hebraice septem sonat: et ibidem percussit ambo fedus. Unde et bersabee dictum putant. i. puteum iuramenti. Sabea quoque hebraice iuramentum dicitur. Josephus in interpretatur bersabee fedus putei. A puteo pro circustans regio etiam dicta est bersabee. Placuit quod abraham circa puteum nemus: et fuit ibi colonus multis diebus non habitator. Dicit enim stephanus in actibus apostolorum: quia non accepit ibi

hereditatem nec spatium pedis.
De immolatione arietis pro Isaac.
Capitulum LVIII.

Est hec duz habitarum in bersabee: et Isaac videtur iosephus. xxv. annorum erat: dixit dominus illi. Tolle filium tuum unigenitum quem diligis Isaac: et vade in terram visionis et offer mihi eum in holocaustum super unum montem quem monstrabo tibi. Terram visionis dixit illam preterindee que est in montanis: quia et ipsa a longe et de illa longe videri potest: quod ab elsaia vallibus visionis dicitur. In similitudine pro montem indee montis: erat eminentior dicitur mons moria: quem monstravit deus abraham ad immolandum filium. In bersabee templum post factum: et altare factum in loco ubi abraham altare fecit: et david angelum reponentem gladium vidit in area ornametibus. Unde dicit elsaia. Erit mons domus domini in vertice montium: et ad eum fluent omnes gentes: de quo et dominus precepit iudeis: ne immolaret sibi in omni loco: nisi in loco quem ostenderet eis dominus. Abraham ergo de nocte consurgens: nemini quod facturus erat indicans: traiecit asinum suum: ducens secum duos iuvenes et filium: iustque iter duorum dierum. Tertio die elevatis oculis vidit locum pcul. Hinc probantur illi errasse: qui dixerunt eum tunc habitasse inter berbel et hay. Locus enim ille non distat a monte moria propter unum diem. Et cum accepisset ligna et ignem relictis infra iuvenibus cum asino: cum filio ascendit solus. Cum filius. Ecce inquit ignis et ligna: ubi est victima holocausti. Cum pater. Deinde videbit sibi victimam. Et statuit aram: et lignis impositis ignem adhibuit. Refert autem iosephus verba patris ad puerum dicens. Quia sicut ex voluntate dei ingressus fuerat mundum mirabiliter: ita etiam ex voluntate dei necesse erat ei egredi mirabiliter: quem dominus minus quidem iudicasset dignum non egressum domum non bello: non aliqua passione humana vestra finire. sed cum orationibus et sacrificiis animam ipsius ad servare: et quod suscitaret eum obimplendas promissiones. Et sic Isaac libens accessit ad aram et mortem. De hoc aliquid. Alquis fuit magister karoli regis abbas facti martini turones filius laudandus in constantia offerendi: et in fide susstandi filij

Arrepto autem gladio ut filium immolaret: clamavit ad eum angelus. Non extendas manum in puerum: nunc cognovi quod timeas dominum. Non enim sanguine pueri saturebar dominus. sed ut sciretur quantum abraham timeat dominum. Et vidit abraham post tergum arietem inter vepres herentem cornibus quem obtulit pro filio. Hebraeus habet in virgultis sabech herentem cornibus: et est sabech genus virgultis. Hic erravit eusebius dicens: sabech hircum erectum ad carpendas frondes. Dicit ergo arietem sabech. id est quasi hircum erectum. Et dicit eum rabanus non noviter creatum: sed aliunde ab angelo allatum: et vocavit nomen loci domini videtur. Et usque hodie quasi in puerbum dicitur a iudeis in arto positus: in monte domini videbitur: quasi dicerent. Sicut respexit Isaac in monte: respiciat nos in hac angustia. Diem autem liberationis Isaac: dicunt hebraei primam diem septembris. Unde in eo solentis et clangunt cornibus pecorinis in memoriam arietis. Et iuravit dominus per seipsum de semine multiplicando ex Isaac: et de terra danda semini eius. Altera die rediit abraham et reuersus est in bersabee. Nunciatumque est ei quod melcha genuisset nachor fratri suo filios vii. primogenitum bus: de cuius stirpe descendit Job sicut scriptum est. Vir erat in terra bus nomine iob. Et bus fratrem eius ex cuius genere balaam: qui secundum hebreos dicitur in iob berbusites. Errant ergo qui dicunt iob de genere elian fuisse. Quod enim in fine libri eius est quod de syro sermone translatum sit: quod ipse quartus ab elia i hebreo non habetur. De concubina vero roma alias rema suscepit nachor filios quattuor.

De morte sare. Ca. LIX.

Redit autem abraham ad conuallē mambrae: et mortua est Sara cum esset. xxvij. annorum et sepulta est in hebron in spelunca duplici quam emit abraham. ecc. siclis argenti ab ephron: superplacantibus pro eo et hercis id est pro terra. Erat autem spelunca duplex: rupes naturaliter vel artificialiter duas speluncas habens: quam emit abraham in sepulturam generi suo. Insuper sepe habebat viri inferiores mulieres. In adam et eua

iam ibidem sepulti erant. Nec peccauit abraham emendo: nec ille vendendo: sicut nec hodie qui emeret agrum ut faceret cimiterium: nisi forte quod sepulti erant ibi phoplasti. Hieronymus tamen dicit ephron reprehendendum: et ideo nomen eius mutatum pro ephron effran.

De legatione eliezer in mesopotamiam.
Capitulum LX.

Rat autem abraham senex: et dixit ad eliezer procuratorem domus sue. Pone manum tuam sub femore meo et iura mihi per deum celum et terram: quia non accipies filio meo Isaac uxorem de filiabus gentium inter quas habito: sed ibis ad cognationem meam: et inde accipies ei uxorem. Si tamen ex illis aliqui noluerit sequi te: non teneberis iuramento. Iuravitque seruus ponens manum sub femore eius. Tradit hebrei quod in sanctificatione eius. id est circuncisione iurauerit. Sed quod dicitur sub femore: dicitur cum iurasse in semine abraham. In christo: quem ex sena sciturum sciebat. Unde dicit. Jura mihi per deum celum et terram. et autem sub femore manus ponit voluit: inuit carnem christi super omnes futura. Tulit ergo eliezer decem camelos: et abiit ex omnibus bonis domus sui portans secum: maritum meum qui rara nouit esse in terra ad quam ibat. Perrexitque mesopotamiam ad charram: ubi bem nachor. Multo quidem tempore et labore ut dicit iosephus. q. i. hyeme ibi brel enim ante et retro mesopotamia est luti aspirabat vocales h. profunditas: id est estate aque defectio: id est salibus latrones. Fecit autem camelos accubere iuxta puteum ante ubi: impositos nolens introducere. Cum autem vespe egredere mulieres ad hauriendam aquam orauit dominum ut iter illas inueniret uxorem domini sui: si aliquis gentis illius domino suo deberet: et cognoscere ita ut alijs negantibus aquam sibi posceret ipsa preberet. Et ecce rebecca bathuelis filia descendit et impleuerat hydriam: et alijs quidem auertentibus se: pegrino aquam prebuit et adiecit quin et camelis suis aquam hauriam: et hauriam aquam infundens in canalibus: potum dedit camelis. Ille autem tacitus intus ea: ut erat idonea domino suo: quasi ab ea cuius filia erat: et bos: vel toro: vel gratia ei erat locus in domo patris ad manendum. Accepit pro quo erat filia bathuelis filij nachor et

melche soror laban ptulit in aures aureas et
annillas: et dedit ei. Cucurritque puella in do-
mū matris nūcians

q̄ audierat. Egressus
q̄ laban: introduxit
virū i hospitū: et de
stravit camelos de:

ditos paleas et fenū: et lauit pedes hospitū et
apposuit eis panē. Noluit aut eliezer comede-
re donec loq̄retur finones p̄ q̄b̄ venerat. Cum
q̄ se dixisset seruū abrahe fratris eoz: et cōmen-
dasset abraā i multis: exposuit eis petitionem
abrahe et iuramentū qd̄ ip̄e fecerat: et orationem
suā a dño ad patrē exaudiri. Responderuntque
laban et barthuel. A

dño egressus ē fmo
scilz abrahe et oratio
tua. Nō possum ex-
tra placitū: et q̄cūq̄
loq̄r tibi. Ecce rebecca

ca corā te ē tolle eā et vxor sit dñi tui. Sz nō
tandū q̄ iosephus dicit barthuelē iā defunctū
fuisse et p̄ginē in custodia matris et fratris esse:
et de morte patris p̄dixisse puellam querētē ad
patrē cui filia esset. Et iā moyses huc usq̄ vi-
det velle eā nec tūc habuisse patrē: cū sup̄ius
dixit. cucurrit puella in domū matris. Forte
noīe patris vocat h̄ mater: q̄ mādātū patris
de filia tradēda qd̄ ei reliquerat decedēs nūc
exposuit. Potuit enī fieri vt eā tradēda gene-
ri suo delegasset. Audies hoc puer abrahe ad-
orauit dñm: q̄ direxerat iter suū: et ptulit vasa
aurea et argentea: et vestes dans rebecca. Ma-
tri q̄z eius et fratri ei munera dedit. Surgēs
aut mane puer petijt dñm p̄tendēs morāz
quā fecerat in via et dñi senectutem. Cūq̄ ro-
gasset vt decē dies maneret apd̄ eos: noluit.
Et dixerūt. Vocem ergo puellā: et queram⁹
ei voluntatē. Que sciscitātibz si vellent ire ait.
Vadā. Et h̄ pmo legit cōsensus mulieris re-
quisit⁹: et exinde p iure habitum est vt req̄rat
Et dñmiserunt eam.

De aduētū rebecca ad isaac. Ca. LXI.

Et tempore isa-
ac habitabat in gerara: et forte de-
ambulabat p viam q̄ ducit ad pu-
tē vīuētis et vidētis. Egressus enim erat ad
meditandū in agro: forte de mora serui. Alia
lra habet ad exercitādū: forte laborās i agro
vt quippiā op̄is ad deducendū agēs. Rebec-

ca p̄o isaac vīso: et cognito q̄ vir ei⁹ ē: descē-
dens de camelo: et tollēs teristrū vel palliū
albū: operuit et comp̄xit se. Est autē teristrū
genus arabici vestimēti mulierū. Isaac p̄o
introduxit eā in tabernaculū matris s̄ge et in
tantū dilexit eā vt dolorē q̄ ex morte matris
acciderat tēperaret.

De morte abrahe post susceptam sobolē de
cethura. Ca. LXII.

Abraam aliā du-
xit vxorem noīe cethurā. Alit he-
brei cethurā nomē appellatū qd̄
iterptat copulatā. Dicūt enī hāc fuisse agar:
q̄ p̄us p̄ cubina: mortua sara transit in vxorē
de nō copulata in copulatā: ne fenez nouis
nuptijs lasciuisse arguat. Ioseph⁹ autē dīc q̄
anteq̄ mīssisset p vxorē filiū duxerat eam. Et
hec genuit ei liberos sex. Iuuenis enī d̄ sene
parere pōt. Et sepauit eos abraā dū vīueret
ab isaac ad plagā orientālē: et cūcta q̄ possede-
rat dedit isaac. Alijs p̄o largit⁹ ē munera. Fi-
lij tñ cethura a nomē libere se dixerūt sarace-
nos. Obtinuerunt aut pmo traconitidē et fe-
nicē et arabīā vsq̄ ad terminos maris rubri.
Refert iosephus q̄ ex vno eoz nat⁹ est asser:
q̄ castra sua fixerat in libiam: quā posteri ei⁹
inhabitantes ab illo affricam denominauerunt.
Dixit q̄z eldeum p̄phetam q̄ et malchus si-
ue malchus dictus est historiam iudeoz scri-
psisse: sicut et moyses scripsit. Quē refert dixisse:
ab vno filiorum cethure nomine syrīm vel
syrīm syriam vocatā. Ab alio p̄o qui dictus
est asser affricam dictam. Cui descendē in li-
biam hercules auxilium tulit: et filiam ip̄ius
nomine etheā duxit hercules vxorē: et ex ea
genuit dodozīm cui⁹ filius fuit phozon. Fue-
runt autem dies abrahe. clxx. anni: et mortu⁹
est et congregatus est ad populū suū in si-
nu inferni. Et sepeli-
erunt eum ismael et

isaac in spelunca du-
plici cum vxore sua.

Deficiens habetur in
textu: et in glosa habe-
tur seronī. super hunc
locū dicentis q̄ defi-
ciens male additū sit: in lxx. q̄ si q̄ nō sit i he-
braica veritate: et etiam q̄ incongrue dicit vi-
detur de tanto patriarcha q̄ deficeret vel mī-
nueret. Cum ergo in lra nostra habeat defi-
ciens de q̄ Hieronym⁹ arguit. lxx. ptz ex eo et
ex pluribz alijs vocis: q̄ nō est ista nostra pu-
ra translatio hieronymi: s̄ forte est qdā pma

quā cōpegit de greco in latinū ex translatio-
ne. lxx. et translationibz aliorū. Que q̄ forte
nō inde magis vīsa ē: appositū manū vt pu-
ram faceret de hebreo in latinū: quā nō habe-
mus vīsi in. xij. p̄phetis. Vel forte potest dici
q̄ ista nostra sit illa vulgata q̄ miraculose in-
uenta est hierosolimis.

De ortu regnoz. Ca. LXIII.

Anno. xi. abrahe
mortu⁹ est nūus: cui⁹ vxor semī-
ramis vt post eū regnare posset
ramis filio quē suscepit ex nino nupsit et ex
eo filius genuit: q̄ et babiloniam amplauit.
Anno abrahe. lxxv. facta ē ei repromissio. An-
no eius. lxxxvj. natus ē ei ismael. Anno ei⁹
c. natus est et isaac. Anno eius. clxxvj. mor-
tua est sara.

Aliud incidens. Ca. LXIII.

Exortu est regnū
asserioz. anno. xvj. saruch proauis
abrahe sub belo: et cucurrit vsq̄ ad
annū septimū ozie regis iude p annos mille.
et. cccc. alij. cccc. et duos. p reges. xvj. et. vij. vsq̄
ad sardanapallū: qui p̄mus puluinaris ad-
iuenit. Post quem translatum est regnum ad
medos. Regnū aut sicionioz: ab anno. xxiij
nachor aut abrahe exortu est sub euglalo als
egialeo: et cucurrit vsq̄ ad annū. xvj. heli sa-
cerdotis et iudicis israel per annos. dcccclxxj
et p reges. xvj. vsq̄ ad zeulippum. post quez
iudicauerunt sicioniam sacerdotes charmī.
Sicionia autē est regio que prius apla post
peloponensis dicta est. Usq̄ ad abraam p̄o
iam fuerant in egypto. xv. dīnastie. Dīnastia
summaz potestatem

egyptij dicunt Ana-
tiuitate abrahe dīna-
stiam. xvj. obtinuerunt
thebei. xvj. pa-
stozes reges sic voca-
ti. xvj. thebei vt tibi
opolitani qui et pha-
raones p reges. xvj.
Variante quoq̄ sunt
dīnastie de generib⁹
quorundam regum
ad alia sepe trāseun-
tes vsq̄ ad cābisem
filij dñi sub q̄ pmo
Dīnastia proprie di-
citur principatus que
durat apud aliquam
provinciam de eligen-
do impatore siue alio
pncipatu qui maior
est in illa provincia.
Verbi gratia. Quon-
dam eligebantur i sa-
ronia imperatores et
durauit ibi et deinde i
franconia dñi. deinde
in barbaria: et nunc in
sueuia. Hec tñ sūt pn-

pse ipauerūt egypto cipaliores prouinde
theotonice terre: licet
multe sint adiacentes. Et sicut in istis dictū
est: ita intelligit in alijs.

De morte ismaelis. Ca. LXV.

Irit quoq̄ is-
mael. clxxvj. annos et mortuus
est: tradunt illū hebrei dissinteria
mortuū fuisse coram cunctis fratribz suis.
id est coram filiis suis adhuc vīuētibz obiit
Habituauit posteritas eius ab euila vsq̄ sur.
ē vero euila india: ab euila nepote noe sic di-
cta. Sur autem est solitudo inter cades et ba-
rath: extendens desertum vsq̄ ad mare rubrū
et egypti confinia.

De labore rebecca in partu geminorum.

Capit. LXVI.

Isaac prosequi
tur historia Isaac. xl. annos erat cū
duxit rebecca vxorē: que inuēta
est sterilis longo tempore. Sciens aut isaac
patri suo factam promissionem seminis mul-
tiplicandī per ip̄m orauit dominū vt quod
promiserat impleteret. Et concepit mulier ha-
bens duos in vtero. Sed cū vicina eēt par-
tus: collidebantur in vtero eius paruuli. Lxx.
interpretes posuerunt. ludebant vel calcitra-
bant. Aquila: cōfringebant. Simachus: in
supficie ferebant: in similitudinē nauis legiti-
mo pondere carentis. Douebantur enī mī-
xtim pueri: vt vicissim alter prior altero vide-
retur posse prodire ad ortum. Non pro exili-
tate vteri materni quasi vt geminos caplen-
tis intelligēdū est hoc accidisset quibusdāz
vīsum est: sed tñ ex voluntate dei iam demō-
strantis in nōdum natis: qd̄ futurum erat in
adultis: p̄mogenituram scz quā alter habuit
p naturam: cessisse alteri p gratiam. In poste-
ris etiam eozū futurā dissensionem iam tñc fl-
gurabat. Creditur enī in vtero iam tñc facti-
catus fuisse iacob: et in h̄ motu pfiguratum:
quia non esset p̄sensus christi ad bellā. Ba-
ter vero grauiter afflicta nollet concepisse et
fere desperans de partu perrexit vt cōsuleret
dominū. Tamē quia nō locus cōsuleret do-
minū adhuc legitur institutū forte ad mōtez
morā vbi abraam altare fecerat domio iusti.
et imolatis hostijs substratis pellibz eaz in-

cubens per somnium accepit oraculum. Forte more gentium que viderat in parentibus speciem lauri quam tripodem dicit capiti suppositum: et ramis arboris que agnoscantur dicitur cubuit: ubi visiones capitis fantasticas dormiens non sentiret. Vel adhuc vivente melchisedech consuluit. Quocumque autem modo fecerit: responsum accepit a domino. Due gentes sunt in vtero tuo. Id est patres duarum gentium que inter se post dividentur et pugnabunt: sed et maior serviet minori. Quod si parvulus nequus sed de populis. ydumei enim qui de esau futuri erant: tributarii erant dauid qui de iacob. Nisi forte intelligat esau servisse iacob dum persecutus est eum: ut lima confert ferro, fornat auro, flagellum grano. Cum ergo duos peperisset: qui prior egressus erufus erat: et totus in modum pellis hyssidus: et dictus est ob hoc seir. Hebrei enim seiron capillaturaz dicitur. Dictus est prior nomine esau. Id est fortis. Prior autem ter egrediens: plantaz fratris in manu tenebat quasi retrahere volens fratrem a primogenitura. Ob hoc dictus est iacob. Id est suppletor. Sepagenarius ergo erat isaac quando natus sunt ei parvuli. Vixit ergo abraha: et adhuc quindecim annos supervixit. Abraam enim propter annos quos vixerat nato isaac: restabat adhuc abrahe. xv. anni ad vitam. Hoc ideo diximus quia ioseph sic ait. Porro et post mortem abrahe precepit uxori isaac etc. Mortem eius forte appellas quam tam penitus effecto corpore generare desinit. Ipe enim textus hunc non esse dictum per recapitulationem indicat.

tertium incidens. Ca. LXVII.

Porro eodem anno quo nati sunt gemini isaac regnum arguorum exortum est sub inacho patre ysidis primo rege. Cucurrit autem usque ad annum. cxi. delboze et barach iudicis israel. Duravit autem usque ad ultimum acrisium per reges xlii. et annos. dclxii. alij. lxxii. Perseus vero cum non interfecisset ipso acrisium: tamen times reliquit argos: et transiit regnum apud micenas. Si legeris in historiis regnum huius precessisse ab inacho usque ad telenum intelligitur posteros de genere inachi usque tunc regnasse: et datum regnum danao qui non erat de genere regio.

De venditione primogenitorum esau.

Capitulum. LXVIII.

3. incidens

Porro cum adolescerent filii isaac: factus est esau venator: et iacob agricola et pastor in tabernaculis habitavit. Pater diligebat esau tum quia primogenitus erat: tum quia de venatione eius libenter vescabatur. Pater vero diligebat iacob: tum per simplicitatem: tum pro dei inspiratione. Factum est autem cum corripisset iacob pulmentum lenticule esau lassus rediit ab agro: et ait. Da mihi de coctione bacrusa: quia opido lassus sum. q. d. Esurio: nec per lassitudinem sufficio mihi pulmentum parare. Cui dixit iacob. Vende mihi primogenita tua. Esau parvipendens primogenita se moriturum nisi comederet in instanti putans: dedit ei primogenita per edulio gentis. Et iuravit talem venditionem ratam se habiturum: et quia lenticula fulva est: hebraice autem edom a quo postea dicta est regio ydumea. Erant autem primogenita quedam dignitates quas habuerunt primogeniti in cognationibus suis usque ad aaron. Habebat enim primogenitus vestem specialem qua induebat tamen in sacrificio offerendo: et recepturus finale benedictionem a patre. Ipe in solennitatibus in conviviis benedicebat minoribus: et in his duplici ciborum portione nem recipiebat. Tradunt etiam quod in divisione hereditatis similiter in duplum reciperet.

De descensu isaac in gerarim.

Capitulum. LXIX.

Rta autem fame dum vellet ire isaac in egyptum ex precepto dei remansit in gerarim. et ob amicitiam abrahe receptus est abimelech: et ad exemplum patris dixit de uxore sua: soror mea est. Forte post plurimos dies vidit abimelech per fenestram isaac locatam cum uxore sua: et accessit to ait. Quare iposui isti nobis. Et est ipone re ybi absolutum. id est postura. id est dolus facere. Et est sensus. Quare nos decepisti. Cur metus es: sororem tuam esse. Potuisti super nos inducere graudem malum: si quis cognovisset uxorem tuam: liberam aviro reputans. Et ait ad populum suum. Qui tergerit bois huius uxorem: morte morietur. Seminauit isaac in terra illa: et invenit centuplum

Per recapitulationem huius dictum videtur. Id est prius factum quod huius dicitur. Non enim videtur videri tamen abimelech. sed post predictam venditionem.

Per recapitulationem huius dictum videtur. Id est prius factum quod huius dicitur. Non enim videtur videri tamen abimelech. sed post predictam venditionem.

estimatum. Id est estimavit finem quod recordabatur de facto olim semine centuplum recepisse. Nec de vna specie huius esse potuit: sed forte in omni genere opum est centuplicatum. Vnde alia translatio habet. Invenit in illo anno centuplum. Ob hoc iudicantes ei palestini puteos quos foderat pater eius obstruxerunt replentes humo. Abimelech etiam timens eum dixit ei. Recede a nobis: quia potentior nostri factus es. Et recedens ysaac venit in agrum qui dicitur phara. Id est conallus et habitavit iuxta alveum per quem torrens quique infuebat: et eruderauit ibi puteos quos olim ibidez foderat pater eius: sed eo mortuo obstruxerunt eos philistei. Et cum invenisset aquam viam: surgati sunt pastores gerare adversus eum dicentes. Nostra est aqua et ob hoc vocavit puteum escon. Acalumia vel surgum. Et recedens inde fodit alium puteum et per illo qui surgati sunt. Et ob hoc vocavit eum sathanah. Id est contrarius vel inimicus. Aliusque puteum ut dicit iosephus opus imperfectum relinquens: nolens contendere cum indigenis expectans et exoptans bone voluntatis eorum rationem et licentiam. Profectusque inde fodit puteum tertium per quem non contenderunt. Ob hoc vocavit eum robooth. id est latitudinem: quia dilatatus creverat super terram: et ex illo loco ascendit in bethabee. Et apparuit ei dominus in ipsa nocte: promittens ei quod promiserat patri eius. Et edificavit altare: et invocavit ibi nomen domini. et precepit suis: ut ibi foderet puteum. Veri simile est quod eruderauerunt puteum abrahe. Eo tempore venit ad eum abimelech et philistini dux militie: et iurantes inter se sedus firmaverunt. Eodem die redierunt ad ysaac pueri nudantes de puteo quem foderant quod invenissent aquam et appellavit eum bethabee. Id est puteum satietatis vel abundantie. Et impositum est hoc nomen ubi usque in hodiernum diem. Et nota quod in modico vocis stridulo et in scriptura differt hoc nomen a nomine quod abraam ei olim imposuerat. Sabece enim per sin hebreum scripturaz septimum vel iuramentum sonat: et asperum stridet: scriptum vero per sima grecum satietatem significat et mollius sonat.

Quartum incidens. Ca. LXX.

Et tempore phoroneus filius inachi et niobes primus grecie leges dedit et sub iudice causas agi instituit: locumque iudicium destinatum a nomine suo forum appellavit. Soror sua ysis in

egyptum navigavit: et quidam aplices litterarum tradiderunt egyptiis de agricultura etiam litteras docuisse eos. Vnde cum id diceret: ysis ab eis dicta est: quod in lingua eorum terra sonat. Et ob hoc post mortem in numero deorum in egypto recepta est. Filius etiam phoronei qui apud dictus est eodem tempore in egyptum navigavit: quem quidem ysi filius fuisse tradunt: et similiter ab egyptiis deificatus est et serapis nominatus.

De uxore esau. Ca. LXXI.

Esau vero quando dragenarius duxit uxores iudith et bethlameth filias potentium virorum inter chaneos semetipsum dominum faciens in potestate virorum. Que cum ambe offenderent animum ysaac et rebecca: et non nolleret ysaac pueros tales sue misceri cognationi tamen melius solum lere decrevit.

De benedictionibus iacob. Ca. LXXII.

Venit isaac et videre non poterat. Et dixit ad esau. Fac mihi cibos de venatione tua ut comedam: et benedicat tibi anima mea antequam moriar. Egresso esau ad venandum dixit rebecca ad iacob. Sic et sic audiam patrem tuum loquentem cum esau fratre tuo. Affer ergo mihi cito duos bestios optimos: ut facias patri tuo escas quibus libenter vescitur ut benedicat tibi per esau. Abijt ille et attulit deditque matri. Que cum parasset cibos: induit iacob vestibus esau valde bonis quibus utebantur primogeniti ut diximus. Timebat vero iacob ne dephelus a patre susceperet maledictionem per benedictionem. Porro mater pellucas hedorum manibus et collo eius circumdedit: ut similitudinem pilosi fratris exprimerent. In alijs enim quibus simillimi erant tamen gemelli. Acceptosque cibos iacob tulit patri dicens. Ego sum esau. Comede de venatione mea: ut benedicat mihi anima tua. Cui ysaac. Accede ad me ut tangam te et pbem: ut tu sis filius meus esau an non. Quo palpato ait. Vox quidem vox iacob est: sed manus: manus sunt esau. Cum autem comedisset esau tulit vinum: osculatus est filium: et benedixit ei

Quasi. ego sum cuius sunt primogenita et benedictio sic prius erant esau nec mentis: sicut nec prius dices iohannem esse bellum non per sonaliter sed in similitudine.

4. incidens

dicēs. Det tibi deus de rore celi et de pinguedine terre abundantia frumenti vini et olei. His tribus solet ois terre fertilitas intelligi. per frumentum cibum. p. vinum potum. p. oleum pulmentum. Et addidit. Seruant tibi populi et tribus: esto dominus fratri tuo: qui maledixerit tibi sit ille maledictus: et qui benedixerit tibi benedictionibus repleatur. Hora quod tria que in benedictione promissa sunt. scilicet abundantia: potentia: promeritura: presentis sunt temporis. Quartum pro scilicet benedictio futuri est. et ideo in benedictionibus sacerdotum nostrorum solet dici. Benedictus autem est iacob secundum verba non secundum intentionem patris sicut episcopus ordinat alienum quem putat esse suum et est ordinatus. Ut sermone impleverat pater: et egresso iacob venit esau cibos inferens patri: petens ab eo benedictionem. Ex paupere Isaac vehementer: et in hac extrahi vidit in spiritu a domino factum esse. et significationem pie fraudis intellexit. Et ideo non transiit: sed confirmans quod fecerat ait. Frater tuus venit fraudulentus et accepit benedictionem tuam: et erit benedictus. Cui esau. Iuste vocatus est iacob. En altera vice me supplavit. id est bis decepit: prius promerita: secundo benedictionem surripuens. Cumque et ipse a patre benedictionem postulasset et patri hesitanti in quo ei benediceret et vehementer instaret morus Isaac ait. In pinguedine terre et rore celi de super erit benedictio tua: et ita fuit: idumea enim pascualis est. Et addidit de posteris eius prophetans. Vines gladio. id est bellicosus eris: et fratri tuo servies: cum scilicet idumea facta est tributaria domui israel. sed veniet tempus cum excutias iugum eius de cervicibus tuis. Hoc impletum est cum rebellaverit idumei ne essent sub iuda.

De iano iacob cum fugeret in mesopotamiam et separatione iacob et esau. Ca. LXXIII.

Oderat ergo esau iacob et dixit in corde suo. Venient dies luctus. id est mortis patris mei: ut occidam iacob. Plurima sunt hec rebecca. Eodem spiritu sciebat rebecca cogitationes esau: quo intimaverat iacob fraudare fratrem. Et cussatur ergo iacob de mendacio in patre et dolo in fratre per iussione matris. Pater pro per familiare consilium spiritus sancti: que ait ad iacob. Fuge ad laban fratrem meum: et esto tibi donec quiescat indignatio fratris tui. Et

ne absque licentia patris fieret: ait rebecca viro suo. Si acceperit iacob uxorem de filiabus herib nolo vivere. Et aduocans Isaac iacob benedixit ei: et precepit ei ut iret in mesopotamiam sibi accipere uxorem de filiabus laban. Videns autem esau quod offensus esset suum patrem per nuptias alienigenarum: iussit ad israhel patrui suum: accipies sibi uxorem filiam eius melech sororem nabaioth yterinam: absque his quod prius habebat. Igitur egressus est iacob de herfabee et pergebat aram. Per chanaanem pro iter faciens: timuit incolas terre: quod ut ait ioseph chananem erant in deuoti Isaac: prioribus bellis eius valde grauati. maxime cum carnaliter in cepisset: circa quam precipue laborauerat. Timuit ergo iacob apud aliquem putentialium introire: et sub diuino lacebat. Cum autem venisset iuxta lucam vespere: supposit capiti suo lapidem: et obdormiuit. Et vidit in somnis scalam erectam a terris celos attingentem: et angelos descendentes et ascendentes per eam. Iosephus dicit. Vidit descendentes per eam figuras honestiorum naturam habentes quam homines: et dominum innitum scale dicentem sibi. Ego sum deus abraham et Isaac. Terram hanc dabo tibi et semini tuo. Benedicetur in te oēs tribus terre et in semine tuo. Ero custos tuus in hoc itinere: et reducam te in terram hanc. Ordine preposito visus est dominus. Prius enim in propria persona iacob custodiuit: post sub Josue dedit semini eius terram illam in fine temporum in christo quia deus iacob benedixit sunt tribus terre. Euigilans iacob ait. Vere dominus est in loco isto et ego nesciebam. Terribilis est locus iste et est domus dei hic et porta celi. Et prophetauit de lege et de templo et passione christi: que in terra illa futura erant. Terribilis enim lex domus dei templum passio christi: apertio porte celi. Et lapidem quem supposit fuerat capiti suo erexit ibi in titulum. id est in commendabilem memoriam huius visionis: et locum super illum oleum domino vouens dominum qui apparuerat ei semper sibi esse in deum: et lapidem. id est titulum lapidis semper sibi honorabilem: et in reditu decimas et hostias se

A quo herbe? unde de septem populis per quos inuenerunt quandoque cerbeus: quia nos per vocati vtriusque asperum. Et ad mittendam asperitatem. Ipsi dicunt habere nos charam: ipsi herbeus: nos cheteus.

bi oblatum. Et urbem primam etiam honorandam decreuit. vocans eam herbel. id est. domum dei. vel secundum iosephum hostiam dei. Prius enim ioseph a ierusalensis. qui eam considerant vocabatur. Post iuda. id est. nux vel amigdal. quod cum primo ibi fundamēta facerent. radit amigdalina inuenta est. Vel forte copia huius generis arborum ibi est.

De duabus uxoribus Jacob.

Capitulum LXXIII.

Procedensque in mesopotamiam longo tempore peruenit in aram. et venit ad puteum in agro operum lapide grandis. iuxta quem tres greges accubabant. Cumque dixisset pastoribus ut adquerent greges. et ad pastum reducerent. accepit moris ibi esse. non amorem lapide donec omnes greges peruenirent. nec licere greges periculi adacquare. Cumque cuncta perueniret de laban. valet inquit pastor. Et ecce rachel filia eius cum grege suo venit. Que cum aduenisset amoris iacob lapide ab ore putei. Pater quod non solus iussit iacob. et adacquavit gregem eius. et indicans se consobrinum eius. osculari est eam. Que nuntiavit hoc patri. Qui occurrens duxit iacob in domum suam. et audita causa fuge. dixit ei. Os meum et caro mea es. et ideo secure laborabis apud me. Tandem curam gregis cum habere decreuit. Post mensem vero iacob dedit optionem mercedis per seruicio pastorali. Habebat autem laban filias duas. lyam lippis oculis et rachel venusto aspectu. Quam diligens iacob ait. Seruiam tibi septem annis per rachel. Seruiuit ergo per rachel septem annis et videbantur ei pauci dies per amoris magnitudine. Nec dici est parui. quia desiderat animo ipsa velocitas tarda est. sed dictum est pauci. quia videbatur ei rem tam amabilem paucis emisse. Longo enim pluribus annis seruauisset per ea priusquam ea careret. Vel dies vocat laborem dierum. qui videbatur ei parui. quod laborem leuigabat amor. Cōpleto septimo anno fecit laban nuptias generi suo. Vespere autem facto subintroducta lyam. duas filie ancillam nomine zelpham. iacob vero ut dicit iosephus per ebrietatem et noctem lyam comixtus die facto apud laban de iniusticia querebat. Qui danda necessitati ventiam postulauit moris ibi esse asserens. maiores ante tradidit ad nuptias. Post aliquos autem septem annos se datur ei rachel laudauit. causam per

relati temporis: dicēs se non libenter filiam ad chaneos misisse. cum etiam de sorore penitentiam ageret. quod eam illuc direxisset. Hieronymus vero dicit errasse illos qui dixerunt post septem annos alios rachel iacob tradidit. sed post septem dies coniuniorum quos quasi perturbare supinducta alia sponsa fas non erat. Quibus finitis iacob operatur potius nuptias. amoris sequentis prioris putat. seruies per rachel alijs septem annis.

De quatuor filiis lyæ et de filiis ancillarum. Capitulum LXXV.

Dominus autem aperuit vuluam lyæ sorore sterili dāta ut amoris viri fecunditate plequeretur. Que peperit filium. et ait. Vidit dominus humilitatem meam. id est. vilitatem erga virum meum. et ideo vocauit filium ruben. id est. visionis filium. Rursum peperit filium alium et ait. Audiuit me dominus habere preceptum. et ideo dicitur est symeon. id est. auditio. Peperit autem tertium et ait. Copulabitur mihi vir meus. quia addidi ei filios. et ob hoc dicitur est leui. id est. additio vel firmator societatis secundum iosephum. Peperit quoque quartum et ait. Vado cōfitebor domino. et ob hoc dicitur est iudas. id est. confessio. Cessauitque parere. Proinde rachel inuadit sororem. et ait ad iacob. Da mihi liberos alioquin moriar. Qui ait. Nūquid ego sum deus? Et illa. Si non de me saltē de ancilla mea. Et dedit ei balā incōiugium: non in uxorem. sed ut ei tūgeretur. Peperit bala filium. et dicit rachel. Iudicauit me dominus. id est. equauit me sorori. et ob hoc dicitur est puer dan. id est. iudiciū. Peperit et alium. et ait rachel. Lōparata sum sorori et inualui. et ob hoc dicitur est puer neptalim. id est. comparatio vel dilatatio. Iya quoque tradidit viro zelphā que peperit filium. Et ait iya. felicitas. Et dicitur est puer gad. id est. felicitas. Peperit quoque etiam et alium. Et ait iya. Beata me dicent omnes mulieres. et dicitur est puer aser. id est. beatus.

Quintum incidens. Capitulum LXXVI.

In septem temporibus factum est diluuium particulare in achala sub ogige rege. qui urbe que vocabatur acta in nouas euleum nomine iussit. Tunc etiam apud lacum triconide virgo apparuit. quam greci minervā dixerunt. Hec plures artes adinuenit. marie lanificiū. Eadem dicta est pallas. a pallane insula tracie in qua nutrita est. vel a

5. incidens

pullante gigate que interfecit. Tradit autem cum diluuii illud insule ciclares longo tpe obumbrate fuissent, aquis rarefcentibus prima inter eos de los sole illuminata est, et ideo de los dicta, quod sonat manifestum.

De reliquis filiis ioseph et ortu ioseph.
Capitulum LXXXVII

Ruben tempore messis triticee, scilicet in collecta ordei. Vel forte tres collectiones a metendo, scilicet colligendo messes dicuntur, messis pomorum, que prima, messis triticea que secunda, messis vinde miaz que tertia. Hoc in tempore ab agro regressus ruben tulit maderagoras et dedit matri sue. Cuius esu desiderans rachel dixit ioseph. Da mihi de maderagoribus filii tui. Opinanti enim quodammodo genitrici pomum in esu sumptum sterilibus fecunditate parare, quod augustinus falsum esse dicit. Cum enim maderagora vidisset, occasione habuisset naturam eius omnem et vim diligenter asserit se perscrutatum, et nihil tale repperisse in ea. Et ait ioseph. Pax ne tibi videatur quod abstuleris mihi virum meum, nisi et maderagoras simul tuleris. Rachel sororis fratrem misit gans ait. Dormiat hac nocte tecum per maderagoras filii, et occurrat ioseph iacob redeunti de agro quod eum mercede perduxisset significans. Et percipit nocte illa et peperit quintum filium, et ait. Deo dedit mihi mercedem, quod dedi ancillam viro meo, et ideo vocauit puerum ioseph. Quod sonat merces. Acheb enim merces, pro eo etiam sic vocauit eum quod maderagoris emerat viri introitu. Rursum ioseph percipit sextum filium, et peperit et ait. Decum habitabit maritus meus quod genui ei sex liberos et ob hoc vocauit puerum ioseph. scilicet habitaculum. In libro tamen nomine hebreorum, volenter fluxus notis interpretatur. Postquam peperit filiam nomine dinam. Recordatur autem dominus rachelis, et apertit vuluam eius que peperit filium dicens. Addat mihi dominus filium alterum. Et ob hoc dictum est puer ioseph id est augmentum.

De diuersis coloribus virginitatis et fetibus.
Capitulum LXXXVIII

Finitis ergo annis, cum esset puer ioseph, iacob dixit ioseph. Da mihi uxores et liberos meos, ut reuertar ad terram meam. Et ait ioseph. Inuentia gratia in conspectu tuo, ut adhuc seruias mihi, vii annis, et constituam mercedem quam dem tibi. Scio enim quod propter te benedixit mihi

deus. Et ait iacob. Iustum est ut aliquid possideam domui mee. Si feceris quod postulo, adhuc parca peccora tua. Separa greges varios et sparso vellere, et trade in manu filiorum tuorum, vnicolorum vero trade mihi, et quod ex vnicoloribus virum natum fuerit sit merces mea, et quod vnicolorum loris tuum respondebitur mihi cras iusticia mea id est in futuro, quod dicitur. Tunc facit natura, ut alba ex alba, nigra ex nigra nascentur, nec iusticia mea dum de per labore meo quod iustum sibi videbitur reddet mihi in natura. Fratrum habuere laban, et sepauit oves diuersicolorum, et dedit filijs suis in custodiam. Vnicolorum tradidit iacob, et separauit iter trium dierum inter iacob et filios suos, ne quis ex vicinitate pecorum nasceretur dolus. Et ita planum habet dictum est, nisi quod in textu legitur, quod laban vnicolorum greges tradidit in manu filiorum suorum, scilicet iacob, quod videtur. Ait enim quod diximus. Potest dici cum tradidisset in manu filiorum suorum, in nepotum suorum filiorum, scilicet iacob, qui sub prelo opilioes erant. Vel per anticipationem dictum est, scilicet vnicolorum greges post natum sub custodia iacob dedit filiis suis, cum diuersi colore per dato. Hieronymus quoque dicit, usque ad ipsam suam locum hunc profusus fuisse. Iacob autem nouam nature stropham, scilicet conuersionem commutat, in naturam arte naturali pergnauit. Tulit enim ioseph virides populeas, quas luteas vocat et amigdalinas et platani nas quas per loca discorticatas variis coloribus fecit colore. Forte tres erant canales et tres ioseph tanquam eiusdem longitudinis cum canalibus tulit, cuius canalibus suam virginitatem impones. Forte plures erant canales, observabat ergo iacob tempus in quo pecora ascenderant, et in seruire dicit cum ad potandum auda pergeret in ipsa auditate potandi faciebat oues et capras ascendere, ut tales fetus perciperent quales umbras artetur et hircorum super se ascenderent in aqua speculo videbant. Ex quo enim ibi posuit varius erat umbrarum color. Ne autem oves fetus diuersicolorum fieret et deprehenderet dolus, sic temperauit iacob. Pro tempore cum ascenderant oues, quod verni fetus meliores sunt ponebat ioseph ut in conspectu earum perciperent. In serotina enim admittit fura, scilicet in ea que fiebat in extremitate versu, deterriores sunt fetus, quod in tarde appetentibus coitum minus viget natura, et ideo tunc apponebat ioseph, et ita que serotina erant facta sunt laban, et qui primi tempore iacob. Vel forte serotina admittit fura dicta est in autumno, quod natura omnium mesopotamie et ytalie eadem esse tradit, ut bis in anno pariant. Unde poeta. Bis grauidae fetu, Quod autem dicitur

quod in virginitate perciperent. Dicit hieronymus vim hebrei verbi nisi circumum exprimi non posse. Significat enim totum corpus extremam percussione, in seruire coitum extremo. Nec mirum, simile spectare imaginem sobole fieri in extremo voluptatis, cum si ipsum in equarum gregibus apud hebreos spanos fieri dicat hieronymus. Et quintillia nus matronam accusatam quod ethiopo peperisset ex imagine spectata habet accidisse argumentans defendit. Et in libris scriptis ypocratis reperit quandam puniendam quod pulcherrimum puerum peperisset, utriusque parenti generi quoque eorum totum dissimile, nisi monuisset ypocras querere, ne forte talis pictura esset in cubiculo. Dicitur est ergo iacob ultra modum postquam autem audiuit verba filiorum laban dicentium Tulit iacob nra, et defacultate patris factum est inclit et etiam facie laban animaduertit, quod non erat erga se sicut heri et nudius tertius, maxime dicente sibi domino, reuere in terram tuam, et ego ero tecum, misit et vocauit ioseph et rachel in agrum ubi pascebat gregem et ait. Facies patris vestri non est mecum. Scitis, quod circumuenit me, et mutauit mercedem meam decem vicibus. Ioseph dicit decem annis. Sed intelligendum est decem annis, quasi decem circumuolutionibus, quod de naria mutatio in sex annis facta est. Dicit enim ioseph, quod omne tempus quod fuit cum laban, et anno rum fuit. Noluit autem iacob tertiam septimanam annorum complere sub illo per nequicia, videns enim laban plures nasci diuersicolorum alebat. Deinceps vnicolorum sunt merces tua, Item cum videbat vnicolorum multiplicari mutabat mercedem. Et addidit iacob. Deo tulit substantiam patris viri, et dedit mihi quod in somnis ostendebat mihi quales essent fetus nascituri, quod et dixit mihi. Surge et egredere de terra hac. Ruderunt ioseph et rachel. Quasi alienas reputauit nos per nos nunquid quicquam residui habebimus de facultatibus et hereditate eius. Fac quicquid percipit tibi dominus.

De fuga iacob et federe inito cum laban.
Capitulum LXXXIX

Surgens ergo iacob cum uxore et liberis abiit, tulitque omnem substantiam et greges, et quicquid in mesopotamia adquisierat. Et deduxit etiam iacob ut ait ioseph, meditare greges nesciente laban, qui eo tempore ad tondendas oues ierat. Rachel etiam nesciente viro ydola patris sui preciosa furata est, et secum tulit non ad colendum, quod docere viro sciebat non esse colenda, sed si comprehende

rent patre persequere ut ad hec fugiendo ventum impetraret. Iuit ergo iacob amne transmissio tra monte galaad, et nudiatus est laban die tertio quod fugisset iacob. Qui assumptis filiis et cognatis suis insecutus est cum septem diebus. Tunc ioseph dicit. Laban post primum diem cognoscens discessum iacob et filiarum periecit eos, et in colle pullos collocatos inuenit eos. Porro dicitur, quod si in tertio die cognouit, tunc post primum diem cognouisse, quod tunc egressus nudiatus tertio die venit ad eum, ubi filij pascebant greges, qui separati erant a iacob itinere trium dierum ut predictum est. Vidit autem laban in somnis dei dicentem sibi. Lene ne quicquam asperere loquaris iacob. Qui surgens ait ad iacob. Quare me ignorante fugisti. Et cur furatus es deos meos. Confobrinus et gener meus et coepulatores hec facere non debueras. Respondit iacob. Timui ne filias tuas violenter auferres mihi, quod tamen non tam me quam filios sequuntur. Quod autem furti me arguis, apud quemcumque inueneris deos tuos, necesse coram fratribus nostris. Ingressusque laban tabernacula ioseph et ancillarum non inuenit. Cumque intraret tabernaculum rachel, illa subterstrameta camelis abscondit ydola, et sedit desuper, et querens patri ait. Ne irascatur dominus meus quod nequeo ei assurgere, quod iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi, et sic de lusa est sollicitudo querentis. Fratrusque iacob improperauit ei, quod per diligentem seruitum, et anno non meruerat ut ipse omnem suppellectilem suam scrutaretur. Et ait laban. Omnia que habes mea sunt, sed quid possum facere filiis et nepotibus meis. Veni et ineamus fedus. Tulitque iacob lapidem et erexit eum in titulum federis, et ait fratribus suis. Afferte lapides. Qui congregates fecerunt tumulum, et comederunt super eum. Et dicit laban. Tumulus iste sit federis nostri testis, ne ego transeam illum pergens contra te malum tibi cogitans. Nec tu transeas ad me nocens, nec afflixeris filias meas nec uxores alias super eas induxeris. Et ob hoc dicit iacob lingua sua colle galaad, id est, aceruum testimonium. Bal enim aceruus, aad testimonium sonat. Laban vero ro syra lingua vocauit eum ygar seducha, Laban autem de nocte consurgens benedixit eis reuertens in locum suum. Porro iosephus dicit eos columnam in more statuisse sub scemate are. Forte aceruum columnam nominauit.

De muneribus premissis esau.
Capitulum LXXXX

Iacob autē abiit

itinerē q̄ cepat. fultq; ei obuia mul-
tudo angeloz. et ob h̄ vocauit lo-
cū illū manaim. i. caltra. q̄ ibi vidit angelos
q̄si patos defendere eū a fratre quēz timebat.
Vidit autē ab illo loco nūcios ad frēm. q̄ ex-
ploraret fratris animū. Qui reuersi nūciauerūt
esau sibi occurrētes pacificū eū. ecce. vīr. Et
muit ḡ iacob. nō de pmissiōe angeloz. diffi-
dens. sed more hoīm pturbat. Et diuisit po-
pulū q̄ secū erat i duos turmas. ancillas et li-
beros eaz. i. pōrī turma. In scda liberas et fi-
lios eaz. ita tū q̄ in extremitate ei posuit ra-
chel et ioseph tanq; cariores. Un qdā erraue-
rūt putātes tertiā turmā rachel et ioseph ha-
buisse. Sic autē diuisit. vt si vēiret esau ad no-
cendū. et p̄iorē pcuteret turmā. reliq; fugiens
saluaret. Sepauit autē ibidem de his q̄ habe-
bat mūera fratris suo q̄q; pulchriora et rariora
et diuersoz genez. aialia. Vīsit etiā ea per di-
uersos nūcios spaciū ponēs int̄ gregē et gre-
gē. vt ex frequentia mūez. sese subsequentiū mul-
ta esse putarent. vt munerib; si qd̄ indigniōis
esset adhuc i esau placaret. Precesserūt ḡ mu-
nera. ipe s̄o adhuc erat i manaim. Eo surgēs
q̄s an̄ diluculū. traduxit vxores et filios cū oī-
bus ad se ptinētib; p vadū iacob. Ioseph
dicit q̄ torrētē noīe iacob trāsierūt. et q̄ i ge-
nēsi legīt. cū orasset iacob timēs fratrē. dixisse
In baculo meo trāsīūt iordanē istū. et nūc cū
duab; turmis regredior. forte iordanis dicit
quē trāsīūt. et q̄ ibi
calculosus et torrens. Secūdo miliario a
d̄ vadū iacob. For-
te autē vīdo septoz p
iacob legīt iacob. et
ex transitu illo sortitū
est h̄ nomē vadū iacob.

De lucta iacob cū angelo et mutatione no-
minis. Caplm. LXXXI.

Quin autē p̄-

cederet turme. solus in ripa flumī-
nis remansit vt oraret. Et ecce vīr
luctabāt cū eo vsq; mane. q̄ tetigit latū. alias
leuū neruū femoz ei. et emarcuit. Un et Ja-
cob pposuit se deiceps nō comestuz neruū. et
idipm posteritas ei obseruat. Lūq; ascēderet
auroz dixit vīr ad eū. Dimitte me. Qui dixit
ei. Nō dimittā te nisi benedixeris mibi. Vīro

autē q̄renti nomē ei. ait se vocari iacob. Fleq;
q̄ inq̄t ille appellabit nomen tuū iacob. s̄ iſrl
q̄ si s̄ deū fortis fuisse. q̄nto magis s̄ hoīes p̄-
ualeb. Et ita b̄ndixit iacob. mutādo ei nomē
et p̄fortādo ne timeret frēm. Qm̄ s̄ deū stetit
iūct. factū est ei i signū q̄ iūct. stare s̄ fra-
trē. Ioseph dicit h̄ nomē iſrl hebraice sonare.
reluctātē angelū sacrū. In libro autē noīm he-
breoz interpretat vīr vidēs deū. is em̄ vīr. bel
nomē dei est. ra s̄o vidēs d̄. vel mēs vidēs
deū. Hāc autē interpretationē dicit Hieronymus
nō tā vere q̄ violētē factā eē. Illā ioseph d̄
cit se i hebreo nō iuenisse. et dicit illd̄ nomē so-
nare p̄nceps cū deo. Sic em̄ angelū interpreta-
tū fuisse asserit. Si s̄ deū p̄nceps vī fortis fuit
iſrl. Vocauitq; iacob locū illū phanuel. i.
facies dei. et ait. Vidi dñm facie ad facie et sal-
ua facta est aīa mea. i. de ealde trita plurimū
p̄fortata. Lūq; trāsgressus esset phanuel. orē
est ei sol et claudicabat.

De occurſu esau et emptiōe agrī in sychem
Caplm. LXXXII.

Leuans autem

oculos vidit esau et cū eo. ecce. viros
Et p̄cedēs vtrāq; turmā quā fece-
rat adorauit p̄ ad terrā septies. Currēs autē
esau amplexat est eū. et deosculās eū fleuit. et
querēs cū essent mīeres et puuli. cū accepit
set ptinere ad iacob. accessit et deosculat eos.
Lūq; nollet esau munera p̄missa retinere. se
plurimū abūdare dices. ait iacob. Si iueni
grām corā dño meo. accipe munusculū d̄ ma-
nu mea. sic vidī facie tuā q̄si viderim vultum
dei. i. altitū potētissimū. Nō em̄ aut credebat
illū deū. aut in tantā prupisset infantiā vī ad-
ulationē. Reuersus est ḡ esau in die illa i seyr.
villā. i. quā de noīe suo sic dixerat. Iacob au-
tē inde p̄cedēs fixit tabnaclā i loco quē ob h̄
dixit sochor. i. tabnaclā. de q̄ dicit Hieronymus.
Sochor ē vsq; hodie ciuitas trās iordanē i
pte scopolēos. vbi gedēo trāsierat iordanē.
cū locut⁹ est ad viros sochor. Sed mix est. q̄
dixit trās iordanē. cū iacob fm̄ q̄sdā iā p̄ctus
sit trāsisse iordanē cū esset i sochor. For̄te trās
iordanē dicit respectu mesopotamiē de q̄ re-
dibat iacob. vī pot⁹ nōdū trāsierat iordanē.
s̄ iacob. Cū autē dixit sup iordanē istū. nō p̄-
sentē mōstrauit. s̄ norū terminū iudee indica-
uit. Abijtq; de sochor in salē vrbē. i. sichimoz
rū. i. in sichē. A sichē em̄ sichimū vī sichimite

dicti sūt. et forte binomia erat. Vel vt hebzei
tradūt moyses eā tūc tantū vocauit salē. i. cō-
summatā et p̄fectā. q̄ ibi semur claudicāns ia-
cob sanatu sit. Porro iacob em̄ iuxta oppi-
dū partē agrī ab emoz rege sichimoz et a filiis
eius. agnis. habitauitq; ibi. et erecto altari i
uocauit fortissimū deū iſrl.

De morte sichimitaz p̄ raptu dine.
Caplm. LXXXIII.

Gressa est autez

dina vt videret mīeres regiōis il-
lus. q̄ vt ait ioseph. Sichimitis
solēntatē habētib; sola trāsīūt ad vrbē em-
ptura ornamēta muliez. p̄uincialū. Quā vī-
dēs sichē fili⁹ regi adamauit eaz et rapuit. et vī
oppressit p̄ginē. et p̄glutinata est aīa ei cū ea.
et ait patri. Accipe mibi puellā hāc p̄lugem.
Egressoq; rege cū filio ad iacob. filiū iacob
veniebāt de agro. et irati siluerūt. Regi autē q̄
renti vicariā eoz amicitia et societatez eoz. et
vt mutua p̄heret p̄lugia et sichē offerēt mīta
et p̄mittēt ampliora. respōderūt in dolo. Illi
cū est apud nos federari iudicūsis. sed cir-
cūcidamī et erimus p̄lus vn⁹. Placuit emoz
et filio ei oblatio (alias optio) nec distulit ad
oleiscēs q̄n statim impleret. et intrātes vrbē p̄-
suaserūt p̄lo. et circūcisi sūt oēs. Et ecce tertia
die q̄n grauissim⁹ est dolor vulnerū. simeon et
leui arrepti gladijs p̄fidēt vrbē ingressi sūt
et interficētes oēm masculū in ea. tulerunt de
domo sichē sororē suā. ceteri vero frēs irruē-
rūt sup occisos. et depopulati sunt vrbē. par-
uulosq; et vxores captiuos duxerūt Ioseph
tū dicit. cū esset festiuitas. et sichimite requiez
epulis vterent. incūctāter p̄mis custodijs as-
sistētes dormiētes interfecerūt. q̄ agnito dixit
ad iacob. Symeoz et leui turbast me. et odiosū
fecistis habitatorib; terre hui⁹. pcutiēt me. et
delebor ego et dom⁹ mea. Dñs autē p̄fortans
eū ait ad illū. Surge et ascēde in bethel et ha-
bita ibi. et fac altare vbi apparui tibi. sed p̄-
scificā tuos. Iacob vero p̄uocata domo sua
dū purgaret suos. iuenit deos laban vt ait io-
seph. Neq; em̄ sciebat. eo q̄ rachel celasset
eos in terra sub arbore. Et ait suis. Abijcēte
deos alienos et mūdāmi. et ascēdam⁹ i bethel
de sichē em̄ amulerāt etiā ydola. et in aures. i.
ornamēta ydolor. a pte totū. q̄ oīa fodit Ja-
cob subter terebintū. q̄ est post vrbem sichem
Tradūt quidā q̄ ea tulit dāuid in hierusalem

et p̄stauit i materiā tēpli qd̄ facere disposue-
rat. Porro terror dei iuasit finitimos ne p̄seq-
rent iacob. Qui p̄fect⁹ vēit i bethel. et edificās
ibi altare dño obtulit ei iuxta id qd̄ p̄-
uerat. Eo tpe mortua ē delbora nutrit rebec-
ce. et sepulta est iuxta bethel sub terebinto. Et
vocatū est nomē loci illi. quere. i. flet⁹. Et nota
q̄ hic videt q̄ quere et terebint⁹ idē sunt. Ap-
paruitq; ei iterū dñs et ait. Nō vocaberis vl-
tra iacob. sed israel erit nomē tuū. Et appella-
uit eū israel. Ecce patet. q̄ supra nomē p̄mi-
sit tantū. hic autē i posuit.

De morte rachel in partu beniamin.
Caplm. LXXXIII.

Gressus autē in

de iacob vēit verno tpe ad terraz q̄
ducit effratā. i. bethleē. Et est anti-
cipatio. post em̄ dicta est effrata ab vxore ca-
leph q̄ ibi sepulta est. Ibiq; cū parturiret ra-
chel cepit p̄clitari. tū pepit filiū. Egređiente
autē aīa p̄ dolore ptus. moriēs vocauit filiaz
benoni. i. filiū doloris. Pater autē circūcidit
eū. et vocauit filiū beniamī. i. filiū d̄tere. Se-
pulta est ḡ rachel i via q̄ ducit bethleē. et so-
la inter cognatos honorem sepulture abrahe
habere nō meruit. Erexitq; iacob titulū sup
sepulchrū ei. q̄ apparet vsq; in p̄sentē diē. Et
egressus inde fixit tabnaclū trās turri ader.
id est. turri gregi. Hūc locū dicit hebzei. vbi
post edificatū est tēplū. et dictū q̄si quodā va-
ticinio turri gregi. i. p̄gregatōis future ad tē-
plū. Sed hieronym⁹ ait. locū esse iuxta beth-
leem. vbi vī angeloz grex in ortu dñi cecinit.
vel iacob greges suos pauit. nomē inde loco
relinq̄ns. Lūq; habitaret ibi ruben. dormi-
uit cū bala p̄cubina patris. qd̄ tamen nō latuit
iacob.

De morte ysaac et regibus edom.
Caplm. LXXXV.

Enit etiam ad

yſaac patrē suū i ciuitate hebron
et iā mortuā inuenit matres. Nec
multū etiā post aduentū ei⁹ com-
pleti sūt dies ysaac. c. lxx. annoz. vī fm̄ Jo-
sephū. c. lxxv. annoz. Et appositus est p̄lo
suo plen⁹ diez. et sepelierūt eū filij ei⁹ esau et ia-
cob in spelūca duplici. Hic terminat p̄lm⁹
liber iosephi. Porro mortuo p̄e ditati sūt
esau et iacob. ita q̄ eos terra nō caperet. Et re-

dñt esau ad mōrana q̄ dñmiserat. z dicta ē ter-
ra ydumea ab edom q̄ prius bosra dicebatur
Enūerās em̄ moyses
rē. reges terre illi a p̄
mo vsq; ad vltimum
quē videre potuit ait.
Et regūit p̄ bale io-
bal fili⁹ zare d̄ bosra.
z hūc dicit q̄daz fuī
se iob p̄neporē esau. s̄
hebrei d̄dicit. vt sup̄ dictū ē. Vnde etia i ge-
nēsi. q̄ eadē terra añ esau etiam dicta fuit seir.
Enūerat em̄ filijs esau enūerat p̄ncipes bo-
reor. q̄ fuerāt i tra añ
esau. d̄ q̄b̄ incipit sic.
Isti sunt filij seir bo-
re habitatores t̄re. z
bozeos enim expulit
esau vt legi in palip̄
pomenon. Quidā tñ
dicūt h̄ enūeratos re-
ges q̄ fuerūt in edom
anteq̄ filij isrl̄ habuis-
sent reges. s̄. saul. z di-
cūt hanc enūerationē
esse appositā ab esdra
q̄ scire potuit eaz. In
enūeratione s̄o istoz
legi de ana filio sebe-
on. cuius filiaz duxit
esau. q̄ inuenerat aq̄s calidas i solitudine dū
pasceret asinas patr̄ sui. Hebrei s̄bū est. iue-
nit iannū d̄ q̄ vt ait Hieronym⁹ varie dispu-
tat hebrei. Dicūt quidā iannū marīa q̄ lacū
iuenit in heremo. Alij putāt aq̄s calidas lin-
gua punica q̄ affinis est hebrei. s̄. noie dicit.
q̄s greci termas vocāt. Alij dicūt eum ona-
gros asinabz admiscuisse. vt inde veloces as-
nos nascerent. q̄ vocant iannū. Alij dicunt
iannū associationē. q̄ p̄m̄ asinis eq̄s fec̄ ascē-
di vt multū nascerent. Et notādū q̄ in recapit-
ulatione filioz esau posuit moyses alia noia
vroz et⁹ ab illis q̄ ante posuerat. Dicit etia
ioseph⁹. q̄ amalech esau fili⁹ natural⁹ de p̄cu-
bina habitauit in p̄te ydumee. q̄ gaboli⁹ d̄-
cebat. z dixit eā amelechitē. Hīs s̄o p̄termis-
sis trāseundū est ad generationē iacob.

De tempore pro-
methe⁹ frater athlātis p̄m̄ dicit⁹ est

fecisse hoies. tñ q̄ de rudibz doctos fecit. tuz
q̄ legi fecisse imagines hoim. q̄s arte q̄dam
ambulare fecit. Inuenit etia p̄m̄ anulū. s̄. fer-
reū. z inclusit gemā. vñ z vngulū vocauit. q̄a
sicut vnguis carne sic gemā metallo circūda-
tur. Tradidit etia vt in q̄rto digito quē medī-
cū vocāt poneret ad ornatū. digniorē hūc re-
liq̄s dices. q̄ ab ea vsq; ad cor q̄dā vena p̄t̄-
gat. Dicit etia ea tēp̄state triptolom⁹ in nauē
in q̄ p̄t̄ erat draco in greciā ycnisse. z amplū
asse agriculturam. Ceres s̄o p̄ter instrumēta
arandi etia mēsurari granū adinuenit. cū pri-
us i arconijs segetes poneret. z triticū p̄ acer-
uos numerabat. vñ z a greci dicta est deme-
tra. Tūc etia thelchines victi. z exules rhodij
cōdiderunt.

De veditōe ioseph. Cap. LXXXVII
Ioseph cū sede

dm̄ eēt annoz pascēbat gregē pas-
tris sui. Scīdū est q̄ ante mortē
ysaac. xij. ānis vedit⁹ est ioseph. Qd̄ sic p̄bat
Sexagenari⁹ erat ysaac cū nat⁹ est iacob. et. c.
lxxx. annoz mortu⁹ est. s̄. c. xxx. annoz fuit Ja-
cob i mortē p̄is. in veditōe autē filij. c. z. vij.
annoz fuit. Cū em̄ vedit ad ioseph in egyptū
c. xxx. annoz fuit. sed inter desensū in egyptū
z veditōē ioseph. fluxit. xij. āni. Ioseph ei
xvij. ānoz erat cū vedit⁹ est i egyptū. z. xxxij.
qñ vedit ad eū p̄. Redit ḡ moyses ad id qd̄ p̄-
termiserat. Dum ḡ rediret iacob d̄ mesopota-
mīa. z nō dū venisset ad patrē. adhuc viuente
rachel. fm̄ iosephū facta est veditio ioseph in
hūc modū. Oderāt eū frēs sui. q̄ a p̄e p̄ ce-
teris amabat. tñ q̄ in senectute genuerat eum.
tñ q̄ p̄stātor corpe. z sapiētior ceteris erat. Ac-
cusaueratq; frēs apd̄ patrē crimīe pessimo. vñ
de odio in sp̄m. vel de colū cū brutis. Iuxta
opinionē q̄rundā seq̄ntiū ordinē gen̄. l. soluz
ruben. p̄ cubina p̄is. Fecitq; ei pater tuni-
cam polimitā. vel ma-
nu vñ acu p̄ctaz. Vel
fm̄ aquilam tunicam
astragoleā. i. talarem.
vñ fm̄ symachū tuni-
cam manicatā. i. ma-
nīcas habentem. Alij
colobijs vtebātur. vt
expeditōres eēt. Po-
test tñ dici manicata.
id est manu p̄cta acu.

Polimitā p̄nūclant
qdā correpta penulti-
ma. q̄ cōponit ap̄o-
lis qd̄ est plur. z mī-
cos qd̄ est licū. sicut
examiatū ab era qd̄
est sex. examinatū. q̄
hīs sex. i. lita. z tūc pe-
nultima correpta.

sz superinducta. Causa tñ odij maior fuit vi-
sio somnior. Retulit em̄ fratribz somniū qd̄
viderat dices. Putabā vos ligare manipulos
in agro. z vestros manipulos adorare mani-
pulū meū stantē. Qui dixerūt. Nūqd̄ rex no-
ster eris. aut subijciemur ditioni tue. Alio q̄
somnia p̄sente patre retulit eis. Vidi q̄i solē
z lunā z vñdecim stellas adorare me. Incre-
pauit eū pater. z ait. Nūquid ego z mat̄ tua
et frēs tui adorabim⁹ te sup̄ terrā. Potuit hoc
p̄grue dicere. q̄ mater adhuc viuebat nec ta-
mē mat̄ eū adorauit. q̄ nō descendit in egyptū
Nec pater legi eū adorasse. q̄ nec ioseph s̄
sustinuisset. s̄ frēs adorauerūt. z parētes in fi-
lij. Cūq; fratres in pascēdis gregibz morare-
tur in sichē. misit eū pater de valle hebron. vt
videret q̄ fieret circa frēs z pecora. Cūq; non
inuenisset eos in sichimis. insecut⁹ est eos in
dotaim. Qui cū vidissent eū p̄cul mutuo lo-
quebant. Ecce somniator venit. venite occida-
mus eū. z mittam⁹ eū in cisternā veterē.
dicemusq; fera pessima deuorauit eū. Rubē
aut volēs liberare eū aiebat. Nō effundam⁹
sanguinē ei⁹. s̄. vñū p̄nciam⁹ eū in cisternam
ne pater vna perimat⁹ z mater in luctu. Hic
vult ioseph⁹ matrē adhuc vixisse. Audātes
ergo eū tunica polimita miserūt in cisternam
in qua nō erat aq̄. z recessit rubē meliora que-
rens pascua. dū aut sederet comedēs panē.
viderūt bismabelitas veniētes d̄ galaad. por-
tātes i camelis aromata z resināz stactē. i. mir-
rā in egyptū. Dixitq; iudas fratribz suis. Ve-
l est venūdet bismabelit⁹ puer. z manus nr̄e
nō polluant celādō sanguinē ei⁹. Caro em̄ z
sanguis nr̄ est. Et viderūt euz madianitis.
xxx. argētis. Eisdē vocat madianitas q̄s et
bismabelitas. Madian tñ de cethura filius
abrahē. z ismael de agar. z filios de diuersis
vrozibz legi separasse abrahā abinūcē. For-
te se pati p̄p̄ postea redierūt i vñū. z facti sūt
vnus p̄ls. retinētes vtriusq; parētis nomen
Vel vera est hebreoz opinio q̄ dicūt agar et
cethurā vnā fuisse. z ita forte nūq; separati fu-
erūt. Reuersus aut ruben ad cisternā nō iue-
nit puer. z credēs eū interceptū scissis vestibz
euilabat. s̄. accepto q̄ viueret q̄euit. Tulerūt
aut vestes ioseph z ei⁹ tunica in sanguine hedi-
tingerūt. z miserūt q̄dā q̄ ferret ad patrē. z di-
ceret. Hic iuuenim⁹. vide si filij tui est tunica.
Quā cū agnouisset p̄r ait. Fera pessima duo
rauit filiū meū ioseph. Scissisq; vestibz z in-

duat⁹ cūcio luxit filiū multo tpe. Cōgregat⁹
q̄s filijs vt lenirēt dolorē p̄is. noluit eos au-
dire. s̄. dicebat. Descēdā lugēs ad filiū meū i
isernū. Erat em̄ tūc in inferno quidā loc⁹ btō-
rū lōge semor⁹ a locis penalibz. q̄ ob quietem
et separationē ab alijs sūm⁹ dicebat. sicut sinum
mar⁹ dicim⁹. Et dicit⁹
est etia sūm⁹ abrahē q̄ Qui dicit⁹ est prima
etia abrahā sibi erat in via credēdi. nō q̄ p̄-
sustentatione vsq; ad mus crediderit. s̄. q̄
mortē chisti. p̄m⁹ p̄ fide vñ⁹ dei
p̄secutionē passus. q̄

de chaldaea expulsus.

De ingressu ioseph in egyptū.
Cap. LXXXVIII.

Madianite vero
vedit⁹ ioseph in egyptū p̄nti-
phari eunuchō magistro militie
pharaonis. Alij dicūt archimachero. i. p̄nci-
pi cocoz. Machera em̄ coq̄na dicit. vel secu-
ris cocoz. a machere. qd̄ est occidere. Nec ab-
horret a s̄o q̄ apud plures natiōes dapifer
p̄ncipis honorabilior est z princeps militū
Hūc ioseph⁹ vocat petefren. sed Hieronym⁹
nō bene trāslatū nomē esse asserit. Hic babu-
it vrozē z liberos. q̄ z ioseph filiā ipsi⁹ duxit
vrozē. nec de eunuchis regis fuit. q̄ puill⁹ ca-
strabant. Sed tradūt hebrei q̄ vidēs ioseph
elegantē em̄ vt misceret ei. Dñs aut cu-
stodiens ioseph illū adeo infrigidauit vt de-
inceps impotēs fuerit coire. z tanq̄ eunuch⁹
esset. ita q̄ videntes eū ierosanti arefactuz de
more suo eū pontificē heliopoleos. i. dom⁹
solis creauerunt. z honoratioz erat q̄ ante in
p̄ncipatu.

De iudas genuit phares z zarā d̄ thamar.
Cap. LXXXIX.

De tempore an-
teq̄ ioseph vendit⁹ esset. quia s̄ etia
am intersertū est p̄ recapitulationē
discedens iudas a fra-
tribz suis: iuit ad yi-
rum adollamites no-
mine hyram z accepit
ibi vrozē noie. Sue-
fillam chananei. que
peperit ei filijz p̄mo
genitum her. deinde
onam post sela. Dedit aut iudas her primoz
d 4

genito vxore noie thamar. Fuit autē her ne-
quā. i. abutēs vasculo vxorē. et occisus est do-
mino. i. inuēti est mortuū i thoro iuxta vxorē.
Et dixit iudas ad onā. vt ingrederet ad eā vt
suscitaret semē fratri. In q̄ patet q̄dam in lege
post septa. q̄ añ eā sunt obseruata. Qui indi-
gnās sibi nō nasci filios fundebat semē in ter-
rā. i. inutiliter vxorē cognoscere satagebat. Et
percussit eū dñs. Remisitq; iudas thamar vt ef-
fet vidua i domo patris sui. donec crederet se-
la. q̄ adulto timuit eū dare thamar. et dissimu-
labat. Mortua est autē sue vxor iude. Qui cō-
solatiōe accepta post luctū ibat ad tōdendas
oues cum hyra opiliōe suo. Qd̄ audies tha-
mar depositis vestib; viduitatis assumpsit ter-
strū. sediq; in biuio itineris. qd̄ ducit thamnā
hebreū sonat in oculos sedit. Sic em̄ vocāt
biuū vbi diligētē debz aspicere viator q̄ gra-
diat. Quā cū vidisset iudas suspicari est cade-
sam. i. scortū. Cui et dixit. Sine me vt corā te
cum. Que ait. Quid dab mibi. Et ille. Vt
tibi hedū de grege. Et illa patiar qd̄ vis.
si dederis mibi arrabonē. et dedit illi anulū et
armillā et baculū quē gerebat p̄ arra. Ad vnū
ergo p̄cubitiū p̄cepit mlier gemios et abijt re-
ceptis itez viduitatis vestib;. Vltiq; iudas
hedū p̄ pastorē. Qui cū venisset et nō inueniret
eā. redijt ad iudā sine pignorib;. Post tres au-
tē mēses dictū est iude. Fornicata est thamar.
et vterq; p̄intumuit. Qui ait. Producite eā vt
cōburat. Que cū duceret ad penā. misit socer-
ro suo pignora dicēs. De viro cui? hec sūt cō-
cepti. Qui ait. Justior me est. qz nō tradidi eā
selo filio meo. hec fecit ne p̄iret semē filij mei.
Atamē vltra nō cōguit eā iudas. Instāte ve-
ro p̄tu apparuerūt duo i vtero. et in ipa effusi-
one vn̄ p̄tulit manū in qua ligauit obstetric
coccinū. et ait. Hic egrediet p̄or. Illo qz retra-
hēte manū egressus est alter. Dixit qz mater.
Quare p̄pter te diuisa est a fratre tuo maceria
et ob h̄ vocauit eū phares. Maceria dicit mē-
brā nā secūda et vel secūdinā qua inuoluit pu-
er i vtero. q̄ diuidit in partu et sequit̄ puerum
Postea regressus est alter cū coccino et dicit
est zarā. i. oriēs. qz p̄im̄ apparuit. vel qz plu-
rimi iusti ex eo nati sūt. vt legit in palippome-
non. Tñ sup libz regū in p̄ncipio tertij libz
legit. Obsterit i geneti coccinū ligauit i ma-
nu phares. et ab eo q̄ parietē diuiserat nomē
phares forte sortit̄ est. Forte post coccinū tu-
lit de manu zarā. et alligauit phares. vt a fili-

bus gemell̄ p̄mogenit̄ distingueret.
De incarceratione Ioseph. Caplm. XC.
Bitur Ioseph

I ductus est in egyptū. emittit eū puti-
phar eunuchus. fuitq; dñs q̄ eo do-
mūq; dñs sui creditā sibi gubernabat. Bene-
dictusq; dñs domus egypti p̄pter ioseph q̄ ta-
mē aliud de oib; nō nouerat nisi panē q̄ ve-
scebat. Factū est autē qd̄ dñs sua oculos fecit in
ioseph et ait. Dormi mecum. Qui rēdit. Omnia
sua tradidit mibi dñs me p̄pter te. Quō q̄ hoc
possum facere. imo et peccare i deū meū. Ac-
cidit autē vt ait ioseph. vt publica festiuitas
instaret. cui etiā mulieres interesse debebant.
Tūc illa egritudine simulauit viro. captans
ob h̄ solitudinē et silentiū. vt exoraret ioseph.
Et apprehēsa lacrima pallij ioseph ait illi. Dor-
mi mecum. Qui irat̄ relicto pallio in manu ei.
egressus est foras. Illa p̄ceptā se dolēs in ar-
gumentū fidei retentū palliū ostēdit marito
reuerenti. dicēs. Ingressus est ad me seruus he-
breus vt illuderet mibi. Ille nimis credulus
p̄iugit vinctū ioseph tradidit in carcerē regis
Fuit autē dñs cū illo. et dedit illi gratiā in con-
spectu dñi carceris. q̄ carcerē et vinctos in cu-
stodia eius posuit.

De expositione somniorum p̄ncerne et p̄storis.
Caplm. XCI.

Accidit autē vt
p̄ncerna regis et p̄stor in eundem
carcerē mitterent. et ioseph mīstra-
bat eis. Viderūtq; ambo somniū nocte vna.
Quos cū mane vidisset ioseph tristes sciscita-
tus est ab eis causā doloris. Cūq; accepisset
p̄ somno eos dolere. ait. Referte mibi q̄ vidi-
stis. Nunqd̄ nō dñi est interpretatio. i. nūquid
adiutorio dei potest interpretari. Et ait p̄posi-
tus p̄ncernaz. Videbā corā me vitem et i ea
tres fundos oculos. i. vnde fundunt palmi-
tes. Alij ponunt tria flagella. vel tres p̄pagi-
nes quod idē est. et paulatim crescere gemas
et post flores vvas maturescere. p̄mebamq;
vvas in calicē pharaonis. quem tenebam da-
bamq; poculū pharaoni. Et ait ioseph. De-
dedit in bonum hominib; vsum vinū vnde et
ipsi libatur. soluit lites et tristitias. et bona est
eius visio. Tres autem propagines tres sūt
dies. post quos restituet te pharao in gra-
dum pristinum. Vemento mei dum bene

fuerit tibi. vt suggeras regi vt educat me d̄ isto
carcere. qz de terra hebreorū furto sublat̄ sum
et hic innocēs in lacū missus sum. Tūc ait p̄-
stor. Vidi q̄ habere tria canistra farine super
caput meū. et in supiori me portare cibos qui
fuit ante p̄storā. auesq; comedere ex eo. Iose-
ph vero ait. Duo canistra plena panib;. tertij
um vero obsonio. varijsq; cibis q̄lia solē re-
gib; mīstrari. Breuē habet tria canistra codr-
ctio. i. panū secundorū. et potuit esse q̄ etia; in
supiori essent panes secundij. sup q̄s essent pa-
nes primi. de q̄b; edebat pharao. Et ait Iose-
ph. Vallē me esse interpretem bonorū. Tres
adhuc dies sūt. post q̄s pharao suspēdet te in
cruce. et comedent aues carnes tuas. Exinde
dies tertij natalicij pharaonis erat. et inter epu-
las recordat̄ p̄ncerne restituit eū. p̄storē p̄o
suspēdit. oblitusq; ei p̄ncerna interpretis sui.
**De sublimitate ioseph p̄ expositione som-
niorum. Caplm. XCII.**

Post duos ānos
vidit pharao somniū. Putabat se
stare sup flumē de q̄ ascendebat se-
ptē bones crasse. obeliscq; carnib;. i. plenis q̄si
ob esum educatis. post alie. vij. emergebant
de flumē. summa p̄fecte macie et deuorabāt p̄i-
ores. Expefact̄ pharao rursum obdormi-
uit et vidit aliud somniū. Septē spīce plene pul-
lulabāt in culmo vno. alieq; totidē iuxta orle
bant tenues et p̄cisse vredeine. et deuorabāt p̄-
ores. Tertiū pharao pucauit p̄ictores et la-
piētes egypti nec erat q̄ interpretaret. Et recor-
datus est p̄ncerna ioseph et eius suggestione
ad regis implū eductū de carcere ioseph totō
derūt. Vinctū em̄ et exules in cremera cūniuz
patiunt. Et veste mutata oblat̄ est regi. Rex
apprehēsa manu ei dextera ait. Vidi somnia
nec timeas edisere quicquid sit. Narrauitq;
qd̄ viderat. et ait ioseph. Somniū regis vnū
est. i. vniū significatiōis. q̄ factū est de ostē-
dit pharaoni. Ecce septem anni venient ferti-
litas magne in vniuersa terra egypti. q̄s se-
quent̄ alij. vij. tante sterilitatis. vt obliuioni
des cūcta retro abundātia. Ad idem sane spe-
ctāt boues et agricole et spīce. et somnij repeti-
tio firmitas est indicij. Qd̄ autē iuxta flumē
vidisti. hec eā fertilitas et sterilitas ex flumē
macie oriet. Flūc q̄ p̄uideat rex viz q̄ q̄ntam
partē frugū p̄. vij. annos fertilitas. q̄greget in
horrea regis. vt seruet aduersus futurā para fa-

mē. Pharao vtrūq; mīstrat i ioseph. et sōnij so-
lutionē et p̄siliū discretionē. dispensationēq; h̄
rei cōmisit ei dicēs. q̄ spū dei plen̄ esset. Ecce
ter iā insinuat̄ est spūs dei. p̄mo ibi. Spīrit̄
dei ferebat sup aq̄s. scdō ibi. Non p̄manebit
spūs me in hoib; istis. tertio h̄. Tulit q̄ pha-
rao anulū de manu sua. et dedit in manu ei. et
collo torquē aureā circūposuit. et fecit eū scdō
in regno. Ascēditq; currū regis ioseph clamā-
te p̄cone vt oēs corā eo genua flecteret sic co-
rā rege. Hebrei tñ tradūt p̄conē nō clamasse
ad geniculationē. sed abrech qd̄ sonat pater
tenerrim̄. Abba em̄ p̄. rech delicat̄. vt tener-
rim̄. q. d. Et si etate tener. tñ sapiētia pat. Et
ait rex ad ioseph. Ego sum pharao. iuramentū
est. et est sensus. Sicut vez est me esse phara-
onē. sic vez est qd̄ dicā. Absq; tuo impio nō
mouebit quispiā pedē aut manū in egypto. i.
nō egrediet̄ q̄spīā hic sine nutu tuo: neq; pu-
blicis funget officijs. Et vocauit euz lingua
egyptiaca phanecphane. i. saluatore mūdij.
qd̄ grece pōtifanec dō. hebraice tñ sonat ab-
scōditoriū inuētorē. et
dedit ei asenech filia; ioseph d̄ mīmonio
putifar dñi sui q̄gnē Trīginta annorū erat
ioseph qñ stetit corāz post flagella durisse
pharaone. natiq; sunt dinā fillā iacob et ex
ei duo filij p̄iuzq; ve ea suscepisse fillas. de
et duo filij p̄iuzq; ve ea suscepisse fillas. de
nirer famel. Vocauit qua et putifare nata
q̄s filiū p̄mogenitum est asenech.
manasses. qd̄ est obli-
uio dicēs. Obluisci me fecit de labor meo-
rum. et domū patris mei. Scdm̄ vocauit ef-
fratim. qd̄ est fructificatio dicēs. Crescere me
fecit d̄s in terra paupertatis mee.

De ingressu fratru ioseph in egyptum.
Caplm. XCIII.

Ioseph collegit
granū septē ānis. q̄b; trasactis ve-
nerūt anni inopie. Et clamauit po-
pul⁹ ad pharaonē alimenta petēs. Quib; ille
rēdit. Ite ad ioseph. Aperuitq; ioseph hor-
rea et vēdidit egyptijs. Alie etiā p̄uicie venie-
bāt i egyptū. vt emerēt escas. pecunia p̄o tra-
debat archarijs regis. Audies at iacob q̄ esce-
venderent i egypto: misit illuc decē filios su-
os. beniamī domi retēo. Qui ingressi terrā
egypti venerūt ad ioseph. nec agnouerūt eū.
Lūq; adorassent eum et cognouisset eos

durlo q̄baſ eis dīcēs. Vñ veniſti. Qui dīce
rūt. De terra chanaā. ad emēdū elcas. Et ille
Exploratores eſtis vt videat infirmiora ter
re. et diuerſo veniſtiſ. Et illi. Nō eſt ita dñe.
ſ; ſerui tui oēs ſum⁹ filij viri vñ. min⁹m⁹ cuſ
p̄e n̄ro eſt. alij nō eſt ſup. Qui ait. Hoc ē qd
locuſ ſum exploratores eſtiſ. Impoſſibile eſt
em viro ydiote tales filioſ eſſe. cū etiā regib⁹
tal filioz copia valde ſit difficil⁹. Per ſalutez
pharaōis nō egredim⁹ hic oēs donec veniat
frat⁹ vñ mīm⁹. Mittite vñ ex vob⁹ q adducat
eū. Timebat em ne forte z in illū aliqd deliqſ
ſent. z tradidit eos vinctoſ cuſtodie trib⁹ die
buſ. Tertio aut die educit eos. z retinēſ ſime
on ligat⁹ eū illiſ pſentib⁹. alioſ abire pmiſit.
Qui p̄grebant⁹ adinuſcē. Merito hec pati
mur. qz peccauim⁹ in frēm n̄m. neſciētiſ qz iſ
telligeret eos ioseph qz p̄ interptem loq̄baſ
eiſ. Juſſitqz ioseph miſtriſ ſuiſ vt iplerēt ſac
coſ eoz z reponerēt ſingloz pecunias i ſac
ciſ ſuiſ. datis ſupra cibarijſ in via.

De reditu fratru ad patrē. Cap. xcm.

Alli profecti
ſūt. venerūtqz ad p̄em ſuū ite
rā chanaā. z dīceſt ei oīa q acci
derāt eiſ. Lūqz frumēta effunde
rēt. ſinguli iuenerūt in ore ſaccoz ligat⁹ pecu
nias. Territiſqz oib⁹ dicit p̄. Abſqz liber⁹ ſe
ciſtiſ me. Ioseph nō eſt ſup. ſimeō tenet i vñ
culiſ beniamī auferet. in me hec mala recide
rūt. Et ait rubē. Trade eū mibi. duos filioſ
meoſ iteſſe. niſi reſtituā eū tibi. At ille. Nō
deſcēdet fili⁹ me⁹ vobſcū Interi ſumpſi cib
fameſ oppmebat eoſ. Et dicit iacob ad fili
oſ. Reuertim⁹ in egyptū. vt emat⁹ paxillum
eſcaz. Et ait iudas. Si viſ puez mittere nō
biſcū. ibim⁹. alioquin
nō im⁹. Ego ſuſcipiā
puez. d manu mea re
quire eū. Niſi illū re
duxero. ero reus p̄ci
oſm tpe. Et ait iſrael.
Si ſic neceſſe ē. facite
qd vult⁹. Sumite de
optimiſ fructib⁹ terre
n̄re vobſcū modicū reſine z mellis. ſtoraciſ
z ſtacte. terebint⁹. z amigdalarū. z ſerte viro
munera. pecuniāqz quā retuliſtiſ reſortate. et
aliā ad emēdoſ cibos. De⁹ aut faciat vob⁹ vñ
rū placabilē. z remittat vobſcū frēſ. Reſina

dicit qdlibet gūm liquidū vñ aridum. a reſin
greco qd eſt emanare. Prima p̄cloſior eſt qz
tereſbintina dī. qd forte exponēdo ſubdit. z te
rebint⁹. Scda eſt lentſcina. qz vñ de chio in
ſula. Tertia p̄inea. Forte baſſamuz ſic voca
uit. Ioseph em i p̄ncipio munez vñguenta
baſſami poſuit. z reſinā tacuit. Storacē qdā
dicūt ſpecie reſine. Hieronym⁹ dīc in hebreo
eſſe neſhota. qd ſonat generalit̄ thimlāma. z i
yſala p̄ domo. Neſhota qdā trāſtulerunt do
muſ thimlāmat⁹. quidā dom⁹ ſtoraciſ.

De ingreſſu fratru in egyptū cū beniamin
Cap. lxxv.

Igitur filii iacob
deſcenderūt in egyptū. z ſteterūt co
ram ioseph. Qui p̄cepit diſp̄ſatoz
ſuo vt introduceret eoſ pararetqz p̄uſū. qz
ſecū erāt comesturi. Illi timentes ſe introdu
ctoſ p̄ pecuniā quā retulerāt. dicebāt diſpen
ſatoz ſe eandē retuliſſe. z eiſ neſciētib⁹ repoſi
tam fuiſſe etiā i ſacculiſ. qui ait. Pax vobis.
De⁹ veſter dedit vob⁹ eā pecuniā quāz dedit⁹
mibi ego habeo. Educitqz ad eoſ ſimeō. Pa
rabātqz munera donec ingrederet ioseph me
ridie. Cui ingreſſo obtulerunt munera. z ad
orauerūt in terrā. z accepto q ſalu⁹ eſſet pater
benedict⁹ beniamin. cōmota ſūt viſcera ei⁹
et ingreſſuſ cubiculū ſleuit. lotaqz facie egreſ
ſuſ p̄tinuit ſe z ait. Ponite panes. Sedit aut
ioſeph ſeorſum tanqz alienigena. z egyptij ſe
orſum vt indigene. z frēſ ſeorſum vt aduene.
Prop̄hanū em putāt egyptij edere cū hebre
iſ. forte p̄ diſpari cultu. Diſpoſuitqz Ioseph
fratres ſm ordinem etatiſ eoz. ſicut in domo
patris ſedere p̄ſueuerant. datiqz partib⁹ mī
rabant⁹ q pars beniamin quinqz partib⁹ exce
deret. Ioseph aut dicit. Beniamī duplici
buſ partib⁹ honorabat. Vtrūqz aut ſtare po
teſt. ſi quinqz ciboz fuerunt impoſitioneſ. et
de qualibet duplum dedit. Biberūtqz z ineb
riati ſunt euz eo. ſcda eſt. ſaciat⁹ cibo ſm iſdo
ma hebreum. P̄cepitqz ioseph diſp̄ſatoz
ſuo vt impleret ſaccoſ. z pecunias eoz repo
neret vt p̄i⁹. z ciphū ſuū argēteū in ſacco mī
noris reponeret. Factiqz eſt ita. Ortoqz ma
ne diſmiſi ſunt. Tunc diſpenſatoz iubente io
ſeph inſecutus eſt eoſ. et apprehenſiſ ait. Peſ
ſimam rem feciſtiſ. ciphum furati eſtiſ i quo
bibit⁹ domui⁹ mei⁹. et in quo auguria
ri ſolet. At illi dixerunt. Apud quemcunqz

inuentū fuerit qd queriſ moriaſ z noſ ſerui
erim⁹ dñi tui. Ille ſcrutat⁹ incipſeſ a maiorē
vſqz ad minorē. inuenit ciphū in ſacco benia
min. Illi aut redierūt ad ioseph. Qui ait. An
ignoraſtiſ q nō ſit ſimiliſ mibi in auguriadi
ſciētiā. Forte ſoco dictū eſt. nec eſt imputan
dum. Iudas p̄o plurimū ſupplicabat. vt ipm
melliorē p̄ puero ſeruū retineret. qz in ſuā euz
fidē receperat a patre.

De ioseph idicauit ſe frīb⁹. Cap. xcvi.

Non poterat vl
tra ſe cohibere ioseph. z elect⁹ ali
iſ foras cū ſctu clamabat. ita qz q
exlerāt audiret. Ego ſuz ioseph. Nolite time
re. p ſalute veſtra miſit me dñs añ vob⁹. Bien
niū ſā famiſ trāſiſt ad huc qnqz anni reſtāt. q
b⁹ nec arari nec meti poterit. qd ex nimia ſu
uij inundatiōe credit⁹ acciditſe. Et adiecit. Fe
ſtinate z nūciate patri meo gloriā meā. addu
cite eū ad me. vt paſcam vob⁹ z pecora via. ne
moriaſini. z habitabiſi in tra leſſen. Qd ve
ſtri vidēt. q os meū loquat⁹ ad vob⁹. i. vñ eſt
qd loquor. Oſculat⁹ eſt ioseph oēs frēſ
ſuoſ. ſleuitqz ſup ſingloſ. Auditi⁹ eſt p̄buſ
in aula regis Gauiſuſqz eſt pharaō z dicit ad
ioſeph. Dic fratrib⁹ tuiſ. Tollite planſtra de
egypt⁹ ad ſubuectionē iugū z paruulorū.
Dia veſtra adducite vobſcū. dabo vob⁹ oīa
bona egypti. z medullā terre comedetiſ. Fa
ctiqz eſt ita. Deditqz Ioseph ſinguliſ bīnas
ſtolas. Stola dicit⁹ a telon qd eſt longuz qſi
tunica talaris. Beniamin vero dedit. ccc. ar
gēteos. z qnqz ſtolas optimas. z totidē miſit
patri. aſinoſqz decē. qui ſubueherēt ex omni
buſ boniſ egypti. z p̄ſciſcentib⁹ ait. Ne tra
ſcamini in via. Qui cū veniſſent ad patrē di
xerūt. Ioseph viuit. z dñatur in egypto. Iac
ob qſi de graui ſomno cuiſilāſ nō credebat
eiſ. Lūqz viditſet oīa q miſerat ei ait. Suffi
cit mibi ſi filius me⁹ ioseph viuit. quaſi de pe
na vel gloriā nō multū curo. ſi vult⁹. vadā et
videbo eū p̄uſqz moriaſ.

De deſcēſu iſrl in egyptū. Cap. xcvi.

Igitur profectus
iſrl cū oib⁹ q habebat. venit ad pu
tē iuramenti. z mactatiſ victimiſ
deo. audiuit deū p viſionē noct⁹ dicentē ſibi.
Noli timere. deſcēde in egyptū. ſaciat⁹ te ſibi
in gentē magnā z inde reducā te. Ioseph qz

ponet manū ſuā ſup oculos tuos Surgens
ergo de puteo iuramenti. venit in egyptū cum
omni ſemie ſuo. Lūte aīe q egreſſe ſunt cum
eo. z egreſſe de ſemore ei⁹. Nō q aīe ſint ex
traduce. ſed a parte totū intelligit. fuerūt. lxx. z
vj. p̄ter ipſum z ioseph cū duob⁹ filiſ q erat
in egypto. fuerūt q oēs ſilij lxx. z n. lxx. trāſtu
lerūt. lxxv. z lucas ſiliter in actib⁹ aploz. ſed p
p̄occupationē dictū eſſe Hieronym⁹ aſſerit. z
enumeratoſ cū eiſ. v. filioſ filioz ioseph. qd
illi duas facturi erāt trib⁹. Lucas quidē ſcri
bens act⁹ ap̄licos gentib⁹. nō fuit auſus mu
tare verbū. lxx. qz eoz vigeſbat auctoritas in
ter gēteſ ipe p̄o adhuc eiſ erat ignot⁹. Ipi eti
am. lxx. in deuteronomio trāſtulerūt. q iſra
el ingreſſuſ eſt cū aiab⁹. lxx. Flota in hiſ nu
merari her z onā filioſ iude. q tū mortui ſūt i
terra chanaan. Forte in loco defunctorū nu
merant⁹ due ancille iacob. ſi tñ z ille in trane
rūt. Vel more ſc̄pture ſummā numeri poſuit
q̄uiſ pari deſit. Itē nota ſi dīna numerat⁹ in
ter filioſ z nepoteſ. lxx. ſunt p̄ter iacob. Filie
em lxx. filij zelphē. xvj. filij rachel. xiiij.
filij leue. vij. Flota q cū ioseph nondū habe
ret niſi duos. reſtat vt beniamin haberet decē
ſed in libro non legunt⁹ niſi nouē. Forte vicio
ſcriptoz duo nōia ſcripta ſunt p vno vñ ma
giſter hugo. aſbel tertiu in aſa z belū diuſit.
Sed nō videt poſſe ſtare. qz in numeris euz
familie tribuū numerant⁹ victiſ madianitiſ.
ſic legiſ. Aſbel a quo familia aſbelitay. Sz
in hebraica veritate. roſ z numphin duo ſūt
nomina que apud noſ vicioſe iuncta ſunt. qd
forte iosephus pro aſbel poſuit Aſbela. ideo
ſic diuſit.

De ioseph occurrīt patri ſuo z introduxit
eum ad regem. Cap. xcviij.

Remisit ergo
iacob ad ioseph vt occurreret ei.
Qui iuncto curru occurrīt ei in iſe
ſen. Alij dīcūt ad vrbē herou in terra rameſſe
que tunc iſſen. poſt thebaſ dicta eſt. a qua
thebel. quoz legioni p̄fuit bea⁹ mauriciuſ.
Alie ſūt thebe. vñ thebanī. Poſtea euz reges
fuerūt ex ea. dicta eſt vrbē heroum. qz heroes
egypti ei debebant cuſtodiam. In ſinib⁹ ter
re illi⁹ poſtea edificauerunt hebrei cogenti
buſ egyptij vrbem tabernaculoz que dicta
eſt ramalle. poſt paguſ arſenoiſteſ dicta eſt.
quod ſonat ſine ſeru. ſic dicta. quando ſine

in egipto. Quos defecisset p̄ciū em-
prozio sustētauit eos ioseph āno
illo p̄ cōmutatiōe pecorū. Seq̄nti anno cum
iterū fame pertrēt, em̄it oēm trā egipti ioseph
p̄ alimētis. ⁊ subiecit eā feruienti pharaonis
p̄ter trā sacerdotū quā dederāt eis reges q̄b̄
statuta cibaria ex horreis publicis debebātur.
⁊ tō nō sunt cōpulsī v̄dere possessiones suas.
Vires finē ⁊o sterilitatis ait ioseph ad p̄los
En vos ⁊ pecora v̄ia ⁊ terra ī manu phara-
nis sunt. Ecce vob̄ reddo terrā ⁊ pecora. ⁊ da-
bo semina ⁊ coletis terrā regi. Quintā prem da-

nueris noie fratru suoz
vocabunt i possessio
nibus suis. i. nō faciet
tribus. s. p̄tēti erūt pos
sessiōibz suis. **U**lti
ter. Noie fratru suoz
vocabunt. i. annūerabunt tribubz fratru suo
rū ita q̄ qdā manasse. qdā effraim **A**pplicū
aūt ioseph manassen ad dexterā p̄is. z effra
im ad sinistram adorans z petens yt bñdiceret

bebat & duplicitas in
hereditatē q̄ p̄moge

et regit herodes alienigena. et ipse erit expe

etatio gentium sal. s. exoptata non solum iudeis: sed etiam gentibus. Tandem puerit finem ad filium iudae de illo christo mittendo sic. O fili mi, ille erit ligatus ad vineam pullum suum, et ad vitum asinum suum. Genua et iudei sibi quod vitis est associabit. Laua bit in vino stolam suam, et in sanguine vultu pallium suum. Carnem suam passionis sanguine cruentabit. Pulchriores oculi eius vino. i. apli. et dentes eius. id est predicatorum, lacte candidiores. Hebraeus oia de iuda sic. Non auferet sceptrum de iuda. i. quoddam dominium quod. s. p. m. intrauit mare rubrum. p. m. obtulit factum tabernaculo. et huiusmodi nec veniat qui mittendus est. Hebraei dicunt donec veniat filio. i. v. s. q. ad saule vinctum in filo. Post tunc rediit ad iudam, qui eripuit ioseph a manibus fratrum suorum. Erat expectatio gentium. i. tribuum. v. n. d. n. s. Judas ascendet per vobis in plium. Ligas ad vineam pullum et ad vitum asinum. i. tanta erit ei copia vini quod in vna vite onerabitur asinus. et ob hoc etiam rubicundus dicitur oculos. quod sic apparet in oculis bibentium. In cadore dentium copia omnium et lactis notat. quod lac comestum apparet in dentibus.

De zabulon. Caplm. CVI.

Zabulon in lito

re maris habitabit. et in statione navium perfringens usque sydonem. Ad litteram tribus hec maritima possedit.

De ysachar. Caplm. CVII.

Ysachar asinus

fortis. v. l. osse. i. vir agricola. accubans in terminis. quod mediterranea possedit inter maritima et montes. Et vidit requiem quod esset bona. i. terra fecunda. v. n. seq. et terram quod esset optima. et supposuit humerum suum ad portandum. quod in vehemens mercibus ad mare quod in finibus suis abundabat laboravit. factusque est tributus fuit. i. navibus ferentibus tributa. Hoc hebraei methaphorice exponunt dicentes. quod nocte et die studendo laboravit. et sic omnes tribus ei servierunt. quasi magistro dona ferentes.

De dan. Caplm. CVIII.

Dan iudicabit populum suum sicut et alia tribus israel.

Fiat dan coluber in via. cerastes i. semita mordens ungulas equi. ut cadat ascensor eius retro. Hoc in sampsonem impletum est. q. d. Licet dan sit minima tribus. tamen de ea surget iudex in israel. sicut et de alijs. quod ad modum colubris vias

observabit. ne hostibus liceat vagari per iudeas depopulando ut prius. et superbiam philistinum retrocedere faciet. Sed quis tantum sit. non tamen erit christus. Unde subdit. Tamen post illud salutare tuum expectabo dominum. Exponit etiam de antichristo. quem venturum de dan asserunt. qui in sanctis morum pestifere predicationis et cornu praeiis armabitur. Alios etiam qui ascenderunt ad culmen montis. dei detestatio. et tunc veniet saluator ad iudam cui expectatus Alii referunt hoc ad iudam. quod equum id est carnem christi et ascensor eius. i. aiam morum suum. predicationis dei detestatio in morte. tamen saluator expectatus resurget. Sed iudas credidit fuisse de ysachar.

De gad. Caplm. CIX.

Gad accictus vel

latrunculus plabit anem cum ipe accinctus get retro. Gad cum rubem. et dimisit dila tribu manasse relictis vxoribus et liberis. vltra iordanem in finibus suis armatus processit israel in terram per additionem acceptam a ioseph ut rediret in terram quam occupauerat. sed post. xiiij. annos prius reuertens. plium vicinam gentium aduersus suos quos reliquerat inuenit. et fortiter dimicans hostes stravit.

De aser. Caplm. CX.

Aser pinguis pa-

nis et prebebit delicias regibus. Fertile enim fuit huius possessio. et delicias affluens.

De neptalim. Caplm. CXI.

Neptalim ceruus

emissus. et dans eloquia pulchritudinis. Per velocitatem cerui signum velocitatis. Per vberiorum. quod per alios preciosos fructus parit. Alii huius ager irriguus. quod super lacum generaret iordanem irrigat. vltra aqua calida ibi sunt. Longa meditatione pro eloquiorum ad morem thabor quod in finibus eius est refectio. quod enim propheta incoluit. vltra quod de promissis eius frugibus offerebat in pascha. vltra fiebat laus deo quod est eloquium pulchritudinis. Tamen ad christum et apostolos verius refert. quia ibi maxime docuit.

De benedictionibus ioseph. Caplm. CXII.

Ilius ioseph

accrescens virtute. s. et dignitate. vel propter duas partes in tribubus. si

ille discurrerunt per murum. Hic notat. quod ioseph transiit per egyptum mulieres ascendebant muros ut videret eius pulchritudinem. Exasperauerunt eum et iurgati sunt. i. uiderunt illi habentes sacula. Hoc de fratribus eius vel de viris egyptijs. qui saculis inuidie armati sunt contra eum. Sedit in forti arcus eius. i. in domino. et ideo dissoluta sunt vincula brachiorum et manuum illius per manus potentis iacob. i. deus qui est potentia iacob soluit vincula quibus ligauerant eum fratres. Inde pastor egressus est lapsum israel. quod de eo ieroboam qui fortiter rexit israel. id est. et. tribus. vltra pastor totius familie patris in egypto. Hebraeus habet verius. Inde pastor riuu lapide in israel. Post commendationem eius benedixit ei sic. Deus patris tui erit adiutor tuus. Omnipotens benedict tibi benedictionibus celi desuper. benedictionibus abyssi lacertis deorsum benedictionibus vberum et vulu. Quidam conuersus. quod per perceptionem et nutritionem ponit. Optat ei rorem celi. fertilitatem terre. vbertatem lactis. fecunditatem pecorum. Benedictiones patris tui confortate sunt benedictionibus patrum eius. donec veniet desiderium collum eternorum. Hic ad litteram nihil est expositum. Forte sic intelligi potest. Legit in numeris. Inclinati sunt scopuli armon. vel gestierunt scopuli armon. et in psalmo. Bontes exultauerunt sicut arietes. et. c. s. a. o. Et hoc dicit desiderium collum eternorum. Hec tria ad idem spectant. Alibi dicuntur colles tetragonum eterni. Dicitur quod supra armon fuisse colles asperimios et sareos. et ideo dicti sunt eterni. Quattuor habebat ceruina. v. n. et tetragonum dicti sunt quatuor aliqua per inclinata est coram israel. ut facile transiret. et quasi applausit eorum aduentum. Et forte dimidia tribus manasse circa montes illos sortem habuit. Et est sensus. Sic benedixit ioseph. donec per colles exultantes intret terram per missam. et vltra. quod donec inclusum est. Forte prophetavit de morte effraim. et morte samarie. in quibus regnavit israel. vel de montibus medo et plaz. vltra quos exultat adhuc effraim et manasse. et letata est terra de exilio hostium. et tunc donec exclusum est. Tunc enim terminata est gloria israel. Et hebraeo habet hic sensus. Donec fungantur colles eterni celo. Et est sensus. Benedictus sit ioseph vbiq. more loquendi. Sic enim solent dici. donec celum et terra coeant. Et hec omnes benedictiones fiant in capite ioseph. et in vertice nazareth. i. sancti inter fratres suos.

De beniamin. Caplm. CXIII.

Beniamin lupus

rapax mane comedit predam. et vespere diuidet spolia. Quidam referunt hoc ad hierusalem quod fuit in sorte beniamin. quod dicitur lupus rapax. quod sanguine prophetarum et christi fudit. et mane egressus de egypto predam. id est legem quasi extortam a deo accepit. et adhuc eam comedit. sed in vespere mundi diuidet spiritum viuificantem a lege occidente. Hebraei ad altare quod fuit in hierusalem referunt quod dicitur lupus rapax. propter ignis voracitatem. in quo mane sacerdotum res proponebant victimas ad adolendum. vespere spiritus inter se partes suas quod de sacrificijs eos conringebat diuidebant. Sed verum de paulo intelligit qui fuit de beniamin. quod primo fideles persecutus post fidelis eloquia dei et gradus ecclesie dispensauit. vel quod hec tribus multum fuit bellicosa. Et benedixit singulis proprijs benedictionibus. non quod singulis bona diceret. sed quod bene et prophetice dixit. vel quod ex maria parte benedixit eos.

De morte iacob et translatione eius in ebron. Caplm. CXIII.

Eclocutus est iacob

collegit pedes suos super lectulum et obiit. et appositus est ad populum suum. i. ad angelos certa spe tandem in re. Non quidem est quod appositus est ad abraham et ysaac. sed tam pauci populi dici non possunt. Vel populus dici potest omnes ab adam predestinati qui erant in sinu abrahe. Ioseph pro precepit medicum ut condiret eum aromatibus. et custodiret eum egyptum. xl. diebus. Hos enim erat ethnicorum incodita seruare corpora. scilicet diebus. et singulis diebus plagere. et fouere ea calida aqua. ut sciret vtrum anima egressa an sopita foret. condita pro. xl. diebus seruabatur Hebraeis mos erat incodita seruare. vij. diebus condita diebus. xxx. Seruauerunt igitur et ipsi iacob diebus. xxx. et ita sub amboz custodia transierunt dies. lxx. Fideles modo quod mortuos suos fide et virtutibus conditos alunt. xxx. diebus eos plagunt. i. speciales missas sub numero tot dierum per spiritus celebrant. Quidam tertia die maxime celebrant. per spiritum anima et corpe. Alii septima. quia transeunt mortui ad septimam quietis. vel per septenario aie et corporis. Significauit autem ioseph pharaoni per intercessores quod iurauerat patri de sepultura. Et accepta licentia a pharaone. comitatus fratribus suis. et multis senibus egypti detulit ad sepellendum patrem in ebron.

sed timētes bella deuſauerunt a recto itinere
venerūtq; ad arcā adad. vbi poſtea ppls mur
murās ptra deū diuino igne pſumptus eſt. z
planxerūt ibi dieb; ſeptē. Et ob h' indigne di
ſerūt locū illū plāctū egypti. Tandē redeun
tes ad viā trāſito iordane ſepelierūt eū in ſpe
lanca duplici. Rediūtq; ioseph in egyptū cūz
fratrib; z vniuerſo comitatu.

De reditu ioseph z ei' morte. Cap. CXV

Amentes vero
fratres ei' ne mortuo patre meoz
ſiceret iniurie eoz dixit ei' p' nūus
adhuc vīnēs mādauit vt hec verba tibi dice
rem? Obſecro obliuiſcaris ſclerū fratru tuo
rum. nos q; oram? vt patri tuo dimittas inſi
quitate hāc. Et adorauerūt proni in terram.
Fleuitq; ioseph z ait. Nolite timere. z ſola
tus eſt eos. Vixitq; c. z. annos. z vidit fili
os effraim vſq; in tertiā generationē. Et etiā
de machir filio manasse nati ſūt filij in genib;
ioſeph. Aitq; fratrib; ſuis. De' adhuc viſita
bit vos. z reducet ad terrā p qua iurauit pa
trib; vſtris aſportare oſſa mea vobiscū. Cū
q; adiuraſſet eos ſup h' mortu' eſt. z p'ditus
aromatib; repoſit' in loco in egypto. nec mo
tus donec egreſſi ſunt filij iſrl d' egypto. Alij
fratres fm iosephū q; q; in obitu ſuo deſere
bat z ſepeliebat in hebron. z poſt trāſlati ſūt
in ſicbem.

Explanatio exodi.

De ſeruitute filioz iſrael. cap. ij.
De dolo obſetricum. cap. iij.
De ſubmerſione paruuloz. cap. iij.
De ortu z educatiōe moyſi. cap. v.
De vxore moyſi ethiopiffa. cap. vj.
De fuga moyſi z affinitate ſetro. cap. vij.
De viſione dei in rubo. cap. viij.
De ſignis datis moyſi. cap. ix.
De reditu moyſi in egyptum. et diſmiſſione
vxoꝝ. cap. x.
De pmo ingreſſu ad pharaonē. cap. xj.
De afflictōe filioz iſrael. cap. xij.
De mutatiōe pgar in colubrū. cap. xij.
De plagis egypti. z aqua verſa in ſangui
nem. cap. xij. z. xv.
De ranis. cap. xvj.
De ciniphibus. cap. xvij.
De anomia. cap. xvij.
De morte pecoz. cap. xix.

De vlceribus z veſicis. cap. xix.
De grandine. cap. xxi.
De locuſtis. cap. xxi.
De tenebris. cap. xxi.
De diebus egyptiacis. cap. xxi.
De agno pascali z dieb; azimoz. cap. xxi.
De pmo genitoꝝ morte. cap. xxi.
De exitu iſrael de egypto. cap. xxi.
De ſanctificatiōe pmo genitoꝝ. cap. xxi.
De deſerto egypti. cap. xxi.
De ducatu colūne z maris rubro. cap. xxi.
De tranſitu maris rubri. cap. xxi.
De dulcoratiōe aq; i marath. cap. xxi.
De fontib; z palmis in helym. cap. xxi.
De coturnicib; z manna. cap. xxi.
De aqua data in raphidim. cap. xxi.
De pugna cōtra amalech. cap. xxi.
De ſubdiſſione magnorum ad conſilium
ſetro. cap. xxi.
De puentu ad montē ſynai. cap. xxi.
De datiōe legis verbotenus. cap. xxi.
Explicatio decalogi. cap. xxi.

Primū mandatu. Scdm pceptū. Tertiū pceptū.
Quartū pceptū. Quintū pceptū.
Sextū pceptū. Septimū pceptū.
Octauū pceptū. Nonū pceptū.
Decimū pceptum. De altari faciendo.
De iudicijs. De federe ſirmato aſperſione ſanguinis vſu
lorum. De pmo aſcenſu moyſi in mōte.
De tabernaculo faciendo. De ſemate arche.
De ppiatorio z cherubin. De menſa z coronis.
De panib; poſitionis. De vasis libamini.
De candelabro. De parietib; tabernaculi.
De diſſiatiōe tabnacti z vtroq; velo. De cortinis z ſagis.
De modo tegedi fm bedā. De pellib; ſuppoſitis.
De figurab; p'dicta. De altari holocauſtoꝝ.
De ſitu altaris z vasis eius. De atrio circa tabernaculū.
De lucernis.

De cōmunib; feſtib; ſacerdotū. cap. lxiij.
De pontificali indumentis. cap. lxiij.
De mitra z thlara. cap. lxiij.
De typo veſtium. cap. lxiij.
De cōpoſitiōe altari icēſi. z loco ei'. cap. lxiij.
De cōpoſitiōe thimiamatis. cap. lxiij.
De pfectiōe ſcē vinctiōis. cap. lxiij.
De labio eneo. cap. lxiij.
De redēptiōe numeroꝝ. cap. lxiij.
De electione artificum. et datiōe tabula
rum. cap. lxiij.
De vitulo conſtatili. cap. lxiij.
De prece moyſi z minis dei. cap. lxiij.
De trāſlatiōe poꝝ tabernaculi. cap. lxiij.
De moyſe vidit poſteriora dñi. cap. lxiij.
De ſecūdis tabulis et gloria vultus Moy
ſi. cap. lxiij.
De cōpoſitiōe tabnacti z erectiōe. cap. lxiij.

Explanatio exodi.

Caplm. I.

Historia ſequi
tur exodi. nō alia qdē a p'dicta
z eadē p'nuata ſed ppter faſti
dñi tollendū in qnq; partiō
nes diſtincta eſt. quaz quilib;
p'prium libri ſortita eſt vocabulū. Etiam hec
quinq; diſtincte ſunt ab hebreis. p. liij. abo
mos. quoz. xij. pceſſerūt in geneſi. Hec autē
ſcda partiō grece d' exodus. latine exitus.
Odos em iter vel viā d'. Agit em de exitu iſ
rael de egypto. Hebraice d' eleſimoth. a p'ri
cipio libri z ſonat hec ſūt noia. ſicut nos a p'ri
cipijs ſuis pſalmos noiam?

De ſeruitute filioz iſrael. Caplm. II.

Surrexit igitur
rex nou' in egypto. longo tpe poſt
mortē ioseph. Ab illo em ſub quo
fuit ioseph quip'prio noie dictus eſt nephres
Ottan' regnauit ammonaphis. ſub q natus
eſt moyſes. Regno aut trāſlato ad aliā do
mū. rex ille ob h' qſi nou' ignorauit beneficia
ioſeph. q' p'tulerat egypto. z odiebat iſrl marī
me vtoſt ioseph? q' inuiderūt eis egyptij p
pter virtutē ingenij. z laboris induſtriā. z af
fluentiā opū. z ſobolis nobilitatē. Et ait rex
ad pplm ſuū. Populus iſrl fere fortior eſt no
bis. ſap'leter opprimam' eū. ne multiplicatus
vel ſpe ptra nos inſurgat. vel addatur hoſti
bus noſtris. z egrediat liber. Impoſuit ergo

eis graues angarias operū quib; fracti non
vacarēt amplectib;. z magiſtros operū p'fecit
eis hebreos. ſed magiſtr' opez p'fecit egypti
os vt durius affligerēt eos. Corerūt g late
res ex quib; edificauerūt regi ciuitates taber
naculoꝝ. pbitō z ramaffen. Ciuitates quidē
prius erant ſed nō erāt tabernaculoꝝ. eratq; i
finib; egypti. z ideo murauit eas pharao. vt
ibi poneret armatos qſi in tabernaculis ſem
per excubantes. ne quis poſſet ingredi vel e
gredi ſine regis nutu. Vel tabernaculoꝝ. id
eſt. pauperū prius. z opere illoꝝ illas diſtrauit
Vel vt alia littera habet. poſitionū vbi ſc; ſi
ſcus reponeret. Aliud etiā opus nō tā graue
q; ſerulle impoſuit eis. vt lutū plateaz z ſoz
des vicoꝝ cophinis exporaret. de quo legiſ.
Manus eius in cophino ſerulerūt. Tertiu
etiā addidit opus fm iosephū. vt fluuiū per
multas deriuations diuiderēt. z circūdarēt
ciuitates ſoſſatis. ne eas inuandare fluui' vas
leret. z ſam. cccc. annos in his miſerijs expen
derunt. i. compleuerūt. Quāto magis aut op
p'imebant. tāto magis deo auctore multipli
cabantur.

De dolo obſetricum. Caplm. III.

Quod videt ph
rao alium excogitauit dolum. et p
cepit obſetricib; hebreoz ſepho
re z phue que p'erant multitudinē obſetricū.
vt maſculos hebreoz in obſetricando inter
ficerent. z abortum factum eſſe mentirentur.
Feminas autē reſeruarent. Tum quia fragi
lis ſet? nocere nō poterat. z libidini egyptioꝝ
deſeruerent. Tum quia quidaz ſacroꝝ ſcriba
regi predixerat eo tēpore in iſrael maſculū na
ſciturū. qui regnū egypti humillaret. z virtus
te vniuerſos tranſcenderet. Timuerunt vero
obſetrices deū z ſeruauerūt mares. Que cū
a rege arguerent. mentite ſunt dicentes. He
brei ſcientiā obſetricandi habēt. priuſq; ve
niamus ad eas parſunt. Et quia timuerūt de
um edificauit illis domos. i. locupletauit eas
cum eſſent pauperes vel ſecundauit eas cum
eſſent ſteriles. Auguſtinus dicit obſetrices
ventaliter peccaſſe. Gregorius videtur velle
q' mortaliter. Dicit enim q' merces benigni
tatis earum potuit in eterna vita retribuī. ſed
pro culpa mendaciū in terrenā compenſatio
nem declinata eſt.

De ſubmerſiōe paruuloz. Caplm. IIII

Adēs ergo pha

rao dolos sibi nō prodesse aperte aggressus est eos. p̄cipiēs vt quicū quid masculini sexus nasceret in israel in flumē p̄iceret. et multi eo tpe submersi perierūt. Pro quo p̄cō credūt de egyptios tradidisse in hunc errorem. vt ap̄m p̄ deo colerent. Erat aut̄ ap̄s. vt ait plin⁹. qui et testat̄ se vididisse eum quidā taurus. qui ex improviso egrediebat de flumine. habens in humero dextro signū candidū instar lune corniculatē. ad quem cū statim p̄fluere egypti. omni genere muscicorū p̄fallentes leuabat in aera. et sup̄ eos tāq̄ p̄fallens ferebat. et ad motū vel stationem ipsius ipsi in terra mouebant et stabāt et eadez die euanescebat. Dicūt aut̄ quidā q̄ in festo serapis annuatim emergebat. vnde et ip̄m serapim. id est. serapi consecratū autumant vocatum. Alij aut̄ p̄ decēsiū semel apparere dicunt. Alij tantū tpe iusti sacerdotis heliopolis. inuisti nō. vt quasi diuī iusticia indicaret sacerdoti. Peccatū ergo fluminis puniuit deus in errore fluminis.

De ortu et educatione moysi.
Caplm. V.

Gregorius est post

hec vir leuita noīe arā. vel amram qui accepit vxorē contribulē nomīne iacobeth. qui nolebat accedere ad vxorē post edictū. males carere liberis q̄ in necē p̄ creare. Cui de p̄ somnū astitit. vt ait ioseph⁹ dicens. ne tūmeret vxorē cognoscere. q̄ puer quē timebant egypti nascitur⁹ esset ex ea. etiā de sacerdotio aaron ei significauit. Tandem p̄cepit mulier et peperit filiū sub silentio. eo q̄ non multū ei dolores partus insteterint. Et videns puerū elegantem abscondit euz tribu mensibus. Cūq̄ celare non posset. sumpsit fuscillaz scirpeam in modū fisci. i. sacci rotūdi vīminē completā. et linuit eam bitumine ac pice. et ponēs intus infantulū in careto rīpe eum exposuit. ne impetu fluminis raperet. et stante p̄cul forore paruuli marīa et expectante rei genitricis p̄cepto. Ecce aut̄ descendit terimith filia pharaonis vt lauaret in flumine. que videns aluelū. et affert sibi iubeū vidit paruulū vagientē. et miserta est eius dicens. De infantibz hebreoz est hic. Sic enī deus eum venustauerat. vt etiam ab hostibz

dignus alimento haberet. Et cū egypti plures ei admoissent vbera ad lactandū. facies auertebat. Et ait marīa. Vis inq̄t hebreā ad ducam. forte vbera gentis sue sequet. Et p̄cepto ergo terimith abiens matrē paruuli tāq̄ alienā adduxit et accessit ad eius vbera puer. Suscepit ergo a terimith alendū puerum et ablactatū reddidit filie pharaonis. que ad optauit eū in filiū. et dictus est moyses. Egypti cū moys aqua. is saluatū dicunt. Quē dū quadaz die terimith obtulisset pharaoni. vt et ip̄e eum adoptaret. admirans rex pueri venustatē. coronam quaz tunc forte gestabat capiti illius imposuit. Erat aut̄ in ea hamonis imago fabrefacta. Puer autē coronā proleci in terrā. et fregit. Sacerdos aut̄ eltopoleos a latere regis surgens exclamauit. Hic est puer quem nobis occidēdū dens monstrauit. vt de cetero timore careamus. et voluit irruere in eum. sed auxilio regis liberatus est. et persuasione cuiusdā sapientis. qui p̄ ignorātiā hoc factum esse a puero asseruit. In cuius rei argumentū cum p̄unas allatas puer obtulisset. puer eas oīz suo apposuit. et lingue sue summitatē igne corrupit. Unde et hebrei impeditoris lingue eū fuisse autumant. Tante p̄o pulchritudinis fuit vt ait ioseph⁹ vt null⁹ adeo seuer⁹ esset qui eius aspectū nō hereret. multisq̄ dū cerneret eum per plateas ferri. occupationes in quibus studebant desererent.

De vxore moysi ethiopiā. Caplm. VI

Electū est autem

cum adultus fuisset moyses. ethiopes vastauerūt egyptū vsq̄ ad mēphim et mare. quo circa pueri ad diuinationes egypti acceperunt responsum. vt auxillatōre vterentur hebreo. et vix obtinuerūt a terimith. vt exercitū quē parauerant moysen p̄ficeret ducem. prius prestitis sacramentis ne ei nocerent. Erat autē moyses vir bellicosus et peritissimus qui fluminis iter tanq̄ longius p̄termittens. p̄ terram duxit exercitū itinere breuiori. vt improuisos ethiopes p̄ficeret. Sed per loca plena serpentibz iter faciēs. tulit in archis papiris sup̄ plaustra ibices. clonias. i. egyptiacas naturaliter infestas serpētibz. que rostro p̄ posteriora imisso aluum purgant. castraq̄ metantur. p̄ferebat eos vi serpentes figarent et deuorarent. et ita tūc

per noctem transibat exercitus. Tandē puen- tos ethiopes expugnans. inclusit eos fugientes in ciuitatē saba regiaz. quā post cambises a nomine sororis sue meroem denominauit. quā cum quia inexpugnabilis erat diuiti⁹ ob sedisset. oculos suos iniecit in euz. tarbis filia regis ethiopiū. et ex cōdicto tradidit ei ciuitatem si duceret eam vxorē. et ita factū est. In de est q̄ marīa et aaron iurgati sunt aduersus moysen p̄ vxore eius ethiopiā. Dum autē redire voluisset nō acquieuit vxor. Proinde moyses tanq̄ vir peritus altrozū duas imāgines sculpsit in gemmis. hui⁹ efficacie. vt altera memoriā. altera obliuionē p̄ferret. Cūq̄ p̄tribus anulīs eas inseruisset. alterum scz obliuionis anulum vxori p̄buit. alterum ip̄e tulit. vt sicut pari amore sic paribus anulīs insignirentur. Lepit ergo mulier amoris viri obliuisci. et tandem libere in egyptū regressus est.

De fuga moysi et affinitate ietro.
Caplm. VII.

Diebus illis

egressus moyses ad fratres suos in terrā iessen vidit afflictionem eoz. et p̄fectū operis egyptiū percutientē quendā de hebreis. et secreto p̄cussus egyptiū abscondit in sabulo. Et egressus altera die vidit duos hebreos rixātes. Qui dum argueret eū qui fecerat iniuriā. Rūdit. Quis te constituit iudicē sup̄ nos. Num me occidere vis sicut occidisti heri egyptiū. Viratus est moyses quomō palā factū erat verbū hoc. et timuit p̄sertim cū audisset pharao verbū hoc et quereret eū occidere. Qui fugies p̄ desertū venit in terrā madian. et aboz inopiaz (vt ait ioseph⁹) virtute tolerātie supabat. et venit ad ciuitatē madian circa mare rubrū. sic nomina tam a quodā filio abrahe de cethura. sed itq̄ iuxta puteū. Erant aut̄ sacerdoti madian. id est primati qui antiqui⁹ sacerdotes dicebant vii. filie. q̄ dicebat raguel agnoui⁹ ietro cognominatus cine⁹ que venerant vt haurirēt aquā gregibz suis. Officiū cū gregū alendo tūc etiā erat mulier. marie in regiōe drogoditarū. Supuenientes aut̄ pastores repulerāt eas. quos probibuit moyses ab iniuriā virginū. et adaquauit greges eaz. Que matutinus solito redeūtes rogauerūt patrē. ne beneficium pegrini retributōe p̄staret. Vocatus

q̄ moyses iurauit vt habitaret cū eo. Et accepit vxorē filiaz eius sephorā. q̄ peperit ei gerion. quod sonat aduena. eo q̄ in exilio genuerat eū. peperitq̄ alterū quē dixit eliezer. i. dei mei adiutorium. deditq̄ ei socer omnē curam gregum suoz. in quibz oīs antiquis barbaris erat possessio.

De dei visiōe in rubo. Caplm. VIII.

Indē mortuus

est rex egypti et clamauerūt filij israel ad dñm et recordat⁹ est feder⁹ quod pepigerat patribz eoz. Moyses aut̄ pascbat greges ouīū in deserto. Cūq̄ minasset gregē ad interiora deserti. venit ad mōtē dei synai. q̄ in q̄dam pte sui dicit⁹ est oreb. et apparuit ei dñs in flama ignis in medio rubi. Ignis autē viriditate rubi depalcebat inori⁹. Erat autē mōs ad pasturas egregi⁹ et herbis abundās. q̄ pastores illuc ascendere nō p̄sumebāt. tū q̄ mōs excelsus erat. tū q̄ opinio erat deuz ibi habitare. Et ait moyses. Vade et videbo visiōē hāc magnā. et vocauit eū dñs de rubo et ait. Moyses moyses. Qui rūdit. Assum. Et dñs. Tolle calciamēta tua. locus em̄ in q̄ stas terra sancta est. Et ait. Ego suz de abraham. deus ysaac. et deus iacob. Vidi afflictionē populi mei in egypto. et descendi vt liberare eū. et educā eum in terrā fluentē lacte et melle. ad loca chananei. ethei. amorrei. fergeei. euei. et iebusei. Flomē autē gentis septime. i. gergesei. tacuit. et fere vbiq̄ tacef nisi i deuto. nomio. Sz vci mittā te ad pharaonē vt educas populū meū de egypto. Et dixit ei moyses. Quis ego sum vt eā ad pharaonē. Et dominus. Ego ero tecū. et habebis s̄ signum q̄ miserim te. Cū eduxeris populū meū de egypto imolabis deo sup̄ montē istū. q̄si. d. tunc videb q̄ ego fui tecū. et eduxi te de tra egypti. Hebrei tū termināt h̄ versū q̄ miserim te. Et ait moyses. Si dixerint filij israel. q̄s est qui misit te. qd̄ est nomē ei⁹. qd̄ dicā eis. Qui dñs Ego sum q̄ sum. q. d. vocor q̄ sum. Et dices eis. Qui est misit me ad vos. Dices etiā. De⁹ abraham. de⁹ ysaac. de⁹ iacob misit me ad vos Hoc nomē mihi est in eternum. quia hi tres testes viuunt in eternū. Ioseph⁹ dicit. Dixit ei suam appellationem. quam homines prius non audierāt. nec mihi fas est dicere. Vade congrega seniores israel et dices eis q̄ apparui tibi in rubo. et misi te ad liberandū

et. et egredietur tecum ad regem egypti. Et dices ad eum. Deus hebreorum vocavit nos. Ibi^m vⁱ am tui dicit in solitudine. ut imolem^o do no stro. Scio tu q^o no dimittet vos nisi p^o manu valida. et p^ocutia egypti in mirabilibus meis. Nec eribitis vacui. s^o postulatib^o ab egypti^o is et cocellaneis vestris vala p^ociola et vestes et spoliabitis egyptum. Dicunt hebrei postulas se ut dono darent. sed ver^o est q^o mut. 10. Excu^o sant aut p^o preceptu d^oni.

De signis datis moysi. Caplm. IX.

Et ait moyses.

No credet mibi. Cui d^os. Quid est q^o tenes in manu tua. R^ondit. Virga. Et ait. Projice ea i^otra. Et p^oleat. Et p^ola est i^o colubru. Et expavit moyses. ita ut fu geret. Et dixit d^os. Apphende cauda ei^o. Et cu tenuisset. versa est i^o p^oga. In hebreo em cor luber semi gener^o est. Et ait. Hoc signu facies ut credat tibi. Et adiecit. Mitte manu tua in sinu tuu. Et misit. et facta est leprosa. i. albidia instar nivis. Ite^o ait. Retrahe manu in sinu. Et retraxit. et p^oluta. et erat similis carni reliq^o. Et itez. S^o neq^o his dieb^o signis credet Su me aqua flumini. et fude sup^o terra arida. et ver tet in sanguine. Et ait moyses. Obsecro d^one. mitte aliud. na i^opeditor^o lingue fact^o sum ex q^o locut^o es ad servu tuu. nec eti^o eloqu^oes suz ab heriz nudiferti^o. Et d^os. Quis fecit os. q^os muti aut surdi. q^os vident^o aut cec^o. Nonne ego. Age igit^o. docebo te. et ero tecum. At ille. Obsecro d^one. mitte que missur^o es. Et d^os q^o si turbar^o ait. Aaron frat tu^o eloq^ons est. et i^ope egrediet in occursum tuu gaudes. Pone verba mea in ore ei^o. et ostenda vob^o q^od agere de beati. Virga sume i^o qua factu^o es signa. Venit g^o moyses ad ietro et ait. Revertar ad fr^oes meos in egyptu. ut videat si vivat. Cui ietro. Vade in pace. Hora aut^o faciet d^oni iteru d^oni ad moysen. Vade in egyptu mortui sunt qui querebat aiam tua. pharao. s. et coplices eius. Vel plurale ponit p^o singulari. si solus pharao querebat.

De reditu moysi in egyptum et dimissione vxoris. Caplm. X.

Misit ergo moy

ses vxorem et liberos. et imponens sup^o asinu. pfectus est. Quis esset in itinere in dimersorio ut comederet. occurrit ei

d^os. i. angelus euaginato gladio. et volebat occidere moysen. scz quia vxorem ducebat et filios contra voluntate dei. essent enim impe dimento. Vel quia pueru ducebat qui inctr cūclusus erat. Alteru forte la circūciderat moy ses. No enim credendu est illis qui dicit al terum remāisse cū ietro. cū supra ait. liberos. Tult ilico sephora acutissima petra. et circū cidit prepucium filij sui. tetigitq^o pedes eius et ait. Sponsus sanguinu tu mibi es. et dimi sit eu postq^o dixerat hoc. ut ait Augustinus. Locus iste breuitate obscurat^o est. Ubi ergo ait. tetigit pedes ei^o. intelligendu est. sanguis tetigit pedes pueri vel angeli. Unde irata ait viro. Es ne mibi vir sanguinu. i. An ex p^olu gio tuo tantu scelus teneor agere. ut fundam sanguinem filij mei. Et recessit ipa ab eo vel angelus. Hebre^o ita habet. Et tetigit pedes eius. i. sephora moysi. Indignans em ppu d um lecit ad pedes moysi et ait. Gener sangui num tu mibi es. i. tu gener patris mei ideo fa ct^o es. ut esses mibi. i. carni mee in filio ad san guine. i. ad morte. Vel sanguis meus effusus est ad placandu angelu qui tibi morte minas batur. Et dimisit angelus moysen. q^od in he breo patet. Tamē hebreus habet. Relaxauit eu angelus. que prius. s. vsq^o ad mortem arta bat. Et hinc volunt quida more circūcidedi petrinis cultellis habuisse principiu vel a so lue in galgalis. Tamē vbi nos habemus pe tra. hebre^o habet acie. et dicit acutissima aciem nouacula. Unde iudei nouaculis circūci dunt. Fabulant^o quida hebrei vsq^o ad dauid circūcisione facta petra. Sed q^o in dei cienz do golia ferz loricez galee cessit lapidi lacto quasi dans ei locu. deinceps cessit lapis fer ro in circūcisione.

De primo ingressu ad pharaonem.

Caplm. XI.

Auit itaqz moy

ses sol^o tenes p^ogam i manu. Intra^o uisq^o aarō d^ono iubente desertu sy naiz occurrit moysi i more dei. dicitq^o ei moy ses p^oba d^oni et signa q^o mādauerat. Accerunt q^o simul. et pgregauerunt seniores israel. Locu tusq^o est eis aaron oia verba d^oni. et fecit signa corā eis. et crediderunt. Post hec cum seniori bus israel ingressi sunt ad pharaonem et dice runt ad eu. Hec dicit d^os israel. Dimic te populū me. myt sacrificet mibi in deserto.

Et ille. Hec d^o d^oni et israel nō dimittā. Et il li. Ibi^m vⁱā triū diez in solitudine. ut sacrifi cemus deo nro. In q^o nec p^oietas nec duplici tas intelligēda est. Eo em ordine forsitā p^ols educeret. si pharao p^olm dimississet Tūc moy ses f^om iosephuz comēorauit ei quāta fecerat egyptijs oppressis ab ethiopijs. et comēorauit labores et picula q^o p^o eis tulerat. et q^o p^o eis cō dignā nō accepit retributōez. pariterq^o q^o sibi p^otingebāt in sina exposuit. Quē rex deridens seruū suū fugitiuū vocauit. et p^o seditiōe cū res dūisse. Tūc aut rex seruū suis. Vult^o est p^ols quāto maior si dederitis ei requitē ab operib^o Et pcepit ne vltra darent eis palee ad cōfici endos lateres. q^o cōminute luto mīscabant^o ut solidiores essent lateres. vel lateres poti^o coq bant^o p^o lignoz penuria in egypto.

De afflictione filiorū israel. Caplm. XII.

Oprimebantur

ergo hebrei opib^o nocte colligendo paleas. et die lateres faciēdo. et idem numer^o laterū exigebat ab eis qui p^o p^o. Fla gellatq^o sunt magistrat^o de filiis isrl. q^o perāt fratrib^o suis opantib^o. nocte colligēdo paleas a pfectis pharaōis. Magistratus em opum hebrei erant. pfecti vero m^ogis egyptij. Ve nerūq^o ppositi filioz isrl ad pharaonē et dire rūt. Cur inq^o agis p^o fuos tuos. Qui ait. Va caris ocio et ideo dicitis. Eam^o sacrificemus d^ono. Ite g^o. opamini. palee nō dabunt vobis Quis egredierent. occurrerūt moysi et aaron. et dixerūt eis. Videat d^os iniuriā vestrā i nos. et iudicet. qm^o feterē fecistis nos. i. abomina biles reddidist^o corā pharaōe. Et ait moyses ad d^oni. Cur misisti me ut affligeres populū istū. Cui d^os. In manu robusta eijclam eos Et adiecit. Ego sum q^o apparui abrahā et ysa ac et iacob in deo oipotent^o. i. q^o sum oipotes. et nomē meū adonai nō indicauit eis. i. fortitu dinē et potentia ad q^os p^oinet h^o nomē. s. p^oietatē et sapientia. ad q^os p^oinet hely et hely. Vel nō indicauit sicut tibi. Apparuit em d^os abra he. sed moysi locut^o est facie ad facie. Et iterū. Introducā vos in terrā sup^o quā leuau^o ma^o nū meā. i. iurau^o. ut darē ea patrib^o vestris. ego d^os. q. d. Ita verū est h^o. sicut ego sum d^os. et est iuramēti species. Narrauitq^o moyses hec oia filiis isrl. nec acceperūt ppter angustiam spūs. Cōnumerat aut h^o historia pncipes do moz p^o famillas suas. sed de tribub^o tantū. scz

ruben. symeō. et leui. Nob^o aut^o de solo leui d^oz cere sufficiat. Filij leui fuerūt. gerson. caath. et merari. Ex quib^o tres familie leuitaz deriuaz te sunt. gersonite. caathite. merarite. Filij ca ath amrā et isuar chore. Filij amram de ioca beth. aaron moyses et maria. Accepit aut aar ron vxorē elizabeth filiā aminadab. sororem naalon. q^o pepit ei nadab et abud eleazar et ithamar. Eleazar accepit vxorē d^o filiā pha nuel. q^o pepit ei phinees. Ite est moyses et aa ron. quib^o locut^o est d^os in terra egypti. Hoc addit eldras. ut quida dicit. Vel moyses de se tanq^o de alio locut^o est.

De mutatiōe virgarum in colubrum.

Caplm. XIII.

Iter locutus est

d^os ad moysen. Loq^ore ad phara onē oia q^o loqr tibi. et ne timeas eu. Ecce pstitui te deū pharaōis. i. potentē. i. ipo z in terra eius facere signa ad modū dei. Pha ron erit pheta tu^o. i. plocutor. No tū moyses deus. vel aaron pheta. Ingressi q^o sunt moy ses et aaron ad pharaonē. Moyses erat. lxxx annor. aaron. lxxvij. qm^o locuti sūt ad phara onē. Tult g^o aaron p^ogam moysi. et eiecit ea in terrā corā pharaone. et versa est in colubrum. Vocauitq^o pharao maleficos. et fecerūt siliter p^oijctes singl^o i^o gas suas. q^o verie sunt in dra cones. sed deuorant p^oga aaron p^ogas eoz. Et sciendū q^o magi oculos spectantiū delude bāt. Vel fm Augustinu. demones discurrūt p^o mundū. et subito semina rez de quib^o h^o agi tur afferunt.

De plagis egypti. et de aqua versa in san guinem. Caplm. XIII. Et. XV.

Induratus ē cor

pharaonis. nec audiuit eos Et ait d^os ad moysen. Egredere i occur sum pharaonis cū egrediet ad aq^os. et dices. In h^o scies. q^o d^os sū. Percutia p^oga aqua flu minis. et vertet in san guinem. P^olces mori ent. et affliget egyptu et factū ē ita. Et p^ocul sit aaron aquam flu minis. et versa ē in san guine. et fuit sanguis in omi terra egypti. in fluuijs. riujs et palu

Prima rubens vn da. ranaruz plaga se cunda. Inde culer tritlis. post mulca nocliuoz istis. Quin ta pecus strauit. ve z sicam septa creauit. Postq^o subit gran

dlbo. Forte nō in om-
nibz. s; in his q̄ mana-
bant de nilo. z in va-
sis domorum tam li-
gneis q̄ saxeis. Fode-
runtq; puteos egypti p̄ circuitū fluminis. et
inuenerūt sanguinē. Fecerūtq; sicut magi iā-
nes z mābres. Et dicit. q̄ allata sit aq̄ de ter-
ra iessen. quā nō p̄cussit dñs plaḡ ppter filios
isrl̄ q̄ habitabāt in ea. Tū ioseph dicit. q̄ he-
breis fluit potabil̄ erat. licet esset mutatus.
Egyptijs vero nō solū colore. sed etiā sapore
amaro cruore p̄ferebat. Un̄ pot̄ videt̄ q̄ ali-
bi q̄ in nilo aqua fuerit in egypto. Et hec est
prima plaga. qua p̄cussit dñs egyptū septem
dieb; De q̄ dicit ioseph. q̄ pharao timens p̄
ea z bestias hebreos abire p̄misit. Lūq; ma-
lū fuisse releuatū sententiā pmutauit.

De ranis. Caplm. XVI.

Rex locutus ē
dñs ad moysē Ingredere ad pha-
raonē. z si noluerit dimittere po-
pulū. dīc ad aaron vt extēdat ma-
nū sup flumina riuos z paludes. Et fecit sic. Et
ascēderūt rane. z operuerūt terrā egypti. Que
vt dicit iosephus orie in breui moriebāt z pu-
rescētibz cadaueribz. fetor nimis nox̄ exala-
bat ex aq̄. imo q̄dā q̄si domesticos domos in-
trātes sepe in cibis z potibz z lectis inuenie-
bant. Fecerūt autē z malefici sicut. Sūt autē
tria genera ranaz. vnū fluuiale z vocale. aliū
mīmū. qd̄ z calamitū dī. qd̄ si p̄iciat in os ca-
nis obmutescit. tertiu magnū est z venenosū
qd̄ rubeta dī. z vulgo crassatū. Dicit q̄ pha-
rao ad eos Orate dñm. vt auferant rane a no-
bis. z dimittā pplm. Et clamauit moyses ad
dñm. z mortue sūt rane. Vidensq; pharao q̄
data esset req̄es. nō dimittit eos.

De ciniphibus. Caplm. XVII.

Dixitq; domi-
nus ad moysē. Dīc ad aaron.
Extēde p̄gā. Et p̄cute puluerē
terre. z sint ciniphes i omī terra
egypti. Et factū ē ita. Sūt autē ciniphes mu-
sce adeo subtiles. vt viliū nūc acutē cernēs ef-
fugiat. z corp̄ cui insidet acerbō terebant stū-
mulo. Fecerūtq; malefici sicut. vt educerēt cin-
pbes. z nō potuerūt. Et dixerūt pharaoni. Dī-
gitus dei est h. i. spūs dei. Sicut em̄ p̄ dexte-

do. post bruc̄ dente
nefando flona regit
solē. p̄ma necat vlti-
ma plem.

ram filī. sic p̄ digitū spūs sanctus solet accē-
pl. Augustin̄ querit quare in h̄ defecerint et
nō in p̄mo vl̄ scdo. Et dicit h̄ esse factū ad no-
tandū. qz z si p̄h̄i habuerūt noticiā p̄is z filij
nō tamē spūs sancti. Hec tria signa facta sunt
per manū aaron. q̄ sequunt̄. vel a dño tantū
quedā vero p̄ moysē.

De cinomia. Caplm. XVIII.

Dixit ergo domi-
nus ad moysē. Egredere ad aq̄s
ad pharaonē. z dīc ei. q̄ si noluerit
dimittere pplm meū. mīstrā in omne terrā egypti
p̄t omne genus muscay. z faciam in die illa
mirabilem terrā iessen. q̄ habebit tranquillitatē
Et factū est ita. Et venit musca grauissima in
omne terrā egypti. Figurata locutio. i. multi-
tudo muscay. et exp̄ssus dīctū est q̄ si plurali-
ter diceret. Pro quo. lxx. posuerunt cinomia.
id est musca canina. quod z in psalmo legit̄.
Tūc vocauit eos pha-
rao z ait. Ite sacrificā-
te deo vestro in terra
hac. Qui dixerūt. Nō
possum. Abominati-
ones egyptiorū imola-
bim. Si mactauerūt
mus q̄ colunt egypti
corā eis. lapidibz ob-
rument nos. Taurū em̄
adorabāt in honore
apis. vaccam p̄ yside.
ouē p̄ hāmone. Un̄
abominabile erat eis
occidī hec vel comedī. Et ait pharao. Ite in
desertū. verū tamē longi ne abeatīs. Rogā-
te dñm p̄ me. Oravit moyses. z recessit musca
Et iterū cor pharaonis indurātū est Pro his
duobz plagis dīc ioseph. q̄ innumera mul-
tudo pediculorū egyptijs pullulauit ex inte-
rioribz ebulliens. quos neq; lauac̄ neq; me-
dicamentorū vnguentis exterminare poterāt
Vultis em̄ plaḡ ppter decē famosas credi-
bile est p̄cussos egyptios.

Id est quada; sueta
locutio dicit h̄. fm
quā ait augustinus.
Singularis nume-
rus. nescio quō plus
significat q̄ pluralis
vt i armato mīlīte cō-
plet. Per hāc clausu-
lā. locutio est. notat
figura. p̄ hāc sensus
est z locutionis pro-
prietas.

De morte pecorum. Caplm. XIX.

Quinc dixit domi-
nus moysi. Dīc pharaoni. si retine-
rit populum meū. cras inducam pe-
stem grauē z morient̄ oīa animalia egypti.
nec quicq; de his q̄ possidet israhel morietur.

Et mortua sunt animalia egypti que scilicet
erāt in domibz. quia que in pascuis erāt post
grandine perierunt. Vel forte determinatū
nō est. qz sine multo temporis intervallo for-
te hec facta non sunt. z potuerunt aliunde ha-
bere iterum animātia. Pro hac etiā dīc iose-
ph q̄ bestiis mltigenis qz aspectibz nlls oc-
currit. dñs regionē corū ip̄leuit. q̄bz z ip̄i p̄su-
mebant. z era agricol nudabat. Et inguatū ē
cor pharaonis. z noluit dimittere pplm.

De viceribz z vesicis. Caplm. XX.

Teruz dixit do-
min⁹ ad moysē z aaron. Tollite ci-
neres d̄ camio z spargat illos moy-
ses in celū corā pharaōe. z erūt in hoibz z iu-
metis vl̄cera z vesice i oī terra egypti. z factū
est ita. Nec poterāt etiā malefici stare coram
pharaone. ppter vulnera q̄ erāt in eis ex interi-
ori corruptioe venientia.

De grandine. Caplm. XXI.

Dixit quoq; do-
min⁹ ad moysē. Dīc pharaōi. Hec
dicit dñs. Idcirco posui te vt ostē-
dā in te fortitudinē meā. z narret nomē meū i
oī terra. En pluā hac ip̄a hora cras talē gndī
nē q̄lis nō fuit i egypto vsq; i diē hāc. nec etiā
i p̄tibz yperbores. Cōgrega q̄ habes i agro.
Hoies em̄ z iumenta for̄ iuēta gndie moriet̄.
Qui timuit d̄ fuit pharaōis dñm. pfugere se-
cit fuos z iumenta i domos. Extenditq; moy-
ses p̄gā i celū. z dedit dñs tonitrua gndinē et
fulgura. z ignis z grādo p̄ter micta ferebant̄
Et p̄cussit grādo cūcta q̄ fuerāt i agr̄. z her-
bā z lignū regiōis pfregit. Ordeū lesū ē. qz iā
vires erat z linū qz iā folliculos germinarat.
Triticū p̄o z far qd̄ ē granī gen̄ frum̄to gros-
sū nō sūt lesa. qz serotina sūt. nec adhuc viren-
tia. qz i spīcā nodū p̄derāt. tantū in era iessen
grando nō cecidit. Et vocauit eos pharao et
ait. Peccauī etiā nūc. orate dñm p̄ me. z dimit-
tā vos. Egredusq; moyses exire tetēdit ma-
nū ad dñm. z cessauit tēpestas. nec etiā stillauit
pluuia sup̄ terrā. Et inguatū ē cor pharaōis

De locustis. Caplm. XXII.

Dixitq; dominus
ad moysē. Ingredere ad pharaonē.
z faciā signa q̄ narres filiis z nepoti-
bus. vt sciat qz ego sū dñs Et ingressi dixerūt

regi. Hec dicit dñs. Ecce ego inducā cras lo-
custas i fines tuos. vt comedāt qd̄ residuū ē
grādinī. Egredusq; moysē dīcēt serui pharao-
nis ad eū. Vsq; q̄ patiemur h̄ scandalū. Di-
mitte hoies. qz perit egypt̄. Et reuocat̄ ill̄
dicit pharao. Qui nā sūt q̄ ituri sūt ad sacrifici-
candū. Et ait moyses. Viri z mlieres. senes
et puuli. cū ouibz z armētis. Etrudit. Cui du-
bū est q̄ pessime cogitēs. Nō fiet ita. sed ite
viri tantū h̄ em̄ petistis. Et electi sunt a spe-
ctu ei. Et extēdit moyses manū sup̄ terrā egypti.
z induxit dñs austrū die illa z nocte. Qui
leuauit locustas. z sederūt innumerabiles in cun-
ctis finibz egypti. z deuorauerūt omne viren-
tis lignis z herbis. Dicit autē locusta q̄si lōga
basta. qz longiora retro habz crura. Festinus
qz pharao vocauit eos z ait. Peccauī in deū
vestrū z in vos. Orate p̄ tollenda peste etiam
hac vice. Et egressus moyses orauit dñm. Et
flauit vent⁹ ab occidēte. z p̄iecit locustā i ma-
re rubrum. Et indurauit dñs cor pharaōis.
nec dimittit isrl̄.

De tenebris. Caplm. XXIII.

Extenditq; moy-
ses manū in celū z facte sunt tene-
bre palpabiles. vt nec videt̄ nec mo-
ueri localiter possent egyptij. multi etiā mira-
bilit̄ cōpulsi sunt mori. Ubicūq; aut erat is-
rahel. lux erat. Et vocauit eos pharao z ait.
Ite vniuersi oues tantū. z armēta remaneāt.
Et ait moyses. Nec remanebit ex eis vngula
p̄fertim cū adhuc ignorem. qd̄ debeam im-
molare. Et ait pharao. Laue ne vltra faciem
meā videas z moriaris.

De diebz egyptiacis. Caplm. XXIII.

Dixit ergo moy-
ses ad fratres suos. z dicit dñs ad
eū. Adhuc vna plaga tangā pha-
raonē. z dimittet vos. Notandū. qz p̄les fue-
rūt in egypto plage q̄ decē. qz exod⁹ nō enu-
merat. s; nō fuerūt adeo gues forte. z ideo ta-
cent. Un̄ quidā dīc egyptiaci dicunt. qz in
his passa est egypt̄. quoz duos tantū in sin-
gulis mētibz notam⁹ ad memoriā. cū p̄les for-
te fuerūt. Nec est credendū q̄ egyptij i astro-
rū periti dephenderūt dies hos nefastos in
inchoatione op̄is. vel itinēris. vel minutiōis
Nota etiā q̄ quidā egyptiorū timētes
egyptum perituram egressi sunt vt cycrops

quod ingressus grecia vrbē addidit, quā voca-
uit actē, q̄ postea dicta ē athene, quā qdā gre-
corū diadas, qdā ortomenā dixerūt, Qui di-
citur est diffres, Et est nomē egyptiū, qd latine
dicitur q̄si dihomio, vlt q̄ tradidit greci mīmonī
um maris et femie, vt ait p̄p̄et̄rog, vlt bicoz
por, vel ppter p̄ceritatē itature, vel p viriū im-
mēitate, vlt p peritiā vtriusq̄ ligue quā habu-
it grece et egyptie, sub q̄ primo nata est in arce
oliana, Credit etia eadē tēp̄tate egressus dīo-
nisi bach, q̄ et argos addidit, et vlt vīnee greci
dedit, Dicit etia diluuiū i tessalia factum sub
deucalidē: et icēdū sub phetōte circa tpa moy-
si, et sub eo hercules antheū vicit, erictonī fili-
us vulcani currū, et troilī p̄m q̄drigā iūxisse
ferunt, Egypti q̄ p̄t̄ mētrāim, post aerea, ab
egyptio rege submerso egypti dicta est, Ace-
demon fili semeles lacedemoniā addidit, ran-
tus triopaleibū, Epidaur addita et corinthi,
q̄ p̄t̄ ephyra, ysis p̄m q̄sdam ex theleno epa-
phū genuit, q̄ mēphim addidit, cū in scda egy-
pto regeret, Sane dēterminās dñs plagā que
restabat, ait, Ingrediar in egyptū, et morietur
omne p̄mogenitū a p̄mogenito pharaōis, vsq̄
ad p̄mogenitū ancille q̄ est ad molā, etiam
p̄mogenita pecorū, Apud vos p̄o nec mutiet
canis, et petetis vasa p̄ciosa ab egyptiis et da-
būt vobis.

De diebus azimorum et agno pascali.

Capitulum XXV.

Terum dixit do-

min ad moysen, Mēsis iste erit vob̄
p̄m in mēsis anni, Hic est ap̄illis
id est lunatio ap̄illis, q̄ in marcio sepe incho-
at, Hic dicitur ab hebreis nīfā, ap̄d egyptios par-
muti ap̄d macedones rātic, Voluit quippe
dñs iudeos a ceteris natiōibz differre sicut re-
ligiōe et caractere circūcisiōis, ita et tps rōne
Romani em ex traditiōe nume p̄p̄ilij p̄mū
mēsem ponūt ianuariū, q̄ tūc incipit sol asce-
dere post solsticiū hyemale, arabes inchoant
annū post solsticiū estivū, Lōgruētius videt̄
fieri ab hebreis i marcio, in q̄ et mūd addit le-
git, In ap̄rili ḡ ceremoniali differūt a nobis,
in t̄pali pueniūt nobiscū, Et adiecit dñs, De
cīma die mēsis huius tollet domus queq̄ agnū
vel si nō poterit agnū, saltē hedū, Q̄si nō suf-
ficiet numerus domus ad esum agni, assumet de
domo vicina domui sue iuxta numerū aīarū
que sufficiāt ad esum agni, et erit masculus anni

culi, i. vni anni, sine macula, nō quidē vel-
leris, sed corpis, qd in leuitico dēterminat,
Si cecū fuerit si fractū, et sumptū d grege
seruabitis eū in domo vsq̄ ad, cūq̄, dīe, et im-
molabit eū oīs multi-
tudo filiorū isrl̄ queq̄
domus, i. suū ad vesp̄e-
ram, et tingeris cū fa-
sciculo ysopi vtriusq̄
postem et sup̄līminare
sanguine, edētes carnes
nocte illa assas igni,
nec coctū qd de ea aq̄
aut crudum, i. semico-
ctum ex festinatōe, et
azimos panes cū la-
ctucis agrestibz, quā-
rū amaritudo amarū
tudine seruatis me-
moraret in sempitē-
nū, Caput cū intesti-
nis vorabitis et pedibz,
Si quid residuū fue-
rit igni cōburetis, q̄ vt ait Ioseph, crema-
tū surū ferri solet, et eleuatio ignis, eleuatiōe
ab eis pestis q̄ vastauit egyptios signū, nec
comedet de eo incircūcīsus, De mō etiam co-
medendū ait, Renes vestros accingetis, cal-
ciamēta habētes in pedibz, tenētes baculos i
manibz, os nō frangetis, nec de carnibz foras
mitteris, et comedetis festinatē, Est em phar-
se, i. transit dñs, Dicta est autē nox illa trāsitus
quia trāsiuit in ea angelus per egyptum per-
cutēs p̄mogenita ab hoīe vsq̄ ad pecus, et
trāsiuit sup̄ tecta hebreorū līnta vel illita san-
guine, Et aggressus est isrl̄ iter trāseundi ab
egyptio, Iterūq̄ ait dñs, Dīe hūc habebitis
solennē et in monumentū in generatiōibz ve-
stris cultu sempiterno, Septē diebz azima co-
medetis, p̄ma dies erit sc̄ta et venerabilis, simi-
liter et septima, Nihil opis facietis in eis, ex-
ceptis his q̄ ad vescendū p̄tinet, Patet q̄ mē-
dijs diebz poterāt opari, Et h̄ etia p̄t, q̄ sab-
batū erat eis solēntus quīs festo q̄ntū ad oc-
um, in q̄ nec ad vescendū l̄ opari, Inde potu-
it esse, q̄ mulieres in ip̄o die solēni p̄sche po-
tuerūt parare vnguēta ad vngendū dñm: qd
sabbato nō licuisset, In ezechiele festū in p̄-
ma die ap̄illis legit, et in vii, quod nō hic, Et
egressi filij isrl̄ fecerūt sicut p̄cepit dñs moysi
et aaron et aggregati sunt, cūq̄, luna in finibus
egypti circa ramessen, Tame iosephus dicit

eos aggregatos, et luna, et vix expectasse q̄ntā
decimā.

De morte p̄mogenitorū, Capitulum XXVI.

Selectū est autem

noctis medio, percussit dñs omne
p̄mogenitū egypti, nec erat domus i
qua nō laceret mortuū, dñs forte ita pcurate
nō fuisse domū absq̄ p̄mogenito, Lōpulsus
q̄ pharao dixit moysi p̄ nūcios vt egredere-
t cū oibz suis, imo et egyptij vgebāt eos etire,
Tulit igit p̄ls farinā p̄persa sup̄ hūeros li-
gatā i pallijs, et p̄tulerūt vasa ab egyptijs ve-
stisq̄ plurimā et ip̄olauerūt egyptios ex p̄ce-
pro dñi, i. p̄ mercede laboris q̄ fraudati erāt
cū vt inde fieret tabernaculū, Et erāt q̄li, de,
milla viroz peditum
absq̄ p̄uulis, et vulgo
famulatiū eis inume-
rabilis, et duxerūt secū
diuersi generis animā-
lia mīta nimis.

Pharao vlt egypti q̄
decē plagis p̄berata
nō cessit solo sangui-
ne agni vicia filios
isrl̄ dimisit.

De exitu isrl̄ de egypto, Cap. XXVII.

Selectū est autem

vt nullus p̄ter solitū adhuc inunda-
ret terrā in q̄ erat sepulchrū ioseph
Tenebant aut iuramēto asportare ossa eius,
Tūc moyses sc̄psit in lamia aurea nomē dñi
tetragramatō, q̄ supposita aq̄ sup̄natauit: vsq̄
q̄ dū venēs staret sup̄ vbi erat sepulchrū
Et effodiētes sustulerūt ossa q̄ sub lata legun-
tur eis, p̄phetasse forte de difficultate itinēris
Tūc hebrei tradūt, q̄ ouis ex ip̄rouiso astitit
iuxta eos, q̄ locuta est ad eos, Ob quā rē du-
perūt eā secū multo tpe p̄ desertū, et dixerūt eā
ouē ioseph, de qua s̄b, Qui deduc̄ velut ouē
ioseph, In egressu etia eorū terremotu facto
multa tēpla egypti cū idolis suis corruerūt,
Habitatio aut filiorū isrl̄ in egypto fuit, cccc.
et annorū, Sed noīe egypti intelligendū est
oīs incolatus eorū: q̄ incepit a p̄missiōe abra-
he facta in vīa mētopotamie, a qua vsq̄ ad le-
gē dataz tot anni fluxerūt, Solis em, c. cūq̄,
annis seruauit isrl̄ in egypto post mortem io-
seph, Quibz expletis eadē die egressa est om-
nis multitudo de terra egypti, qd etia mirabi-
liter a deo factū est, Vel forte eadē die qua ex-
iuit abraam ad p̄grinandū, Et nota qd hic
dicit, die qua egressi sunt, et infra, mementote
diei huius in qua egressi estis de egypto p̄ma

die, i. azimorū, etia sup̄a legit dictū est, nullus
egrediar ostiū domus sue vsq̄ mane, econtra
statim legit hic, Hic ista obseruabilis est do-
mīno quādo eduxit eos de terra egypti, et in
benedictiōe cerei dicunt nocte educti, Forte
intelligendū est nocte eductos, i. ad mane egre-
diendū ab egyptijs nocte cōpulsos, Profecti
q̄ sunt de ramesse in sochor, nec sūt secuti eos
egyptij sepeliētes mortuos suos, Multi etiā
egyptiorū flebāt penitētes, q̄ eis fuerāt tā cru-
deles, Loperūtq̄ farinā quā tulerant de egypto,
feceruntq̄ subdūctos panes azimos:
et modico tū tpe coagulatos, Hīs em vsi sūt
triginta diebz, Nō em vltra suffecerunt q̄ tūle-
rāt de egypto, licet sub necessitate custodirent
nec eis ad faciētatē vescerent.

De sanctificatione p̄mogenitorū,

Capitulum XXVIII.

Iterum iterum

dñs ad moysen, Sanctifica mīhi
omne p̄mogenitū masculinū qd ap̄t
vuluā, tā de hoībz q̄ de iumentis, q̄ p̄cusserat
p̄mogenita egypti in liberatiōe eorū, Et q̄ so-
los masculos p̄ sibi voluit sc̄tificari, dicit p̄t
nō p̄cussos nisi tantū masculos, Vel forte q̄
p̄mogenita eorū a p̄cussore angelo liberaue-
rat, et h̄ mō sua erāt, voluitq̄ vt deinceps es-
sent sua oīa, Vel q̄ ex oī fructu p̄mo honorā-
tus est deus, P̄mogeniti ḡ q̄ erāt de filiis le-
ui offerebant nec redimebant et seruiebāt iux-
giter dño, p̄mogeniti aliorū offerebant, et v.
sūlis redimebant, P̄mogenita pecorū apta
ad imolandū oblata erāt sacerdotū, Imūū
dorū p̄o nō oblata qdā redimebant vt p̄mo-
genitū asini oue mutabāt q̄ p̄ eo offerebatur,
quedā nec etiā redēpta occidebant, vt p̄mo-
genitū canis, Et adiecit dñs, Cū introduxerit
te dñs in terrā, p̄missaz intīmabz hec filijs tuis
seruāda ritu sempiterno, Eritq̄ h̄ quasi signū
in manu tua, et quasi appensū qd ob recorda-
tiōe añ oculos tuos, vt, i. huius liberatiōis me-
morā nō aliter veniet in obliuionē, q̄ q̄ ma-
nu gerunt, vlt añ oculos appendunt, Qd phar-
isei ad litteram obseruātes in cartis becl̄is
bebant: et decalogū simul, et eas sinistris d̄cū
ligabant brachijs et inter oculos appendebāt,
quas dñs i euāgelio philacteria vocat a phi-
laxe et thozac.

De deserto egypti,

Capitulum XXIX.

Gitur cuz emi

Ississet pharao pplm. non eduxit eos moyses p palestina coterminā egypto. ppter antiquā molestia z odiū patruz. ne iungeret phillistei aduersus eos. sed circūduxit eos p desertū: qd est iuxta mare rubrū. Tū p mandato dñi iubentis. vt duceret ppls ad montē synai ad imolandū sibi. Tū si penitentes egypti vellent eos psequi grauē molestiam sustineret itineris. Armatisq ascenderunt filij israel de terra egypti. multa. s. suppellectili muniti. Tamen alia trāslatio habet. quinta p gente ascenderūt filij israel. Moyses em a iacob quintus fuit. vel p tribū iudea phares vsq ad salomonē quinqs fuerūt tantū generatio nes. Hebreus habet. quinqs generatiōes ascen derūt filij israel. Profectiqs de sochor veneit in ethā. Ethan ciuitas erat tūc deserta in ca pite solitudinis. que a iosepho lyce dicitur. vbi z babilonem postea fa ctā dicit. dum cambi ses egyptū vastaret.

scere beata katherina in mote synai. z sūt ibi monachi religiosi. z ardet solūmodo oleū in lampadibz. qd de tumba illi beate virginis manat.

De ducatu columne et mari rubro.
Caplm. XXX.

Dominus autez

Dixit dñs vt dux esset itineris pcedebat eos p diē in colūna nubis ptra feruorē solis. z p noctē in colūna ignis contra tenebras. z vt sibi a serpentibz. pulderent. Prece pitq dñs vt reueri aliquātulum versus egyptū castra metarent in regione phlayroth. q est inter magdalū z mare ptra beelsopho. Est aut magdalū ciuitas i pfinio egypti. ad quā iudei tpe hieremie interfecto godolia primo pfigerūt. z posuerūt castra sup mare rubrum. Huius maris aqua nō est rubea. sed oīs terra circūstas rubea est. ex qua viciat gurgēs z in fluit. vnde minū acutissimū excipit. Quicqd etia ad esum in fructibz est: in hūc colorem cadit. Ob h ibidē rubre gēme inueniunt. q humo inuolute z inter harenas attrite terre colo rem habet z maris. Hoc mare in duos sinus diuidit. qui ab oriente est plicus appellat. qz

pse ora eius inhabitant. alter arabicus dicit. vbi tamē nos dicim? rubrū: hebreus dicit can nosum. qz canne in litoribz eius abundant. Sane ibi coartati sunt filij israel. Ex vna pte erat montes asperrimi z inieabiles. ex altera parte mare.

De trāsitū maris rubri. Caplm. XXXI.

Immutatumqz

Ississet pharao ppls. tūc. cur ppls. z. ecc. ab egyptijs. z insecutus est eos. equites qz duxit. l. milia. z duceta milia peditū armatoz. Leuantesq oculi hebrei viderūt egyptios post se. z timuerūt valde. Neq em fuge facultatē habebāt nec pugnare poterāt. qz inermes erāt. nec ibi morari ppter ciboz inopla. Lūq plurimū arguerent moysen dixit eis. Nolite timere hec fecit dñs vt hodie videat maglla ei? Ipse pugnabit vobis z vos tacebitis. Egyptios qz videris nūc nō videbitis in sempiternū In hebreo pleni us est. nō videbitis in sempiternū vt nūc videris vltos. s. Et orauit moyses ad dñm. Qui ei dixit. Quid clamas ad me. Eleua pga tuaz z extēde manū tuā sup mare z diuide illud vt sup siccū ingrediant filij israel. Tollēs se an gel? q pcedebat eos stetit post tergū inter egyptios z isrl. z erat nubes tenebrosa egyptijs. sed lucida hebreis. Cūq extēdisset moyses manū. flauit vtrūq vebemēs z pstit aqua in sic cū. z diuisū est mare in. xii. diuisiones. vt qz tribus p turmas suas incederet. Et aduocans moyses singulas tribz fm ordine natiuitatis sue hortabāt eos vt ipm pcentē sequerentur Cūq timuissent itrare rubē simeō z leui. Iudas primus aggressus est iter post euz. vñ z ibi meruit regnū. Profecti sūt g p mediū maris. z erat aqua q mur a dextris eoz. z a leua. Qd videntes egyptij: vesanos iudicabāt eos. Sz cū viderēt illos illesos abire. ingressi sūt post eos. Jāq venerat vīgilia matutina. Et respec tit dñs sup egyptios p colūnaz ignis z nubis. s. intolerabiles i bres z graues tonitru coruscatoresq ac lāpa des iniecit super eos. Vñ z territi dixerūt. Fugiam? israel. dñs em pgnat p eis. Filij aut isrl fm iosephū ad ptra positā venerūt

Quattuor dicunt vi gilie matutine. pma ptticiniū. scda intem pestinū. tertia gallici nū. qra antelucanū z ipi in qra ingressi sūt mare rubrū.

terram. Hebrei vero tradunt. qz cū venissent ad extremū montis porrecti in mare p longam maris viā eos obliquasse. z circūeundo mon te ad idē lit? egypti rediisse. Qd pbant sic. Na tura maris vt qd perit i eo ad primū lit? pñci at. Ergo mane iaceret egyptij mortui in li core. pater qz idē erat lit? ex altera montis pte Nō em in spacio noctis fere equinoctialis. nec illi nec hi etiā ad mediū maris trāscurris sent. qz spaciosum est ibi. Cūq sic pcurbarent egyptij. moyses dñō iubēte extēdit manū su am sup mare. z reuerse sunt aque ad priorē lo cū z operuerūt egyptios. nec vnus quidē su per fuit ex eis. z tulit isrl arma mortuoz. moy sesq dñō canticū exposuit ex ametro carmie. Cantem? dñō zc. Qd qz pri? legi ceteris. can ticū dñi canticoz. Hec hoc dñs credendū esse di cit ioseph? cū alexandro macedonē z exercitū elus dariū in sequēti mare p amphileū diuisū fuisse legi. dñō iubēte. qui p eū regnū pparuz delere voluit. Horatus est aut isrl iuxta lit? maris. vñ diebz. z cū tympanis z musicis in strumentis singulis diebus veniebant ad lit? et cantabāt dñō canticū moysi. vñ seorsuz et mulieres seorsum. In cuius rei memoriā. vñ pascalibz diebz cantādo redim? ad fontes. Et terminat hic liber iosephi scds.

De dulcoratiōe aque marath.
Caplm. XXXII.

Est hec egressi

Perunt in desertū sur. Tamen hebrei habet in desertū ethan. Dicim? em qz prius ante mare fuerūt in deserto ethan. post mare in deserto sur. post helym in deser to syn. Ambulauerūtqz tribz diebz p solitudi nem nec inuenerūt aquā donec venerunt in marath. vbi aquā inuentā p amaritudine nō poterāt bibere. Vñ z locū illū dixerunt ma rath: ab hac amaritudine aque. vel pot? pro amaritudine animi. Anime quoz est em q si tit si nō inuenerit potū: qz si inuentuz gustare nō possit. Dñs aut oñdit lignū moysi. qd cū misisset in aqs dulcorate sūt. Forte lignū il lud talis efficacie erat. z forte miraclose factū est. vt in solitudine in q nō erat lignū inueni ret lignū. Hebrei dicit. qz illud lignū natura liter amarissimū erat z vt mirabiliter inotesceret vis diuina amarū additū amaro dulcedi nē operatū est. Iosephus videt velle. q aque viciū h ptraerat. qz semp in dte fuerat. fm il

lud. Et viciū cap sūt. nō moueant aque. Dicit em ibi fuisse modicū puteū. Sumes aut vir gam moyses quā habebat in pñti scidit eā per mediū in longitudine incisionē facies z te cit in puteū. z pcepit fortibz vt haurirēt aquā et plurimā prius effunderent. vt vltima q res maneret: frequentibz p cussioibz exercitata et purgata fieret potabilis. Ibi etiā dedit eis in dicia. nōdū tamē i res. s. datur se pmissit: si obe dire sibi vellēt.

De duodecim fontibz. et. lxx. palmis helym.
Caplm. XXXIII.

Est hec ve

Perāt. xij. fontes. z. lxx. palme. Et dñs cit ioseph? q modica aq erat i fontibz. vt q ex ea modicū sumeret manibz ceno sum eēt z iutile. Propt h etiā palme nō mul tū eminebant a tra. qz non sufficebat humor ad pglutinandā humū. Exinde veneit i des sertū syn. qd est int helym z synai. vbi plures fecerūt māiōes q in numer? expōnunt.

De coturnicibz z māna. La. XXXIII.

Quintodecimo

Qdie mēsis scda. maij. xxx. die. s. ab exitu eoz d egypto. qñ scz secun dum pasca celebra batur defecerunt eis victualia q tulerant de egypto: et dixerūt Utinam mortui esse mus in egypto. qñ se debam? super ollas carnum. et comede bam? panē in saturi tate. Lūq orasset moyses ad dñm: dixit ad eos. Audiuit dñs murmuratiōes vestras cōtra eū: et dabit vobis vespe carnes et ma ne panes in saturitate. Factūq est vespe. Et ascendēs coturnix de sinu arabico: vbi pci pue nutrit. transcēso medio mari operuit ca stra: et ad libitū populi capiebat. Est autem coturnix: auis regia quā ioseph? ortigiā vo cat. grec? ortogometra. nos vulgo curlegiuz dicim? a currēdo. Vane hō cū orasset moy ses ros descendēs illinitus est manibz eius: quē pus imbrē suspicat? est. sed cū gustasset: sensit mellis dulcedinē: et panē pmissū dariū intellexit. et tacuit ros per circūstū castroz

Precepit dñs moysi. vt si aliquis vel p re motione. vel p immū dicia non posset pas sca celebrare. in pmo scz aprili secūdi mēis. scz maij decimo die illud celebraret.

Inapian. l. b. 3. iosephi. h. i. post. h. c. f.

erat granū minutū quasi semen corlandri, albi i modū pruinę, et quasi pilo tufum. Qd vidētes filij israel dixerunt, Manbu. i. qd est hoc. Un deinceps māna dictū est, Qd quidam indeclinabile putāt, alij in pma declina- tiōe ponūt, alij in tertia, sicut et pascha che y l pascatis. Et ait moyses, Hic est panis vobis dat⁹ a dño. Colligite vobis gomoz p singula capita. Et collegerūt alij plus alij minus, et mensi sunt ad mensurā gomoz. Nec qui plus collegerat habuit amplius, nec q min⁹ para- uerat repperit min⁹. Forte em in acerbis colle- cta ponebant, et reddebāt singul⁹ gomoz. Qd ioseph⁹ vocat assariū, et est decima ps ephi. Vel forte qntūcūq; qd colligeret ventēs ad ppta non inueniebat nisi gomoz, qui ab ali- Per miraculū factus is enā comedebatur, est, vt edacib⁹ suffice- ret gomoz. Colligebat aut mane qd cū incalcescebat sol liquefiebat, qd miraculosum erat, cū ad ignē durū fiebat. Terebāt autē illud in puluere, et conglutinatū in panes formabāt, cū sapor erat dulcissim⁹, p q dictū est, simila cū melle. Et alibi, sapor panis oleati. Qd vō dicitur Cōsonat tñ ei qd in qd sapiebat in ore cū libro sapiētie dñ. Pa- iusq; qd desiderabat nē de celo dedisti no- no multū autenticū bis habentē oēm sa- est. Dicit iosephus q porē suauitatis, etiā hacten⁹ rigat lo- cus ille siccis imbrīb⁹. Dixitq; moyses ad po- pulū, Nullus relinqt ex eo i mane. Quidam tñ seruauerūt, et scatebat vermib⁹ et cōputru- it. Precepitq; moyses vt die sexto colligerent cibos duplices, qz sabbato nō inueniebatur in agro. Tñ seruati in die sabbati nō corrū- pebāt. Quidā quoq; putāt nec etiā sexto die collegisse quēq; nisi vnū gomoz, sed illud per miraculū multiplicabat vt duob⁹ sufficeret dieb⁹, hoc inde colligētes, qz infra legi⁹, qz p- pter hoc tribuit vob dñs die sexto cibos du- plices. Dixitq; dñs moysi, Imple gomoz ex eo, vt custodiat in futuras retro generatiōes, id est, in post futuras retro generatiōes ad me moriā retro habendā. Et fecit moyses iuxta verbū dñi, et posuit illud aaron i vna aurea in tabernaculo seruandū. Aūt hebrei eos p- imo habuisse parū tabernaculū i q dñm p- lebat, de q infra. Moyses tollens taber- naculū tetendit extra castra, pcul, Vel p pro-

leisim de futuro tabernaculo dictū est. Hoc cibo alit⁹ sūt filij isrl, et, amnis vsq; dñi tageret fines terre chanaan.

Deaq data in raphidim. Cap. XXXV
Gitur profecta

Est ois multitudo de deserto syn p- māsiones suas iuxta sermonē dñi, et venit in raphidim, nō q vbo distingueret eis dñs māsiones, sed indicio nubis itantīs quas pcutēte semp sequebant ea stante castra metabant. Ibi oīno defuit aqua, et murmu- rauit⁹ moyses, qui ait ad dñm, Quid faci- am ppo huic. Adhuc pusillū et lapidabit me. Et dñs ad eū, Sume de seniorib⁹ isrl, et va- de ad petrā oreb, pcutiesq; eā pga ps est mon- tis syna sic dicta. Alia est et alibi petrā oreb, dicta sic ppter oreb regē, q occisus est in ea, sa- ctūq; est ita. Et egressē sūt aque et bsbūt pls: et vocauit moyses nomē loci tēptatio, qz tem- ptauerant dñm dicentes, Est ne dñs in nob⁹ an non. Alie post fuerunt aque contradictio- nis.

De pugna 3 amalech. Cap. XXXVI.
Gressus est aut

E amalech vt pugnaret aduersus isrl i raphidim. Strabo ait, Amalech fuit fili⁹ ysmahel, a q amalechite, q et ysmabe- lite, ipi sunt saraceni. Hos dicit ioseph⁹ pu- gnaces, inhabitātes goboch vel iaborh et pe- trā a circūstātib⁹ pductos ad bellū aduersus hebreos. E cōtra legi⁹ in genesi, q eliphat p- mogenit⁹ esau genuit d concubina amalech. Un i libro regū, vbi fili⁹ doech ydumei nūcl- ans dauid morē saul ait, Amalechites sum. Forte duo fuerūt equinoci, et ex his duo p- lē Elegg aut moyses iesum de tribu effraim vi- rū bellicosum ad dūmīcandū h hostes, cui et paucos tradidit armatos plurimos ad custo- diā castrorū retinuit. Ipe aut ascēdit in mon- tē, habēs vīrgā dei in manu. Ascēderūtq; aū- eo aaron et hur vir marie, tñ fm paraltpomie non fuit fili⁹ caleph et marie au⁹ beseleel. Cū- q; eleuasset man⁹ moyses ad dñm vincebat isrl. Sin aut paululū remississet, vincebat a- malech. Quo cōperto aaron et hur supposue- rūt ei lapidē, et ex vtraq; pte man⁹ eius susten- tabāt, eratq; graues p labore orādī. In hur- rei figura sacerdos man⁹ eleuat in missa, etiā i figura xpi oratis in cruce. Nec remissit man⁹

moyses vsq; ad solis occasū. Fugauitq; Jo- sue amalech in ore gladij. Et ait dñs moysi, Scribe h in libro ob monimētū. Adhuc em delebo memoriā amalech de sub celo, qd in dieb⁹ saul impletū est. Et edificauit moyses al- tare, et vocauit illud dñs exultatio mea.

De subdiuisione magnatiū ad pslū ietro. Cap. l. XXXVII.

Egressus est aut ietro cognat⁹ moysi obuiā ei in de- sertū, tulitq; secū sephoraz et duos filios ei⁹. Cūq; intrasset tabernaculū moysi, narrauit ei moyses signa q fecerat p eis dñs, et vniuersū laborē itineris sui. Et gratulās illi ietro ait, Bñdici⁹ dñs qui eripuit pslm suum d tra egypti. Hūc cognoui qz magn⁹ est dñs sup oēs deos. Obtulit q ietro hostias dño, et comederūt cū eo moyses et aaron et senio- res israel corā dño. Augustin⁹ tñ nō vult gē- le imolasse dño, sed moysen fm aliā translati- onem que est. Sumpsit ietro hostias de ob- latis a moysē, sumpsit ab eo et comedit. For- te tñc sacrificauit moyses iuxta montē, sicut p- dixerat dñs. Dicit em iosephus ietro venisse circa montē, vbi in rubo multas viderat moy- ses visiones. Altera die sedit moyses vt iudi- caret pslm q assūtebat ei a mane vsq; ad ve- sperā. Qd attendēs ietro ait, Stulto labore psumeris vltra vires tuas est negociū. Sed audi verba mea, et erit dñs tecū. Esto popu- lo in his q sūt ad deū, et cerimonias et viā mo- rū vel itineris ostēdas eis. Ad decisiōē ve- ro causarū elige viros potētes, timētes domi- nū, amātes veritatē, detestātes auariciā. Et nota q in his qntuor q dicit p- siderāda in eli- gēdo iudice ponit potentiā q plurimū valet, si tria illa sequant alio qn addit oleū camīno et gladi⁹ veneno. Alia trāslatio habet, sapien- tes quos forsan potētes vocat ad iudicandū. Et addidit, Cōstitue ex electis quosdā tribu- nos, i. cuiq; tribu vnū p- pone, q a tribu tribu- nus hebraice, grece ciliarch⁹, latine millena- rius. Nō qz in tribu tantū essent mille, s. cer- tū numer⁹ posuit p incerto. Vel p multitudi- ne copiosa numer⁹ posuit supmū. Forte qz tā principē habebat quēq; tribu suā, sub pnci- pe voluit esse millenarios qui tantūz p- essent mille. Sub missenarijs aut monuit p- titul⁹, et ethacotharcos, i. centenarios, vel centuriōes sub ceturioe duos pentacotharcos, i. quin-

quagenarios, sub qnquagenario, v. decanos. Orta igit lite inter decē stabāt ad iudiciū de- cantis, sicq; facile erat lit⁹ paucorū dūmēre. Si nō poterāt diffinire ascēdebāt ad quinquage- narium, et sic vsq; ad moysen, qd tñ rarū erat. Maiora tñ seruabāt moysi, ipi minora ius- dicātes. In hūc modū ecclia romana voca- uit plurimos in partē sollicitudinis, p- imas- tes, v. patriarchas, archiepos, epos, archi- diaconos, archiepiscopos, et miores sacer- dotes lentiora peccata, et quedā gratia, s. oc- culta iudicat. Bravioza vō peccata et aperta referūt ad epm. Acq; uenit moyses, nec erubuit vir deo plen⁹ pslū sequi gētilis, dimissitq; co- gnatiū suū, hebre⁹ vbiq; ponit locerum. Et re- uersus est ietro in terrā suā.

De peruentu ad montem synai. Cap. l. XXXVIII.

Ense ergo tertio regressiōis de egypto. Lūnio, die bac in kalēdis iunij venerit ad mō- tem synai, fixerūtq; tentoria e regione montis elij, die, s. a phase. In exponēdo em scriptu- ras, xxx. dies p mēse ponim⁹ quasi mediam inter lunares et solares mēses eligēdo viam. Lunares em infra tricenariū inueniunt quid- dam, vltra vero nō. Solares vō plures hūc numerū excedūt. A phase quidē, xvi. dies p- mī mēsis restabāt, fluxerunt vero postea, xxx. scdī mēsis. Restat qz p- ma dies iunij, xlvij, fuit. Sequēti die diluculo ascēdit moyses in montē ad deū, qui dixit ei, Dices domui Jac- cob, Audistis q fecerim vob. Hūc addidit vt etiā loquar vob. Si q custodieret pactū me- um, erit mibi in peculū de cūctis p- līs. Que cū moyses retulisset p- lo: respōderūt. Cuncta q locut⁹ est dñs faciem⁹. Cūq; rediisset moy- ses ad dñm, ait ei dñs. Veniā ad te in caligi- ne, vt audiat me p- līs loquentē ad te, vade et sanctifica populū hodie et cras, i. lauēt se et ve- stimēta sua. Vacet ab amplexib⁹, et sint para- ti in die tertiu, et p- stitues terminos p circūstū montis quo qui trāsierit tñc et tetigerit morte moriet⁹. Van⁹ nō tanget eū sed lapidabitur, aut iaculis p- fodietur, siue iumentum siue ho- mo. Utebant aut vt dicit ioseph⁹ i his duo- bus dieb⁹ puluīs opulēt et ornamētis de- center.

De datione legis verbotenus. Cap. l. XXXIX.

In aduenerat dies terti⁹. ⁊ ante solis ortū cepit audiri tonitrua ac micare fulgura et nubes densa operuit montē. ⁊ clangor buccine precebat. Fumabat mōs. qz descendit dñs i igne. ⁊ fum⁹ ferebat qsi de fornace. ⁊ mōs tremuit vt autē hebrei. Tinnit ppls. sed et moysen ira dei perisse putabāt. Tandē le⁹ apparuit moyses ⁊ seren⁹ ac cū eo reuersus ē inter eos. Et ait eis. Hodie nō audietis moysen filiū amrā ⁊ iocabeth. sed illuz q p vobis percussit egyptū. q p mare iter dedit. q cibuz de celo misit. portū de petra ꝑcessit. q quē adā de fructibz terre comedit. noe ex imbribz ereptus vel ex cep⁹ est. abraam chananeam obtinuit. ysaac nat⁹ ē de senibz. iacob ple dicit⁹. ioseph sublimat⁹. Fiāt g verba hec vobis amabiliora. qz filij velyores. Et eduxit pplm in occursum dñi ad radicē montis. Ascenderūt autēz dño iubente moyses ⁊ aaron yltra terminos sacerdotes. id est maiores ⁊ ppls nō trāsierūt. Locutusqz est eis dñs. ita vt nullū vox effugeret. ⁊ sic. l. die dedit eis legē verbo tantū: in figura q datur⁹ erat spiritus sanctū die quinqz gesimo.

Explicatio decalogi. Capl'm. XL.

Non habebis deos alios corā me. Q nō nisi decē precepta dñs dedit oēs asserunt sancti. sed in distinctiōe eoz differūt. Prīmū enim ⁊ vnū fm augustinū diuidit⁹ origenes in duo. ⁊ que sunt duo vltima fm augustinū colligit i vnū. cui⁹ assentit ioseph⁹. Preterea dicit augustin⁹ tria fuisse in vna tabula. ⁊ septē in alia. Ioseph⁹ pō ⁊ hebrei v. in vtraqz. Forte qz augustin⁹ voluit tria pñere ad dilectionē dei. ⁊ septē ad dilectiōnē primi. p dignitate poti⁹ qz p scriptura dicit ea esse prime ⁊ scde tabule. sicut dicere pñuimus homines pme classis ⁊ scde. Quocūqz pō mō distinguant idem est sensus.

Prīmū preceptū.

Non habebis deos alios corā me. l. me solū habe

bis deum. Et ponit. non habebis p nō habes impatiue: fm ydroma hebreorum. Nō em asserit hoc de⁹ cū qñqz habuerint. Nō facies tibi sculptile vel ydolum. Alia lra. qd nō hīl est in mundo. i. nulli⁹ rei naturalis representatiū. vt fiebat hamon capite arietis. no. a. nub. id est. mercuri⁹ capite canino sine barba. Nec omnē similitudinē que est in celo vel terra vel aquis vel sub terra. quasi. nec facias tibi p deo simulacrum solis ⁊ lune. ⁊ hmoi. nec hoīs aut iumentū aut hmoi. nec draconis. vel reptilis cuiuslibet. q colebat diuersus hominū error. nō coles nec etiā adorabis ea. Cole re em est mēte adorare. Adorare autē est. si nō animo. saltē p metu. vel adulando regibz adorare. Postea ad inculcandā custodiā dicti ⁊ dicendoz addidit incidenter. Ego sum dñs deus tu⁹ fortis ⁊ zelotes. visitās peccata patrū in filios in tertiam ⁊ quartā generationem. eoz qui oderūt me. ⁊ faciens misericordiam in milia his q diligunt me ⁊ custodiunt pcepta mea. zelus dicitur inuidia. dicit etiam amor. sed pñe amor virt in vxore. p quo sustinere nequit alterius accessum ad eam. In modū hunc dicit dominus. Ego sum zelotes. id est nō patiar te fornicari post deos alienos. Quod addidit se vt sitare peccata patrū in filios: aiunt heretici. Nō est bonus hic sermo vt p pctō alteri⁹ qz puniat. Et dicunt vetus testamentū nō esse datū a deo. Nō em sic crudelis est deus. sed ecōtra in his mītis apparet. quod etiā hoc nō mine visitās innuat. Et pietate em visitamus infirmos. ⁊ ipe ex mansuetudine nō statim peccantē punit. sed expectat etiam vsqz ad quartā generationē. qdū scz patres viuere solent. ⁊ si corripit pater vel filij nō imitabuntur ipm. parat alioquin quasi post longā expectationē iustius punit. Et de temporali pena tantū intelligendum est. Sicut de achab ⁊ iehu in posteris vindictam sumptam legimus. Vel potest exprimi seueritas iuste iudicantis. Grauius em puniunt peccantes si filios p se etiā videant puniri ⁊ iustius p expectatione. Origenes tamē hic intelligit per patres demones. per posteros coadiutores. quos quādoqz in peccando nobis adiungimus. vtpote. Primo intrauit diabolus i corde. Ecce pater. Post accessit ad principes.

vt ⁊ ipi in hoc peccarent. Ecce filij. Post accepit ab illis cohortē ⁊ ministros. Ecce tertia ⁊ quarta generatio. Dñs aut nō visitat hic peccata patrū. qui reseruat igni eterno. modo tamen sepe punit hoīs.

Preceptū secundū.

Non assumes nomē dei tui in vanū id est. nec falso nec supflue. nec dolose iurabis p nomē dei. nec bonoz rem ei⁹ quantū in te est euanelcere facias d eo prius sentiendo.

Tertium preceptū.

Memento vt diē sabbati sanctifices. id est. sanctū ⁊ feriatū habeas. Nō facies in eo omne opus. tu ⁊ filius tuus ⁊ filia tua. nec seru⁹. nec ancilla tua. nec iumentū tuū. nec aduena qui intra portas tuas est. id est. tecum in domo tua seruies. quia deus qui euat die. vii. ⁊ nos diē. vii. seruamus et si nō hūc quē illi. Nam ⁊ iosephus sic ait. Quart⁹ sermo scdm seruādas septimanas. cū ab omni ope forent cessaturi. ppter ea de opere seruii dicit⁹ intelligendū.

Quartū preceptū.

Honora patrē ⁊ matrē tuaz duplici honore. reuerendo scz ⁊ necessaria ministrādo. In his em que sequuntur. fere in omnibz a parte totū intelligit. Vñ ⁊ dñs docens totaliter intelligēda impleuit legem.

Quintū preceptū.

Non occides manu vel mente vl' cōsensu. nec violentā manū inferes in fontē. nec subtrahes auxiliū vite cui potes ⁊ debes dare. Iudex quidē nō occidit sed lex.

Sextū preceptū.

Non mechaberis. i. nō miscearis ali⁹ cui excepto federe matrimonij.

Septimū preceptū.

Non furtum facies. nec etiam rapies aliena.

Octauū preceptū.

Non pñu tuū falsū testimoniū dices. Hic phibet omne mēdaciū. Lig qdā male senserit deum tacite ꝑcessisse mēdaciū qd ꝑdest. si nulli obest.

Nonū preceptū.

Non ꝑcupisces domum primi tui. fm Augustinū h phibet ꝑcupiscētiā rei aliene imobilis.

Decimū preceptū.

Non desiderab vxorē ei⁹. nō seruū nō ancillā. nō bouē nō asinum. nec oia q illi⁹ sūt. Hic aut phibet ꝑcupiscētiā rei mobilis. fm origenē. vñ ē pceptū. De altari faciēdo. Capl'm. XLII.

Debat autē populus voces ⁊ lapades. ⁊ vocem buccine. ⁊ montē fumantē. ⁊ stātes pcul dixerūt moysi. Loqre tu nobis ⁊ audiemus. Nō loquat nobis dñs: ne forte moriamur. Stetit ergo de longe ppls. ⁊ moyses accessit ad caliginē. Cui dñs ait. Altare de terra facietis mibi. Forte ante ꝑstructionē altaris portatilis voluit hoc fieri. vl' illud portatile erat de terra sicut infra dicem⁹. Qsi altare lapideū feceris mibi. nō edificabis illud de selectis lapidibz. Si leuaueris cultrū tuū super eo polluet. q. d. Nolo q cū instrumēto effusionis sanguinū edifices mibi sanctū. Inde et nos vñ lapidis altare ꝑstruim⁹. Forte phibuit. ne sup altare hostie occiderent. Et addidit. Nō ascendes p grad⁹ ad altare meū. ne reuelet turpitudine tua. Forte nōdum antiqui utebantur feminalibz.

De iudicijs. Capl'm. XLIII.

Diceps addidit dñs iudicia quedā ad determinandas lites. Hos quidē nō oia sz cōgrua psequimur sic. Si emeris seruū hebreū qui iā. l. seru⁹ nō sit. vii. annis seruet tibi. nisi subile interuenerit. septimo egredietur liber et gratis cū qli veste intrauerit. Si habes vxorem cū vxore ⁊ liberis creat. Si dñs dederit ei vxorē. mulier cū filijs qz fecerit erūt domini. Qsi elegerit fu⁹ māre i fuitute offeret eū dñs dñs. i. sacerdotibz ꝑsentabit. ⁊ applicabit ad ostiū tabernaculi. ⁊ ꝑforabit aurē ei⁹ subula: in signū ꝑpetue fuitutis. eritqz seru⁹ in scdm. id est. dū viuet. vel vsqz ad iubileū. Idē em intelligendū est de ancilla.

De famula.

Si qz viderit filiā suā i famulā nō i ancillā. sz i ꝑcubinā. quā greci moirphetō alij moyphten dicūt. vii. anno nō egredietur sicut ancilla. l. sine ꝑcto. Quia em eā hūillauit doctē vestes ⁊ nuptias. i. virū ei⁹ ꝑuidebit p ꝑcto pudicie. Qsi ante. vii. annū displicuerit ei. vendendū eam alij potestatem non habebit.

nec pudicitie p̄ciū negabit. **Q**uod si iterum agno-
mianerit eā sibi. i. in vxore duxerit. fm̄ qđ dicitur
marcia caronis. iuxta legē vxor faciet ei.
nec sine libello repudiū egrediet. Si p̄o nō si-
bi s̄ filio eā emerit. i. modū p̄dictū faciet ei. p̄
filio sicut p̄ se. Si tria ista nō fecerit. i. si nec ipe
eā hūiliauerit sine agnōtōe. nec eā agnōmi-
nauerit. nec filio eā accepit. mox ancillaz s̄s
egrediet. et absq̄ p̄cio sibi dato.

De homicida.
Qui occiderit hominem volens mori. si p̄o
nolēs p̄fugiat ad vnā d. vi. ciuitatibz refugij
et ibi saluabit aiam suā. ne occidat a p̄is oc-
cisi. Et erit ibi donec p̄ iudices ciuitatē ei⁹ p̄-
pinqs mortui recōciet. v. l. vsq̄ ad mortē su-
mi sacerdotis. Tūc em̄ redibit secur⁹ ad p̄pria
Per industriā p̄o occidēs. etiā ab altari euellat
qđ de ioab factū legit. Instar p̄o hāz ciuita-
tū nos habem⁹ loca deo dicata. maiorē tū im-
munitatē p̄stāt q̄ ille. Saluat em̄ in eis etiā
volēs homicida. et q̄libet fugitiu⁹. Tū quidā
exceptionē faciūt. Si em̄ p̄ homicidio in ec-
clesia facto v. l. furto v. l. hmoi⁹ p̄fugiat ad eccle-
siā. inde dicitur ei debere extrahi et puniri.

De ratione.
Addidit etiā dñs p̄cepta taliōis. subē red-
di aiam. p̄ aia. oculū. p̄ oculo. dentem. p̄ dente.
vuln⁹ p̄ vulnere. liuorē. p̄ liuore. aduisione p̄
aduisione.

De boue cornupeta.
Si bos cornupeta seruū occiderit. lapidē
bus obuat. nec carnes eius comedent. Dñs
aut̄ bouis. xxx. siclos argēti reddet dño serui.
Aut̄ hebrei. ideo sic estimatū p̄ciū fuit. qz. xxx.
generatiōes egressi sūt de cham. quē noe fuit
tuti addidit.

De decimis et p̄micijs.
Decimas et p̄micias ne tardaueris offerre
Tū agnū v. l. hedū. vii. diebz dimittes cū ma-
tre sua. die. vii. et deinceps poteris reddere.

De Septimo anno.
Sex annis seminabis terrā tuā. et gregabis
fruges ei⁹. vii. anno eā requiescere facies. Quid et
dicebat ann⁹ requiescētis. et etiā ann⁹ remissiois
qz in eo nulli licebat erigere debitu⁹ aliqđ nisi
eo tmiato. et si qđ i eo
anno ex p̄teritis frugibz
b succreuerit i ea. co-
medet paupes ppli. et
qđ residuū fuerit pau-
peribz. comedet bestie agri. Ita facies in vi-

nea et oliveto tuo. Dū hoc obseruatus fuit. vt
ait Iosephus in anno. vi. instanti abundabāt
fruges q̄ sufficiebāt ad vsum septimi et octa-
ui etiā ad sementē.

De tribus solennitatibus.
Addidit etiā d̄ tribz p̄cipuis solennitatibz
anni. in qbz voluit sibi apparere om̄e masculi-
nū s̄ nō vacuū. de qbz infra dicit.

De hedo nō coquēdo in lacte.
Nō coques hedū in lacte matris sue qđ io-
seph⁹ exponit sic. Nō comedes eū infra. vii.
die. qz adhuc nō differt a lacte. Scti de xpo
exponūt sic. Ne occi-
das xpm̄ in die p̄ce-
ptōis sue qđ tū tras-
gressi sūt Dies p̄ce-
ptōis vocat lac ma-
tris. qz ex tūc i matre
parat materia lactis.

Hebre⁹ habet. Nō coques separatū in lacte
matris sue. et est sensus. Separatū a carne pa-
rentum. id est qđ per carnalē generationē con-
ceptum et editū est nō comedes coctū cum lac-
te v. l. cū aliq̄ lactea caseo. s. vel butiro. qđ dī-
ctum est. p̄pter aues q̄ nō de carne sed de ouis
separant. quas in lacte coctas vel cū lacte co-
medunt. Nec ideo de lacte matris prohibitiū
dicunt. qz in alio lacte liceat coquere. sed quia
lac illud paratius possit inueniri cū animalī
per hoc phibuit de omni lacte. Quidā tamē
de his q̄ dño offerunt dictum intelligunt. qz
si non offeras agnū vel hedū infra octa-
uum diē. quia nondū est esibilis. nec differt a
lacte matris. quia et supra dixerat de p̄micijs
is agnoz et decimis. In fine p̄o iudicioz ad-
didit dñs. Si feceris hoc occidaz om̄e pplm̄
ad quē ingredieris. et p̄mittā scabones. et ve-
spas. q̄ fugabunt eos

Hoc nūq̄ ad lraz fa-
paulatim p̄o eijciam
eos ne redigat terra i
os tiores. intellige.
solitudinē. et crescant
contra te bestie. ponāq̄ terminos tuos a ma-
ri rubro. quod est ab oriente vsq̄ ad mare pa-
lestinum quod ttrrenum dicitur. et est ab occi-
dente et a deserto quod est post berbleem. qđ
incipit post thecuam vsq̄ ad fluuiū. scz eu-
fraten. que tota regio quandoq̄ dicta est iu-
dea.

De federe firmato aspersiōe sanguinis v. l.
tulorum. **Caplm. XLIII.**

Venit ergo moy-
ses et narrauit plebi iudicia dñi. Et
dixerūt oēs vna voce. Quia q̄ locu-
tus est dñs faciem⁹ et audiem⁹. Qđ p̄postere
et inordinatē dictū est p̄signauit futuros tras-
gressores. et in h̄ verbo mēdaces. Scripsitq̄
moyses vniuersos sermones dñi p̄ter decalo-
gū. et mane p̄surgens edificauit altare dño. et
duodecim titulos. p̄ duodecim tribz isrl. for-
san duodeci altaria titulos dixit. Vel potius
vnu ex duodeci lap-
dibz. et in singulis sin-
gula notia filioz isrl
scripsit q̄si titulos tri-
buū duodeci. misitq̄
iuuenes. s. nadab. et abind. q̄ futuri erāt sacer-
dotes. et imolauerūt dño pacifica. xij. vitulos
Tulitq̄ moyses mediā partē sanguis. et misit
in crateres vasa. s. viminea cūz ansis a cratin
qđ est p̄texere dicta. reliquū sanguinem fudit
sup altare. legitq̄ volumē federis audite po-
pulo. Qui dixerūt. Quia q̄ locus est dñs facie-
mus. Ipe p̄o sumptū sanguinē respersit i po-
pulū et ait. Hic est sanguis federis qđ pepigit
dñs vobiscū. quasi diceret. Sic peribit vita
eius et sanguis ei⁹ fundet qui violabit fed⁹. s.
id est pactum inter vos et dñm. Sane hoc si-
gnū ad p̄firmationē federis hui⁹ habuerūt a
gentilibz. qui portā federis fede lantes sic
p̄firmabant fede lantandū federis violatores
Tamē et aliud signū federis terribilē habue-
rūt iudei ex se. s. effusione aque. qđ fecit Josue
et samuel. qz sicut aqua tota fundit ita q̄ nil
remanet in vase. qđ nō aliq̄ liquores. et etiam
ipa perit fusa in terrā. sic penit cum stirpe sua
piret qui solueret fed⁹.

De primo ascensu moysi in montem.
Caplm. XLIII.

Hoc facto ascen-
dit moyses et aaron. nadab. et abin-
d. et lxx. de senioribz isrl fm̄ p̄ce-
ptū dñi vsq̄ ad terminos montis. et viderunt
dñm. Sub pedibz eius q̄si op⁹ saphirinus. et
quali celū cū serenū est. Tamen nec sup eos q̄
erant in castris misit manū suā. id est non ab-
scōdit se ab eis. sed vidētes maiestatem dñi. et
nō ipm̄ leti epulabāt. Et vocauit dñs moyse
daturus ei tabulas lapideas inscriptas deca-
lago. Et assumpto tantū iosue trasiiuit terminos

nos dicēs senioribz. Expectate hic. s. in castris.
et vsq̄ ad terminos. Si qđ questiois natū fue-
rit. referet illud ad aarō et hur. Operuitq̄ nu-
bes montē. iterūq̄ dimisso iosue in qđā pla-
nicie mōtis. solus ascendit moyses ad caliginē
Septimo aut̄ die vocauit eū dñs de medio
caliginis.

De tabernaculo faciendo.
Caplm. XLV.

Agressusq̄ moyses
medius
nebule fuit cū dño. xl. diebz. et xl.
noctibz. nec comedēs nec bibēs. Et
ait dñs ad eū. Sume p̄micias. id est p̄ciosas
queq̄ a populo isrl. sed ab eo tantū qui vltra
obtulerit aur. s. et argētū. et es iacinctū. et pur-
puram coccūq̄ bis tinctum. id est setā iacin-
ctū purpurei. et coccinei coloris. et bisuz qđ
est genus lini egyptij molle et candidū. pilos
quoq̄ capraz et pelles arietū rubricatas. q̄s
parthicas dicimus. quia parthi sic colorant
eas excogitauerūt et pelles iacinctinas. et li-
gna sethim. Est aut̄ sethim nomē montis et re-
gionis et arboris que similis est albe spine in
folijs. et est leuissimū lignū et impuribile. et in-
cremabile. oleum q̄ ad luminaria. aromata
in vngueta. et thimiamata boni odoris et la-
pides onichinos. sardonices et gēmas. et facti-
ant mihi sanctuariū. vt habitet in medio eorū
ne sit eis labor recurrere ad montē hunc. Ju-
sta similitudinē tabernaculi qđ ostendā tibi
facies illud ita.

De scemate arche. **Caplm. XLVI.**

Archā de lignis
sethim facies. q̄ hebraice dī beron
Et nota q̄ moyses hoc ordine nar-
rat. p̄mo de his qui fuerūt in tabernaculo. se-
cūdo de tabernaculo. tertio d̄ atrio Ioseph⁹
p̄o ecōtra. Ille fm̄ ordinē cōpositiois. tūc fm̄
ordinē collocatiois. Lōgitudō arche habe-
bat duos cubitos et semissem. latitudo cubi-
tum et semissem. altitudo similiter cubitū et di-
miditū. Et intelligit cubitus humanus non
geometricus. Quod apparet in altari latera-
nēsi. infra qđ dī esse archa. Etia h̄c ioseph⁹
vocat cubitū duos palmos. Et dī archa nō
habuisse pedes. et deaurata est intus et foris
auro mundissimo. Et facta est supra corona
aurea: ad modum scz labij quod in mensis et
scacarijs fieri solet. Per vtrūq̄ lat⁹ lōgitudi-

nis bini erant circuli aurei, totum lignum penetrantes, et per eos vectes de lignis sethim deaurati mittebantur, quibus archa ferebatur, nec unquam ex trabebatur. In qua postposita est testificatio, id est, tabule in quibus scriptum erat testamentum. Tamen quicquid ibi reposita testimonia dici possunt. Posita est ibi vna aurea plena manna in testificationem quod panem dedisset eis de celo. Tabule in testificationem quod legem naturalem scriptam in cordibus suscitauerat in scripto. Virga aaron, in testimonium quod omnis potestas a domino deo est. Deuteronium in testimonium pacti quod dixerat omnia quecumque dixerit nobis dominus faciemus. Ob hoc dicta est archa testamenti vel testimonij. Ob hoc etiam tabernaculum testimonij dictum est, et ideo etiam quia cause per foras eius agebantur.

De piciatorio et cherubim. Cap. XLVII.

Factus est etiam

super archam piciatorum aureum, id est, tabula aurea eiusdem longitudinis et latitudinis, cuius et archa ut archa tegere sufficeret. De similitudine eius non legitur. Hoc idem dicebatur oraculum, quia dominus de loco illo responsum dabat. Responsum autem dominum oraculum dicitur quia oraculum datur. Dicebat etiam piciatorium quia exinde loquens dominus piciabatur populo, vel quia die piciationis dicebat gloriam domini semper ibi descendere. Ex utraque vero parte oraculi, id est, in duobus angulis anterioribus positi sunt duo cherubim aurei et productiles, non, id est, fusiles, sed tusionibus malleorum producti. Sunt autem ut dicitur Iosephus animalia volatilia: habentia figuram quam a nullo hominum est inspecta. Hec dicit moyses se in sede dei conspexisse figurata Cherubim. Possunt etiam dici ad terram iuxta archam positi, id est, cubitis alti, ut in templo salomonis actum est postea nisi quod ibi in duplici maiore erant.

De mensa et coronis. Cap. XLVIII.

Temque ait domi-

nus. Facies et mensam de lignis sethim habentem duos cubitos longitudinis et in latitudine cubitum, et in altitudine cubitum et semissem. Ipsiusmodi quoque non tacet, et inaurabam ex omni parte auro purissimo. Erat autem

ut dicit Iosephus hec mensa proxime velut delphica, id est, apollinis, habens, id est, pedes qui dicuntur eius altitudo, erantque ex medietate partis inferioris rotundi quasi tibia et tornasiles. Pars superior operis quadranguli quasi femur erat, in singulis vero pedibus erat aurulus aureus, sinusque erat in pede ubi anulus missus erat, in anulis vero vectes aurati quibus ferebatur mensa. Erat autem labium in ea per circuitum sicut in archa, et labio affixa erat aurea corona alta digitis quattuor, ita quod medietas eius super mensam eminebat, ne superposita caderent ex ea. Altera medietas inferior pendebat ad decorum, et erat corona hec interrasilis, id est, interpolata celaturis et plano. Erant autem ut aiunt hebrei celature ille quasi imagines regum, et prophetice, tot ibi sunt imagines facte: quot futuri erant reges in hierusalem a dauid usque ad sedechiam. Tamen Iosephus videtur velle non fuisse in ea aliud labium nisi hanc coronam interrasilem, id est, reticulatam. Huius vero superposita erat alia corona minor ista. Sed quanta et quomodo superposita et an plana vel interrasilis nescimus, tamen aureola vocatur. Hebrei dicunt et hanc prophetice additam ad designandam divisionem regni in duo regna. Fuit enim regnum israel populosius usque regno iuda, sed tamen minus dignum, et ideo aureola superposita erat, et tamen minor. Mensa hec ponebatur in tabernaculo ad aquilonem non longe ab aditu.

De panibus piciationis. Cap. XLIX.

Et ponebatur

etiam duodecim panes azimi de simila: mundi valde, et ponebantur alitersecus senarii, et stabant singuli de duobus decimis ephi quos Iosephus duos assarios vocat. Et singulis superponebatur patena aurea, et super patenam pugillus thuris. Iosephus dicit phialas aureas super Ephus et batus menses sunt duorum, vel ergo mensurabatur ephi provenientes de decimis hinc vna, illinc altera. Vel decem mabas ephus illa quod

positas plenas thure. In diluculo sabbati recetes et calidi imponebantur mensae, et erant ibi imoni usque ad sabbatum sequens, tunc illis sublati: et toto thure incensio super altare non nisi cum alio thure substituebantur. Sublatos quoque soli sacerdotes comederant, unde sacerdotes dicebantur.

Vel etiam ideo ut ait Iosephus, quia dominus preceperat, quod soli sacerdotes panes illos formarent et comederent, et ponerent in mensam, et tollerent, ipsi tamen postea scilicet divites facti sunt non observaverunt hoc. Dicebantur etiam panes propositionis, quia propositi erant coram domino in memoriam semper eternam duodecim tribuum filiorum israel. Vel porro positi, id est, longo tempore positi, scilicet per totam hebdomadam, vel in eternum per successionem ponendi.

De vasis libaminum. Cap. LI.

Recepit ergo do-

minus preparari ex auro purissimo quattuor generas vasorum ad offerenda libamina, et ab offerentibus sacerdotibus, a libando id est, gustando dicta, et a sacerdotibus domino, a libando, id est, fundendo, et ponendo ea super mensam scilicet acetabula, phialas, thuribula, cyathos. In his vinum quod debebat offerri providebatur et per gustabatur, utrum dignum esset offerri an non. Sed quia in colore et sapore vinum dinoscitur, dicitur quod propter aureas phialas vitree ibi erant unde et a phiala id est, grece vitrum dicitur sic vocabantur, in imo anguste, in superiori parte ample in quibus color et sapor poterat cognosci, quos hebrei scutellas dicunt. Cyathi quoque minores et angustiores erant et aurei, cum quibus fundebatur vinum super altare pro hostie libameto. In thuribulis quoque etiam mortario dicebantur thuris precognocebatur et offerebatur similiter et in acetabulis acetum. Sed quia nunquam aut raro occurrit de oblatione acetum, qui dam dicunt acceptacula ubi scilicet providebatur a sacerdotibus quod debebant offerri utrum acceptum, id est, donec essent an non. Postea subdividit acceptacula in tria, in phialas in quibus vinum, et thuribula in quibus thuris, et similia, et granum, et

sal, et cyathos, in quibus oleum. Sumebant enim sacerdotes prius de his quod offerenda erant portiones, quas in huiusmodi vasis ponebant ad gustandum quasi libando de singulis, que libamina dicit moyses offerenda, id est, de offerendis sumenda.

De candelabro aureo. Cap. LI.

Recepit quoque

dominus fieri candelabrum ex auro purissimo ductile. Tamen Iosephus fuisse dicit. Cuius hastile basi infixum erat et ferreus superstructus calamis aureis quinq; geniculis ad modum canne. Ubi autem calamorum capita inter se iungebantur, capita habebant tumida, et in uice ad modum cyphi que cuppam dicitur. Iungebantur autem inter se tanquam duo cyphi in modum nucis, et ex fundo cuiusque cyphi predebatur flores recurvi quasi lilia, et in ipso fundo inter cyphum et lilia erat sperula volubilis sicut in capitulo cathedraru subsunt sperule volubiles, et ita cum in hastili essent, v. calami in hunc modum copulati, id est, erant ibi iuncture, quarum quod habebat quasi cyphos duos sibi iunctos, et sperulas simul et lilia, et hoc est quod moyses dicit in hastili quattuor fuisse cyphos in modum nucis, Tamen hebreus non dicit cyphos, sed nigellatas rotunditates, id est, nigello distinctas. Ex hoc hastili procedebant tria brachia ex lateribus hinc et tria inde ferrea, quorum unum quodque superstructum erat calamis aureis ad modum hastilis, et in iuncturis colabantur capita calamorum quasi cyphi in modum nucis cum sperulis et liliis. Et quia in vnoquoque quattuor cyphos dicit moyses fuisse: videtur unum quodque quattuor calamos habuisse. Videtur tamen quibusdam non sperulas fuisse in fundo cyphorum ut dictum est, sed in media planicie cuiusque calami sperulam volubilem superpositam. Sic erat candelabrum ex ferro calamis aureis superinducto factum si fusile fuit, si vero ductile simpliciter ex auro fuit, et malleis mirabili artificio in hanc formam productum. Erat autem ut dicit Iosephus, ex lxx. partibus compositum, in vna base erectum, sic in hastili et brachijs erant calami, lxx. non integri, sed ex duabus partibus, in medio ubi partes iungebantur erat sperula superposita: ne in iunctura videretur et putaretur calamus unus, et ita erant calami, lxx. cum totidem sperulis, lxx. quinq; partes in basi, vij. lampadum sedes. Quocumque vero modo fac-

et si fuerit i summo, vij. habebat capita equa-
lia, sup q ponebant, vij. lucerne auree. In fu-
soria etia sepe ex auro erant, quibz oleum lu-
cernis infundebat. Erantqz sibi forciptel dicti
emictoria ex auro ad emungenda vel extingue-
da lancia. Etia vascula ex auro erat ad extin-
guendu in aqua que emungebant, ne tetrum
redderet odorē. dicta extingtoria. Omne pon-
dus eius cū valis suis habuit talentū auri ad
pondus sanctuarij. tria em habebat talenta,
minus, l. lib. az. qd erat institorz mediuz, lxx.
quod erat ciuiū. matimū. c. x. qd erat sanctu-
arij. Tamen iosephus dicit ipm habuisse, c.
mnas. quas hebrei citares dicunt. greca lin-
gua interpretatum talentū nuncupat. Posituz
aut erat ad austrū ptra mensam nō recte qdē.
sed oblique.

De parietibz tabernaculi. Caplm. lxx.

Recepit quoqz

Pons fieri tabernaculū in hunc mo-
dū. Tabernaculū erat domus deo di-
cata qdrata et oblonga. tribz clausa parietibz. a
quilonari meridiano. occidentali. liber pate-
bat introitus ab oriente. vt sole oriente radi-
s eius illustraret. Longitudo ei⁹ erat. xxx. cu-
bitoz. latitudo decē. altitudo decē. In latere
meridiano erat tabule de lignis sethim stan-
tes. xx. quaz vnaqueqz in longitudine habebat
cubitos. x. in spissitudine digitos qtuor
in latitudine cubitū et semissem. Iungebant
aut sibi mutuo in crastature. ne simula eēt ibi
aut planicies parietis inqualis. et erat inau-
rate et vtraz pte. Supposite pō single dua-
bus basibz argenteis pforatis. in quaz forami-
nibz cardines aurei imittebant. in vtroqz an-
gulo tabule eminetes sicut in scrinijs fieri so-
let. Tame augustin⁹ videt velle. q vna basis
esset sub tabula. et altera supra p epistillo. sed
littera ē est q dicit. q bine bases singulis ta-
bulis p duos angulos sumittebāt. Vtrū aut
tabule suspēsa a tra sup bases an inter bases
ad terrā pingerent. nō legīt. Eodē scemate fa-
ctus erat paries aqilonarij. Ad occidentē pō
erāt. vij. tabule p oia siles alijs. et eodē modo
stātes in basibz. Sed cū nō implerent. nisi. ix.
cubitos. dimidi⁹ cubit⁹ ex vtraz pte vacuus
patebat. et ideo tabula vno cubito lata secta ē
p mediū. et facte sūt due tabule semicubitales
que vtrinqz apposite parietē occidentis alijs
duobz cōpaginauerūt. q etia singule duabus

basibz imittebant. Ne pventoz impulsu. v-
qualibet alia causa parietes pcuterent. singu-
le tabule habebāt anulos aureos p ordinem
velut quibz dā radicibz pfixos. p qz vectes
p trāuersum parietis imissi tabulata firmiter
pnebant. Erāt aut vectes de lignis sethim
inaurati singli qnqz cubitoz. imittebantqz ca-
put vni⁹ vectis in caput alterius in modum
cocci. vt ex pluribz sic inneret qsi vni⁹ vectis in
mēse longitudinis videret. sicut in baclo cam-
buce pōtificalis eburneo fieri solet. Hoc fa-
ne planū esset. nisi dñs addidisset. q. v. vectes
essent in latere ad aquilonē. et totidē ad austrū.
et totidē ad occidentē. qd mūn⁹ pgruū videtur
Lū em quilibet vectis. v. erat cubitoz. v. pten-
si in latere vno. xxx. cubitos tantū ptingebāt
Itaqz. v. cubiti illi lateris remanebāt intacti
in occidentali vero latere duo tantū sufficiebāt
Sūt qui dicūt de tribz vectibz supfluis. vniū
supadditū. v. vectibz i latere septentrionali. et
aliū in australi. et sic qd illis de erat adimple-
tū. Tertiū sectū dicit in duos q positi erāt in
duobz angulis parietū. vt recurati iuncturas
angulorū colligarent sicut iuncture anguloz
in scrinijs strapis ligari solēt. Sed h ex litte-
ra conicij non potest. Quia g in littera est. v.
vectes imitti p tabulas medias a summo vsqz
ad summū. de altitudine parietis intelligi
potest. Erāt aut iuxta summū parietis sup-
premā vni⁹ ordo vectū extensus in longuz p
rotum parietē. et iuxta summū parietis inferioz ali-
us ordo in eundē modū. et in media planicie
tres ordines. vt q dictū est. v. vectes fuisse in
vno latere potius ad numez ordinū q vectū
um referat. Erāt autē
in vnaqz tabula qn-
qz anuli. et in quolibz
duoz parietū vectes
xxx. qz. v. ordinū qui-
libet. vij. vectes habebat.
in latere occidenta-
li. x. vectes bini p sin-
gulos ordines. Sūt
qui dicunt nō omnes vectes eiusdē quātita-
tis fuisse sed quilibet vectis. v. qui erat in ma-
gnis lateribus erat. vij. cubitoz. et ita. v. suffi-
ciebant ad ptingendū. xxx. cubitos. et. v. vectes
qui ad occidentē erant singuli duoz cubitoz
erant. Sed iosephus loquēs de his vectibz
ait. vno quoqz habente magnitudinē cubito-
rum quinqz.

De distinctione tabernaculi et vtroqz
velo. Capitulo. lxx.

Tabernaculum

hoc distinctus erat in duas par-
tes. Posterior pō ad occidentē. et
cubitis ptebatur. et ita quadra erat in lō
gum. et in latū. et in altū. et. cubitozū. Hec
pars aditū dicebat. vel sanctū sancti. vel san-
ctuarium sanctuarij. vel sancta sanctoz. An-
terior pars ad orientē. et. cubitis ptebatur.
q communis erat sacerdotibz. et hoc di-
cebatur sanctū vel sancta. vel sanctuariū. Re-
spectu huius posterior dicebat sanctū sancti.
quasi cōsecratū sancti. vt dicit seculum secu-
li. v. sanctū sancti. id est sanctius sancto. vt di-
citur dñs dominoz vel rex reguz. Ad alter-
utras vero partes separandas posite erāt in
medio quattuor colune de lignis sethim de-
aurate. capita habentes aurea et bases argē-
teas. Tame ioseph⁹ dicit quattuor fuisse ta-
bulas ad modū aliarū operatas. equaliter a
seuicem distantes. inter quas tres angusti
patebāt ingressus. Sup capita vero colum-
narum superpositi erant duo vectes decē cu-
bitoz a pariete in parietē protensi. in quibz p
circulos aureos inuissum dependebat ve-
lum ante quattuor columnas extensum. qua-
drum in omni parte scz decem cubitoz. vt ex
omni parte phiberet aspectū interiorz. Erāt
autē velum factuz de bysso retorta. qd est ge-
nus lini candidissimi et mollissimi. et de iacin-
cto et purpura et cocco bis tincto. id est de fi-
lis sericis. iacinctini purpurei et coccei colo-
ris. opere plumario cōpositū. id ē ope acupi-
cto. Pluma em lingua quadā acus dicit. scz
egyptioz. quozū sūt diuersē lingue sicut gre-
corum. Hoc genus veli vulgo bistratū dicit
quasi bis stratū. Primo em fit tela cui cū acu
opere manuali subternunt diuersē pictura-
nones. Sūt qui dicūt opus plumariū a si-
militudie auū. quibz superaddita est pluma-
rum varietas. Idem opus dicit etia polimi-
tum. a poli qd est multū. pro multitudinē pi-
cturarum. Erāt autē hoc velū pulcra varie-
tate cōtextum. ex vniuersis vt ait iosephus
floribz. quos gignit bumus. et alijs picturis
quas poterant interserere pictozes. pter ani-
malium formas. In ingressu vero taberna-
culi qnqz colune erāt de lignis sethim de-
aurate capita habentes aurea. Bases vero

eneas. super quas duo vectes. vel vnus de-
cem cubitozū ptebatur a pariete in parietē
In vtroqz capite sui vtriqz parieti insert⁹ ad
modū trabis in domo. a q depēdebat aliud
velum p circulos aureos insertū ad modum
prioris operatū. Sed fm iosephū vsqz ad
mediatē columnarū depēdebat. tegēs eas
p qnqz cubitos. reliqui qnqz vsqz ad terrā ad
ingressum sacerdotū patebāt. Sup hoc ve-
ro dicit aliā cortinā laneā suppositā vsqz ad
terrā ptingentē. funibz per anulos eā ducenti-
bus et retrahentibz. vt in diebz festis redus-
cta pheret aspectū tabernaculi. In alijs die-
bus supducta phiberet aspectū. pāpue cum
nubilum videret. Textus em fortis erat et fa-
cile laborē sustinebat. et in ingressu tēpli Sa-
lomonis simile dicit fuisse appesam. Erāt em
interiori sanctuario arca federis cū his q in
ea reposita dicim⁹. et cū his q erāt ei suppo-
sita. In anteriori vero candelabrū ad austrū
mentia ad aquilonē. In medio aut velū non
lōge ab aditu altare aureū. qd etia ioseph⁹
thuribulum aureum vocat. de quo post dis-
cemus.

De cortinis et sago.
Capitulum. lxx.

Ectum taber-

naculi nō cōcameratū id est re-
curatū sicut in ecclesijs. sed pla-
nū ad modū palestine fuit qtu-
or operimentis aptatū. Primū operimentū
fuit cortine. et. q etia vela vel tentoria vel qn-
qz tabernaculū vocant. q erat facte de qtuor
pdictis coloribz ope plumario. Longitudo
cortine vnius erat. xxvij. cubitozū. latitudo
quattuor. qru quinqz mutuo sibi iungebant.
et qnqz similiter. vt quasi due cortine ex quibz
sibi cōiunctis redderēt. Iungebant aut ansu-
lis iacinctinis. q in vnoquoqz latere cortina-
rum disposite altera cōtra alterā veniebant.
et bine anulo aureo colligabant. sicut ad or-
natum colli fibule argenteae vel auree. vtrazqz
oram capitū solent colligare. Dicit tñ iose-
phus anulis aureis et vncinis eas fuisse iun-
ctas. Secundū operimentū erat saga cilici-
na. q et vela vel capillaria qnqz vocant. que
de pilis caprarum quos capillos quando-
qz dicimus ad differentiā lane ouium facta
erant. de quibus et cilina fiunt. Unde et il-
la saga cilicina dicta sunt q. p asperitate saga

dicebant, unde et quosdam pannos asperos sagias dicimus. Uel forte et quadra tura saga dicta sunt. Un et militare palium a gallis inuenit: quia quadrum erat sagum dictum est. Quod tñ ex aspero fiebat panno cōtra aeris intemperiem: et potuit dici sagū. Erāt aut saga hec, xj. longitudo sagi ynius habebat cubitos, xxx. latitudo q̄ttuor et erat, v. sibi mutuo iuncta, vt q̄si yñū saguz facerent, et alia sex q̄si in yñū sagū iūcta. Iungebant aut anulis aureis insertis anulis cōtra se venientibz. Utrū aut singule cortine vñ saga sibi iuncte ita copularent, an, xj. cortine sibi cōsute filo inseparabiliter in yñā cortinam iuncte erāt, et alie q̄nq; similiter, et ad tegendum tabernaculū hec due magne cortine tñ anulis et anulis iungerent: nō elucet.

De modo tegendi fm Bedam, Capitulum, LV.

Quomodo vero ex his tegebant tabernaculū videamus p̄us. Scdm Bedā ptendebantur decē cortine sibi copulate p̄ transuersum scz tabernaculi, totū operientes tabernaculū, et descēdētes p̄ latera vno cubito dista bāt ex omni parte a terra. Et qz simul iuncte xl. cubitos implebant, longitudinem tabernaculi que erat, xxx. cubitoz tegebant. Et, v. cubiti dependebant iuxta latus occidentale, aliq̄nq; tñ descēdebant ante aperturā que erat ad orientem. Tamen ne in composita penderēt vtrobiz cortine trāsgredientes duo magna latera tabernaculi vsq; in medium aperture trahēbant ibiz mutuo iungebantur, et similiter in latere occidentis. Et ita ex omni parte tabernaculū erat tectū cortinis, vno tñ cubito circa terram ex

omni parte non ventali, s. et orientali, totum tabernaculū: p̄ter ynum cubitegeretur, lato, Supponebantur saga similiter pertransuersum, sed q̄a erant, xxx. cubitoz p̄ latera descēdebāt vsq; ad terrā, et ita cubitū cortinis nō velatum ipa velabāt. Sed qz ex trāuerso, xliiij. cubitos habebāt cum essent xj. simul iuncta, et yñū quodq; erat q̄ttuor cubitoz, longitudinē tabernaculi, xxx. cubitis tegebāt, de, xliij. q̄ supererāt, vij. descēdebāt ad occidentē, et, vij. ad orientē. Partes p̄o sagoz q̄ supererāt pendētia iuxta latera duo magna vsq; ad terrā ex vtraq; pte reducebātur ad tegendū introitū orientalem. Sed qz vij. cubiti ex vtraq; pte veniebāt, in spacio vero introitus decē tñ erāt, superfuebat saguz saga. Uel forte in summitate cuiusq; duo cubiti retro plicati cōsuebant instar orarū vesti menti, et tūc ex equo veniētia saga de lateribus in medio introitū copulabant in eodem loco in q̄ et cortine, et similiter in latere occidentis. Propter h̄mōi sup̄futura vel replicatio nem sagoz dicit Beda primo dixisse dñm moysi, Sextū sagū in fronte tecti duplices, i. dimidiū sagū qd̄ excedit cortinas in introitu superflues vel replicabis. Et post plam̄ addidit, qd̄ supest in sagis, id ē yñū sagū qd̄ amplius est ex medietate ei⁹ operies posteriora tabernaculi, i. lat⁹ occidentis. Duplicabant aut ita vt impetū ventoz possent sustinere, et fm hāc dispositionē tabernaculū ex oi pte tegebatur sagis vsq; ad terrā: et nil ex eo videbatur, et tentoriū qd̄ erat in introitu p̄ciosuz: inuēit ibi erat, et cū sacerdotes intrabāt tabernaculū, vel necesse erat attollere saga et cortinas vt subintraret, vñ in medio iungebantur vncinis et anulis ad introitum eozū dissoluebantur.

Josephus aliter, Cap. LVI. **A**lia est iosephi dispositio cui p̄sentit Origenes et videt p̄babilior. At em̄, x. cortinas sibi mutuo iūctas, vt dictū est a fronte tabernaculi sup̄ introitū extēdi p̄ trāuersum et tegere totū tabernaculū, et descēdere iuxta latus occidentis vsq; ad terrā. Introitū vero nō tegi aliq̄ pte cortinarū: cū p̄mū velū haberet, Silr et d̄ sagis totū dīc opiri tabernaculū: excepto introitu, Sz qz duo cubiti sagozum

superfunt cortinis, et vtraq; pte dīc eos repli cari sub cortina: ne vent⁹ intrās inter saga et cortinas: totū p̄citeret opimentū, pro q̄ etiā dictū putat. Sextū sagū i fronte tecti duplices, s. etiā fm hec speciosa et p̄ciosa plimū ps extrinseca tabernaculi nō vi debāt, nec illud cortinarū qd̄ circa tabernaculūz desluebat, Frustra ḡ tāta facta videbant. Quocirca forte ex oi pte cortine et saga fumibz extēdebant circa tabernaculū, et papillis creis colligabāt funes, qz et papillos habuisse tabernaculum infra moyses dicit, et in modū tecti pendētis circūquaq; attolēbant: vt et tabernaculū vndiq; videri posset, et circūiri ab ingredientibus sub cortinis.

De pellibz suppositis, Cap. LVII.

Quocūq; vero mō hec duo opimenta disposita fuissent de reliqs duobz nō est q̄ nio, Sane tertū erat opimentū d̄ pellibz arietū rubricatis: q̄ supiora tñ tegētes, ad latera nō descēdebāt, fumibz et papillis creis affixis terre circūligate. Quartū qz opimentū i eūdē modū erat suppositū d̄ pellibz arietū iacinctinis, supposita p̄o erat hec duo p̄t estūz imbrū diffusionē. Vultos itaq; vt ait ioseph⁹ stupor habebat a lōge inspiciētes, nā colorē ei⁹ in nullo putabāt differre a celo.

Quid figurabant predicta, Capitulum, LVIII.

In hac cōpositi one tabernaculi p̄t deū et nō hominē sic disposuisse, qz vt ait iosephus singula hoz ad formā rerū facta repetit si q̄s absq; inuidia velit hec p̄siderare. Abditū ei qd̄ soli pontifici p̄uiū erat: figurabat celū deo et ange l attributū. Sanctuariū p̄o qd̄ i duplo erat: terrā et mare cūctis gressibz lia, sic et illa ps cōis sacerdotibz erat. Cortine celū sydereū, saga aq̄s q̄ sūt sup̄ firmamentū. Pelles rubricate celū empyreū in q̄ sunt angeli, iacinctine celū sup̄ vbi de⁹ sup̄ oia. Tñ in q̄ttuor coloribz veloz dīc ioseph⁹ figurari q̄ttuor elemēta. Per byssū terrā, qz d̄ ēra est, et p̄mo terreū et viridē colorē hz. Per purpurā mare, qz et cōchis marinis tingit, Per iacinctū aerē, qz i colore ei⁹ similat. Per coccū iḡ Est ann⁹ legitimus, nē, qz i colore ei⁹ affi est ann⁹ vsualis, est et

milat. Per mēsam tē pus vñ annū. Per p̄anes duodeci menses. Per coronaz q̄ttuor digitorū annū solarē q̄ttuor tempoz. Per coronā minore annū lunarē. Per septē lucernas candelabri septē planetas. Per, lxx. ei⁹ partes decarmoniaz planetarūz. Forte qz quisq; planetarū hz decē dignitates l po testates. Quinq; naturales, et q̄nq; accidentales, i. q̄b armonice, i. p̄portionalit̄ se hñt. In candelabro notat, qz q̄ sub eis sūt ad ipos tendūt, i. mot⁹ naturales et effect⁹ ab eis hñt: qd̄ etiā notat ornat⁹ ei⁹, cyphi, i. vasa liq̄ris aquā, sperule solē spericū lilia aerē: q̄ sol⁹ viciat odoribz.

De altari holocaustoz, Cap. LIX.

Recepit quoq; p̄ dñs fieri altare de lignis sēthim. Altare h̄ dicebatur holocausti vñ holocaustoz vñ holocaustomatū, et possz dici sacrificioz, s. a digniori nomē accepit. Erat aut i longitudinē et latitudinē q̄nq; cubitoz, scz q̄drū, et altitudinē triū, cui tāq; nūmis alto ad horā mīstratiōis aliqd̄ apponebat in q̄ staret mīster, qd̄ i plena ministratiōe tollebat. Altare em̄ grad⁹ hīc alibi p̄hibet. Erat ei p̄cauū instar arce sine opimento, parietes lignei, sed operi erat ere int⁹ et extra: l. vñ nō possent, si cut nec antiton vñ lignū paradisi q̄dlibet qd̄ vrendo fit mundi⁹, area ei⁹ siue arula erea erat tāq; fund⁹ arce, sup̄ quā fiebat ignis q̄ p fenestrā q̄ erat in latere orientali iponebat. In q̄ttuor angulis supioribz erat extra q̄ttuor re curua cornua, in q̄b q̄ttuor catene anulis inserebant, de q̄b dependēs craticula erea in modū retis facta vsq; ad mediū altaris int⁹ descēdebat, sup̄ quā cremanda, in odore dñō ponebant, q̄ ignis p̄ circulos craticule ascēdens de arula cōsumebat. Circa angulos vero inferiores q̄ttuor erant anuli crei, in quibz vectes imponebant de lignis sēthim operi ere ad portandū altare. De h̄ tñ altari et craticula ei⁹ ambiguitas est: nō solum inter nos: verūctiā inter hebreos p̄cipue cum hebraica veritas a nra translatiōe nil discrepare vi

deat. Nos qđdem sic habem⁹. Facies craticu-
lam in modū retis enca p cui⁹ q̄rtuor an-
gulos erūt q̄rtuor anuli enci: q̄s pones sub
ter arulam altaris.

eritq; craticula vsq;
ad altaris medium.
Hebreus vero sic h;
Facies ei michar, id
est craticulā: facturā
retis cnei, et sup rete

quatuor anulos ene;
os et dabis illā fundū are de sub⁹. eritq; rete
vsq; ad altari mediū. Iosephus autē sic, Cui
liberat craticula i modū retiaculoz scā Su
scipiebat em̄ tra ignē q̄ de craticula ferebat,
q; bases nō erāt ei subiecte. Cassiodor⁹ tñ se
nator in pictura quā fecit, cui⁹ in expositione
psalmoz meminit q̄tuoꝝ pedes in vtroq; al
tari fecit. Proinde videt q̄busdā nō supponi
craticule carnes assandas: sed fuisse q̄si vas
quoddā in q̄ sederet altare cui⁹ parietū alti
tudo altare ambiēs vsq; ad mediū altari⁹ ele
uata esset. in cui⁹ angulis sursum q̄tuoꝝ anu
li pendeāt, p̄ q̄s vectib; insertis altare ip̄i in
fidēs portaret. Altare em̄ nō legi⁹ alios anu
los habuisse. Sed vtrū separatū esset h̄ vas
reticulatū ab altari, ita vt amoueri posset al
tare ab eo cū vellēt et supimponi, an de ip̄o al
tari opere fusili ita fabrefactum esset: vt qua
si appositum videret̄ ambiguū est. Super
arula vero altaris quā in medio ei⁹ positā di
cunt, p̄ fenestrā ab oriēte struem lignoz ip̄os
poni asserunt. et super lignas carnes impo
ni assandas. Vel nō erat ibi arula: sed super
craticulā suppositā fiebat ignis. qđ velle vi
detur ioseph⁹ in p̄dictis v̄bis. Alijs videtur
nec operimentū nec fundū ip̄m habuisse: sed
parietes tñ terra repleti s̄m q̄ dñs dixit. Al
tare de terra facietis mihi, in cuius area su
perioris fiebat ignis: vbi cremanda impone
bantur. Et de craticula altari supposita idē
sentiūt. Arula vero

subter quā craticula
posita legitur. hebre
us arcunculā vocat
vel sulcū quē in me
dio parietū altarj fu
isse dic. vsq; ad quem
locum altitudo cra
ticule pertinebat.

De situ altaris et vasis ei⁹. La. LX.

Juxta p̄dictā opinio
nē exponit̄ subter vel
vel sup, v̄l sic ordina
tur l̄ra, quos pones
subtus, id ē subter q̄s
pones,

Deditum autem

P erat altare añ tabernaculū sub dī
uo nō directe añ introitū, s; aliqn
to ad meridiē descendēs, ita vt ante ipm im
molātes stātes ad aquilonē in ipm tabernacu
lū vsq; ad sanctascōz inspicere possent, Et
qz stabāt ad aquilonē, id est in altaris latere
aquilonari, et cōtra meridiem, qñs legi eos
sacrificasse ad aquilonē, quādoq; ad meridiē
Erātq; in vltis eius lebetes ad colligendos
cineres cū abundabāt et deportandos q in
locum secretum ⁊ mundū reponebant, ⁊ for
cipes ad emendandū ignem altaris, Et fusi
nule qñs grece creagras dicim⁹, qz inde de cal
darijs carnes cocte pferebant, et patilla qñ
vanilla a vehēdo: qb; prune ab h altari ad al
tare rhiniamatis deferbant, pter cacabosz
ollas ad carnes coquēdas: qñ tuxta altare
nō coquebant, oīa pō enea erāt. Hebrē⁹ ve
ro sic habet, Facies ei⁹ ollas: et ei⁹ palas, et
eius pelues, et eius vncinos, et eius ignium
receptacula,

De atrio circa tabernaculum,
Capitulum, LXXI.

Rat autē atriū

Circa tabernaculū in latere meri-
diano, & cubitoz, in aq̄lonari, can-
ozietali ꝑo. l. 7 totide ī occidē tali, Et sic q̄drū
erat vel q̄drangulū s; nō quadratū, sed ī for-
ma altera pte longiori. Et rāto ī latere austra-
li, & columnae alte. v. cubitis, v. elliūte laminis
argenteis, capita hāz

Eminentia quidem
erat in summate colu-
narū et ipsa perforata et
in foramine due cor-
de, una hinc et una in-
de quae teneret columnas
rectas, in glosis inquit
vi. exodi dicuntur lin-
gule, et quae decaluate
et quasi rotundae sunt summo
ad modum linguae ap-
pellat eos ioseph. angu-
lus. Credibile etiam
est quod singulis basi-
bus columnarum inferius
esset infixa cavilla, quae

Hoc fm p̄dictas sen-
tentias nō est seruā-
tū sed mystice,

Quia forte cōcanus
erat locus ad recipi-
endos cineres hosti-
arum.

La, LX.

gum. et. v. in latum p
columnas depende
bat. de capite vsq ad
basem diffusa. vt ni

quã etiam tota colũs
na terre firmiter ihe-
reret,

bil a pariete differre videret: nisi forte p aeris
intrepere. qñq; retro funibo z parillis trabe
retur. vt sub ea tāq; sub tecto recipere popu
lus. In eundē modū latus aglonis. et. co
lumnas z cortinā habebat diffusam. ab occi
dente pō decē colūne. z cortina cubitoz. la
trū cingebat. In ingressu pō ad oriētē tres
colūne hinc z inde tres stabāt: z cortine iuxta
has diffuse nihil a pōib; differētes. In me
dio vero latere eius q̄ttuor erant columnae in
modū portarū: q̄bus appensum erat velum
de quattuor preciosis coloribus. cōtextum
opere plumario. quod ad egressum z ingres
sum facile attolli et deponi poterat. Floran
dum tamē in longio

ribus lateribz fuisse
colūnas, xx. inter q̄s
erant aperture, c. cu-
bitorū, et in duobus
minoribz, ix. sed ppter
angulares q̄ comu-
nes erant duobz late-
ribz, dicāi ibi, xx. h̄
po decē. Et designa-
uit dñs p̄ numerum
columnarū, numerū
intercapedinū. Ha-
bebat ergo vtrūq; la-

luminas, i. xx, intercapedines. Alia latera, x.
columnas, i. x, intercapedines.

De lucernis tabernaculi.
Capitulum, LXII.

Recepit etiam

Poñs offerri a filijs israel oleū oli-
uarum purissimū: piloq; tulum.
Hoc em̄ pur⁹ ē q; nuceū, vel lineū, vel myr-
tinū, vel rasaninū: vt sp arderet ex eo lucerna
in tabernaculo testimonij, quā accendebant
aarō ⁊ filij ei⁹ vesp̄e, ⁊ vsq; mane lucebāt sup
candelabzū septē lucerne coram domino: in
die vero tres sūt. Lignum lucerne papireus
erat, cincinnula vero quam mergum dicim⁹
aurea.

De cōmunibꝫ vestibꝫ sacerdotū.
Capitulum, LXII.

Terū locutus

est dñs ad moisen dicēs, Appli-
ca fratrē tuū aaron ad te, cum fi-
lijs suis de medio filioꝝ israel, vt sacerdotio
fungant mibi, faciesq; vestē sanctā fratri tuo,
in q̄ sanctificat⁹ mibi mīstret. De his sane ve-
stibz, qz p̄fuse agit hystoria ad eundētiā p̄gruo
ordine, psequamur. Quattuor erāt vestes tā
sacerdotibz minoribz q̄s chaneos vocabant,
q̄s p̄ncipi sacerdotū: quē arabarchū appella-
bāt cōmunes, et alie q̄ttuor post illas q̄bz so-
lus arabarchus, id ē p̄nceps sacerdotū vte-
batur, q̄bz fm ordinē hūc induebat. Purifica-
tis p̄us manibz ⁊ pedibz aq̄, sacerdos induē-
bat manachasim q̄bz strictoriū sonat qd gre-
ce bracce, latie femalia dici p̄t. Eratq; de bys-
so retorta cōtectum, ingrediētibzq; per ip̄m
pedibus ascendeat

Origenes, Femorale
vestimentū ē: in quo
pudenda corporis con
tegi ⁊ cōringi solent.
Et ne turpitudine des
fluentibus femoralis
bus reueletur, zona
femora constringunt

linalyndonē duplici
ci vestibatur, quod
ceetomone, id est li
neum dicebat, quaz
id est primos motus
qs penit⁹ cohercere
nequit refrenet.

nos linea stricta siue
camisiam vel subucula dicimus, quam moyses
abanech appellauit, sed post a babilonijs di-
scientes hebrei emissaneam dixerunt. Est aut de
scendens vsq; ad talos: et deceter corpori coar-
ptata, s; manicis brachia valde stringens, na-
stilibus vel nastulis hinc inde sup humeros ca-
pinum costringentibus. Tertio stringebat bal-
theo lato, qsi digitis quattuor sic reticulato, vt
qsi pellis viperica qua in estate exiit videret
coacta floribus cocineis purpureis et iacincti-
nis, flamen po tñ byssini erat, sumens initium
cingedi a pectore, circumductus lateribus iterum an-
tymbilicu redibat: ibiq; modice stringebat, et
vsq; ad tybias depedebat: ad decorum dum sa-
cerdos nil opabatur, cum aut sacrificabat: ne im-
pediret pendentes summitates sup leui huius
rū reflectebat, vñ et forte diaconus quicq; casula

plicatā eide humero supponit. Quarto sim-
plicem thiarā gestabat in capite: a cidari pō-
nificali plurimū differentē. Erat enī in modū
pui calamati v'l cassidis modice, medietatē
verticis excedēs: dicebaturq; manephei hūs
vittas q; inuolute sepi⁹ necebant ne facile la-
beret, hūs desup aliud velamē byssinū vsq;
ad inferiora barbe descendēs, celās pillici li-
gaturas z totā capitis supficiē, aptatūq; pfe-
cte ne laborāte sacerdote rueret.

De pontificalibus indumentis.
Capitulum, LXXIII.

Super hec pro-
prijs q̄tuor vestib; induebat ara-
barchus, q̄rū p̄ma tunica erat sa-
cincta poderis vel ipoditis dicta, s. talaris:
quā hebre⁹ mechir dicit, Eratq; de duabus
infectionib; facta, s. futa sup humeros, z p la-
tera i modū dalmatice facta, manicas eiusdē
coloris hūs affutas, capitiū hūs nō ex trās-
uerso sup scapulas s; in longum, sectionē ha-
bebat a pectore vsq; ad medias scapulas: cui
apture ne aū z retro turpt(er) appareret assu-
ta erat vitta: q; sup scapulas hinc inde nastu-
lis astrigebat. Habebat aut p fimbrijs, lxxij
tintinnabula aurea q̄b; erat imixte totidem
nastuli q̄si mala pumica ex iacincto z purpu-
ra z cocco bis tincto: ita vt p tintinnabulū
eēt malūgnatū, q̄si interscalari mō posita: vt
audiret son⁹ cū sacerdos sol⁹ igrederet v'l e-
grederet sanctuariū
et nō moreret. Sup
hāc tunicā videt iō-
seph⁹ velle accigi pō-
nificē cingulo p̄dicto
quo alij sacerdotes
sup lineam tunicam,
alij nōdū ipm accigi
dicūt, sed sup ephod
vt sup oīa indumen-
ta ad vltimū cingere
tur. Fuerūtq; q; dice-
rēt duas zonas habuisse pōnificē, p̄mam ad
modū sacerdotū, scōam sup ephod, q; due tū-
p vno habebat idumēto. Scōa vestis erat
ephod filis suphumerali grecoz d̄ p̄dicts q̄tuor
or colorib; auroq; p̄textū sine manicis ad mo-
dū collobij, descendēs vsq; ad renes, adeo vt
supcingi possz supiorē p̄te tunice iacinctine tes-
gēs: inferiorē relinquēs itactā, Ore p̄o laterū

Et si ad lram verum
nō fuit q; moreretur
sacerdos cum fonus
nō audiebat: tū alle-
gorice p hoc datur in-
telligi q; non debent
esse muti sacerdotes
q; debent curā gerere
gregis sui. Vñ dicat,
Vt cam nō latrant,

vincinis z anulis aureis iūgebāt, apturā ha-
bēs in pectore q̄drū
ad magnitudinē pal-
mi in q; logion inse-
rebat, i cui⁹ p̄te supe-
riori sup vtrūq; hu-
merū infibulati erāt
auro duo lapides o-
nichini sardonices s; iosephū, fm. lxx, s. ma-
ragdi, in q̄b; erāt sculpta, xij, noīa filioz israel
p̄uincialib; lris, lingua hebrea iuxta ordinē
natiuitat; eoz, vj, no-
mina senioz i hume-
ro dextro, minoz in
sinistro ob recordati-
onē filioz israel. Ha-
bebat aut capitiū ex
trāsuerso sup hume-
ros forib; loris con-
textum. Quod legif
samuelē z dauid idu-
tos, ephod aliō erat
et p̄ne ephod dicit
batur: et erat lineum
istud vero mira pul-
critudine vermicula-
tū. Tertiū erat ornamētū qd̄ hebreus effin,
grece logion, latin⁹ rōnale dicit, q̄drangulū et
duplex, ne pōdere gēmaz rumpere, mensu-
rā palmi hūs, s. apturā suphumeralis implere
sufficiēs, ex p̄dictis q̄tuor colorib; p̄textū et
auro, eodē scemate q; z suphumeralē, Erātq;
in eo, xij, lapides auro firmē inclusi, p q̄tuor
or ordines trini i singulis, In p̄mo ordine sar-
dines, topas, smaragd⁹. In scōo carbuncu-
lus, saphir⁹, iaspis, In tertio liguri⁹, achates
ametist⁹, In q̄rto crisolit⁹, onichinus, z beril-
lus, In q̄b; erāt sculpta, xij, noīa filioz israel
iuxta ordinē natiuitat; sue singula i singulis
vt gestaret sacerdos memoriale filijs isrl z fi-
lioꝝ israel in hūeris z pectore ob recordatio-
nē triū q̄rū vñ p̄p̄s essz memor: ipe p̄o duo-
rū, vt scz p̄p̄s vidēs noīa patrū suoz satage-
ret ne a p̄tute p̄oz degeneraret, Sacerdos
p̄o vitā z fidē patriarchaz meminisset imita-
ri, Veminisset etiā p̄p̄m ex his patrib; ortū,
sacrificijs z orōib; deo p̄medare, Apella-
bat enī rōnale iudiciū, q; scripta erāt i eo bec
duo noīa: iudiciū z veritas, vel doctrina et
veritas, Sane vbi nos habem⁹, pones i rō-
nale iudiciū, iudiciū z veritatē, hebre⁹ habet

Palm⁹ mi, quarta est
mensura q; fit pugno
extenso pollice reliqs
digitis cōplicatis cō-
tinēs dimidiū pedes,
id ē lris z figuris qui
busdā notis omnib;
sunt characteres q̄daz
vulgo notū, q̄b; etiam
laici in cōputatiōib;
dicunt vñ in digitis
suis, vel p̄uinciales
lre dicunt egyptioz
quas ppter cohabita-
tionē eoz nōuerant,
Sed siue s; siue alio
mō itelligas lingua
hebrea erāt sc̄pta,

purim z thumim, vñ z sortes in q̄b; iudiciū
veritas inquit solet purim dicit Tradit at
in medio rōnalis fuisse lapidē q̄drū: magni-
tudine duoz digitorū, in q; fm coloris muta-
tionē ppendebāt: vtrū deū placatū haberet
an offensum, Ioseph⁹ dicit sardonice: qui in
dextro humero gerebat, cū sacrificiū pōnifi-
cis deo placebat: tāto splendore micare q; etiā
pcul positus radi⁹ eius appareret, egressurus
p̄o ad plū si de⁹ cū eis esset, tātus fulgor i la-
pidib; rōnalis apparebat vt oī fieret multitu-
dini manifestū eoz auxilio deū adesse, et ob
id rōnali iudiciū nūcupari, Asserit aut iose-
phus hūc sardonice z fulgorē sardonice et
rōnalis cessasse annis ducētis añq; ipe scri-
psisset hec, cū de⁹ moleste ferret trāsgressiōes
legis, Erāt etiā in q̄tuor summitatib; rōna-
lis q̄tuor anuli aurei, q̄rū duob; supmis in-
serte erāt due catene auree sibi iūuicē coherē-
tes, i, obliq̄te ad modū, x, lre sibi i medio cō-
iuncte, v'l pōt⁹ exp̄mit facturā catene i q; ma-
cule maculis coherēt
p q; hebre⁹ bz plexas
opere ppleto, Iose-
ph⁹ dicit per fistulas ve-
mentes, qd̄ iuxta cal-
deū sonat terminatas
id est ad q̄titate spa-
cij in q; ptendebātur
factas: q; sursum ferebant vsq; ad scapulas
pontificis: sup q̄s inferebant duob; vncinis
aureis suphumerali firmiter insertis, duob;
vero anulis inferiorib; assute erāt due vitte
iacinctine: q; circa latera ducte duob; anulis
aureis inter scapulas inferebant q; sub vtro-
q; sardonice i ephod fixi stabāt vt vtraq; li-
gatura ephod z logion sibi iūuicē firmē co-
hereret, Sup hec dicit ioseph⁹ zonā ex q̄tuor
colorib; z auro p̄sertā: ex vtroq; latere circū-
ductā, z iterū reuolutā añ pect⁹, i vtraq; sum-
mitate isra pendēte: habentē ex aureis fistu-
lis fimbrias miro decore cōpositas,

De mitra et thyara,
Capitulum, LXXV.

Vltimū erat capi-
tis ornamētū, qd̄ cōmuni⁹ thyra-
ra vel mitra dicit p̄t vel insula, spe-
ciali⁹ vero cidaris, Eratq; thiarā ad modū
p̄dicte facta: q; cōis erat sacerdotib;, sup quā
psuta erat alia tota iacinctina: q; circūdabāt

aureo circulo trib; ordib; facto, sup quā ab
occipite stabāt flores aurei plantaginū simi-
les a tempore ad tempus, A fronte vero su-
pra stabat flos aureus similis herbe, quam
greci iusquiamū dicunt: magnitudine digiti
vnius, In superiori vero plauicie thyare ex
omni parte in circūitu vsq; ad summitatē ei⁹
que in acutissimū deficiebat cacumen, parti-
culatim p loca erant malagranata aurea: cū
spinosas extremitatib; suis fabrefacta, Sup
frontē vero pendebat lamina aurea: quā pe-
talū dicit ad modū lune dimidiē facta, q; ar-
cuationē sursum habēs, et i medio anulū au-
reum vncino aureo inferebat: q; thyare inser-
tus erat, In q; sculptū erat aiorh adonay id
est sanctū nomē dñi, s. tetragramaton, qd̄ in-
effabile dicit, nō q; dicit nō possit: sed quia rem
ineffabilez significat
qd̄ his lris scribitur
De, iorh, beth, yau,
que sonāt principū,
vite, passiōis, iste, qd̄
est p passionē huius
quem prefiguratur hic sacerdos reinitabitur
et recuperabitur vita in adam perditā, ne ve-
ro cum moueretur pontifex: moueretur z la-
mina sancta, Sursum ligabatur vitta iacincti-
na perspicua: celante vncinum et anulum
q; circūducta capiti z ligata in occipite, depe-
dentes summitates sup humerū vtrūq; dif-
fundebat.

De typo vestium,
Capitulum, LXXVI.

His vestibus or-
natus pōtifer imaginē tot⁹ orbis
sup se p̄ferebat, Feminalia enī z li-
nea stricta, q; byssina erāt erāt figurabāt, bal-
tel p̄o q̄tq; erāt circū-
uolutionē oceanī, tu
nica iacinctina aera
ip̄o colore p̄ferebat
per tintinnabula so-
nitus tonitruū p ma-
lagranata choruscationes significabantur,
Ephod vero sui varietate celū sydereū, qd̄
aureis colorib; intertextum erat: significat
q; calor v̄talis penetrat vniuersa, Duo sar-
donices solem et lunam: vel duo emisperia,
xij, gemme pectorales, xij, signa in zodiaco,
Pulcre quod in medio erat rationale ap-
p̄

pellabat, Rōne em̄ cūcta sunt plena: et terre
na adherēt celestibus. imo rō terrenorū et tēp
caloris et frigoris, et duplex inter vtraq; tēpe
ries: de celi cursu et ratione descendit, Cydar
celū empyreū lamina supposita deū oīb; p
sidentem.

De cōpositiōe altaris incensi et loco ei.
Capitulum. LXXVII.

Dest vestiū cō
positionē locut' ē dñs ad moī
sen de mō psecrationē distulim' de
altari aureo psequētes. Factū em̄ erat h̄ al
tare de lignis sethim. hñs cubitū lōgitudis.
et alterū latitudinis. i. qdrū. et duos cubitos
in altitudie. Vestitūq; erat auro purissimo.
cornua habens et craticulā aureā et catenas
et anulos et vectes aureos instar poris. vtrū
vero arulā haberet: an cineres exaperet ter
ra: ambiguum est. Iosephus addidit q; per
angulos singulos coronas. vj. habebat et au
ro purissimo. quod singulariter forte in exo
do dictū est. ita. Fa
ciēs ei coronam au

ciēs ei coronam au
reā p girū. Hoc al
tare dicebat incēsi v
thimiamatis. q; singulis dieb; mane et vespe
ad cōsummandū iuge sacrificiū quod fiebat
de duobus agnis. super illud thimiamata in
cendebat sanctificatū dño. Fuerūt tñ q; dice
rēt. mane solū incēsum. i. thus supimponi. ve
spere pō p dignitate sacrificij vespitū thimia
ma. Ceterū vtrū h̄ altare esset intra scāctōz.
an in sanctuario cū cādelabroz mensa: scī vi
dent dubitare. Nec est putandū in dubiū ve
nisse qñ esset i sanctuario. cū hebre' b̄ dicat et
ioseph' plane. et pma positiō tabernaculi fa
cta a moīse innuit. nisi q; paulus ad hebreos
thuribulū ponit aureū intra sanctasctōz so
lummodo. Potuit esse sane q; in templo vbi
omnia ampliata fuerunt et multiplicata p
ter altare aureū quod erat extra velū. ad qd
bis in die necessariū

erat ingredi. erat su
peradditū thuribu
lū in aditu. in q; sum
mus sacerdos prius
nas et thimiamata que
secum ferebat adole
ret. qñ ad interiora cō

tingebat ipsum pene
trare.

q; dicunt sanctasctōz.
Collocatur intrinse
cus arca. supra quā
cherubin extensis alis sese inuicē ptingentib;
bus statuunt. ibiq; ex auro velut basis tabu
la qdā collocat: q; appellat ppiatorū. sed ad
altare aureū incensi. Preterea in exteriori lo
co candelabzū ponit aureū in pte australi. vt
respiciat ad aqlonē. in pte vero aqlonis mē
sa collocat: et ppositio panū sup eā. necnō al
tare holocaustoz iuxta velamē inter pōnit

De cōpositione thimiamatis.
Capitulum. LXXVIII.

De cōpositiōe ve
ro thimiamatis scī locut' est dñs
ad moīsen dicēs. Sume tibi aro
mata stacten et onicha galbanū boni odoris
et thus lucidissimū. eqlis pōderis erūt oīa. et
in tenuissimū puluerē ptinges ea. Onicha
fert esse ostreola puula. suauē redolens. ma
gnitudine hūani vnguis vñ et onicha dñ. qz
onix grece vnguis dñ. Stacten est gūmi qd
fluit de myrra qd et myrra dñ. Galbanū vero
suc' ē ferule. et nascit i syria optimū. cartilagi
nosum scz et min' lignosum: cui' odore fugā
tur serpētes. Ferula q; et feniculū: in gar
gano nascit. cui' succus vilior est. Thus pō
lucidissimum optimum: quod masculū dicit
tur. quia instar humani testiculi rotundū est
Dicit etiā libanū a libano monte arabie in q
nascitur arbor thuris ad aceris qualitatem
perplexo et intorto vimine. Ex his q̄ttuor fie
bat puluis thimiamatis sancti. prohibuitq;
dñs talem fieri cōpositionem in vsus homi
num. q; si quis simile faceret vt odore ei' fru
eretur: periret de populis suis. Inde est q; in
ecclesia nō datur odor thuris bñdicti spon
so et sponse. Inde etiā est q; oblato thure be
nedicto sup altare. si descendat thuribulū ad
clericos in choro. vel ad laicos. aliud thus
sine benedictione ponendum est et hominib;
offerendum.

De cōfectione sancte vñctionis.
Capitulum. LXXIX.

Arguentum eti
am sanctū d̄ q̄ttuor fiebat aroma
tibus. Aroma vero dñ qdlibet p
gmētū qd odore suo aera inficit qñ acrioma.
Sumebant quidē qngenti sili virgultorū

prime. i. sapie myrrē. Et est myrra arbor q
grece smirna dñ. v. cubitoz: q; est i arabia. cui
us p̄gulta arabes exurūt vt meli' pullulēt
et fructificēt. ex q̄rū nitore multos p̄traherēt
intolerabiles morbos: nisi fumo stactis oc
currerēt. Cinomomi. cc. sili. et calami tori
dem. cassie pō. d. Et est cinamomū virgultū
indie vñ ethiopie. duoz cubitoz. dictū qñ cā
namomū. qz in modū canne subtiles hz calo
mos et replicatos. q; fracti spiramentū vñibi
lereddūt. Calam' pō spēs aromatica iuxta li
banū. Cassia i aquosis nascit. crescit i immē
sum odore reddit. Hec redacta i puluerē cū
oleo oliuarū cū mēsurā hñ p̄ficiēbāt ope vñ
gentarij. et dicebat sanctū vñctionis oleū vñ
yngentū sanctū. de cui' vsu loco suo dicem'
Ioseph' etiā balsamū apponi dicit.

De labeo eneo. Capitulum. LXXX.

Labeus est ite
rū dñs ad moīsen. Facies et labiū
eueū cū basi sua. vas. s. lauatozū
qd etiā luter dñ. qd erat inter tabernaculū et
altare holocaustoz. in q; missa aqua lauabāt
sacerdotes manus suas et pedes. vestes san
ctas accepturi vt sacrificarēt. sili ingressuri ta
bernaculū et egressuri qd dñ factū de speculis
mulierū excubantiū ad ingressum taberna
culi. Forte de sedib; speculoz eneis factū fu
it. Vel pōt' eo facto in circuitu labij supmi
circūposita fuerūt specula: i. qb; sacerdos vi
dere posset: si vspiam vel in facie vel in veste
maculā haberet abluendā.

De redemptione numeratorum.
Capitulum. LXXXI.

Lerumq; dixit
dñs ad moīsen. Cū numerabis fi
lios israel dabit q̄sq; p̄ciuz p ania
suā: ne sit in eis plaga. dimidiū sili iuxta mē
surā sanctuarij. Silius autē. xx. obolos hz.
A. xx. annis et sup dabū tabeo em̄ tpe ad no
men familie trāsibāt. Diues nō addet: et pau
per non minuet. Et hec pecunia ad vsus ta
bernaculi reponēbat. Hoc i dauid vindica
tū est. qz alit fecit q; de' iusserat. qz regnās in
pace qñ supbe p̄lm numerauit: et numeratū
iuxta p̄ceptum dñi nō fecit offerre. et sic i du
obus peccauit.

De electione artificij et datione tabularū.
Capitulum. LXXXII.

Decauit etiā do
min' ex noīe. i. moiatim elegit. hui'
opis sumos artifices. befeleel filiū

huri de tribu iuda et
ooliab ei' sociū. hz mi
nus peritū filiū achi
samech de tribu dan
q; s̄pleuit spū dei. id
est scia ad excogitan
dū in oī ope fabrefa
ciēdo. Cōpletisq; ser
monibus his dedit
moīse duas tabulas
lapideas digito dei
scriptas.

Uiciū sc̄ptoz in duo
bus maxie attēdit in
p̄p̄is noīb; et nume
ris. et qñ paralip. se
re totus p̄stitit in his
duob; potuit esse vñ
cū scriptoz: q; cū cer
tum numerū annoz. befeleel posuisse debue
rint: incertū p certo scripserūt.

De vitulo conflati.
Capitulum. LXXXIII.

Adēs populus
q; moīses moraz faceret: dixit ad
aaron. Fac nob; deos q; p̄cedant
nos. moīse em̄ ignoram' qd acciderit. Excus
sant se hebrei dicētes. qz eloyim nō tñ deos:
h; etiā dños sonat. et dicūt eos petiisse duces
itineris. Aaron pō et hui' restiterūt. S; indi
gnat' p̄ls spuēs i faciē hui': spūis vt tradit
cū suffocauit. Un timēs aarō ait. Tollite in
aures vroz et ilberoz et afferte ad me. Hoc
erat qd char' et p̄ciosius habebāt: putās. qz
p̄sulēt auaricie sue nollēt afferre. q; cū ac
cepisset formauit ex eis vitulū p̄flatilē ope fu
sorio. Forte aliud nō reciperēt: qz adorauēt
bonē in egypto. Tradūt qdā aarō picasse in
ignē in aures: et inde ope demonis p̄flatū ca
put vituli tñ. qd tñ qñq; vitul' qñq; caput
vituli vocat. qz i excusatoz sui infer' legit a
aron dixisse moīse. Proieci illō i ignē. et egres
sus ē hic vitul' et dixit p̄ls. Hi sūt dii tui isra
el q; te eduxerūt d̄ tra egypti. Fecitq; aarō alta
re corā eo: et i crastinū indixit solēmitatē. ma
neq; surgētes obtulerūt hostias: sed itq; p̄lius
māducare et bibere et surrexerūt ludere. id est
adorare. Tūc ait dñs ad moīsen. Descende
peccauit p̄lius tuus. q. d. iā nō mē. Dimitte
me vt deleā eos: faciāq; te in gentē magnā.
Cui moīses. Quēso dñe: quiescat ira tua ne

Origenes in omelia
d̄ tabernaculo. Fiūt
preterea quedā vela
minib; distincta: que
appellantur sancta et
alia nihilomin' secū
do dissentat velamine

dicant egyptij, callide eduxit eos ut interficeret eos i montib: impotēs eis dare terrā quā pmisserat. Recordare qz seruoꝝ tuoꝝ qbz iurasti dicēs. Terrā hāc dabo semini vꝛo. Placatoꝝ dñō descēdit moyses: serēs tabulas ex vꝛagꝝ pte digito dei septas. Cui occurrit ioseph: q forte singulis diebꝝ i occursum eꝝ egrediebatur. Nō eñ credibile est cū moise cum ieiunasse. Et ait ad moisen. Ululatꝝ pugne est in castris. Cui moyses, imo vox est cantantiū. Et appropinquans vidit vitulū z choros, et iratus piecit tabulas z pꝛacte sūt. Cōbussit qz vitulū z massam redegit in puluere, quem sparsit in aquā et dedit ex eo potū filiis israhel. Cūqz accusaret aaron qz pplm audierat: excusans se aaron dixit q supꝛa dicta sunt, dicens se timuisse populū: qz pnus erat ad malum. Vidēs ergo moyses qz ornamentis nudatus esset populus scilicet vꝛ auxilio dei vel potius idolatriā quā longo tempore ante cōceperat tandē manifestauerat, vꝛ forte vidēs sibi indicatos a deo scelꝛ auctores p puluere bibitiū q in barbis eoꝝ miraculose apparuit, stans in porta castrorꝝ z aduocans leuitas ait. Qui dñi est iungat mibi. Ponat vir gladiū sup femur suū: trāsire p mediū castrorꝝ, occidat qsqz amicu suū z fratre, quem scz signatū puluere inuenerit. Et ceciderūt ea die qsi tria milia. Alia trāslatio bz. xxiij. milia. De his oibꝝ q dicta sūt de vitulo tacet ioseph, tñ opiniones eoꝝ de moza moisi narrat. Alij eñ dicebāt eū a bestiis comestū. alij a dñō trāslatū. alij sane mētis cū dñō pholophantē.

De prece moisi et minis dei.
Capitulum. LXXXIII.

Altero die locutus ē moyses ad populū. Peccastis peccatū maxmū. Ascendā ad dñm si quivero eū deprecari p vobis. Et cū ascendisset ait. Obsecro dñe, aut dimitte eis hanc noxā: aut dele me de libro tuo quē scripsisti. Qd de impetu animi nō derōne qdā dictū tradūt, vel ex magna cōfidentia in deū p impossibile dictū, q. d. Sicut impossibile est vt me deleas: sic oro nō posse fieri qn dī mittas. Augustinus dicit ex cōsequentibꝝ ra-

tiocinationem debere concludi, vt scz qd sequitur pmittatur sic. Aut dele me: aut dimitte eis. Que ponitur p equipollenti sua, q. d. Si non deles me dimitte eis. Disiunctiva eñ vertit iunctiua, destructo quod ante cedit z manēte qd cōsequitur. Scribitur de lexi de libro vite dicat quis dupliciter, vel fm pꝛescientiam vel fm pꝛesentem iusticiam. Cui dominus Qui peccauerit mibi: nisi peniteat delebo eū, q. d. Nō te: qz non peccasti. Vade duc populum istum angelus meus pcedet te. Non eñ ascendē tecum, qz populus dure cervicis est: ne forte disperdam te in via. Tradūt hebrei qz pus deꝝ ipe custos eoꝝ erat. deinceps dedit eis michaelē custodē eoꝝ pꝛiū, sicut ceterē nationes pꝛios habēt angelos custodes sibi delegatos. Addidit etiā dñs. Semel ascendā in medio tui: z delebo te. Et est cōminatio captivitatis babilonice vel romane. Et nota alcesum duplꝛ dictū vel ab inferioribꝝ ad superiora, vel ab oculis ad manifestā: et sensus. Manifestabo me tibi malo tuo.

De translatione prioris tabernaculi.
Capitulum. LXXXV.

Adiens becpopulus luxit: nullꝝ indutus ē cultu suo. Deposuitqz ornatū suū a mōte oreb. Tollentqz moyses tabernaculum qd cōmode de pꝛi tabernaculo intelligit: qd si bi fecerāt, vt ante ipm iura tractarēt. Quod eūz huculqz fuerit in radice mōtis vt pꝛo pinquꝝ esset dñō, voluit dñs a se illud remoueri, z tetēdit illō moyses ex altera pte castrorꝝ, z longe a castris. Egrediebatur qz moyses ad illud, et plebs stabat i foribꝝ tabernaculorꝝ suorꝝ: et adorabat pcul. Descēdebatqz columna nubis, z loquebatur dñs cū moise cernentibꝝ vniuersis facie ad facie, sic solet loqui hō ad amicu suū, id ē manifeste.

Scdm hunc modū paulus erat scriptus in libro vite quando persequabatur ecclesiam.

Scdm hunc modū iudas erat scriptus i libro vite.

Scdm hunc modū iudas erat scriptus i libro vite.

Et ipm tabernaculū intrabat moyses cū deo loquēs.

Quasi auertens faciem suam ab eis.

Moyses vidit posteriora dñi.
Capitulum. LXXXVI.

Obrauitqz iter moyses ad dominū. Respice populū tuū: gentē hāc. Vis vt educam populū: indica mibi quē missurꝝ es mecum. Dicitqz deꝝ. Facies mea pcedet te. Ecce iā maiꝝ impetraverat moyses: plus notat i facie qz in āgelo. Sz qz in facie intellexit moyses aliquem qz similitudinē deo pꝛiū addidit. Si tūpe nō pcedes, ne educas nos de loco isto. Cui dominꝝ. Et pꝛbū qd locutꝝ es facies, et teipm noui ex noie, i. pꝛie z specia liter mibi placuisti. Vocabor in noie dñi, cōmendatur corā te, i. faciā me vocari deū, et ducē vꝛstrū ex miraculis q faciā, et nō ob aliud nisi qz volo, qz miserebor cui voluero. Cui moyses. Ostēde mibi faciē tuā. Cui dñs. Nō poteris videre faciē meā. Nō ei videbit me hō z viuet. Stabis i cauerna petre: et trāsibit corā te gloria mea. Quā qz nō sustineres: ponā manū meā corā te. Cūqz pꝛāssero tollā manū meā: et videbis posteriora mea. qd rōne similitudinis dictū ē. Sicut eñ a tergo visus hō scitur qz hō sit: sz nō qz hō sit, ita deū esse mō scimꝝ: sz qz sit nondū scimꝝ. Potuit eē q in tāta claritate pꝛāsserit dñs, quā hūanꝝ nō sustinuisz aspectꝝ, z opposita ē nubes moisi. Deinceps cū lōgꝝ abisset: potuit a moise videri. Ad lram hebrei tradūt vidisse eum posteriora hominis et in occipite quas dā ligaturas.

De secundis tabulis z gloria vultꝝ moisi.
Capitulum. LXXXVII.

Et ait dominus ad moisen. Precide tibi duas tabulas instar priorū, et scribā sup eas pꝛba q habuerunt tabule qz fregisti. In deuteronomio etiā dꝛ deꝝ scripsisse. In sequētibꝝ pꝛodicit. Scribe tibi hec zā. Et paulo post. Fuit moyses cū dñō, xl. diebꝝ zc, et scpsit in tabulis pꝛba federis, x. Pꝛd dicit q auctori tas scribēdi fuit i dñō: miltēriū in moise. Cūqz excidisset moyses tabulas, de nocte cōsurges montē ascendit, et trāsēunte dñō corā eo i turbine, pnus i terrā adorās: ait. Obsecro vt

gradiaris nobiscū: auferasqz iniquitates nꝛas: et possideas nos. Cui breuiter dñs memorauit qdā q etiā pꝛdigerat, de tribo solēnitatibꝝ, d de oblatiōe pꝛiū z pꝛmogenitoꝝ. Et addidit. Ne cū gētibꝝ terre pꝛmissiōis aliqd habuerent participiū. Fuitqz moyses scdo cū dñō xl. diebꝝ et xl. noctibꝝ. Panē nō comedit z aquā nō bibit. Cūqz descendisset d mōte cū tabulis apparuit facies eiꝝ cornuta: et ipe ignorabat, i. radij miri splēdoris ferebāt d facie eiꝝ. q reuerberabant oculos intuentiū. qz

Sicut in christo qñ eiecit de tēplo vendētes z emētes.

gliaz vultꝝ moisi apꝛpellat paulꝝ aplꝝ. posuitqz velamē sup faciē suā cū loqueret filijs israhel. Locutus quoqz est eis oīa q sibi fuerāt impata. Quantū aut hec glia durauerit, et vꝛuz semel vel pluries hoc acciderit ignoramꝝ. Et tradunt hebrei qz adhuc tertio ascendit ad dñm: ad impetrandam eis venie certitudinē, z iterū fuit cū dñō xl. diebꝝ z xl. noctibꝝ ieiunās. Cūqz rediisset cū certitudine venie erat nona dies septimi mēsis, et in crastino solēnitatē agētes p venia data, afflixerunt anias suas ieiunantes, et deinceps dicta est, x. dies mensis huiꝝ dies pꝛiātionis. Qd si verū est pōt esse qz etiā ecclesia ob hoc tres in anno pꝛonit quadragenās, licet ob hoc institutum dicatur: quia tres tribus leguntur ieiunasse quadragenās. Moyses, Helias et Iesus.

Et a. l. die egressiōis eoꝝ de egypto iam fluxerant hi. xl. dies. Quia deū habuerūt pꝛicium hoc festū mōdē adhuc celebrāt iudei.

Sive vero fuerit siue nō, post secundū reditum de constructione tabernaculi pꝛcepit eis moyses fm qd a dñō acceperat, et pꝛemissit de obseruatione sabbati, ne forte in sꝛope putarent sibi licere operari in sabbato.

Nota qz qdā ecclesia tria seruat ieiunia pꝛpter moisen, heliam, iesum. Sed duo dñs similibꝝ seruat temporibꝝ. Quedā obfuit qꝛtuor: pꝛe duo moꝝsi, vñū xpꝛi, et vñū helie, iterū diuersis temporibus.

De compositione tabernaculi et erectione.
Capitulum. LXXXVIII.

Egressa ois mul

titudo obtulit iuxta verba moisi mente pmpissima quicqd pcoz sius habuit. et cu tata copia q copulsi sut ar tifices voce pconis clamare: ne qsq vltra of ferret. Feceruntq befeleel z ooliab cucta q si bi fuerat et sicut fuerat impata. Et fm Jose phum omne tps ad opus faciendū trāsūt in mensibz. vij. Omne aurū qd expensuz est in ope sanctuarij xxxix. talentoz fuit z. dcc. xxx. sicloz. ad pōd⁹ sactuarij. Fucit pterea. c. talē ta argēti: ex qbz pstate sūt. c. bales sanctuarij. De mille at. dcc. lxxv.

De genere aaron e: rat ānas z cayphas z alij q pñciauerūt xpm reū esse mortis. et effuderūt eius san guinē ad basim alta ris. Jbi ei est occisus vbi erat altare et bas sis eius. Un. Ad ca pit. pphetam perire extra hierusalē. bernaculū. operuitq nubes tabernaculum: cū lux serena esset. nō pcellōsa s; lucida. non tñ p quā trāsiret aspect⁹. sed qle decebat pten tiam dei. Et ad nebule eleuationē illi⁹ deins ceps mouēst castra. et ad depositionē depo suerūt. z dū stabat sup tabernaculū et ipi sta bant. eratq ignis in nocte.

Historia leuitici.

Premittit diuissio vtilis	ca. ij.
De holocaustis z mō offerendi	ca. iij.
De sacrificijs pacificis z salutaribz	ca. iij.
De oblatione inanimatoz	ca. v.
De hostia p peccato	ca. vj.
Pro peccato sacerdotis	ca. viij.
Pro peccato synagoge	ca. viij.
Pro peccato principis	ca. ix.
Pro peccato anime	ca. x.
De igne iugi z eiectōe cinerū	ca. xj.
De eiū adipis z sanguis phibito	ca. xij.
De psecratiōe sumi sacerdotis z mīoz.	ca. xij.
De potestate offerendi eis data z accipiendi partes suas	ca. xij.
De prima oblatiōe sacerdotū. z de igne da ro de sublimi	ca. xv.
De morte nadab z abiud	ca. xvj.

De discretiōe cibozum	ca. xvij.
De purificatiōe puerpere	ca. xvij.
De cognitiōe leprarij	ca. xix.
De purificatiōe leprosi	ca. xx.
De viro spermatico et muliere emorroissa.	ca. xx.
capitulum	ca. xxj.
De vitula ruffa z hirco apompeio z de cines ribus aspersiōis	ca. xxij.
De purificatiōe immundoz	ca. xxij.
De psonis exclusis a mīmonio	ca. xxij.
Cathalog ⁹ quorundā pceptoz	ca. xxv.
De tribz generibz panum	ca. xxvj.
De sanctimonia sacerdotū	ca. xxvij.
De pena blasphemī	ca. xxvij.
De talione legis	ca. xxix.
De obseruantia iubilei	ca. xxx.
De benedictiōibz z maledictiōibz	ca. xxxj.
De decimis z votiuiz	ca. xxxij.

Historia leuitici
Capitulum pñm.

Tertia distin

ctio historie quam scripsit moises grece dicit leuiti⁹ qz de electiōe z ministerio leuitarij agit. latine offer tozū vel sacrificiū. qz

de sacrificijs z de his q offerebantur ex lege tractat. Hebraice vero vageca. qd sonat mi nisteriales. Vocauit aut moises more hebre ozū q a principijs libroz nominat eos: sicut nos officia missaz z euāgelia. viz cū dicim⁹. dñica q cantatur populus syon. vel legitur. Erūt signa in sole et luna. Inchoatur aut sic liber iste. Vocauit at moisen z locutus est ei dñs de tabernacu lo federis dicēs. Ho mo qui obtulerit ho stiā si fuerit holocau stū. z de armētis ma sculum offeret. Pro aut habet in hebreo va. qd em sonat. et ie tra vo cauit.

et q totā bibliothecā a babylonijs cōbustaz reparauit. B op⁹ in qnq pñtiōes diuisit siuei qnq libz q dicti sunt pentateuchus.

Premittitur diuissio vtilis.
Capitulum II.

Ad videnduz de

doctrina z traditiōe sacrificioz q sequit. qdā plibanda sunt in hunc modū. Quinq pñderāda sūt hic. Sacrificia q deo offerunt. persone a qbus offeruntur. tempora quādo offerunt. loca vbi offerunt. cause pro quibz offerunt. Triplex autē eozū q offerebant rite occurrit discretio. Aut em erat oblatio de animalibz. et sacrificiū diceba tur. nec ante. vij. diem natiuitat⁹ poterat of ferri: nec eadez die mater et fetus e⁹. Aut de sicca materia. vt simula panethure. et pñe di cebatur oblatio. Aut d liquidis: vino z oleo q pñe libamen vel libatio dicebat. licet his nominibz scriptura qnq indifferēter vtatur. Personē vero offerentiū due. anima vl syna goga. Animarū vero alia sacerdos. alia pñ ceps. alia puata. de quibz suis loc⁹ dicit. simi liter de locis z temporibz suo loco. Causarū quoq triplex erat differētia. Offerebant em qnq necessario. qnq sponte. qnq casu. Nec cessario aut vel ex voto. vl ex precepto. Sa ne ex precepto offere bant primitias fru gum. vuaruz. fructuz um. Decimas quoq eozundem z insu per animalium. Pri mogenita quoq ani malium et liberorū. Oblationes etiā tri um solennitatum zc. in hunc modū. Vel autem z fermentum nūq offerebant do mino. tñ primitie eo rū temporibz suis of ferebant sacerdoti. s; nil ex eis sup altare ponebat. Cōmuniter au tem a nullo sacrificio sal deesse debebat. et iō dicebat sal federis: qz nō erat fas hoc trans gredi. Porro fm ordine libri a sacrificijs in choandum est.

De holocaustis et modo offerendi. Capitulum III.

Sacrificiozū alia

holocausta. alia sacrificia. Et pñ mo de holocaustis videam⁹. Ho locausta dicebant illa sacrificia q tota incen

debant. Holon em totū. cauma incendiū d; fiebat aut tñ in tribz. armētis s; z pecudi bus. sed tñ de ouibus et capris. Et in auibz. sed tñ in turture z colūba. De armētis et pecudibz sic. Offerebat tñ mascul⁹ annu culus. s. vñ⁹ anni vl circa. sup annū nō. Un qnq ostia agnus: qnq aries appellat. Bos em supra annum poterat offerri vt ait Jose phus. Erat qz imaculat⁹. qd nō de macula velleris s; corpis intelligendū est. i. nō debz le. aut fracto membro. aut papulas bñs. aut scabiē. aut cecū z hmoi. Offerebatqz primo sacerdoti ad ostium

atqz. vt videret si ido neū esset ad offerēdū postea ad ostium ta bernaculi offerebat

dñō p manuū impositionē sup caput: lotis prius manibz. qz pter mare sacerdotū erat in attrio duo maria. vñ viroz. et altez muliez. Un z a loco offeren di ab hebreis hostia dicebat. Gentiles at ab hostibz vincendis

hostiam. et a victis hostibz victimā cōsueue rant appellare. Victi mā pō hebrei a victē do dixerūt. qz vinctū adducebatur anial.

Oblataz sic hostiam reducebat sacerdos ad altare holocau stoz z stans ad aquilonē imolabat eā co rā dñō ad latus altaris z in ppectu sanctoz rū. fundebatq sanguinē e⁹ circa crepidinez altaz in circuitu. He breus habet parietē Joseph⁹ lumbū. forte labium supeminens detractaz pelle ho stie q erat sacerdotis artus in frustra conci debat. quibz lotis cū capite pedibus z in testinis adolebat oia sup altare i holocau stum et odorē suauē dñō. Nō est creden dum q in mdore seu odore carnum dele

Uictia q cecidit dex tra vitrice vocatur. Hostibus a domitis hostia nomen habet. Domitis posuit pro domandis metrine cessitate.

Quedā hostia imoz labatur a sacerdote q erat aliqñtulū mas gna. cui⁹ sanguis es fundebatur ad crepi dinem altaris. Alia hostia q maior erat occidebatur: ita q sā guine e⁹ aspergebat sacerdos parietes ipi us altaris. Erat autē et hostia maxima q sacrificabat. cui⁹ san guis effundebat ab

ctaretur dñs, sed potius in re significata et deuotione offerentium. Sin aut de aubus fieret holocaustū: fiebat sic. Sed cum duo offerret vt dictū est, pmo homo de israel: postea sacerdos. Quō ab hoīe offerebat amicula: tacet. Forte quia eodē modo quo et pecus, forte tñ sacerdoti. Offerebatur aut pullus turturis vel columbe cui frangebatur sacerdos collū sola manu. Non em licebat sacerdotibz ferrū leuare super auem. Et retorto collo cū capite sub ascella yngue cutē collī vbi fractū erat rumpebat, et fuso sanguine circa crepidinē altaris, vesiculam gutturis et plumas pñciebat ad orientē in loco secreto vbi cineres effundebat, pñciebatq; ascellis manu: adolebat eā sup altare in holocaustū. Et hec erāt minora et simplia holocausta q̄ voluntarie fiebant. Erant quedā maiora quadā necessitate facta, que et sanctiora quodammodo, qz totū incendebat et pellis et finis, de q̄bus post dicit, quodā modo min⁹ digna, qz sup altare nō cremabant. Plūc de sacrificijs partialibz psequamur et voluntarijs.

De sacrificijs pacificis et salutaribz.
Capitulum, III.

Drum quedaz
erant pacifica, quedā salutaria, q̄ scz pro salute danda vel data: vt cōseruanda offerebant. Similiter et p pace vel ad deū vel ad homines, vel qz ad bonū pacis fiebat, cum cuiq; qd suum erat dabat, scz deo et sacerdotibz offerenti. Fiebat aut cum erat de animalibz de armento tñ: et de pecudibus pñctis, de aubus vero nō. Sane in mō offerēdi ab hoīe vel sacerdote idē fiebat cū hostia holocausti. S; in hoc erat differētia, qz hic offerebat mascul⁹ vel scia, et annicul⁹ vt grādiōra: imaculata tñ. Pars p̄o hostie offerebat dñō, pars erat sacerdotibz reliqua offerentiū. De armento hec offerebant dñō, Omnis adeps q̄ est pinguedo interiorum offerebat, et iuguedo em supra carnem animalis aruina vel lardus dicit. Que carni admixta proprie pinguedo: que in intestinis adeps est. Est aut triplex adeps, vitaliū, id ē cordis et vētris, Adeps iecoris, i. epatis quē reticulū dicim⁹, qz inuoluit ad modū retis Et est adeps renū Hos tres adipēs duosq; res

nes, id ē ilia et renunculos adolebat sacerdos sup altare. Eadē etiā de capra dñō offerebat Si vero de ouibz erat oblatio preter pñctā offerebat de ea cauda integra: quā lumbum vocāt, lxx. Pellis vero erat sacerdoti q̄ offerebat illud. Armus p̄o dexter q̄ dicebat separatiōis, et pect⁹ qd dicit elenatiōis, et qre sic dicebant infra dicit, cedebat in vsus sacerdotum, et lingua cū faucibz tradit, sed i textu nō memini me legisse. Forte pectori adhibebant, et cū pectore ab aiali tollebant. Vñ suffecit noīasse pect⁹, et his vescebat sacerdos res in domibz suis: cū vxoribz et liberis et dos mo tota mundis tñ.

Diuersis modis effundebant mundi tactu mortuorū, et multis alijs modis de q̄bus infra dicit, etia q̄ in domibz imolabant cā epuli vt religionis pect⁹ et ar mū dabāt. Reliqua erāt offerentiū: et inde epulabant corā dñō in locis ad hoc deputat: in ipso atrio vel intra. Dicebat etiā ex his rā sacerdotibz q̄ alijs edere duobz diebz, si qd superat in diē tertius cremabat. Et nota qz nullū animal offerebat vel in holocaustū, vel in sacrificiū sine libamētis suis, sed de libamētis p̄prijs infra erit tractatus.

De oblatione inanimatorum.
Capitulum, V.

Svero manus
hoīs animal inuenire nō poterat offerebat p salute vel pace similitudinē scz delicatissimā, fundēs sup eā oleū: et dicebat simila oleata: vel oleo fermentata Thus offerebat cū ea. Sacerdos aut totū thus et pugillū plenū simile oleate: adolebat sup altare memoriale, i. in memoriā offerētis, vt scz dñs memor esset eius vel sacerdos ad dñm: reliquū erat sacerdoti. Tradit hebrei nō sp̄ plenū pugillū offerre: sed p q̄ntitate simile minus poterat offerri intantū: qz etiam impleto pugillo oēs digitos poterat apire sacerdos pter medicū, et illud tantillū qd remanebat inter illum digitum et volām sufficiebat. Iosephus vero dragmam vnā offerendam dicit. Si

p̄o sacrificiū de simila coctum offerebat panes sine fermento conspersos oleo, co-

Quā farina redacta fuit in panem. Quidaz dicūt, nūq. genera panis fuisse, coctus i die

ctos in clibano, vel i craticula offerebat, et lagana azima, id ē latos panes et tenues nō conspersos sed lieros oleo. Quidaz tñ p lagana panē coctum in aqua intelligūt: vt sit tertium genus panis a cocto in clibano et cocto in craticula Si vero coctū in sartagine offerebat: cōspersum oleo et sine fermento erat et diuidebat minutatim. Et his oblatis sacerdos memoriale adolebat coram dñō, de panibus vñ: et de frustis vñ, reliquum erat aaron et filioribz ei⁹ ad edendū cum omni domo sua et equa sorte diuidebatur eis. In hebreo p̄ter clibanū tria ponuntur, marchesilis, marchebach, michar. Marchesilis sonat cōsiliatrit, quod sartagini cōuenit propter stridorē et susurrum fricture. Michar rete vel cribrū. Dabebach forte scaturiens potest esse patella, in q̄ coctio liqda fit. Potest etiā ēē tertia spēs sacrificij, i. a salutaris et pacifico p grā actionē vel victoriam, scz vel aliq̄ bono euentu inopinato. Et pōt dici fieri casus sit vna species sacrificij qd fit casu.

De hostijs pro peccato.
Capitulum, VI.

Qst hostias sa-
p autares p̄cepit dñs de hostijs p peccato et pro delicto. Dicit aut peccatū grauius scz quod ex industria est factū. Delictū leuius, i. quod ex ignorātia Vel peccatū cum sit qd faciendū non est Delictū q̄ derelictū cū nō sit, qd faciendū est. Et iuxta psonas peccantiū erat diuersitas sacrificiorum.

Pro peccato sacerdotis.
Capitulum, VII.

Distinguuntur au-

bano i craticula, coctū in aqua quā lagana azima dicūt. Quidaz tñ intelligunt fortis mā panis, et fm hoc tertium genus erat coctū in sartagine. Si vero coctū in sartagine offerebat: cōspersum oleo et sine fermento erat et diuidebat minutatim. Et his oblatis sacerdos memoriale adolebat coram dñō, de panibus vñ: et de frustis vñ, reliquum erat aaron et filioribz ei⁹ ad edendū cum omni domo sua et equa sorte diuidebatur eis. In hebreo p̄ter clibanū tria ponuntur, marchesilis, marchebach, michar. Marchesilis sonat cōsiliatrit, quod sartagini cōuenit propter stridorē et susurrum fricture. Michar rete vel cribrū. Dabebach forte scaturiens potest esse patella, in q̄ coctio liqda fit. Potest etiā ēē tertia spēs sacrificij, i. a salutaris et pacifico p grā actionē vel victoriam, scz vel aliq̄ bono euentu inopinato. Et pōt dici fieri casus sit vna species sacrificij qd fit casu.

Dicere vult qz Dabebach potest intelligi tertia specie sacrificij, i. a salutaris et pacifico p grā actionē vel victoriam, scz vel aliq̄ bono euentu inopinato. Et pōt dici fieri casus sit vna species sacrificij qd fit casu.

tem hic q̄si q̄ttuor p̄sone sacerdos, synagoga, i. populus, p̄nceps, anima. Si ergo sacerdos qui inunctus erat peccabat: delinquere faciens p̄lm: faciebat q̄ sequunt. Additū ē, Qui inunctus. Nō qn oēs inuncti essent: s; ad differentiā illoz q̄ cū essent de genere sacerdotali, p̄ maculā corporis, nec inungi poterāt nec mīstrare. Qd etiā additū est, facies p̄lm peccare: forte generale ē, qz peccatū qd libet cuiuslibet sacerdoti trahit in exemplū. Et est dictū ad exaggerationē peccati. Vel specialiter dictū est, cū, i. p̄bo vel aliq̄ mō populi ad peccandū puocauerit. Vel sane sic in hebreo h̄. Si sacerdos q̄ inunct⁹ ē peccauerit ad culpā p̄lm, i. ita, vilitate et aperte quasi vnus de p̄lo: qd valde indecēs ē tūc inquā offerebat p suo peccato p man⁹ impositionē ad ostiū tabernaculi vitulū immaculatū Quia vitul⁹ p̄p̄a hostia erat sacerdoti. bat cum: hauriesq; d sanguine inferebat illū in tabernaculū, et intingens in eo digitū: aspergebat illū septies cōtra velū sanctuarij, et de eodē ponebat sup cornua altaris incēsi: et egrēdiēs reliquū sanguinis fundebat circa crepidinē altaris holocausti, et oēm adipē cū renibz et renunculis adolebat sup altare, sic et de vitulo hostie pacifico. Pelle vero et oēs carnes cū fimo etiā efferebat extra castra in locū mundū vbi cineres effundi solebāt, et incendebāt ea super struem lignorū.

Pro peccato synagoge.
Capitulum, VIII.

Quod si oīs tur-
ba p ignorantia fecerat qd cōtra mādātū dñi est: offerebant seniores populi ad ostiū tabernaculi p manuum impositionē vitulū, et fiebat de h̄ vitulo sic et de p̄ori p p̄cto sacerdotis. Et orāte p eis sacerdos p̄p̄ic⁹ erat eis dñs in duobz tñ. Hic innuit differētia int̄ p̄ctū sacerdoti et p̄li, qz scz sacerdos nō d̄ peccare p ignorātia, nō ei licet ei ignorare mādātā dñi. Iterū qz nō legit qd orare p sacerdote, qz si percussus fuerit incātator a serpente: qd medebit ei. Ecce p̄ter differentia iter holocausti hec et pñctā, Qd etiā supra nota qz ex his nihil erat sacrificij in fine cuiusdā capituli.

cremabatur. nec membra istorum cum capite: pedibus et intestinis lotis ponebantur super altare. Generalis enim erat regula: quia de cuius sanguine inferebatur in sanctuarii: nil ex eo habebat remanere. nec aliquid ex eo super altare adolebatur nisi ad pedes cum renibus et renunculis. In modo etiam offerendi et numero sacerdotum offerentium erat differentia. De carnibus enim holocausti salutaris fiebant novae partes quas super altare ponebant novem sacerdotes: quique sua. vni vero quatuor simul offerebant. scilicet caput et pedes et iecur et intestina lota aqua. duo vero sanguinem offerebant: ut omnes simul essent duodecim.

Pro peccato principis.
Capitulum. IX.

Si peccaverit princeps: et cyliarchus dicit vel tribunus per ignorantiam. et post intellexerit peccatum suum vel per se vel per alium. offerat ad ostium tabernaculi per manus impositionem hircum immaculatum. Duo immolato tingerat sacerdos digitum in sanguine qui tangebatur cornua altaris holocausti. reliquum fundens ad basium eius: et adolebat adipem renes et renunculos: reliqua erant sacerdotum. Sed quia erat hostia pro peccato et de sanguine eius tincta cornua altaris holocausti. carnes eius erant sanctae: et sanctificabantur quae eis erant tactae. si non quilibet: imo in genere suo. caro carne. similia similia. panis panem. et non vesceretur eis nisi sacerdos vinctus et mundus et non nisi in loco sancto. et non nisi in eadem die quam offerebantur. si quid reliquum esset igne comburebatur. Si vestis polluebatur eius sanguine abluatur ut nullum remaneret in ea sanguinis vestigium. alioquin virebat. Vastestem in quo coquebatur caro: statim frangebatur. creta defricabatur et lavabatur aqua.

Pro peccato aie.
Capitulum. X.
Quoniam autem peccabat per ignorantiam anima de populo ter-

re offerebat capram immaculatam eo modo quo alij vel agnum. et fiebat de hac hostia eodem modo quo et de hircu principis. Si autem non poterat manus eius invenire pecus: offerebat duos pullos turturis vel columbe. quorum alter offerebatur domino in holocaustum. alter erat sacerdotum: cuius tamen sanguis ad fundamentum altaris holocausti distillabatur: quia pro peccato erat. Quasi nec auctulas poterat invenire. offerebat similitudinem decimae parte ephrae. nec mittebat in ea oleum aut thuris: quia pro peccato erat. Cur memoriale sacerdos adolebat super altare reliquum ipse habebat in munere.

De igne iugi et eiectione cinerum.
Capitulum. XI.
Terum locutus

est dominus ad moysen. Ignis semper in altari ardebit: quem nutrit sacerdos subiciens manes ligna per singulos dies. Et erit ignis ex eodem altari. id est non aliunde super apponet. Cum vero cineres superabundabant induebatur sacerdos vestibus quatuor sacerdotilibus quas portabatur. et tollens cineres de altari reponebat in pelum intra altare. et de postis vestibus sanctis: indutusque alijs forte ad hoc destinatis vel etiam suis proprijs: cineres efferebat extra castra: et in loco mundissimo versus ad favillam faciebat consumi.

De esu adipis et sanguinis prohibito.
Capitulum. XII.

Nec de oblationibus dicta sufficiant hic. In novem de oblationibus septem legalium festorum legitur. hoc addendo quod omnis adeps domini erat. Adipem et sanguinem non comeditis oino: quod intelligitur de animalibus oblatiis. tamen propter illud iudei ab omni adipe abstinebant. Sed verius quod dominus adipem qui debebat offerri in esum. prohibuit eis. etiam novitatem adipem bouis. ovium. et capre. Adipem pro morticini vel a bestia occisi concessit eis in usus varios. sive vel ad lucernas. vel vinctioes. et triseas.

Quid ergo faciunt de adipe animalis mundi non oblati. nec morticini. nec a bestia capiti si dominus. Forte prius autem vel datur alienigenis ad edendum. Sed nota quod sic apposuit augustinus. hanc invidiam et non comedunt adipem mundi animalis. si quod offerri non licet ceruorum scilicet damularum. et huiusmodi adipem qui solebat offerri

quo si vel illis faciunt de illo si dominus. Prohibuit enim eis domum minus omnem esum sanguinis. Iosephus ait. quod animam et spiritum in eo esse moyses putavit. In quo esus suffocati tamen intelligitur perhiberi. Tamen inter prohibuit esum sanguinis. quod etiam auctum vel feram aucupio vel venatione captam voluit fuso sanguine in terram et opto comedi. Et addidit. Omnis enim anima in sanguine est.

De consecratione summi sacerdotis et minorum.
Capitulum. XIII.

Terum precepit dominus moysi ut iniciaret aaron et filios eius sacerdotes. Et tunc omnes quidem filii aaron consecrati sunt: sed non omnes postea de genere ipsius. Cecidit enim vel claudus si gradus vel pro uo aut torto naso. si gibbosus aut herinosus si iugem scabie huius vel impetiginem de semine aaron erat: non poterat ministrare nec intrare sanctuarii. vescerant tamen panibus qui offerebantur in sanctuario. Tulit ergo moyses iuxta preceptum domini aaron et filios eius. vestesque sanctas et oleum unctionis. vitulumque et arietes duos et canistrum cum tribus generibus azimorum. tortas scilicet panis et quatuor collirida de lagano et crustulo. Est autem crustulum panis qui fere in crusta induratus est. Et congregavit omnem multitudinem ad ostium tabernaculi. In electione enim pontificis assensus desiderat plebis. Tradit autem iosephus quod animos populi inclinavit ad sacerdotum aaron in hunc modum. Dixit enim quod ipse scriptum dignum sacerdotio iudicauerat. tum per familiaritatem quam habebat cum domino. tum quod plurimum pro populo laborauerat. tum quod quilibet naturaliter amicus sui est: sed dominus dignior aaron iudicauerat. cum placuisset populo: obtulit domino aaron et filios eius. Quos lausisset eos a quibus fontium et aaron feminalia induisset. vinctumque eum moyses vestibus quibusque perhibuit: fundensque super caput eius oleum unctionis vinctum caput eius et manus ita quod per barbam stillavit oleum versus in oram vestimentum eius. Filios autem eius vestivit lineis. et balthamis cingens imposuit eis mitras. et manus eorum oleo

sanctificavit. Linivitque tabernaculum sancto oleo cum omni suppellectili sua. Cumque aspersisset versus altare septies aquis: vinctum illud et omnia vasa eius. labeusque eorum cum basilia sanctificavit oleo.

De potestate offerendi eis data et accipiendi partes suas.

Capitulum. XIV.

Obtuleruntque aaron et filij eius vitulum pro peccato suo super caput eius manus imponentes. Quem cum immolasset moyses tinxit digitum in sanguine et tetigit ex eo cornua altaris per gyrum et fecit de eo sicut de vitulo pro peccato sacerdotis facienda per dextram. Obtulerunt et arietem in holocaustum. hostiam. scilicet salutare. Et fecit moyses de eo sicut de holocaustis salutaribus fieri preceperat dominus. Obtuleruntque per manus impositionem arietem secundum hostiam scilicet consecrationis ipsorum. Quem cum immolasset moyses sumens de sanguine tetigit extremum auricule eorum dextre et pollicem manus dextre: similiter et pedis dextri. Reliquum sanguinis fudit super altare per circuitum. Adipem pro oem et caudam: renesque cum renunculis et armum dextrum separavit. tollensque de canistro collirida vinctum lagani vinctum et crustulum vinctum: omnia simul tradidit aaron et filiis eius. Quod. Accipite partem summi huius a populo. quod ad offerendum domino: quod ad usum vestrum. Qui cum teneret eas inter manus: supposuit moyses obo pectusculum. Vni et pectusculum elevationis dextrum. quod obo suppositum fuit. in signum tamen quod superio: est oim sapia. Etiam per elevationem offerentium legitur sic vocatum. In pacificis enim et salutaribus armum et pectus pus eleuabatur offerentes coram domino. et post tradebant sacerdotibus sicut per partes eis assignatas. Armus pro dextera dicebatur separationis. quia in separatione membrorum hostie primum ab ea sepabatur. et quia in parte sacerdotum separavit illum moyses tanquam ceteris membris dignior. Tradit enim quod quod formatio corporis animalis in utero matris ab humero dextro inchoatur. Tenentes ergo filij aaron omnia haec in manibus: eleuauerunt ea coram domino et tradiderunt ea moysi. qui omnia adoleuit domino super altare: eo quod oblatio consecrationis esset. Assumensque vinctum. et de sanguine qui erat in altari admiscens a quibus fontium aspersit eos et super vestimenta eorum. Cumque sanctificati esset in hunc modum. reliquas carnes arietis coxerunt ante fores tabernaculi.

et ibi comederunt eas cum panibus qui residui fuerant in canistro. et quicquid in canistro superfluit ex eis ignis absumpsit. In eundem modum iteravit singula que diximus moyses. vii. diebus non vestivit eos: quia semel induti. vii. diebus non deposuerunt vestes sanctas: nec de atrio tabernaculi sunt egressi. Quidam tamen tradunt prima die omnia vestimenta fuisse psecuta. vii. diebus psecrationis sequentibus oblationes quotidie iteratas: sed non inunctione. Iosephus pro hoc dicit omnia sic et in prima die sequentibus fuisse psecuta diebus.

De prima oblatione sacerdotum et igne dato de sublimi.

Capitulum. xv.

Octavo autem die denunciavit moyses populo solennitatem in qua sacerdotes consecrantur. ferre inchoaret per se et per populum. In precedentiibus enim. vii. diebus vice sacerdotis habuerat moyses: et accepit ab aaron et filiis eius. que posita a populo illi erant accepturi et ministraturi altari. In die octavo aggressi sunt ipsi ministerium ad quod fuerant ordinati: et moyses cessavit. Et tradit quidam die octava fuisse primam die anni secundi ex qua egressi sunt. Et cum obijcit eis quod prima die anni sancti dictum est super tabernaculum erectum aurent erectione dici summationem consecrationis eius. Precepitque moyses ignem terram non amoveri ab altari que vestis fuerat his diebus: quia ea die appareret eis dominus. Congregatisque filiis israel primo obtulit aaron per peccatum suum vitulum: cuius adipem renes et reniculos imposuit altari igne non supposito: cetera combussit extra castra. Immolavit etiam per se hostiam salutarem arietem in holocaustum: et imposuit altari sine igne. Deinceps oblatum per populum sumpsit ab eis hostias quas vitulum per peccatum populi. hircum per peccatum principis. agnum per peccatum aie. bouem in holocaustum. arietem pro pacificis. Tamen in immolatione non nisi tria debet immolasse. hircum cum pro peccato populi. et bouem et arietem per pacificis. Forte quia prius ea numeraverat: per breuitatem illa tacuit. Et quia separatim de peccato synagoge principis et anime non agebat ut prius. quod liber trium per peccatum populi potuit dici oblatum. Augustinus tamen improbat istam. que dicit quod non sumpta. et dicit cum illis quas sumptum agnum amiculum in holocaustum. quod sonat holocaustum fructuosum. Dicebaturque holocaustum positis holocaustum illud quod dominus aliquod signum videret.

sibi ostendebat sibi gratum esse. Cum autem imposuisset ex his aaron super altare que adolenda erant domino separavit de pacificis partem suam aaron dextros et pectora: et extendens manus benedixit populo. Ingressique moyses et aaron tabernaculum: et egressi iterum benedixerunt populo. et cum essent oblata super altare: et etiam cum eis ingesset sacrificium matutinum. egressus ignis a domino deorauit que erat super altare: et servavit eum ignis iste per petrus usque ad transmigrationem babilonis nec licuit deinceps ignem apponere alienum. Iuge sacrificium vocabat quod quotidie offerretur. duo. scilicet agni. unum mane alter vespere.

De morte nadab et abiu.

Capitulum. xvi.

Eisdem die nadab et abiu arreptis thuribulis ignem imposuerunt alienum: desuper incensum offerentes. Egressusque est ignis a domino. vel ille qui iam erat in altari. vel aliter iterum veniens de sublimi: et deuoravit. et extinguit eos. Et ait moyses ad aaron. Hoc est quod dominus dixit. Sanctificabor in his que appropinquat mihi id est etiam in his que mihi ministrant apparebo sanctus non parcens peccatis eorum. Vocavitque mirabilem et elysapham filios oziel patris aaron cognatos eorum: et ait illis. Tollite fratres vestros extra castra. Et exportauerunt eos sicut erant induti lineis et thymariis et sepelierunt eos: ita ut ministri altaris sepeliunt induti vestibus ministerii sui. Cum autem aaron et reliqui duo filii eius eleazar et itamar plangere vel lenter fratres suos more solito prohibuit moyses dicens. Oleum sanctum est super vos. nolite capite vestra nudare. vestes nolite scindere ne forte moriamini. non exhibitis fores tabernaculi. Tamen Iosephus aliter dicit. quia duos portarent hostias super aram. quas non preceperat dominus. sed quibus primitus utebatur subito inflammari sunt. nec valuit quod eos extinguere. Iussitque moyses patrem eorum et fratres portantes corpora extra castra congruo honore sepelire. Dixitque moyses aaron et filiis eius ut tollerent partes suas de hostiis salutariis. et oblata per peccatum quorum sanguis non erat illatus in tabernaculum et comederent ea.

Iuge sacrificium vocabat quod quotidie offerretur. duo. scilicet agni. unum mane alter vespere.

Et si hec assignet causam sumptionis predictorum tamen Iosephus aliam signat.

derent ea. Et cum quereretur hircum oblatum per peccatum principis: excusatus inuenit. Cumque iratus moyses super hoc argueret aaron et filios eius: excusauit se aaron dicens. Vbi accidit quod vestis mea. Ex perturbatione animi factum est hoc.

De discretionibus ciborum.

Capitulum. xvii.

Recepit dominus moysen et aaron ut traderetur filiis israel lege de discretionibus ciborum. Ad istam enim dominus cibos homini precessos eis artauit. propter castrimargiam eorum cuius summa sic comprehendere potest. Animalium alia viuunt in terra. alia in aquis. alia in aere. Item que in terra alia repulsa que omnia immunda. alia laterantia. ut talpa que de luto nascitur. et hec omnia immunda. Alia gradientia super terras. De his generalis est regula. Ruminat dicitur propter porcum que tamen findit ungulam. De piscibus quoque generalis est regula. Unde dicitur tamen habes squamas et pennulas. De auiibus nominatim expressit que immunde essent. Hoc tamen de auiibus generaliter dictum est. Volatile quod graditur super quatuor pedes immundum est nisi si crura retro habuerit longiora super que saliat. Tangens mortuam eorum lauat vestimenta sua: et immundum erit usque ad vespertum. Etiam si necesse fuerit ut portet quispiam eorum mortuum super quod ceciderit quicquid mortuorum eorum poluerit. tam vas ligneum quam quodlibet vestimentum: ad vespertum aqua mundabunt. Vas fictile intra quod ceciderit frages. Clibani vel citropedes que strapas dicimus destruent. Fontes propterea regunt in lare. et cisterne et quelibet maria. et sementis granum nondum seminatum tactu eorum non poluerunt.

Ruminat dicitur propter porcum que tamen findit ungulam. De piscibus quoque generalis est regula. Unde dicitur tamen habes squamas et pennulas. De auiibus nominatim expressit que immunde essent. Hoc tamen de auiibus generaliter dictum est. Volatile quod graditur super quatuor pedes immundum est nisi si crura retro habuerit longiora super que saliat. Tangens mortuam eorum lauat vestimenta sua: et immundum erit usque ad vespertum. Etiam si necesse fuerit ut portet quispiam eorum mortuum super quod ceciderit quicquid mortuorum eorum poluerit. tam vas ligneum quam quodlibet vestimentum: ad vespertum aqua mundabunt. Vas fictile intra quod ceciderit frages. Clibani vel citropedes que strapas dicimus destruent. Fontes propterea regunt in lare. et cisterne et quelibet maria. et sementis granum nondum seminatum tactu eorum non poluerunt.

Utputa griffus et si quid aliud simile.

Sic locusta et bruchus et opimachus. Opimachus avis est que cum serpentibus pugnat.

Pro eodem accipe clibanum et citropedem vas scilicet terrea: quibus strapas dicimus destruent. Fontes propterea regunt in lare. et cisterne et quelibet maria. et sementis granum nondum seminatum tactu eorum non poluerunt.

De purificatione puerperae. Capitulum. xviii.

Dedit quoque dominus legem purificationis mulierum. Si mulier peperit masculum immunda erit septem diebus iuxta dies separationis menstrue. id est eiusdem immundicie iudicabitur cuius est cum separat a mundis quam parit menstruum. Intantum enim immunda est quod quicquid tangit immundum reddit. cibum. lectum. vestem. sed et. Unde non licet alicui communicare ei nec in lecto nec in cibo. Octavo die circidebat puer. post septem dies iniquationis manebat. xxii. dies in sanguine purificationis sue: ita ut omnes dies purificationis sue fieret. xl. quia tot diebus dicunt phisici carnem masculi formari in utero. In purificatione vero. xxii. dierum licebat ei surgere in domo deambulare: sed non egredi et operari. et tangendo non polluebat. et licebat a filiis concubare ei in cibo. et in sede: sed non in lecto. Accedere pro ad tabernaculum non poterat nisi expletis. xl. diebus. Si pro pareret feminam: dupplicabantur prius dies iniquationis et postea dies purificationis ut si mulier fieret. lxxx. quia tot diebus formatur femina in utero. Expletis pro diebus purificationis offerebat pro filio vel filia agnum amiculum in holocaustum vel pullum colubem. vel turturam per peccatum. quia in libidine concubauerat. et erat sacerdotis. Quod si non poterat manus ei inuenire agnum: offerebat duos turtures vel duos pullos columbarum. alterum in holocaustum per puerum. alterum per peccatum suum: vel per originali filie. quia filio in circumcisione dimissum erat. Hebrei tamen non habere paruulos peccatum tradunt. Preter hec dicit Iosephus prius mogenitum redimi quam quod siclis.

id est immunda erat duabus hebdomadibus iuxta ritum fluxus et mensis.

Hec autem oblatio etiam si non poterat manus ei inuenire agnum: offerebat duos turtures vel duos pullos columbarum. alterum in holocaustum per puerum. alterum per peccatum suum: vel per originali filie. quia filio in circumcisione dimissum erat. Hebrei tamen non habere paruulos peccatum tradunt. Preter hec dicit Iosephus prius mogenitum redimi quam quod siclis.

Augustinus tamen dicit quod per peccatum puerorum offerre debent: quodlibet in circumcisione dimissum plene tunc dimittebat.

De cognitione leprosum. Capitulum. xix.

Legem quoque leprosum. Pretradidit eis dominus. Sicut autem quod

tuor genera lepre. in cute. in capillis. in veste in domo. Lepre cu-
tis cognoscitur si fu-
erit in eo albor. id ē
pallida albedo. l'pu-
tile. vel cicatrix: ma-
xime si fuerit alba. v'l
subrufa. ita qdē si lo-
cus lepre hūilior sit
carne reliq. vel si mu-
tan fuerint capilli in
candore. et solito tes-
tiores. Lepre p'o i
capillis alopecia d'r.
fluentibus capillis.
Si in caluitio v'l re-
caluatiōe albus vel
rufus color inueni-
fuerit: plaga lepre ē.
adducto itaq. lepro-
so ad sacerdotē: sine
cui' arbitrio n' exclu-
debatur. si lepra nō
dū ei spiciua fuerat
recludebat eū in do-
mo sua septē dieb.
Quib. expletis si nō
creuerit lepra. iterū
recludebat eum alijs
vij. Q. si necdū lepra
increuerat munda-
bat eū. mundū ius-
dicabat. qd scabies
erat. Et lauabat hō
vestimēta sua: et mū-
dus erat. Cū p'o p-
spiciua erat lepra. se-
parabat ad arbitriū
sacerdotis. et habebat
vestimēta dissuta. i.
facilia ad induendū
vel exuendū. v'l solā
vestē extrinsecas vt sic cognoscere. et caput
nudū vt posset agnosci. et os veste ptectu ne
fetoze loquēdo diffunderet: et habitabat sol'
extra castra. ita vt a mortuo nihil differre vi-
deret. Patet vt dicit ioseph' illos irrisibiles
q dixerūt moysen lepra fatigatū: et simulum
electoz ducē factū. venisse i chananeā cū eis
cū ita q'si imitator circa leprosoz habitus
sit: q tūc maxie miscōia indigebat. Lepre p'o

Patet ex his q de di-
uersitate lepre dicitur:
q nō oia ad sram ac-
cipi possunt. Dige.
Inuenimus quinq.
species positas d' ho-
minū lepra. aut i cor-
pore sit cicatrix et si-
gnū albedinis. et sit i
cute ei' corpis cōtas-
gio lepre. aut efflores-
efflorescat lepra. et cō-
teget oēm cutē cōtas-
gio lepre a capite vs-
q ad pedes eius. vel
i carnis cute sit vlcus
et saucia. et sit in lo-
co ipsius vlcus cicat-
rix alba. Aut in car-
nis cute sit adustio
ignis lucida alba. aut
cum rubore candida
Quinta species cum
viro aut mulieri sit in
capite aut i barba cō-
tagio lepre. Ultima
cum sit in caluitio. v'l
in recaluatione cōtas-
gio lepre rubicunde
q est lepra efflores in
caluitio. vel in recal-
uatione.

Quedam vestis erat
q aperturam a capi-
cio vsq ad vmbilicū
cum habebat. et qui-
busdā nastulis clau-
debatur.

vestis lineae vel lancee. vel pellis erat macula
albidula v'l rufa. hūilior supficie reliq. q corro-
siua est. q cū apparebat: p'siderabat eā sacer-
dos. Si spiciua erat lepra: pburebat vestē.
si dubia: recludebat septē dieb. Si creuerat
macula: adiudicabat lepre. si nō creuerat: ab-
luebat vestē et recludebat alijs. vij. dieb. Si
adhuc dubia erat rubebat illō a solido. Si
tū iterū alibi macula apparebat lepra volati-
lis erat et cōburebat vestis. Si p'o silis ma-
cula corrosiua apparebat i domo pus p'apie-
bat sacerdos oia de domo efferi: p'sideratq.
valliculos i pariete palloze vel rubore defor-
mes. et humiliores supficie reliq. claudebatur
ostiu dom'. vij. dieb: post q's si inueniret cre-
uisse lepra: iubeat erui lapides leprosoz et
p'ici extra ciuitatē et domū radi intus p ar-
cumitū et puluerē rasure spargi extra castra
vel extra urbē i loco immūdo. et alios lapi-
des substitui i domo: et luto alio liniri domū
Q. si iterū redierit macula: lepra p'sueras est
et destruet dom' et ligna et lapides et puluis
extra oppidū p'icient in locū immūdū.

De purificatione leprosi.
Capitulum. XX.

Quod si leprosus
dabatur: reuocabatur ad comune
habitatōz

Ueniebat vsq ad
cōem introitū castro-
rū vel oppidi: habēs
secus duos passeres
viuos q' bō licitū erat
vesci. lignūq. cedri-
nū. et isopū et vermi-
culū. filū scz cocine-
um. et aquas viuētes
in vase fictili. occur-
resq. ei sacerdos: im-
molabat passerem y-
num stillans sangui-
nē sup aquas: aliūq.
scz viūū ligans filo coccineo cū isopū i sum-
mitate ligni cedrini quasi faciēs asperforum
tingebat illud in aquis rubricatis aspergēs
homine septies: dimittebatq. passerē viuum
auolare in agrum. Cūq. lauisset hō vestimē-
ta sua radebat omnes pilos corpis sui. et lo-
tus aqua ingrediebat castra: ita dūtaxat vt

Forte duo erāt g'na
passerū: qz vno licitū
erat vsci i lege: alter
p'o p'hibitu. Et hu-
go dicit de q' bō nō ē
discretiuū. Dig. dīc.
Due galline accipie-
bant viue. ei q mūda-
bat. et lignū cedrinū
et cocine' coccineus. s'z
lignū scz rubeū q liga-
bat passerem viūū. et
isop' in ligno cedri.

maneret extra p'rium tabernaculū. vij. dieb.
bus. iterūq. die septimo rasis oib. pilis cor-
poris etiā sup alijs. lotisq. vestib. et corpore
die. vij. tollebat duos agnos imaculatos et
onē anniculā. et tres decimas simile cōspere
oleo. et olei sextariū: et offerebat oia ad ostiū
tabernaculi. Tūc sacerdos imolabat agnū
vnu p delicto. Et sumēs de sanguine pone-
bat sup extremū auricule dextre hois: et sup
pollicē man' dextre et pedis. et de olei sexta-
rio mittēs i manū sinistrā. et tingēs pollicē
dextrū i eo. aspergebat septies p'tra tabernacu-
lū. Reliquū olei qd erat i sinistrā fundebat
sup extremū auricule dextre hois. et sup pol-
licē man' dextre et pedis dextri. i. sup sangui-
nē quē prius infunderat: et sup caput ei'. Et
rogabat sacerdos p eo faciēs aliquā specia-
lem iustitiā ad b' orationē. et p' sacrificiū fa-
ciebat p p'tō: et p' imolabat holocaustū cū
libamētis suis: ponēs illud i altari. Et nota
q h' p'pe distinguit sacrificiū p delicto cuius
sanguine linitus est hō et sacrificiū p pecca-
to: de q nihil ei factū
est. Vñ et moyses di-
xit hic q'si distinguit
ita p'cinere ad sacer-
dotem hostiā p deli-
cto sicut et p peccato
Cum enī distinguit
agnū p delicto. nec
distinguit qd alioz p
p'tō. et qd i holocau-
stū fieret. inuit i arbi-
trio sacerdotis eē de
agno et oue. vt alte-
rum pro p'tō. alterū
holocaustū faceret
qd veller. Q. si man'
ei' hec inuenire non
posset. agn' tū p de-
licto et olei sextariū
non minuebat. qz ex
his purificabat ho-
mo vt pus. s'z p oue
agno reliq. offerebat par turturū aut duos
pillos columbarū. quoz vñ p p'tō: alter i
holocaustū fiebat Offerebat qz decimā simi-
le oleate in sacrificiū.

De viro spermatico et muliere emorrois-
sa. Capitulum. XXI.

Dicit dñs de viro patiete fluxū ses-
minis: q tunc iudicatur huic vi-
ciol' subiacere si per momēta adheferit carnī.
et cōcreuerit fedus humor seminis. qd licet
nolens: effundit ex corruptione. Talis imū-
dus immundū reddebat qd tangebatur. lectū
suū. vestē suā. sedē suā. etiā sagma sup qd ses-
debat. i. straturā asini. Vñ fictile qd ta-
gebat frāgebat. lig-
nū lauabat. q tange-
bat lectū ei'. vestē ei' aut sedē: vel sup quē ipse
saluā iaciebat: lauabat vestimēta sua et erat i-
mundus vsq ad vesperū. Cū aut sanatus fue-
rat numerabat septē dies post mundationē
sui: et lotis vestib. ac corpē aq's viuētib. mū-
dus erat. Die aut. vij. offerebat par turturū
aut duos pullos colūbarū. et faciebat sacer-
dos alterū p p'tō: alterū i holocaustū. Eadē
lex erat immūdicie et purificationis d muliere
patiete fluxū sāguis
ex morbo. Sicut enī
de immūdicie erat mu-
lier mēstruata. Sed
nō purificabat solē-
niter. Sufficiebat ei
ipam cū vestib. ablui
Morbide ei immūdi-
cie p p'tō et solēt ac-
cidere. et ideo p eis et
pro peccato salutare
tem ad menstruatā
dicit hic immūdum
septem dieb. et puri-
ficationem ei pcedit
quod de ignoranter
accedente intelligen-
dū est. Infra vtrūq.
perimendū dicit. qd
dictū est si fiat ex in-
dustria. Nec mirum
qz etiā legitime cognoscentē vxorem: voluit
dñs lauare vestem et omne corp'. et esse im-
mundum vsq ad vesperū. Et de vxore eo-
dem modo.

De vitula rufa et hirco a pompelo et cine-
ribus asperisionis. Capitulum. XXII.

Terum locutus

Iest dñs ad moisen, Loqre ad aarō ne omni tpe ingrediat sanctuariū quod est intra velum ne moriatur, quia i nu be apparebo super os raculum: nisi fecerit hec que sequunt, nō est intelligendum vt quotiens veller in trare: faceret hec r' intraret sed tñ decima die septembris intra turus, prius tamen hec faceret. Hec dies solēis erat in israel, et dicebatur dies ppi ciationis propter cau sam predictam. Vel qz agebat ea die ci nis expiationis, sicut dies iouis sancta: q sanctū crisma cōficiat. Et p peccatis tot' anni cōmunibz vel igno ratis ea die oblatio fiebat. Dicebat etiā dies afflictionis, qz ea die ieiunabāt hoies z iumē ta, etiā pueri septennes, et agebat ea die me moria mortuorū. Dicebat etiā dies expiationis, qz ea die purificabāt totū tabernaculū z altaria p sanguinis asperisionē a contagijs q cōtraxerāt p annū ex peccatis ministrantiū. Ea die tollebat summ' sacerdos de ppio vi tulam rufam, trimam, immaculatā q nō tra sperat iugum. Nec turbemur si qñq vitulus nomine, quia in feminino genere tñ intel ligendū est, quia pro peccatis fragilitatis of ferebat. Sumebatqz ab yniuersa multitudine duos hircos p peccato: et arietē in holo caustum. Quqz lauisset se induebat lineis tñ fm ritum minorū sacerdotū, oblatiqz anima libus: factaqz oblatione vel oratione p'p'ia p se et p domo sua statuebat duos hircos in ostio tabernaculi, mittebatqz sortē sup vtrū qz qua sciret qd esset dñi: et qd populi fieret. Nec est credendū quibusdā q dixerūt ideo mitti sortes vt sciretur quis dño immolan dus esset z qd diabolo: mittēd' ei in solitudi nem cuqz peccatis. Lex em' immolare nisi deo nō admittit. Sane cur' soz exibat: dño of ferebat illū p peccato populi, et forte hic di cebat p'p'ic pro peccato. Cuius soz exibat

populo reseruabat viuentē, immolabatqz vi tulam rufam p peccato suo z dom' sue, z tol lebat de sanguine hirci z vitule: et thuribz lum plenū prunis, multūqz tollens thimiaz matis: intrabat vltra velū, tantū imponens thimiamatis vt nebula r' apoz oparet ora culum: ne forte visa maiestate dñi moreretur. Aspergebatqz septies digito de sanguine co ram p'p'atorio ad orientē. Eodē etiā nume ro aspergebat paupmētū. Simili quoqz as p sione septena expiabat sanctuariū exterius z pauimentū. Fundebatqz de eodem sangui ne super cornua altaris aurei: z aspergebat illud septies digito, expians ita totum taber naculū z altare ab imundicijs filioz israel et a cunctis p'uaricationibz eorū, ad est conta gio qd cōtraxerat positiū in medio peccantiū tabernaculū. Nullusqz erat cū eo in taberna culo cū ipm expiabat. In quē modū etiā se mel in anno lauam' altaria vino. Nota qd hic legitur sacerdotem egredi de oraculo ad altare, z sic patet: quia erat extra. Nec potest dici cum egressum ad altare coram taberna culo, cum dicatur hic ad altare quod est cor ram dño. Post hanc expiationē egrediebāt sacerdos ad hircum viuentē: ponēsqz vtrāqz manū super caput eius, cōfitebatur genera liter omnes iniquitates filioz israel: et imo precans eas capiti eius, ponēs etiā vt tra duunt quidā cartam inscriptā peccatis popu li super caput eius, mittebat eum in desertū per hominē ad hoc paratū. Tradunt hebrei quorundā paruulos tribualiter ad hoc pas rari, id est de tribu ad hoc deputata: medicis naliter eis splene subtracto, vt sic expiatus esset populus a peccatis illius anni q p ige norantiam vel fragilitatē cōtraxerat q seaz ferebat hircus. Qui quia emittebat nō redi turus, apompeius grece, latine emissari' di cebatur. Cum autē deduxerat aaron homi minem cum hircō extra castra: redibat ad ta bernaculū testimoniū, depositisqz vestibus li neis in quibz expiauerat sanctuariū: et emise rat hircum lauabat carnē suam in loco san cto, et induebatur vestibus suis scz pontifi calibus et p'ciosis, et offerebat arietē in holo caustum: et adipes vitule et hirci pro peccas to: reneqz cū renunculis. In hunc modū et pontifex euangelic' in aspersione basilice quā dedicat quasi i expiatione lineis et minoribz bus viuitur ihidumentis. Etiā in sabbato ba

ptissimali in cōsecratione fontium, et in mero sione cathedaminorū, cum scz transferuntur peccata eorum: vtitur similibz indumentis. Cum autē his peractis ad ministrationē ac cedit altaris, pontificalibus z p'ciosis vestibz insulatur. Vitulū autē et hircū de quorum sanguine facta est expiatio ferebant extra ca stra, et cōburebant igni tam pelles qz carnes eorū et fimū. Projiciebatqz ea sacerdos in ignem qui illa vorabat mutatis poribus ve stibus et resumptis p'p'is, lignum cedrinū, isopum, et coccu bis tinctum, quia hec in pu rificationibz valebant, z tū crediens lotis ve stibus et carne sua ingrediebāt castra, et imo mundus erat vsqz ad vespērum. Sed z ille sacerdos qui remanebat ad ignē: vt consumi fa ceret omnia vsqz ad cinerē, nō nisi lotis ve stibus z corpore intrabat castra: et immun dus erat vsqz ad vespērum. Sed et tertius sa cerdos qui colligebat cineres reseruans ad aquā asperisionis, nō nisi lotis intrabat ca stra: et immundus erat vsqz ad vespērum. Ex his cineribus fiebat aqua asperisionis: qua per totum annū purificabant immūdi. Vñ difficile est rationē inuenire cum hic cinis fie ret ad purificandos immūdos, cur illi qui cū tractabāt vt dictum est immūdi erant, cum et indei proz sus de hoc responde re se nescire fatentur, si sanctissimū: religio nem victimē appellet hic eos doceat, Sed et qui caprum dimiserat, als duxerat in desertum immun dus erat. De quo tamen facile est inuenire ra tionem, et est verisimile hos cineres factos annuatim: vt modo fit crisma. Quidā tñ he brei dicūt eos valuisse z durasse p plures an nos: nec factos nisi cū deficiebāt,

De purificatione immundorum, Capitulum, XXIII.

In cineribus purificabant immūdi in hūc modum. Si quis tangebāt ca dauer hominis mortui i taber naculo, vel in agro occisi, aut per se mortui, vel sepulcrū eius: immundus erat septē die bus. Tabernaculū in quo mortuus est ho mo: et yniuersa que ibi crāt vasa immunda

erant septē diebus. Tollebatqz vir mundus cineres cōbustionis: mittensqz super eos a quas viuas, tingebat ex eis isopū: et asperge bat ex eo die tertio et septimo tentoriū, et om nem suppellectilē, et homines huiusmodi cō tagione pollutos: et lotis vestibus et corpo re mundi erāt. Si die tertio nō fuerat asper sus immundus die septimo nō mundabāt. Si quis autē sic nō expiabat peribat de me dio ecclesie, qz polluebat sanctuariū, id ē ani ma eius peribat de israel: qz peccabat, et arce batur ab ingressu loci sancti. Sed et ille qui purificabat immundū aqua hmoi, quia ten gerat cineres: lauabat vestimenta sua: et imo mundus erat vsqz ad vespērum. De immūdi cjs vero qbus erat immund' homo per diē tñ: vt ppter illusionē nocturnā, vel quia doz miera cum vxore: nō credimus hominē bis cineribz expiatum, sed ad minus de immūdi cia septē dierū, quia die tertio z septimo legit facienda expiatio talis. De expiationibz que fiebant cum muneribz oblatiis: vt supra de leproso dictum est, et de viro spermatico et muliere sanguinaria, quia legit eos numera re septē dies: et octaua purificari, credim' die terna et septima bis adqz expiatos.

De personis exclusis a matrimonio, Capitulum, XXIII.

Radidit etiam

Adñs filijs israel multitudinē prece ptorum recapitulando p'dicta et supaddendo noua, de qbus nō nisi illa per stringimus q ad intelligentiā lectionis sacre scripture sūt necessaria. Sane phibuit dñs: ne homo ad domesticā sue carnis accederet, nec reuelaret turpitudinē ei' i, discoopiret et intraret pudēda ipi'. In p'moz qdē parentū cōiugio ppter hoim raritatē: solū duas pso zas exclusit dñs a iugio dicēs, Propter h relinquet hō patrē z matrē, i. nec filius matri nec patri filia copulabit. Sub lege sō plu res excepit, q sunt fere, xij, mater, nouerca, so roz, neptis, amita, matertera, vxor patrui, nu rus, vxor fratris. Sz hec determinationē recipit, puigna filia puigni, vel puigne soroz vxoris, paucas tūc exclusit: vt mul tiplicarentur hoies: Si em' quis habens vxorē mortu' fuerit, nō suscepta inde, ple. frater ei' duxit eā: et inde fratri defuncto semen suscitauit,

et replet terra Sub gra plurime excludit
vbi pñetia loci h3. et est hec phibitio pñs
gñ. A fornicatiõe em ois mulier excludit.

Catalogus quorundā preceptorū.
Capitulum. XXV

Constitutum quoq3

cū masculo et iumento sub intermi
natiõe mortis phibuit. ne etiam
colligeret ipicas vel racemos remanentes. nec
grana decidētia. s3 relinqueret ea pauperib3
terre. nec opus mercenarij retinere vsq3 ma
ne. nec accipere psonas. diligere amicū sicut seip3
sum precepit. vbi. lxx. pñmū ponunt somnia
auguria. diuinationes obseruari phibuit. nec
agrū feri diuerso semine. nec iumenta diuer
si generis facere coi
re. nec veste ex duo3

bus texta indui. nec
comam in rotundū
tonderi. nec barbā
radi. nec carnes suas
super mortuo incidi
nec figuras aliquas
aut stigmata i carne
sua fieri. cum quibus
et similib3 ad lra3 sub

intelligendū est fin ritum gentiū et maxie egi
ptiorū cū qbus habitauerāt. Nā et dauid le
gitur mulā habuisse sup quā posuit est Sa
lomon. et delatus ad fontē geon ad iungē
dum. S3 egipt3 omnigenoz vnerās mon
stra deoz. et in honore diuersoz deoz q3 pu
tabat talib3 pñe. diuersa semina in agro di
uersas materias i veste sociabat. diuersos et
am cincinnos capiti diuersis dijs sacrificā
bat. Vñ et i pñcio hoz pñptorū dicit dñs
Juxta consuetudinē terre egipti i q3 habitastis
nō facietis. iuxta mortē regionis ad quā in
troducā vos nō ageris. Addidit etiā specia
le pñptū cū intraret terrā repromissionis: vt
auferreret pputia arborū q3 plantaret. Qd qñ
exponēs subdit. poma q3 germinat immūda
erūt vob3. Hoc tñ nō est in hebreo. Et videt
velle q3 fruct3 tñ pñoz annoz immund3 es
set et abiiciend3. fruct3 qñti anni sanct3 dñio. et
cois pauperib3. sed in qñto annoz desincept3
dñi sui essent et esibiles.

De tribus generibus panum.
Capitulum. XXVI.

Ad euentiam

quoq3 eoz q3 hici leuitico tradit
sciendū est. sacerdotes habuisse
tria genera panū. panes sc3 sacerdotales. le
uiticos. et laicos. Sacerdotales erāt panes
posinonis q3 de publico sumptu fiebāt. q3
non licebat edere nisi solis sacerdotib3. Pan
es leuitici q3 et offerro3. qbus soli de genes
re leuitico vescabantur. Et nā q3 ppter maculā
nō poterant ministrare et filiafamilias: sed
non vxorata. vel vidua vel repudiata: nisi ne
cessitate rediret ad domum patris: vt esset
quasi filiafamilias.

His nō vescabatur Aduēna generale no3
aduēna inquilinus men ē cōtinēs pegri
mercenari3 sacerdos num: q3 tñ pertransit
tis. verna tñ l' empti3. et inquilinū qui cū sit
cuius ipi3 vsci pote3 de eadē regione. mā
rat. Laici. i. cōmunes sionē tñ pducit.
quibus quicūq3 po
terat vsci.

De sanctimonia sacerdotum.

Capitulum. XXVII.

De sanctimonia

quoq3 sacerdotū agens dñs. pñ
mo de minorib3 sacerdotib3 agit.

ne cōtaminarent in mortib3 ciuiū suozū. nec
etiam principis populi. nisi tñ sup matre et
patre. filio et filia. fratre et sorore virgine. ne
sc3 lauarent vel sepelirent. vel plāgendo tan
geret mortuos alios. nec alijs tñ phibitas
eis interdixit vxores. sed nec habere concu
binas. nec in vxorem ducere scortum. nec an
cillam. nec captiuam. nec viduam. nec repu
diatam. nec eas que de cauponibus et pan
docibus. id est apothecis venalib3 vitā agūt
Pontificē vero ad nullū omnino mortuum
ingredi voluit. Unde et dñs papa nullis et
equis interesse dicitur. Nec vxorem ducere
nisi virginem: et tñ de populo suo. Sed nec
parrochia domini pape muros vrbis exce
dit. In cōmune vero pñptū ne sacerdos in
diebus vicis sue cū ministrare deberet vinū
biberet. aut omē eq3 inebriare pōt vt sciret di
scernere inter sanctū et pphanū. mundū et im
mundū. et doceret filios israel legitima ter
re q3 locutus erat domin3. et ne sacerdos dñ
qñq3 immund3 esset accederet etiā ad tangē
da ea que offerebāt filij israel. Patet q3 si la3

cerdos euangelic3 quotidie ministrat: assiduā
debet habere mundiciā. Addidit quoq3 do
min3 de solēnitatib3
legalib3. Sed quia
pleni3 de his i libro
numē diffinitur. et
nos ibidē de illis p3
sequemur. Pñia die
septembris festū tu3
barum vel clangoris
pro liberationē isaac: qd cereoz dicit. Decima
die eiusdē mensis festū pñiationis. q3 cum
fecissent vitulū: orante moise pñiat3 ē eis
deus. xv. die festum scenophegie. qd est fixio
tabernaculorū. qd est festum patris. Lū em
patri ascribatur potentia: magna fuit poten
tia dei q3 vestes eozum nō sunt attrite per. xl.
annos. sed habet mado alia festa phuriū. i.
fortiū. q3 fors in cōtrarium cecidit. vt in He
ster legit. q3 se occisuros occiderūt. Encenia
tra. i. dedicatiōes. In autumno q3 fecit salo3
mon. in vere q3 zorobabel. alijs reuersi de ba
bylone. In hyeme q3 fecerūt machabei. de q3
in euāgelio. Facta sunt encenia in hierusalē
et hyems erat.

De obseruatiõe iubilci anni.
Capitulum. XXX.

Addidit etiam

dñs de obseruatiõe iubilci q3 septi
mā septimanā hebdomadaz. āno
rū seqbāt. ad cuius pñgationē septē annis
pcedentib3 vt tradit quidā. in singulis neo
menijs clangebāt tubis. et. vij. dieb3 pñuis
aū ipam solennisabāt clangētes tubis. In li
bro tñ Numeri legit q3 clangerēt tubis. vij.
mense. et. die i vniuersa terra. In h anno oēs
distractiōes rez ad pñstinos redibāt possesso
res. ppter domos q3 erāt in vrbib3 murat3. q3
tñ pñmo anno venditiōis venditori redime3
re licebat. exceptis domib3 leuitarū q3 in qñcū
q3 essent loco in iubileo redibāt. Eodē anno
requiescebat terra et debita. eodem anno ser
ui liberi dimittebant. Nam licet essent cōtris
bules: tñ voluit eos dñs seruū scemate cas
tigare. ppter trāsgressiones legū. Iosephus
dicit. q3 in iubileo cōueniebat veditoz agri et
emptoz. et reputātes fructus et expēsas in ag
rum factas: fructib3 exuberasse cōpertis vē
ditoz recipiebat agrū. si vero expēse transce
derūt: hoc qd deerat recipiebat emptoz. et a
possessione discedebat. Hāc tñ cōputationē
fieri licuit infra annū iubilēū. nedum i ipso si
venditoz pus vellent renouare quod veditur.
Littera leuitici videt velle q3 iuxta numerū
annoz vsq3 ad iubilēū maiori minorve pñcio
iubeat agrū vedit ne veditoz gūaret si modi
co venderet. et plurimi anni supessent vsq3dū
reciperet qd vendiderat. et ne grauaret em
ptoz. si multo emeret qd i pñmo amissurus
erat. Determinata quoq3 fructuū reputatiō
ne et expensarū infra iubilēū addit. q3 si ven
ditoz qd superit expensarū reddere nō pote3
rit: habeat emptoz agrū vsq3 ad iubilēū. In
ipso em ois venditio redibat ad pñstinū pos
sessori. Terrā autē sic voluit dñs vedit ab

De pena blasphemii.

Capitulum. XXXVII.

Ecce autē egres

sus filius mulieris israelitis quē
pepererat de viro egiptio. iurgas
tus euz viro israelita blasphemauit nomen
dei israel maledicens ei. quē moyses reclusit
in carcerē donec sup hoc consulisset dñm. qui
ait ad moisen. Qui maledixerit deo suo: oēs
qui audierint ponēt manus suas sup caput
eius: quasi cōtra ipm testificantes. et eductū
extra castra omnis multitudo lapidabit eū.
siue ciuis sit aut aduēna.

De ratione legis date.

Capitulum. XXXIX.

Subintulit quo

q3 dñs de talione. vt q3 lederet ho3
minē in eundē modū lederet q3 lese
rat eū. sc3 vt redderet animā p animā. oculū
p oculo. dentē p dente. fracturā p fractura.
liuorē p liuore. aduersionē p aduersionē. Flo
ta: q3 talio nō erat in iniurijs rerū: sed in lesio
ne tñ corporū. quia furta restituebant in du
plum vel quadruplū. Determinabaturq3 ta

eis sub cōditione recipiēdi. qz sua erat z non ipoz. Alienigenas tñ seruos voluit eos i ppetuum possidere.

De benedictionibz z maledictionibz.
Capitulum. XXXI.

Illuz precepto

in obseruatoibz pmissit dñs bñdictiones suas dices. Dabo vob pluuias tñbz suis zc. vbi. x. clausule pmissionum inueniuntur. Transgressoribz vero longe plures ingeminat maledictiones.

De decimis et votis.
Capitulum. XXXII.

De decimatione

animaliū qd decimū vel nascendo vel numerādo veniebat: dño sanctificabat. nec mutari licebat in meli⁹ vel deterius. Similiter animal qd vouebat dño nō licebat immutari. si qd vouerat immutaret et votū et immutatu erat dñi. Sed distinguendū est de hmoi votis. Aliquē em sic ex voto aliqd sanctificabat dño q anathemati fabat: illud nō poterat vēdi a sacerdotibz vel alienari. Quāq nō sic obligabant vota: sed poterat vendi a sacerdote determinato p̄cio fm vtilitatē q ex his poterat puenire. siue esset aial vel fund⁹. Qui tñ voto dederat si volebat illud emere supra estimatiōē p q aliq dare adderet quintā eius pte. Qd ideo ē statutum. ne q vouerat ad recipiendū qd vouerat aspiraret. qsi penitētia ducit: ne etiā digniorem alijs se putaret in emptione eius rei: qz eam dederat.

Historia numerorum. cap. j.
De excubijs circa tabernaculū. ca. ij.
De cōmutatiōe primogenitoz p leuit. ca. iij.
De etate ministrantiū in tabernaculo. Et de differētia ministroz. ca. iij.
De qdā mō reddēdi rem alienā. ca. v.
De iudicio zelotipie. ca. vj.
De sanctimonio nazareoz. ca. vij.
De benedictiōe sup populū. ca. viij.
De oblatiōibz. x. dierum in dedicatione tabernaculi. ca. ix.
De cōsecratione leuitarū. ca. x.
De his qui non possunt facere phase primo mense vt faciāt secūdo. ca. xi.

De tubis argenteis et modo clangendi in eis. ca. xij.

De recessu israel a mōte synai. ca. xij.

De electiōe. lxx. seniorū. ca. xij.

De datione carniū z ira dei sup eos. ca. xv.

De plaga marie z causa lepre. ca. xvj.

De xij. exploratoribz. ca. xvij.

De murmure populi p q per. xl. annos i deserto perierunt. ca. xvij.

De lapidatiōe colligentis ligna in sabbato. capitulum. xix.

De scismate chore: dathan et abyron et plaga eorum. ca. xx.

De exustione ppli extincta p aaron. ca. xxi.

De virga aaron q nocte vna fronduit floru it et peperit nuces. ca. xxi.

De reditu in cades in. xl. anno. ca. xxi.

De morte marie z aqz s̄dictionis. ca. xxi.

De circūitu idumee. ca. xxv.

De morte aaron. ca. xxvj.

De victoria p⁹ votū anathematis. ca. xxvj.

De spente eneo s̄ ignitos sc̄p̄tes. ca. xxvj.

De scopulis torrentiū q gesserūt. ca. xxix.

De cantico ad puteū. ca. xxx.

De morte leon regis amorreozum. et ogrege basan. ca. xxxi.

De itinere balaā z q locuta ē ei asina. ca. xxxij.

De ariolathesi balaā z ei ppheta. ca. xxxij.

De amore mulierularūz iniurius est israel beelphegor. ca. xxxij.

De zelo phinees. ca. xxxvj.

Secund⁹ numerus bellatoz. ca. xxxvj.

De iure successionis hereditarie. ca. xxxvj.

De substitutiōe iosue. ca. xxxvj.

De libaminibus. ca. xxxix.

De iugi sacrificio. ca. xl.

De sabbato z oblationibz eius. ca. xli.

De neomenia. ca. xli.

De phase. ca. xli.

De penthecoste. ca. xli.

De festo tubarum. ca. xlv.

De festo p̄piciationis. ca. xlv.

De scenophegia. ca. xlv.

De votis. ca. xlvij.

De destructiōe madiā z p̄de dimisiōe. ca. xlvij.

De sorte duarū tribuū z dimidie. ca. l.

Cathalog⁹. xl. duarū mansiōnū. ca. li.

De vrbibz leuitarū z de suburbanis. ca. li.

De matrimonio cōtribulū. ca. li.

Historia numerorum.

Capitulum. I.

Quarta bu-
his historie diffictio hebraice dicitur a sedaber qd sonat. et locut⁹ est. Apud nos tñ et: nō habet. Flo-
men grecū in scriptis no-

stris nō habet. nā grece baresmortalas el-
lesimoth. Latine liber numeri vel numerozū
dicit. Et dñs quqz numeri pluraliter. vñ et di-
ci solet. legit hoc in numeris. Deriso autē h
noie censet. qz qtuor pncipaliter hic nume-
rantur de oi populo viri apti ad arma ferē-
da. p. primogeniti leuite q etiā bis numeran-
tur: mansiones p quas pfecti sunt. Sed nec
mulieres nec minores.

Uulg⁹ p̄miscuū vo-
cant qdā egypti q se-
cuti erant eos egres-
suros.

partē historie sic tra-
sit ioseph⁹. Moises p̄dictā p̄stitutionē legū
dñi sub syna morerent a deo cognouit et he-
breis scriptā cōtradidit. Cūqz circa legisla-
tionez hec sufficere putaret: ad exercitiū mili-
taris iura p̄uersus est. z numerauit populo-
rū capita. s. pugnare valentiū. Moises dicit
dñm sup h locutū fuisse dices. Locut⁹ ē dñs
ad moisen in deserto synai in tabernaculo fe-
deris p̄ma die mēsis sc̄di anno sc̄do egressio
nis de egypto. Et nota q p̄mittit hic qdā
q facta sūt i p̄mo mēse sc̄di anni. s. oblationē
xij. pncipū. quā fecerūt singuli singul⁹ diebz in
dedicatione tabernaculi z solēnitare phase q
p̄prio noie dñs pasca: i deserto. z forte sc̄dificatiōe
leuitaz. De his tñ in

fraaget p recapitula-
tione. Prosequētes
ergo ordinē libri: di-
cim⁹ qz moises z aa-
ron z xij. pncipes tri-
buū ex precepto dñi
anno sc̄do mēse sc̄do
die p̄ma mensis nu-
merauerūt viros p-
terribū leui. a vicesi-
mo anno z sup. Joseph⁹ certū terminū pos-
suit. s. vsqz ad. l. annū. et numerati sūt p gene-
ratōes z familias z domos et hoia et capita

singuloz. Hec autē. v. ad iculcationē tñ qdā
apposita tradūt z h et in iosue. s. p̄g rne qdē
distingui pnt generatiōes vel cognationes.
Vocat h tribo ipas. xij. familias: q ex ipis fi-
lijs patriarcharū p̄mo descenderūt. s. bñ gra-
tia. In vna tribu leui fuerūt tres familie. ca-
athite. gersonite. merarite. Quāqz familia
multas habebat domos i qbz p̄p̄ p̄essami-
lias erat. Q addit. noia et capita. intrāsitue
legendū est. i. capitū noia. s. singuli hoies in
eadē domo. Fuerūt autē i summa. dc. iij. mi-
lia qngenti qnquaginta

De excubijs circa tabernaculum.

Capitulum. II.

Recepit etiam

p dñs vt sp poneret tabernaculū in
medio castrorū. z filij israel p gyrū
excubaret p turmas z cuneos. qd p eodē h
accipit. Turma em p̄p̄e. xxx. miliū est. Et dñs
cune⁹ qsi cōueniens
multitudo. Excuba-
re ei largebic accipit
Excubie ē p̄p̄e diei.
vigilie noctis. Terne tribz p qtuor ptes ta-
bernaculi excubabāt ita tñ remoti: vt maxia
in medio plateas haberet. Eratqz ornat⁹ qsi
fori rerū venaliū: singulis in ordine p̄stitut⁹.
Opifices etiā artū in stationibz suis erat: ita
vt vbi cōpetenter edificate castra eoz simil-
lima viderent. Judas itaqz isachar z zabu-
lon castra metabant ad orientē. ruben. syme-
on. et gad ad meridiē effraim. beniamin. ma-
nasses ad occidentē. dan. aser. et neptalim ad
aquilonē. Inter tabernaculū et castra excu-
babāt leuite in tabernaculis suis: p̄p̄inquo-
res tabernaculo qz castris. Et excubabāt si-
militer p qtuor plagas moises z aaron cum
suis ad orientē: reliq ab his. Caathite ad me-
ridiē sub custodia eleazari filij aaron excuba-
bant. Filij autē gersonite ad occidentē. Mer-
rarite ad septentrionē. et erant vtriqz sub cus-
todia ithamar.

De cōmutatione primogenitoz p leuitis
Capitulum. III.

Eparauit sibi

dñs tribū leui p primogenitis q
tūc habebāt z iumēta leuitarū p
primogenitis iumētoz qsi p̄mutationē facies
cum p̄plo. Primogenita em oia specialit̄ tūc

erant sua, qz cū occideret p̄mogenita egypti
peccat p̄mogenitis eoz reseruās ea sibi. De
inceps tñ ppter idipm omnia p̄mogenita eoz
sanctificauit sibi in ppetuū. et maxime qz pri
mitie q̄rumlibet fructuū debetur dño. Pro
his ergo p̄mogenitis q̄ tñ habebāt tulit si
bi tribū leui z iumēta eoz. et popul⁹ p̄moge
nita illa habuit pro leuitis et iumentis eoz.
Et ne duodenarius numer⁹ tribuū minue
retur: tribū manasse quasi p leuitis instituit.
effraim p̄o p ioseph

Ne at maior videre
tur numer⁹ leuitarū
q̄ primogenitorū. et
ita iniqua esset mu
tatio. ait domin⁹ ad
moysen. Numera fi
lios leui masculos ab vno mense z supra. et
cū numerati essent: inuēti sūt. xxij. milia. No
ta tñ qz si diligēter attēdas i libro numeroz
numerū eoz p familias inuenies. xxij. milia
et trecentos. Dicit hebre⁹. qz. ccc. erant in eis
p̄mogeniti: et ita iā erāt dñi. Itēz ait dñs ad
moysen. Numera p̄
mogenitos masculos
a mense vno z supra
Et inueniunt. xxij.
mil. cc. lxxij. Tulit at
moyses i p̄cto. cc. lxx
lij. q̄ superat p singu
la capita q̄nqz fidos
ad mensurā sanctua
rij et dedit eos aaron z filijs suis iuxta ver
bum domini.

Ne ergo dānosa effz
illa pmutatio dño si
nō restauraret ei p p̄
mogenitis qd decrat
in leuitis. recepit p q̄
libet p̄mogenito qn
qz fidos argēteos.

De tate ministrantū in tabernaculo z de
differentia ministroz.

Capitulum. III.

Terūqz ait do
nus ad moysen Numera leuitas a
xxx. anno vsqz ad. l. vt seruiāt mihi
in duobz. hi in tabernaculo portādo z collo
cādo. senes emeriti i seruādo. Et cū nume
rati essent. inuēti sūt
viij. milia. d. lxx. lxx
tñ dicit a. xxv. anno
quē numerū annoz
in ordinatiōe sacer
dotū z nos observa
mus. Isti deferebāt
tabernaculū i hunc

Des. a. xxx. āno vsqz
ad. l. portabāt taber
naculum. et colloca
bant ea q̄ attinebant.
At q̄ erāt sup. leue
riti dicebant.

modū. qz nō licebat ea q̄ erāt vltra velū nū
da videri. ideo p̄mo intrabāt sacerdotes et
inuoluebāt arcā. p̄picatorū et cherubin. Pri
us vero velū qd añ pendebat. et post palliū
iacinctiū et candelabzū aureū. altare z men
sam cū vtensilibz suis pallijs inuoluebant.
Tūc intrātes caathite. p̄p̄ijs humer⁹ oia hec
inuoluta deferebāt. Simuliter z altare holo
causti cū vtensilibz suis vt quibusdā videt.
Gersonite vt breuiter dicam⁹: deponētes tes
tum tabernaculi: mollia ferebant in curribz
scz cortinas. saga. pelles rubricatas z iacino
ctinas. tentoriū qd erat añ tabernaculū. cor
tinas qz atrij. z funes z vasa mīsterij q̄ ad al
tare eneū p̄tinebāt. De altari holocausti ta
cet liber a q̄ ferebāt. Pōt tñ dici: qz vasa eius
ferebāt gersonite: vt

i libro hz. Ip̄s altare
caathite. p̄p̄ijs hūer⁹
ferebant. Merarite
p̄o vt breuiter dicam⁹
oia tabnaculi z atrij
que dura erāt. tabu
las. bases. vectes. co
lumnas. papillos. et
ea ferebāt curribz.
Emeriti leuite nō ser
uiebāt sic in ope: sed
posito tabernaculo
sedebant custodes.

De quodam modo reddendū rem alienā.
Capitulum. V.

Nunc precepit

dñs ei⁹ p manus sacerdotū a ca
stis leprosos z semine fluentes.
et factū est ita. Addidit qz dñs de redditōe
aliene rei vt fieret cū
q̄nta pte capitis. Sz
qz in exodo videt di
cere p̄trariū. sz vt in
quadrupluz reddere
tur Ideo hucusqz di
stulim⁹ vt hic soluerem⁹. Et dicimus: qz alie
ne rei possessio aliqñ fiebat ex idustria furto
vel rapina. aliqñ fiebat p negligentia. aliqñ
ignorāter. De re sublata scienter in exodo di
citur q̄ restituatur i
quadruplum si per
erat res: q̄ si extabat
in dupluz. Si ibi les

Cū q̄nta capitis red
debat illa res q̄ red
debat cū quinta pte
p̄cij eiusdem.

Quia p̄sumit res ex
tata ad restituenduz
cōseruata.

gis. v. boues p vno alia ē trāslatio fm quos
dam. z q̄ in q̄druplū verius dicat: ex verbis
Zachei. p̄bat. De sublata p ignorantia agit
hic vt reddat caput z q̄nta ps defup. vel de
re furtiua si penit⁹ latet: z fur penitēs sponte
p̄fiter⁹ reddit. Si p̄o nō essz q̄ recipet redde
retur dño: et esset sacerdotis. Pro p̄cto vero
furti vel negligēte fiebat aliq oblatio fm q̄
ritatē rei. Ioseph⁹ dic aurū z argentū reddi
in duplū. iumēta in q̄druplū. solū bouē i q̄n
ruplū. qz q̄nto possidet ceteris vtilius: tanto
amittit damnosius.

De iudicio zelotipie. Capitulum. VI.

Addidit quoqz

dñs d lege zelotipie. zel⁹ p̄p̄ie dz
amor viri in vxore: p q̄ sustinere
nō pōt vt aliq mīscet. An vir dz zelotes. ze
lotipia p̄o q̄nqz dz mechia z zelotip⁹ adulter
Soler ergo zelotipia dici sola suspitio adul
terij. de q̄ legit⁹ h ad hunc modū. Si spūs ze
lotipie p̄ctauerit virū p̄tra vxore suā q̄ pol
luta ē. sed p̄bati nō potest: vl q̄ falsa suspitio
ne ipetit adducet eā ad sacerdotē. et offeret
pro ea assariū farinē ordeace qd est decima
pars sati. nō fūdet oleū: nec thus imponet.
Sacerdos aut statuet eam corā domino. et
ponet in manibz ei⁹ in vase fictili aq̄s viuas
et oblationē farinē. pugillū cui⁹ z thus incē
det super altare: et mittet in aquā paucillum
pulueris de pauimēto tabernaculi. et nuda
bit caput eius. scribetqz in mēbrana. vt dicit
iosephus. dei vocabulum. s. tetragrāmaton.
Facietqz eā iurare q̄ nil viro suo nocuerit i
his q̄ sibi obijciuntur. Qz si viro suo nō suffi
cier: subdet sacerdos maledictiōes et sc̄ptas
in mēbrana z dicit. Si nō es polluta dīcto
viri thoro. nō te noceāt aque iste amarissime
Si aut declinasti a viro igrediant aque ma
ledictę entre tuū. et ipm tumescere faciant z
putrescat femur tuū dextruz. Et dicit mlier.
Amen amen. Et delebit sacerdos omnē mē
brane scripturā in aquis: et dabit ei bibere z
tūc sacerdos tollet de manu eius sacrificium
zelotipie. et eleuabit illud corā domino: et
ponet sup altare. Qz si rea erit adulterij mlier
putrescat femur ei⁹. et vter⁹ tumebit in idro
pissim⁹. nō tamē statim vsqz ad decē mēses Qz
si non polluta erit inopia erit ei aq̄. imo sepe
p̄cipiet et pariet masculū mense decimo. He
aque dicebāt sancte ppter nomē dñi dilutū i

cis. et dicebant maledicte ppter maledicta cō
gesta in eis. et amarissime ppter effectum qui
quandoqz sequebat. Hec aut lex introducta
fuit ad duritiā cordis eoz sicut pmissus
est libellus repudiij. quia prompti erant ad ef
fundendum sanguinem.

De sanctimonia nazareoz.
Capitulum. XVII.

Decutus est do

minus ad moysen de lege nazareo
rum. Nazare⁹ sonat sanct⁹. vel flo
res. vl germinās. Dicebantqz nazarei qdā q̄
ex voto obligabāt se sanctimonier⁹qz ad cer
tū tps. vl iugit vt samuel: z p̄scrabāt se dño
et q̄li sepabant a cōi vitā hoīm. sicut q̄s mō
p annū vel duos ex voto seruit in hospitali
hierusalē. Sanctitat⁹ eoz lex fuit hec. Omni
tpe sepatis sue nouacula nō trāsibat sup ca
put ei⁹. An forte qdā pingūt aplos z chr̄s
stum crinitos: nō in re sed p sanctitate. Nis
bil qd inebriare poterat bibebāt. nō edebāt
aliqd quod esset ex vinea ab vuapassa vsqz
ad acinum. ad nul
lum mortuum ingre
diebant. Qz si mortu
us esset subito q̄spiā
corā eo polluebatur
caput p̄scratis sue
et ilico radebat ca
put suū. et rursus die septimo offerebat par
turturū aut duos pullos columbarū. quoz
vnū sacerdos faciebat p p̄cto: alterū in ho
locaustuz. diesqz q̄s fecerat p infectis erāt. et
voti sui sanctimoniā iterū incipiebat. Forte
nō p q̄libet mortuo: sed p occaso corā eo pol
luebatur quicqd fecit ppter sanctimoniā. Cō
pletis aut diebz voti sui offerebat agnū anni
culum in holocaustū. ouem anniculā p pec
cato. arietē hostiā pacificā. Et nota cum ita
simpliciter ponit aries q̄ hebre⁹ dicit ad mi
nus duoz annoz eū debere esse. Canistrum
qz diuersoz panū azimoz: exceptis his que
sponte offerebat iuxta pfectionē sanctitatis
sue. q̄ oblatio dicebat corban. i. mun⁹. Et of
ferebat mulier. xxx. fidos si poterat. vir. l. sin
aut: ad arbitriū sacerdotis paup offerebat.
Cūqz imolauit hostias sacerdos ritu suo
reddebat nazare⁹ ad ostiū tabernaculi: pone
batqz sacerdos crimē ei⁹ i ignē sacrificij et sic
ad cōm hoīm vitā redire poterat.

De benedictione sup populum.

Capitulum. VIII.

Teru locutus ē

Idomin⁹ ad moy sen. Aarō z filij ei⁹ i uocabūt nomē meū sup filios israelz ego benedicaz eis. Hoc fit in oibus sacramē tis ecclesie. Inuoca bunt aut sic Benedi cat tibi dñs deus et custodiat te, det tibi pacē et ostendat tibi fa ciem suam.

De oblationibz duodecim dierum in de dicatione tabernaculi.

Capitulum. IX.

Factum est autē

In die qua vncit moyses taberna culū z sanctificauit illud: obruleit rñ. pñces tribuū i altaris strenuationē vt hebze⁹ habet. vj. plaustra tracta cū. xij. bobo singuli bouē vñū et bini plastrū vñum. Et data sunt duo plaustra gersomitis ad ferēda onera eoz de qbz dixim⁹. Et qñtuor sunt da ta meraritis. postea singuli singulis diebus obtulerūt vasa altari necessaria. Duodecim em dieb solennitas dedicationis p telata est. Prima die obtulit naalon de tribu iuda ace tabulum argenteū. xxx. siclorum. Hebreus habet scutellam phialaz argenteam. lxx. sic clorum vtrūqz plenuz simula. in phiala thbus ponebatur. Hortariolū quoqz aureū decē siclorum plenum incenso. In hoc vase aro mata terebantur. Hebreus habet codlear: q scz thbus i thuribulo ponebat. Bouē qz et arietē z agnū anniculū in holocaustū: hircū qz p pctō z i sacrificio pacifico. boues duos. arietes qñqz. hircos qñqz. agnos annicu los qñqz. Eiusdē mo di vasa: z eiusdē ho stias obtuleit aliq pñ cipes qñqz die suo. et sic terminata ē dedica tio. xij. dieb. Patet p recapitulationē hec di ci. Octaua em die mēsis pñi fm q lra vides tur sonare inchoata ē dedicatio. vij. ei dieb pcedēdo eiusdē mēsis psecrati sunt sacerdo

tes. et tabernaculū inunctū sed nondū dedī carū. Si pō ita est: tūc psecratio sacerdotū z dedicatio tabernaculi p telate sunt. xij. die bus. Itaqz non fece rūt phase eo āno tpe suo. s. die. xij. Qd tñ pceptū fuit eis a do mino pma die eius dem anni. Ideo quidā dixerūt vt p diximus vij. dies psecratiois sacerdotū fuisse termina les pñi anni. et pma die secūdi anni vñctūz tabernaculū. xij. die finitā dedicationē. xij. die celebratū phase. Potest tñ dici hāc obla tionē. xij. diez factā scdo mēse anni scdi nec p recapitulationē hec dici. Qz vero legif ea die inchoatā q vñctū ē tabernaculū eadē dicūt p pñmili. qz sic. vij. die pñi mēsis vñctū ē ta bernaculū: ita z. vij. die scdi mēsis inchoata est hec oblatio. z sic. vij. pñis dieb āni terti j sacerdotes z tabernaculū psecrata sunt.

De psecratione leuitarum.

Capitulum. X.

Lex locutus est

Idomin⁹ ad moy sen di cēs. Tolle leuitas d medio filioz israel z sanctificabis eos mi hi. Itaqz fm pceptū domini leuite prius aspersi aqua lustraz tionis. rasizqz omni bus pilis carnis sue vt i nō includunt ca pilli. lotis etiā indur mentis corā dño ste terūt ad ostiū taber naculi. puocata oī multitudie: ponētesqz ma nus suas sup eos filij isrl obtuleit eos aarō mun⁹ dño: vt seruiret i ministerio ei⁹. Obtu lerūtqz leuite boues duos. qñū altez fecit a arō p pctō. altez i holocaustū. et sic separi fu erūt dño a filiis isrl. Exinde habuerūt i vñus suos ea q dñi erāt. De decimis em vñebant z bis pñenti erāt. Sacerdotū pō etiā erāt sa crificia. pñmte. pñmogenita vota. His oibus vñcebat cū domo sua: mūdī tñ. pñter oblata p pctō. qz sacerdotes soli pctā populi come debāt. Decimā decimarū suarū dabāt leuite sūmo sacerdoti: z de melioribz dabāt. s. sōz

tem nō habuerūt in terra: qd z meli⁹ eis ces serat. Tūc em. xij. pñt tñ bonoz terre habes ret: mō habebāt decimā.

De his q nō possunt facere phase primo mēse vt faciāt secundo.

Capitulum. XI.

Locutus ē domi

Inus ad moysen Anno scdo mēse pmo. Hic plane determinat p reca pitulationē s. dici. fa ciāt filij israel phase tpe suo. xij. die men sis vsqz ad vesper. et fecerūt phase. Erant aut qdā imundū sup aia hoīs. i. sup hoiez q d: mia. cū cada uer q terigerāt n po terant facere phase. et dixerunt ad moy sen. Quare fraudas mur ne valeam⁹ of ferre inter filios isrl. Forte indignantes qz talis immundicia necessaria ē qñqz. Et cōsuluit moyses sup hoc dñm. Qui rñdit ei. Homo de gēte vñā q fuerit immūd⁹ sup aia hoīs siue in via pcul faciat phase mēse scdo xij. die oēm ritū phase obseruās. Si vero sine hmoi causis: tpe suo nō fecerūt phase: ex terminabit aia ei⁹ de pñis suis. Peregīn⁹ qz aduena. si fuerit apud vos faciet phase dñi. Si qñat. si iterū in mēse scdo pñt immundici am nō possz facere phase. qd faceret. Pōt di ci. qz tertio faceret. qz qd in vno dictum est si militer dat i alijs intelligi. Vel forte si deīn cept eo āno nō faceret nō peccaret.

De tubis argenteis et modo clangendi in eis.

Capitulum. XII.

Lex locutus est

Idomin⁹ ad moysen. Fac tibi duas tu bas argēteas ductiles: qbus cōuo cabis multitudinē. Has duas tubas habebāt in qñtuor vñus ad puocandā multitudi nē. ad mouenda castra. ad bella. ad festa. Et erat vt dicit ioseph⁹ tuba fistula cātatoria pe ne magnitudine cubiti. calamo capacioz. pñ bēs i pñcipio latitudinē q pñestiat ori ad su

scptionē spūs. q hebraice d: afora. In cōno catione pō multitudinis aliq erat diuersitas ad cōuocandū omne populū. Utraqz simul clangebāt simpliciter. Ad cōuocandos sōz los pñces semel clangebant. Qd dupliciter intelligi. i. vna tñ. vel vno impulsu. Etiaz vt addit iosephus semel clangebāt si pñci pes populū suū qsqz in ecclesia cōuocare vo lebant: vel moyses pplm p ecclesias. Ad ca stra pō mouēda nō simpliciter sed cōcise z p lyrius tubis clangebāt. Et i pmo sonitu mo nebāt castra. tres tribz q erāt ad orientē. in se cunda q ad meridiē. in tertio q ad occidentē. in qñto q ad aquilonē. Qd⁹ pō clangēdi i bellis nō distinguūt. qz forte sic apud alias na tiones fiebat apud eos. qñ etiā habebant so lenne epulū et dies festos: et kalendas clan gebāt. sed nō est determinatus modus. Sa cerdotes aut clangebāt.

De recessu israel ad montem synai.

Capitulum. XIII.

Anno secūdo

Ido. xx. die mēsis: eleuata est nubes de tabernaculo federis: z profecti sunt de mōte dñi viā triū dierū. Dicunt hez brei qz arca pcedebat eos tribz dieris: super quā nube stante qñ ad certū locū pueniebāt paulatim. qdā citius. qdā tard⁹. Sed me lius ē vt de h itinere tñ dicam⁹ qñ egressi sūt d mōte syna z pcel sit eos nubes. nec qe uit p tres dies z no ctes. Vñ statū mur murauerūt p labore itinere. qz nec noctibz ca stra posuerūt. z tūc recubuit nubes i solitu dine pharan. i. i pma māfione quā fecerūt in pharan. Est em phara māfio solitudo quā mō saraceni inhabitāt. qz g anno pmo. mēse iij. pma die mēsis vñerūt ad montē dñi. z ab eodē egressi sūt āno

xx. die mēsis scdi. pñz q i hac māfione q et rñ. fuit. fere sederūt p annū. Et dicit hie ro nym⁹. qz per annū et qñtuor dies ibi fuerūt Qd difficillimū est i uēre nisi forte fuerit ann⁹ embolismalis. Solaris ann⁹ supe rat lunare. xj. diebus qbz collectis pñstuit tur vna lunatio per xxx. dies vel et pñt: dies q supsunt relet uatis. z ann⁹ q cūcūt illa lunatio d: embo lismalis. aliq dicit cō

Pōt tñ dici q: eadē die q̄ leges acceperāt reuoluto anno natu rali recesserūt. Lū er go venisset p̄die kal, iunij ad montem, et q̄rta die iunij legem recepissent: si eadem die, iunij, reuoluto an no recesserunt, patet q: q̄rtuor dieb et an no sederūt ad mōrē et ita tertio mēse āni legitimi, die q̄rto res cesserunt. Tñ nībilo min⁹ verū est, q: sc̄do mēse anni secūdi, xx, die egressi sūt Tripli ceter ei accipit annus ab eis p̄ter naturālē Annus vsualis a ia nuario quem habēt cōmunem nobiscū i p̄tractibz suis: nego cīs cōmunibz agen dis. Quoto āt mēse h⁹ āni, q̄rta die egres si sūt n̄ legi. Est z apud eos ann⁹ legiti mus q̄ vtunt i legiti mis q̄ agūt. In h̄ vt dixim⁹ tertio mēse et die q̄rto egressi sūt. Est z apud eos ann⁹ emergēs. In memoriā em liberatiōis sue ceperūt ānos suos numerare ab exitu d̄ egypto, sic grecia p̄ma olimpiade, romani ab vrbe cōditā, chrīstiani ab incarna tione dñi, et hui⁹ āni sc̄do mēse, xx, die egressi sūt. Jā em ann⁹ a phase vsq: in phase vnus trāsierat, z de sc̄do a phase sc̄z vsq: i phase flu xerat, l. dies. Ergo mēsis vnus, xxx, diez flu xerat, et secund⁹ iam fecerat, xx, dies. Nec au tem annoz distinctio in multis locis necessa ria est. In hac mansione media ps̄ exodi, et totus leuiticus, et numeroz p̄cepta nō mo dīca descripta sunt. Nota q: q̄druplex ē an nus. Legitim⁹, emergēs, vsualis, et natura lis. Annus legitim⁹ hui⁹ anni tertio mēse iunio, et q̄rta die eiusdē mensis egressi sūt. Istū cōputa a kal, in kal, Ann⁹ emergēs: hui⁹ an ni secūdo mēse, s. xx, die eiusdē: q̄ est q̄rta dī es iunij exierūt. Istū a phase in phase cōpu

munes. Cōtingit aut aliqñ duos cōmunes interponi embolisma li, aliquādo vnū fm q̄ vnus tñ bis i de cōnionali ciclo euēnit. Inde ē ergo q: dixit Hieronymus, nisi fu erit embolismalis an nus. Impossibile est q: per annū naturālē z q̄rtuor dies fuerint ibi, si, l. die a pasca sūt egressi, q: nūq̄ dies pasce idē est anni p̄ce dentis et sequētis, et nūq̄ cōcurrūt pasca annuū et annotinū. Similit̄ nūq̄ idē est dies, l. Non ergo ab eo die q̄ lex data ē re uoluto anno natura li sunt egressi, s̄z cū ve nissent ad mōrē p̄ma luna iunij reuolutis lunatiōibz vsq: ad p̄ mā lunam iunij, q̄rta eiusdē luna sūt egres si: q̄ ē q̄nq̄gesima die a, iunij, luna aplis.

ta. Prius accipe xv. dies p̄mi mensis, z iunij ge cum, iunij, dieb: maij sequet. Ecce habes p̄mū mēsem secūdi anni. Itē accipe, xvj. dies q̄ remanēt de maio. z iunij cū q̄rtuor dieb iunij, z heb̄is, xx, dies sc̄di mensis a phase, et ita vera erit vtraq: cōputatio anni sc̄z legumi z emergētis, sicut in textu sic cōmet. Annus vsualis iste icipit a ianu, et hūc habēt heb̄ei nobiscū cōmunē in negocijs suis. Ann⁹ na turalis hui⁹ mēse tertio luna, iunij, q̄ est, l. dies a, iunij, luna aplis recesserūt. Duxit autē moyses secū obal, als obad frat̄r yporis sue q̄ nouerat in q̄bo locis p̄ desertū castra cōmo de poni poterāt: p̄mittēs ei de optimis que traderet eis dñs. Sane cū eleuabat arca dī cebat moyses. Surge dñe z dissipent inimi ci tui z fugiāt q̄ oderūt te a facie tua. Cū autē deponeret aiebat, Repertere dñe ad multi tudinē filioz exercit⁹ israel.

De electione septuaginta sentoz.
Capitulum. xiiii.

Ortum est autē murmur populi dñm dolentis p̄ labore, z accētus ignis i ira dñi deuorauit extremā p̄te castrorū, illos sc̄z q̄ re tro longe erant. Drauitq: moyses ad dñm: et absorptus est ignis. Vocauitq: nomē lo ci illius incēso, tamē nō fuit hoc mansionis nomen. In eadem quoq: mansione vulgus promiscuū qd̄ ascenderat cum eis, id est ser ui z ancille egyptij, et multi de israel pariter cum eis flagrabāt desiderio carniū. Caro nium noie nō solas carnes: sed aliorū ciboz etiā abundantia intelligimus. Vñ nec i que rela eorū de carnibus legi: cum dixerūt, Re cordamur piscium quos comedebam⁹ gra tis in egypto, in mentem veniūt nobis cucu meres z pepones, porciq: z cepe z allia, anis ma nostra arida est, nihil vident oculi nostri nisi māna. Audiuitq: moyses populum flet tem: et intolerabilis res visa est ei, quia et ab eo escas petebāt. Et ait ad dominū, Cur im posuisti populi huius pondus sup me, nun quid ego cōcepi z genui multitudinē omne hāc. Obsecro aut aliter provideas: aut inter ficias me. Cui dominus, Cōgrega mihi se p̄tuaginta viros de senioribz israel quos me liores nosti ad ostiū tabernaculi z auferā de spiritu tuo: tradamq: eis vt sustentent tecum onus ppli: et populo dices, Cras dabo vos

bis carnes vsq: ad mensem dierū, id est que sufficient ad mensem: etiā vsq: ad nauseam. Et dicitur large nausea p̄ vomitu. Proprie est enim vomitus ille qui excitatur fetore sen tine. Ablatio quidem spirit⁹ moysi: et tradi tio alijs nō est intelligenda diuisio spiritus eius per partes: vel imminutio, s̄z illumina tio aliorū ad regendū populū. per eandē specialem gratiam per quā z moyses illumi natus erat: sicut de igne vnus lucerne mul te illuminant sine sui dīminutione. Electos itaq: lxx, viros duxit moyses ad ostiū taber naculi p̄ter duos qui in castris remanserāt nō ex cōtemptu, sed quia reputabant se indi gnos: quozū vnus vocabatur heldad, et al ter meldad, et erāt vt aiunt heb̄ei: fr̄es moy si ex matre: sed nō ex patre. Descenditq: do minus per nubē z re quieuit spūs in eis q̄ stabant cū moyse, et p̄phetabant. Sed z duo qui remanserāt in castris p̄betaue rūt, nec postea silue runt, id ē semp de in ceptis vocati sunt p̄ phete. Et rediit moy ses cū illis ad castra.

Hieronym⁹ dicit su per Paralip. non ex patre sed ex matre, qz post legem acceptaz amrā mandāte moy se dimisit matrē eius, quia amita eius erat et duxit aliā de q̄ su scepit hos duos, sed fm h̄ isti nondū erāt bimī. Magister sol uit. Potest dici lex accepta a moyse p̄ cogni tionē in spū multo an tpe q̄ p̄ dationē forsan p̄ xxx, vel xl, annos. Et ita illi duo potuerūt cōnumerari inter lxx.

De datione carniū z ira dei sup eos.
Capitulum. xv.

Uentus vero e grediē a dño arreptas p̄cepto z trans mare in insulis ortigīs coturnices detulit in castra p̄ circuitum ca strorum itinere dici vñ, volabantq: a terra altitudine duoz cubitoz. Surgēsq: popul⁹ cōgregauit sibi coturnices duobz dieb: z sic cauit eas. Qui parū, r. choros habuit. Fue rūt he coturnices vt tradūt nō modice que apud nos sunt, sed ille maiores q̄ regle auel dicunt: q̄s curleios a currēdo vocam⁹. Nō dum defecerat ab: et furor dñi pcussit popu lum plaga magna nimia. Modus p̄o pla ge nō determinat hic, sed in psalmis videt q: fuerit ignis. Sepultusq: est ibi p̄pls q̄ carnes

desiderauerat. Vñ z loc⁹ ille vocatus est ca borth, als cabaiorth, qd̄ sonat desiderium ses pulture, vel sepulcra p̄cupiscentie.

De plaga marie et causa lepre.
Capitulum. xvi.

Egressi autē de sepulcris p̄cupiscentie venerūt in seroth: ibiq: iurgati sunt mariaz aaron p̄tra moysen, p̄ter yporē eius ethiopis sam: q̄si rīcantes cum eo, improperauerūt ei q̄ reginam ethiopie in yporē duxerat: vel du ctam dimiserat. Vel potius p̄ter yporē eius sephoram: q̄ rīcata fuerat cōtra mariā. Adianite em quondā vocati sunt ethio pes vt legitur in Paralippomenon, et indi gnando dixerūt. Nōne et nobis sicut z moy si locutus est dñs: Ac si dicerēt, Quare vult moyses p̄esse nobis: quia locutus est ei dñs. Et iratus domin⁹ dixit eis, Egredimini v of tres tñ ad tabernaculum. Cūq: starent ibi: descendit dominus in columna nubis, vo cansq: aaron et mariam ait, Si quis fuerit p̄beta inter vos loquar ei in visione, vel per somniū, vel per enigmata, vel per figuras. Seruo vero meo moy si qui in omni domo mea fidelissim⁹ est: ore ad os loquor, vt quid ergo detraistis vos ei quasi parificātes. Et recessit nubes: et ecce apparuit maria leprosa. Et ait aaron ad moysen, Obsecro domine: ne imponas nobis hoc peccatū. Drauitq: moyses ad dominū, Deus obsecro: sana eā. Cui dñs, Si pater eius spūisset in facie ei: nōne debuerat saltem septē dierū robore cō fundi. Separetur septē diebus extra castra, qd̄. Si pater eius vīlificasset eam p̄ aliquo crimine suo: nonne deberet aliquo tempore verecūdari. Exclusa itaq: est maria extra ca stra septē diebus: nec populus motus ē do nec reuocata est.

De duodecim exploratoribus.
Capitulum. xvii.

Egressus autem p̄pls de asseroth: fixit tentoria i de sero pharan. Nō est pharan no men mātionis: sed solitudinis p̄les mansio nes p̄nētis, vt i cathalago mātionū manis festabit. Dēs em cōtinet mansiones ab asse roth, que fuit, iunij, vsq: ad asiongaber: q̄ fuit xxxij, p̄ quas oēs transierant in anno secun

do. De asiongaber misit moyses et precepto domini. xij. viros singulos de singulis tribubus: q̄ considerent terram quā possessuri erant quoru p̄cipui fuerunt caleph filius iephone de iuda. et osee filius nūn de effraim. Vocauit q̄ moyses osee ioseph hic erat mister moysi. Unde quidā dicūt id quod supra dictū est ioseph p̄ anticipātionem dictū esse. q̄ nūc p̄mo impositū est ei h̄ nomen. Postest etiā dici. q̄ moyses curā et salutē aliorum. x. cōmisit illi. Cūq̄ vocaretur ioseph osee que nomia saluatore sonāt: tūc p̄mo ei hec nomina appropriauit: cum saluatore aliorum instituit. Preceptis eis moyses vt cōsiderarent qualitatem terre et hominū et vrbium: et afferrent de fructibus terre. Eratq̄ tempus quādo p̄coque vne comedi possunt. Qui ascendentes explorauerūt terram. et venientes in hebron viderunt tres viros de genere enach vel enachim. id est de semine giganteo. quales etiā viderant in thanai ciuitate egypti: qui et a thanai titanes dicti sūt. Fuit autē hebron septē annis edificata ante urbem thanaim. vnde et ab hebron semē gigantium in egyptum descendisse credit. De descendentesq̄ vsq̄ ad vallem vberimā et torrentem: tulerunt de malis granatis et de ficis loci illius Palmitez quoq̄ cum vna absciderunt. quē p̄ magnitudine tulerūt in recte duo viri. Ob hoc appellatus est locus ille neelescor. id est botritorens.

De murmure populi pro quo per. clausus in deserto perierunt.

Capitulum. xviii.

Reuerſiq̄ post dies quadraginta venerunt ad po-

Hec sunt nomia. xij. exploratorum quos misit moyses. De tribu ruben semmaa. d. tribu symeon salphaat. de tribu iuda caleph. d. tribu isachar igal. de tribu effraim osee vel ioseph. De tribu beniamin phalti. de tribu zabulon geldebel. d. tribu ioseph gaddi. de tribu dan anuel. de tribu aser stur. de tribu neptalim. de tribu gad li nabbi. de tribu gad viroz. q̄s misit moyses ad cōsiderandam terrā chanaan.

Malagranatus arbor. malum granatū fructus.

pulum suum in cades. de. xxxij. cū mansione interim egressus erat populus: et morabatur in. xxxij. Tamen quidā tradunt q̄ de cades missi sunt exploratores: et ibi eos expectauit p̄ls. Hāc mansione vocat iosephus quallē iuxta chanaan. In terra p̄missionis habitabāt. vij. populi quoz vnus erat chaneus. Sic et nos cui inuicem. laudibz et curz aduersatōe vicia subnectimus. Aduerte triplicē eius expositionē. q̄ dictū est terra quā lustrauimus. d. b. i. pulum suum in cades. de. xxxij. cū mansione interim egressus erat populus: et morabatur in. xxxij. Tamen quidā tradunt q̄ de cades missi sunt exploratores: et ibi eos expectauit p̄ls. Hāc mansione vocat iosephus quallē iuxta chanaan. In terra p̄missionis habitabāt. vij. populi quoz vnus erat chaneus. Sic et nos cui inuicem. laudibz et curz aduersatōe vicia subnectimus. Aduerte triplicē eius expositionē. q̄ dictū est terra quā lustrauimus. d. b. i.

per. x. vices. i. multoties temptauerūt me. videbit terrā pro qua iuravi patribz eozz p̄ter ioseph et caleph. Quomā autē amalechites et chananeus habitant iuxta vos ne superueniant. mouete cras castra et redite in solitudinem. iuxta numerum. xl. dieruz quibz terrā cōsideratis quadraginta annis recipiens iniquitates vras. Locutus est moyses omnia verba hec ad eos. et luxit populū nimis. Et ecce mane surgentes dixerūt ad moysen. Peccauimus desperātes parati sumus ascendere ad locū quē p̄misit dñs. Et moyses ad eos. Nolite ascendere: nō em̄ dñs vobiscū est. At illi cōtenebrati sine deo scz posse vincere putātes ascenderūt. arca cū moise et leuiz remanēte i castris. Persecutusq̄ ē eos amalechites et chananeus p̄cūtiens vsq̄ ad locū: q̄ ob h̄ vocat̄ est horma. id ē anathema. et redierūt ad solitudinē.

De lapidatione colligentis ligna in sabbato Capitulum. xix.

Factum est autē cū essent in solitudine inuenerunt hominē colligentē ligna in sabbato: quē reclusit moyses donec p̄suleret dñm. De quo dixit dñs. Hortatur homo iste extra castra: lapidibz obnuatur. Et factū est ita. Quidā putāt hunc fuisse salphaat. q̄ et filie eius postea dixerūt. Pater noster in deserto in peccato suo mortuus est. Ibidem etiā p̄cepit eis dñs vt per quattuor angulos paliorum fimbrias ponerēt iacinctinas. ob recordationē etiā minimoz p̄ceptorū dñi obseruandam. Has magnificauerunt pharisei intm vt etiā spinas in eis ligarēt. vt frequēti earū punctiōe ad memoriā iugē p̄ceptorum dñi excitarent. Quadrat̄ tūc iudei vtebant̄ pallijs et adhuc i angulis vestis q̄drate in synagogis suis habēt fimbrias iacinctinas ob recordationē legis date de celo. Hoc autē faciebant vt a ceteris gentibz etiā habitu discernerentur.

De scissione chore dathan et abyron: pla-

Capitulum. xx.

Ecce autē chore

filij isuar filij amrā. Hora q̄ isuar et amram frēs erāt. quozū alter scz isuar q̄ p̄mogenit⁹ erat. vñum fuit filio ei⁹ scz chore q̄ ip̄e potius haberet summū sacerdotium q̄ moyses filij amrā. et h̄ idē voluit p̄suadere dathan et abyron de dignitate ducis q̄ potiores erant rubenitis. Hora q̄ isuar et amram frēs erāt. quozū alter scz isuar q̄ p̄mogenit⁹ erat. vñum fuit filio ei⁹ scz chore q̄ ip̄e potius haberet summū sacerdotium q̄ moyses filij amrā. et h̄ idē voluit p̄suadere dathan et abyron de dignitate ducis q̄ potiores erant rubenitis. cū vidisset fratruel suos honoratos. aliter sacerdotio. aliter ducatu ppli inuidit. et murmurās cōtra moysen et aaron: cōplices secum habuit dūctos. i. de leuitis maioribz. q̄s etiā dignos sacerdotio p̄ferbat. adiungeratq̄ sibi dathan et abyron potentiores rubenitarum. q̄bus principatū populi deberi dicebat. q̄ fuerāt de ruben primogenito. Quibz moyses ait. Tollat vnusquisq̄ vestrū thuribulum suū: et cras hausto igne supponat thimiam: et aaron vobiscū: et quē elegerit dñs ip̄e sit sanct⁹. Visit q̄ moyses mane vt vocaret dathā et abyron: q̄ dixerūt. Nō veniem⁹. Et cōuocata oī multitudine. dixit moyses ad chore et dūctos q̄nq̄ ginta. Tollite thuribula v̄ra et ponite thimiam sup ea et state corā dño. Illis autē sic stantibz moyses descendit cū senioribz populi ad dathan et abyron vt eos vocaret. Nam et abyron vt dicit ioseph ex p̄le leuita erat. Illi autē stabāt cū vxoribz et liberis. et oī frequentia dom⁹ sue i introitu papilionū suarū: parati pot⁹ ad resistendū. si vñ inferre vellet moyses q̄ ad obediendū. Qd̄ videns moyses orauit ad dñm vt insolita morte p̄irēt. et sic planū fieret q̄ dñs ip̄m miserat. Quo orante et flente tremuit terra. expauitq̄ p̄ls. grādi strepitu p̄ illoz tabernacula excutata. et scissa ē terra sub pedibz eozz: et apert⁹ os suū deuorauit eos cū oī substantia eozz: et descenderūt viui in infernū. i. in patulū terre biatū. Et reducta est terra q̄si nihil horū factū ē videref. S3 et ignis egressus ē de thuribulis chore et dathā ei⁹: tātus q̄ntus nec de terra plat⁹ vel p̄cursione fulminū aut violētia spiritūū visus ē vñq̄ exilire. et deuorauit eos: aaron stante illeſo. Tulitq̄ eleazar thuribula eozz ex p̄cepto dñi igne huc illucq̄ disperſo: et ea p̄duxit i laminas. formāsq̄ et eis coronulas aureas: affixit eas altari eneo ad cōmonendū filios israel: ne q̄s nisi de semie

aaron accederet ad offerendū incensu dñi
ne similita pateret. Tñ et sic fabrefacte erāt q
etibi stabāt ad decorē.

De exustione populi extincta p aaron
Capitulum. XXI.

Iterum sequen
ti die murmurauit oīs multitudo
moisen z aaron dicēs. Vos iterfe

cistis pñm dñi. Cūq
veller eos obnuere la
pidibus fugierūt ad
tabernaculū. et ope
ruit eos nubes. appa
ruitq gloria dñi. Et
egressus ignis a dño
deuorauit populū. Dixitq moises ad aarō.
Tolle thuribulū: z hausto igne de altari. po
nensq thimiamā: perge cito ad populū: vt
roges p eis. Accelerāsq aaron cū thuribu
lo z stans inter viuos z mortuos: orauit do
minū: et plaga cessauit. Fuerūt aut pculsi ex
eis. xiiij. milia et septuaginta.

De virga aaron que nocte vna floruit et
fronduit z peperit nuces.
Capitulum. XXII.

Autamen nodū
cessauerat tumult⁹ sup sacerdotio
aarō. Dicebāt ei. qz si nō pdictos
leuitas elegerit dñs: poterat esse q aliqui de
aliqua reliquarū tribuum digni essent sacer
dotio. et forte de oibz tribubz aliqz veller do
minus habere sacerdotes: ne tanta ministe
riū dignitas vni domui et tam paucis crede
retur ministris. Accusabātq moisen de de
serti inopia: eo q eorum negociaret inopiam
vt semper eius videretur egere auxilio. Tu
lit ergo moises ex precepto domini virgas
xij. principum: et scri

psit in vnaquaqz no
men tribu sue: vel po
tius principis. Scri
psit autē in virga aa
ron nomē leui. z pce
bas. xij. sumpsit vna scorsuz cūctas familias
cōninentē: in q pbaret vtrū de oibz tribubz
veller deus hic sacerdotes. In Numeris tñ
legit nō fuisse virgas nisi. xij. qd intelligendū
est de singularibz. scz excepta generali Quas
cū posuisset in tabernaculo corā dño: sequē

Signo pmissio pñm
matū fuit sacerdotū
aaron. Adhuc duo
sequunt. quoz alter
hic supponit.

ti die regressus inuenit germinasse virgā a
aron z folijs dilatatis amigdala protulisse.
Sane hic tertio deo ordinante aaron sacer
dotiū firmissime possedit. Nā et in signū re
bellium pcepit dñs virgā aaron seruari i ta
bernaculo in posterū.

De reditu in cades in. cl. anno.
Capitulum. XXIII.

Auerūt itaqz fi
lij israel longo tempore in solitu
dine. multo sederunt tempore in

cadefbarne: et diu circūierūt mōte seir. z redie
rūt fere vsq ad mare rubrū: et circa fines sy
nai. z pstrata sūt cadauera eoz i deserto. Tan
dem p multos labores z annos. xxxviij. re
dierūt ad cades vñ miserāt exploratores. vt
in q redierūt ad eos

vt dictū ē. q est i des
erto syn. nec illud ē de
sertū ad qd venerūt
vñ. mansione: vt dic
cades zc.

Hiero. Prior ei scri
bitur syn p samech. et interpretat rubo vl odi
um. Syn so in q cades vel q est cades. scribi
tur p sade. et interpretat mādātū. vel sancta. et
est vt qdā volūt ps deserti pharan. In fine
igit. xxx. anni a funbo synai venerūt in cades
xj. diebz. et potuit esse q tñ irēt. xj. diebz cōci
to gdu qstū iuerāt. xj. mansionibz tardo: vel
p aliā viā. Redierūt q filij israel. cl. anno mē
se pmo in desertū syn. et māsīt pñs in deserto
cades. Et sic. xlij. mansiones filioz israel. qz
bus legunt. pfecti ab egypto vsq ad campe
stria moab iuxta iordanē. tribz tñ annis cō
plete fuerūt. xij. ab egypto vsq ad montē sy
uai anno pmo a. xij. die mēsis pmi. vsq ad
diē pma mēsis tertij Deinde āno scōo. xx. die
mēsis pmi. pfecti a synai vsq ad cades. xx. mā
siones. z vñā expleuerūt infra annū scōm. tñ
quotto spacio āni nō

est determinatum si
cut in pmo p. xxxviij
annos post errātes z
pstrati. cl. āno redie
runt ad eandē cades
Eo anno reliqs. jr.
mansiones transege
rūt. Qsi inueneris. r
hui⁹ anni fuisse māsiones: scito q inter has
iterum numerat cades repetita.

De morte marie et aquis cōtradictionis.
Capitulum. XXIII.

Mortua est autē
maria in cades dñi. cl. vt dicit io
sephus cōplesset annū: ex q egy
ptum dereliq. in initio mēsis xantici: qui et
nisān fm lunā. Et sepelierūt eam in montē q
vocat syn. Transactisq. xxx. diebz flet⁹ moy
ses populū purgauit hoc modo. Vitulā tri
mam totā rubeā extra castra cōbussit. Et p
sequitur hic iosephus ordinē cinerum lustra
tionis: quē dominus decima die mēsis septi
mi fieri pcepit. et videtur velle nūc primo cō
bustionē hmoi a moyse factam. Unde etiaz
subdit. Hoc etiā venturos seruare pcepit: et
potuit esse q impedit hucqz distulerūt. Cum au
tem intrauerūt terrā pmissam fm pcepta do
mini: legitima sua prosecuti sunt. Etia hic di
cit iosephus. anteqz redissent in cades eos
venisse ad terminos idumee et misisse nūci
os ad edom p libertate transitus p terrā suā
Quod cū phibuisset moyses inde recessit per
desertū iter facies. Historia numeri dic post
morte marie misisse

isrl ad edom. Nec ē
liquidū vtrū ioseph⁹
p anticipationē. an li

ber numeri p recapitulationē h dixerit. Flos
vero sequētes ordinē historie dicim⁹ q mor
tua maria indignit pñs aq. factaqz seditione
ptra moysen z aaron in pñs: orauerūt ambo
ad dñm. Quibz dñs ait. Tolle virgā z pgre
ga pñm ad petrā. et pculsa dabit vob aquā.
Vtrum virga q fronduerat: an aliā vsus est
moyses hic est dubiū. Et tñ qz in numeris
legit: virga q erat in pñs dñi videt fuisse
virga q erat in arca. Et cōgregata multitu
dine ante petrā: dixit moyses. Audite rebelles
et increduli. nunquid de petra hac poterim⁹
aquā vobis eicere. Hic aut cū in alijs egis
sent moyses z aaron fiducialiter. turbati po
pulo murmurante diffidenter egerūt: qd do
mino māifestate cognitū ē. Nō em ex opere
eoz aliq vel verbo h ppendi potuisset: nisi
forte qz moyses qsi dubitās dixit. Nūqd po
terim⁹ zc. qz inde sensus affirmationis pote
rat elici: qsi poterim⁹. vl negatiōis qsi nō po
terimus. Cū ergo pculsisset pus pga silicē. qz
desperauerat: nō manauerunt aque. Scōo

vero ictu egressē sūt ita largissime vt biberet
pñs z iumēta. Et dicit dñs moysi z aaron.
Quia nō credidistis mihi: nō introducet⁹ po
pulos hos i terrā eoz. Hec ē aq pñs dñi: et
potētia dei qsi pñs dñi pñs dñi pñs dñi

De circuitu idumee.
Capitulum. XXV.

Misit moy
ses nūcios
d cades ad
regem edom dicēs. Frater tu⁹
iacob mādauit tibi hec. obsecro vt
liceat nobis transire per terrā tuam. Nō ibi
mus per loca culta: via publica gradiemur.
nō declinabimus neq ad dextrā nec ad sin
istram. Si biberimus aquas tuas: quod in
stum erit dābim⁹ Et rñdit. Non trāsibitis p
me. Timens tñ ne trāsiret: egressus ē obui
am in manu forti. Quāobrem diuerit ab eo
israel: maxie qz de⁹ pcepit ei. Nō pugnabis
aduersus fratrē tuū. Circūiuitq idumeam:
egrediēsq de cades: et incedens per desertū
arabie. ptransiēsq archim metropolim ara
bum: q nūc petra dicit venit ad montē hor
qui est in finibz terre edom.

De morte aaron.
Capitulum. XXVI.

Bilocutus est
domin⁹ ad moysen. Pergat inqt

aaron ad populū suū. Nō intrabit terrā p
missionis eo q incredul⁹ fuit ori meo. Tolle
aaron et filiū eius cū eo: et duces eos coram
omni populo sup montē hor. Cū nudauer⁹
patrē stola pontificali: indues ea eleazarum.
cui pontificat⁹ accessit p etatē pmo genito p
ignem absumpto. Et fecit moyses qd pcepe
rat ei dñs. et mortuus est aaron in mōte hor
In deuteronomio dñs muscera loc⁹ sepultus
re aaron. q vsq hodie mōstrat in mōtis ver
tice. Popul⁹ so fleuit eū. xxx. diebz. Mortu
us est aut. cl. āno egressiōis. cū esset. xxxij. an
norū. eodē anno q z maria mēse. v. q z apud
hebreos dñs sedebach. apud romanos augu
stus. pma die mēsis fm lunā.

De victoria post votū anathematis.
Capitulum. XXVII.

Quqz audisset
chananē q habitabat ad meridie
venisse illuc israel: pugnavit cū eo et obtr
k

nuit et adduxit ex eo predā. Israel autem venit
dñs: qđ si traderet eū dñs in manus suas ciui-
tates eius anathematizaret, quod fecit. Et
vocatū nōmē loci illi⁹ horma. i. anathema.
Forse hic ē loc⁹ qđ sup⁹ p⁹ anticipationē voca-
tus est horma. Anathema dicitur ab anathemā.
sursum ponere. qđ est deuotare. i. voto deo
sum ab usu nostro separare. cum scđ res vota
reddita sursum in templis ponebat. Et nota
qđ olim generalis
ter populis terre p⁹ Tres legū victi per
missionis dictus est capadoces in genesi.
chanane⁹. Unde et
hic nōmē generali vocat eos qui erāt ad me-
ridiem. Tūc em̄ septē populi p⁹ vocaban-
tur nōmē in ea. et ille p⁹ dicebat chanane⁹:
qui habitabat maritimā.

De serpente eneo cōtra ignitos serpētes.
Capitulum. XXVIII.

Profecti de mō
te hor venerūt in salmana: vbi ce-
pit populū tedere itineris et labo-
ris dum circūrent terrā edom. et murmurā-
uit cōtra moysen. Ideo misit dñs in popu-
lum ignitos serpentes. qđ dicebant igniti: qđ
minimi et veloces erāt ad modū scintillarū.
Vel ut aliū tradūt tactū veneno inflamma-
bant vsq; ad tumorē et ruborē igneū. Roga-
uerūtq; moysen vt oraret p⁹ eis. Qui dñs ait.
Fac serpentē eneū et pone i⁹ pectus i⁹ medio
populi eminentē. et quicūq; percussus fue-
rit a serpente: respiciat eū et viuet. Et factum
est ita. Hunc secum
semper habuerūt fi-
lij israel. et magnifi-
cere posuit ē in hieru-
salē. Tandem ob cul-
tū superstitiōis quē
populus ei exhibe-
bat cōminuit eum in puluere rex iuda.

De scopulis torrentium qui gestierūt.
Capitulum. XXIX.

De profe
venerūt ad torrentē zareth. quem
transierūt siccis pedib; vt mare ru-
brum. Quē relinquentes castrametati sūt cō-
tra arnon. Qui vt ait ioseph⁹ flum⁹ est a mō-
te arabie descendēs: et p⁹ desertū fluens in sta-
gnū asphaltidē erupit: diuidens moabi

tidem et armoricā. Quidā volūt armoricā ci-
uitatē esse qđ est in deserto. et prominet in fini-
bus amorrei. De hoc transitu israel p⁹ terrā
illā psequit liber numeri in hūc modū. Un-
dicit in libro belloz dñi. sicut fecit in mari ru-
bro sic faciet i torrentib; arnon. Scopuli tor-
rentiū inclinati sunt vel gestierūt: vt requies-
cerēt in arnon. et recumberēt in finib; moa-
bitarū. Hunc locū sufficienter expositū non
memini me legisse. Aug⁹ dicit forte fuisse li-
brum sic vocatū apud chaldeos. Un-
egressus abraā erat vel apud egyptios: apud qđ
sapientiā didicerat moyses. in qđ de hoc trāsi-
tu pphetatū fuerat. Ut autem fines inter duas
gētes ibi pstituerent bello actū fuisse putāt.
qđ ppter magnitudinē sui bellū dñi vocatus
est. qđ bellū liber ille pscript. Quidā dicūt
historiā totam de filiis israel dici libzū bello-
rum dñi. in qua frequenter dicit dñs p⁹ eis
pugnasse. Et maxime dicit hebrei in terra il-
la amorreos manu potēti hebreoz fuisse de-
letos. et isti legūt dicit: p⁹ dicit. qđ etiā in he-
breo ita est. Sup hoc dicit in retractatiōib;
belloz dñi: et legit sic. Unde id ē de arnon.
dicit. id ē dicit. et fiet memoria in libro bello-
rum dñi. i. in historia ista cū leges a posteris.
Fiet autē mētio de ea talis. Sicut fecit dñs
in mari rubro pdendo egyptios. sic faciet in
torrentib; arnon perdēdo amorreos. Moy-
ses dixit. Futurū faciet: nos dicimus pteritū
sic fecit. Qđ etiā sequitur. Scopuli inclinati
sūt et c. Similiter ambigue exponit. Tradūt
hebrei immensam multitudinē amorreoz in
cōuallib; torrentiū et scopuloz arnon posuit
se insidias israelitis. vt trāseuntes incautos
pimerēt. dñm vero latitantes oppressisse rupi-
bus hinc inde inclinat. ita vt labētia scopu-
lorū extenderent in arnon. ibiq; requiesceret
id ē finiret. Fuerunt
qđ dicerēt describi si-
tum arnon. qđ cū sco-
puli p⁹rupti et altissi-
mi sint i deserto. pau-
latim inclinant hūc
liādo donec reqescant. i. finiāt iuxta arnon.
Potuit esse vt aliqđ scopuli montū maiorz et
minorz corā israelitis inclinati sūt vt de facili
transierēt. qđ forte erat pdictū in benedictio-
ne ioseph. ibi. donec veniret desiderū collū
eternoz. Et forte de eodē dixit dauid. Quo-
tes exaltauerūt vt arietes et c.

Montis ruina ded-
des qđ i nūc aliqđ vi-
detur. et a labendo la-
bentia dicit.

De cantico ad puteum
Capitulum. XXX.

Ex eo loco appa-
ruit eis puteus. id est ex hoc lo-
co venerūt in aliū locū: vbi mon-
strāte dñs foderūt puteū. Un-
subdit. Quia
hunc puteū foderūt pncipes duces multitu-
dinis i datore legis. i. in dñs. Hoc tū in he-
breo nō legit. Et ascendit aqđ de puteo donec
sup redundaret. Forse in signū qđ exinde pu-
gnaret. et hostes supgrederet in hūc modū: et
obruerentur. Quo vsu cecinit israel carmen
istud. ascendat pute⁹ et c.

De morte seon regis amorreoz et og regis
basan. Capitulum. XXXI.

Egressus po-
pulus inde p
aliqđ mansiones puenit vsq; in
bamoth. Nec est nomē hoc mā-
sionis: s; ē vallis in regione moab: in vertice
phasga. i. iuxta mon-
tē illū. vel forte adeo
mons ille magn⁹ est
qđ in vertice bz colle-
et valles. Inde misit
israel nūcios suos ad seon regē amorreoz
vt transiret ei p⁹ terrā suā cōcederet. Qui no-
luit. imo cū exercitu
egressus ei obuiā in
desertū pugnavit cū
suā: sic fecerat elau et
israel. et pcussus est
in ore gladii. id est in
instantia. Iosephus
dicit plurimos ex eis sint perisse. alios ruen-
tes ad fluuiū iaculis terre pfixos. fugientes
ad menia fundibularijs puentos. Occisus
est ergo seon: tulitq; israel omēs eius ciuita-
tes ab arnon vsq; iaboch. inter quas caput
regni erat esebon: et
habitauit in eis. Dis-
cū ioseph⁹ hac terrā
inter tria flumina sitā
qđ si naturā insule ha-
bentē et opulentissimā. Arnon fluit a meri-
die. iaboch a septentrione. qđ in iordanē descē-
dit: cū et nomē tradidit iordanis ab occiden-
te. Cūq; trāsisset israel fluuiū iaboch: et ascē-
deret p⁹ viā basan: occurrit ei og rex basan in
ezrai. quē pcusserūt cū populo suo vsq; ad in-
terminōem: possiderūt terrā ei⁹. Un-
terra hec

Exponit quod dicit
rat vallis in vertice
phasga

Vel saltē circa terrā
suā: sic fecerat elau et
moab. quod legitur
in deuteronomio.

Limites sūt quartū
altera ē caput regni.
altera finis.

quā habuerūt vltra iordanē nō fuit de terra
pmissionis. qđ patet. qđ moyses hac intrauit
profectiq; castrametati sūt i capestris mo-
ab. vbi trās iordanē hiericho sita est.

De itinere balaam et qđ ei locuta est asina.
Capitulum. XXXII.

Adens balac fi-
lius sephor qđ tūc rex erat i moab.
Ad fecerat amorreo: timuit et ascis-
tos seniores madiā qđ primi regē ei⁹ erat amī
ci cōsuluit qđ facto op⁹ esset dices. Popul⁹
hic delebit nos: sicut solet bos herbas vsq;
ad radices carpere. Misitq; eoz consilio ad
balaam filiū beoz aniolū qđ habitabat super
flumen amonitarū vt veniret et malediceret
plo huic. Audierāt em̄ qđ bñdictus erat cui
bñdicebat balaam: et maledict⁹ cui maledice-
bat. Audierāt etiā qđ israel nō vincebat i ar-
cu et gladio: sed orōne fusa ad deū suum. Vi-
sumq; est eis cōmodū execratiōib; qđ orōnes
dimicare. Cūq; venissent ad balaam seniores
moab et madian ferentes munera diuina-
tio nis in manib; causamq; vie exposuissent. di-
xit eis balaā. Manete hic hac nocte donec
videā qđ dixerit mibi dñs. Dñi em̄ pphetaz
se mentiebat. licz in sacrificiō cōsuleret de-
mones. Forse demonē qđ sibi loquebat dñm
vocabat. Dixitq; ei dñs in nocte curā popu-
li sui gerēs. Nō eas cū eis: nec maledices po-
pulo huic: qđ bñdict⁹ est. Mane surgēs bala-
am dixit se phibitūz a dñs. Rursum misit
ad eum balach viros plures et honoratos.
muneraq; maiora et ampliora pmisit si male-
diceret plo. Quib; ait balaam. Si dederit
mibi balach domū suā plenā auri: nō pote-
ro mutare verbum dñi. Obsecro manete hic
etiā in hac nocte. Et ait dñs ad eum nocte.
Surge vade cū eis. ita dūtaxat vt qđ pcepe-
ro tibi facias. Mane strata asina pfectus est
cū eis. Et irat⁹ est dñs ei: stetitq; angel⁹ dñi
gladio euaginato in viā qđ balaā. Mutauit
rat em̄. ppositū et cap⁹ cupiditate pmissoz. di-
sponebat quō populo malediceret: licz phib-
uisset dñs. Ioseph⁹ videt velle qđ dñs tra-
tus qđ ironice dixerit ei. vade cū eis. Quod
quā nō intellexit obstitit ei angelus. Cū au-
tem vidisset asina angelum: quē tū balaam
nō videbat: timens deuauit in agrū. Quam-
cum verberib; reduxisset balaam ad semitā.
iterum stetit angelus in angustiis maceriaz

rum quibz vinee cingebant: timēsq; asina iū-
xit se parietem et attriuit pedē sedentis. At ille
verberabat eā. Iterū iterū angelus in loco
angusto vbi nec ad dexterā nec ad sinistram
poterat deuiari. Timensq; asina: cecidit sub
pedibz sedentis. Qui cū vehementer fustibz ce-
deret latera eius: aperuit dñs os asine: et ait
Cur percutis me ecce iā tertio. Qui rēdit. Il-
lulisti mibi: vtināz habere gladiū vt percuterē
te. Assuetus iste mōstris ad vocē asini nō ex-
pauit. Porin⁹ aperuit dñs oculos balaam
viditq; angelū stantē i vīa cū gladio: et ado-
rauit eū. Cui angelus. Peruersa est mibi via
tua. et nisi asina declinasset occidisset te. Cui
balaam. Peccaui. et nūc si via mea tibi ē cō-
traria: reuertar. Cui angel⁹. Vade. sed caue
ne aliud q̄ p̄cepero tibi loquaris.

De anolathesi balaam et eius p̄phetia.

Capitulum. XXXIII.

Cum ergo iret
balac occurrit ei in extremis fini-
bus moabitariū. magnifice susci-
piens eū dedit ei munera. Cui cōtestat⁹ ba-
laam ait. Nō potero loqui nisi qd posuerit
dñs in ore meo. Ascenderūtq; pariter excelsa
mōtis: vñ extremā ptē p̄li intuebant. Abes-
rāt aut ab exercitu dñi stadijs. lx. Dixitq; ba-
laam ad balac. Edifica hic septē aras et para
toridē vitulos: et eiusdē numeri arietes. Cū-
q; imposuissent ambo vitulū et arietē super
arā: dixit balaam regi. Sta iuxta holocaustū.
vadā si forte occurrat mibi dñs. et qd iusserit
loquar tibi. Cūq; abisset: posuit dñs verba
in ore ei⁹. Qui rediēs corā oibz assumpta pa-
rabola. vel incepta rōne sua. vt hebre⁹ habet
ait. Quō maledicā populo cui bñdixit dñs.
Habitarit solus inter gentes: et nō reputa-
bitur. i. singularis erit p̄ oibz et innumerabilis
Moriā anīa mea morte iustoz: et fiant no-
uissima mea hoz similia. Cōtristatus balac
ait. Quid est qd agis. Durit⁹ eū ad aliū lo-
cum excelsum montis phasga. Unde aliam
partē populi videre possz. fm errore gētiliū
putans omnia locis inesse et t̄pibz. et deū si-
cut hominē posse mutari. Cūq; iuxta modū
predictū statuissent ibi septem aras: et impo-
suisent holocausta. iterum posuit dñs ver-
ba in ore eius: et reuertēs ait. Nō est idolum
in iacob: nec simulacrū in israel. Dñs deus
eius cum eo est. Non est auguri⁹ in iacob:

nec diuinatione in israel. Surget vt leo: et q̄si
leena nō accubabit donec deuoret predam.
id est terrā chananeoz. Tunc ait balac. Sal-
tem nec benedicas eis: nec maledicas. Iterū
dixit eū sup montē phogor: statuitq; septē
aris: impositisq; holocaustis per singulas
nō abijt balaam sicut ante vt auguriū quere-
ret. Sed eleuans oculos vidit israel cōmor-
rantem in tentorijs p̄ tribu suas. et irruentei
se spū dei ait loquēs de se. Dixit balaam fili⁹
beoz. Homo cuius obturatus est ocul⁹ au-
dit⁹ sermonū dei. Quaz pulcra tabernacu-
la tua iacob. Hebreus habet et trāslatio. Ori-
genis. Cuius oculus reuelatus est. Tū idē
est sensus. Quia dñs dormiret: in somnis vi-
dit hec que dicebat. Unde et obturatus erat
oculus carnis: et reuelatus oculus mentis.
Unde et sequit⁹. Qui cedit et aperit oculi
eius. Hebreus plenius habet. Qui ponit. i.
qui collocat se in lecto. Addidit etiā apertaz
de saule p̄phetiam dicens. Tolle p̄pter agag
rex eius et auferet regnū illius. Qd factum
est sauli. quia pepererat agag regi amalechi-
tarum. et post direxit verba ad populū. Qui
benedixerit tibi erit et ipse benedict⁹. Cūq;
trāsceret balac dixit q̄ in discessu suo daret ei
cōsiliū quid faceret aduersus populū hūc
Iterūq; assumpta parabola ait. Ories stella
ex iacob et cōsurget virga. i. maria ex israel. et
percutiet duces moab: et vastabit oēs filios
seth. q. d. vastabit totum genus humanū qd
scz carnale in bonis cōteret et malos perdet.
De seth em totū genus humanū est: de quo
fuit noe. Filij enim cayn diluuiū perierunt.
fm hoc vaticiniū dicit venisse magos i iu-
deam vīsa stella. et tūc extitisse apud eos scri-
pta balaam sup hac re. Prophetauit quoq;
q̄ israel idumeos et amalech qui fuit p̄ncipis
p̄liū gentium pugnantū cōtra eos subijce-
ret sibi. Prophetauit etiam q̄ assyriū terram
vastaret. etiā cineos q̄ erant de fortissimo ge-
nere. scilicet de setro. Addiditq;. Venient in
tribus de italia: et superabūt assyrios: vas-
tabūtq; hebreos: et ad extremū ipi peribunt
Monarchiā p̄dixit
romanoz. et i fine tē- scilicet qñ erant oēs
porum destructionē reges subiecti roma-
eorundē. Dicit iose- no imperio.
phus cum p̄betasse
ad huc totū orbez futurū eoz habitaculū in

eternum etiam insulas. Et cum pars p̄phe-
cie sit impleta: reliquum p̄ certo credim⁹ im-
plendum.

Amore muliercularū initiatus est isra-
el beelphegor. Capitulum. XXXIII.

Rerexit balaam
vt rediret in locum suū. Cūq; in fi-
nibus madian valediceret balac
et suis: filiū dedit eis vt p̄gines quarū spe-
cie illudi posset castitas circa tentoria israel
cuz exenys venalibz
mitterent. q̄ iuuenes Exenia peregrinozū
ad se declinantes ite fercula. Unde p̄no-
rū sibi allicere labo- dochium.
rarent vt eos trāsgre-
di leges patrias facerēt et deos colerent alie-
nos: vt sic deo suo irato eis vel ad modicū
tempus humiliarent. Deo em eis p̄icio: nec
bella nec pestis aliqua eos corripere. Fecer-
ūtq; ita madianite. tñ et de moabitidis vir-
ginibus misse sunt: sed pauce. quia naturaliter
sunt deformes. Eo tpe morabatur israel
in sethim: et fornicatus est cū filiis moab. q̄
vocauerunt eos ad sacrificia sua: et comede-
rūt idolothica sua. et
adorauerūt deos ea
rū: et initia ē. i. p̄se-
crat⁹ ist⁹ beelphegor
idolo madianitarū.
idolo scz tentiginis: quē grecia priapū dicit.
Iratusq; dñs dixit ad moysen. Tolle cūctos
p̄ncipes p̄li tui et suspende eos i solē i pati-
bulis: vt auertat furoz me⁹ ab israel. Forte q̄
subditos nō corripiebāt: duces tribuū vo-
luit suspēdi. Vel po-
tius p̄ncipes. i. aucto-
res huius idolatrie.
Uñ et statim subdes
dixit moyses ad iudi
ces isrl. Occidat v-
nusq; p̄cios suos q̄ initiati sūt beelphegor
De zelo phinees. Capitulum. XXXV

Radit iosephus

q̄ p̄nceps in tribu symeon zamri fi-
liū cuiusdā potētis madianitarū du-
xerat q̄ dicebat coribz q̄ vxore subere i quadā
solemnitate alijs ducibz deo imolantibz: n̄ ipse
imolauit. Quā obz eū moyses ecclesiā p̄gre-
gasset et eos culparet: nō notatū tñ: qz tur-

ba erat i causa. ille corā oibz p̄fessus ē se alie-
nigenā durisse idola colere. nec tyrānicis le-
gibz q̄s ipse sibi moyses posuerat obnoxii eē
q̄bz sub figmēto legis et dei grauiorū seruitu-
te p̄mebat p̄lim q̄s egyptij cui p̄rium auferes-
bat viuēdi arbitriū. et discedēs corāz oī tur-
ba q̄ flebat an foras tabernaculi dñi intrauit
tabernaculū vxoris. Virabant autē oēs q̄
mortu⁹ nō fuerat. Surgēsq; phinees filius
eleazari de medio multitudinis. et arrepto pu-
gione ingressus ē post illū lupanar. et cū in-
uenisset cocūtes p̄fo
dit ābos i locis geni
talibz. cessauitq; pla-
ga et occisi sūt. xxiij.
milia: forte a dño p
plagā aliquā p̄cedē-
tem q̄ tūc cessauit. Sz ioseph⁹ videt velle q̄
plurimi iuuenes zelo phinees accēsi. multa
milia p̄li p̄cusserunt. Locut⁹ est aut dñs ad
moysen. Hostes vos sentiāt madianite. p̄cu-
tite eos. Hoc factū ē postea cū moyses misit
exercitū et p̄cussit madianitas. Vel forte sicut
p̄cussi fuerāt filij isrl. voluit etiā tūc dñs mu-
lieres occidi q̄ subuerterāt eos.

Secundus numerus bellatozū.
Capitulum. XXXVI.

Quam vero

p̄ sanguis nozior effusus ē. dixit dñs
ad moysen
et eleazarū. Flumes
rate summā filioz is-
rael q̄ ad bella pos-
sunt p̄cedere a vigin-
ti annis et supra per
domos et cognatio-
nes suas. Fecerūtq;
ita: et inuenti sūt. dc.
v. et v. dcc. et xxx.
inter q̄s nullus fuit
eoz q̄ numerati fue-
rant a moyse et aarō
preter iosue et caleph. Et ait dñs. Istis diui-
detur terra. pluribus maior ē partem dabis.
et paucioribus mino-
rem. Quod nō est in-
telligendum de tri-
bus vel familijs:
sed de domibz. Ter-
ra enim eque diuisa
Sic cōtinuabimus
capitulū istud. post-
q̄ p̄ malicia ipozū
dñs iam oēs deleue-
rat q̄ supra numerati
erant apti pugnare et
postq̄ multo tpe pro
diffidentia sua erra-
uerant in deserto. p̄-
cepit dñs d̄ nouo nu-
merari aptos i bello

fin fortes data est tribubus, et quilibet tribu sorte equales pres dedit familijs, familie vero iuxta numeru capitu domibz diuiserunt sine forte maiores et minores portiones, Nume rati sunt qqs leuite a mese ynoz sup. xxij. milia generis mascu lini.

Reduc ad memoriaz qd supra distinctus e inter tribu. familiam, et domum, et intelli ges quod sz. qd als no est intelligendu.

De iure successionis hereditarie.

Capitulum. XXXVII.

Dominus autem sal

phat qz no reliquerat filiu no e numerata. Audiētes aut qnqz filie ipse q numeratis dare terra: steterunt ad ostiu tabernaculi corā moyse et eleazaro et tota multitudine: et dixerūt. Pater noster mortuus est in deserto: nec p peto suo: nec habu it mares filios. cur tollit nomē eius de fami lia. Date nobis possessionē inter cognatos nros. Quarū causam retulit moyses ad do minū: qui ait. Iustam rem postulāt filie salphaat. Ad filios aut israel loqris. Homo si mortu⁹ fuerit absqz filio: ad filiā transibit hereditas: qd vsqz hodie p̄suetudo obtinet. Q si nec filiā habuerit: trāsibit ad frēs eius. Q si nec frēs habuerit: trāsibit ad patruos. Q si nec hos habuerit: trāsibit ad eos q primi sūt

De substitutione ioseph.

Capitulum. XXXVIII.

Orit quoqz do

min⁹ ad moysen. Ascende in montem abarim et cōtemplare terram quā datur⁹ sum filijs isrl: et post ibis ad populu tuū. Nō em intrabis eā. Cui moyses. Pronideat dñs deus spiritui oīs carnis hominē q sit sup multitudinē hācne sit popul⁹ dñi sic oues sine pastore. Cui dñs. Tolle iostue et statue eū corā eleazaro et oī multitudine. et impone manū tuā sup caput ei⁹ vt audiat euz sic audiat te oīs synagoga filioz isrl. Fe citqz moyses vt dñs ipauerat. cogitqz vni uersa multitudo q ioseph p mortē moysi an recederet eos. Utrū aut tūc vel post ascēderit moyses vt videret terrā certū nō est. sz certū ē q ascēdit: et pte terre videre potuit. Q si totā vidit: miraculose factū est.

De libaminibus.

Capitulum. XXXIX.

Recepitqz do

min⁹ moysi de iugi sacrificio. et de sacrificijs legalū solēnitatū. Sz qz nō offerebat hostia sine libamētis suis: d his breuiter p̄mittendū est. Libamēti vel libamentū erat simila oleo glutinata et vinū q cū hostia adolebant. vt scz qsi panis et vinū et caro dñō offerent. Cuiqz vero hostie p̄ priū libamen determinatū erat. Pro agno si mule decima ps ephi. vini quarta ps bin vel ephi offerebat. Erant aut ephi et chorus mē sure aridorum. bin et batus liquidorum. Pro vitulo de simila tres decime. de vino media ps bin. Et forte tres decime erant integre de tribus ephi. vel d vno ephi.

Chor⁹ em. xxx. p̄tinet modios. ephi tres aridorū. bin et batus liquidorū pus tolleba tur decima. Iterū nouē pres decimabant: et tertio decimabant reliquū. et sic erāt tres decime vni⁹ ephi. Pro ariete de simila due decime de vino tertia ps bin. Eadē erāt libamenta hirci. Si qn legas. p agno de simila dari decimā decime: intelligēdū ē de p̄suetā decima decimādi qsi decimā decimatiōis. vl decimā decimantē. Vel ipa decima ephi iterū decimābat. et hec decime decima dabat p agno sz qsdā. Vel pot⁹ idē est decia decime: qd decima ephi. Est em ephi decima ps chori.

De iugi sacrificio.

Capitulum. XL.

Rius autē de iu

gi sacrificio videam⁹. Iuge sacrificiū vel indeficiens q̄tidie fiebat de sumptu publico. Hanc offerebat agn⁹ annicu⁹ i holocaustū cū libamētis suis vt tota die cremaret i odore suauē dñō. Quo iposito sup altare sacerdos cum prunis et thymiamate et lot⁹ intrabat tabernaculū: ponebatqz prunas cū thymiamate sup altare incēsi. et vocabat p̄summatio sacrificij Tūc etiā q̄tuor de septē lucernis mortificabat. In vespere ponebat silt ali⁹ agn⁹ in eundē modū. Et intrās cū thymiamate sacerdos: accēdebat oēs lucernas. et sic tota nocte in altari erat odor suauis dñō. Vespertinū tñ sacrificiū melius erat et pingui⁹ matutino. qz sepe in die pter illud plura imponebat. Et inde dicebat illud grātius dñō: qz pingui⁹ dicimus nos grāt⁹.

qz mortē dñi factā vespere significabat. Hos agnos qdā tradit de sumptu tradi sacerdotū. Iosephus yō de publico: q etiā q̄tidianā de sumptu sacerdotū oblationē determinat. Offerebat em sacerdos i diebz vicis sue assarium farine oleo mirtē. et modica decoctiōe indurate. medietatē mane. et medietatē vespere sup altare. In hūc modū ecclia mane et vespere offert dñō laudes et cōpletoriū. vel pot⁹ i pri ma et cōpletorio offert p̄fessionē ad mutuo orandū tāqz iuge sacrificiū. qz sacrificiū nrm deo est spūs cōtribulat⁹ et humiliatus.

De sabbato et oblationibus eius.

Capitulum. XLI.

Solennitates le

gales erāt septē. Sabbatū. neomenia. phase. p̄tecostes. festū clāgoris. festū p̄piciatiōis. scenophegia. Sabbatū interpretat requies. et pot dici festū dñi. qz cū alia festa instituta et noiata sint ab aliquo euentū vel ope eoz sz d sabbatū. qz de in co quieuit. Inde ē forte qz p̄uilegiatū ē in duobus. qz in eo non licet cibū parare: nec vltra mille passus ire. Dicit aut sz festū legale: non qn et añ legē etiā ab exteris q̄busdā nationibus obseruatū fuerit sabbatū. sz qz sub lege p̄mo obseruatū ē ex p̄cepto. Ea die pter iuge sacrificiū offerebant duo agni anniculi imaculati cū libamētis suis in holocaustū.

De neomenia.

Capitulum. XLII.

Neomenia sonat

innouatio lune. Fleos em nouū mene luna interpretat. Quia ergo iudei in legitimis suis lunationes p mensibz habebāt ex lege. diē noue lune vocabāt kal. legale: et erat diē ferialis apud eos. Ea die offerebant vitulos duos. arietē vñū. agnos anniculos septē cū libamētis suis p singulos. Hircūqz p declinatiōe pcti cū libamētis suis. oia hec in holocaustū.

De phase.

Capitulum. XLIII.

Quartadecia die

primi mensis ad vespertū comedebāt agnū pascale. et nox illa dicebat phase. et transit⁹ pter causas super⁹ dictas. Eadē dicebat pasca. i. immolatio. Sequēti die inchoabat festū azymoz qd p̄elabāt septē diē. Quoz diē p̄mā et vltia so

lennis erat et ferialis ab oī ope seruili. Qd ezechiel addit de festo p̄me diei aplis. et alibi d decima die q tollebat agn⁹. Vñ et p̄m⁹ mensis solet pparari. vñ. i. solēnitatibz. forte moyses cā breuitatis p̄trāsīt. Vel multa ad ampliandū cultū dei supaddita sūt. q ezechiel p seqt. sic in sabbato de portarū apertioe et p̄c p̄ncipis. Post p̄mā diē solennē. i. xvi. luna torrebāt igni spicas recentes. et grana manibus cōfricata in modū farris fracti offerebant dñō assariū vñū. cui⁹ pugillū vel dragmā vñā adolebat sacerdos sup altare. reliquū erat ei⁹. Pro hac oblatiōe quidā putas uerūt sz festū nō solū azymoz dici: sed etiā festū nouoz errātes. qz legūt nisan qn vocari mensem nouoz. Ab hac. xvi. die dicit iosephus numerari septē hebdomadas: post q̄s statim erat pentecostes. Alij dicūt eas numerari ab altera die sabbati qd erat i diebz azymoz. qz lra historie videt sic sonare. Alij ab ipa p̄ma die azymoz ne plures sz. l. diē inter pasca et p̄tecosten inueniant. In his diebus. vñ. p singulos diē offerebant in holocaustū eadē hostie q etiā in neomenia cum libamētis suis.

De pentecoste.

Capitulum. XLIII.

Pentecoste sonat

quingagesimus. Pentacon em grece latine. hebraice asarta. Vel p̄te

coste. ipa quingagesima dierū. quibus cōpletis immīnēs vltima diē dicebat festū p̄mā. cōsecutiū⁹ vel p̄secutiū⁹. i. dierū

Scdm hoc inuenies Dum cōplerent diē pentecostes. Certior sentētia est a prima die azymoz quingagesimū ē p̄tecosten. et a secunda quingagesimū esse secundā diē pentecostes in qua offerebātur panes noui. sicut secūda diē azymoz grana. et ita duo diē quingagesimi legunt numerari.

dicem⁹ sz p̄mā diē solennē azymoz. Dicebat etiā festū p̄mā. qz tūc de nouis frugibz offerebantur duo panes duozū assariorū de

alpica siccata facti fm iosephū z fermētati, et ideo nil ex eis sup altare ponebat, et cū eis due agne in esum tm sacerdotū: et nil ex eis i crastinū relinqui pmittebat. Erat z hoc festū septē dierū z p singulos offerebant eedē hō: sic q etiā i neomenia z dieb azymoz cū liba mēis suis. Tū videt velle ioseph tūc im molari vitulos tres, arietes duos, agnos quattuordecim.

Tres pmitte frugūz offerebant domino, scz colligēdarū, eden darū, reseruandarū, Colligēdarū in maz nipulis: z in pasca. Edendarū in panibz et i pentecosten. Reseruandarū que reseruaban tur, et de istis ad plus dabat qdragesima ps ad minus decima.

De festo tubarū Capitulum. XLV.

Prima die men sis septimi duplex erat solēnitas, neomenia, et festū clangoris vltu barū. Un. Buccinate i neomenia tuba. In q buccinabāt cornibz pecorinis, qz ea die li beratus ē isaac ne imolaret pecore substitū to p eo. Dicebat etiā festū septimoz, vel sab barū mensū, qz hic septim mēsis fere totus erat solēnis. Ea die pter oblatōes neomenie offerebant in holocaustū vitulū vnus, aries vnus, anni annū, vlti septē, hirc p pto cū li bamentis suis. Tradit qz subintroducū est a iudeis de cereis: vt p ignē immolationē isa ac paratā significarēt. Item a modernioribz translati sūt cerei ad decimā diē q est p mor tuis: forte p ipse resurrectōis.

De festo propiciationis. Capitulum. XLVI.

Decima die eius dem mēsis erat festū ppiationis, qz ea die rediit moyses ad eos refe res deū eis placatūz sup offensam vituli pstatilis. Ea die iei u nabāt hoies z iumē ta et pueri septēnes a vespa vsq ad vesperā p memoria mortuo rū. Un etiā dicebat dies affli tōis. Dicebat qz dies expiationis, qz ea die sanguine vitule ruse expiabat tabernaculū z altare vt pdictū est. Et fiebat cinis ex eo ad expiatiōz imūdoz rū, et ipi expiabant a peccatis illius anni per

emissionē hirci apompeij. Erat em oblatio die illi. vitulū vnus, aries vn, agni annicu li septē, hirc p pto cū libamentis eoz.

De scenophegia.

Capitulum. XLVII.

Quintadecima

die eiusdē mēsis erat scenophegia, qd sonat fixio tabnacloz. In q per septē dies habitabāt sub ymbra culā memo riā, xl. annoz i qbz fuerūt in tabernacul in de seruo. Un z festū tabnaculoz dici solet. Pro telabat aut septē diebz, qz pma z vltima so lennes erat. Octau etiā dies erat solēnis, nō qz eēt de scenophegia, s qz ea die pueniebāt ad faciendā collectā, forte in vius paupēz: vt in alios vsus cōmunes. Un z scenophegia, qnqz legit esse festū octo diez. Sed patres il li nō seruierūt egdoadi. Tradit qz in qtuor diebz interpositi a die decima vsq ad hāc be breos obseruare ieiunia. Tradit ioseph q in his septē diebz ferebāt in manibz ramos mir ti z salicis, z sumitates palmaz, virgulas ma li psici. Fiebatqz de cūctis frugibz terre obla tio dño in gīazactiōem. Oblatio pto septem diez hec erat. Prima die offerebant in holo caustū vitulū, xij. arietes duo, agni anniculi xij, z hirc p pto cū libamentis eoz. Eadē oblatio arietū z agnoz z hirc fiebat p singu los dies seqntes, sed de numero vituloz vn subtrahēbat i dies. In scda, xij. in tertia, xij. in qtra, x. in qnta, ix. in sexta, viij. in septima, vij. In viij. q erat solēnis offerebat aries vn, vi tulū vn, agni anniculi septē, z hirc p pto: cū libamentis eoz. Forte in, viij. diebz facta est sub tractio vituloz, vt in suma fieret, lxx. i memo riā eoz qui in, lxx. aīabz intrauerūt egyptum. Hec sunt oblatiōes holocaustoz in, viij. solē nitatibz, z fiebāt de publico. Flō ppter h cessa bat indefinēs sacrificiū, nec hostie spontanee vel necessarie. Et nota, qz ille tres solennita tes q, viij. diebz ptelabant pcpue dicebātur. Et sabbatū qd interueniebat in illis diebz di cebat sabbatū sabbatoz, qsi sabbatū festozū. Alias festiuitates adiecerūt his hebrei ppter varios cūctus, sicut encenia z phurim, id est, festū hester, sed nō dicunt legales, id est, non sunt in lege institute. Nota solennitates pte fatas tres, pascha, penthecostes, et scenophe gia dictas cerimonias a cereis, id est, lumī naribus, vel a carie, et mēse, quod est de

fectus, qz tunc debēt in nobis sordes defice cere quasi carimenie. Vel a carendo, munis id est officiis seruilibz qsi carimonie Vel a ce rere vbi summa veneratio pstita est sacris ro manis illuc delatis vrbē a gallis capta.

De votis.

Capitulum. XLVIII.

Addidit quoqz

dn̄s de votis mulierū. Vidua vel repudiata quicqd vouerint vel in q iuramento se pstringerint implebūt. Filia vel vxor tenent ex voto vel iuramento nisi pater vel vir ptradixerit statim vt audie rit. Si em statim ptradixerit: irritē sunt pol licitationes earū. Ipse vero peccatū portat: bit cum audiuit si tacuerit et postea contra dixerit. Vir aut omē iuramentū vel votū im plebit: nisi forte de cōiuentia.

De destructiōe madian z prede diuisiōe. Capitulum. XLIX.

Terū locutus ē

dn̄s ad moysen. Ualiscere filios israel de madianitis: et sic collige ris ad populū tuū. Armauit ergo moyses o singulis tribubz mille viros electos, scz, xij. milia, pfectiqz eis phinees filiū eleazar. Va sa qz sancta z tubas ad clangendū tradidit eis. Qui pfecti hostes vicerūt. Quinqz reges et oēs viros eoz occiderūt, vrbes: viculosz castella flāma psumpsit, balaam qz interfece rūt gladio, mulieres z puulos, pecoraz oēm suppellectilē in predā duxerūt. Dū aut redi rent moyses z eleazar: z oēs pncipes synago ge egressi sunt in occursum eoz extra castra, vltiqz mulieribz trat moyses dixit ad eos. Cur feminas reseruastis. Nōne ipse sūt q de ceperūt filios israel. Interficite oēs q noue rūt viros: et oēm masculū p gines tm reser uate. Fecerūtqz ita: et reseruatae sūt virgines xxxij. milia. Et ait moyses. Quia peccastis e ritis imūdi, qz occidistis l tetigistis mortuos extra castra critis septē diebz, et purificabimi ni tertioz septimo die aq aspersionis. Preda etiā quā tulistis pnrificabit. Aurū z quicqd trāsire p ignē pōt igne purificabit. Qd autēz ignē nō pōt sustinere: aq expiationis purga bitur. Dixitqz dn̄s ad moysen. Tolle sum mam eoz q capta sūt, ab hoie vsq ad pec, et diuides predā ex equo inter eos q pugna uerūt: reliquā multitudinē. De parte vero

eoz q pugnauerūt separabis dño vnā aīam de quingentis et dabis eaz eleazar. Et me dia vero parte multitudinis accipies qnqua gesimū caput z dabis leuitis. Quo facto pncipes exercitus accesserūt ad moysen: et dice runt. Recensuimus numerūz pugnatorum quos dedisti nobis: et nec vnus quidem de fuit. Quamobzē offerimus in donarijs do mini, quod in preda auri potuimus inueni re, perichelides, armillas, anulos, dexalia, murenulas, vt dep ceris dn̄m, p nobis. Aperi, qd est circū z chele qd est brachiū. Susceperunt autēz aurez moyses et elea zar z intulerūt illud ornamentū brachiū in tabernaculū.

De sorte duarū tribuum et dimidiē.

Capitulum. L.

Alii autē ruben

et gad z dimidia tribu manasse ha bebāt pecora multa nimis. Et vi dētes amorreā, basan, et galaad aptas peco ribz alendis: rogauerūt moysen vt terrā hāc eis ptraderet. Estimās aut moyses ob timo rem pugne z laboris s eos qfisse malignos eos appellauit: eo qz fratribz i crūna pstitenti bus ipi vellēt deliciarī. Ipi pto polliciti sunt q mulieres z puulos i tūtis locis ordinarēt caulas ouibz z iumētis stabula fabricarent. Ipi pto armati pcederēt frēs suos donec eos introducerēt ad loca sua. Sub hac aut cōdi tione terrā seon regis amorreozū, z og regis basan suscepit. Porro filij machir filij ma nasse obtinuerūt galaad. Jair pto fili manasse occupauit vicos eius, z vocauit eos ano thair, id ē villas iair.

Catalog, xlij. mansionū. Capi. LI.

Onitur hic ca

p thalog mansionū ab exitu de egypto. Fuit aut aī trāsitu maris ru brū, ramesse, sochot, ethan, phiavroth. A mari rubro vsq ad syna, viij. marabthelim, iamsuph, qd sonat mare rubrū, vel scirpeū. Jam em mare suphrubrū vel scirpeū interp tatur, z potuit esse lacus scirpe, quia hebrei quālibet aquarū cōgregationē vocāt mare. Post iamsuph desertum syn, defera, balus, raphidim, solitudo synai, A monte synai vsq ad cades, xxi. sepulcra cōcupiscentie, a se

roth, rethmō, phares, lemna, rethsa, sedatha
mons septher, areda, maceloth, thaat, thare,
melcha, cimona, moseroth, baneia, chā, mōs
gallaad, ierebata, ebzōna, asiongaber cades,
A cades vsq; ad campestria moab nouem,
mons hoz, salphana, phinon, oborh, scaba-
rim, dybon, gad, belmon, rebataim montes
abarin, campestria moab.

De urbibus leuitarū et suburbanis.

Capitulum. LII.

Terū locutus ē

I dñs ad moysen, et distinxit termi-
nos terre pmissionis, ab ortu et oc-
casu, meridie et aq̄lone. Et noīauit p̄ncipes
tribuū, q̄ transito iordane cū iosuez eleazaro
terrā diuiderēt. Precepitq; leuitas in oībus
tribub; dispersos habere, et viij ciuitates ad
inhabitandū, et a muris forinsecus p̄ circū-
tū terrā mille passuū obtinere: in q̄ suburba-
na essent ad pecora eoz. alēda. Et q̄b; ciuita-
tibus sex essent refugij, tres vltra iordanē, et
tres citra, de q̄b; in deuteronomio dicit.

De matrimonio cōtribulum.

Capitulum. LIII.

Cecesserunt autē

A filij machir filij manasse ad moy-
sen et dixerūt. Filie salphaat fra-
tris nr̄i hūt nobiscū sorte ex p̄cepto dñi. Si
ergo nupserint viris tribu alteri, q̄ filij earū
sequent tribu p̄ris, minuet hereditas nr̄a et
sortiū distributio pfundet i iubileo. Ocasio
ne ḡfilarū salphaat, lex bec p̄mulgata est a
dño p̄ moysen. Q̄s viri ducant vxores de
tribu et cognatione sua vt hereditas p̄mane-
at in familijs: ne cōmisceant tribu, sed mane-
ant vt a dño separe sunt et c.

Historia deuteronomij.

Epilogus cū additionib; et determinatio-
bus.

De ciuitatib; refugij trās iordanē.

De p̄cepto dilectionis.

De decima secunda.

De appellatione populi ad summum sacer-
dotem.

De iusticia regis.

De maleficijs abijciendis.

De talione legis.

De timidis et sollicitis remouendis ab ex-
ercitu.

cap. j.

De fedus inirent cū gentib;.

De his q̄b; nō erat fas intrare ecclesiam dei,
capitulum.

De phibitione prostibuli.

De plagis q̄z maior erat q̄dragenario.

De suscitatione seminis et modis discalci-
andi, capitulum.

De semine agroꝝ.

De deletionē amalechitarū.

Q̄ moyses tradidit deuteronomium leuitis
capitulum.

Lanicum testimoniū.

De morte moysi postq̄ b̄ndixit p̄lo

Historia deuteronomij.

Capitulum. I.

Quinta et vl-

Quinta distinctio huius histo-
rie dicitur elledebarim: q̄d so-
nat. Hec sūt verba. Breue
at dicit deuteronomij. i. secū-
da lex. Deuteronomij em̄ scō-
nomia lex. Ex hoc noīe q̄dā errātes dixerūt
duas esse leges. Unā datā a deo: q̄ in p̄cedē-
tibus libris cōtinet. Alterā datā a moysē: q̄
in h̄ libro. Attendētes in assertionē sui erro-
ris, q̄d de illa legē supra. Locut⁹ est dñs ad
moysen et ad oēm israel. De ista dicit. Locut⁹
est moyses. Ad hec dicebāt q̄ multa hic legū-
tur que nō supra. quedā q̄si cōtraria, q̄d non
fieret si hic esset p̄dictoꝝ repetitio. Verū sen-
tiendum est, q̄ hic pentateuchus nō est nisi
lex vna, q̄ etiā ab apostolo et alijs sepe voca-
tur lex moysi q̄ lex dei. Hebreus etiā vocat
hos q̄nq; libros thozoth, id est legē. nec ob
aliud dicitur liber hic lex scōda, nisi q̄ p̄dicta hic
iterant: q̄si lex iterata. Iterant etiam hic mas-
trib; de causis. p̄terea ceremonie ad cōmen-
dationē memorie et ipsoꝝ cōfirmationē. Be-
neficia dei ad roborandā dilectionē dei in il-
lis. Flagella que sustinuerunt murmurātes
ad incutiendum timorē. Si vero in hac te-
ratione videtur aliqua p̄dictis inesse cōtra-
dictas in superficie verborū: in intellectu tū
nulla est. Fuerunt etiā qui dicerēt hūc librum
factū a iosue transito iordane. q̄ legē in p̄-
cipio. Hec sunt verba que locut⁹ est moyses
trans iordanem. Pro situ em̄ terre p̄missio-
nis sacra scriptura dicere consuevit: vltra ior-
danem vel citra. Dicitur tū liber moysi, vel

iosue, quia quod moyses verbo tradidit: io-
sue rededit in scripto. Vides etiam Hierony-
mus velle q̄ magnā iosue huius libri scripse-
rit partem. Vterius videt esse q̄ scriptus sit a
moysē, et loquit⁹ moyses de se tanq̄ de alio.
Vt hoc in principio apposuit esdras: sicut et
in fine de morte moysi. p̄sertim cum circa fi-
nem libri legatur. Scripsit moyses legē hāc
Et paulo post. Postq̄ scripsit moyses legis
hui⁹ in volumine: p̄cepit leuitis, tollite librum
istū et ponite in latere arce federis. Legit q̄z
longo tempore post inuentus in hierusalem
deuteronomius in arca.

Epilogus cum additionib; et determinatio-
nibus.

Capitulum. II.

Quadragesimo

Quanno ab exitu filioꝝ israel de egi-
pto. xj. mense, p̄ma die mensis, vi-
dens moyses diem mortis sibi imminere: lo-
cutus est ad oēs filios israel, et cepit legē ex-
planare, cōgregans eos fm̄ iosephū ad ior-
danem in loco vbi nūc ciuitas abidal est lo-
cusq; palmarū. Sane recapitulationē moysi
si p̄sequentes q̄ supra dicta sunt omitemus
superaddita dicemus, quedā que videntur
cōtraria memorabimus determinādo. Ita-
q; in recapitulando

ait moyses. Dixi vo-
bis illo tpe. Nō va-
leo solus negocia ve-
stra sustinere, date et

Supra i exodo cap.
xviij. Egressus ē autē
ietro.

vobis viros sapiētes: et ponā eos tribunos
centuriones q̄nq;genarios et decanos. Hoc
videt cōtrariū p̄dictis. Supra em̄ cōsilio ies-
tro dixit hoc factū esse, vtrūq; vero factum
fuit. Primo em̄ ad p̄sulum soceri faciendū se-
creto disposuit, postea auctoritate et assensu
populi cōpleuit. Q̄ etiā dicit hic moyses. Di-
xistis mihi. Mittam⁹ viros q̄ p̄siderēt terrā
Supra vero legē dixisse dominū. Mitte vi-
ros nō est cōtrariū: quia ad suggestionē po-
puli p̄sultit dominū: q̄ dicit. Mitte. Ad pu-
sillanimitatē quoq; eoz cōfortandā: itera-
uit moyses de victoria og regis basan, q̄ re-
stitit de stirpe gigantiū, et in argumentum
magnitudinis eius monstrā lectus ferreus
ip̄ius in rabath filioꝝ amon nouē cubitos
habēs longitudinis: et q̄tuor latitudinis.

De ciuitatib; refugij trans iordanem.

Capitulum. III.

Eparauit moy-

Ses tres ciuitates refugij trās ior-
danem bosor in tribu ruben. ra-
moth galaad in tribu gad. golan in basan i
tribu manasse. Harū hic vsus erat. Si q̄s
nolens hominē occidisset: cōfugiebat ad ali-
quam harū, et ibi a cōsanguineis occisus
erat. Si enim extra fines alicuius harū in-
uenisset eum, qui vltor sanguinis effusi esse
debebat: unpune pcutiebat homicidā. Erat
autem in ea fugitiuus vsq; ad reconciliatiōē
cum propinquis, vel vsq; ad mortē summi
pontificis: in qua huiusmodi oēs fugitiui
redibant securi ad p̄ria. Tū si p̄pinq; occi-
si volebāt illū impetere q̄ volēs occidisset, et
corā ciuib; vrbis ei⁹ hoc p̄barēt: tradebatur
eis ad occidendum.

De p̄cepto dilectionis.

Capitulum. IIII.

Addidit quoq;

A moyses. Diliges dominū deūm
tū ex toto corde tuo, et ex tota
aīa tua, et ex tota mēte tua et ex tota fortitudi-
ne tua. Addidit q̄z cū de māna iteraret, Nō
in solo pane viuit hō sed in oīq;bo q̄d p̄cedit
de ore dei. Panē vo-
cauit hic omnē cibū
hominū. Consuevit
em̄ scriptura panem
p̄ cibo ponere Et est
sensus. Nolite mira-
ri si cibū insolitū de-
dit vobis dñs, q̄ nō
in solis vsitatis cibis vita hominis stabilita
est apud deū, sed solo verbo potest creare no-
ua ex quibus viuat homo. Addidit quoq;
inter beneficia q̄ per. xl. annos in deserto ve-
stimenta eoz nō defecerant vetustate, nec
solulares attrinierāt, et q̄ euaserant serpētes
flatu vrētes circumstātia, q̄s ob hoc forte su-
pra dixit ignitos, et scorpiones, et dīpsades,
que latine situle dicunt, quia perimūt homi-
nē siti, et adeo parue sunt: vt cuꝝ calcant vix
videant, cur⁹ venenū ante extinguit q̄ sentia-
tur, nec tristitiam sentit moriturus. Dicit autē
situla per cōtrarium, vas em̄ quod situla di-
citur aufert sitim, hec affert sicut pharetra q̄
infert mortem, feretrum: quia fert vel aufert
mortuum. Et etiam ostenderet que necessi-

Alibi ponunt, et p̄ce-
pta. Sed nota q̄ sub
his duob; cōtinent il-
la. Hoz em̄ p̄mū cō-
plecti tria, secundū
cōtinet septē.

tas incumberet eis observandi precepta domini in terra promissionis. addidit, quod non erat terra illa sicut terra egypti: que beneficio fluminis fecundata, ubi per ortos aque derivant irrigue: sed erat montuosa et campestris: de celo pluviam expectans, et ideo plurimum ibi colendum deum daret eis pluviam tempore suis, temporanea scilicet autumno, in vere, vel in hyeme, lactis semini bus nutriendis: et serotina ad clementiam in vere vel estate. Addidit quoque de terminis terre, promissionis dicens, Omnis locus quem calcaverit pes vestester: vestester erit a deserto quod est in meridie, et libano qui in septentrione, et flumine magno eufrate qui est in oriente, usque ad mediterraneum, erunt termini vestri, hoc est mare quod tyrrhenum dicitur. Addidit quoque benedictiones et maledictiones scriptas in libro per transitum iordane in ingressu suo diceret in hunc modum. Sex tribus maiores natu ascenderunt montem garizim cum sacerdotibus et levitis, et sex minores montem ebal et regionem, et qui in garizim omnes benedictiones diceret super legis observatores, et qui in ebal responderet amen. Post ascenderunt sacerdotes et levites cum alijs sex tribubus in ebal et simul omnes maledictiones imprecarentur transgressoribus et qui in garizim responderet amen. Et nota quod cum enumerat gentes quas elegerunt de terra promissionis fere ubique sex nomina, chananeum, amorreum, pherezum, iebuseum, eueum, et heum. In hac pro iteratione nominat septimum gergeum. Item nota quod abrahe promissum est quod decem decederet: qui tunc crevera ibi erat. Sed cum venerit illuc filius israel: iam tres erant delere, filij loth delenerunt gigantes, filij esau horreos, capadoces gentes eueorum.

De decima secunda.
Capitulum, V.

Addidit quoque moyses, quod non liceret eis comedere decimam in oppidis suis, nec primogenita pecorum, nec primitias laborum, nec votiva, nec sponte oblata, sed tamen coram domino in loco quem elegerit dominus ibi cum uxore comederet et liberis, seruo et ancilla et levita qui coellaneus esset. In quo precepto videtur fraudari levite quibus promissa debebant. Proinde dicitur quidam hoc semel factum: cum primo scilicet terram obtinuerunt. Tunc enim obtulerunt predicta domino: et deinceps reddiderunt ea levitis. Sed hoc nihil est, quod nondum dominus locum sibi elegerat in terra promissionis. Alij dicunt: quod singulis annis hec fie-

bant sic. Primam partem decime totius ut primam geligam granum, primam amphoram vini vel olei separabat sibi qui decimam dabat levitis, et illam modicam partem decimarum ferebat secum in hierusalem: et epulabatur inde coram domino. Et hoc inde coelegant, quod hec decima precipitur poni in cartallo: quod modicum vas est nec veram caperet decimam. Sed hic de primo genitis et primitiis votivis et spontaneis nihil habet determinatum. Unde verior est hic traditio hebreorum. Singulis annis hebrei faciunt duas decimationes bonorum suorum. Primam separabant levitis, de hac dictum est. Desudet elemosyna in manu tua donec inuenias iustum cui des, et illum cui debes. Iterum novem reliquis partes decimabant, et hanc secundam decimam sibi reservabant, et ex ea ter in anno cum ascenderant in hierusalem oblationes et epulas sibi et domui sue faciebant, et levitam coellaneum qui etiam cum eis ascenderet inivitabant. In eisdem usus reservabant sibi secundum annum mal post primogenitum, quasi secundum primogenitum, et similiter post primitias tantundem sibi reponabant quasi secundas primitias. Qui autem ampliora his illis tribus festis expendere volebat aliqua de bonis suis ad huc separabat et cum predictis reservabat: votivis illa domino. Preterea etiam quidam illis solennitatibus propter ea que diximus sponte quedam expendebant ad honorem domini: et hec secundaria precepit moyses ferri ad locum sanctum et comedere coram domino. Tamen remotioribus licebat ista vendere in loco suo et ferre precium secundum quem res sibi in hierusalem quod desiderabat anima sua. Preterea tertio anno duabus decimis sublati ut diximus: tertiam faciebant iterum decimationem in usus pauperum: et hac reponabant apud se ut haberet unde daret peregrino et advenae, pupillo et vidue egentibus, et etiam levitis si indigeret. In usus vero proprios ex hac nihil expendebant: et de hac dictum est. Omnis primitia te tribue. Addidit quoque quod si etiam frater aut uxor, aut filius, aut amicus specialis persuaderet aliquem ad cultum idolorum, forte propter affluentiam que sequebatur gentiles non occularet eum, sed comitum aut confessum populus obrueret lapidibus, et ille cui persuaserat primus imposeret manus suas super eum. Eodem modo civitas adversus civitatem insurgeret et deleteret eam: si persuaderet recedere a cultu dei. Incisas etiam et calvarias fieri super

mortuos prohibuit, quod et sanguinem suum fundere: et capillos rodere: et sacrificare mortuis ut et ethnici faciunt. Prohibuit quoque mortuorum comedi. Sed addidit, quia et illa sibi et immunda possent dare aut vendere peregrinis et advenis, quia nationes alie licite multis vescuntur que interdicta sunt hebreis. Septimo quoque anno quietis terre addidit moyses, ne creditor exigeret debitum a debitore hebreo dumtaxat. A peregrino poterat exigere, et ob hoc vocavit annum illum annum remissionis: non illius tamen cui erat iubile. In iubileo enim dimittebantur debita: in hoc differrebat peregrino. Prohibuit quoque in primogenitis bobum arari et vellera primogenitorum tondere. Per quod innuitur nihil de primogenitis debere sumi vel fieri in usus proprios: quod levitarum erat. Quod si macula haberet primogenitum poterat comedi in loco suo: sed non coram domino. Repetens quoque moyses de festo pentecosten ait, Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die que facit in segetem messis: et celebrabis diem festum hebdomadarum domino deo tuo. Hoc ut dicit Hieronymus hebrei nec ad litteram nec ad spiritum custodiunt. Tunc enim non eodem die fieret pentecosten: quod alij tradunt, alij citius metunt secundum statum regionum suarum. Fuerunt etiam qui diceret quod agricola a prima die messis sue, id est dies computasse, et ea die sibi et suis epulam solenne parasse et diem festum egisse. Nec quidem pentecosten legalem sed per collectis omnibus quasi die agebant solenne. Tradit iosephus, quod luna phase die, id est solenni azimorum offerebantur grana perfrita domino. Et hec erat missio prima falcis in segetem, et azimorum luna numerabant septem hebdomadas: post quas faciebant pentecosten. Quidam tamen dicunt ut predictum est a die dominica que est in festis azimorum debere numerari septem hebdomadas, quia legitur in levitico. Ab altera die sabbati numerabis, et ita duos dies, id est intellige. In primo primum diem pentecosten, secundo secundum diem eiusdem festi.

De appellatione populi ad summum sacerdotem.
Capitulum, VI.

Recepit quoque iudices civitatum sedere in portis

quasi iudicatos intrinsecus et extrinsecus de finibus civitatis, et ut in ore duorum vel trium testium periret qui interficeret ab eis: et quod manus testium prima fieret in illum. Quod si contingeret iudices illos ambigere de sententia aliqui ascenderet ad summum sacerdotem: et quod ille iudicaret fieret. Quod si quis sententiam eius non obediret interficeret. De his iudicibus civitatum dicit iosephus quod septem eligebant in singulis civitatibus: prout et studio iusticie accepti. Unius vero eorum dabantur duo viri ministri de genere levitarum. Testimonium mulierum non admittebant propter levitatem, nec servorum propter ignobilitatem animi: per quam de facili vel pro timore poterat corrumpi vel lucro. In appellationibus non licebat pontifici iudicare sive prophetarum senioribus loci illius quem elegerat dominus.

De iusticia regis.
Capitulum, VII.

Addidit etiam quod si quando rex sibi crearet non alienigenam sed co-tribulem assumeret qui sine filio pontificis et seniorum nil ordinaret. In ocio semper deuteronomium legeret, uxores sibi non multiplicaret ne auerteret eum a recto, et quos aut aut opum pondera non multiplicaret ne potentior factus seiret in subditos, terminos terre proprie vel aliene non mutaret. Non enim peccatum est ut leges transcedat qui metas terrarum transmutat. Hoc preceptum plurimum transgressus est salomon qui gloriatur est: quod tantum reliquerat in hierusalem auri et argenti: quantum invenerat ibi eris et ferri. Tandem tamen penituit ut traditur de quo post dicitur.

De maleficiis abijciendis.
Capitulum, VIII.

Interdixit quoque secum habere arolos, id est inspectores fibrarum circa aras pro cognoscendis futuris, et coeectores somniorum, et augures, id est gestus avium aut garritus attendentes, maleficos, id est imolantes pueros demones, vel saltu lustrantes, incantatores, id est prestigiosos qui intuentes fallunt, phitones, id est ventriloqui: qui per spiritum malignum loquuntur, a phitone, id est apolline sic dictos, divinos, id est auruspices, id est astrologos inspectores, necromaticos qui sacrificijs vel carminibus evocant mortuos, quod prophetam suscitaret eis deus de gente eorum: illum audiret.

De talione legis.
Capitulum, IX.

O talione quo

q legis occasioe falsitatis appo-
suit: vt si diligētissime pscrutates
deprehēderēt falsum testē redderēt ei qd co-
gitauerat facere primo suo aīam p aīa, oculū
lum p oculo, dentē p dente, pedē p pede.

De timidis et sollicitis remouendis ab ex-
ercitu.
Capitulum, X.

Addidit quoq3

de exercitu pgressuro ad pugna-
dū, vt pū sacerdos exercitū ad-
moneret ne timeret hostes: et sperarent tñ
in domino: nō in armis et robore suo, deinceps
quisq3 princeps turme sue loqueret: et
diceret. Qui ex vobis ē formidolosus reuer-
tat, ne pauere faciat fratres suos perterritus
etia3 sollicitos p negocijs impfectis q reliq3
rant reuerti piperet. Specificabat autē tria
negocia, quib3 maxime affect3 tenet hūan3:
dicens. Quis est homo q edificauit domus
nouā et nō dedicauit vel inītiāuit eaz reuer-
tatur: ne forte moriat in bello, et ali3 dedicet
eā. Quis ē homo q despondit vxorē et nō ac-
cepit eā, reuertat ne forte moriat: et ali3 acci-
piet eam. Quis est homo q plantauit vine-
am: et necdū fecit eam cōem, de q omnib3 ve-
sci liceat, reuertat ne forte moriatur: et alius
fungat ei3 officio. Qd sic intelligitur. Si no-
uella vinee plantatio ante qrtum annū fru-
ctum faceret, imunda erat, quia natura pter
temp3 vim fecisse videbat nec ex ea pmitias
deo offerre, vel quippiā edere licebat. Quar-
to āno vindemiabat domino. Dē ei fructū
ei3 anni deferebat homo ad urbē sanctā cui3
secunda decima aliarum frugū, vt epularē
ex eis coram domino. Quinto anno fiebat
homo dñs vinee, et vidēmiabat sibi. Sexto
anno et deinceps erat q omnib3: cōmunis
fm p̄suetudinem eorū talem. Iter agentib3
licebat intrare vineas et pomeria, et tanq3 de
p̄p̄is satiare, sed extra deportare fas nō erat
neq3 vindēmiantes de his q ad torcular por-
tabant gustare phibebant sibi occurrentes.
Alia translatio plana est. Quis est homo q
plātauit vineā, et de nouella ei3 nō bibit et,
Ne fedus inirent cum gentibus

Capitulum, XI

Addidit quoq3

ne cum gentib3 terre pmissionis
fedus inirent: sed penitus extri-
parent, in quo post grauius peccauerūt. Cū
finitimis aut gentib3 pacifici qntū possent et
federati essent. Addidit quoq3 ne in obsidio-
ne succiderēt arbores fructiferas ad facien-
das machinas. Itē si inuētus fuerit occisus
sed a q nescit: seniores de p̄p̄ina vrbe occi-
derent iuuenā et lotis manibus sup eam sa-
cerdotib3 iurabūt de innocentia sua. Egressi
vero ad pugna si in numero captiuorū mu-
lierē quis videret pulcrā virginē seu iā nup-
ptam, et voluerit eā habere vxorem nō pū
cubile ei3 ascēderet donec illa raserit caput, et
circūcidat yngues: et lugubre scema suscipi-
ens defleat parentes et amicos q3 amittit in
bello, xxx. dieb3, vt tād3 luctu faciata ad epu-
las nuptiales cōuertat. Tūc liceat viro eam
humiliare, q si satiatus fuerit: et nec sederit
animo eius: dimittat eā liberā. Nō em licet
ei aut reuocare eā in fuiturū, aut venundare
ali3. Maleficuz q3 suspensum in patibulo
ea die iussit deponi, et cadauer ea die sepelire
quia maledictus erat oīs pendens in ligno,
id est sufficit ad penā, q3 turpē et maledictaz
suscepit mortē ne vltra ius tenderetur pena.
Abominabile quoq3 dixit apud dominū,
si aut mulier veste virili: aut vir veste femi-
nea vteretur.

De his quib3 nō erat phas intrare eccles-
iam dei.
Capitulum, XII.

Addidit quoq3

de differentia ingredientū eccle-
siam dei sic. Nō intrabit cun-
chus attritis vel amputatis testiculis: vl' ab-
scisso veretro ecclesiā dei: nec manget vsq3 ad
decimā generationē. Amonites et moabites
post decimā generationē nō intrabit in eter-
nū, q3 hī populi p̄p̄inquis hebreis exeuntib3
de egypto occurrerūt eis cū pane tñ: cū scilicet
rēt eos laborare sin i deserto: et p̄ducerūt ad
uerius eos balaā filiū beor. Preterea q3 plu-
res eorū seducti fuerūt p mulieres eorundē,
pōt ingressus i ecclesiā dici ingressus i atriu
mūdorū a q arcebāt
qdā i eternū, qdā ad
tpus sc3 vel vsq3 ad
aliqū terminū die3

Quattuor erāt atria
vnū leuitarū, scdm
israhitarū, mūdorū

rūsuor, de q3 alibi
vel vsq3 ad terminū
successionū de q3
hic agit. Hebre3 ve-
rius tradit dices. In

gredi ecclesiā dei esse de filiabo israhel ducere
vxorē, et sic in se et in genere suo fieri de p̄lo
dei. Tū fm h frustra videt p̄missum eē de eu-
nuchis: cū nō possit ducere vxorē, sed nec si il-
le vellet vxorē ducere de israhel ob pecuniā
vel hereditatē vel ob quālibet cām: ei nō li-
ceret. Forte quia nisi solū manget nomina3
uit: nō excluderet ab ecclesiā spuris et no-
thas. Vnq3 autē p̄p̄ie est de scorto nat3.
Spurius de cōcubina p spurcia inconti-
nentie. Nothus qui de adultera. Vides em
cū nō sit verus de matrimonio filius sicut et
nothas febres dicim3 que vere qrtane aut
hmōi vident: nō sunt aut. Vnq3 ergo nō
copulabitur filiabo israhel, nec filius ei3 etia3
de legitima, nec nepos vsq3 ad decimū suc-
cessorē. Hic poterat intrare ecclesiā dei, quia
penitus extincta erat memoria antiqui ob-
probrij. Ecclesiā nō solū mangetes: sed et spu-
rios excludit ab ordinib3. De hoc q phibit
sunt duo populi p̄dicti intrare Aug3, dicit, q3
in decima generatōe poterāt ppter ruth mo-
abitidem q intrauit, de qua boos filius sal-
mon genuit oeth. Sed quia generationē
ruth nescimus: ab abraā cōtemporaneo mo-
ab decē numerauimus generationes vsq3 ad
matrimoniu ruth. Q3 aut additū est in phibi-
tione in eternū: p hoc q3 ibidē p̄missum ē de
bet exponi, sc3 nisi post decimā generationē,
Vel quia dixit amonites et moabites: q no-
mina sunt masculini generis, nec dixit amo-
nitis vel moabitibus de viris facta ē phibitio:
nō de mulierib3, q3 forte nec mulieres occur-
rerūt hebreis in deserto.

De prohibitione prostibuli.
Capitulum, XIII.

Addidit quoq3.

Non erit meretrix nec scortator i
israhel. Non offeres mercedē pro-
stibuli, nec p̄ciū carnis in domū domini tui,
quia vt dicit iosephus mercedē pro coitu ca-
nis venatici vel custodis gregum nō licebat
offerri, quia ex his q de cōtumelia pcedunt
diuinitas nō delectatur. Item, nō fenerabis
pecuniā ad vsuraz, nec fruges, nec aliquid

aliud fratri tuo: sed alieno. Sed quod dictū
est de fratre pceptū est, qd de alieno p̄mis-
sio sicut et permissio fuit quod sequit de li-
bello repudi3. Vt apud quē vxor sua nō in-
ueniebat gratiam ppter aliquam feditatē que
multimode proueniūt: scribebat q nūq3 cō-
ueniebat cum ea, et causam ob quā displice-
bat ei mulier ne cōueniret, et tradebat libellū
in quo scripta erant hec mulieri vt corā sa-
cerdotibus legeretur. Et cum iurasset vxor
esse qd scripserat: licebat vtq3 ali3 copulari.
Q3 si ingrederetur mulier ad alterū: qui iterū
daret ei libellum repudi3, viro p̄iori nō lice-
bat eam recipere, quia abominabilē fecerat
eam corā domino. Vodo pro nulla fedita-
te excluditur vxor: nisi ob solam fornicatio-
nem, neq3 sic etiā licet eos migrare ad secun-
da vota. Tamē quedā ecclesie modo intro-
duserūt de nouo leprā, quia morbus serps
est et cōtagiosus. Itē, qui nup accepit vxorē
nō producet ad bellū, nec ei quicq3 necessitas
tis publice iniungetur: vt vno anno letetur
cum vxore sua. Potest autē intelligi annus
iste nuptialis: nō vsualis decē mensium tñ,
iuxta quē numerū dicit annus luctus, quia
mortuo viro nō licet vxori trāsire ad aliū aū
decē mēses, q3 forte cōcepit de p̄mo et posset
fieri dubiū cui viro3 acribendus esset par-
tus. Item, prohibuit quoq3 ne liberi ancil-
las ducerēt vxores.

De plagis quaz maior erat qdragenaria
Capitulum, XIV.

Liberū si viderit

iudex reū dignū plagis tñ, pster-
net eū corā se et faciet eū verbera-
ri. Pro mēsurā peccati erit et plagarū mod3,
ita dūtaxat vt qdragenariū numerū nō exce-
dat. Sic et penitētes excōcātos plagis cedi-
mus fm numerū versuū alicui3 psalmi, quē
dū cedim3 cantam3. Iosephus dicit, xl. pla-
gis vna min3 habena publica verberandū.
Liberū autē hominē turpissimū erat penaz
hanc sustinere.

De suscitatione seminis et modis discal-
ciandi.
Capitulum, XV.

Liberū que sine fi-

lijs a viro fuerit relicta: accipiet eaz
frater ei3, et p̄mogenitū ex ea filium
fratri suo defuncto adnoīabit, i. filium fratri

defuncti nō suū vocabit: et dimittet hereditas successorē quē suscitabit. Quid si noluerit frater suscipere relicta q̄ sibi debetur ex lege: interpellabit mulier iudices i porta. Et accessito eo si accipe eā noluerit: mulier corā eis tollet calciamentū de pede ei⁹. et spuet in facie eius et dicet dom⁹ eius domus discalciam obprobriū in israel. Alibi legit q̄ d̄ ducitur erat eā alius discalciam illū fm qd̄ iohānes dixit. Nō sum dign⁹ soluere corrigiā calciamenti ei⁹. Qd̄ forte fiebat: si p̄sto erat ali⁹ ducturus eā si frater repudiaret. Quāq; em̄ nullus duct⁹ erat eā et tūc mulier discalciam. Quāq; etiā frater nō interpellante muliere p̄stebat iudicib⁹ se nolle habere eaz: et tunc ipse seipsum discalciam. Vñ alibi legit q̄ nolēs suscitare semen fratris se discalciam. Itē. Si mulier apprehēderit virilia alterius viri rixatis cū viro suo abscondes manū ei⁹. nec flecteris sup̄ eaz miscōia aliq̄. Item. Nō habebis pondus et pondus. mensuram et mensurā. id ē maiore q̄ emas. minore q̄ vendas. Hoc em̄ abominabile est dño.

De semine agroꝝ.

Capitulum. XVI.

Addidit quoq; moyses de quibusdā p̄mixtio nūb rerū diuersi generis cauendis dices. Nō serēs vineā tuā altero semine grani vel legumis. ne et semētis q̄ seuiſti. et q̄ nascunt ex vinea parit sanctificent. ne scz ynā decimā et singulares p̄mixtias des tāq; de vno agro: cū de vtroq; fructu separatim danda sint. vel ne hac occasione velles p̄mixtias semētis vñ vini nō dare: qz sil nō sanctificant. Nā semētis p̄mo āno: vinea q̄rto. Facta ē altera sanctificatiōe. forte putas sufficere ad vñ agri sanctificatiōē. Alia lra habet. Ne pariter suffocent. Qd̄ videtur velle ioseph⁹ dices hāc cōmunionē phibitā esse. qz dissimiliū cōiunctiōe natura nō letat. Itē. Nō arabis in bone simul et asino. Cui⁹ sensum ponit ioseph⁹. bobus scz tñ arandā terrā esse vt noīe asini q̄libet alia aīalia exclusā esse intelligam⁹. Hebrei tradūt ob hoc dictū. qz noluit dñs fūli iūmēto. i. asino regē tumentorū copulari. Quattuor em̄ q̄si regia aīalia oñdīt dñs ezechiel. Homo em̄ rex oīm animalū est: sub q̄ leo est rex ferarū. ad q̄ la rex autū. bos rex iūmētoꝝ. Quidā hebrei puerilius exponūt. qz scz bos ruminat: puta

ret asin⁹ ipm comedere: et fame afficeret et deficeret. Itē. Nō indueris vestimēto qd̄ ex lis no lanag p̄teritū est. qz vt dicit ioseph⁹. hec vestis solis sacerdotib⁹ erat p̄cessa. Hoc vsq; adeo obseruabāt iudei. vt nec pelles nec aliquā laneā vestem nisi filo laneo cōsuant. Tradit qz ioseph⁹ iūmēta diuersi generis phibita cōmisceri. ne iniuria hec transiret ad homines: vt pecudib⁹ cōmisceri licitū putaret. multa em̄ i minorib⁹ phibita dicit. ne ad maiora p̄ simile fieret accessus.

De delatione amalechitarum.

Capitulum. XVII.

Recepit etiam

Ponitur cū dñs arent i terra p̄missio nis: dederet amalech de sub celo. qz ipis trāseuntib⁹ p̄ desertū plurimū nocuerūt. Extremos. i. agnīs. i. felloz et leprosoz et semine fluētes. eos scz q̄b nō erat fas ingredi castra interficiētes. Et subdidit dñs huic p̄cepto. Caue ne obliuiscaris. Qd̄ qz trāsgressus est saul trāslatū est regnū a domo eius. Itē. cū intraueris terrā p̄missionis tolles de cūctis frugib⁹ tuis p̄mixtias. et pones i carallo. vase scz vimineo. ibiq; ad locū quē dominus elegerit. Et facta oblatiōe stans edis uerso altari grās ages deo corā sacerdote. qz liberauit p̄m tuū iacob a syro cū p̄sequēte. scz laban et filios ei⁹ de egypto. et tandē dedit tibi terrā lacte et melle manantē. Hoc semel factū qdā tradūt in ingressu terre. sed singulis ānis tradit ioseph⁹ has gratiarū actiones agēdas in scenophagia. Immo bis in die. et vesp̄e et mane iugiter testificanda ab eis dona dei dicit. Itē. Qū trāsieris iordanē edifica bis altare dño de lapidib⁹ q̄s ferrū non tenigit. offeres hostias dño: et scribes sup̄ lapides oīa q̄ba legis hui⁹ plane et lucide. Itē postq; enumerauit moyses benedictiōes ob seruantiū legē: et maledictiōes trāsgressorū. in fine maledictionū ait p̄phetādo. Reducet te dñs classib⁹ i egyptū ibi venderis hostib⁹ tuis in seruos et ancillas: et nō erit q̄ emas. Hec p̄phetia postea s̄pleta fuit qū triginta iudei etiam p̄ vno denario emebant. In alexandriā

em̄ vt dicit ioseph⁹ multa milia iudeoꝝ sunt vendita: et vix habuerūt emptores. In hac recapitulatiōe ponit ioseph⁹: ne venenū aut mortiferū qd̄ vñ israelitarū habeat. et apud quē inuentū fuerit moriat. hoc patiētes q̄ ille cōtra quē p̄fectū p̄bat pateret.

Moyses tradidit deuteronomiū leuitis.

Capitulum. XVIII.

Selecta recapitula

Fatione tradidit moyses deuteronomiū leuitis vt reponeret eam in arcam federis domini: vt septimo anno reuisionis legeretur vniuersis vtriusq; sexus audientib⁹ in dieb⁹ scenophagie a summo sacerdote in edito: vt ait ioseph⁹. Itēq; ait moyses. Scio intentionē vestram et ceruicem durissimā. Adhuc viuente me vobiscū sp̄ cōtentiose egistis p̄tra dñm. q̄to magis cū mortu⁹ fuero. Ideo iterum moneo vos ne faciatis. Ideo p̄o qz in testimoniū hui⁹ admonitiōis boīm mihi deest testimoniū: aut inutile esset qz mortales sunt: immortalia elementa in testimonium inuoco.

Canticū testimonij.

Capitulum. XIX.

Decutusq; ē moyses audiēte vniuerso cetū q̄ba carminis hui⁹. Audite celi q̄ loqr. Audiat terra q̄ba oris mei rē. Cui⁹ carminis hūc versum ad lram tñ exponim⁹. Cōstituit terminū populorū iuxta numerū filioꝝ israel. i. fm numerū p̄sonarū q̄ intrauerūt egyptū posuerat dñs nationes linguarū. Hebrei sic legit. Cōstituit dñs terminos p̄ploꝝ. sed terminos filiorū israel p̄stituit iuxta numerū. q. d. israel tā q̄ charū numerauit: alios quasi viles numerum angelorū dei.

De morte moysi postq; bñdixit populo.

Capitulum. XX.

Decutusq; ē do

Iminus ad moysen eadē die. Ascēde in montē abarim in montē nebo. i. p̄ illū transi in istū: et vide terrā chanaā et morere. Sed aūq; ascēderet moyses bñdixit filios israel. Benedictionē vero incepit in hūc modū. Dñs de syra venit: de seyr orz est nobis. Apparuit de mōte pharan i dexte

ra ei⁹ ignea lex. Tradunt hebrei q̄ dñs misit angelos suos ad idumeos: et ad ismaelitas in pharan et obtulit eis legē suā. Quā cum recipe nollēt: venit ad iudeos in montē syna cū multis milib⁹ angelorū. Datis benedictiō nibus singularū tribuū: ascēdit moyses sup̄ nebo vsq; in verticē ipi⁹ q̄ d̄ phasga. et ostēdit ei⁹ dñs oīm terrā p̄missionis vsq; ad mare nouissimū. et p̄te austrālē. et latitudinē cāpi hiericho: q̄ alio noīe dicta est ciuitas palmarū. vsq; segoꝝ. Mortuusq; est ibi moyses in terra moab iubente dño. et sepeliuit eum dñs ministerio angelorū in valle terre moab et nō cognouit bō sepulcrū ei⁹ vsq; in hodiernū diē. Qd̄ ideo factū autumat hebrei: ne ipi moysen p̄ deo colerēt: qz p̄ni erat ad idolatriā. Moyses. cxx. annoꝝ erat qū mortu⁹ est. necdū tñ caligauerat ocul⁹ eius: nec dēret ei⁹ moni sūt. Et fleuerūt cū filiū israel. cxx. diebus. Et nō surrexit vltra p̄pheta in israel sic moyses: quē nosset dñs facie ad faciē. i. adeo familiarit. Hoc capitulū finale vt ferūt appositum esdras sic ab illo loco. Ascendit moyses vsq; ad hūc locū. ferūt ioseph⁹ appositisse.

Incipit p̄fatio in historiā libri iosue.

De iosue.	cap. j.
De exploratorib⁹ et raab.	ca. ij.
De transitu iordanis.	ca. iij.
De circumsione in galgalis.	ca. iij.
De euersione hiericho.	ca. v.
De lapidatiōe achor.	ca. vj.
De incendio hay.	ca. vij.
De dolo gabaonitarū et multa.	ca. viij.
De quinq; regib⁹ suspēsis.	ca. ix.
De cxxij. regib⁹ p̄cussis a iosue.	ca. x.
De altari in hebal. et prima distributiōe terre.	ca. xi.
De capitulo.	ca. xij.
Quomodo iosue sorte diuisit terram decē tribub⁹.	ca. xij.
De irriguis age datis a p̄e caleph.	ca. xij.
De reditu duarum tribuum et dimidiē.	ca. xij.
De federe quod statuit populus ad deum.	ca. xij.
De morte iosue et eleazar.	ca. xij.

Incipit prefatio in historia libri Josue

Liber iosue

a noie auctoris censet q̄ z
ielus dicit est. Nā iosue
et ielus idē est nomē. Co-
gnominat est aut a p̄cie
ius naue vel Josue ben-

num. i. fili naue vel fili num. qd idē est. Co-
gnominatus est aut sic. ad differentiā iesu filij sy-
rach p̄nepotis iesu magni sacerdotis. q̄ sc̄p̄it
ecclesiasticū. Et nota q̄ fm̄ hebreos hic inci-
pit sc̄ds ordo veteris testamēti. Qui distin-
guūt vel testamētū in tres ordines. Prīmū
vocāt legē. sc̄dm̄ p̄phas. tertium agiographa.
In lege ponūt q̄nqz libros moysi. In p̄phe-
tis octo iosue. iudicū. samuel. malachim. esai-
am. hieremiā. ezechielē. xij. p̄phetas. In agio-
graphis ponūt nouē libros veteris testamē-
ti. Qui sup̄sunt. hi dicunt agiographa. i. san-
ctorū sc̄pta. qd nomē cōe ē oībo sacre sc̄pture
libris Et qz hi nouē
nō habuerūt emine-
ntiā p̄ ceteris fm̄ quā
agnoscant: cōmu-
ni noie cōrenti sunt.
sicut hoc nomen cō-
fessor generale ē om-
nium sanctorū z tū
quidā illoz fm̄ emi-
nentiā aliquā quam
habent alijs noībus
censent. dicūt alij
apostoli. alij marty-
res et h̄mōi. In hūc
etiā modū vltim⁹ or-
do angeloz cōmuni
noie oīm nūcupat.
Origen. aut fm̄ gre-
cos i p̄mo ordine se
p̄tēponit libros: addēs pentatheuco iosue z
iudicū. et vocat ordinē illum eptatheucū. ab
epta qd est septē. et theucos qd est volumē.
In quocūqz aut ordine sit liber iste historia
non mutatur.

De Josue.

Capitulum. I.

Actum est autez

post mortē moysi z quiescētē luctu
populi q̄ p eo fact⁹ est: locutus est
dñs ad iosue filiū nū. Moyses seru⁹ meus

mortuus est. Surgez transi iordanē hūctu
et oīs populus tecū. sicut fui cū moysi cro z
tecū. Eadē q̄ moysi p̄miserat: eisdē fere p̄bis
p̄miserat ei. et eisdē terminos terre p̄missionis
descripsit. Et nota. qz cū dicit: moyses mor-
tuus est. suggillauit errorē quorundē dicen-
tū moysen raptū cū helya esse et enoch. qm̄
nullū vestigiū mortis ei⁹ relictū est. Quatē
addidit. seru⁹ me⁹. destruit z alioz errorē di-
centū moysen damnatū eternaliter: p̄t aq̄s
cōtradictionis. Qz p̄o dicit. surge. locutus est
et nō sensus. Nō em̄ credend⁹ esset sedisse v̄l
iacuisse cū loqueret ei dñs. Tūc p̄cepit iosue
populo p̄p̄ones. Preparare vobis cibaria
qm̄ post diē tertium trāsibitis iordanē. Qd de
cibarijs alijs q̄ de māna intelligēdū est: qd
i tertium diē reseruari nō poterat. Hoc de huius
mano cōsilio dicit iosue. Nec em̄ transferūt
iordanē vsqz i diē septimū. Exploratores ei⁹
q̄s tūc misit p̄ triduum morati sūt: post quorū
reditū triduo expectauit p̄lus diminutionē
aquare. et p̄parauit sibi cibaria iuxta manda-
tum iosue. Permisit q̄ dñs vt ait Augustin⁹
errare iosue ne deinceps sile aliqd sine diuino
cōsilio aggredere. p̄sertim cum dñs dixisset
moysi in electiōe ei⁹: iosue succedet tibi. p eo
si qd agere voluerit: eleazar cōsulet dñm. Qz
aut errauerit patet. Ignorabat em̄ vtrū i ter-
tium diē nubes attolleret: sine cui⁹ motu nō
mouerent castra. Quidā tñ asserūt s̄ p anti-
cipationē dictū. nec mandatū esse a iosue: do-
nec redierūt nūci.

De exploratoribus et raab.

Capitulum. II.

Misit ergo iosue

duos exploratores de sēbim in
hiericho: ipe p̄o interim mouit ca-
stra. z metatus est ea spacio. xl. stadiorū a ior-
dane. Exploratores autē sub simulatiōe fa-
uitatis diligētē p̄siderauerūt vrbē: et imus
nita loca ei⁹. In vesp̄a declinauerūt in do-
mū raab meretricis: q̄ iuncta erat muro z por-
te ciuitatis. Punctatū ē aut regi hiericho ces-
nanti viros exploratores esse. Qui cum mis-
isset ad raab vt educeret eos: abscondērat eos
in stipula lini quā siccabat supra murū: men-
tiens eos egressos cū clauderet porta. Dixit
qz nūcijs. Persequimini eos p viā iordanis
et cōprehendēt. Tūc ascendēs ad viros q̄s
operuerat: dixit eis. Noui q̄ tradet vobis ter-

ram hanc et hīs q̄ audiuimus pro vobis fa-
cta a dño. Jurate ergo mihi p dñm vt quō
ego feci vobis misericordiā: sic z vos facia-
tis mecū z cū vniuersa domo patris mei: vt
saluetis aīas nostras et vniuersa q̄ posside-
mus. At illi iurauerūt. Tūc dimisit eos mu-
lier p funē coccineū de fenestra domus q̄ be-
rebat muro. et ait eis. Latitate in montanis
tribus diebus donec redeant qui vos psequū-
tur. Qui dixerunt ei. Nō tenebimur iuramē-
to si nō collegeris cū capies ciuitas oēm do-
mū tuā tecū: et ligaueris funē hūc in fenestra:
vt hoc signo domū tuā cognoscā. Quicū-
qz ostiū domus tue egressus fuerit sanguis
ipius erit in caput ei⁹: et nos erimus alieni.
Itaqz post tres dies redierūt exploratores ad
iosue narrātes oīa q̄ sibi acciderāt. Josue ve-
ro et eleazar et maiores populi ratū habue-
runt iuramentū eorū.

De transitu iordanis.

Capitulum. III.

Distea tri-
bus diebus
p̄xit iosue ad populū. Sanctifica-
mini. cras em̄ faciet dominus in-
ter vos mirabilia. Diluculo vero dixit ad sa-
cerdotes. Tollite arcā: et p̄cedite populū spa-
cio cubitoz. duoz milium vt videri possit ab
vniuersis. Cūqz intrauerit partem iordanis
siccabit instar paup̄m. Cūqz p̄cederēt sacer-
dotes cū arca: sequebat vniuersa multitudo
parulis z mulieribz in medio collocatis. p̄-
cedebātqz ruben et gad. et dimidia tribu ma-
nasse fm̄ q̄ p̄miserāt moysi. Et erāt. xl. milia
armatoz. In paralipomenon legitur tñ. l.
in quo multa vicio scriptoz deprauata sūt.
Accedētes autē ad iordanē: reppererūt eum
immeabilem. Plus em̄ solito tempore tritis-
ce messis excreuerat. tum pro solutione niui
um facta in montibz. tum p̄pter imbrem sero-
tinū nouiter datum. Cūqz intrassent sacer-
dotes aquā: steterunt aque ascendentes: et
instar montis intumescētes apparebant p̄-
cul ab vrbe que vocatur adon: vsqz ad locū
qui dicit sathban. Inferiores vero aque de-
scenderūt in mare mortuū vbi quinqz ciuita-
tes submersę sunt. sodoma z alie. Sacerdos
tes autē stabāt in medio fluminis cum arca
donec vniuersus populus per arentem alue-
um pertransiret. Tūc elegit iosue duodecim
viros: singulos de singulis tribubz qui tu-

lerunt de loco vbi steterant sacerdotes duo
decim lapides iuxta numerū filioz israel in
sicco. De sicco vero retulerūt in alueū. ali-
os duodecim in acruum memorialē transis-
tus eorū. et sunt ibi vsqz in hodiernū diem.
Ad quos iohannes credit demonstrationē
fecisse cum dixit. Potens est dñs de lapidis
bus istis suscitare filios abraę. Tamē super
mattheū legīt. ad illos quos iosue trāsferri
de iordane fecit. Cūqz transisset popul⁹ z ar-
ca post eos: reuerse sunt aque in alueū suū
ascenditqz popul⁹ de iordane primo mense:
decima die primi mensis: tollētesqz secū duo
decim lapides fluminis castrametati sunt in
galgalis p stadia decē ab hiericho ad orien-
tem. q̄nquaginta vero stadijs a iordane. Jo-
sue aut p̄struxit altare dño de lapidibz q̄s tu-
lerāt de iordane: et sup̄ illud postea sacrificā-
uit deo. Et nota q̄ sic legīt i cronicis eusebij
fm̄ hebreos. ille annus erat iubile⁹: erat q̄n-
quagesimus primus inter iubileos: q̄si fluxis-
sent ab initio mūdi aī duo milia. d. l. singu-
lis iubileis p̄ q̄nquagenos annos deputat⁹
sc̄dm̄. lxx. p̄o longe plures anni fluxerant
ab initio mūdi. Beda qz in cronicis suis po-
nens numerū annoz fm̄ hebraicā veritatē
pbat de p̄dicta summa annoz. vij. annos de
fuisse. als defluxisse.

De circumcisione in galgalis.

Capitulum. IIII.

Et tempore ex-
p̄cepto dñi circumcidit iosue po-
pulū secūdo cultis lapideis. tñ
hebreus habet nouaculis acutis. Nec intel-
ligendum est q̄ idē homo iterū circūcideret.
sed paruuli qui nati fuerant in deserto per q̄
draginta annos incircumcisi erāt. alij ex mā-
dato domini. alij vero ex negligentia paren-
tū. alij vero ex eorundē cautela: ne forte mor-
circumcisis attolleret nubes. z necesse habe-
rent progredi: et sic periclitarentur paruuli.
Facta autem circumcisione dixit domin⁹ ad
iosue. Hodie abstuli a vobis obprobriū egypti.
id est p̄pudum. quod apud hebreos erat
obprobriū immūdicie gentium. Ob hoc vo-
catum est nomen loci illi⁹ collis prepucioz
vel galgala. id est re-
uelatio q̄si sanctifica-
tio. fm̄ illd. Facta ē
Nota q̄ galgal quā-
doqz ponitur idē
l 4

Iudea sacrificatio ei? Potest tamen dici ob probrium ab eis ablatum seruit? egypti et labor defici, qd co- gruit fm alia nomis interpretacione. In- terpretat em galgala libertas. Porro man- sit populus in castrorum loco donec sana- retur, et fecerut phase quartadecima die ad vesperam i campetribus hiericho, quod no- dum nisi bis factum fuerat. Primo in finibz egypti circa ramasse. Secundo ad radicem mo- tis syna secundo anno egressionis. Extunc intermissum fuerat cum circumcissione vsq; ad terram promissionis. Et comederunt de fructibus terre die altero azimos panes et polentam eiusdem anni. Est autem polenta grana tosta et manibus cofricata ad modu- grani pilo tusa. Et dicitur polenta quasi pile- ta. Quidam tamen tradunt polenta esse pul- tes de purgatissima farina factas. Et dictaz polenta quasi pollentam a polline quod est purgatissima farina. Cui? nominatiuus est pollen vel pollens. Statimq; defecit eis ma- na quo alim fuerant quadraginta annis.

De euerfione hiericho,
Capitulum. V.

Eisdem nocte cu- esset iosue in agro hiericho ad ex- plozandū vidit virū stantē cōtra se euaginato gladio et ait. Hostes es: an ad- uersarioz. Qui respōdit. Nequaquā. sed prin- ceps sum exercit? domini et nunc venio. Et docuit eum angelus de modo capiendi ciui- tatem, et q; eam et vniuersa eius faceret ana- thema. Anathema id ab usu hominum seorsum remota. Cū q; adorasset iosue, p- nus ad terram: dicit ei angelus. Solue calciamentū de pe- dibus tuis, loc? em in quo stas sanctus est, quod intelligen- dum est: sanctificat? est. Qui em pollut? erat in habitatione

nabile, qnq; pme de- clinationis, vt galga- la galgale, quādoq; neutri generis z secu- de declinatōis vt gal- gala galgaloz.

Anathema dicitur quasi separatū. Unde ana- thema dicebatur ci- uitas quādo quecūq; cum ea capiebant? cōburebātur omnia: z fiebat cineris cumu- lus acceptus domi- no: nihil inde separa- batur. p-ter ea que transferunt p ignē que non incinerantur, sed

gentium ad p-ntiā dñi p angelum san- ctificatus ē. Porro per nuditatē pedum i hmoi locis sanctis et in penitentibz pōt notari innocentia q; talibus cōgruit. Eam enim habuerunt p-ia mi parentes nudi. Diluculum autē iuxta cō- silium angeli septem sacerdotes septem buca- cinis clangebant ante arcam, omnisq; popu- lus armatus precedebat arcam, et reliquum vulgus sequebatur eam, circumierūtq; ciui- tatem primo die azymorum semel et sub silē- tio et redierunt in castra. Sic fecerūt sex die- bus. Die autem septimo septies eam circūie- runt, et in circūitu septimo dixit iosue ad po- pulum. Vociferamini et ascendite: sitq; hec ciuitas anathema quasi deuotata in morte: p-ter aurum et argentū et es et ferrum qd cō- seruabitur dño in primitias operū nostrorū sola raab cum suis saluabit. Igit? vociferans te populo z clangentibz sacerdotibus cū buc- cinis muri funditus corruerunt. Et ascendit quisq; per locū qui cōtra se erat, et interfecerunt omne viuens in ea: z cōbussuerunt eam, et omnē suppellectilē in ea i tumulū dño sem- piternū. Raab vero honoratā muneribz euz omni domo sua receperūt in israel i ppetuū. Quā pcedēte tempore duxit salmon in vxo- rem pnceps in tribu iuda. Tūc impetratus est iosue dices. Ba- ledictus q; reedifica- uerit hiericho i pmo genito suo fun damē- ta illi? iaciat, z in no- uissimo liberozū po- nat portas ei?, quod impletum est vt post liquebit.

De lapidatione achor,
Capitulum. VI.

Porro achor vel D'achar al's achim filius charim de tribu iuda tulit aliquid de anathe- mate, clamidē scz coccineā cōtextā auro, ha- bentem fm iosephum auri pondus maza- n. id est massam, id est ducentos siclos, tulitq; totidem siclos argenti, regulamq; aureā, vel ligulam quinquaginta siclorū. Visusq; io-

Qui genuit booz a- uum illi? booz q; ge- nuit obeh. Tres em p-tnui, pater, fili?, ne- pos dicti sunt booz, et ideo matthe? vnus tm posuit.

sue viros de hiericho qui explozarēt ciuita- tem hay q; est iuxta bethel. Qui reuertētes di- xerūt. Nō ascendat oīs ppl's. Sufficiūt tria milia ad capiendā vrbē. Iosephus tm dicit triginta milia. Qui cū ascendissent terga ver- rentes p-ussi sūt a viris vrbis hay, et corru- rūt ex eis triginta z sex viri. Iosue p- scidit ve- stimenta sua z lacuit p-nus coraz arca vsq; ad vesperā, z senes ppli cū eo saccis induti z liq- factū ē cor ppli. Verebant em ne timor eozū q; inuaserat chananeos transfret in audaciā: adeo vt ipetū facerēt i spos. Dixitq; dñs ad iosue. Pollut? est pplus anathemate: nec ero euz eo donec munde. Applica cras pplm ad te z fac sorte p tribz z familias z dom? z capi- ta. Et quecūq; fors iuenerit cōburet igni cū oī substantia sua. Quo facto: inuenit fors tri- bum iude, deinde familiā zare, tandē domū charim, ad vltimū caput achor. Et dicit ei io- sue. Fili da gloriā deo cōfitendo qd feceris. Quo p-cesso: missi sūt nūci ad tentoriū ei?, q; p-ferat pecuniā recōditā in terra retulerūt ad populū. Tollēs itaq; iosue illū cū vniuersa domo eius vniuersa suppellectilē et iumentis: duxit eū in vallē pfundā, lapidauitq; eū oīs ppl's z cūcta q; illi? erāt igne cōsumpta sunt. Feceruntq; sup eū acervū lapidū q; pmanet vsq; in p-ntē diē. Vocatūq; est nomen loci illi? vallis achor. Nec putandū est pplm ne- glexisse mandatū dñi q; p-eeperat eū p-buren- dum. Nā in sacra scriptura ignis p vebemē- n pena accipi solet: vt ibi, de fornace ferrea egypti, putat tm hebrei dñm p-cepisse lapida- ri ipm, z alia q; lapidibz obrui possent. cetera q; lapides nō sentiret igne cremāda. Tradit tm Aug? iosue fecisse hoc qdā p-consideratione. Aut em penituit achor: et sic dignus nō erat igne gehennali: z sic illū noluit v-ere qui di- gnus igne nō erat. Vel si non penituit: z di- gnus erat igne eterno, seruauit dño penaz ignis. Puniuitq; eū alio genere pene ne vi- deret bis punit? in idipm.

De incendio hay, Capitulum. VII.

Postea surrexit iosue et oīs ppl's cū eo vt ascende- rent in hay z p-misit triginta milia viroz inter bethel z hay ad occidentes. Qui dimissis in locū insidiarū qnq; milibz redie- rūt ad exercitū q; erat ad aquilonē. Rex autē hay festinauit mane egredi cū oīi p- plo suo

ignozans q; post tergum lateret insidie. Io- sue vero fugies cum longi? p-eraxisset eos ab vrbe, eleuauit cli- peum quem gerebat Quo viso: surrexerūt q; erant in insidijs et intrantes vrbem suc- cenderūt eā. Quibz egressis post hostes z io- sue faciete impetū in eos: et vtrazq; pte cede- bantur aduersarij z interfecerunt oēs a viro vsq; ad mulierē duodecim milia hoīm, p- dā vero sibi diuiserunt: suspendētes regē hay in patibulo vsq; ad vesperā, z tunc deponētes eū, piecerunt eū in introitu ciuitatis, cōgesto sup eū acervū lapidū: succendētesq; vrbē fe- cerūt eā tumulū sempiternū. Hic p-occupat hystoria de altari illo qd factū est int garzim et bebal: sup quē scripsit iosue deuteronomi- um, z de bñdictionibz z maledictionibz factis sup mōtes illos de qbo loco suo dicem?.

De dolo gabaonitarū z mulcta,
Capitulum. VIII.

Gabaonite vero audiētes q; fecerat iosue duabz v- bibz, z q; et mādato dñi nulli par- ceret habitantiū in terra p-missionis, nec ami- cias cū eis faceret, callide cogitauerūt inire fedus cū israel, miserūtq; nūcios qñi de lon- ginoquo venētes: q; in argumentū longi iti- neris v-tes ferebāt z sotulares veteres z pi- tacijs cōfutos, panesq; in sistartijs eoz duri- erant, z muscidi z in frustra cōminuti, q; cū ve- nissent in galgalis dixerūt ad israel. De tero- ra longinqua venimus: q; est extra terram q; sorte vobis debetur, serui vestri sumus in ste nobiscū fedus. Crediderūtq; eis filij israel: et os domini nō interrogauerūt. Intozq; cum eis federe, iurauerunt eis iosue et eleazar et omnes principes multitudinis. Post tridu- um vero cognouit israel se circumuentū esse a gabaonitis, mouentēsq; castra venerūt vt euerterēt ciuitates eozū, egressiq; sunt gaba- onite obuiam eis: et ait iosue. Quare impos- fuistis nobis. Qui dixerūt. Timuim? valde, et de p-ilio puidimus animabz nostris, faci- te quod bonū vobis z rectum videtur. Tūc acclamauit populus nō esse standū iura- mento: quod per surreptionē factum erat, et p-ferim euz dominus inhibuisset talibus

cōfederari. Maiores vero qui iurauerāt p religione iurisiurandi seruanda, et murmure populi sedando, sic dispensauerūt vt nō haberent eos socios, sed seruos aquarios et lignarios, et dicti sunt nathinnei, qui scz ligna cederent, et aquas cōportaret in vsus altaris in locū quē sibi dñs elegisset, Quo facto rediit israel in galgalis.

De quinque regibus suspensis.

Capitulum, IX.

Et tempore regnabat in hierusalē adonisedech q interpretat dñs iustus, forte sic vocabatur reges hierosolymoz. Nā et melchisedech sonat regē iustum. Qui cū audisset gabaonitas federatos cū israel timuit valde, et cōuocauit quattuor reges secū: et ascenderūt qñq reges amorreoz et obsederūt gabaon. Obsessi aut miserūt ad iosue dicētes. Ascende cito et libera nos. Qui collecto exercitu irruit repente sup hostes et versi sunt in fugā per descensum berhoron. Et dñs misit grandinem super eos, et plures occidit grando q gladi. Vidēs aut iosue solē descendere ad occasum: et lunam ascendētem: timens ne beneficio noctis euaderent hostes: clamauit ad dominū dicens. Sol contra gabaon ne mouearis, et luna cōtra vallem baylon. Steteruntq sol et luna

spacio vni diei, nec antea nec postea fuit tam longa dies. Quinque vero reges absconderunt se in spelunca vrbs maceda. Precepitq iosue socijs suis ait. Vultite sapia ad os spelunce et apponite custodes: vos autem persequimini hostes. Cesis itaq ad uersarijs plaga magna: rediit exercit⁹ ad iosue in maceda: vbi tunc erāt castra sana et integro numero. Et ait iosue. Proderunt quinque reges de spelunca. Quibus eductis: dicit ad principes exercitus. Ponite pedes super colla regū istoz ne timeatis. Sic faciet dñs cunctis hostibus vestris. Quo facto suspenderunt reges in panibulis, depositosq ad vesperam plexerunt in speluncā in qua latuerant: et posuerūt sup os eius saxa in tumultū sempiternū. Eadē die percussit madā et regem ei⁹ in ore gladij. Postea vero vastauit lebnā et lachim, eglon quoq et hebron et dabit, et

reuersus est cum omni israhel ad locū castrorum in galgala.

De quinque regibus percussis a iosue.

Capitulum, X.

Quod cū audisset iabin rex asor misit ad omnes reges circumstantes. Egressiq sunt vigintiquattuor reges cum turmis suis habentes secū trecenta milia armatoz, et duo milia currū cōuenerunt ad aquas meron, als meroy, vt pugnarent cōtra israel. Dixitq dñs ad iosue. Ne timeas eos: cras tradā tibi omnes vulnerādos, equos eozū subneruabis: et currus igne cōbures. Factumq est ita. Percusseruntq omnes filij israel: preter eos q in ciuitates munitissimas se receperūt. Fecerāt em sibi chanaanei plures munitiōes pualidas a die qua audierāt egressum israel ab egypto aduersum se, nec eas nisi longo tempore et graui labore obrinuit israel. Vastauit tamē vniuersam circaregionē: nulli etati hominū parcens aut securi, diratusq est sup modū ex hostium preda.

De altari in bebal, et prima distributione terre.

Capitulum, XI.

Quintus iam annus transierat et transfudit iosue locum castrorū in sylo, et ibidē transfudit tabernaculū cum omni ornatu suo pro loci opportunitate. Et inde pcessit in sichem cum omni populo, et cōstituit in monte bebal altare domino de lapidibus impositis: obrulitq sup eo holocausta et pacifica. Scripsitq super illud deuteronomiū, qd quidā intelligunt mandata nñ deuteronomij. Posuitq mediā partē populi sui super montē bebal cum sacerdotibus et leuitis, aliamq mediā in montē gazarin: cum sacerdotibus et leuitis. Et acclamauerūt sibi alternatim benedictiōes et maledictiōes sicut mādauerat illis moyses. Porro iosuebus tradidit maledicta et benedicta in altari cōscripta reliquisse. Quo facto redierunt in sylo. Cōcessit autem iosue tribui iuda mōtana ad meridiem: que iam acquisierāt sed nondum forte tradidit. Effraim quoq cōcessit montana ad aquilonē, inter vtrūq mediā tribū manasse collocans. His tribubus cōmisit terram: alijs in castris manentibz, cum quia

bellicose erāt, tum quia digniores. Sciebat enim iude regnū esse promissum, et manasse et effraim benedixisse iacob p beneficio Ioseph patris eozū. Sz ipe quoq iosue effraim erat, dedit aut effraim extra sortē aliozū agrū sichem quē dederat iacob singularit⁹ ioseph filio suo: et sepelivit in eo ossa ioseph. Hieronym⁹ nñ testat se vidisse in sichem sepulcra alioz vndecim patriarcharū, et credibile est q queq tribus suū patriarchā reuoluit in suam sortem.

Hebron data est caleph.

Capitulum, XII.

Recessit autē caleph filius iephone ad iosue corā oī populo et ait. Hosti q locutus sit dominus de me et de te ad moysen, et q iurauit mihi moyses in reditu ab exploratiōe dicēs. Terra quam calcauerit pes tuus erit possessio tua in eternū. Pollicitusq est mihi dñs terrā in q inuenim⁹ enachim te audiete. Quadraginta et qñq anni sūt ex quo locutus est dñs verbū hoc, et hodie, lxxxv. annorum sum, sic valēs vt eo tpe valebā. Benedixitq ei iosue et tradidit ei ebron in possessionē, et quieuit terra a prelijs.

Quo iosue sorte diuisit terrā decē tribubz

Capitulum, XIII.

Ierū cōuocauit iosue ecclesiā in sylo: et ait. Seni, bonū est vt terram quā pmisit nobis dominus sorte diuidamus. Et assumptis de singulis tribubz tres industrios viros ad cōsiderandā terrā: deditq eis decem viros metiendi peritos: quos ppter artē veritas nō lateret, mandās eis ne fm quantitatē terrā metirent. Sed fm estimationē felicitatis terre et que minus esset idonea. Nā sepe pluris sunt decem iugera q centū, et q in scriptis redigerēt terre diuisionē. Viri autē circueuntes terrā et estimantes septimo mēse reuersi sunt ad eum in sylo, piectiq sortibus prima fors iude egressa est, secūda symeonis, tertia beniamin. Hec fors angustissima fuit ppter terre fertilitatē. Tulerūt em hiericho et hierosolymā. Quarta effraim, qñta medietas manasse, sexta isachar, septima zabulon, octaua aseritis, nona neptalim, vltima danis. Et notandū q fm cōcessionē terre pri-

us factaq duabus tribubz et dimidiē, et traditionem postea factam fm sortes nouē tribubz et dimidiē. Varie quādoq loquunt auctores. Legitur enim q iudas habuit terram sine sorte, et q obtinuit hierusalem, nec potuit inde eicere iebuscum que de cōcessione dicta sunt. Alibi legitur q beniamin possedit hierusalem: quod de traditione dictū est. Iterum legitur q iosue locutus est septē tribubz dicens. Usqquo torperis ignauia. Date mihi viros qui diuidant vobis terrā. Cūq hoc omnibus dixisset: septem tñ legis tur hoc dixisse, quia due tribus et dimidia terram cōcessam quasi traditam possidebāt. Inde est q hoc nomen iudea diuersis modis accipitur. Quādoq dicit iudea tota terra pmisionis, et tūc a iudeis dicitur: fm qd dicit pompeius iudeā fecisse tributariā, qñq iudea tñ regnū iuda: vt ibi. Auduit Ioseph q archelaus regnaret in iudea. Qñq p sola sorte iude: vt ibi. Iudea et hierusalem idē fors iude et beniamin. Si ergo circo hoc sibi obloqui vident auctores, determinandū est fm terrā cōcessam vel traditā. Nā iudas et effraim maiore habuerūt cōcessionem vel traditā. Soli autem duo iosue et caleph quasi priuilegiati sine sorte terraz habuerunt. Caleph ebron habuit, Iosue tamnatha vel tamna saraz etiam sichem fm iosephū. Hanc partem elegit sibi iosue post distributionem omnibus factam tanq bonus dispensator. Sed et leuitis separauit qdraginta et octo ciuitates ad inhabitandū, quarum decem prius acceperāt in amorrea. Dereliquis triginta octo tres cōstituit ciuitates refugij, ebron de iuda, sichim et effraim, de neptalim cedēs. Tunc locuti sunt filij ioseph ad iosue. Cur dedisti nobis quasi possessionem vnius funiculi: cum simus tante multitudinis. Respōditq iosue ad effraim et manasse. Popul⁹ multus es et fortis, nō crīs cōtēntus sorte tua: sed trāsibis ad montem et poteris vltra terminos terre pmisionis pcedere, et parare tibi locum.

De iugis apē datis a patre caleph.

Capitulum, XIII.

Edem tempore ascē

dit caleph in terram sibi traditā: et percussit in ebron tres filios enach. et ascendēs inde obsedit ciuitatē dābir: q̄ pus vocabat cariathepher. id ē ciuitas litterarū. Cines ei et septores erant. Quam cū inuenisset munitā ait. Qui p̄mus percussit urbem hācet cepit dabo ei axam filiam meā uxorem cum ea Et cepit eā othoniel fili⁹ cenez frater caleph iunior eo. Erāt autē yterini fratres n̄r. Nam ille filius sephone: iste p̄o fili⁹ cenez d̄r. nisi forte pater eorū binomi⁹ fuerit. De dicit itaq; caleph filiā suā axam fratri suo in uxore. Que cum pergeret cū viro ad urbem traditam sibi suasa est a viro suo ut peteret a p̄e suo agrū in cōuallibus. Suspirauitq; et fleuit ut sedebat in asino. Cui caleph. Quid habes i⁹ q̄r. At illa. Da mihi benedictionē. Terrā arentē; dedisti mihi fūge et irriguā. De dicitq; caleph ei irriguum superius et irriguum inferi⁹. id est agros irriguos circa ciuitatē ab oriente et occidente.

De reditu duarū tribuū et dimidie.
Capitulum. XV.

Edem tempo

re cū iam q̄rtusdecim⁹ trāisset annus: dixit ruben iosue et gad et dimidie tribui manasse. Fecistis q̄ precepit vobis moyses famul⁹ dei. Et q̄ dedit dñs fratribus vestris quietē. reuertimini ad terram possessionis vestre. ita dñs ait ut custodiatis legē dei: et colatis eū nec eatis post deos alienos. q̄ arcam et tabernaculū nō habebis

nis. Fratres sumus et serui vnius dei. licet in teriecto flumine separemur. In multa substantia reditis: diuidite eam cū fratribusq; remanserūt. Qui reuertentes venerūt ad tuos mulos iordanis. Sic em̄ dictus est locus p̄ quē transierunt. alius per quē transferunt filij israel dicitur vada iordanis. Et edificauerunt iuxta iordanē altare infinite magnitudinis: vocantes hoc nomine illud. Testimonium nostrū q̄ dñs ip̄e est deus. Videruntq; Josephus velle q̄ altari superscripserunt illud. Cūq; redissent ad propria nunciatum est iosue et his qui remanserāt de edificatiōe altaris. et arbitrati sunt illos erexisse illud ut immolarēt super eo victimas. quod nō licebat nisi sup altare quod statuerat deus ante tabernaculū. Cūq; arripuissent arma ut decernerent eos de cōsilio missus est ad eos phinees et decē honorati⁹ eum eo: qui dixerunt ad eos. Que est ista trāsgressio. Cur reliquistis deum israel et cultum eius: edificātes vobis altare sacrilegum. At illi responderunt. Absit a nobis hoc scelus. alioquin deus ip̄e querat et iudicet. Sed timuimus ne cras dicerent filij vestri filiis nostris. quid vobis et nobis. Quid vobis et dño deo israel. Terminum posuit dñs inter nos et vos. Quāobrem memoriale hoc ereximus in signū: quoniam fratres vestri sumus et deicole vobiscū. His auditis placatus est phinees. Et cum retulisset verba hec ad omnē populū laudauerunt deū. Hic videtur quibuscūq; factum esse quod legitur in libro iudicū. q̄ angelus domini transiit de galgala ad locū stentium. Sed q̄ potius videt Augustino hoc factum esse post mortē iosue. nō em̄ ausi fuerūt filij israel eo viuente apte recedere a deo. nos illud loco suo explicabimus.

De federe qd statuit populus ad deū.

Capitulum. XVI.

Aluto autem

multo tpe congregauit iosue omnē israel in sichim: et ait. Ego hodie ingredior vīā vniuersę carnis: et scio vos pro nos ad irritandū deū. Eligite hodie qd placeat: cui potissimū seruire debeatis. vtrū dñs quib; seruierūt patres nostri in mesopotamia. an dñs amorreorū in quorum terra habitatis. ego autē et dom⁹ mea seruiemus dño Et ait populus. Dño seruiemus: absit ut ab eo

recedamus. Et dixit iosue. Testes vos estis q̄ hodie elegistis vobis dñm. Et r̄ndit. Testes sum⁹. Et ascēderūt in sylo. ut starent corā dño. Percussitq; p̄ls in die illa fedus cū domino et in signū federis effudit iosue aquā super terrā. Quos erat gentib; in signū et robur federis iuxta sanguinē suillū effundere. quasi diceret. Sic effundet sanguis illi⁹ qui violauerit f̄ fed⁹. Hebrei p̄o aquā fundētes: atrociorē penā in violatorē iudicabāt. Alij enim liquores nō effundunt de vase. q̄n aliq̄d vestigii sit in eo relinquant. Sol⁹ aque liquor proflus effundit. Qd faciebāt hebrei in federe inito cū dño. q̄si dicerēt. Nō solū violator hui⁹ federis peribit. sicut in alijs sit federib; sed tota p̄gentes ei⁹ peribit cū eo. ut nullū vestigii ei⁹ appareat sup terrā. Scripsitq; iosue in die illa verba hec in volumine legis dei. in libro h̄ et tulit lapidē p̄grandē. posuitq; eum subter quercū q̄ erat ante sanctuarium dñi. et ait. En lapis iste erit vobis in testimonium. Solebāt em̄ veteres h̄mōi durabilia erigere. ut sui diuinitate poster⁹ iuxta fed⁹ i memoria reuocarēt. Dimisitq; iosue pplm singulos in possessionē suā.

De morte iosue et eleazar. Capitulum. XVII.

Est hec mortu
us est iosue. cū eet centū et decē annos. Quadraginta q̄tuor annorū erat cū accessisset ad moysen et quadraginta annis seruauit ei in deserto. Et q̄ colligit q̄ vīginti sex annis rexit pplm trās iordanē. et sepe luerūt eū in tamnassa: ra q̄ sita est in mōte efraim. Eleazar quoq; mortu⁹ est. et sepeliet eū in gabaa sinees et filij ei⁹. q̄ data est ei in mōte efraim. q̄ successit p̄i in sacerdotiū.

Incidentia.

In dieb; iosue ericroni⁹ p̄m⁹ iuxta q̄drigaz in greca. erat q̄ppe ap̄d alias natiōes. Bussir⁹ transiit exercit⁹ i hospites. fenix et cathm⁹ de thebis egyptiorū in syriā p̄fecti. in regione thiri et sidonis regnauerūt. Sed cathmo recedēte in greciā terra a phenice phenica dicta est. Europe fille phenic⁹ iupit̄ mixt⁹ est. Dānaus p̄ quinq̄ginta filias q̄nquaginta filios egit. cū frater sui interfecit. vno tantū supstitit. q̄ regnauit post eū.

Historia iudicum.

Capitulum. I.
Quomodo iudas pugnauit contra chaneum.
De cinels et trāsgressiōe ppli.
De loco stentii in galgalis.
De othoniele.
De atoth et sangar.
De delbora et Barach. Syfara. Jabel. et Jabin.
De gedecone.
De abimelech.
De thola.
De sair galaadite et morte ei⁹.
De lepte.
De abessan.
De abilon.
De abdon.
De sampson.
Quo sampson interfecit leonē.
Quomodo interfecit multos cum mandibula asini.
Quo tandē decept⁹ fuit sampson.
Incidentia.
De micha.
De uxore leuite.
De ruth.

Incipit historia iudicū. Capitulum. I.

Iber iudicū

hebraice sopthim d̄r. q̄ iudices describit vsq; ad heli sacerdotē. et ob h̄ d̄r iudicū tanq̄ materia. Viderē tñ q̄ bñsdā ab auctorib; sic nominat⁹. ut q̄si cronice scribēdo q̄sq; iudicū tempus suū in act⁹ redegerit. Quis autē in vñ cō pegerit dubiū est. Dicūt q̄dam q̄ samuel. aliq̄ q̄ eldras. Verisimili⁹ videt. q̄ ezechias q̄ parabolas salomonis et librū regū i vñ colligit. Si q̄rit q̄re iosue et moyses inter iudices nō annuerent. dicim⁹. q̄ nō solū iudicauerūt pplm. sed et reuerūt. Ceteri p̄o n̄l iuris in plo habuerūt. nisi q̄ in tribulatiōib; suis p̄silio et prudētia eorū ppl̄s utebat.

Quo iudas pugnauit contra chaneum.

Capitulum. II.

Et factū est post
mortē iosue p̄suluit populus dñm p̄ sinees. Quis ascēdet ante nos cō

fra chananeū. et erit dux belli. Et dixit domi-
nus. Judas. Nō psonaz sed tribū designās.
Credūt tamē caleph p̄fuisse populo. s. p mo-
dicitate temporis nec rectoribz nec iudicibus
annumerat est. Et ait iudas simeon. Ascen-
de mecū in sortē meā et pugna cōtra chanane-
um. et ego pergam tecū in sortē tuam. Nō ta-
men legitur simeon p̄p̄iā postea habuisse sor-
tem. sed adhesit inde ut impleret qd̄ predice-
rat iacob de simeon et leui. Diuidā eos in ia-
cob. et dispergam in israel. Ascenderūtqz Ju-
das et simeon in besech. et p̄cusserunt in eo de-
cem millia viroz. Lōp̄bendentesqz adoni-
besech. dñm besech. adonay em̄ dñm sonat.
Inciderūt summitates manū et pedum eius.
Hebreus tamē sermo videt sonare pollices.
Quibz celsis nō est idoneus hō ad armā feren-
da. Et ait adonibesech. Merito patior. s. id
ip̄m em̄ fecerā septuaginta regibz qui collige-
bant sub mēsa mea ciboz. reliquias. Et ascen-
dentes in hierusalē p̄cusserunt eā. tradētes in
cendio et reliquerūt ibi adonibesech. et mortu-
us est. Nec intelligendū est. qd̄ filij israel tunc
habuerūt hierusalē in ditione sua expulso ie-
buso. Hoc em̄ factū nō est vsqz ad tempora
dauid. qui expulsis iebuseis sedit in ea. et trā-
tulit eam de beniamin in sortē regū. Hoc vsqz
dicitur a quibz dā recapitulādo dictū et factū
esset iūte ioseph ante distributionē sortium.
quādo p̄cessam sibi iudas habebat hierusa-
lēm. et totū recapitulādo dictum vsqz ibi. Et
surrexerūt alij qui nō nouerant dñm. Alij tra-
dunt eo ordine dictū esse quo factū. et ibi de-
mū inchoant recapitulationez. dimisit er-
go populū zc. Ascen-
dit et caleph in ebron
terrā. s. gigantū et per-
cussis hostibz plenū possedit eam. Et recapit-
ulat hic historiā. qd̄ supra diximus factū in
cariathsepher. Cepitqz iudas gazam et asca-
lon et acharon cū finibz suis. Nec potuit dele-
re habitatores vallīs. quia falcatis curribz
abundabant.

De cineis et transgressionē populi.

Caplm. III.

Antez ietro
cinei cognati moysi ascenderūt de
ciuitate palmarū cū filiis iuda i des-
sertū sortis eius qd̄ est ad meridiez. Iiti sunt

filij tobal fratris sephore. vxor. moysi. qui rea-
lito patre et patria secutus est moysen. et dein-
ceps habitauit in medio filioz israel. Ciuitas
aut palmarū dicit hic engaddi. Vt qz iericho
sic solet appellari. et forte de campestribz eius
vbi erat cū beniamin transfulerūt se ad iudā.
Beniamin aut post iudā ascendit in hierusa-
lēm. Hinc putant quidā eam fuisse cōmunē.
Nec potuit eijcere iebuseū. s. p̄misit eū habi-
tare secū in tributo. Effraim quoqz ascendit
in bethel. que prius vocabat lusa. Videntes
qz hominē egredientē de obsessa ciuitate dice-
runt ei. Ostēde nobis introitū ciuitatis. et fa-
ciemus tecū misericordiā. Quo ostendēte. p̄-
cusserunt eā. hominē p̄o et domū eius distaue-
runt. Qui transiens in terrā ethim. edificauit
ibi ciuitatē et vocauit eā luzam. Nec deleuit
effraim chananeū. sed passus est eum vsuere
sub tributo. Similiter et relique tribz cū eēt
confortate. maluerūt eos habere tributarios
qz delere transgredientes mandatū domini.
et conuerterunt se ad agriculturas. Qui ad di-
uitias se tradētes. per epulas et libidinez iam
imbelles facti in cōuersatione legum integri
non erant.

De loco flentium in galgalis.

Caplm. III.

Angelus aut do-
mini apparuit in galgala. et cū cōue-
nissent filij israel ad eū d̄ finibz suis
transfuit se ad aliū locū. et insecuti sunt eum.
Lūqz improperasset eis dñs per angelū be-
neficia que eis p̄tulerat addidit. E ur in istis
sedus cū habitatoribz terre huius. et reserua-
stis aras eoz. et nolistis audire vocem meā.
Quāobrem dñs eoz erūt vobis in ruinā. Nec
angelo loquente eleuauerunt vocē suā et fle-
uerunt. et vocatū est nomen loci illius loc⁹ fle-
tium. cognominatus ab euēu. sicut galgala
collis p̄puciorum. Immolaueruntqz ibi ho-
stias dño Porro hic recapitulat historiā de
ioseph ad cōtinuandā ordinis serie dicens. Di-
misit ergo ioseph populū. et abierunt filij israel
vnusquisqz in possessionē suā. seruieruntqz
dño cunctis diebz ioseph et seniorū qui post eū
vixerūt. et nouerunt opera dñi que fecerat cū
israel. Mortuus est autem ioseph et omnis ge-
neratio seniorum congregata est ad patres
suos.

De othoniele. Caplm. V.

Et surrexerunt
alij qui non nouerunt dominum.
Id est. non viderant virtutes eius.
quas fecerat eis in exitu de egypto in deserto
et in ingressu terre promissionis. Feceruntqz
malum in conspectu domini. et seruierūt ba-
al et astaroth. et dijs terre. contraxeruntqz con-
iugia cum alienigenis. Quāobrem indigna-
ta diuinitas. non deleuit gentes de medio eo-
rum. ut essent eis in aculeum et laborē. Et tra-
didit eos dominus in manibus chusan rasi-
thaim regis mesopotamie et syrie. Seruierūt
qz eis octo annis. et clamauerunt ad dominū.
qui suscitauit eis liberatorem othoniel. fratrē
caleph. quem iosephus cenez vocat. quasi e-
quinocum patri. Et dicitur cenez quasi cenez-
zeus a loco. Et fuit dominus cū eo. et pugna-
uit aduersus cusan rathaim. et oppressit eū.
et quieuit terra quadraginta annis. Et mor-
tuus est othoniel. Hic dicit iosephus occisi-
onē in beniamin factā pro vxore leuite. quod
nos infra ponemus. sequentes ordinē huius
libri. Et nota qd̄ hebrei sub hoc nūero comp-
benderunt annos seruitutis et quietis. et simi-
liter sub alijs iudicibus. Aliter non staret hi-
storia.

Incidentia.

In diebus othoniel Cadm⁹ regnauit the-
bis. et cusus filia semele natus est dionysius
liber pater. Bithinia condita est a phenice. qd̄
phenicijs quasdam tradidit litteras et ad
scribendum vermiculū instituit. Unde et co-
lor ille pheniceus dictus est. qui postea litte-
ra mutata punice dicitur. Ephra que nunc
chorini dicit a xysipho condita est. Vinos fi-
lius europē regnauit in creta.

De aloth et sangar. Caplm. VI.

Addiderunt aut
filij israel facere malum in conspe-
ctu domini. Qui suscitauit aduer-
sus eos eglon regem moab. et copulauit ei fi-
lios amon et amalech. Qui transiens iorda-
nem percussit israel. et posuit idola sua in gal-
gala. et fecit sibi domum in vrbe palmarū. Id
est iericho. et seruierunt ei filij israel decem et
octo annis. et clamauerunt ad dominū. Qui
suscitauit eis saluatorem. aloth. filium gera. fi-
lij gemini. Qui vtrāqz manu utebatur. p̄ de-
fensa. Jemimum quidam dicunt fuisse quen-

dam vslem in benia-
min. qui poster⁹ suis
sepe legitur improp-
ratus ob ignominia.
Hebrei tradunt hūc
fuisse beniamin. Et qd̄
si per auferesim. vbi
nos ponimus geminum. ipsi ponunt semin.
quod sonat dextrarium vel dextrale. qui lati-
ne geminus dici posset. quia geminatur cum
trahente. nisi seminus a semin. per. J. conso-
nantem scriberetur. Dicitur autem a samin. p̄-
prie seminus. sicut a dextra dextrarius. Vi-
derūtqz filij israel per aloth munera eglon re-
gi qui fecit sibi gladium ancipitem longitu-
dinis palme manus et accinctus est eo in de-
xtro femore subter sagum. quod est quadra-
te forme militare indumentum. Erat autem
eglon crassus nimis. Cūqz obtulisset ei mu-
nera. persecutus est socios qui cum eo vene-
runt. et reuersus est ad regē et ait Verbum se-
cretum habeo ad te o rex. Egressusqz omnibz
qui cum eo erant. accessit ad eum aloth et ait.
Verbum domini habeo ad te. quod intelli-
gendum est de somnio ex mandato domini.
Qui statim surrexit de throno. Et tenditqz a-
loth manum sinistram. et tulit sicam d̄ dextro
femore. et infixit eam in ventrem eius valide.
nec eduxit eam sed reliquit in corpore. Ipse
p̄o clausis diligenter hostijs cenaculi. per po-
sticam egressus est et aufugit. Serui autē re-
gis post longam moram intrantes. inuenerūt
eum mortuum et iacentem in terra. Venitqz
aloth in sayrat. et insonuit buccina in monte
effraim. et descenderunt cum eo filij israel ad
vada iordanis que transmittūt in moab. Et
volentes transire moabitas percusserunt. cir-
citer decē millia. et humiliatus est die illa mo-
ab sub manu israel. et quieuit terra. lxxx. annis.
Et mortuus est aloth. Et tunc de philisteis
volentibus intrare terram israel sangar occi-
dit. dc. viros vomere vno. Ipse quoqz desen-
dit israel. et eodē anno vltā finiuit.

Incidentia.

In diebus aloth cyrene ciuitas condita est
in libia. et triptolemus longa nauī veniens
eleusim. frumēta ibi distribuit. Proserpinaz
rapuit rex molosozū orchus. cui⁹ ingens ca-
nis cerberus pirithoum deuorauit. qui cum
theseo ad raptum proserpine venerat. Sed
et theseum deuorasset. nisi hercules supuent⁹

ens eum liberasset. Frigus et helles insidias nouercales euaserunt in nauis, cuius insigne fuit arces. In dardania regnavit tros a quo troia condita ferunt. Perseus occidit gorgonem meretricem, que ob nimiam pulchritudinem spectatores suos metis impotes reddebat. Dionysius in indianisam condidit, et a suo nomine eam appellauit.

De delbora et barach sifara tabel et iabin, Caplm. VII.

Dist mortem asoth ad dederunt filii israel facere malum coram domino. Qui tradidit eos in manus iabin regis chanaan, qui regnavit in asor et habuit ducem exercitus sui sifaram. Ipse autem habitabat in aseroth gentium, que sic dicebatur, quia non ab uno populo, sed a multis collectis gentibus habitabat, et oppresse filios israel per viginti annos. Qui clamauerunt ad dominum. Erat autem delbora propheta vrorum lapidoth, que posuerat tentorium suum in monte effraim sub arbore palme, que dicebatur palma delbore, et ascendebant ad eam filii israel in omne iudicium. Que vocauit barach filium abinoe de cedes, alias cades de neptalim. Mulier enim itura ad prelium vocauit virum suum, qui supradictus est lapidoth. Creditur enim fuisse idem barach et lapidoth, quia eadem est vtriusque nominis interpretatio. Interpretatur enim vtriusque choruscatio, delbora vero hebraice apsis. Que dixit ad eum, Precepit tibi deus israel, Duc exercitum in montem thabor decem milia de neptalim et zabulon, ego tradam sifaram in manum tuam iuxta torrentem cyson. Cui barach, Nisi veneris mecum non pergam. Qui ait, Ibo, sed victoria tradetur in manus mulieris. Nunciatum est sifare, quod ascendissent delbora et barach in montem thabor ad pugnam. Et congregauit exercitum ad torrentem cyson, trecenta milia armatorum, ut ait iosephus, et decem milia equitum, et nongentos currus falcatos, et alios currus duo milia, et centum. Et ait delbora ad barach, Descende, hac die dabit tibi dominus sifaram in manus tuas. Et descendit cum decem milibus, delbora stante in monte ad orationem. Et pterruit dominus sifaram et vniuersam multitudinem eius. Ventus grando et pluuia irruerunt in facies eorum, arcus et fundibule inuul-

les fiebant, plurimi de equis suis et curribus excussi conterebantur. Sicque conuerso in fugam exercitus sifara de curru exiliens, et fugiens, peruenit ad tentorium tabel vxoris abner cinei. Abner enim cum omni domo sua recesserat a fratribus suis, qui habitabat ut diximus in sorte iude et tetenderat tabernacula sua in valle semijm iuxta cedes, et erat fedus inter regem asor et domum abner cinei. Porro sael suscepit fugientem et rogantem ut celaret eum, et petenti poculum dedit ei lac ut grauius obdormiret. Illa vero dormienti clauum ferreum percussit malleo per vtrumque tempus immisit usque in terram. Et barach post paululum venienti ostendit eum in terra conpositum. Et sic impletum est quod dixerat delbora, quod per mulierem triumphus accideret. Barach pro agens exercitum super asor obviam venientem iabin interfecit, ciuitatem funditus eiciens, ut ait iosephus. Eecineruntque delbora et barach canticum domino, in quo hortantur victores ad benedicendum deum, rememorando beneficium quod fecerat dominus israel dum daret legem in terra montis et pluuias, addendo et quomodo per sanguiem discimus quieuerunt hostes a semitis israel, et quomodo defecerat fortitudo israel, donec surgeret delbora, quando noua bella elegit dominus, ut mulier de viris triumpharet. Quod sequitur in cantico, surge delbora et loquere canticum non est in hebreo. Addidit quoque de Qui primus infestauit amalech victo in rathum israel in deserto, phidim ab effraim, id est, a ioseph effrayta, et prophetauit eundem postea vincendum per saul ex beniamin. Et comendauit eos qui de manasse et ysachar et zabulon et neptalim cum eis venerant ad prelium vituperans ruben et gad, et dan et aser, qui noluerunt cum eis venire. Quod etiam dicit ruben contra se diuisum. Intelligitur quod separauit se a pugnantibus, vel quod rubenite inter se diuisi erant, quibusdam hortantibus ut irent ad prelium, alijs dehortantibus. Xantes dicit pugnasse eos in thane iuxta aquas mageddo intelligendum est regionem esse secus cyson qui preterfuit mageddon. Hebreus habet i ramazache, quod interpretatur super altitudinem caampi, et significat quod in campo ubi preliatum est hostibus superiores facti sunt. Quod autem sequitur stelle pugnauerunt aduersus

sifaram, non mathematice intelligendus est, quasi fatali constellatione hoc factum fuerit. Sed quia choruscationes et fulgura ita de sublimi ferebantur in eos, ac si stelle ruerent, et est yperboleos. Sequitur, torrens cyson traxit cadauera eorum sicut torrens cadum in superple traxit cadauera egyptiorum. Cadum in interpretatur antiquorum, et ponitur pro mari rubro, eo quod antiqua miracula ibi facta sunt. Quod sequitur, conculca anima mea robustos. Vox est populi sese adhortantis. Sequitur, Bledicite terre meroth, dicit angelus domini. Meroth fuit vnus de principibus chanaan, delbora pro seipsam dixit angelum domini, vel michael qui preerat israel. Dicit ut malediceret meroth, quod sonat archanum, id est angelis apostatis, qui aduersabant ei in archano. Postea benedixit tabel, quoniam fortiter egit, et quieuit terra per quadraginta annos. Et tunc regnum defecit apud asor, et traslatum est in micenas. Obijt liber pater cui sepulchrum est apud delphos iuxta appollinem aureum. Pingit pro muliebri corpore, quia mulieres militantes cum viris habuit in exercitu. Ilium ab illo conditum, Bileus condita.

De gedeone,

Caplm. VIII.

Ecce erunt itez filii israel malum coram domino, qui tradidit eos in manus madian septem annis. Ascendebant enim madian et amalech singulis annis in israel, vastantes segetes eorum, et vniuersa iumenta trahentes in predam. Cumque clamasset israel ad dominum, misit ad eos virum prophetam per quem exprobrauit eis dominus beneficia que contulerat eis, et tamen noluerunt audire vocem eius. Venit autem angelus domini, et sedit sub quercu que erat in effra. Hic est vir quem dominus miserat. Lapsus autem super quem sedebat quercus et ager pertinebant ad ioas patrem familie eiri id est, honorabiliorum inter alios illius familie. Gedeon pro filius eius timens hostes qui irruerant super terram, in occulto excubabat frumenta in torculari, ut haberet viaticum ad fugam. Iosephus dicit, hoc maximum fuisse diuine propiciationis indicium, quod tunc vte-

retur torculari pro area. Futurum enim per eum erat ut aree replerentur et torcularia. Et ait angelus ad eum, Dominus tecum visorū fortissime. Cui gedeon, Si dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hec mala. Et respexit in eum dominus in angelo et ait, Vade ego mitto te in hac fortitudine tua, quia scilicet confero tibi respiciendo vel mittendo percuties madian quasi virum vnum. Cui gedeon, Si gratiam inueni coram te non recedam donec reuertar. Et coram gedeone hedum posuitque carnes et azimos panes in canistro, et misit ius in ollam, offerens ea angelo. Cui angelus, Pone carnes et panem super petram et ius desuper funde. Quo facto tetigit ea angelus summitate virge quam gerebat. Et ascendit ignis de petra et consumpsit omnia. Angelus autem euauit ab oculis eius. Timensque gedeon ait, Heu mihi domine, quia vidi angelum dei. Cui dixit dominus, Ne timeas. Non morieris. Eadem nocte ait dominus ad eum, Destruere aram baal quam erexit pater tuus, et nemo circa eam succedet et occide taurum quem saginat idolis, alium pro taurum septennem quem ciues dedicauerunt idolo offeres mihi in holocaustum super altare quod edificabis mihi in summitate petre, super quam ante sacrificium posuisti. Gedeon timens patrem et ciues, cum decem seruis omnia nocte compleuit, et vocauit altare patris domini, et latuit. In crastino ciues dixerunt ad ioas, Educ filium tuum ut moriatur, quoniam fecit hoc. Quibus ille ait, Nunquid vltiores estis baal. Si deus est baal vindicet se. Exinde dictus est gedeon serobaal, id est, fortitudo baal, quasi fortis contra baal. Igitur madian et amalech transito iordane sederunt in valle iesrahel quasi locuste. Spiritus autem domini induit gedeon, vocauitque domum abiezer, de cuius familia ipse erat, et ipse misit nuncios ad manassen et aser et zabulon et neptalim. Qui occurrerunt ei triginta duo milia. Et petijt gedeon signum victoriae a domino in vellere posito in area, si nocte illa vellere complueretur area sicca manente. Et factum est ita. Et expulso vellere rore conchas impleuit. Sequenti nocte ne casu factum putaretur petijt signum in contrarium, ut area irrigaretur, et vellus siccum esset. Quod factum est. Venit autem gedeon cum suis ad fontem qui dicitur arad. Et ait dominus ad gedeon

Populus multus est tecum, ne dicat israel, viribus meis liberatus sum, clama ad populum, Qui formidolosus est reuertatur. Tamen intelligendum est alia tria que mandauit dominus clamanda in populo cum non tacuisset, que moyses dixit in deuteronomio Qui edificauit domum et non dedicauit eam reuertatur. Similiter, Qui plantauit vineam et non domum fecit eam communem, et qui desponsauit uxorem et nondum accepit eam, Et reuersi sunt de populo viginti duo milia, et tantum decem milia remanserunt. Et ait dominus ad gedeon, Adhuc populus multus est, duc eos ad aquas in calore meridiei, et eos qui lambuerint aquam manu et lingua sicut canes extitit mans magnanimos separab. Et inuenti sunt tantum ex eis trecenti viri. Et ait dominus, In his trecentis tradam madian in manus tuas, Quibus assumptis, et cibariis pro numero et tubis, gedeon se certamini dedit. Eadem nocte dixit dominus ad gedeon, Descende in castra madian, tu et pharan puer tuus tecum, et audies quid loquatur, et confortabuntur manus tue. Dissolutum enim erat cor eius. Qui descendens stetit in partem castrorum, ubi vigilie erant, et audiuit quendam narrantem somnium comilitoni suo in hunc modum. Ut debatur mihi quod panis ex ordeo subcinerici et comestibilis descendebat in castra madian, usque ad tabernaculum, id est regis, et subuertit illud, et terre funditus coequauit. Et ait is cui loquebatur, Vile est ordeum inter grana, et inter gentes israel videtur abiectus et in israel vile est famula gedeonis. Non est hoc aliud nisi gladius gedeonis, tradidit dominus in manus eius madian. Quod audiens gedeon adorauit. Et reuersus ad socios ait, Eamus, tradidit nobis dominus castra madian. Et diuisit eos in tres partes, et dedit tubas in manus eorum dextras, lagenas vacuas et lampades in medio lagenarum in sinistras. Et ait, Quod me facere videbitis facite, Et ingressi sunt per gyrum castrorum in tribus locis in vigilia noctis medie. Et cum confregissent hydrias, tenuerunt lampades in manibus, et insonantes tubis clamauerunt. Gladius domini et gedeonis, finit iosephum

vacuas quoque pharetras portauerunt. Quibus simul complotis: terribilis audiebatur sonitus. Quo subito hostes excitati turbati sunt, nec cognoscetes sese plurimi mutis vulneribus ceciderunt, alii in fugam conuersi usque ad bersecha. Viri autem de neptalim, et aser et manasse qui redierant conclamantes persequabantur madian. Effraim quoque descendit in occursum fugientium et occupauit iordanem usque bethara, et occidit duos reges madian oreb, et zeb. Oreb in petra quadam, zeb vero in torculari. Et vocatum est nomen loci illius torcular zeb et nomen alterius petra oreb. Que modico apice littere differt a nomine oreb, unde aque fluxerunt per manum moysi. Et forte differentia est in interpretatio ne. Et portauit effraim capita regum ad gedeon, et irascentes dixerunt ad eum, Cur contempsisti vocare nos ad pugnam? Qui ait, Ne forte indignaremini. Vellor est enim racemus vestras dati sunt reges madian. Quid tale facere potui sicut vos fecistis. Quo audito requieuit spiritus eorum. Transiit quoque gedeon iordanem cum trecentis viris, nec poterat persequi fugientes pro lassitudine. Et ait ad viros sochor, Obsecro date nobis panes ut possimus persequi zebec et salmana. Qui negauerunt ei et subsannauerunt eum. Idipsum responderunt ei viri phanuel petenti panes ab eis, zebec autem et salmana in valle quiescebant: nil aduersi suspicantes, cum duodecim milibus tantum cessis de exercitu centum viginti milibus. Gedeon autem repente irrut super eos, et turbato exercitu eorum duos reges comprehensos secum reduxit. Et reuertens apprehendit puerum de sochor, et quesiuit ab eo nomina sentorum de sochor. Et descripsit ei septuaginta septem viros quos spinis et tribulis comminuit, tantum auctores predictae subsannationis. Turrim quoque phanuel subuertit, occisis habitatoribus ciuitatis. Tunc rediit in effra regionem suam dixit zebec et salmana, Quales erant viri quos occidistis in monte thabor. Qui dixerunt, Similes tui. Et ait eis, Fratres mei erant veterini. Et ait primogenito suo, Interfice eos. Qui non eduxit gladium, timens quod puer erat. Surgens gedeon occidit eos. Et dixerunt omnes filii israel ad eum, Dominare nostri tu et filii tui, et filius filii tui. Quibus ille, Non dominas

bor vestri nec filius meus, sed dominus dominabitur in vos. Unum postulo a vobis date mihi in aures aureas de preda. Qui dederunt. Et fuit pondus auri mille et septingenti sicli. Et fecit ex eo gedeon ephod, et posuit illud in ciuitate effra, et fornicatus est omnis israel in eo. Et factus est gedeon et omni domui eius in ruinam. Per ephod quod est dignius indumentum pontificis: intelligit quod gedeon fecerit omnia indumenta pontificalia, et fecit in effra tabernaculum et altare preter illud quod erat in sylo. Et factus est sacerdos, et imolauit super illud hostias domino. Quamobrem offensus dominus omnem domum eius fere deleuit. Habuit enim septuaginta liberos de vxoribus, et unum naturalem abimelech de cubina dyboma, quam habebat in sichem. Hic occidit omnes fratres suos propter quod coniecit ter unum. Et quiescit postea penitentia terra quadraginta annos quibus preuit gedeon. Qui mortuus est in senectute bona, et sepultus est in sepulchro patris sui in effra.

Incidentia.

Temporibus gedeonis mercurius inuenit siringas, trahens hunc nomen a siringa vxore cathmi, et armonica, que propter zelum armonie a viro suo recesserat. Inuenit etiam liraz hoc modo. Reperit etiam concha testudinis mortue et putrefactae, cuius nervuli arctes et extensi in ore coche ad auram tenuem sibilum reddebant. Incertum est autem quis fuerit iste mercurius, virum hermes an trimegistus philosophus an mercurius minor. Tres enim legunt fuisse finit iosephum. Tunc condita est ante templum hierosolymorum annis ducentis quadraginta. Dedalus aues fecit metallinas quas volare fecit artificiose spiritu incluso. Dicitur etiam fecisse simulachra semouentia. Primus enim omnium pedes statuarum a se inuicem separauit, alii coniunctim eos fabrilibus. Qui cum filio in naue fugiens, propter inuestigabile fugam pennas auolasse estimatur est. Argonautarum historia facta est. Orpheus clarus habitus est. Locus discipulus fuit muscus. Unus magister herculis clauit. Vinos creditur cretensibus legem dedisse, quod plato negat, ydram vero callidissimum fuisse sophistam asserit plato.

De abimelech, Caplm, ix.

Est mortem gedeonis filii israel fornicati sunt cum balaim, nec fecerunt misericordiam cum domo ierobaal. Ascendit autem abimelech in sichem ad omnem cognationem matris sue et ait, Considerate quod os vestrum et caro vestra sunt. Loquimini ad omnes viros sichem in hunc modum. Quid vobis melius est, ut dominentur vestri septuaginta viri filii ierobaal, an ut dominetur unus vester. Et locuti sunt de eo ad omnem populum, et inclinauerunt cor populi post abimelech, et iurauerunt ei omnes in fano baal. Quamobrem vocatum est deinceps idolum baal berith. Berith enim confurationem sonat. Et tollentes de fano, lxx, pondo argenti dederunt ei. Qui conduxit ex eo viros inopes et vagos et ascendens in effra occidit omnes fratres suos super lapidem unum, excepto vno ioathan. Tunc omnes sichemite constituerunt abimelech regem iuxta quercum in sichem. Si queris quomodo ergo saul primus dicit rex in israel, potest dici hoc dictum esse propter regnum vniuersale hic autem tantum regnavit in sichemite. Quod cum nuntiatum esset ioathan, stetit in vertice montis garram, vel garsum, et exclamauit ad omnes sichemitas qui conuenerant ad diem festum baal. Audite me viri sichem, Ierunt ligna siluarum ut vngerent regem supra se, et dixerunt oliue, impera nobis. Que noluit deferere pinguedinem suam qua dii vtuntur et homines. Idipsum dixerunt ad ficum, que noluit deferere dulcedinem fructus sui. Idipsum dixerunt ad vitem, que noluit deferere vinum quod letificat deum et homines. Dixeruntque ad ranum, Impera super nos. Qui respondit, Ucite ergo et requiescite sub umbra mea, alioquin egredietur ignis de ranis, et deuoret cedros libani. Est autem ranus genus rubi quod vulgo sentice appellatur asperum nimis, et aculeatum sicut sentes. Iosephus dicit hoc inter ligna habere naturam ignis proferendi. Tunc exposuit eis paradigma dicens, Interfecistis filios ierobaal, et filium ancille eius super vos constituistis regem. Si recte egistis cum ierobaal, et domo et filiis eius, recte sit vobis. Sin autem peruerse egredietur ignis de abimelech, qui deuoret ipsos et vos. Que cum dixisset aufugit. Factum est autem cum regnasset super sichem tribus annis abimelech, dedit ei dominus spiritum malum

aduersus eum, et expulerunt abimelech ab vrbem et a tribu. Qui exercebat latrocinia super eos agens predam ex eis. Tempore quo vindictam arum intrauit gaal cum fratribus suis in sithem. Quo descendente ad eos, descenderunt sithimite vineas, vualque calcauerunt, et ingressi fanum dei sui inter epulas et pocula male dicebant abimelech, Gaal quod dicebat, Quis enim est abimelech visceramus ei. Nunquid non est filius hierobaal yronice dictum est, quasi non est, sed spurius. Et addidit, Utinam daretur populus hic in manu mea ut auferrem abimelech de medio, zebul quoque quem fecerat abimelech principem in ciuitate: da nunc ciuitatem abimelech omnia. Surrexit itaque abimelech cum exercitu nocte, et tetendit insidias iuxta urbem. Egressusque est gaal mane et zebul cum eo steterunt in porta. Cumque ascendisset abimelech cum exercitu, dixit gaal ad zebul, Ecce de montibus multitudo descendit, Cui zebul, Umbrae montium vides, quasi hominum capita, et hoc erore decipis. Rursus quoque gaal. Ecce populus quasi de umbilico terre descendit, Cui zebul, Ubi est os tuum nunc contra abimelech loquebari. Egredere et pugna contra eum. Qui pugnavit et victus est, et fugiens recepit se in urbem, zebul autem expulit eum et locos eius. Sequenti die abimelech expugnauit urbem, interfectis habitatoribus eius, eamque destruxit ita ut sal in ea dispergeret. Habitantes quoque in turre sithimorum ingressi sunt phanum dei sui, quod locus munitus erat. Ioseph tamen dicit pfugos per puinciam congregatos supra petram munitissimam et nitentem eas munire vel murare. Quod videns abimelech ascendit in montem selmon et per scissum ramum ferens, dixit sociis, Facite quod ego ago, Qui tollentes ramos et circumdantes presidium succenderunt illud, et igne et fumo perierunt in eo mille viri, preter mulieres et paruulos. Et recedens inde abimelech obsedit oppidum thebes. Erat autem tunc in medio in qua receperant se thebite. Et nota quod a thebis egyptiorum dicunt thebei. A thebis grecorum thebani. A thebe iudeorum thebite. Cumque abimelech expugnaret turrim, et ignem supponere niteretur mulier fragmen mole iaciens desuper, fregit cerebrum eius, qui ait armigero suo, Percute me ne dicar interfectus a femina, qui interfecit eum, Hanc pestem dicit iosephus accidisse effraitis, eo quod iurgari

sunt aduersus gedeonem ad aquas iordanis.

Incidentia.

Eodem tempore corus inuentus est in grecia, quod instrumentum dicit strabus pelles esse cum duabus cicutis, per alteram inspiratur, per alteram reddit sonus, Et scribitur per quosdam sine aspiratione, pro voce autem canentium et mensura et vento cum ch aspiato.

De thola.

Capitulum. X.

De abimelech

Pudicauit israel thola de isachar filius phua patris abimelech, nec moueat te phua et ioas fratres esse cum alter de isachar alter de manasse ortus fuerit. Filij enim fuerunt vni matris, et duorum patrum, de diuersis tribubus. Hic iudicauit israhel in sanir, xxiij. annis et mortuus est.

Incidentia.

Eo tempore hercules antheum viscit in palestina, et ilium vastauit, bellum fuit inter lapistas et ceturos, quos palefactus in libro de incredibilibus nobiles fuisse describit equites thesalorum, Priamus filius laomedontis regnavit in troia, Androgeus athenis dolo interficitur, Theseus in agone minothauri occidit, propter quod athenienses pueri tributarii a pena liberati sunt, Fuit autem minothaurus vir quidam inhumanus et valens in palestra magistratus minois, Unde et sic dictus est, quasi minois taurus, id est minois carnis fer.

De israhel galaadite et morte eius.

Capitulum. XI.

De tholaz ia

Per galaadites de tribu manasse iudicauit israel, xxiij. annis habens triginta filios quos fecit principes, xxx. ciuitatum, quas vocauit nomine suo aiorthiair, id est oppida israhel, et mortuus est.

Incidentia.

Eo tempore theseus rapuit helenam, quam rursus receperunt fratres eius castor et pollux capta matre these, eo peregre profecto philistinus scribit a ciuibus tiris 3020 et kartagine kartaginem conditam, Carmetis nimpha ihas latinas inuenit.

De iepte.

Capitulum. XII.

De zeru filio israel

Iseruerunt idolis circulantium gentium, et tradidit eos dominus in manus philistinorum et amon, Et afflicti sunt rehementer, xxiij. annis, omnes qui habitabant trans iordanem in terra amorrei, Amonite quoque iordanem transiit vastabant iudam et beniamin et effraim, Qui afflicti clamauerunt ad dominum, Qui cum dure respondisset eis, iste et inuocate deos quos elegistis, pecerunt omnia idola de finibus suis, et doluit dominus super miseras eorum, Congregati sunt filij israel in masphat contra amonitas qui fixerant tentoria in galaad, Fuit eo tempore iepte galaadites vir fortissimus pugnator, sed filius meretricis, Hic habuit uxorem de galaad, de qua suscepit filios, Qui cum adoleuissent, elegerunt eum tanquam spiritum, dicentes, Non poteris esse heres in domo patris nostri, Et abiit in terram tob, Et congregati sunt ad eum viri inopes, et latrocinantes, et eum quasi principem sequebantur, Descenderuntque ad eum maiores natu de galaad dicentes, Esto princeps noster, et pugna contra filios amon, Qui ait, Nonne vos estis qui odistis me et elecistis, Qui dixerunt, Non odimus te, nec venimus ut persequamur te, sed ut sequamur te, Et ait iepte, Jurate ergo mihi, Et iurauerunt, Et ascendens cum eis in masphat, humiliavit se coram domino, et factus est princeps populi, Et misit nuncios ad regem amon in hec verba, Eri de terra mea, cur vastas eam, Qui respondit, Tulit israel terram meam cum ascenderet de egypto et recepit eam, Cumque iepte dixisset eam iure belli acquisitam et multo tempore possessam, cecidit annis noluit acquiescere amon ut exiret, Et ait iepte, Iudicet hodie dominus inter israel et amon, Et factus est spiritus domini super iepte, et egrediens ad pugnam votum vouit domino dicens, Si tradideris filios amon in manus meas, quicunque de domo mea primus occurrerit mihi reuertenti, eum holocaustum domino offeram, Et percussit iepte filios amon plaga magna nimis, et humiliati sunt coram filiis israel, Reuertenti autem iepte in masphat, occurrit ei virginis filia eius cum tympanis et choris, Qua visa scidit vestimenta sua et ait, Heu filia decepti me, et decepta es, Aperui os meum domino contra te, filia vero non dolens in hoc casu, per victoriam patris ait, Fac mihi pater quod cunq pollatus es, Hoc solum prestat mihi

ut duobus mensibus circueam montes, et plagam virginis meam cum sodalibus meis, Et ait pater, Vade, Et expletis duobus mensibus redijt ad patrem suum, et fecit ei sicut vouerat, Et inde mos increbuit in israel, ut annuatim veniant filij israel, et plangent filiam iepte quattuor diebus, Arguit ioseph iepte quia obtulit holocaustum non legitimum nec deo carum, Quid si canem obtulum habuisset, imolasset eum domino, Fuit ergo in vouendo stultus, et in soluendo impius, Potuit tamen ante votum esse bonus, quia irruit super eum spiritus domini, et etiam post votum, Nam et apostolus ponit eum in cathalogo bonorum, Quidam tamen excusantes eum familiari consilio spiritus sancti dicunt eum fecisse, Tunc venientes ad eum effraites dixerunt, Cur contempsisti nos vocare ad pugnam, Incendimus domum tuam, Qui ait, Vocauit vos et venire noluitis, Et vocatis viris galaad pugnavit contra effraim, Occupauerunt autem galaadite vada iordanis, Cumque venisset ad eos quidam fugiens de effraim, et obsecrans ut permitterent eum transire, dicebant ei, Nunquid effraites es, Quo dicente non sum, interrogabant eum, Dic ergo theboleth quod interpretatur spica, Qui respondit, theboleth, eadem littera, spicam exprime non valet, Statimque iugulabat eum, Et ceciderunt eo tempore de effraim, xliij. milia, Et nota quod effraites ponitur hic per effraita, Effraites enim proprie dicitur theleemita, Et iudicauit iepte israel, xxiij. annis et mortuus est, et sepultus in ciuitate sua seberthi que est in galaad, Hic ab etate moysi usque ad seipsum ait computari annos, ccc. Annis his non addunt decem et octo anni afflictionis qui precesserant.

Incidentia.

Eo tempore hercules flammis se iniecit, Nam in morbum inciderat pestilens.

De abessan.

Capitulum. XIII.

De iepte iudi

Per israel abessan vel essebon bethleemita de iuda septem annis, Eo tempore agamennon regnavit micenis, Venerat laus lacedemonie.

De abillon.

Capitulum. XIII.

De abessa abi

Per abillon zabulonites iudicauit israhel annis

decem. Hic cum decem annis suis in. lxx. inter
preibis non habet. Pro quoque damno supple
do eusebius iosepho filio nuni samueli et sauli. q
rum annos scriptura sacra non dicit plures an
nos qm in iosepho legebat annotauit. qtenus
ab egressu isrl ex egypto vsq ad edificatione
templi. cccc. et lxx. annos summa qua scriptu
ra pdicat haberet.

Incidentia.

Leo tpe alexander helenam rapuit bellu des
cennale surrexit. Denon et amazones prias
mo tulere subsidu.

De abdon.

Laplin. xv.

Abstabilon abdo the
cuities de
effraim iudicauit israh. viij. annis
Sub his tribus iudicibus non re
cessit israh a dno. et quiescit terra. Et ideo nil
memoriale fecisse legunt. Tamen quida tra
dunt sub abdon cladem factam in beniamin
pro vxore leuite.

Incidentia.

Quintus anno tertio capra est troia. et flupes
runt vsq ad prima olimpiadez anni. cccc. vi.
Tunc greci ad gloria victorie sue ceperunt an
notare tepora sua sic. Anno a captiuitate tro
ie. Incepta olimpiade deinceps annotauerunt
tempora iuxta numerum olimpiadum. Tan
dem romani flores
annotauerunt tempo
ra sic. Anno ab vbe
condita. Ultimo chri
stiani annotat sic. An
no ab incarnatione do
mini. Capra troia me
nelaus et helenam deue
nerunt ad thozim re
gem egypti quem ho
merus polibum voc
cat. Anno tertio a ca
ptiuitate troie vel qn
to vt quida voluit re
gnauit enecas tribo an
nis in italia i qua pri
us regnauerant. ian.
saturnus. picus fau
nus. latinus. annis circiter. cl.

De sampson.

Laplin. xvi.

Sampus filius israh
el peccauerunt coras dno. et tradidit

eos in man^u philistinorum qdraginta annis a
qua seruicute hoc mo liberati sunt. Fuit vir q
dam de stirpe dan. noie manue. habes vxore
pulcra. sed sterile. Cui sepe orati in agro pste
rilitate amoueda: apparuit ei angel^u et ait. Co
cipies et paries filiu caue ne comedas aut b
bas deinceps nisi iux
ta legem nazareorum.

Filius enim tuus erit
nazareus dei ex vtero
matris et deinceps ipe
liberabit israh. Alia
littera. Et dicit sam
pson robustus libera
tor israh. Que cum om
nia idicasset viro suo
et comendasset angeli
pulcritudine. contri
stus est vir. quia zelo
res erat. et vt mitiga
ret irrationabiles vi
tristitiam. psluit vt
ambo orarent dnm. vt iteru veniret angelus
ad eos. et instrueret vtrunq de puero. Et ap
paruit iterum angelus vxori. Que cum voca
set vtrum. ait manue ad eum. Tu ne es qui lo
cutus es de puero. Cui angelus. Sum. Cui
manue. Quid vis vt faciat puer. Et ait ange
lus. Nazareus erit omni tepore vite sue. Et
tulitq manue hedum et panes. Cui angelus
Non comedam. Si vis offerre offer illa do
mino. Et ait manue. Quod est nomen tuum.
Cui angelus. Cur queris nomen meum quod
est mirabile. Et obtulit manue que tulerat su
pra petram dno: qui facit mirabilia. Et ascen
dit angelus in flamma ignis nec vltra appa
ruit eis. Et intelligens manue esse angelu dei
ait. Dozemur. quia vidimus dominu. Cui
mulier. Nequaquam. Nam accepit domin^u hos
locutus a nobis. et indicauit q futura sunt
Natumq filiu vocauerunt sampson: quod
sonat robustum. Creuitq cito puer: adeo vt
iam propheta futurus agnosceretur. cepit
q spiritus domini cum eo esse in castris dan.
id est. in exercitu tribus sue. vel locus est in
quo prius habitauit sampson. et est dictus ca
stra dan p anticipatione. Nondu em tribus
dan. pnam habebat sortem.

**Quomodo sampson interfecit
leonem.**

Laplin. xvii.

Quod descendit igitur

sampson in thamnata philisteorum
vt videret solennitate que ibi age
batur. Et visam ibi virginem pcupiuit. atq
patri et matri. Accipite mihi qso vxore thana
rea. q. op placuit oculis meis. Qui dixerunt.
Cur negligis filias fratru tuorum. et transis ad
filias incircumcisorum. Rescietes q res fieret a
dno. Cuiq descenderent cum eo apparuit ei ca
tulus leonis in vineis oppidi. et irruit in eum
sampson in spiritu dno. nil habens in manu.
et dilacerauit eum frustatim. quasi hedum capra
rum. et hoc parentibus non indicauit. Desponsa
taq sibi vxore. cum post aliquot dies rediret vt
acciperet ea. declinauit vt videret cadaver le
onis. Et ecce apes erat in ore leonis. et fau
mellis quem sumptu comedit in via. deditq
parte patri et matri et comederunt. parte quoq
sponse tradidit. Cuiq thanares ciues essent i
epulis nuptiarum. timetes robur iuuenis dede
runt ei. xxx. iuuenes robustos. sermo e qsi soci
os. opere po custodes. ne qd forte vellet co
mittere crescente iuuuoz satietate. Quibus ait
sampson. Propono vobis pbleuma. qd si sol
ueritis mihi infra septimu diem iuuu dabo
vobis. xxx. sindones et totide tunicas. alioqn
vos dabitis mihi totide. Qui dixerunt. Pro
pone. Ait quoq sampson. De comedere exi
uit cibo et de forti egressa est dulcedo ioseph
alia ponit verba. Qui cuncta deuorat cibum de
se genuit suauem. licet ipe sit insuauis. Nec po
tuerunt p tres dies ppositione soluere. Cuiq ad
esset dies septimu dixerunt sponse. Bladire vi
ro tuo. vt indicet tibi. pbleuma et indica nob.
alioquin incendem^u te et domu pris tui. Que
solicitas viru flendo dicebat. Disti me. et io
non exponis mihi. Septe igit diebus iuuu fle
bat apud eu. Sed quo septu diebus flebat euz
supra dictu sit septimo die conuiuij venisse ad
ea iuuenes. Pot dici. Cuiq adesset dies septi
mus. id est cum adhuc esset dies inter septu pri
mus. Qd ideo determinatu est. ne putaretur
post tres dies venisse. de quibus dictus erat q
non poterat soluere. ppositionem per illos tres
dies. Potest etia aliter dici. Cuiq adesset die
es septimus. id est. appropinquaret. sed nodu
esset. vt dictu sit adesset quasi iuxta esset. et ita
post tres dies inquisitiois eorum quarta die
venerunt ad ea et locuta est viro suo. Qd autez
dicit septu diebus fleuisse hoc est in illis septem

non per illos. Quidam tamen corrigunt ita.
Cuiq adesset dies vnus. Quod vicio scripto
ris reor factu. qui videns septem abbreviatu
estimauit legi vnu. Tandem die septima euz
molesta esset exposuit. que statim indicauit ei
uibus suis. Et illi die septimo ante solis oc
casum dixerunt sampson. Quid dulcius mel
le. quid forti^u leone. Qui ait. Quid dolosius
muliere. Si non arassetis in vitula mea. non
inuenissetis ppositionem mea. Et irruit spiri
tus dno in eu. et descendit ascalone. et ibi pcul
sit triginta viros quoz allatas vestes dedit
pronubis suis. Et erat sampson redijt in do
mu patris sui. Vxor aute eius nupsit vni de
pronubis suis. Cuiq dies tritice messis in
starent venit sampson visere vxorem suam fe
rens hedum. Cuiq cubitulu eius vellet in
trare prohibuit pater dicens. Putauit q odif
ses eam. et tradidi eam amico tuo. Sororem
habet que pulchrior est ea. sit tibi p ea vxor.
Cui sampson. Ab hac die non erit culpa in
me contra philisteos. Facia enim vobis ma
la. Et cepit. ccc. vulpes et iunxit caudas cau
dis. et faces ligauit in medio. quas igne suc
cendens dimisit eas discurrere et incenderunt
segetes philisteorum intantu vt vineas quo
q et oliueta ignis consumeret. Palestini scie
tes opus esse sampsonis. vxorem eius et pa
rentes combusserunt tanquam mali hui^u au
ctores. Et ait sampson. Adhuc expectam vtri
onem et quiescam. Et percussit eos plaga gra
ui. ita vt stupentes suram femori imponeret.
Lxx. interpretes dicunt ita. Percussit alie
nigenas sampson. tibi am super femur. quod
ad priorem sensum reducitur. id est. tam mi
rabiliter. vt stupentes tibi am vnus pedis su
per femur alterius ponerent. Tamen quia ti
bijs incedimus. et super femur sedemus. qui
dam exponunt sic. Percussit tibi am super fe
mur. id est. pedites pter sedentes in equo. Et
habitabat sampson in spelunca petre et ban.
quasi in loco munito.

**Quomodo interfecit multos cum
mandibula asini.**

Laplin. xviii.

Quod ascendit

tes philistei in terram iuda castra
metati sunt in loco qui postea dicit^u
est lebi. id est. maxilla. Et dixerunt ad eos vi
ri iuda. Serui vestri sumus cur ascendistis

aduersus nos. Qui dixerunt. Ut ligem? sampsonem. Et ascenderunt tria milia de iuda ad sampsonem. et culpantes eum dicebant. Flectis. alias nosti. q. philistei imperet nobis. Veni mus vt ligem te. et tradamus philisteis. Qui ait. Iurate ne me occidatis. Et iurauerunt. Et permisit se ligari duobus nouis funibus. Qui cum traheretur eum et vociferaretur philistei p. gaudio. irruit spiritus domini in eum. et dissoluta sunt vincula eius. et linea stupe lineae. et filii lini torum putamus ne ad ardorem ignis. Tollenes mandibulam asini facientem in terra. interfecit in ea mille viros. alios in fugam versis. Et exultas sampson cecidit metrica. In maxilla asini. in mandibula puli asinaz. deleui eos. et percussi mille viros. Hebreus habet. in maxilla asini hemor. Hemorq. sonat cumulu de cumulis. Hec est in maxilla asini feci cumulu de cadaueribus mor tuorum. Et percit mandibula et vocauit nomen loci ramathel. vel ramathlebi. qd est eleuatio maxille. Rama enim excelsum sonat. Et sitiuit ad mortem. qd factum esse tradunt hebrei. q. dedit sibi gloria et non deo. et clamauit ad dominum. Obsecro domine morior et incidam in manus incircumcisorum. Et aperuit dominus molarum dentem in maxilla asini. et egressus sunt aque. quibus hausit vires recepit. Et mutato nomine prioris. dictum est nomen loci fons iuocantis de maxilla. Cumq. non timeret philisteos. abiit in gazam. et vidit ibi mulierem meretricem. et ingressus est ad eam. Quo cognito palestini posuerunt custodes in porta ciuitatis vt exeuntem mane occideret. Sampson pro media nocte surgens. ambas fores apprehendit cum postibus suis et sera. et in humeris suis portauit in vertice montis q. respicit hebron.

Quo tandem deceptus fuit sampson.

Capitulum XIX. et XX.

Distibecama uir dauidam
q. erat in monte sorceb. Et est sorceb locus vel genitrix. Et uenerunt ad eam quique satrape. et nobiles philistinorum dicentes. Disce ab eo in quo habeat vires. et quomodo valeam? eum vinum cum affligere et dabi mus tibi singuli mil le centum argenteos. qd est. v. milia. d. Quidam tamen distinguunt ita. Dabimus tibi singuli

Dis ei mulier fere naturalis amara et leuis. Vnde ad. Quid leui? flama flamen. Quid flamine fama. Quid fama. mulier. Quid muliere nihil.

mille. et argenteos. Et blandita est dalila sampsonem. Qui respondit ei in dolo. Si septem neruice is funibus nouis et adhuc humectis ligatus fuero. ero sicut ceteri homines. Quos ioseph palmi tes vinearum recentes dicit. Et attulerunt ad eam septem funes. quibus dormi mentem ebrium colliga uit latetibus apud se philisteis. Et clamauit mulier philistei super te sampson. Qui respondit vincula quia stupea. Idipsum factum est secundo. de septem nouis funibus. Cum autem tertio septem crines capitis eius circuli gatos licio et clauo terre infixisset. excitatus ab ea sampson. extraxit clauum cum crinibus et licio. Cumq. molesta esset ei dalila. et deficeret anima eius ad mortem. aperuit ei veritatem dicens. Flazare sum ab utero matris mee. Si rasum fuerit caput meum. recedet a me fortitudo. Tunc dalila reuocauit satrapas. vt ueniret cum pecunia quam promiserat. At illa dormire fecit eum super naua sua. et per tonsorem rasit septem crines eius. id est. omnes. Vel quia nouacula ascenderat super caput eius. etiam per solis septem rasis domi nus recessit ab eo. Tunc abiecit eum mulier. Quae cum apprehendissent philistini eruerunt oculos eius. et circumduxerunt eum per terram. et apud gazam clausum in carcere molere fecerunt quasi seruili opere eum affligentes. Hebrei tamen tradunt. q. philistei cogerunt eum dormire cum mulieribus robustis. vt ex eo sobolem robustam susciperent. Procedente tempore cum capilli eius renascerentur. cum adesset publica solennitas ingressi sunt principes sanu suu vt immolarent magnifice dagon deo suo. q. tradidit in inimicum in manus eorum. Cumq. letaretur iuuat. ad ductus est sampson. vt ante eos luderet. et ei illuderet. Stabat autem inter duas columnas quibus domus innitebatur. Et ait puero regenti se. Sine me vt tangam columnas. et paululum requiescam. Et apprehendens utraq. columnam manibus ait. Fortis anima mea cum philistinum. Et cunctis columnis. cecidit domus super omnes. et multo plures interfecit moriens q. uiuus. Et perierunt preter conuiuas circiter tria milia utriusq. sexus qui ludentem expectabant de tecto. Tulitq. eum in sepulchro cognati eius et sepelierunt eum in sepulchro patris sui. Et iudicauit israel viginti annis. Hactenus iudicium liber tempora signat. habes annos du

centos nonagintano ue et iudices. xii. preter sangar et barach.

Nota q. in veteri testamento quattuor hominum nomina per angelum nuntiata fuerunt. ismael. bel. ysaac. ezechias. sampson. In nouo duo. iohannes. et iesus.

Incidentia. Capitulum XXI.

Et tempore ascaloni
habet condidit secundus rex latinos. Palefactus in libro incredibilium tra dit vixit in trierim cirenoz fugisse scilla spo liare hospites solitam. Strenes quoque mul tures fuisse. q. decipiebant nauigantes.

De michea. Capitulum XXII.

Equitur histo ria de idolo miche. Hunc autem eni tum et alterum de vxore leuite dicitio sephus trigisse post mortem ioseph. et ante ortho niel cum plurimum peccasset coram domino israel et tradidisset eos dominus in manus chananeorum. Qui abstulerunt iude ascalonem. et accaron. et multas urbes in campetribus. et ipsos dantis expulso in montem fugere compulerunt. Eo tempore fuit vir de monte effraim nomine micheas. qui suscepit a matre sua mille centum argenteos votiuos. Et fecit ex mandato matris sue ex eis ephod et teraphim. id est. vestem sacerdotalem et idola. Et separauit eis ediculum in domo sua. et impleuit manum unius filiorum suorum. et factus est ei sacerdos. et inuestiuit eum sacerdotio per aliquid appositum in manu eius. vel impleuit manum eius. id est. sepe obtulit ei tantum sacerdoti. In diebus illis non erat rex in israel. sed unusquisq. qd sibi rectum videbat faciebat. Fuit autem alter adolescens bethleemita cognatus michee et leuita sed pauper. Qui voluit peregrinari vbiq. commodum sibi reperisset. Cumq. declinasset in domum michee. cognita causa vite eius. constituit eum sibi sacerdote instituens sibi per singulos annos decem argenteos. et vestem duplicem pro victum. In diebus illis tribus dan querebat sibi possessionem. et miserunt quinque viros vt exploraret terram in qua possent habitare. Et intrantes domum michee. et requieuerunt in diuersorio leuite. Cumq. considerassent vestes et idola abierunt et uenerunt lachis. Et videntes locum vberem et magnam opum. et habitates in ea sine timore. et imbelles reuersi sunt ad fratres suos. et dixe

runt. Eamus et possideamus terram quam vidimus. Nullus erit labor. Et perfecti danite sexcenti viri armati. primo manserunt in carithiarim iude. qui locus ex eo dictus est castra dan. alio eodem nomine dictus est. de quo diximus in sampson. Tertius eodem nomine dictus est. vbi seroboam sacrificauit vitulos. Cumq. transisset iuxta domum michee. intrauerunt quique predicti viri vt tollerent vestes et idola. Cumq. sacerdos acclamaret. dixerunt ei. Veni nobiscum. Vell est tibi vt sis pater in vna tribu. q. in domo vni us viri. Et abiit cum eis ferens secum omnia. Cumq. insequeretur eos micheas cum omni domo sua videns eos fortiores et minantes sibi mortem reuersus est. Illi pro cum mulieribus et paruulis et iumentis et vniuersa suppellectili sua uenerunt ad populum lachis. et percusserunt eos et vberem incenderunt. Et struxerunt sibi ciuitatem. non perculam libano. et iuxta fontes iordanis circa maximum campum sidonis in regione roob. Et appellauerunt eam dan que prius lachis vocabatur. posueruntq. sibi in deum idolum michee toto tempore quo fuit domus dei in sylo. Jonathas pro filium gerson de genere moysi. et filios eius statuerunt sacerdotes in tribu dan usque ad diem captiuitatis sue. Cumq. replicet historia. in diebus illis non erat rex in israel. videtur sentire iosepho qui dicit hoc factum quod sequitur circa tempora eadem contigisse.

De vxore leuite. Capitulum XXIII.

Mit vir leuita
habitas in latere montis effraim habes vxorem de bethleem. que tra to viro suo rediit in domum patris sui in bethleem. Secutus est ea vir suus cum puero suo et duobus asinis. reconciliatus est vxori. Quarto autem die cum regredi vellet tenuit eum socer usque in crastinum. Quinto die sumpto cibo circa meridiem egressus est ducens secum duos asinos onustos et cubinam. Sic enim quandoq. vxor dicit. Et vt videtur velle ioseph luna quinta i faustum iter arripuit. Cumq. transiret iuxta sebz die declinante noluit ingredi oppidum gentis aliene. Et transiit in gabaa que est in tribu beniamin. et nullo eum recipiente sedebat in platea. Et ecce senex rediens de agro qui erat in monte effraim et aduena habitabat in gabaa. Qui introduxit eos in domum suam. Et cenantibus illis venientes viri ciuitatis filij bethleem dixerunt ad dominum domus. Educ viros qui

Ingressus est ad te vt abutamur eo. Tameñ iosephus dicit. nō venisse eos p eod. sed vt raperent vxorem eius. Cum autē obtulisset eis se nec fallam virginē z vxorē vtri p viro. eduxerunt vxorē vtri. Quia cum tota nocte abussi essent. dimiserunt eam mane. que rediēs ad hospitium expirauit ante ianuam. Et ferens vir eius cadauer in asino rediit in domū suam. z concidens eā in duodecim partes. misit i omnes terminos isrl. Et clamabant singuli. Flū q̄ sic factū est in israhel ex quo ascenderunt patres nostri ex egypto. Et egressi sunt omnes quasi vn⁹ vir in masphat. cccc. milia. pugnatōrum z dixerunt. Nō redibit quispiam in domū suam donec vlciscamur in gabaa. Et elegerunt viros vnū de decem qui apportaret cibaria. Et miserunt ad omnē tribū beniamin dicentes. Tradite nob flagitiosos de gabaa vt moriantur. Qui noluerūt. imo dederūt eis in auxiliū. xxy. milia de beniamin. Erāt em̄ in gabaa. lxx. viri. ita sinistra vt dextra prellantes. sic etiā fundis lapides ad certū facientes. vt capillum q̄ q̄ possent pcutere. Et ascendens exercitus israhel in silo consuluit dominū. Quis ascendet princeps certaminis cōtra beniamin. Et respondit dñs Judas. Hoc forte videt facere p iosepho de tempore hui⁹ cladis. Et ascendentes inde expugnabāt gabaa. z prima die egressi filij beniamin de gabaa percusserunt de israhel. xxij. milia. sequenti vero die. xviij. milia. Tertia p̄o die per insidias circūuenti ceciderūt z incenderūt vrbem filij israhel occidentes viros mulieres z paruulos idipm facientes alijs ciuitatib⁹ i beniamin. De omni numero beniamin soli sexcenti remanserunt. Qui sederūt in petra emmoz. z plangerunt planctu magno quat tuor mensib⁹. Et iurauerūt filij israhel i masphat. q̄ nullus eorū filias suas daret vxores filijs beniamin. Tādem penitētes de delectione trib⁹ vni⁹ requisierunt quis de israhel non ascenderat cū eis. nec iurauerat. Et inueniunt filij sabbis galaad nō interfuisse certā-

Decimā partē viroz intellige Sensus est ad omnē tribū beniamin dicentes. Tradite nob flagitiosos de gabaa vt moriantur.

Petra hec excelsa fuit. Rama autē excelsum sonat. Unde de planctu istoz plāgentium filios suos dicitur in euangelio. vox res filijs beniamin. Tādem penitētes de de-

minū. Et pcusserūt eos a viro vsq̄ ad mulierem. solis. cccc. virginib⁹ referuatis. Et aduocantes sexcentos viros de petra remmoz reddiderunt eis sortē beniamin. z. cccc. illas virginē dederunt eis in vxores. Et finito consilio de dandis vxorib⁹ ducentis que remanserant dixerunt eis. Ecce solennitas domini est in silo. z ascendit filie israhel ducētes choros z vos latentes in vineis exite z rapite singuli singulas vxores. Et factū est ita. Et restituta est tribus beniamin. In dieb⁹ illis non erat rex in israhel. sed vnusquisq̄ quod sibi rectum videbat faciebat. Eadē est clausula q̄ ē supra. Ideo forte videt q̄ circa idē tempus vtrūq̄ factū fuerit.

De ruth. Caplm. xxiii.

Est samsones

Pudicauit israhel belli sacerdos qui nō tantus iudex sed sacerdos a digniori officio agnomnatus est. Et trāslatō sacerdotio a filijs eleazar. hic prim⁹ de filijs iſthamar accepit sacerdotiū. In dieb⁹ eius facta est fames i terra. et surrexit bell⁹ melech de bethleem effratus cum vxore sua noemi. z duob⁹ filijs suis maalon z chelion. Et ingressus est regione moabitidē vt pascere tur ibi. Quo mortuo filij eius duxerunt vxores moabitidas orpham z ruth. Tameñ iosephus dicit q̄ pater accepit filijs suis vxores. et manserūt ibi decē annis. z mortui sunt ambo sine libris. Noemi p̄o vidua z orbatā filijs: surrexit vt rediret in patriā. Audierat em̄ q̄ dñs dederat p̄lo suo elcas z comitabant eā nurus sue. Que ait ad eas. Reuertimini filie mee in domū matris vestre. Nō em̄ vltra potest sperare viros ex vtero meo. Et nota quoniam apud moabitas seruabat lex de semine suscitando. z acquieuit orpha. z reuersa est. Ruth

Sic certū q̄ cū aarō quattuor habuit filios duo ex eis in deserto igne perierunt. eoz qui remaserant maior natu fuit eleazar. cui debebat sacerdotiū. qd durauit vsq̄ ad bellū qui fuit de iſthamar fratre suo.

Sup paralippomez non dicit hieronym⁹ q̄ in dieb⁹ elimelech sol stetit ad trāsgresso res legi. S; q̄ nō timuerūt deū. tanta faues inualuit vt potior i tribu iuda fugaret cū vxore z libris.

p̄o sequebat eā. Cui noemi. Audi filia. Non est deus noster sicut dñs gentiū. nec p̄lus noster fm r̄tū gentiū viuit. expedit tibi vt redeas ad p̄lm tuū. z ad deos tuos. Et ait ruth. Populus tuus p̄ls meus. de⁹ tuus de⁹ me⁹. Profecteq̄ sunt iunil. z venerūt in bethleem que p̄l dicebat effrata ab vxore caleph. hec fuit maria soror moysi. fm q̄sdā trāslatō beremo. q̄ post q̄ percussa est lepra a gnominata est effrata id est. furore vidit. id est experimento iram dei cognouit. Vel interpretat speculuz. q̄a plaga eius omnib⁹ est posita in exemplū. sed tunc primo ppter incredibilē vbertatē sibi reditā cepit vocari bethleem qd est domus panis. Percrebuit fama in bethleem z dicebat. Hec est illa noemi. quib⁹ illa. Ne vocetis me noemi. qd est pulchra. s; vocate me maria. qd est amara. Egressa sum plena. z vacua; reduxit me dñs amaritudine plenā. Et tunc primo metebant ordea. Erat autē ibi vir potens et opulentus booz consanguine⁹ belimelech. Intrauit itaq̄ ruth agros illius de volūate noemi z colligebat spicas post metētes. Accidit aut vt egredere⁹ booz ad agrū. z ait messorib⁹. Dñs vobiscū. Et quesitū cuius esset hec puella. Et dixerūt. Hec est moabitida illa que venit cū noemi. Et ait booz ad eā. Filia ne vadas in alterius agrū. Nullus puerorū molest⁹ erit tibi. Si sitis vade ad sarcinulas puerorū meorū z bibe. hora vespēdi veni huc z comede. z intigue buccellas in aceto. Reddat tibi de⁹ israhel mercedem. quoniam pfugisti sub alas ei⁹. Pueris quoq̄ suis dixit. Projicite de manipulis vestris de industria vt absq̄ rubore colligat. Lūq̄ comedisset ruth ad latus messorū coniecit polentam quā iosephus alphitā vocat. z pseruabat eam socru sue. In ve-

Opiniones plures ponunt. Vñ ciuitas q̄ nūc bethleem dicitur prius vocata fuit effrata fm p̄mā opinionē dīcentē. Maria soror moysi trāslatā illuc. q̄ mortua fuit in deserto. Hieronym⁹ tñ dicit q̄ caleph suscepit de effrata vt vtrū marie. z vt genuit bebeleel.

spera autem que collegerat vīrga excuties. inuenit ordeī quasi ephā. id ē tres modios. Cūq̄ redisset ad socru indicauit ei que fecerat sibi booz. Et ait noemi. Propinqu⁹ noster est homo: benedictus sit a dño. Idipm fecit ruth sequentib⁹ diebus vsq̄ ad arce vtilationem. Nos erat in israhel q̄ in ventilatione arce dñs grande cōtūmū parabat pueris suis z messoribus. Et dormiebat in area et quasi solennis abstinebat ab amplexibus. Idipm fiebat i ronsione ouis. Si post vindemias fieret non legi. Et ait noemi ad Ruth. Lauare filia et vngere et induere cultionib⁹ vestimentis: et ascende in aream cum alijs. Non te videat homo donec inebriat⁹ fuerit. Cūq̄ obdormierit projicies te a parte pedum eius et ibi iacebis. Et fecit omnia que sibi socrus imperauerat. Et ecce media nocte euigilans homo expauit dicens. Quies. Et illa. Ego sum ancilla tua. Expande palliū tuum super me: quia propinquus es. Cūq̄ indicasset ei booz in talib⁹ derogationibus castitatē esse seruandam: addidit. Alius propinquior me est. Si te voluerit retinere iure p̄pinitatis benedices acta est. alioquin ego te suscipiā.

Arconium dictus est ab arcēdo. q̄ gelime ibi arcentur quelibet ab alia.

Anteq̄ homines multo se cognoscerēt. et impleuit pallioliū illi⁹ ordeo quasi sex modijs: z rediens ruth onusta ad focum indicauit ei que dixerat booz. Ascendit ḡ booz ad portam z sedit cū iudicibus: et vocauit decē de senioribus ciuitatis et aduocauit p̄piniorem illū de quo dixerat: et ait ad illū. Partem agri patris nostri belimelech disposuit vendere noemi. Nos duo soli propinqui sumus: sed tu p̄piniore. Eme ergo si placet. At ille. Ego emam. Cui booz. Ergo nō ex media parte oportet te legum habere memoriā. habeas necesse est cū agro relictam maalon vt susceles nomen p̄pini tui. At ille ait. Cedo a iure p̄pinitatis. tu aut vtere meo p̄uilegio. Et ait booz. Tolle ergo calciamentū tuū vt firma sit cōfessio. Iosephus tñ dicit. Booz itaq̄ testificas seniores: iussit mulieri vt ei⁹ solueret calciamentū fm legē z in faciē ei⁹ spueret. Jobānes p̄o ait. Cui⁹ nō sum dignus corrigiā cal-

clamentis solvere. Et
his tribus cōiūctis q̄ fm
diferfos casus q̄nq̄
spe repudiatis solue-
bat sibi calciamentuz
q̄nq̄s mulier solue-
bat ei. q̄nq̄s vir q̄ su-
scipiebat eā. Sed q̄
cūq̄mō fieret in op-
probriū repudiū tra-
legē dom⁹ eius dice-
bat dom⁹ discalcia-
ti. Et ait booz astantib⁹
Hui⁹ testes estis.
Qui dixerūt. Testes
sum⁹. Faciet dñs hāc
mulierē tibi sicut ra-
chel et lyam. q̄ edifica-
uerūt domū isrl. Ac-
cepit itaq̄ booz ruth
in vxorē. Et post anū
natus est ei fili⁹ quē posuit noemī in sinu suo
nutricis et gerule fungēs officio. Et dixerunt
ad eā vicine congratulātes. Ecce habes qui nu-
triat senectutē tuā et seruiat tibi plus q̄ septē
filiū. Ob hoc vocauit nomē ei⁹ obeh. qd̄ he-
braice interpretat⁹ seruiens. Hic est pater ysai
patris dauid.

Tabula in historia Regum primi.

Historia libri regum.	cap. j.
De parentib⁹ samuelis.	cap. ij.
De fenenna.	cap. iij.
De ortu samuelis.	cap. iij.
De filiis hely.	cap. v.
Exterio vocauit dñs samuelē.	cap. vj.
De morte hely et filiorum eius et captioe ar- che.	cap. vij.
De remissioe arche.	cap. viij.
Ex orate samuele vicit isrl philiistim	cap. ix.
Ex israhel petijt regē.	cap. x.
De vinctioe saul et electioe	cap. xj.
De naas et scda vinctioe saulis.	cap. xij.
Ex samuel predixit saul de translatione re- gni.	cap. xij.
De clade philiistim et fauo quem comedit is- rahel.	cap. xij.
Ex saul vicit amalech.	cap. xv.
De vinctioe dauid in domo patr⁹.	cap. xvj.
De morte golie.	cap. xvij.

Sensus verbor⁹ io-
hannis fm vnā expo-
sitionē is est. Puta-
bat iohānes spōsus
spōse. id est ecclesie. et
fuit p̄suetudo vt mor-
tuo vno sine ple. vxo-
re ei⁹ cognat⁹. Quod
si nollit. prim⁹ eū di-
scalcia-
bat. et duxit eā
Dicit ḡ iohānes. Nō
sū ego spōsus. s. sp̄s
cui⁹ corrigat⁹ calcia-
mētī nō sum dignus
soluere. vt ducā eius
sponsam. non tū ipse
discalcia-
bat repudi-
antē ducēs eā. quod
notat hic.

Ex saul p̄secutus est dauid.	cap. xvij.
Ex michol d̄posuit dauid p̄ fenestrā.	cap. xix.
De fuga dauid in nobe.	cap. xx.
De fuga dauid ad achis.	cap. xxj.
De morte abimelech et sacerdotū.	cap. xxij.
De ziphel et q̄ dauid latuit i spelūca.	cap. xxij.
De morte samuelis et nadab⁹.	cap. xxij.
De fuga dauid ad achis.	cap. xxvj.
De suscitatioe samuelis.	cap. xxvj.
Ex dauid vicit amalech.	cap. xxvj.
De morte saul et filior⁹ eius.	cap. xxvij.

Historia libri regum.

Liber regum
in quatuor volumib⁹ distin-
guis apud nos. fm hebre-
os aut in duob⁹. et dicit⁹ p̄-
mū samuel a noie auctoris
scdm vocat malachi. i. re-
gū. a materia. quida vocat malachor. quod
sonat regnor⁹. sed vtiōse. Agitur em̄ in eo de
vno regno iudeor⁹ tantū. et de regib⁹ eius. licz
in duo diuisum fuerit. Scpt⁹ est aut cronice
liber iste sub singul⁹ regib⁹ qui cōpact⁹ est in
vnū a hieremia. qd̄ exinde patet q̄ idē finis ē
hui⁹ libri et hieremie. Ad cōmendationē aut
samuelis p̄mittit cōmendatio patris eius in
hūc modū.

Fuit vir vnus
de
mathaim sophim. de monte effra-
im et nomē eius helchana effra-
te.
Vir em̄ ponit hic nō p̄ seru. sed p̄ vigore vir-
tutū nec vnus p̄ numero sed p̄ singularitate
religionis p̄ alijs. Dicit aut ciuitas eius ra-
mathaim. q̄ in euāgelio dicit arimathia. a so-
sepbo d̄ ramath. quia in excelso sita erat. so-
phym p̄o speculatio interpretat⁹. et est ibi genti-
liū casus. ac si diceret de ramathaim specu-
lationis. qz ex ea circūiacens regio lōge vide-
ri poterat. Sic tradit hieronym⁹. Alij distin-
guunt sic. de ramatha in sophim. Nō est autē
mons effraim nomē mōtis sed regiōis. Vñ
in sequentib⁹ vbi legit de. xij. p̄fectis regionū
qui ministrabāt salomoni p̄ singulos mēses.
ponit dechar p̄fectus mōt⁹ effraim. Fuit au-
tem helchana leuita nonusdecimus a leui. de-
scendens ab eo p̄ caath. et ysuar et chore. Vñ
patet q̄ samuel nō fuit aaronita. et dicit effra-

teus. i. bethleemita. Fuit em̄ fm matrē de tri-
bu iuda. Unde postea samuel posuit vnū de
filijs suis iudicē in bethleem tanq̄ inter tri-
bules. Et nota q̄ quidā tria noia distinguūt
sic. Effra-
te ab effraim. scribūt p̄ duo. f. ephra-
teus ab ephrata. p. p. b. eufrate ab eufraten
qd̄ est Augifer. p. eu. et est vt dicunt termin⁹ in
dee iuxta eufraten.

De fenenna. Caplm. II.

Helchana duas vxores. nomē vni an-
na. et nomē scde fenēna. et cū debuit
dicere alteri de duab⁹. dixit scde. inuens. qz lz
pares essent in noie vxorio. tū hec scda erat in
amore viri. Erat aut anna pulchra s. steril. fe-
nēna p̄o fecunda. Et ascēdebat vir ille tribu sta-
tutis dieb⁹ fm legē in sylo ad adorādū. Erāt
autē i sylo duo filij hely. ofni et finees sacerdo-
tes. Cūq̄ imolasset helchana dedit fenēne et
filijs et filiabo ei⁹ p̄tes. anne aut dedit p̄tē vnā
tristis. Quidā putāt hoc dictū esse de vestib⁹
nouis q̄s distribuēbat vxorib⁹ et liberis i die
festo. S. magis putandū est esse dictū de p̄-
tib⁹ sacrificior⁹. q̄ p̄tingebāt offerētes. q̄s tan-
q̄ sanctas leuite ceter⁹ distribuēbāt. Hebre-
sermo magis videt sonare. dedit anne missio-
nē vnā duplicē. q̄s vnā p̄tem equipollentem
duab⁹. Porro anna tristis erat. p̄ sterilitate. et
nō sumebat cibū. Et egressa ē ad fores taber-
naculi vt oraret hely sedēte ante postes. vt q̄-
rentes p̄siliū paratū eū inuenirēt. et fies anna
votū vouit dño. Dñe exercitū. si dederis mī
bi sexū virilē dabo eū tibi nazareū oib⁹ dieb⁹
vitę sue. Et attēdes hely motū labior⁹ vocēs
nō audies estimās temulētā ait. Digere pau-
lisper vinum q̄ mades. Queridit. Nequa-
q̄ dñe. S. mulier infelix ego sum vsq̄ adhuc.
Ora p̄ ancilla tua. Intelligēs aut eā hely ste-
rilē ait. Det tibi de isrl petitionē tuā. Hebre-
tū habz dabit. Vñ mlier ex p̄missioe sacerdo-
tali secura abiit. vultusq̄ illi⁹ nō sunt ampl⁹ i
diuersa mutati. i. anim⁹ ei⁹ nō est deinceps di-
stract⁹ in varietates dubitatōis.

De ortu samuelis. Caplm. III.

Et factum est vt
pareret filiū. et vocauit nomē ei⁹ sa-
muel. id est. postulatō dei qz a deo
postulatū suscepit. nec ascēdit mulier i sylo
cū viro suo. donec ablactaret filiū. et eū abla-

ctatum duxit in sylo cū vitulis trib⁹. et modis
is farine tribus. hebreus tamē habet. et i mo-
dio farine. et cum amphora vini que est mens-
sura trium modiorum. Nec attulit similitam. et
vinum ad libandum tantum. cum in libamē-
tibus vitulorum pauciora sufficerent. p̄ser-
tim cum non nisi vnum vitulū obtulisset. sed
intelligēdum est q̄ residuum dedit domui sa-
cerdotum. Porro mirum videtur esse puerū
bimū. quasi nouiter ablactatum adductū
esse ad ministrandum in tabernaculo. Pro-
pterea quidam dicunt tres esse ablactatiōes.
Prima est a lacte mamille que fit tertio anno
secunda a lacte infantie que fit septimo. tertia
a lacte puericie que fit duodecimo. et sic amo-
uet puer a nutrice a pedagogo. a tutore. Di-
cunt ergo quidam eum adductū post secun-
dam ablactationē ad imbuedū litteris. Vñ
in sequentibus legitur. q̄ per singulos annos
mittebat ei mater tunicam paruiam. Alij di-
cunt q̄ post tertiā ablactationem quasi iam
idoneum administrandum. Unde statim se-
quitur. Puer autem erat minister in conspe-
ctu domini. Cūq̄ obtulisset puerū hely. ait
anna. Vult anima tua domine. ego sum mu-
lier infelix pro qua orasti. et ecce filius quē de-
dit mibi domin⁹. Genus erat iusturandi per
confirmationem. quasi diceret. per animā tu-
am domine. Quidam tamen quādoq̄ per ex-
ecrationem dici putant. vt ibi. Vult anima
tua rex si noui eum. quasi diceret. destruet me
vita tua rex. si noui eum. et orauit anna domi-
num et dixit. Exultauit cor meū. et cetera. Cā-
ticum tamen est proprie non oratio. et contē-
net tria hoc canticum. primum est gratiarum
actio. pro beneficijs sibi prestitis. secundum
est inuectio in superbos occasione fenēne. vt
ibi. Nolite multiplicare loqui. tertio p̄phetat
de regno christi. vt ibi. Dominus iudicabit
fines terre. Quod autem legitur in cātico do-
nec sterilis peperit plurimos. et que multos
habebat filios infirmata est. hebreus habet
pro plurimos septē. et pro infirmata est. secta
est. et tradit q̄ singulis anne filijs nascentib⁹.
singuli fenēne filij moriebantur. et quinq̄ fis-
lijs anne duos filios samuelis cōnumerat vt
sunt septem. Rediit helchana in domum suā.
et samuel ministrabat ante hely. et dicit cum
iosephus anno duodecimo pleno prophe-
tasse.

De filiis hely. Caplm. III. n 3

Porro filii hely

descentes domini. parte sacerdotis
tale de sacrificijs anteq adolerent
adipe tollebant ab offerentibus crudā. vt lau-
tius sibi prepararet ea. et mittebat puer sacer-
dotis fuscinulā in ollā. et quicquid leuabat fu-
scinula erat sacerdotis. qd nō erat portio. sed
rapina. Samuel aut ministrabat accinctus
ephod lineo. nō sacerdotali sed prophético.
et tunicam parū afferebat ei mater singulis
annis. et visitauit dñs annā. et habuit tres fili-
os et duas filias. Hely autē erat senex valde.
et auduit peccata filiorū qui dormiebāt cum
mulieribz ex cubantibz ad ostium tabernaculi
et eas que venerant ad purificanduz pollue-
bant. Quidā tamen volunt q nō admiscebāt
mulieribus. sed corrupti pecunia dabāt mu-
lieribus licentiam cōmiscendi viris suis infra
dies purificationum. unde et pater dixit eis.
Transgredi facitis populu domini. et tepide
arguebat eos. venit autem vir dei ad hely. et
ait ad eum. Loquens locutus sum. vt dom-
patris tui ministraret mibi in sempiternum.
Absit hoc a me. sed honorantes me glorifica-
bo. et contemnentes abijciam. Ecce precidā
brachium domus patris tui. id est. auferā sa-
cerdotium de domo tua. pro quo debebatur
ei armus dexter. et videbis emulū tuū in tem-
plo. Quod factum est in diebus salomonis
cum sadoch qui fuit de eleazar factus est sacer-
dos. electo abiatbar. q fuit de ythamar. Qui
dam tamen autumant translatū esse sacerdo-
tium ad samuelem. qui nō fuit aaronita. Sed
nec legit samuelem fuisse sacerdotē nec aaroni-
tas amotos a sacerdotio. vsq circa tempora
machabeoz. Qd autem addidit vir dei. ma-
gna pars domus tue morietur forte impletum
est in proximo quando occubuerūt filij eius
in bello. vel quando saul sacerdotes nobe in-
terfecit. et in signum future veritatis predixit
ei vna die filios eius morituros. Porro i die
bus illis erat sermo domini preciosus. id est.
rarus.

Exterdo dominus vocauit samuelem.
Caplm. V.

Et factū est vna
die hely facebat in lecto suo. et oculus
eius caligauerat. nec poterat vi-
dere lucernā dei anteq exstinguere. Qd mirū

videtur. Non est em aliquis adeo cecutiens.
quin clarius videat lucernā ardente q exstingui-
crā. presertim cū cecutiētes oculi clari videat
ad lucernā q ad diem. Quidā sic distinguunt
Nec poterat videre lucernā dei anteq exstingui-
guere. id est morere. Samuel autē dormiebat.
et supabundat autē. Hūc sensui videtur
psentire hebreus. qui distinguit ibi. nec pote-
rat videre. et subiūgit. lucerna dñi nondū ex-
tinguebat. et sic pgrue sequit. samuel autē dor-
miebat in templo dñi. id est. in thalamo iuxta
tabernaculū. vbi solus cū hely sacerdote dor-
miebat. Unde cū vocasset euz dñs. cūcurrat
ad hely dicens. Vocasti me. Falsum dicit s
nō est mentitus. et ait hely. Nō vocasti te. Re-
uertere et dormi. et factum est secūdo similiter.
Nondū em samuel sciebat dñm. id est. nōdū
habebat p̄suetudinē audiendi dñm. Cūq vo-
casset eū dñs tercio. iterū abijt ad hely. Intel-
lexitq hely q vocasset eū dñs. et ait. Si deinceps
vocauerit te dices. Loquere dñe qz au-
dit seruus tuus. Cūq vocasset eū dñs dormi-
entē ait. Loquere dñe. et indicauit ei eandē cō-
mīnationē in domū hely quā prius fecerat p
virum dei. Non tamē putandū est irritam fa-
ctam esse promissionē quā fecerat dñs aaron
de sacerdotio sempiterno. Promissionibz em
huiusmodi. semper addenda est cōditio qn-
doq posita. Si custodierint filij tui testamē-
tum meum et. Videtur iosephus velle dñm
ideo tercio vocasse samuelem vt prefiguraret
tres ipsius dignitates futuras. Fuit enim p-
pheta quod ab hac vocatione dicit eum ha-
buisse. fuit quoq iudex. obtulit etiā quasi sa-
cerdos. eo q parvulus esset icaboth nepos
hely. Hanc adiurauit hely samuelem. vt in-
dicaret ei vniuersum sermonem domini et in-
dicauit ei omnia. Et ait hely. Dominus est. qd
bonum est in oculis suis faciat. Creuit autē
samuel. et cognouit vniuersus israel q fidelis
propheta samuel esset dño. et cōsuluit eū om-
nis populus iuxta verbum dñi. Preceperat
enim dñs vt abijcerent diuinos et ariolos et
huiusmodi. et sciscitarent a fratribus suis ver-
bum domini.

De morte hely et filiorū eius. et captiōe ar-
che. Caplm. VI.

Et factum est cō-
uenerūt philistim in pugna in as-
sib. qui dicit locus sephab. petri

Quērent autē

philistei archā dñi in azotū et statu-
erunt eā iuxta dagon. q. tropheum
et surgentes diluculo inuenerūt dagon pstra-
tū in terra aū archā. et quasi adorātē. vt dicit
iosephus. et restituerunt eū in locū suū. Rur-
sus mane sequente inuenerūt eū pstratum. ca-
put pō et man⁹ eius abscese a trunco iacebat
sup limen. Ob hoc nullus ingrediens tēplū
in azoto calcāt super limen vsq in hodiernū
diem. et aggrauata est manus domini super
azotos. et percussit eos in secretiori parte na-
tium. et cōputrescebant prominentes extales
eorum. Quod iosephus dicit factum ex cru-
deli passione dissenterie. ita vt putrefacta ege-
rerent intestina. et mures ebullientes d agnis
corrodebant extales eorum. et satrapis cōuo-
catis dixerūt ad eos. Quid faciem⁹ d archa.
Qui dixerunt. Circūducatur. Quocunq au-
tem circūducebatur percutiebat omnes i po-
sterioribus. et fecerunt sibi sedes pelliceas. et
conuenientes principes quinq vrbium. tra-
ctabant quid facturi essent. et erat qui diceret
causam passionum factam per archam. alij p-
casum. alij per corruptionē aeris et fructuum
terre. Dixerūt autem sacerdotes et diuini. Cur
aggrauatis cor vestrum sicut pharao et egypti-
us. Remittite archā sed non vacuam. Res-
ponite in capsella iuxta archā quinq anos
aureos. et quinq mures aureos pro numero
ciuitatum que percussi sunt. Ioseph⁹ tamen
dicit. v. simulachra hominū aurea. et ponet
archam super plaustrum nouum. et cōiunge-
tis duas vaccas fetas. quibus nō est imposi-
tum iugum. et vitulos earum recludetis do-
mū. et si recto itinere ascendant contra bethsa-
mes. ipsa fecit nobis hoc malū. alioquin ca-
su factum est. Ibant autē vacce mugientes in
directum. nec declinantes ad dextram nec ad
sinistram per viā que ducit bethsames. et hec ē
vna sacerdotalium ciuitatum in tribu benia-
min. Est altera bethsames in tribu neptalim.
Porro bethsamite merebant triticū. et venit
plaustrum in agruz iosue bethsamite. et stetit
ibi. Et posuerunt archam super lapidē gran-
dem quem putant hebrei fuisse aram edifica-
tam ab abraham. et capsellam que erat iuxta
eā. et cōciderūt leuite ligna plaustrī et vaccas
posuerūt sup ea i holocaustū dño. Viri autē
bethsamite obtulerūt holocausta et victimas i

Incidentia.

In dieb hely fuit tercius rex latinoz filij
us postum⁹ fili⁹ enee et lauinie. a q deinceps
latini reges filij denoiati sūt. Hūc ascanius
herede reliquit. adhuc parvulo filio suo iu-
lio. a quo iulioz familia et originē trahit et no-
men. Hector⁹ filij illi receperūt. expulsis po-
steris nestoris.

De remissione arche. Caplm. VII.

die illa. Afferunt quidam quinque tantum esse ciuitates philistinorum. et ideo quinque tantum misisse anas aureos. et quinque mures. Sed in sequenti libro legitur sic legisse ciuitas philistinorum. Unde melius videtur quod dicitur Isidorus quinque fuisse tantum metropoles et quatuor obtulerunt versus ad reum et murem. alie solus mures obtulerunt versus ad abel magnus. super quem posuerunt archam domini. Et videtur hec littera sonare quod abel sit nomen lapidis super quem posita fuit archa. Alii asserunt ciuitatem. que tunc bethsames dicebatur. que postea dicta est abel. quod interpretatur luctus. propter luctum bethsamitarum qui secutus est. Et additum est magnus ad differentiam alterius abel que in sequenti libro abela dicitur. ubi sapienter mulier exclamauit ad ioab. Qui in-

terrogat interroget in abela. et tunc legitur super quem posuerunt archam. id est. iuxta quem et percussus fuit de bethsamitis. lxx. viri. et l. milia plebis eo quod vidissent archam nudam. Credunt autem illi. lxx. deposuisse archam cum non essent sacerdotes. Si quis cur ergo mortuus non sunt philistei quotquot viderunt archam. potest dici quod non peccauerunt videndo quibus non erat prohibitum videre. Timentes autem bethsamites miserunt ad viros cariatihari ut reducerent ad se archam. Qui reducerunt eam et tulerunt eam in domum aminadab viri iusti gabaa et eleazarum filium eius sacerdotem instituerunt in custodiam archae. et fuit ibi. lxx. annis versus ad octauum annum regni saulis qui ipse tulit eam in castra. Manserat autem apud philisteos. vii. mensibus. et tunc quieuit israel post dominum sedata tra domini super eos.

Exorante samuele vicit israel philistinim.

Capitulum VIII.

Quod attendes
samuel et videns eorum fiduciam in domino ait. Ascendam in masphat. ut ore pro vobis. Cumque ascenderent in masphat. effundens

aquam coram domino in qua maledicta congesta erant. quam si ydolatra bibebat labia eius adhererent sibi inseparabiliter. forte in signum federis sicut fecit iosue. et iudicauit eos ibi samuel. I. docuit eos iudicia dei. Quidam tamen asserunt samuelem quoddam ydolum redegisse in puluerem. et mixturam dedisse populo ad bibendum. et in barbis eorum iudicasse reos ydolatrie a non reus. sicut quondam fecit moyses. Et audierunt philistinim congregatum israel esse inermem in masphat. et armati ascenderunt aduersus eos. et timens israel dixit ad samuelem. Clama pro nobis ad dominum et obtulit samuel lactantem agnum in holocaustum. Et dum clamaret samuel ad dominum initum est pluuium. et intonuit dominus fragore magno super philisteos et mota est terra. et per loca pandebat hyatus et philistei in fugam versi ceciderunt a filiis israel qui percusserunt eos versus ad terminos terre sue. Tulitque samuel lapidem. et posuit eum in terminis. et vocauit nomen loci illius lapis adiutorij. Nec apposuerunt ultra philistinim. ut intraret terminos israel. dum viveret samuel. Iudicabat itaque samuel populum in bethel et galgal. et masphat circules per singulos annos et reuertebatur in ramatha. et edificauit ibi altare. sed et ibi iudicabat israel. Tres ille ciuitates famose erant bethel propter somnium iacob et galgal propter circumcisionem scdam. et masphat propter frequentiam iosue. et ascendeat ad eas samuel viciis in tribus solenstatibus hebdomadarijs. et iudicauit ibi populum. Alijs diebus ascendeat ad eum populus in ramatha ad iudicandum.

Israel petit regem. Capitulum IX.

Quoniam autem senuit
ser samuel. posuit filios suos ioel et abia. alterum in bethel. alterum in bethsabee ut ibi sedentes iudicaret populum. Qui dedit nauem pro auaricia et peruerit iudicium. Quod non ferens populus dixit ad samuelem. Da nobis regem ut iudicet nos sicut ceteri gentes habent. Quod grauiter tulit samuel. propter insitum sibi iustitiam et circa odium regis. Cumque consulisset dominum ait ei dominus. Audi vocem populi. nec se tantum abiecerunt sed me. ne regnem super eos. Verumtamen predicis ius regis super eos. Et ait samuel ad populum. Hoc erit ius regis. Filios viros faciet sibi seruos suos. equos et puros agricolas et fabros armorum. filias vias faciet vinctas et coqueltrias et panificas. Seruos vestros et ancillas et iumenta ponet in ope suo.

optima vestra dabit seruis suis et vos eritis ei serui. et ait populus. Non audiemus te. sed erit rex nobis. et pugnet ante nos. et ait samuel. Ite ad propria. opportune vos euocabo. cum cognouero a domino quod daturus sit vobis regem.

De vocatione saulis et electione.

Capitulum X.

Erat vir de beniamin
noie dicitur de stirpe iemini. cuius erat filius saul. Non erat vir melior illo in israel. Cumque perissent asine eis. dixit ad filium. Tolle unum de pueris. et quere asinas. Cumque perassissent per montem effraim. et terram salym. et terram beniamin et non inuenissent. venerunt in terram suph. qui fuit per annos samuelis. et ait saul ad puerum. Reuerta mur ne pater meus sollicitus sit pro nobis. Cui puer. Est vir dei in ciuitate hac. qui absque ambiguitate loquitur. Et amens ad eum. si forte indicet nobis de via nostra. et ait saul. Quid feremus ad eum. Panis defecit in sistracis nostris et sporula non habemus. Argentum et sporula. Errabat ut ait iosue. putans prophetam accepturum munera. cum nec saul legisset obtulisse nec ille accepisset. Qui puer. Habeo in manu mea quartam partem stateris argenti. et ascenderunt in ramatha. in qua erat vir dei. et dixerunt puellis egredientibus ad aquam. Nunquid est hic videns. Que responderunt. Est hic hodie sacrificatur in excelso. Cumque ambularent in vrbis medio apparuit eis samuel. cui prius dicitur dixerat dominus. Cras hac hora mittam ad te virum de beniamin. quem iunges super populum meum. Cumque samuel aspexisset saul dixit ei dominus. Ecce vir quem dixeram tibi. et ait ad saul. Ego sum videns. ascende ut comedas mecum. cras dimittam te. et que sunt in corde tuo indicabo tibi. et de asinis non sis sollicitus. quia inuente sunt. Posset videri saul habuisse sollicitudinem in corde per asinab. nisi hic determinasset prophetam. Unde aiunt hebrei saule vidisse per somnium se collocatum in vertice palme. quod est signum regnaturi et inde sollicitus erat. et ob hoc dicit ei samuel. Tuus erit optima quecumque in israel. Nonne tibi ascenderunt in excelsum. ante templum cum licebat sacrificare in excelso. Cumque recuberet in triclinio dedit ei samuel locum in ca-

pitate. et viros qui fuerant iuncti. Et posuit

ante eum armum quasi propter regalē. quem dicitur industria sua uerit ei. Cumque manserit ne surrexisset et egressus essent ciuitates. dixit

samuel. Antecedat nos puer. et tu subsiste. ut indicet tibi per dominum. Tulit autem samuel lenticulam olei quod est vas fictile. quadragulum habens forram in latere. et effudit super caput eius et osculatus est eum et ait. Unxit te in principem de super hereditate suam. et habet tibi signum. Cum recesseris a me inuenies duos viros iuxta sepulchrum rachel qui dicent tibi. quia inuente sunt asine. Cumque veneris ad quercum thabor. Et est thabor nomen hominis non motis. Inueniet te tres viri. unus portans tres hedos. alii tres tortas panis. et alii lagenam vini. et accipies de manu eorum duos panes. Post hec venies ad locum qui dicitur statio philistinorum. eo quod quando ibi philistei castrametati sunt et habebis obuium cuneum prophetarum descendentes de colle domini. psallentium in instrumentis et prophetantium. Et insiliet in te spiritus domini. et prophetabis cum eis. Et nota quod samuel primo instituit conuentus religiosorum iungit psallentium domino. et dicebant. Quia tu es deus. Quia tu es deus. Quia tu es deus. Et dicebant prophetare. i. iungit deum laudare. Et forte aliquid quinquaginta prophetabant ex eis. Et addidit samuel. Cum videris hec signa scias quod dominus tecum est. et de scedes a me in galgala. quia ibi inueniemus cum opus fuerit. Ego quippe descendam ad te ut offeras oblationem. vii. diebus. In seclatōe enim sacerdotis et regis tot diebus fiebat oblatio secundum quod dicitur. Et addidit. Expecta hec donec veniam ad te et ostendam tibi quod facias. Tunc quando. vii. dies refert ad expectationem ut sit sensus. Septem diebus expectabis donec veniam. quod postea explicabit. Cumque venisset saul ad cuneum prophetarum. prophetauit cum eis saul. Aiunt hebrei eum prophetasse de gog et magog. et de primis iustorum et penitis maioribus. Et ammirantes qui nouerant eum dixerunt. Nunquid est saul inter prophetas. et cis pater eius. quod. cum non sit de genere prophetarum. Alia littera habet. Et quis pater eius. sub eodem sensu. Vel ita Et quis pater eius. Quasi dicat. Solus deus est pater prophetarum. et spiritus ubi vult spirat. non tantum in filios prophetarum. Exinde presumitur est in puerbum Num et saul inter prophetas. Quod forte de solo saule dicebatur. vel de quocumque repete sublimato. Et intravit ad ner patruum suum. Qui cum quessisset ab eo de filiis samuelis. de verbo regni tacuit. cetera indicauit. Vocauit autem samuel

populū i masphat. et ait ad illos State corā dñō. et faciem⁹ sortis p tribu et familias et capi ta. et inuenit sortis tribu beniamin. et descendit vsq; ad saul filiū. dñs. Et credidit samuel tempe rasse sortis iuxta cor suū. Scies autē saul q q̄ rere. latuit. q̄si nolēs suscipe pncipatū. Quē inuentū statuerūt in medio populi. et fuit al tior vniuersis ab humero et sursum. Et ait sa muel. Ecce quē elegit dñs. nō est ei similis i oī p̄lo. Et exclamauit oīs p̄ls. Viuat rex. Et scripsit samuel legē regni. et legit vniuerso audiente populo et rege. Et reposuit libellus in tabernaculo. qd̄ erat adhuc in masphat cū altari. et redierūt ad p̄ria. et saul abiit i domū suā in gabaa. Quidā vero despererūt eum et saul dissimulabat.

De naas et secunda vnctione saulis.
Caplin. XI.

Actum est autē quasi post mēsem naas amonites obledit iabes galaath. Cūq; petis sent ab eo obsessi fed⁹ ait. In h̄ feriā vobiscuz fed⁹ vt erua oibz vob oculos dextros. eis em q̄s bello capiebat dextros oculos eruebat. vt sinī stros seut celātes ad bellū forent iuriles. Et respōderūt ei. Cōcede nobis. vij. dies et mē temus in oēs terminos isrl. et si nō fuerit nobis defensor egrediemur ad te. Venerūt autē nū cū in gabaa saulis. Et cū nūciassent h̄. fleuit p̄ls et ipe saul veniebat d̄ agro seq̄ns boues. Et pmissit iabibz se tertia die ventur⁹ eis i au riliū. Et iussit aliq̄s eoz. p ducatu itineris iusti nere. et diuīte inspirat⁹ p̄cidit vtrūq; bouē i fru sta. et cōminat⁹ est in oēs terminos israhel dñs. Qui nō exierit post saulē et samuele. sic fiet bo bus eius. et egressi sunt oēs quasi vir vn⁹ tri centa milia viroz. et p̄stituit saul p̄lm in tres partes. et ingressus est castra i vigilia matuti na. et percussit amon plaga grādī. Et ait p̄lius ad saul. Quis est q̄ dixit. Nō regibit saul sup nos. Date nob vt interficiat. Et ait saul. Nō interficiet quispiā hodie. qz fecit dñs salutes in israhel. Et ait samuel. Eam⁹ in galgala et in nouem⁹ ibi regnū. et iunxerūt saul i regē secun do i galgala. Et ait samuel ad p̄lm. Ecce rex gradit an vob. De abiectis et dñm. et h̄ vob signū. qz dedit dñs vobis regē i ira. Ecce mes sis triticea est hodie. Inuocabo dñm. et da bit tonitrua et choruscationes. grādines et plu uias. et sic factū est statim p̄tra naturā terre il

lius. Et p̄ls timēs ait. Ora p suis tuis. Ad didimus em p̄tis nris malū vt peterem⁹ no bis regē. Et ait samuel. Peccastis. nolite deinceps recedere a dñō. et viuet. Alio qn p̄bi tis vos et rex vester. Fili⁹ vn⁹ anni erat saul cū regre cepisset. i. humil⁹ tanq; puul⁹. Duo bus autē annis reguit sup isrl. i. iuste rex po pulū. In reliq̄s annis regni q̄si tyrannus sit et nō rex. Quidā h̄ legūt de hysboieth filio e⁹ dicētes eū anniculū esse in pncipio regni pa terni. et de eodē dictū est qz duobz ānis reguit in isrl. qz aut duobz annis reguerit hysboieth certū est. qz aut annicul⁹ esset cū regnare cepisset pater ei stare nō pōt. Saul em circū. xx. annos reguit. hysboieth p̄o regnās post pa trē iā qdragenari⁹ erat. Qd̄ m̄ ipsi determinā re conatur. dicētes saul cepisse regre post he ly. et ponūt in regno saulis annos samuelis. Hebreus sic habet.

Qz samuel p̄dixit saul de traslatōe regni.
Caplin. XII.

Alius vnus an ni erat saul cū esset in regno. et duo bus annis reguit. Elegit sibi tria milia i isrl. i. cū regisset p annū et post duos an nos q̄si post tres ānos elegit sibi rē. Et erant duo milia euz saul in machmas et in berhel mille autē cū ionatha in gabaa beniamin. q̄ fuit vrbis phinees fi lii eleazari. Et percussit ionathas stationē philistinorū: que erat in ga baa. i. locū munitū. in quo posuerūt philistei custodes tanq; dominātes in israhel et tūcere xit se israhel aduersus philistīm. Quo audito philistei p̄gregati sunt ad pugnandū i israhel xxx. milia curruū. et. vij. milia equitū. et vulg⁹ innūerabile. Et ascendens saul in galgala cō uocauit populū et samuele ad cōsulendū do minū. Et cū expectaret samuele. vij. diebus iux ta p̄dictū. dilapsus est ab eo populus et timē tes absconderunt se in speluncis et in abdītis et in antris. hebrei quoq; trasierūt iordanem Quidā erāt in israhel sic appropriato vocabu lo dicti. Qui p timore credūt descendisse i ca stra philistīm ad obsequendū eis. Cūq; vlti disse saul moram sibi damnosam. vij. die ob tulit holocaustum et pacifica. Cūq; complet set. ecce samuel veniebat et arguens saulē ait.

Quid fecisti. Respondit saul. Populus sub terfugebat. et tu non veneras iuxta placitos dies. nūm ne hostes ascenderēt ad nos p̄i q̄ placare faciem dñi. et necessitate cōpulsus obtuli domino Vides saul peccasse qz sine sa muele obtulit holocaustū dñō ad consulendū. vnde quidā vt supra dixim⁹ dicunt. vij. dies quos dicit samuel nō esse expectationis sed oblationū in p̄secratione regis. et dicunt nūq; sine eo esse offerendū ad p̄sulendū dñm. Verūtamē vt oblatiōes. vij. diebus fierēt p sa cerdote legit. p rege p̄o nō memini me legisse Ad hoc valde mirandū est. cū iam bis inuict⁹ esset saul in regē. qz in neutra illaz fuit obla tio talis. p rege. Et ideo dici potest samueles sic mandasse. vt cū vellet saul imolare ad con sulendū dñm citaret ipm. vt ostenderet ei que factur⁹ esset. et post citationē si morā faceret expectaret eū. vij. diebus. Saul p̄o die citatio nis annumerauit in his septē. et nō expecta uit eum nisi sex diebus. Et addidit samuel. Ne qua q̄ regnū tuū vltra p̄surget. sed quesuit si bi dñs virū iuxta cor suū. vt regat p̄lm eius Abiit samuel in gabaa beniamin. et egressus est saul cū populo obuiā philisteis. nec erant cū eo nisi sexcenti viri. et ionathas filius eius Porro faber ferrarius nō erat in israhel. Laue rant em philistei ne facerent hebrei gladium aut lanceā. Et descendebat israhel ad philisti m. vt eracerent acies oīm ferramentoz vsq; ad stimulū corrigendū. i. ad emendandū et ex aciendū. Vel ita. Ad stimulū qui est ad cor rigendum. subaudi boues. Cūq; venisset di es p̄li nō est inuentus ensis vel lācea i ma nu totius populi. excepto ense saul et ionathe Et fecit saul archam dñi afferri in castra. et achias filius achitob fratris icaboth porta bat ephod.

De dade philistīm et fauo quem comedit ionathas.
Caplin. XIII.

Accidit autē vt quadā die exiret ionathas cū armī gero suo. vt explorar⁹ stationē phi listinorū patre suo ignorāte. et transire voluit ionathas ad philisteos p vallē p̄ruptā sco pulis hinc et inde eminētibz in modū dentiū Et ait ionathas ad puerū. Cū apparuerim⁹ eis. si dixerint manete donec veniam⁹ ad vos stemus. qz si dixerint. ascendite ad nos. ascen damus. qz tradidit eos dñs in n̄m nostras

hoc erit nobis signū. Cūq; dixissent philistei ascēdite ad nos. ascendit ionathas reptans manibz et pedibz et armiger eius post eum. Et exterruit eos dñs ante ionathan. et percussit io nathas cū puero ex eis. xx. viros in media p̄ te iugeri. Et turbata sunt castra et diffugie bant mutuo se pimentes. et indicauerūt specu latores fugā hostiū saul. Cūq; quesisset. q̄s ex nobis abiit. repertū est abesse ionathan et armigerū eius. Et ait ad achia. Applica. id ē. prepara archā domini ad p̄sulendū dñm. Cū qz tumultus crebresceret in castris: ait ad sa cerdote. Contrahē manū tuam. Et exclamans saul cum populo cepit p̄sequi fugiētes. Sed et hebrei qui transierant ad castra philistīm. reuersi sunt vt essent cū israhel. omēs qz se p̄i us absconderāt redierunt in p̄elium. et iam erant cū saul quasi decē milia. Vides qz saul morā damnosam si comederet adiurauit po pulū dicens. Valedictus vir. id est dignus erit morte qui comederit panē vsq; ad vespē ram: donec vlciscar de inimicis meis. Cūq; transiret populus p saltum. apparuit mel flu ens. et nullus gustauit ex eo. Ionathas p̄o q non audierat maledictū patris tinxit virgam in fauo. Et cū gustasset illuminati sunt oculi eius. id est facies exbilarata est resumptis vi ribz. Dicit qz tanta copia mellis est ibi in ca uis arborū et cauernis petrarū et abdītis terre qz plures reperiant faui decidētes sup terrā. Dicit iosephus inuenisse ionathan apud cy bilia in quercu que erat in sorte effraim. Cū qz indicasset ei quidā maledictū patris. edere cessauit. nō approbans maledictū patris. Nā sumente populo cibum. maior plaga fuisset in hostibz. In vespere p̄o populus fessus ni mis et p̄ fame morā nō sustinens. pecora ma ctauit in terra. et comedit cum sanguine. Hoc est quocūq; modo occidit et corit anteq; san guis bene dilueretur. nōdum purgatis carni bus vscens. non fm morē patrium guttura cultro lantauit. et eliquauit sanguines. Dicit quidā qz de preda ho stiū nemi licebat ede re. donec imolasset vi ctimā dñō. alit edēs. q. cū sanguine edebat. Et ait saul p̄lo. Pec casti. Vultis ad me sarum grande. et p̄ cepit vt omēs super illud sarum et coraz ipso

Usus erat. qz in p̄lio nō edebāt donec sa crificiū vesp̄tinū fie ret p̄ eis. Alio qn ede bāt cū sanguine quem fuderāt in bello.

fm morē patrum pecudes laniarent. ne forte quis aliter faceret occulte. Tunc primū edifi-
cauit saul altare dño. Unde patet, qd nō sup-
recens altare saul tam bis obtulerat in galga-
la. Putat tamē quidā eū quoriscūq; obtu-
lerit nouū altare pstruxisse. Hoc pō dictum
primū, qd nūc plena iuxta dei placitū obtulit.
Cūq; nocte irruere vellet sup hostes, ait sacer-
dos. Consulamus dñm. Sed p̄sulis nō re-
spondit dñs in die illa, hoc est nec nocte nec
die sequenti. Et ait saul. Taciturnitas hec est
latentis causā peccati. Per viuētē dñm etiā
si p̄ ionathan factū est absq; retractatiōe mo-
rietur. Et statuit populū in parte vna, et se et
ionathan in parte altera, et cecidit foris sup
ionathan. Et ait saul. Quid fecisti. Cui iona-
thas. Al mihi conscius sum nisi qd heri nesci-
ens maledictū mel comedi. Et ait saul. Vo-
rieris ionatha, quia nisi hoc fecero hec faciat
mihi deus, et hec addat. Et ait p̄ls. Ergo ne
ionathas morietur qui fecit salutē in israel. Al-
uit dñs. I. p̄ viuētē dñm, vel sicut de⁹ est vi-
uens et nō dñi gentiū, si ceciderit capillus de
capite eius in terrā, ap̄syop̄sis est, vel legi-
tur si pro nō, et eripuerit ionathan a manib⁹
patris, et redierunt ad propria. Saul pō cō-
firmatus in regno, quocūq; se verterat supe-
rabat hostes israel, et percussit amalech. Pro-
lempsis est. Vel forte prius percussit qd dele-
ret ex toto ex mandato domini. Fuerunt au-
tem filij saulis ionathas et iesui et melchisua.
Quartus tacetur hys b̄oseth tanq; puer, et nō
dum militans, vel tanq; ineptus. Filij pō ei⁹
merob et michol, et vxor eius achinoe, et p̄n-
ceps militie abner filius ner patruelis eius.
Nam cys et ner fratres fuerunt, et filij abiel. Le-
gitur tamē in paralippomenon, qd ner fuit pa-
ter cys, quod pro etate dictū est, et quia nutri-
uit eum.

Ex saul vicit amalech. Caplin. xiii.

Quincat samuel
ad saul hec dicit domin⁹. Demoli-
re amalech et vnuerſa ei⁹, quia res-
titit israeli cū ascenderet de egypto. Jume-
ta quidē voluit dñs interfici, vt nec in aliquo
memoria amalech sup̄esset. Sūt qui dicāt il-
los maleficos fuisse, et in pecudes se vertendū
habuisse peritū, et ideo ne sub forma pecudū
enaderent, etiā pecudes peritū. Et recensuit
saul, cc. p̄diti, et decem milia viroz iuda. Et

nota qd fere vbiq; dicunt viri iuda tanq; po-
tiores ceteris. Vñ alibi. Latulus leonis iu-
da. Cūq; inuaderet saul amalech dixit cyneo
Recede ab amalech, ne inoluā te cū eo, quia
tu fecisti misericordiā cū israel. Jetro enim
qui et raguel et cis dictus est. Bonū cōsiliū
dedit moysi, cuius dom⁹ habitabat in ama-
lech, p̄ter filios obal, et egressi sūt cinei, et de
inceps habitauerūt in israel. Et his ortus est
rechab vt in paralippomenon legit. Hi sunt
cinei qui venerūt de calore domus patris re-
chab. Tūc percussit saul amalech, i. ore gladij
id est in vastatiōe, quasi deuoratiōe. Vel est
locutiō, id est, in gladio, et peperit saul agag
regi amalech, et optimis armatoz, et ait domi-
nus ad samuelē. Penitet me qd fecerim saul re-
gem, et orauit samuel p̄ eo dominiū tota nocte
Cūq; accepisset qd saul prexerat sibi fornicem
triumphalē in carmelo iuxta superbā genti-
um que faciebant sibi arcū de miris et palinis
et oliuis in signū victoriē descendit ad eum i
galgala, et occurrit ei saul. Cūq; culpasset eū
q̄ quippiam seruasset de amalech, in excusa-
tionem sui dicebat, populum seruasse opti-
ma ad offerendū domino in gratiarū actio-
nem. Cui samuel. Melior est obedientia q̄
victime. Super bonos delectat⁹ deus, et non
super sacrificia. p̄sertim si obtulerint qd decre-
uerat deus perire, et ait saul. Peccaui. Sed
hac vice porta peccatū meū, id est, ora et satiss-
fac pro me vt dimitte mihi. Cui samuel. Pro-
fecit te deus ne sis rex super israel. Cūq; vel-
let abire samuel apprehendit eū saul p̄ summi-
tate pallij eius, que scissa ē, et ait samuel. Sic
scidit dñs regnū a te hodie, id est, a tua poste-
ritate. Cūq; simul adorassent dñm p̄cepit sa-
muel adduci ad se regē agag, et oblat⁹ est ei
p̄guis et tremens. Et dicit samuel ad agag.
Siccine separat amara mors, q. d. Vñ est
q̄ sic te p̄cutit mors, et separauit animū tuum
a te. Quidā dicunt duas dictiōes se parauit.
et suppleat aduersum te, vel fm aliā litteram et
dixit agag. Sic me separat amara mors, q. d.
Mors que separauerat a me meos amariss-
me separat me ab hominib⁹, et concidit eū sa-
muel in frusta, et abiit in ramatha. Saul pō
ascendit in domū suā in gabaa, et nō vidit sa-
muel vltra saulem in habitu, i. regio, nā in p̄-
phetico postea vidit.

De vinctiōe dauid in domo patris.
Caplin. xv.

Samuel autez lu-
gebat saul: et ait dñs. Usquo lu-
ges saul cū ego p̄cecerim eū. Im-
ple cornu oleo: et vade ad domū ysai: vt inun-
gas regē vnum de filiis eius: et q̄ times saul
fer vtiliū q̄si ad imolandū. Cūq; venisset i
bethleē dixerūt seniores ad eum. Pacifice ne
ē ingressus tu⁹. Timebat enī ne p̄pter aliquā
correctiōē misisset eū rex: vel qd offensus for-
te regi fugisset: et non auderet eū recipere. Qui
cum dixisset se venisse ad imolandū: sanctifi-
cauit ysai et filios ei⁹: et statuit eos corā altari
videns belia b̄ p̄mogenitū procerū et opti-
mū estimauit regem futurū: et ait dñs ad eū.
Ego nō corporis pulchritudinē apicē facio
regalē: s̄ animi virtutē. In eundē modū pro-
bavit dñs alios. Stagnerat enī ysai. viij. fili-
os corā samuele. viij. p̄p̄os, et nathan adop-
tatum filiū samaa filij sui, et ait samuel ad eū.
Quid cōpleti sunt filij. Qui respondit. Ad-
huc reliquis ē paruulus, et pascit oues: et in-
bente samuele adduct⁹ ē dauid rufus, id ē
rubicundus et pulcher. Nuncius est i medio
fratru: et direct⁹ est sp̄s dñi in dauid a die il-
la et deinceps. Et recessit sp̄s dñi a saul: et ex-
agitabat eum sp̄s neq; missus a domio. Di-
xit iosephus dauid tūc accepisse sp̄ritu: p̄-
phetiā: sicut et ille q̄des p̄phetare cepit facto
sup se sp̄ritu veniente. S̄ quia dictū est spi-
ritū recessisse a saul: et direct⁹ in dauid: videt⁹
qd eodē sp̄u dicat⁹, id est de grā sp̄s q̄ huc
usq; saul victor hostiū extiterat. Tūc dixerūt
ad saul serui eius. Sp̄s malus exagitat te,
adhibe tibi saltē peritū in cythara: et leuius
feres. Tradūt phisici qd armonia letū reddat
letiorē: et tristēm tristiorē. Tradunt mathema-
tici qd multi demones armoniā ferre nō pos-
sūt: et quādoq; nulli, et indicatū est regi qd da-
uid esset sciens psallere: et vñ bellicosus. Cū-
q; misisset rex ad ysai p̄ filio eius: tulit ysai as-
num plenum panib⁹: et vinum et hedum: et mi-
sit ea regi p̄ manum dauid. Dicitur autē asin⁹
plen⁹, id est sufficenter onerat⁹: vel forte sicut
ex boue et hircō fiunt vtres: ita d̄ asino fiebat
saccul⁹ ad aliqua ferēda. Igit⁹ eū sp̄s arripie-
bat saul: dauid psallebat in cythara et leuius
erat ei: et q̄q; recedebat ab eo sp̄rit⁹. Cūq;
aliq̄dū cessisset sp̄ritus saul remissus est da-
uid ad patrem.

De morte Holie. Ca. xvi.

Actū est autē vt
f cōgregarent philistīm aduersus
israel in plūm. Porro saul et israel
castrametati sunt in valle terebinti sub qua
abscondit iacob idola: et egressus est vir spur-
de castris philistinorū goliath getheus de se-
mine giganteo: altitudinis sex cubitoz et pal-
mo. Iste spur⁹ dictus est: qd de ignobili pa-
tre, id est gentili et nobili matre, id est iudea
natus erat. Spurius et hybrida dicit⁹ ignobi-
lis ex patre: sicut māzer et nothus ex matre. h̄
exprobat⁹ isrl qd serui essent philistinorū
et p̄ponebat eis monarchiam ita vt quoz vin-
ceret athleta serui essent alioz. Hebrei autez
stupēbant et metuebāt eum nimis. Sic dice-
bat goliath q̄draginta dieb⁹. Erant autē tres
maiores fratres dauid in exercitu: et misit eis
ysai p̄ manum dauid ephī polēte: et, x. panes
et tribuno sub quo militabāt decē formellas
casei. i. decē caseos paruos et recētes hebreus
habet, x. sectiones casei: hoc est, x. genera et di-
uersitates casei: et p̄cepit ei: vt secum afferret
pignora fratru, i. libellos repudiij. Vos erat
euntib⁹ ad bellū: vt libellos repudiij darent
vxorib⁹: vt si caperēt nec redirēt vsq; ad tres
annos: liceret vxorib⁹ nubere cui vellēt. Cū-
q; dauid venisset ad locū certamis: egredie-
batur enī singulis dieb⁹ aliqui p̄lantes: ecce
ascēdebat goliath exprobrās vt heri et nudū
ustert⁹: et fugerunt israelite a facie ei⁹: et ami-
rans dauid audiuit a plurib⁹ viris. Qui per-
cussit istū ditabit eū rex: et dabit ei filiā suā
Cūq; audiret eū eliab frater ei⁹ talia sciscitā-
tem increpabat eū times ne pugnaret et occu-
beret: et respondit dauid. Quid feci. Nunqd
nō verbū ē. Supple dignū increpatiōe, q. d.
Cur p̄ solo verbo increpas me. Vñ ita. Ver-
bū tantū ē et nō res. i. nō aio pugnādi h̄ dico
sed vt rem sciam. Nūciata sūt autē p̄ba dauid
ad saul: et ait ad regē. Ego seru⁹ tuus pugna-
bo aduersus philistē. Cūq; phiberet eum
saul: qd puer esset addidit. Ego seruus tu⁹ in-
terfecti leonē et vñ cū inualissent gregē. Erit
igit⁹ h̄ incircūcisus q̄si vnus ex eis dño mel-
berate. Tūc induit eū saul armis suis: et de-
posuit ea dauid: qd nō habebat armorū con-
suetudinē: et milit in manu baculū pastoralem
et elegit d̄ torrente, v. lapides limpidissimos
id ē planos et volubiles: et misit eos i peram
pastoralem, i. vas q̄ lac mulgebat vel ferebat

panem et fundam manu tulit: et percussit aduersus philisteum. Qui contempsit dauid et ait. Numquid ego canis sum: quia tu uenis ad me cum baculo. Cui respondit dauid. Tu uenis ad me cum armis: ego autem uenio ad te in nomine domini: ut sciat hodie uniuersa ecclesia hec: quia non in gladio saluat dominus. Cumque iecisset lapidem funda: percussit eum in fronte. Secundo quoque et tertio lapide percussit eum in eodem loco: et tertio iactu deiecit eum: et currens eduxit gladium illius: et percussit caput eius. Hic fabulantur quidam iudei quod ferum galee et lorice obsequium prestitit domino dans locum lapidis: ut intraret ad homines occidendum: et ob hoc deinceps circuncisio facta est cum cultello ferreo: que prius fiebat petri no. Fugerunt itaque philistei et israel persecutus est eos usque ad portas accaron. Tulit autem dauid caput et gladium: et posuit in tabernaculo suo longo tempore: post tulit illa in hierusalem. Hebraeus non habet suo. Ob hoc creditur quod in tropheum posuit ea in tabernaculo domini. Unde postea abimelech accepit gladium. Cumque redisset dauid a prelio: ait saul ad abner: de qua stirpe est hic adolescens. Forsan uolens scire cui daturus esset filiam. Hec recognouit eum saul: quia aliquodiu absens fuerat et alteratus per exagitationem malis. Quamuis ante sepe per spiritum factus erat sensu fuisse regi cum cythara leniret eum: tamen non cognouit eum modo.

Electum est cum redirent triumphantes de prelio: et dauid disponderet ferre caput golie in hierusalem. nam ut ait iosephus hoc se cum habebat: sed basam iam dicauerat deo. Egrediebantur mulieres ex uniuersis urbibus et cum instrumentis percinebant mulieres. Saul percussit mille: et respondebant uirgines et dauid. x. milia. Audiens saul causam victo-

rie potius attribuit dauid quam sibi: dolens ita se ait. Quid ei superest nisi solum regnum. Et timuit ne a domo sua transferret regnum: et inuidebat dauid: nec iam rectis oculis respiciebat eum. Post dies paucos inuasit spiritus malus saul: et quasi prophetabat: et missa lancea quam tenebat dauid psallentem putauit configere parietem. Dauid autem declinauit ab eo secundo. Primo enim recesserat bello imminente: et postea statuit eum saul cylarchum: et ait. Filiam meam merob dabo tibi: tantummodo esto uir fortis: et pliare bella domini. Tractabat enim apud se. Non sit manus mea in eum: sed manus philistinorum. Cum autem debuisset merob dari dauid data est adrieli molatye: dilexit autem dauid michol et placuit saul: et ait ad eum. In duabus rebus gener meus eris hodie: quod est in duabus filiabus meis. Nam alteram habuisti sponsam: alteram habebis uxorem: vel ita: per duabus rebus: quia straxisti gigante et dabis. c. prepucia hoc enim significauit ei saul per suos suos. non habet rex necesse habere sponsalia. id est munera vel donatio. ne propter nuptias nisi centum prepucia philistinorum. Et abiit dauid cum uirgibus quorum tribunus erat in accaron: et percussit de philistinum ducentos viros: et afferens prepucia eorum annumerauit ea regi. Iosephus tamen dicit abscondens septem capita uenit ad regem: et nuptias exagebat: et dedit ei saul filiam suam: huiusmodi. Cumque uideret eum apud dominum et homines approbari timuit: et tractabat de morte eius: nec iam metum celare ualens: dixit ionathe et filiis suis ut occiderent dauid. Quod indicauit ionathas dauid dicens. Abscondere usque mane: cras loquar pro te. In crastinum locutus est ionathas ad patrem. Cur peccas in sanguine innoxio qui fecit salutem israel: et opera eius tibi valde sunt necessaria: et cui morte filia tua uidua uerabatur: et placatus saul iurauit. Uenit dominus quia non occideret: et introduxit ionathas dauid ad regem et stetit coram eo sicut prius.

Michol deposuit dauid per fenestram. Caplm. xviii.

Persu inito cer tamine percussit dauid philisteos plaga magna et inuidit saul: et iter-

demon exagstabat eum: et dauid psallente uoluit sic pus proficere: et fugit dauid in domum suam. Visit autem saul satellites nocte circa domum ut mane egrediente occideret. Quod cum pensasset michol: deposuit eum per fenestram et aufugit. Michol autem stravit lectulum suum quasi egrotantis in quo posuit statuam: et pelle caprarum ad caput eius: similitudinem capillorum exprimens. et sagittas supposuit securi capre spirans exprimens anhelantem. Cumque saul deprehendisset se esse illusum: dixit ad michol. Cur dimisisti inimicum meum. Que respondit. Timui. dixit enim michol. Dimitte me: alioquin interficiam te. Dauid autem fugiens uenit ad samuelem in ramatha: et indicauit ei omnia que fecerat ei rex: et abierunt ambo in nabaloth qui est collis in ramatha: ubi erat cuneus prophetarum. Quod cum accepisset saul misit lictores in nabaloth ut raperent dauid. Qui cum uidissent prophetas: et samuelem stantem super eos: factus est in illis spiritus domini: et prophetabant. Visit quoque saul secundos et tertios nuncios: qui et ipsi prophetauerunt: et iratus saul abiit post eos: et antequam uenirent in nabaloth ingredies prophetabat et quasi amens factus est: et exuit uestem regiam: tota die et nocte canebat cum ceteris: dauid et samuele clam uidebantur. Fugit autem dauid inde et uenit ad ionatham et coram querebat ei. Cui ionathas. Non moreris. Nichil gracie uel paruum faciet pro me: quod non indicet michi. Cui dauid. Scit pater tuus quod diligis me: et dicet. Nesciat si ionathas: uiuit anima tua: quia uero tantum ut ita dica gradu ego et mors diuiditur. Gradum unum dicit parietem domus sue: qui interposito euaserat manus apparitorum. Hebraeus habet uero tantum passum: et est sensus. Minus interuallum fuit inter me et mortem. Fac ergo obsecro quod dicam. Cras erunt kalende: et ego abscondar in agro usque ad uesperam tertie diei. Si requisierit me rex: quia consedere coram me uenerat iuxta eum ad uescendum dices ei. Rogauit me dauid ut iret in bethleem: quia uictime solenes sunt ibi omnibus contribulibus eius. Forte erat neomenia solenis aliqua per triduum: quia si dixerit tibi rex. bene. par erit seruo tuo. Sin autem fuerit iratus: compta est in me malitia. Hebraei tradunt dauid clausum. et ait ionathas non comedisse: nec aper-

thas. Egrediamur in agrum. Cumque egressi derit. essent: iurauit ei ionathas quod quicquid boni uel mali inueniret apud patrem indicaret ei: et iurauerunt sibi mutuo fides inter se et semine suum. Addidit etiam ionathas de iura re. plurimum iurare. Quod autem interpositum est et requisitum dominus de manu inimicorum dauid. hoc de suo addidit scriptor in spiritu: et addidit ionathas. In die quo operari licet. i. pridie kalendarum ut quidam uolunt. sed melius est ut de sequenti die intel ligat. egredieris et sedebis latens iuxta lapidem esel: et uenies ad te post solennitates iactas tres sagittas iuxta eum quasi exerceas me ad signum. Si dixerit puero qui tollet eas ecce sagitte intra te sunt: par tibi est: ueni ad me. Quod si dixerit: sagitte ultra te sunt: uade: dominus sit inter me et te usque in sempiternum. Porro prima die solennitatis apparuit locus dauid vacuus: et filius saul estimans dauid nondum purificatum. Altera die requisitus a rege: excusauit eum ionathas: et iratus saul dixit ad eum. Fili mulieris uirum ultro rapietis. scio quia in perfusione tua diligis filium ysaie: non stabiliens eo uenire tu neque regnum tuum. Adduc eum ad me: quia filius mortis est: et ait ionathas. Quare morietur: et arripuit saul lanceam: ut percuteret eum: et declinauit ionathas ab eo contristatus: nec comedit panem in die illa: et egressus in agrum fecit sicut quod dixerat dauid. Et cum dixisset puero ultra te sunt sagitte: remisit puerum in ciuitatem eum: arcum et sagittis. Et surgens dauid de latibulo: adorauit tertio deum scilicet uel ipsum ionathan. Et fleuerunt valde: et ait ionathas. Quicquid iurauimus stent in sempiternum inter nos et semen nostrum. Uade in pace.

De fuga dauid in nobe. Ca. xix.

Et fugit dauid in nobe ad abimelech sacerdotem fratrem achie. Qui cum intraret quod quasi solus uenisset gener regis ait ad eum dauid. Secretus primo regi uigebat me: et conduxi pueros in illud et illud locum: et ideo puere ueni et cum paucis uel fere cum nullis. Nunc si quid habes ad manus saltem. u. panes da michi. Forte ex numero panum: numerus intelligit sociorum: nec est metuitus dauid. Non enim animo fallendi dixit. Et respondit

sacerdos. Non habeo panes laicos ad manū
sed panes factum: panes scilicet propositionis. Si
munda sunt pueri et matre a mulieribus mādūcēt
q. d. Necessitas non habet legem. Si tamen imunda sunt
per coitum: nec in necessitate dabo eis. Et ait da-
uid ad eum. Continuum nos ab heri et nudius
tertius: et fuerunt vasa puerorum sancta. i. corpora
in quibus continentur anime vel ipsi pueri. Porro et via
hec polluta est: ipsa sanctificabitur hodie in va-
sis. q. d. Forte in via hac aliquid imundicie con-
traheamus: sed mundicia corporum sufficit ad eam
mundandam hebreus habet. Sunt vasa puerorum sa-
cta: et dicunt de vasis ad edendum. q. d. In vasis
mundis licet tibi ponere panes mundos. Se-
quitur. Porro via hec laica est. i. interrogatio
tua laicalis est. q. d.

Cur quis dicit mundicia iterum dicunt ipsum fuisse
cum etiam si mundi essent se achiam filium achis
velut non deberet. Sed tob: filij sineel filij ele
et ipsa sanctificabitur azari.
hodie in vasis. i. in co-
scientiis nostris. Scimus enim quod necessitas que
non habet legem excusat nos et quasi sanctificat: et
dedit eis panes propositionis qui sublatis fuerant
ut ponerentur calidi. Et habet propositum quod sab-
batum erat. Cumque quesisset ab eo dauid si habe-
ret arma: dedit ei gladium goliath: iosephus dicit
lanceam que erat inuoluta pallio in tabernaculo
Erat enim tunc ibi arca cum aliquo suo tabernaculo
Et considerauit hec omnia doech ydumeus potest
tissimus pastor saul qui erat ad orandum obli-
gatus voto.

De fuga dauid ad achis. Ca. XX

Regit autem da-
uid in die illa ad achis regem geth.
Et indicauerunt serui sui regi quod quasi
rex erat in israel qui latebat apud eum: et de vi-
cino hostem reciperet si saluum eum seruaret: et tunc
misit dauid peritum qui miserat saul ad achis
ut redderet ei seruum suum fugitiuum. Cumque trabe-
retur ad regem simulauit furorē: et impingebat
in ostia porte: quasi per clausam portam ingredi
volens: et que furiosi faciunt agebat: ut fide re-
gi vere passionis ostenderet: et ait rex. Non in-
gredieris hic arrepticius domum meam: et dimis-
sit eum et abiit inde dauid: et latuit in spelun-
ca odolla non tamen statim: sed prius venit
ad naas regem amonitarum: ut dicit hieronymus
in sequentibus in quadam glosa. Et conuenit ibi
ad dauid omnis cognatio eius. Sed et alij

quibus aut odium aut timor saulis erat: vel qui
ere premebantur alieno conuenerunt ad eum:
et fuerunt cum eo quasi quadringenti arma-
ti. Et perfectus est dauid cum eis in masphat:
que est moab. Est enim altera in iuda: et depo-
suit apud regem moab patrem et matrem suam
et manserunt apud eum quidam dauid fuit in pre-
sidio. id est in expeditione: in qua sibi querebat
munitiones ad manendum.

De morte abimelech et sacerdotum.
Capitulum XXI.

Et monente gad

propheta ut inde recederet et iret in ter-
ram iuda: perfectus in terrarum iudaeorum
nisi in saltu areth. Et audiuit saul quod apparui-
ssent dauid: et cum esset saul in nemore: quod est in
rama tenens hastam: ait ad seruos suos. Aliquid
dicitur vos omnes filij gemini filius ysai. Non
est ex vobis qui doleat viscera mea: et ait doech
ydumeus: vidi eum in nobe apud abimelech fi-
lium achitob: qui consuluit per eum dominum: et de-
dit ei cibaria: et gladium goliath: et fratus rex con-
uocauit abimelech et omnes sacerdotes qui erant
in nobe: et ait ad eum. Cur coniurasti aduersum
me cum filio ysai. Dedisti enim ei panes et gla-
dium. Qui respondit. Absit hoc a me. Non fuit
rex huiusmodi in vniuersa domo patris mei.
Fecisti quod a te fugisset: et ait rex emissariis.
Irruite in sacerdotes. Qui noluerunt man-
u extendere in christos dominum: et ait rex ad doech.
Irrue in eos: et trucidauit in illa die. lxxxv. vi-
ros vestitos ephod lineo. Forte tunc erant in
duti: ut per habitum religionis mouerent animum
regis. Ait hebrei non omnes fuisse sacerdotes:
nec induit ephod: sed omnes dignos esse. Percus-
sit quod saul nobe viculum sacerdotum: et mulieres
et viros: et tumenta: finem quod deus belli sacerdotum
prophetauerat: plenum eius radicem euellendam.
Solutus abiatbar sacerdos filius abimelech
euasit: et fugit ad dauid: ferens ephod secum.
quod fecit moyses: et nuntiavit ei interitum patris et
suorum. Et ait dauid. Ego sum reus omnium
animarum patris tui. Vane mecum. Qui qui
sterit animam tuam: queret et meam. Et nuncia-
tum est dauid quod philistei oppugnarent castra
et diriperent areas. id est annonam de areis: vel
quod vastarent segetes. Consuluit igitur domi-
num. Vadit et percutit philisteos. Et ait
dominus. Vadit et percuties eos: et saluabis ca-
stra. Cumque timeret viri eius ire cum eo rursus

consuluit dominum: et accepit responsum ab eo
quod et prius et abiit dauid: et percussit philiste-
os plaga magna: et intrauit castra. Quod cum au-
disset saul ait. Locutus est dauid in urbe. Et
congregabat exercitum ut obsideret dauid et vi-
ros eius. Quod cum audisset dauid consuluit do-
minum per abiatbar: descendit huc saul: et tra-
dent me viri castra in manus eius. Et ait dominus
Descendet et tradet te. quasi diceret. Hec est vo-
luntas regis et illorum que deum latere non po-
terat. Et egressus est dauid et viri eius cum eo
quod sexcenti. et vagabantur incerti. Quod cum acce-
pisset saul dissimulauit exte. Transiit autem
dauid in montem solitudinis ziph: et abiit iona-
thas ad eum in locum silue: qui vocabatur naua: et
confortauit manus eius in deo et ait. Tu reg-
nabis in israel: et ego ero tibi secundus. Sed
et pater meus scit hoc. Et innouauerunt iuramentum
federis inter se coram domino. id est coram
gad propheta et abiatbar.

De zipheis et quod dauid latuit in spelunca.
Capitulum XXII.

Abscederunt autem

zipheis ad saul in gabaa dicentes:
dauid latet apud nos in colle achil-
le. Veni et trademus eum in manus tuas: et bene-
dixit eis saul et ait. Considerate curiosius ubi
sit pes eius: et renunciate mihi et sequar vos.
Dauid autem et viri eius erant in deserto ma-
on. Cumque egressus esset saul ad querendum eum
ascendit dauid ad petram locum sanctum munitionis
muri: ut dicit hieronymus: ubi qui sibi erant oneri
repositus: et versabat dauid in deserto maon in
monte opaco. Porro viri saul in modum co-
rone cingebant montem. Cumque desperaret da-
uid se posse euadere: venit nuncius ad saul. Re-
dit festinus quoniam infuderunt se philistei sup-
terram. Et desijt saul persequi dauid: perges in oc-
cursum philistinorum. Quod habet vocauerunt locum il-
lum petram diuidentem: eo quod ibi separatus esset
saul a dauid. Ascendit ergo dauid inde et ha-
bitauit in locis tutissimis engaddi. Hec est oppi-
dum in quo erat vinea balsami. Assumens autem
saul tria milia electorum insequens dauid: etiam
super abruptissimas
petras que solis ibidem
bus sunt perue. Et
intrauit saul spelun-
cam ut purgaret ve-
stem. Porro dauid et viri eius in interiori par-

te spelunca latebant. Et dixerunt viri dauid. Tra-
didit eum dominus in manus tuas. Et percussit dauid
oraz clamidis saul filiter. Et rediens ad viros
percussit cor suum: metonymice. id est peccatum suum
in quo continentur cor: vel memorat eum conscien-
tia sua de eo quod fecerat. Cumque murmuraret
socij eius aduersus eum timens ne irruerent in saul
ait. Vult dominus: quod nisi dominus percussit eum
aut in obitu aut in plio: apostrophe est. q. d.
de cetero non parcami ei. Propicius mihi sit do-
minus. id est hanc misericordiam faciat mecum: ut non
mittam manum meam in christum dominum. Et confregit vi-
ros suos his sermonibus. Porro saul egressus
ibat cepto itinere. Et egressus dauid post eum
clamauit. Domine mi rex. Cumque resperisset saul
adorauit dauid in terrarum et ait. Quare audis
domine mi rex perba hominum loquentium aduersum me
mala dicentium. dauid querit malum aduersum
te. Cognosce oram clamidis tue in manu mea
quam cum perciderem pepercit tibi oculum meum.
Quem persequens. Canem mortuum et pulcem
vium. His auditis fleuit saul et ait. Iustior es
me: reddat tibi dominus. Scio quod regnaturus sis.
Iura mihi in domino ne deleas seminem meum post
me. Et iurauit dauid sauli Abijt ergo saul in
domum suam: dauid autem ascendit ad tutiora loca
in angustias maspha.

De morte Samuelis et Nadab. Cap. XXIII.

Et tempore mor-

tuus est samuel et fleuit eum vniuersus
israel: singuli tanquam proprium filium
lugentes et sepelierunt eum in ramatha. Certum
est itaque quod ab hoc loco versus ad finem secundum libri non
scripsit samuel. Cur ergo nomen eius preterit
tur hic duo libri. Quia reliqua scripsit vnde propheta
de discipulis eius cuius opus ascribitur ma-
gistro. Quidam tamen dicunt nathan scripsisse se-
quentia: quidam dauid. Dauid autem descendit
in desertum phara. Pharan oppidum est in arabia.
Erat autem vir in ciuitate aman in solitudine
maon: et possessio eius erat in carnelo. Mons
est in sorte iude. Alter carnelus est in perfinitate
palestine et phenicis: ubi bellas occidit pro-
phetas baal. et hic erat de genere caleph. In
paralipomenon sic legit. Caleph genuit or-
cham. alij habent archan. orcham genuit izem:
hic est ut iudei putant nabal. Cum ergo audisset
dauid quod ascendisset nabal ad rododos greges
misit ad eum decem iuuenes ut mitteret ei aliquam

benedictionē in die bona. Exultabant enī et epulabant iudei i rōsione ouīū: ob memoriā patrū suoz q̄ fuerāt pastores ouīū. Et ait nabal nūcijs dauid. Nō mittā. Quis est filius ysai. Hodie increuerūt serui fugitiui. Nescio eos. Cūq̄ audisset dauid q̄ ipso perauerat ei nabal: accinct⁹ est gladio cū q̄dringētis viris et ait. Nec faciat dñs inimic⁹ meis: et hec addat si relinquo de oībz q̄ ad euz p̄tinet: vsq̄ ad mīngentē ad parietē. Id est saltem canē vel infirmū. Porro abigail vxor nabal formosa et prudens hec ignorabat. Et indicauit ei custos ouīū quanta p̄sidia tulisset ei dauid i deserto. Festinauit igit abigail et tulit in occursum dauid panes et vinū et arietes coctos salta polente: et ligaturas vepasse: et massas caricarū: et adorans dauid ait. In me sit domine mī hec iniquitas. Id est cōdona mibi hanc iniquitatē vīrī. Vel ita. Si putas esse iniquitatem nisi deleas eū q̄ iurasti mibi imputeretur. Porro fecit vīr me⁹ fm nomen suū. Nabal enī stult⁹ interpretatur. Constituit te dñs ducē super israel: non debes fundere sanguinez in noxiū. Nihil enī tibi nocuit: sed sua tibi non dedit: et erit aīa tua custodita q̄si in fasciculo vīuentiū. Hebre⁹ habet in vīculo vīte: qd idem est. Id ē in collegio sanctorū. Alia littera habet in fasciculo vītiū. q. d. Sic custodiet dñs animā tuam ad multiplicandū: sicut fasciculus vītiū custodit in aqua ad transplan tandū. Et respondit dauid. Benedictus dñs mīn⁹ q̄ misit te hodie in occursum meū. Uade in pace. Audīui vocē tuā: iniuriā scz remittēdo: et honorauī faciē tuā: xētia de manu tua recipiendo. Cū ergo indicasset abigail omīa hec vīro suo emortuū est cor ei⁹ p̄ timore: et mortu⁹ ē post decē dies. Quo audito dauid ait. Bñdict⁹ de⁹ q̄ custodiuit man⁹ meas a sanguine: et reddidit maliciā nabal in caput ei⁹. Et vocauit abigail: et duxit eam in vxorē. Accepit quoq̄ dauid tertiam vxorē: achinoem de israhel.

De fuga dauid ad achis. Ca. xxxiii

Terū nunciauerūt ziphet ad saul. Ecce abscondit⁹ est dauid in colle achille. Et abiit saul post eū cū tribz milibz electoz. Et descēdit dauid nocte ad castra saulis: ducens secū abysai filiū sarule sororis sue. Qui fuerunt

tres filie ioab et abisai et asabel nepotes dauid. Cūq̄ clam intrassent tentoriū regis cunctis dormientibz dixit abisai. Perfodiam saul lancea in tra. Et phibuit dauid dicens. Quis extēdet manū suā in xpm dñi: et erit innocēs. Sz tolle bastā q̄ est ad caput ei⁹ fixa in terra et vas aque: et eam⁹. Et egressi sunt nullo eugilante: q̄ sopor dñi irruerat sup eos. Cūq̄ transissent torrentē: et stetissent in vertice montis vnde possent audiri: exclamauit dauid ad abner et ad omne populu. Filij mortis vos estis: q̄ nō custodistis dñm vestrū christum dñi. Ingressus est quispiam vt interficeret regem. Videt vbi hasta regis sit et cīphus aq̄. Et agnoscens saul negligentia suoz et beneficiū dauid exclamauit. Num vox tua ē hec fili mī dauid. Qui respōdit. Cur persequitur domin⁹ seruū suū. Quid feci. Si domin⁹ incitat te aduersū me: odiet sacrificiū. i. placari eū oportet sacrificio et prece vt ostendat nobis sup h̄ qd vult. Vel ita. Tuipse occidas me: et erit quasi sacrificiū deo in odorem suauitatis. Quidā ita legūt. Odoretur sacrificiū si domin⁹ incitat te aduersū me. i. sacrificiū tes pbem⁹ iudicio dei si dñs h̄ facit. Si autē filij hominū incitant te: maledicti sūt qui cogunt me transire ad idolatras: ne seruiaz deo israel. Et ait saul ad dauid. Peccasti. Reuertere fili mī. Nō vltra male faciam tibi. Et respondit dauid. Iudicet domin⁹ iter nos. Ecce hasta regis: veniat qui tollat eaz. Cui saul Benedict⁹ tu fili mī. Equidez faciens facies et potens poteris: et saul reuersus est in locū suū. Et dixit dauid in corde suo. Aliquando incidam in vna die in manus saul: melius est vt saluer inter philisteos. Abijt ergo dauid et sexcenti viri cum eo ad achis filiūz maath regem gerb. Iste fuit fili⁹ supradicti achis cuius mater dicebat maath. Et erant cum dauid due ei⁹ vxores achinoe et abigail. Et dixit dauid ad achis. Holo onerosus esse regi: det mibi rex locū i quo habitem. Et dedit ei achis syceleg: q̄ exinde facta est regū iuda Et habitauit dauid in ea q̄ttuor mēibz et xx. diebus. et agebat dauid predas de viculis philistinorū circūstantibz q̄ nō erant sub potestate achis. Virū et mulierē non adducebat captiū ne forte loquerent aduersus eū. Cūq̄ quereret achis quos percussisset aiebat se depopularos esse habitates ad austrum iude et in campatribz.

De suscitatioe samuellis. Ca. xxv.

Electum est eo tēpore cōgregati sunt ad plium contra israel philistei. Et ait achis ad dauid. Decuz egredieris in castra: tu et viri tui. Ego custodē te pono capitis mei p̄ cunctis. Cōgregauit etiā saul vniuersum israel et venit in gelboe. Samuel autē mortu⁹ erat. Hoc ideo repetitur hic vt angustia saulis ostendatur: in qua plurimū esset ei necessari⁹ samuel. Vel vt ostendatur samuel recenter mortu⁹ q̄ in proximo erat suscitandus. Tradunt enī neminē posse suscitari arte phitonica nisi recenter mortuum: et adhuc integris vitalibz. Quia mult itaq̄ saul et consuluit dominū. Qui nō respōdit ei. neq̄ p̄ somnia neq̄ p̄ prophetas. Id est p̄ discipulos samuellis: neq̄ p̄ sacerdotes. Hebre⁹ habet: neq̄ p̄ doctrinam ephod scz in quo erat doctrina et veritas. Et ait saul servis suis. Querite mibi mulierē habentem phitonē. Ipse enī occiderat magos et ariolos et phitonicos. Unam tradidit hieronymus reueratā: q̄ mater erat abner: q̄ latens habitabat in endor: q̄ ciuitas est iuxta fontem endor. Phitonem quidā tradunt esse artem suscitandi mortuos quā phitius adinuenit. q. d. Querite mibi mulierem peritam artis illius. Qd congruit hebreo in quo legitur mulierem baladoph. Balad enī interpretat dominus: oph est nomen artis illius. Putauit itaq̄ saul habitū suū et venit ad mulierem nocte cum duobz vīris et ait. Suscita mibi quē dixerō tibi. Que respondit. Hosti quāta fecerit saul magis. Quare ergo insidiaris anime mee. Quidā tradūt saulē ob hoc eos deieuisse: quia preconabantur dauid futurū regem. Iurauit autē ei saul q̄ ppter hanc rem nihil mali pateretur: et dixit vt suscitaret samueles. Videns autē mulier vīrū sanctū: cōturbata est et ait. Quare imposuisti mibi. Tu enim es saul. Hoc enī ei samuel indicauerat vt ait iosephus. Quidam fabulātur mortuū magice suscitātū a pedibus primo moueri et surgere nisi quādo suscitante rege suscitatur: tunc enī a capite surgit. Alij dicunt pphetam non posse suscitari nisi rege suscitante. Tunc indicauit ei saul se saule esse et ait. Noli timere. Quid vidisti. Que respondit. Virū senem et gloriosum et amictū pallio sacerdotali. Et intelligens saul q̄ samuel esset adoe: ait eum: et

ait anima samuellis vt dicit iosephus. Quare inq̄rasti me. Cui saul. Coartor nimis. Philistei pugnant aduersum me et domin⁹ nō respondit mibi. Obsecro dic mibi quid faciaz. Qui respondit: quid interrogas me: cū domin⁹ recesserit a te. Faciet tibi domin⁹ sicut locutus est. Tolle regnū de manu tua: et dabit illud dauid. Eras aut tu et filij tui mecuz eritis. Id est in numero mortuozū: sicut ego sum vel in inferno. De hac suscitatioe dicit q̄busdā q̄ spūs malignus apparuit in specie samuellis vel fantastice imago eius ibi apparuit: q̄ dicta est samuel. Tradunt q̄dam q̄ deo pmitte anima ipius tm cōsimili corpore induta apparuit ibi. Alij vero q̄ corpus tm suscitatum est cum spīritu viuifico anima in loco suo manēte et quiescente. Hoc audiens saul prostratus est in terrā p̄ timore: nec comederat panem in die illa: et coegit eū mulier et serui eius vt comederet. Cūq̄ comedisset rediit ad castra p̄ noctem. Noluit enī sciri q̄ consuluisset phitonissam.

Qd dauid vicit amalech. Ca. xxxvi.

Congregati sūt ergo philistei in affech: et israel castrametatus est sup fontem q̄ erat in israel. Satrape vero philistinorum videntes dauid et suos esse cum achis dixerūt. Reuertantur hebrei isti in locum suū: ne forte cum ceperimus prestari stant nobis aduersarij: et in capitibus nostris mereatur sibi reddi gratiam dñi sui. Tunc ait achis ad dauid inuitus et dolens. Bonus es in cōspectu meo sed satraps non places. Surgite de nocte et abite diluculo. Abijt ergo dauid cū suis i syceleg die tertio. Amalechite vero interim impetum fecerunt in syceleg. Et succenderunt eam: et captiuas duxerant mulieres et paruulos et vniuersam predam. Placuit ergo dauid et popul⁹ qui erat cū eo donec deficeret in eis lachryme et volebant eum sui lapidare. Confortatus autem dauid in domino: cōsuluit dominū per abiathar dicens. Persequar latrunculos hos et comprehendam. Qui respondit. Persequere et cōprehendes et reduces predam. Abijt ergo dauid et sexcenti cū eo et venerunt ad torrentē bethor: als besor. et ibi ducenti lassī substituerunt ad sarcinas ex mandato dauid. Cūq̄ alij transissent inueuerunt puerū egyptiū fame deficientē: quem

reliquerat dñs suus vir amalechita cū egrotare eum vidisset. Et dederūt ei cibū: et reuerfus est spūs ei⁹. Et ait ad eum dauid. Potes me ducere ad cuneum istum. Qui ait. Si iuraueris mihi qd nō occidas me nec tradas me in man⁹ dñi mei: ducam. Et iurauit ei dauid et eo ducēte inuenerunt hostes epulantes: et quasi diem festum celebrātes. Et percussit eos dauid a vespere vsq; ad vespē alteri⁹ diei: et soli quadringenti adolescentes euaserunt in camelis. Eruit ergo dauid oīa q̄ tulerāt amalechite ab hoīe vsq; ad pecus. Dicit qd i hac victoria pbuerunt illi auxiliū nouem princīpes mīlītū de manasse: qui pfugerant ad euz dū rediret in syceleg. Prius enī venerant ad eum tñ de iuda et beniamin. Porro cum redissent ad ducentos viros q̄ lassī substituerāt: salutauit eos dauid pacifice. Et idignati sūt quidam qui cum eo erant dicentes. Sufficit eis cūq; p̄cor sua et filij: de preda nihil dābimus eis. Et ait dauid. Non audiet vos q̄s fratres mei in fmone sūt. Equa ps erit descendētis ad plū: et manētis ad sarcinas. Hicronym⁹ ait. Non ait qd lassī māserūt: qd lassī nil debet dari de prede precio. Et factum est hoc ex die illo et deinceps q̄s lex in israel vsq; ad diē hāc. Venit ergo dauid in syceleg: et misit dona de preda senioribz iuda prioribz suis et reliq; cum quibz cōmoratus fuerat ip̄e et viri eius.

De morte saul et filioz eius. Ca. xxvii

De philistei

Pugnabāt aduersus israel. Saul autē sciens et prudens festinabat ad mortem et viriliter dimicabat. Soli q̄ppe magnanimes rerū terribilū sūt p̄temptores. Hec magnanimitas maxime cōuenit regibus quos p̄ cumulo p̄ncipat⁹ nō solū malos non licet esse circa subditos. sed nec mediocriter bonos esse. Fugerūt autē filij israel a facie philistinorū et ceciderūt i morte gelboe et percussī sunt tres filij saul: ionathas: amīnā: dab: melchisue. Hishobeth autē domi erat Cū q̄s grauiter vulneratus esset saul: dicit ad armigerū suū. Percute me gladio tuo ne forte i circūcisi isti illudant mihi vinēti: et post interficiāt me. Et noluit armiger. Et irruit saul super gladiū suū. Adeo enī defecerat qd nō poterat se trāsuerberare. Que vidēs armiger suus irruit ip̄e super gladiū suū. Hic fuit doeche

ydumeus vt autumant hebrei qui timuit esse sup̄stes saul p̄pter dauid: et mortui sūt omnes domestici saul q̄ erant eū eo. Videntes autē filij israel qd trans vallem iordanis erāt stragē suoz egressi de ciuitatibz suis fugierūt. Altera die venientes philistei vt spoliarent interfectos: expoliauerūt saul armis suis et filios suos: et p̄cisa capita eozū cum armis miserūt in terrā suam p̄ circūcū vt annuncaret hoc in templo idolorū et i populis. Et posuerunt arma ei⁹ in tēplo altarorū: caput p̄o in tēplo dagon: vt in paralipomenon legit. Corpus p̄o ei⁹ et filiozū suspenderūt i muro bethsan: q̄s in oculis isrl. Est enī ciuitas philistinū in terminis isrl. Viri autē de iabes galaad q̄s liberauerat saul ab amonitis ambulauerūt tota nocte: et tulerūt cadauera d̄ muro bethsan et cōbuserūt ea igni: et sepelierūt ossa i nemore iabes. Et plāxerūt eū ieiunātes. vii. diebz. Nota qd i paralipomenon legit. Mortu⁹ ē saul p̄pter iniquitates suas: et addit. q̄s in cumulū peccati: s; insup̄ p̄suluūt p̄bitonissā: p̄p̄ qd interfecit eū dñs. Hui⁹ peccati magnitudinē multi nō attēdūt. Et regnauit saul viuēte samuele. xviij. annis: et eo mortuo duobz annis. Hos ānos sacra tñ scriptura nō annotauit. A samuele p̄p̄e incipit tpa noiatoz p̄phaz sicut a saule tempa regū israel.

Incidentia.

In diebz istis apud latinos q̄rt⁹ regnauit silui⁹ eneeas: filius postumi. Alia tñ historia quartū ponit siluiū latinum vterinū fratrem postumi et q̄ntū siluiū eneā. His t̄p̄ibz hominum fuisse q̄daz dicunt: de q̄ magna dissonātia est apud veteres. Crates ponit eū ante de scēsum in peloponensiū vrbē eraclidaz. Crisodenes centesimo anno a captiuitate troie. Aristarchus et philochorus tēpore migratiōis yconice. Appollodo⁹ athensēsis. ccl. anno euerfionis ylij. Alij modico tēpore ante q̄s olympiades inciperent.

Sequuntur tituli capitulorum in historia. Regum secundi.

De plactu dauid

De saul et ionathan. Ca. i.
De prima vnctione dauid in regē capitulum. ij.
De regno hisobeth. ca. iij.
De filiis dauid. ca. iij.

De interfectione abner. ca. v.
De morte hisobeth et scda vnctione dauid sup omne israel. ca. vj.
De dauid expugnauit hierusalem et munīuit capitulum. vii.
De dauid vicit philisteos. ca. viij.
De reductione arce in hierusalem. ca. ix.
De victorijs dauid et officialibz ei⁹. ca. x.
De hisobeth et qd amon debonestauit nūcios dauid. ca. xj.
De morte vrie et penitētia dauid. ca. xij.
De thamar quā amō oppressit. ca. xij.
De morte amon et fuga absalon et reditu ad dauid. ca. xliij.
Quō absalon p̄secut⁹ ē dauid. ca. xvj.
De filio chusi et morte achitophel. ca. xvij.
De morte absalon. ca. xvij.
De reditu dauid in hierusalē. ca. xviij.
De morte amale et liba. ca. xix.
De septem viris suspensis in vltione gabao-nitarum. ca. xx.
De quattuor prelijs dauid. ca. xij.
Kathalogus fortū dauid. ca. xxij.
De numero populi et altari erecto a dauid. capitulum. xxij.

De planctu dauid sup saul et ionathā. Capitulum. i. secūdi regū.

Actū ē post mortē saul et filioz eius. Saul et ionathas filij ei⁹. Qui rñdit. Vidi saul incubētē sup hastā suam: et hostes appropiābāt ei. Cūq; quesisset quisnam essem: et dī

Profelitus quidē ve xissem amalechites niebat d̄ gētilitate ad sū ait. Interfice me iudaissimum. quia p̄fessus es: ne occidat me incircūcisi. Et occidi eū: qd viuere non poterat: et tuli dyadema qd erat. i. qd eē solebat in capite eius: et armillaz de brachio eius: et attuli ad te dñm meū. Alii hebrei hunc fuisse filium doeche ydumei: cui pater suus prius q̄ irruerit sup gladium suū tradidit insignia regis que custodiebat vt ferēs ea ad dauid: redderet eū sibi placabile. Nec ob

ulat qd pater ydume⁹ filius amalechites dicitur cum amalechite sint idumei. Amalech enī fuit filius eliphaz filij esau et edom. Dauid ergo et omnes q̄ cum eo erant sciderūt vestimenta sua: plangentes et ieiunātes vsq; ad vespēram fm legem. Et ait dauid ad nūcīū. Quare non timuisti mittere manū tuā i chrisum dñi. Os tuū locutū est cōtra te. Et sub te dauid vnus de pueris ei⁹ occidit eum. Et precepit dauid vt patres docerēt filios suos carnē arcuū: vbi alij habēt. docerēt filios suos arcū. i. artē sagittadi: eo qd audierit populū a sagittarijs interfectū: sicut sc̄ptū ē in libro iustoz. Hic liber nō habet sicut nec plurimū q̄p fit mēto in veteri testamēto: q̄s cōbustos credim⁹ a babilonijs. Fuerūt qd dicerēt hunc librū dici librū iustoz: eo qd de iustis agit. i. de samuele et dauid. Alij dicūt penthateucū librū iustoz vbi cōijci pōt artē sagittadi vt lem esse: qd dicit iacob se tulisse agrū d̄ manu amorēi in gladio et arcu. Quidam legūt iustozū neutraliter: et dicunt librū iustozū: quia agit de his q̄ iusta sūt q̄s librū iudiciorū vt sit sensus. Sic p̄cepit dauid artē illā seruandaz sicut fuat qd sc̄ptū est i libro iustoz. Tūc plāxit dauid carmen lugubre sup saul et ionathā et credidit metricē cōpositū fuisse. Et ē p̄tinentia huius carminis tripartita. Primo agit de loco vbi facta ē strages: et imp̄cat ei. Secundo cōmendat saul et ionathan. Tertio specialiter cōmendat ionathan ostendēs q̄tum dilexerit eum. Nec obest si aliquādo pluraliter aliquādo singulariter de eodē monte loquit. Est enī vn⁹ mons plures colles habēs. Vbi legitur. Montes gelboe nec ros nec pluuia veniāt sup vos. Quidā dicunt sup te: sic legētes lram. Montes gelboe. subaudi. ve vob: postea inferunt. nec ros nec pluuia veniāt super te: montes hi vt dicunt p̄p̄ vberimī fuerant: et imp̄cat eis nō ariditate: sed sterilitate. q. aridi essent. Unde subdit. Nec sint sup vos agri p̄mittarū. id est fructuū optimorū sicut prius. Alij dicunt p̄phetaz esse que impleta ē in diebz belle: qñ non pluit sup terraz annis tribz et mētibz. vi. Alij dicūt i cacumie montis: nec añ nec post pluuisse: sed p̄ maledictionē p̄firmatū. Plāxitq; dauid saulē eo qd vltimē interfecit esset: s; vnct⁹ eēt oleo. Et subdit causā necis hui⁹ a sanguine interfectoz et adipe fortū. id est pro sanguine sacerdotū q̄s occidit i nobe. Hebreus tñ inchoat versum

ita. A sanguine interfectoꝝ ab adipe fortium
Sagitte ionathe ꝛc.

De prima vinctioe dauid in regem.
Caplm. II.

Dist hec ex respon
do do
mini ascendit dauid in ebzon: ꝛ ha
bitauit ibi cuꝝ duobꝝ vxoribꝝ suis
i domo sua vtriqꝝ eiꝝ mauerunt i oppidis ebzon
Et vixerunt euꝝ vtri iuda i regem sup tribu iu
da. Hic inchoat qꝛta eras non p initio regni
iudeoꝝ vt qꝛda voluit. qꝛ tunc inchoasset a sau
le. sꝫ p inuatiōe pmissionis qꝫ patribꝝ olim
data erat de regno christiano: qꝫ pfiguratur
ē i dauid iurāte dño dauid pstatem de fructu
veteris eiꝝ i iure sup sedē suā. Nūciatūqꝫ est
dauid qꝫ labite sepelissent saul: ꝛ nūciavit eis
dicens. Bndicti vos a dño qꝫ fecistis misericōdiaz
hāc cū dño vestro retribuet vobꝫ dñs. Sꝫ et
ego retribuā. Nec timeatis q̄si nō habentes
regē: qꝫ vixit me domꝫ iuda regē sibi.

De regno hisboseth. Ca. III.

Abner autē prin
ceps exercitꝫ saul tulit hisboseth: ꝛ
circūdūxit eum p castra. i. vbi cūqꝫ
dispersus erat exercitꝫ: et creauit euꝝ regē sup
reliquas tribu. Vel p castra itellige manaim
locū munitissimū: vbi iunxit euꝝ i regē. Erat
autē hisboseth tūc. xl. ānoꝝ: ꝛ duobꝫ ātis regē
nauit sup isrl. Dauid ꝫo. vij. ātis. ꝛ. vij. mēsi
bus regit i ebzon sup domum iuda. Eo tpe
ortū est intestinū bellū inter hebreos. Porro
egressus ē abner ꝛ pueri eiꝝ d castrꝫ i gabaon
Joab autē ꝛ pueri dauid occurrerūt eis ad p
scinam gabaō: ꝛ cōuenit iter eos qꝫ. xij. tñ ex
vtraqꝫ pte pugnaret i medio exercitū et ap
phēso vnusqꝫ capite cōparis sui defixit gla
diū i latꝫ pstrari ꝛ ceciderūt simul. Ob hꝫ dicitꝫ
ē locꝫ ille ager robustoꝝ. Josephꝫ tñ videt vel
le qꝫ pueri dauid supstites occiderūt compa
res suos. Ortū ē autē bellū intꝫ reliqꝫ et fugit
abner cū suis. Erāt autē ibi cuꝝ ioab duo frēs
eiꝝ: qꝫ asabel velocissimꝫ q̄si vnꝫ de capreis
psequebat abner cum suis instantissime. Cui
abner. Nolī me sequi ne cōpellar ꝫ fodere te
et nō potero leuare facē meam ad ioab. Ille
ꝫo noluit declinare: ꝛ ꝫussit euꝝ abner in in
guine auersa hasta. i. cū ligno posteriori: non
cum mucrone haste vel versa ad eum hasta.
Persequētibꝫ autē ioab ꝛ abisai fugientes ab

ner sol occubuit. ꝛ venerūt ad collē aqueduo
ctus. In culꝫ sūmitate ꝫgregati sūt ad abner
filij beniamin i cuneū vnū: ꝛ ait abner ad io
ab. Nūqd vīs descuire vsqꝫ ad deletōez fra
trū tuoz. An ignoras qꝫ nō gratis morit ius
gulo qꝫ puocat hostem. Cessauit ergo ioab ꝛ
ois exercitꝫ pseqꝫ eos. Porro abner cum suis
nocte illa trāsies iordanē venit ad hisboseth
i manaim. Joab ꝫo et vtri eiꝝ tulerūt asabel
et sepellerūt euꝝ i sepulchꝫo pꝫs sui i bethleē.
et redierunt ad dauid in ebzon.

De filiis dauid. Ca. III.

Flecta ē ergo lon
ga cōcertatio intꝫ hos reges: ꝛ da
uid crescēte alter decrecebat. Fla
tis sūt filij dauid i ebzon pꝫogenitꝫ amon d
achinoem. Scōus celiabvel celaph de abis
gail. Tertiꝫ abisalon de vxore gentili. Id ē ma
acha sꝫ filia prolomet regꝫ iessur. Quartus
adontas filij agith. Quintꝫ iaphacilas filius
abigail. Sextꝫ ietrā quem iosephꝫ vocat na
thā d eglā vxore sua
Quā hebrei alit fuis
se michol qꝫ sola dicit
tur vxor eiꝝ: qꝫ i ado
lescētia sua pꝫā for
titus ē vxorem. Nō
nō videt posse stare cū in sequētibꝫ legat mi
chol in hierlm subfannasse dauid: ꝛ dꝫ qꝫ non
ē natꝫ ei filij de dauid vsqꝫ in diē mortꝫ sue: qꝫ
in ipso partu occubuit. Sꝫ potuit fieri vtrū
cūa partui de hierlm descēderet in ebzon: vt
ibi pareret rāqꝫ i pꝫitūo loco regni.

De interfectioe abner. Ca. V.

Et tēpore factū
est qꝫ abner intraret ad cōcubinam
saulis respā pulchrā nimis. Ob
hꝫ oburgatꝫ ē aduersus euꝝ hisboseth p oppro
brio domꝫ sue. timēs ne forte cōcubina vsur
paret sibi regnū. Et iratus abner ait ad eum.
Nūqd canis caput ego sum hodie aduersus
iudā ꝫꝫ te. q. d. ꝫꝫ te iudas hꝫ me q̄si caput
canis mortui. Vel ita: ꝫꝫ te factꝫ sū caput
canū. i. pnceps irrationabiliter latrantium ꝫ
xꝫm dñi. Et misit abner ad dauid nūcios dī
cētes. Eulꝫ ē tra. q. d. Flōne tra ē i manu mea
Fac mecū amicitias ꝛ reducam ad te vnuer
sū isrl. Qui ait. Optime. Faciā tecū amicitia
as: sꝫ nō videbis me anteqꝫ reduxerꝫ michol

duos hant viros mifol.

Sꝫ ꝛ ad hisboseth mādauit dauid: vt remit
teret ei vxorē suā michol. Tulerūt ergo eaz a
viro suo falthiel qꝫ se
quebat eā plorās vs
qꝫ baurim. Non enī
cognouit eā eo qꝫ
illa diligēs dauid sp
tristis erat. Et locū
tus ē abner ad senio
res isrl: et maxie ad
beniamin: vt transi
ret ad dauid quē ele
gerat dñs. Et ascen
dit abner in ebzon ad dauid: ꝛ susceptꝫ est ab
eo magnifice: et ait. Surgā vt ꝫgregā ad te
oēs isrl. Cūqꝫ abijisset i pace: ecce ioab ꝛ pueri
dauid redierūt celsis latronibꝫ cuꝝ ꝫda mag
na nimis: ꝛ dictū ē ioab de aduētū abner: ꝛ d
pace cū rege. Qui cū tēptasset mutare animū
regꝫ dicens. Iurauit abner vt deciperet te. Et
cuꝫ non acqꝫuisset rex misit nūcios pꝫ abner
q̄si regereuocāte euꝝ et reduxit euꝝ: ꝛ occurrēs
redenti seorsū adduxit euꝝ q̄si secretꝫ iocutū
rus: ꝛ ꝫussit euꝝ i inguine ꝛ mortuꝫ ē q̄si i vl
tione fratris sui. Sꝫ veriꝫ ē qꝫ timebat ne fie
ret scōus a rege. Nō cum audisset dauid ait.
Vidꝫ sū ego ꝛ regnū meū a sāguine abner
ꝛ veniat sup caput ioab. Nō deficiat de do
mo ioab semine fluens: ꝛ leprosus ꝛ tenēs su
ū. i. effeminatꝫ: ꝛ cadēs gladio: et indigēs pa
ne. Scōm hꝫo videt ei impꝫari semis fluxū
ꝛ leprā et euiratōem ꝛ stragē i bello: ꝛ mēdi
tatē. Quidāꝫ legūt p vno leprosus et tenens
fusū. i. breue ventilabꝫ ad depellendas mu
scas: qꝫ fit de folijs palmarū et inuoluit iter
dīgitos instar fusi. Scidit ergo dauid vestꝫ
mēta sua ꝛ fleuit sup abner: ꝛ oīs populꝫ qui
erat cū eo: ꝛ indixit oibꝫ ieiunium vsqꝫ ad vesp
ram: ꝛ ait. Flectitis quō princeps maximus
hodie cecidit in isrl. Ego autē sū dedicatꝫ rex.
q. d. cuꝫ sim nouꝫ rex maxie indigebā auxilio
istꝫ. Porro filij saruie mibꝫ duri sunt.

De morte hisboseth ꝛ scōa vinctioe dauid
sup omne israel. Ca. VI.

Cūqꝫ audisset
hisboseth de morte abner dissolu
te sūt manꝫ eiꝝ ꝛ oīs isrl ꝫurbarꝫ ē.
Duo autē vtri pnceps latronū erāt cū hisbo
seth baana ꝛ rechab de filiis beniamin. Qui
trati recesserāt ab hisboseth: ꝛ venerāt ad mi

phiboseth filiū ionathe vt facerent euꝝ regem
Qui noluit imo ꝫdidit eoꝝ ꝫsiliū. Quidam
ꝫo tradunt qꝫ hisboseth offensus erat eis eo
qꝫ dicebat ei miphiboseth debere regē eē: cuꝫ
filiꝫ esset primogenitꝫ saulis. Erat iste miph
boseth claudꝫ vtroqꝫ pede. Quinquēns enī
erat qñ nūciatū ē ei de morte saulis et iona
the: et tollente euꝝ nutrice vt fugeret cecidit et
ꝫfractꝫ ē. Porro baana ꝛ rechab ingressi sunt
domū hisboseth ferētes spicas tritici: q̄si ꝫꝫ
micias regi. Hostiaria autē domꝫ obdormie
rat. Et inueniētes hisboseth dormiēte in me
ridie interfecerunt euꝝ: et attulerūt caput eius
ad dauid in ebzon dicētes. Ecce caput vtri qꝫ
quererat aiaꝫ tuam: cristimantes se munera
accepturos a dauid Et ait dauid ad eos. In
terfecistis vtrū innoxium: sanguinē dñi vestꝫ
fudistis. ꝛ ideo auferā vos de terra. Et ꝫcis
manibꝫ ꝛ pedibꝫ eoꝝ suspēderūt eos sup ꝫis
nam: vel spinaz in ebzon: caput ꝫo hisboseth
sepellerūt i sepulchꝫo abner: ꝛ venerūt senio
res de isrl ad dauid: et ꝫussit cū eis fedus: et
vixerūt euꝫ in regē sup oēm isrl. Primo igi
inunctꝫ ē i signū regni. scōo in regē sup iudā
tertio in regem sup isrl. Filius. xꝫ. ānoꝝ erat
dauid cū regnare cepisset. Supabūdat filij
idiomate hebreo: et. xl. ātis regnauit in ebꝫo
vij. annis ꝛ. vij. mēsiꝫ sup iudā: subaudi spe
cialiter. Nā si statim post hisboseth regnauit
in israel nō nisi duobꝫ ātis regnauit in iuda.
Sꝫ autē hebrei euꝝ regnasse in ebzon aliqꝫbus
annis adhuc saule vñēte: qꝫ domꝫ iuda tam
affectabat euꝝ in regē. et ipe mittebat eis mu
nera rāqꝫ suis. In hierusalē autē regnauit. xꝫ.
tribus ātis sup oēm ꝫlm. Si queraꝫ quare
a sāma regni subtrahant. vij. menses. Ait he
breus dauid egrotasse. vij. mēsiꝫ: ꝛ nil dignū
rege egisse. Vel qꝫ abisalon ꝫsecutus ē euꝫ. vij.
mēsiꝫ: et tunc q̄si nō regnauit dauid.

De dauid expugnauit hierlm ꝛ munitit.
Caplm. VII.

Distea collecto
exercitu ascendit in hierlm vt eijce
ret sebusē. Qui posuerūt cecos
ꝛ claudos sup murū i derisione dauid dicen
tes. Nō ingredieris huc nisi abstulerꝫ cecos
et claudos. q. d. Adeo ē vrbis fortis qꝫ fortū
auxilio nō indigemꝫ. Alij dīcūt eos posuisse
imagines sup murū: q̄s dīxerūt cecos ꝛ clau
dos. i. nil agētes. q. d. etiā nobis nil agentibꝫ

Salafrum in
capo

Intrare nō poteris. Al' seipos dixerūt cecos et claudos: qz debiles eos et similes his reputabat dauid. Deinceps in puerbio dictus est Cec' et claudus nō intrabit in tēplū dei. Pri' mo simpliciter in lege phibitūz erat cecos et claudos intrare tēplū ad offerendū. postea versū est in puerbiū. Forte cū saniores arce rēt inūdos dīcebāt enigmatice. Cec' et claudus nō intrabūt: ponentes cecitātē et claudicātionē p q̄libet imundicia. Porro inferiorē ciuitatē obtinuit dauid tradēte eā sibi ozan iebuseo. Lūqz arcem syon obtinere nō posset: posuit in p̄mū p̄ncipatum militie: illi q̄ p̄mū p̄citeret iebuseū: et tangeret domatuz fistulas. i. tectorū cānales p q̄s defluunt stillicidia. Alij dīcūt fistulas cuniculos subterraneos: p q̄s erat ascēsus vsqz ad tecta. Multis itaqz festinantibus ioab puenit vnuerfos: et clamauit ad regē: exiens militie p̄ncipatus: et obtinuit dauid arcē expulsi iebuseis p̄ter ozan: et edificauit p circūstūm ei' incipiens intrinsec' a mello: et ptem illaz ciuitatis vocauit ciuitatem dauid. Reliquā vrbis ptem ex truxit ioab. Vello aut erat p̄cipuū et q̄si qdā pfunda vorago vallīs. Porro ipa ciuitas dauid postea vocata est mello. Et edificauit in ea dauid domū hyrā rege tyri ferēte sibi auxilium mittendo ei ligna cedrina et artifices. Porro dauid accepit alias vxores: et nati sūt ei filij in hierusalem. xj. inter quos enumerat nathan. alius scz a nathan ppheta quem sibi dauid adoptauerat post mortē patris. Et nota qz hierusalem vsqz ad melchisedech dicebatur iebus: a quo dicta est salem. Postea a dauid dicta est iebusalē. Sed postea mutata. b. in. r. dixit hierusalem. q. munitam salem. Jero enī hebraice munitio ē. Tradit iosephus q̄ hāc līe mutatiōez ab homero factam qdam putant: postea dicta ē a salomone hierosolima: et tandem p sincopā hierosolima.

Ex dauid vicit philisteos. Ca. VIII.

Adiētes autez philistei dauid regnare sup israel ascēderunt vnuerfi vt q̄rerent dauid: et castramerati sūt in valle raphaim: non pcul a hierusalē. Et egressus ē ad eos dauid ex respōso dñi: et percussit eos i ore gladij et diuisit eos hac et illac in fugā. Ob h vocat' est loc' allebaalpharasin. i. virozū diuisio. Vel qz ibi fugiētes reliquerant idola que tulit dauid secū et p̄flauit. Et addiderūt adhuc philistim: vt ascēderent i valle raphaim: et posuerunt idola sua sub arboribz piroz: et ait dñs ad dauid. Nō ibis obuiā eis: scz gtra post tergū et venies ex aduerso piroz. Hebre' habet flētū. i. idolorū q̄ digna sunt flētū: et cultores suos ad flētum eternūz trahūt. Cūqz angel' dñi incedēs sup cacumina pirozū sonitū faceret irruit super eos dauid et percussit eos vsqz gazer.

De reductiōe arce in hierlm. Ca. IX.

Duro fecit dauid

Puid tabernaculū iuxta domū suā ad reponendā arcā: et posuit i eo quasdā de veteribz cortinis. Tabulas quoque columnas et bases priores reuauit. Et descēdit dauid cū. xxx. milibz viroz: et posuerūt arcem sup plaustrū nouū et tulerāt eā de domo amī nadab: q̄ erat in gabaa. i. in colle iuxta cartachiarim. Nec ē h gabaa nomē vrbis vel loci scz fm interpretationē suā collē sonat. Duo aut filij aminadab minabant plaustrū. aioth p̄cedebat et oza sequebat. dauid autē et ois israel psallebāt coram arca musicis instrumentis. Cūqz aut venissent ad areā nachor calcitrauerunt boues et inclinata ē arca. et extendit oza manū et tenuit eā et aruit dextera ei' in q̄ arcem ferre debuit: sicut pater ei' iusserat: et exprobrauit. et vocatū ē nomen loci oze percussio. Dicit ioseph' eū percussū: qz tetigit arcem cūz sacerdos nō esset. Alij dicunt qz posuerat arcem sup plaustrū cū humeris portare debuisset. Hebrei tradūt q̄ ea nocte dormierat cum vxore sua. Timuit itaqz dauid diuertere arcem ad se: et posuit eā in suburbio in domum oberth leuite filij edom gethei et erat ibi trib' mensibz: et benedixit dñs domui oberth.

Aut hebrei q̄ vxores ei' et p̄cubine et nurus pepererūt masculos et iumenta duplices fecerūt. Alij aut accēct' ephod lineo psallebat coram arca in organis armigatis. i. ad armū ligat'. Vel fm quosdā genus ē organū qd fit in aq̄ et vidit eū psallentē mīchol p fenestrā et despexit eum in corde suo. Lūqz posuissent arcem in loco suo: obtulit dauid holocausta et pacifica: et bñdixit p̄plo et parit' est p singula capitā collidā panis vnam. et assaturam bubale

carnis et similitam frictā oleo. Cūqz rediret dauid i domū suā subannauit eum mīchol dicens. Quā gloriofus fuit hodie rex isrl nuda tus q̄si vn' d scurris. Et rñdit dauid. Viuit dñs: iudā et humilior fiam añ dñm q̄ potius elegit mē q̄ patre tuū. Quāoz bñ mīchol nō est nat' fili' vsqz in diē mortis sue. Qd̄ incluz sine legēdū ē. i. donec i partu occubuit. Al' ex clusue. i. nūqz: qd̄ videt velle ioseph': q̄ dicit eā de dauid minime filios p̄creasse: sed de viro cui dederat eam p̄ su' sublatā a dauid qn qz filios habuisse qui intelligendī sūt adoptiui. Fortuna enī merob sorore sua: quinqz filios eius adoptauit mīchol.

De victoriis dauid et officialibz eius.

Capit. X.

Flectu est aut cūz

Federet rex in domo sua habens requiem ab hostib' suis dixit ad nathan. Vides q̄ ego habitem in domo cedrina: et arca dei posita sit in medio pellum. Faciam ei domum et ait nathan. Fac quia dom' minus tecum est nesciens quid diceret. Id est a sp̄ritu sancto non loquebatur hoc. Eadem nocte factū ē verbum domini ad nathā. Dic seruo meo dauid. Nō edificabit mibi domū quia sanguinarius es: sed filius eius succedēs ei in regno faciet domum nomini meo et stabiliā thronū eius vsqz in sempiternū et ego ero ei in patre et sp̄s erit mibi i filiū. Ex hac promissione coniectur q̄ salu' sit salomon. His auditis gaudius ē dauid de successione regni: exinde p̄cipue gratias egit deo: addens. Ista enī est lex adam domine de'. id est lex hominis vt sit sollicit' de successione filioz: vt gratias agat deo de beneficijs. Factus est aut post hec percussit dauid philisteos: et abstulit frenū. id est potestātē tributū quā habebāt in israel de manu eozū: et percussit moab: et mensus est dauid eos funiculo. id est cui voluit dedit ei hereditatem coequans eos terre. id est valde humilans: et mensus est daos funicul' los vnum ad occidendū: et vnū ad viuificāz

dū. ad arbitriū suū quos voluit occidit: q̄s voluit reseruauit: et fact' est ei moab tributarius. Et percussit adadezer regem soba cui cūz ferrent p̄sidūz syri et damascus percussit ex eis xxx. milia: et ponēs in syria p̄sidū: fecit eā tributariā. Audiens autem choui. als chozi rex emath percussit adadezer hostem suū misit ad dauid torā filioz suū cū muneribus et grazactiōe q̄ hostes suū percussit. Cūqz rediret a syria dauid occurrerūt ei ydumel i valle salina: et percussit ex eis. xij. milia Hieronym' corrigit. xvij. milia: et i tebelē percussit ad. xxij. milia. et ponēs i ea p̄sidū fecit eā tributariā. Tūc impletū ē qd̄ dictus est rebecca. Dator seruet mīnorū. Et retulit i hierusalē aurum et argētū multūz nimis: qd̄ sanctificauit dñō in fabricā future dom'.

Es qz chozintbeuz sanctificauit: de q̄ fecit salomō mare eneum columnas et altare. Porro ioab erat super exercitum. Josphat erat a cōmentarijs. id est scriptor gestoz. Scribebāt enī singli reges cronica gestozū. Sadoch et abiatthar erant sacerdotes: sarafas vero scriba. id est cancellarius. Bananias autez erat super chereti et pheleti: q̄ erāt custodes capit' dauid. Filij aut dauid sacerdotes erāt. i. digniores p ceteris post reges. Sic dñs ietro sacerdos fuisse madian.

Aut hebrei q̄ vxores res iacob et cōcubine et nurus pepererunt masculos et iumenta duplices fetus.

In chozintho fuit qd̄ dā tēplū edificatuz idolorūz argēto et cre et auro: quo cōbusto metalla fluxerūt et cōmixta sūt et qz maior pars erea erat: generalī noīe vocata ē talis p̄mixtio es chozintbeū.

In paralippomenon legit' q̄ ea diē p̄stituit dauid frēs asaph cantores: et ipm p̄cētozem et q̄ cātābāt psalmos ex diuersis psalmis cōpactos.

Acōmentarijs vicem regis agebat: cui' iudicio leges scribebant.

Hi dicunt fuisse duo viri fortissimi. alij dicunt q̄ fuerunt due famillie.

Hi dicunt fuisse. lxx. iudices locorū vt moyses elegit. lxx. vñ celestī sonat exterminatores pheleti. ammirabiles.

De Miphiboseph et q. Amō debonestas
uit nūcios dauid. Ca. XI

Et recordatus ē

dauid federis qd fecerat cuz tona
han: et ait. Nunqd sup est aliquis
de domo saul cū quo faciā misericordiā p so
narba. Cūq accepisset supesse miphiboseph
filium ionathe debilem pedibz vocauit eū et
restituit ei omnē possessionē saul aui sui: et cō
stituit eū cōmensalem suū tanq vnū de filiis
suis. Porro siba puer saulis: cui erant. xv. fi
lij. et xx. serui ex mādato dauid excolebat ter
ram et referebat fructū ad miphiboseph in hie
rusalem. Erat autē miphiboseph filiū mīcha.

Factū est igit vt moreretur naas rex amo
nitarū et regnaret p eo filiū eius amon. Vi
sitq nūcios dauid vt cōsolarent euz de mor
te patris: monens vt amīcīcie quas cū patre
eius habuerat pmanerent. Cuz enī dauid fu
gisset ad achis sub simulatione furoris a pa
tre istū benigne collectus fuerat. Principes
aut amon exaceruerūt regem suū dicētes. Ne
scis qz misit dauid vt videret ingressum et exi
tum tuū vt pcuriat te et terram tuā. Tulit ita
q amon seruos dauid: et rasit dimidiā partē
barbe eorū: et pēdidit vestes eorum vsq ad na
res. Videntes aut amonite q irritassent da
uid cōduxerūt sibi milites de syria roob et so
bal: et a rege maacha: et a rege yitob. Vilitq
dauid ioab et omnē exercitum aduersus eos.
Stabat aut amonite ante ingressum ciuita
tis: et syrozum exercitus erat in campo. Ioab
quoq dimisit exercitū: et ptem tradens abyfai
fratri suo: ptem sibi retinuit et irruit in syros:
fugauitq eos in ore gladii. Qd videntes amo
nite et spī tergaverūt abyfai receperūt se in
vrbem. Ioab pō rediit in hierusalē cū trium
pho. Videntes igit syri quō corruissent coraz
israel: collegerunt iterum exercitum amplio
rem. Dauid qz ptraxit omnē israel: et transiēs
iordanē direxit acie aduersus syros: et percussit
ex eis currū et equites. xl. milia: et sobal pncē
pē militie. Timuerūt syri auxilium deinceps
pbere filiis amon: fecerūtq pacem cuz israel
et seruiert eis.

De morte Vrie et penitentia Dauid.
Caplm. XII.

Electus est anno

tercentesimo vno tempore cum solent re

ges ad bella pcedere: misit dauid ioab et vni
uersum israel: et vastauerūt fillos amon: et ob
federūt rabath. Dauid aut remāsit in hieru
salem. Accidit vt surgeret dauid d stratu suo
post meridiē: et deambulare i solario. Vidit
qz ex aduerso bethsabee vxorē vrie filia belle
filiū achisrofel lauāte se aqua frigida. Cuius
specie inspirat ad se vocatā cognouit statim
qz sanctificata ē ab imundicia sua. id est post
coitum lauit se: vel pcepit: et cessauit mēstru
sanguis quē natura dicit referuare post cōce
ptum in alimentā fetus. Quidā tradūt eam
tunc menstruatā esse et ad tactū regis cessasse
menstruū. Dicit epiphaniū q cuz vocasset da
uid bethsabee: cognouit hoc nathan in spū:
et festinauit ad dauid vt phiberet anteq veni
ret mulier et impediuit eum belial. Nā in vlt
hominē occisū nudū vdit facientē et moraz fe
cit ibi. Eadē nocte rex impleuit peccatū: et lu
xit nathan. Cūq accepisset eam dauid conce
pisse: reuocauit vriā armigerū ioab fm iose
phum ab expeditōe vt ingrederet ad vxorē
suā et partus ei ascriberet. Quēsiuitq dauid
ab vria de statu belli monens vt intraret ad
vxorē et paululū recrearet se. Non acquieuit
vrias et dormiuit cuz seruis regis. Quāobz
vocauit eū dauid iterū: et statuit eum secū in
mensa: inuitās eū ad pocula vsq ad ebrieta
tem. Sz nec sic cōcitat est vtrū desiderio vxo
ris: et ait. Arca dñi et isrl habitant i papilionē
bus: et dñs me loab manet sup facie terre et
ego ingrediar in domū meā. Per salutē tuaz
rex non faciā rem hanc. Certus ergo dauid
q nō intraret: scripsit ad ioab: qsi deliquisset i
eum vrias: vt poneret spm in ea parte belli i
q percussus interiret. Cūq tulisset vrias eplā
stolam mortis sue fm mandatū regis iterū.
Porro bethsabee accepta morte viri sui plā
xit eum. Trāfactoq luctu vocauit eā dauid.
et facta est ei vxor et peperit ei filiū. Tūc misit
dñs nathā ad dauid. Qui proposuit ei para
digma d diuite habente oues plurimas: qui
rapuit pauperi vicino ouculā vnāz quā ha
bebat: vt ex ea ppararet cibos hospitī q sup
uenerat: et indignat est rex in boiem illū et di
xit. Viuit dñs qm filiū mortis ē q hoc fecit.
Quē reddet in qdruplū. Et rñdit nathā. Tu
es vir ille. Vxorē vrie accepisti tibi: et vt oēs
cultares adulterū interfecisti eū gladio filio
rū amon. Quāobz hec dicit dñs. Non rece
det gladiū de domo tua vsq in sempiternū.

Ecce suscitabo super te maluz de domo tua.
Hoc vltimū factū est qn psecut ē eū absalō
primū pō i diuisione regni post salomonem.
Et ait dauid ad nathā. Peccaui dño: et descē
dens de throno cōsulto iij sedit in terra: et tāq
vtrū de te la corā omnibz pferi peccatū suūz
non erubuit. Et ait nathan ad eū. Transulit
dominū peccatū tuū non morieris nec regnū
amittes. Verūtamē filiū q nat est tibi moriet
quonā blasphemare fecisti inimicos nomē
dñi. Dixerūt enī idolatre vtrū dicere potuerūt.
Non est iust de isrl q saul amouit de regno
et substituit dauid: cuz dauid grauius q saul
peccauerit. Percussit autē dñs paruulū vsq
ad desperationē vrie: et depcat ē dauid dñm
p paruulo: et letunauit et lacuit sup terram: et
noluit cōsolari. Accidit autē die. vij. vt more
retur infans. Et videt dauid seruos musitan
tes itellexit q mortuus esset. Quo accepto lo
ta facie et mutata veste intrauit domū et ado
rauit: et exsilarat comedit: et amirati sunt ser
ui q cōtra consuetudinē egisset: et ait ad eos.
Cum adhuc viueret puer fletū et adorauit do
minū vt viueret eo mortuo qre fierē. Nūqd
potero reuocare eū. Ego vadā ad eū: ille pō
non reuertet ad me. Hoc autē atebat dauid
vt cōsolaretur bethsabee: quia diligebat eam:
et pcedente tempore genuit et ea filiūz quem
vocauit salomonē: cōmisitq euz in manu na
than qui vocauit eum ydidā. id est amabilez
domino. Igitur pugnabat ioab ptra rabath
et expugnauit eam. Vilitq ad dauid dicēs.
Veni et cape ciuitatē ne nomini meo ascriba
tur victoria. Et cōgregauit dauid omnē po
pulum: et pfectus cepit vrbē et vastauit eaz: et
tulit dyadema d capite melchion: quod sonat
rex eoz: et erat idolū amonitarū: et erat in dia
demate gēme pciōse: et auri talentū. Qd con
flauit dauid et formauit ex eo sibi diadema:
in medio gemmarū statuens sardonice incō
parabilez. Porro reliquas ciuitates amoni
tarum vastauit: et multos de populo ferrauit
vehiculis ferratis: et plures diuisit cultis: et
traduxit in typo laterū.

De Thamar quā Amon oppressit.
Caplm. XIII.

Et factū est post

hec suscitauit dñs maluz in domo
dauid in hunc modū. Amon pri
mogenitū ei diligebat thamar: sororē absalō

et vtroqz parēte: ita vt deperiret i ea et egrota
ret. Hūc erat cognat et familiaris ionadab
filiū seminaa fratris dauid prudēs valde: quē
ioseph ionathan vocat. Hūc qdā arbitran
tur fuisse nathan: sed absit vt ppha flagiciosū
dederit piliū. Hic ait ad amon. Quare sic
attenuar macie filiū regis. Qsi diceret: q debes
succedere regi i regnū. Et respōdit amon. Di
ligo thamar supra modū. Qui respōdit. Si
mula languorē. Cūqz venerit pater tuus ad
te visitandū dic ei. Veniat oro thamar soror
mea: et faciat mibi pulmentum vt comedam
suauit de manu eius. Cūqz venisset thamar
missa a rege: corit in oculis ei forbicūculas
Vel fm iosephū colliridas fritas. Et eiecit a
se amon vniuersos. Cūqz tulisset thamar ci
bos ad eū i pclauit apprehēdit eaz et ait. Cuba
mecū soror mea. Que rñdit. Noli frater opo
primere me: et facere

Conclauē dō camera
tuo i isrl: sz loqre ad p quā non potest veni
regem et nō negabit ri nisi p aliam.
me tibi. Hoc atebat
vt subterfugeret manū ei. Non enī phas erat
fm legē: vt qz duceret sororē ex patre. Tamē
qdaz determināt h dictū esse si fuerint ambo
eiūsdē populi. Hec aut fuerat de matre gētili
id ē maacha quā dauid ceperat i plio: et cesa
rie et vnguibo pciōis duxerat eaz fm legem in
vxorē et ita tradit illos potuisse fieri iuges:
noluit aut acquiescere amon: et oppressit eam: et
statim exosam habuit eā magis q an dilece
rat: et eiecit eā a se rogantē vt apud se maner
et: et esset ei vxor. Cūqz eiecessent eaz pueri
amon asperit cinerē capiti suo et rupit tuni
cam talarē q vtebant filie regis ygines: quaz
iosephus vocat colobiū manicatū. Et impo
sitis manibz sup caput ingressa ē ad absalon
fratrē suū ciulans. Cui frater ait. Tace soror:
frater enī noster ē: et mansit in domo absalon
lōgo tpe sustinens viduitatē.

De morte amon et fuga absalon et reditu
ad dauid. Caplm. XIV.

Electū ē aut post

biennū vt ascenderet absalon ad
tōdendas oues: et ait ad regē. Ve
niat oro rex cū suis suis ad puiū pueri sui
Cūqz abuisset rex ne grauaret eū: ait absalō
Veniat saltē obsecro amon frater me: et filij
regis cū eo. Et abierūt cum absalon. Cūqz
p 2

recuberent pueri absalon ex pcepto ei? inter-
fecerunt amon temulentu Et ascendentes filij
regis mulas suas fugerunt: et puenit fama ad
dauid dicēs. Percussit absalon oēs filios re-
gis: et scidit rex vestimenta sua et cecidit super
terraz. Jonadab autē que p̄tras nō latebat ait
ad regē. ne timeat dñs meus quoniā amō so-
lus mortu⁹ est quē oderat absalon a dñe qua
oppressit sorore suā. Et ecce appaerunt filij
regis et stenerunt cū rege plāctu magno nimis
Porro absalon fugiens abiit ad ptholomei
auū suū regē yessur: et fuit cum eo trib⁹ anis.
Rex autē solatus sup amon interitu: cessauit
velle psequi absalon: qz sciebat euz esse flagi-
ciosū et dignū morte. Qd̄ intelligens ioab q̄
diligebat absalon misit ad regē mulierē sapi-
entē d̄ tecua que putabat fuisse pausa amos
p̄phete: et posuit ioab p̄ba sua in ore ei⁹. Cū
qz ingressa fuisset mulier ad regem: adorauit
dicens. Serua me rex. Mortu⁹ ē vir meus
et erant mihi duo filij: et interfecit alter alterū
in agro: et cōsurgit vniuersa cognatio aduer-
sus occisore: queren-
tes animā illius pro
anima occisi: et q̄rūt
extinguere scintillas
meam super terram.
Hec mulier posuit se in psona dauid et filios
suos in psona amon et absalon et cognationē
suā in psona aliorū filiorū dauid: et ait dauid
ad eā. Vade in pace: ego videbo p te. Qd̄ cū
nō sufficeret mulieri ait ad regē. In me sit do-
mine hec iniquitas et in domū patris mei: rex
autē sit innocens. q. d. Si putas iniquū par-
cere occisori: mihi imputet et domui mee. Cū
qz iterasset rex pmissionē nec sufficeret mulie-
ri: instanti⁹ rogabat regē. Qui ait. Vinit do-
min⁹: quia non cadet de capillis filij tui sup
terraz: tunc exponēs ei mulier similitudinē ait
Reducat ergo dñs me⁹ abiectionē suā. Nō enī
vult animā perire de⁹: et oēs dilabimur tanq̄
aque q̄ non reuertent. q. d. Mortuū filiū nō
potes renouare ad vitā. Velius est vt reuo-
ces viuente q̄ alterū vindicando vtrūq̄ per-
das. Et ait rex. Nunquid man⁹ ioab tecū est
in istis Que respondit. Ip̄e imposuit p̄ba hec
in ore meo vt verterem similitudinē sermo-
nis huius: et ait rex ad ioab Renoca puerum
absalon. Cūqz reduxisset absalon in hieru-
salem ait rex. Non videat faciē meam donec
vocē euz: ne eo vīso reuiuiscat i me dolor filij

et māsit absalon in hierusalem duob⁹ annis: et
faciē regis non vidit. Porro absalon erat de-
corus nimis: cuius celarices fm iosephū tan-
ta erat: vt vix nouem dieb⁹ tōderi potuisset.
Quā semel in āno tonsā pōderabat. cc. siclis
Forte hui⁹ ponderis erat tonsura ei⁹. Vel
hoc p̄cio emebant eā mulieres vt subornaret
ctines suos. Platiq̄ sūt absalon filij tres et fi-
lia vna nomine thamar: missiq̄ sep⁹ ad ioab
vt incederet p eo ad regē. Qui noluit ven-
re ad eū. Visiq̄ absalon seruos suos vt in-
cenderent segetes agri ioab. Quo facto ioab
venit ad eū dicēs. Quid fecerūt fui tui. Qui
rēdit. Alter habere te nō poterā. Obsecro i-
tra ad regē: vt videā faciē ei⁹. alioq̄n interfici-
et me. Et ingressio ioab ad regē vocat⁹ est ab-
salon: et osculatus est rex eū.

Quo Absalon percutus ē Dauid.
Caplm. XV.

Anccepit absa-
lon aspirare ad regnū. nam caleph
ante eū genit⁹ vlt⁹ iners erat vlt⁹ mor-
tuis Fecitq̄ sibi currus et equites. l. q̄ p̄cede-
rent eū et mane consurgens stabat in porta et
blandiebatur ascendenti⁹ ad regis iudiciū
dicens. Bona sunt q̄ dicis: sed non est quī te
audiat cōstitui⁹ a rege. Quis cōstituet me re-
gem vt iuste iudicē. Et inclinauit ad se corda
virozū. Post q̄ttuor p̄o annos reuersit⁹ ait
ad regē. Dum erā in exilio vouti: si reduxerit
me dñs in hierusalē sacrificabo dño i ebron.
Vadam ergo et reddā vota mea. Et ait rex.
Vade in pace. Alia lra habet post. xl. annos
pleni anni fluxerūt ex quo occisi sūt sacerdo-
tes nobe qui ponunt hic vt monstratur diui-
nā vltionē suscitari super dauid: eo q̄ abime-
lech sacerdotē fefellit. Abijt ergo absalon in
ebzon: vtens p̄sillo achitofel gilomite qui fue-
rat cōsiliarius dauid: et egressi sunt multi de
hierusalem rem ignorantes. Cūqz imolasset
hostias facta est cōiuratio valida: et augeba-
tur popul⁹ cū absalon. Qd̄ cū accepisset da-
uid ait seruis suis. Egrediamur cito ne forte
veniens absalon occupet nos: et pcutiat ciui-
tatē. Et egressus est dauid rex et vniuersa do-
mus eius nudis pedib⁹: dimittens decē con-
cubinas ad custodiendū domū: et p̄cedebant
regē cerethi et pheleti. dc. vtri pugnatores q̄
secuti fuerant eū de geth. Isti credūt bñficia
p̄stitisse dauid q̄n latuit in geth: et in retribu-

tionē dederat eis locū in hierusalē. Ioseph⁹
dicit illos sexcentos egressos cū eo qui quō-
dam astiterant ei in saulis psecutione. Por-
tū autē fieri vt hi et illi essent euz eo. Et ait rex
ad ethege theu fillū achis: q̄ primus erat in-
ter secetos. Reduc fratres tuos in hierusalē
et habita cū rege absalon: heri venisti et hodie
cōpelleris exire. Qui rēdit. Vinit dñs: nec i
morte nec i vita derelinquā te. Et transgressi
sunt vniuersi flentes cū rege torrentē cedron:
et leuite arcam portātes deposuerunt eā do-
nec transiret populus. et ascendit abiatbar ad
psulendum dñm. Qui nō respōdit ei. Et tō
ait dauid ad sadoch. Reuertere in ciuitatem
cum arca: ego abscondar in deserto. Achima-
as filius tuus et ionathā filius abiatbar sint
vobiscū per quos veniet ad me sermo a vo-
bis. Et redierunt cum arca. Cūqz ascēdisset
dauid ciuium oluarū: occurrūt ei chusi ara-
chites p̄siliarius eius: et ait dauid. Reuertere
et esto cū absalon et dissipabis p̄siliū achito-
fel: et qd̄ audieris in domo regis indicabis
sacerdotib⁹: q̄ dirigent ad me filios suos. Et
venit chusi ad absalon in hierusalē. Cūqz pau-
lulū p̄cessisset dauid apparuit ei siba cū duo-
bus asinis: ferens panē et vīā passam: et mas-
sas carcarū vel palatarū. l. siccū q̄ in tabu-
las quas palas dicim⁹ p̄resse cōpungunt. Et
ait siba ad regē. Asinos duci vt in eis sedeāt
domestici regis: et tuli cibaria vt alant in de-
serto. Et ait rex. vbi est miphiboseth. Qui re-
spōdit. Remāsit in hierusalē dicēs. Hodie
restituit mihi dñs vltionē patris mei. Et ait
rex sibe. Tua sint oīa q̄ fuerāt miphiboseth.
Venit ergo dauid vsqz ad baurim: et egres-
sus vtr de cognatiōe saul noie semet: p̄p̄clēs
lapides et lutū: maledicebat regi dicēs. Egre-
dere vtr sanguinū. Ecce premūt te mala que
fecisti in domū saul. Quē cū pcutere abyssal
vellet: p̄hibuit euz dauid dicens. Filius vte-
ri mei querit animā meam: quāto magis fili-
us gemini. Visit eum domin⁹ vt maledicat
mihi. Respiciat dñs hāc afflictionē meā. Fa-
bulant hebrei hūc semel fuisse nabath patrē
teroboam: et nomē autē eius gemini: et descen-
dit dauid vsqz iordanē.

De consilio Chusi et morte Achitophel.
Caplm. XVI.
Astictum est autē
Chusi veniens ad absalon adora-

ret dicens. Salue rex. Ad quē absalon Qua-
re non iuisti cum amico tuo. Qui respondit.
Illus ero quē elegit domin⁹ et omnis israel
Cui seruā. Nōne filio regi. Sicut patri tuo
sic parebo tibi. Tunc ingressus ē absalon co-
ram omnib⁹ ad cōcubinas patris sui de con-
silio achitophel: vt sic intelligeret oīs israel
q̄ ex animo psequeret patrē et roborarentur
cum eo. Post hec dicit achitophel. Eligam
mihi. xij. milia virozum et psequar hac nocte
dauid: et pcutiam eū: qz sessus est: et redibūt
ad te vniuersi quasi vnus homo. Et ait absa-
lon. Vocemus chusi et consulamus eū: et ait
chusi. Non est bonū p̄siliū achitophel hac
vice. Hosti patrem tuū et viros eius esse for-
tissimos. Si modo percusserit aliquos d̄ tu-
is: quicūqz audierit dicet. Facta est plaga in
populo qui sequebat absalon: et timebūt esse
tecū. Sed hoc est consiliū bonū. Congregē
ad te omnis israel: et irruamus super euz. Et
vbi cūqz fuerit operiemus eum. Et placuit
omnib⁹ consiliū chusi. Et dixit chusi sacerdo-
tib⁹ vt nūciarent dauid ne maneret in deser-
to nocte illa: s̄ trāsiret iordanē Et abiit ancil-
la ad filios sacerdotū qui latebant iuxta fon-
tem rogel: ferēs p̄nū. q. ad abluendū: et indi-
cauit eis verbū chusi. Vldit autē eos quidā
puer filius ancille vt dicitur et indicauit absa-
lon. Iosephus autē dicit quosdā equites vt
disse eos et nūcisse absalon. Qui misit post
eos vt comprehēderentur. At illi ingressi in
baurim domū mulieris rogabant vt celaret
eos. Que dimisit eos in puteū: et expādīt ve-
lamen super os putei. q. siccanis tīpsanas. Id
est ordeum ad tīpsanam et sic res latuit. Cū-
qz reuersi fuissent qui missi fuerant: illi ascen-
dentes de puteo: nūciauerunt dauid que tra-
dita eis fuerant. Et transiit dauid iordanē
cum suis prius q̄ dilucesceret et venit in ma-
naim. Porro achitophel sciens regnū redi-
turum ad dauid: et timēs incidere in manus
eius descendit in domū suā in sylo et laqueo
se suspendit.

De morte Absalon. Ca. XVII.

Absalon autē col-
legit exercitū et transiit iordanē
et statuit amasam super exercitū
p ioab. Hic erat filius abigail: filie naas. Id
est ysai sororis dauid quā iosephus abigeam
vocat: et erat consobrinus ioab. Porro vtri

trans iordanem: et maxie berzellai galaadites obtulerunt dauid cibaria multa nimis: et stratoria: et raperia: et vasa fictilia. Porro dauid diuisit populū q̄ cū eo erat in tres pres: ynaz dedit ioab. scđam abyssai. tertiā ethay geibeo q̄ putat fuisse filiū achis amici dauid. Cūq; vellent egredi rex euz eis ad pugnam: diceret. Non ibis. te solū querūt alios nō curāt. Cūq; egredierent cunei ad pugna circiter septem milia: stabat dauid iuxta portam et dicebat. Seruate mihi puerū absalon. Et factum est p̄eliū in die illa iuxta saltū effraim: et fugit exercitus absalon celis ex eo. xx. milibus. et plures interfecerunt bestie saltus q̄s gladius. Fugiensq; absalon sup mulū venit ad quercū cōdensam: et intercepto capite ei⁹ ramis mulus p̄transiit eo suspēso. Qd cū quispiā nūciasset ioab ait ad eū. Quare nō cōfodisti eū Qui respondit. Nō mitterē manū meam in filiū regis p̄sertim cū audierim eū dicentē. seruate mihi puerū absalon. Infixitq; ioab tres sagittas in corde absalon. Quē adhuc palpitantē iter fecerunt armigeri ioab: et piecerunt euz in foieam grandē: et cōportauerunt sup euz aceruū lapidū: vt duplici morte periret: tanq; facinorosus. Irl aut fugit in tabernacula sua. Porro absalon adhuc viuens exercebat sibi titulū in valle regia: q̄ duob; stadiis distat a hierusalē in montimentū nomis sui: et erat nomen tituli man⁹ absalon. Hūc titulū q̄daz putant fuisse arcū trīphalem: in q̄ sculpta erat manus absalon. Sed iosephus dicit statuā fuisse marmoreā. Tunc ait achimaas ad ioab. Currā et annūciabo regi. Qui respondit. Nolo te hodie nūciare. Fili⁹ enī regis mortu⁹ est. Et ait ioab ad chusi. Currēns q; achimaas post eū p̄ viā cōpendij transiuit eum. Dauid aut sedebat inter duas portas. Speculator p̄o in fastigio porte exclamauit. Uideo hoīem currentē solū. Et ait rex. Si sol⁹ est bonus ē nunci⁹. Et iterū ait speculator. Apparet mihi homo alter currēs sol⁹ Dixitq; rex. Et iste bonus est nūci⁹. Et veniens achimaas adorauit dicēs. Bñdict⁹ deus q̄ p̄clusit homines leuantes se p̄tra regē. Et ait rex. Est ne pax pueri absalon. Et ille noluit indicare. Chusi vero supueniens indicauit. Et cōtristatus rex ascendit cenaculū porte flens opto capite: et clamans. Fili mi absalon. quis mihi tribuat vt ego moriar pro te: absalō fili mi. fili mi absalon. Qd audiens popul⁹ timuit ingredi ciuitatem. et ingressus ioab ad regē dixit. Cōstiti hodie vultus eorū q̄ saluā fecerūt aīam tuā. Diligis odiātes te: et odio habes diligentes te. Procede et alloquere fuos tuos: alioquin nec vn⁹ remanebit tecū hac nocte: et erit hoc malū tibi super omnia que vn⁹ passus es. Sed et ergo rex in porta lora facie: et venit ad eum omnis multitudo et benigne locutus est eis.

De reditu dauid in hierlm. Ca. xviii

Porro qui secuti

Pueri fuerāt absalon mutuo se hortabant: vt reuocaret regem: memorātes beneficia ei⁹ in israel. Dauid aut misit ad iadach et abiatbar: vt loquerentur ad viros iuda. Hec dicit rex. Os meū et caro mea vos. Quare nouissimi redieritis regē. q. d. Uides te ne tardiores ceteris sitis: et p̄ eodem iuramento amase: q̄ p̄ncipē militie eū vellent p̄stituerē. p̄ ioab. Et miserunt viri iuda ad regem vt rediret. Et venit rex vsq; ad iordanē: et venit omnis iuda in occursum eius in galgala. Semel quoq; de baurim descendit cum eis habens secū cōtribules et mille viros de beniamin. Siba quoq; et filij eius et serui tras iordanem venerūt ad eū: vt trāsdiceret domum eius. Isti fm iosephū fecerunt pontes iordanis vt facilius rex trāsiret cum exercitu. Cūq; transisset rex: adorauit semel dicēs. Ne me minis domie insurā serui tui. Scio enim peccatū meū: et ideo hodie veni in occursum tuū prim⁹ de omni domo ioseph: nō q̄ eēt de tribu ioseph. sed quia habitabam i forte effraym. Cūq; diceret abisay semel occidendū dixit dauid. An ignoras me hodie factū regē super israel. Ergo ne hodie interficietur vīr in israel. quasi diceret. Illos occidam q̄ me hodie fecerūt regem super se. Timebat quoq; si interficeret semel q̄ reliqui qui similiter regē offenderant nollēt eū sibi facere regem: et ait ad semel. Nō morieris. Vīp̄hibo seib quoq; venit in occursum regis illotis pedib; et intonsa barba. Nā et vestes non lauerat a die qua egressus fuerat rex. Hebreus habet infectis pedib; tradens q̄ sibi fecerat pedes ligneos. Et ait rex ad eum. Cur non venisti mecum. Qui respondit. Seruus meus cōtempnit me: nolēs mihi sternere asinū vt irem cū rege: insup et accusauit me: tu aut q̄ iustus es fac qd tibi videtur. Et ait rex. Fictus est qd locutus

sum. Tu et siba diuidite possessiones. q̄si diceret. Vtriq; vestrū dederā: s; qz vterq; totum habere nō potest: inter vos diuidat. Dicit q̄ dauid inemor: iuramenti cum ionatha inuiste iudicauit. et ideo roboam et ieroboam diuiserūt ei⁹ regnū. Mortuo enī salomone roboam filius ei⁹ et ieroboā armiger ip̄ius diuiserūt regnū qd habuerat dauid. Berzellai q; qui p̄buerat alimenta regi descenderat cū eo. Et ait rex ad eum. Veni mecum in hierusalem et honorabo te. Qui respondit. Octogenarius sum hodie: non indigeo hac vicissitudine. Chamaa: alias chanaan filius me⁹ vadat tecum. fac ei qd tibi videtur. Et ait rex. Veniat et faciam ei qd tibi placuerit. Et redijt berzellai in locū suū. Tunc cōcurrerunt ad regem omnes viri israel et indignātes dixerūt. Quare te furati sūt fratres nostri viri iuda: et traxerūt te sine nob. Et respondit iudas. Quia propior ē mihi rex. Et ait israel. Decē partibus ego maior sum. Ideo magis ad me p̄tinet dauid q̄ ad te: p̄sertim cū primogenit⁹ sum. Cūq; respondissent viri iuda: siba filius bochri: filius gemini cecinit buccina et ait. Nō est nobis pars in filio ysai. Revertere in tabernacula tua isrl. Et recedētes a dauid secuti sūt siba. Viri aut iuda reduxerūt regē suū in hierusalem.

De morte Amase et Siba. Ca. xix.

Ex autē decem

Recubinas ad quas ingressus fuerat absalō reclusit in custodia vilitatis: nec est ingressus ad eas. Et ait rex amase q̄ erat p̄nceps militie. Cōgrega mihi viros iuda in tertiu dīem. Abijt ergo amasa et morat⁹ ē extra placitū. Et ait rex ad abyssai non ad ioab quem iam amouerat a principatu. Tame iosephus dicit euz dixisse ad ioab. Tolle seruos dñi tui: et p̄sequere siba ne effugiat vos: et egressi sūt cū eo omnes robusti de hierusalē: et occurrit ei amasa residens iuxta lapidem grandē q̄ est in gabaon. Porro ioab vestit⁹ erat tunica stricta: ioseph tamen dicit lorica: et accinctus erat gladio fabrefa-

cto: q̄ leui motu egredi poterat: et arte qdam simulans q̄si cecidisset gladi⁹ et recepisset euz dextra manu tenuit mētū amase: q̄si osculās eum: et sinistra p̄cussit eum in latere: et effudit eius intestina. Ioab autē et abisay p̄secuti sūt siba: et subistebant venientes ad mortuū in via. Vir autē qdam amouit eū in agrū et operuit eū: ne subisteret transeūtes: clamans q̄ iuste occisus esset qui in dolo moram faceret redire ad regē. Ioab p̄o cum exercitu obseclit siba in abela: et moliebatur destruere muros vrbis. et exclamauit ad euz mulier sapientis de ciuitate. Sermo dicebatur in veteri prouerbio. Qui interrogant interrogent in abela. q̄si diceret. hec ē vrbis consilij ab antiq. Quare queris euertere matrē ciuitatum isrl. Quare p̄cipitas hereditatē dñi. Hebre⁹ non habet prouerbio. et ē sensus fm euz. Sermo dicebat in veteri. i. quondā in lege dictū est: vt israel p̄us offerat pacem hostib; q̄ aggressi diatur eos. Quare ergo p̄cipitas hereditatem domini. id ē cur nō seruas legē in israelitis que seruata ē in alienigenis. Postea legit hebre⁹ q̄ interpositū ē ad cōmendationem vrbis fm p̄orem expositiōez. Et respondit ioab ad eam. Non quero euertere vrbem sed siba filiū bochri: q̄ leuauit manū suā cōtra dauid. Et locuta est mulier ciuib; sapienter: q̄ abscisum caput sibe piecerūt ad ioab. Tunc reuersus est exercit⁹ in hierusalē ad regē: et restituit rex ioab sup exercitū et alios ministeriales in officijs suis sicut supra: h addito: q̄ aduram statuit supra tributa colligēda: et q̄ hyram factus est sacerdos dauid p̄rius.

De septē vīris suspensis in vltione gabaonitarum. Ca. xx.

Electa est quoq;

Elctas i diebus dauid trib; annis iugiter: et cōsuluit dauid dominū. Qui respondit hoc fieri p̄pter saul et domū ei⁹ qui occidēs gabaonitas quasi pro zelo filiorum israel irritum fecerat iuramentū ioseph et seniorū. Et ait dauid ad gabaonitas. Quid faciam vobis vt benedicatis hereditati dñi. Qui dixerunt. Virū qui attriuit nos delere debemus: vt ne vn⁹ qdēz residu⁹ sit de stirpe ei⁹. S; qz dauid hoc facere nō poterat p̄pter iuramentū qd iurauerat ionathe tempore runt p̄titiones dicētes. Dent nobis septem viri d filijs eius: vt crucifigam⁹ eos domino

Peperitq; rex miphlososeth fillo ionathe: ⁊ tradidit eis duos filios saul: quos peperit et respba. Isti adhuc pueri cum doech occiderunt sacerdotes nobe: et postea gabaonitas. Dedit eis etiam qnq; fillos michol adoptr̃ uos q̃s genuerat merob adrael. Gabaonite ꝑo crucifixerunt eos in diebꝫ messis ꝑme. Id ē incipere messioe orde. Induēs aut respba ciliciū substravit sibi sup petrā cubans iuxta eos die ac nocte vt amoueret ab eis aues et bestias ab initio messis donec stillaret aqua sup eos. i. vsq; circiter kalendas septembꝫ. Tūc enī iuxta naturā terre ꝑmū post messē pluuiā descendit. Hanc respbam quidā non bene putant fuisse orpham nurū noemi. Auꝫ diens autēz daniel q̃ fecerat respba deposuit eos dꝫ patibulis: ⁊ tollēs ossa saul et ionathā de tabis galaad: ⁊ ossa eorū q̃ affixi fuerāt sepeliuit eos in sepulchꝛo eis patris eorū. Quo facto reddidit deꝫ vbertatē terre.

De q̄ttuor pl̄ijs dauid **Capl'm. XXI**

Actum est autē
f iterū preliū philistinozū aduersus
israel: et pugnabat dauid cum suis
aduersus eos. Cūq; fere dauid defecisset pu-
gnando: cū iesbidenob qui fuit de genere ar-
pha: natus est pcutere dauid: et interposuit se
abysal: et interfecit philisteū. Hūc tradūt he-
brei fuisse de genere gigantes: arapham vero
dicunt fuisse o:zpham nurū noemī que pepe-
rit viro getheo q̄ttuor gigantes q̄ hīc memo-
rantur iesbidenob: sephi goliath: et quantum
habentem senos digitos in manibus ⁊ pedi-
bus. Tūc iurauerūt vīri dauid dicētes. Jam
non egredieris nobiscū in plū ne extinguas
lucernam in israel. Occasione huius vltimī
prelii epilogat historia hic tria superiora pre-
lia dauid nominata: nō tamē eo ordine quo
gesta sunt. Quozū primū fuit in gob: v: v: b: ē
que ⁊ iaser dicī i qua pcutit sobochai sephi
de genere giantū. Aliud quoq; preliū simi-
liter fuit in gob in quo fm iosephū apparuit
vīr fortis ephron cognatus dauid: q̄ suis in
fugā versis solus plurimos hostiū pemit: et
alios in fugā conuertit. Liber vero regum in
hoc loco ponit plūm dauid cōtra goliath in
hunc modū. In quo pcutit adeodatus fili⁹
satus: polsimitar⁹: bethleemites goliasb ge-
theū. His quattuor nominib; exprīmuntur da-
uid et dicī adeodatus: quia ad liberationē

israel datus est a deo in regem. Fili⁹ saluus:
qz de pascuis ⁊ saltu assumpt⁹ est. Polimita-
rius: qz d⁹ genere beseleel polimitarij fuit ma-
ter eius. Vel qz multis modis ampliauit cul-
tū dñi. Bethleemites dicit⁹ est a patria. De-
moratur qz ⁊ aliud plūz in quo ionathas fi-
lius semmaa patris dauid percussit virū habē-
tem senos digitos in manibz ⁊ pedibz. Expe-
ditus itaqz dauid a preljs locut⁹ est domino
verba carminis hui⁹ in die qua liberauit euz
dñs de manu omniū inimicorū suorum: et de
manu saul: et ait, Dñs petra mea ⁊c. In psal-
mis fm translationē nostrā ita legitur. Dili-
gam te domine fortitudo mea: dñs fir. m. et
refu. m. ⁊c. Eulus titulum sumpsit eisdas ex
verbis supra positīs in die qua liberauit euz
domin⁹ ⁊c. Iosephus h⁹ dicit qz cū dauid pa-
ce altissima frueret: cāntica ⁊ hymnos compo-
suit. alios trimetros. alios quinqz metros. di-
uersa faciens organa: in qbus leuiste p sabbā-
ta ⁊ alias solennitates hymnos dicerent. Et
ponit iosephus differētiā inter psalteriū ⁊
nabulum. Et est psalteriū canora cythara decē
cordis coaptata: q cū plectro percutit. Nabliū
vero. xij. sonos habens digitis tangit. Post
carmen supradictū addidit dauid loquēs de
se tanqz de alio. Hec sunt verba nouissima q
dixit dauid filius isay. Dixit vir cui constitu-
tum est. id est pmissio facta de christo dei sa-
cob. Hebreus habet ita. Dixit vir leuat⁹ sup
christū dei iacob. id est christ⁹ sup alios exal-
tatus ⁊ vnc⁹ a deo. Propter hec syba qdam
dicūt pdictum psalmū nouissime scriptum a
dauid. Sed tur⁹ est vt dicam⁹ nouissima ver-
ba dauid q sequunt⁹. Spūs dñi locut⁹ ē per
me ⁊c. Et est forte psalm⁹ nouissime scriptus
nec alijs. cl. annumeratus.

Carbalogus fortū dauid. Ca. XXII

Porro circa regē
erāt oēs fortissimi: q̄z insigniores
fuerūt. xxxvj. Insignior tñ ceteris
erat dauid: sedēs i cathedra sapientissimi: et
ita erant. xxxvij. annumerato dauid. Porro
post dauid d̄ illis. yj. qui erāt supra. xxx. tres
erant fortissimi. alij tres non adeo fortes. sed
tamen fortiores reliquis. xxx. vt. q. dicere pos
simus. xxx. erant fortes: tres p̄o fortiores eis
tres p̄o reliqui fortissimi. Et fm̄ hanc expō
sitionem cathalogus. xxxvj. fortiū incipit sibi.
Princeps s̄ter tres ipse ē. q. tenerrimus ligni

vermicul⁹ q^o octinge-
tos interfecit impetu
vno. Iosephus dicit
nō gēros: paralippo-
menon. ccc. Iste nō
nomiatur hic ab hi-
storia: paralippome-
non vocat euz ioseph-
am ioseph⁹ eusebiuz
Nō legitur vbi h⁹ fa-
ctum fuerit nisi cōtū
hic commemoratur
Post hunc erat elea-
zar fili⁹ patru⁹ dauid
q^o percussit philisteos donec deficeret man⁹ ei⁹
et obrigesceret cū gladio. Post hunc erat sem-
maa ararites quē iosephus semeiam vocat.
Qui cum fugisset populus soi⁹ stetit in agro
lentis et percussit philisteos et fecit salutē in isrl⁹
His tribz iosephus attribuit delationē aque
de cisterna bethleem. Historia p^o regū refert
illud ad tres sequentes: q^os fortiores dixim⁹
quorū primus erat abysal frater ioab. Ipe ē
qui lenauit hastā suā p^otra. ccc. quos interfecit
optimus q^odem: sed vsq³ ad tres primos nō
peruenit. Post hunc erat bananias qui per-
cussit duos leones moab. Id ē p^oncipes quos
paralippoimenon dicit arietes. Ipe q³ interfe-
cit virū egyptiū. Id est imitatorē egyptij blas-
phemantē dominū quem interfecit moyses.
Hunc dicunt hebrei fuisse semei quem post i-
terfecit sub salomone. Aliuz quoq³ virū egy-
ptium interfecit dignū spectaculo: altitudinis
q^onq³ cubitoz: habentē in manu hastam ad
quem venit bananias in virga et extorsit has-
tam de manu eius: et occidit eum basta sua.
Hieronym⁹ tamen dicit hoc q^o diximus de
alio egyptio de semei qui habuit hastā i ma-
nu. Id est legem dei quā si meditatus fuisset p^o-
manendo in hierusalē non periret. Idem oc-
cidit leonē in hunc modū Tempore nius la-
psus est leo in cisternam qui nullum videns
egressum: orificiū enī cisterne niue damnatus
erat: rugiebat. Quē audiēs bananias dū iter
ageret descendit ad euz in baculo manibusq³
euz p^ostravit. Tertiū de fortioribz nec liber re-
gum nec iosephus ponit hic. Sed recurren-
dū est ad sabochai de quo in primo dictum
est. Isti tres opus fecerunt magnificū q^o se-
quitur. Philistei quondaz posuerūt castra in
valle raphaym vsq³ ad ciuitatez bethleem: et

Flota q^d h^{ab}et l^{ib}ra q^u in
libro regum difficilis
ē: dauid sedens in ka-
thedra sapientissimus
pnceps inter tres ipe
est q^u sitenerrim⁹ ligni
vermicul⁹ q^u octingen-
tos interfecit impetu
yno: h^{ab}et yno mō sic dⁱs
stinguit vt sapientissi-
mus sit finis versus: z
pnceps sit initium se-
quentis.

erat penuria aque in hierl'm. Dauid autē ascē-
derat in arcē ad cōsulendū dñm: ⁊ cōmenda-
bat coram astantibus aquā de bethleē: ⁊ p̄ci-
pue eā que erat in puteo iuxta portam. Tunc
istī tres p̄ mediū hostiū iter facientes vene-
runt ad bethleē ⁊ hauriētes aquaz: denuo ad
regē p̄ eorū castra reuersi sunt: ita vt palestini
fiduciam eorū obstupescerent a dimicatio-
ne cessaret. Delatam

liquidem aquaz rex
noluit bibere dicens.
Numquid sanguinē
istorū et animarum
periculū bibam Et
effudi eas tanq̃ liba
men domino dō salu

Sup locum istum di
cit Hieronym⁹ in pa
ralipomenō. Notan
dum q̃ vñuz qđ deo
offerebatur aqua mī
xtum erat.

te viroz gfas agens. Ab hac enumeratione
fortiu hebreus dissentit numerans tm. xxxvj
fortes: 7 in tribu pmiss qjs fortissimos dicim?
numerat ipm dauid sic. Dauid sedens in ka-
thedra sapientissimus pnceps inter tres ipe
est qsi tenerrim? ligni vermiculus: et cetera q
non mutant Et dicit multos eu occidisse im-
petu vno: qz p peccato qd impetuose fecit in
bethsabee multi occisi sut. Comparatur aut da-
uid vermiculo ligni: q teredo vl? terebella dz
q mollis duru lignu pforat: dum tagitur nil
moll? illo: qn tangit nil duri?. Sic et dauid
in pressuris et domi et circa subiectos man-
suetos erat ceteris: in throno et cōtra hostes
null? eo acutior. Et cōmēdatur hic dauid in
tribus. in sapientia. humilitate. 7 fortitudine
Porro reliq. xxx. qjs fortes dicim? postea enu-
merantur inter quos non enumerat ioab: vl?
qz pnceps est alioz: vl? quia indignus ppter
mortē abner 7 amase.

De numero ppli et altari erecto a dauid
Capitulum. XXIII.

Selectum est autē
post famē prius imissam a domi-
no addidit furor dñi israel
Furore dñi videtur quasi exponere paralip-
pomenon dicens. Consurrexit sathan aduer-
sus israel: et incitauit dauid vt numeraret po-
pulū Et ait rex ad io-
ab. Perambula om-
nes tribus israel: et nu-
mera populum vt sci-
am numerum eius.
Intelligens autem
Hebreus dicit sic. Jam
dñs sup̄sūt vindictam
d̄ dauid propter mor-
tem yse in p̄secutione
filij sui absalon, s; nō.

Hebre⁹ dicit sic. Jam
dñs sup̄sit vindictam
d̄ dauid propter mor
tem v̄re in p̄secutione
filij sui absalon, s; nō.

comparat 2da Jan
vernicio /.

fiata notanda banania 2

ioab q' d' elatione b
diceret ait. Adauge-
at deus ad populu
tuum: s' qd sibi vult
domin' rex in hac re
quasi diceret vide ne
offendas dominu.
Lūqz nollet rex mu-
tare ppositū. Egres-
sus ē ioab z pnceps
militum et numera-
uerunt populum: et
redierunt post nouē
mēses z viginti dies
in hierusalem cū de-
scriptione redacta i
scriptis: z innēta sūt
de israel octingenta
milla virozū fortū. et de iuda. l. milla pugna-
torū. Beniamite dicunt non fuisse numeratū
adhuc: quia pauci erant. In paralippomenō
longe plura leguntur scz mille milia z centuz
z credit ioab subtraxisse regi partem populi.
Peccauit autē dauid in duobz: q' superbe nu-
merauit. et quia quisqz numeratorū non red-
didit pecuniā dñō: q' tuoz scz siclos argēti sū-
t scriptum est in le-
ge moysi. Qd atten-
des dauid ait ad do-
minum. Obsecro do-
mine transfer iniqui-
tates serui tui: q' pec-
caui nimis. Dilucu-
lo misit ad eum dñs
gad prophetaz: tres
supplicij pditiones portantem. Qui ait. Aut
septem annis veniet tibi fames in regno tuo
aut tribus mensibz fugies aduersarios tuos
aut tribz diebz erit pestilentia in populo tuo
Et ait dauid. Coartoz nimis. q. d. Si famez
eligo: pauperū erit supplicium non diuitum
Si victoriā hostiū supplicij erit exercitus
et nō meū: qui circūallabor fortissimis. Eli-
gam ergo cōmunē plagā regi et plebi. Veli-
us est enī vt incidā in manus dñi misericor-
dis qz in manus hominis. Misit ergo dñs pe-
stilentia in israel de mane vsqz ad tempus co-
stitutum. id ē vsqz ad horam prandij: fm Jo-
sephū: vel vsqz ad horaz sacrificij vespertini
fm alios. et mortui sunt de populo extra hie-
rusalē septuaginta milia virozū. In paralip-

dū de populo et pnci-
pibz q' ei nō p'radice-
rant vnde modo vo-
luit vindicare contra
israel. p'tra populu
Suggestione enī dñi
boli dauid fecit nu-
merare populu quod
non debebat fieri nisi
cum deberet procede-
re ad belluz: z tunc ab-
vnoquoqz capite de-
bebat accipere .v. si-
clos in oblationē do-
mino. Hoc autē fecit
dauid ex supcillo ela-
tionis.

In exodo enī scptū ē
Quando tuleris sum-
mam filiorum israel.
iuxta numeruz dabit
singuli p'dum pro ani-
mabz suis dñō z non
erit plaga in eis.

pomenon legitur fere trecenta milia. Et aiunt
hebrei ibi posituz numerū plebis: hic autē nu-
merū nobiliū. Porro cū extendisset angelus
perculsor manū suā ad hierusalem: vt disper-
deret eam: et staret iuxta areā areuma tebuset
qui et oznan dicit vidit eum stantē dauid gla-
dio euaginato z clamauit. Ego sū qui pecca-
ui. isti q' oues sūt quid fecerunt. Vertatur ob-
secro manus tua p'tra me z contra domū pa-
tris mei. Et miser' dñs ait ad angelū. Suf-
fice: contine manū tuā. In illa die dixit gad
ad dauid. Constitue altare dñō in area areu-
ma tebuset. z ascendens dauid dixit ad areu-
ma. Vade mihi aream tuā vt edificem ibi al-
tare dñō et cesset interfectio. Qui respondit.
Accipiat eam dñs meus gratis. Habeat qz
boues in holocaustū: et plaustra: et iuga bo-
um in vsu lignoz. Ait rex. Nequaquā. sed
eam preclo: et offeram dñō holocausta gra-
tuita. Emit ergo dauid aream sexcentis siclis
auri: vt in paralippomenō legitur: et boues
argēti siclis quinquaginta: z edificauit ibi alta-
re domino z obtulit holocausta z pacifica: et
p'piciatus est dñs terre. Hic est mons montis
vt aiunt hebrei in quo abraam voluit offerre
filiū: z obtulit arietē p' eo. Ea tempestate ta-
bernaculū z altare qd fecerat moyses erāt in
excesso gabaon: lz arca esset in hierlm. Cūqz
p'phetasset gad templū ibi futurū decreuit da-
uid vt ille locus vocaret area populi.

Sequuntur tituli capitulorum in histori-
am regum tertij.
De vñctione salomonis in regē. Ca. i.
De secūda vñctione salomonis. Ca. ii.
De morte dauid. Ca. iii.
De morte adonie: z ioab z semel. Ca. iiii.
De somno salomonis. Ca. v.
De iudicio meretricum. Ca. vi.
De prefectis salomonis et inuentione exo-
rismozum. Ca. vii.
De operarijs templi. Ca. viii.
De edificatione templi. Ca. ix.
De ornatu inferioris domus. Ca. x.
De duobus cherubin. Ca. xi.
De porticu. Ca. xii.
De cubiculis z cenaculis hebdomadarioz
capitulum. xiii.
De atrio sacerdotum. Ca. xiiii.
De atrio madorū. Ca. xv.
De atrio mulierū. Ca. xvi.

De atrio immundoz. Ca. xvii.
De altari z mari eneo. Ca. xviii.
De luteribus. Ca. xix.
De vasis altaris. Ca. xx.
De dedicatione templi. Ca. xxi.
De domo saltus. Ca. xxii.
De basilica z domo regia. Ca. xxiii.
De oppidis datis hyram. Ca. xxiiii.
De operibus salomonis. Ca. xxv.
De regina saba. Ca. xxvi.
De aduersarijs salomonis z morte ei. Ca. xxvii.
De roboā z diuisione regni. Ca. xxviii.
De ieroboā z abdo z vitulis. Ca. xxix.
De morte ieroboam. Ca. xxx.
De abia. Ca. xxxi.
De aza et regibus israel nadab et baasa z be-
la. Ca. xxxii.
De zamri z amri. Ca. xxxiii.
De achab et iezabel z helia. Ca. xxxiiii.
De sacerdotibz qz iterfecit helias. Ca. xxxv.
De fuga helie z vocatione helisel. Ca. xxxvi.
De pma obsidione samarie. Ca. xxxvii.
De victoria achab. Ca. xxxviii.
De vinea naboth. Ca. xxxix.
De iofaphat. Ca. xl.

Tertij regum De vñctione salomonis in
regem. Capitulum. i.

Ancipit scōz
hebreos malachym quod
sonat regum: quia lz in p-
cedenti opere actum sit de
duobus regibus hebreoz
rum: non simul regnātibz:
tamen quia in isto opere agitur d' regibus q'
simul regnauerūt i iuda z in israel merito re-
gum dicit. Et rex dauid senuerat Cūqz ope-
raretur vestibibus non calefiebat: et inuenerunt
ei abyssag sunamitē puellaz pulchram nimis
que dormiebat cum rege: z calefiebat eum
et ministrabat ei. Rex p'o non cognouit eam.
Adonias autē quartus filius dauid cū esset
p'mogenitus iter supstitēs filios regis: fidu-
ciā habuit regnandi: z fecit sibi currus z equi-
tes: nec corripuit eum pater et sermo ei' erat
cum ioab z abisathar sacerdote. Alij p'o mīni-
sterales regis et robur exercit' non erāt cū
eo. Preparauit autē adonias solēne cōsiliū
in orto regali iuxta fontē rogel: et vocauit fili-
os regis et seruos robustos autem z sibi nō

fauentes z salomonem nō vocauit. Statban
autem monuit bethsabee vt intraret ad regē
et posuit verba sua in ore eius. Que ingressa
ad regē ait. Domine mi tu iurasti ancille tue.
Salomō filius tuus regnabit post me: z ec-
ce nūc adonias regnat te ignorante. Cūqz
alijs vocatis ad cōsiliū filium meū non vo-
cauerit scō q' cum dormieris cum patribus
tuis: ego z fili' me' erimus peccatores. Id est
iudicabimur morte digni: ego vt adultera: il-
le vt adultere filius. Adhuc ea loquente irra-
uit nathan et ait. Dñe mi rex dixisti tu. Ado-
nias regnet post me: z non indicasti mihi ser-
uo tuo. Et ait rex ad bethsabee. Vniū domi-
nus qui eruit animā meā ab omni angustia:
quia sicut iuravi tibi sic facias hodie Et dixit
ad sadoch et nathā et bananiam. Tollite vo-
biscum fuos domini vestri: z imponite salo-
monem filiū meū sup mulam meā: et vngant
eū in regē sadoch z nathan ad fontes geon et
canētes ponte eū sup solū meū. Et respon-
dit bananias: amen. Sūpsit autē sadoch cor-
nu olei de tabernaculo z inunxit eū: z cecine-
rūt buccina: z dixit ois plūs Vniat rex salo-
mon et insonuit terra a clamore eoz: et seden-
te salomone sup thronuz: adorauit dauid in
lectulo suo deū q' dederat ei sedentes in solio
in oculis suis. Porro adonias et inuitati ab
eo cū estimaret tumultū ortuz in ciuitate: cū
currat ad eos ionathas filius abisathar indit-
cans eis q' facta fuerant: et abiit vnusqz in
domū suā. Adonias autē timens salomonem
abiit in tabernaculum: z tenuit cornu altaris
thimiamatis: dicens se non egressurum: nisi
rex iuraret ei de vīta cōseruanda: et iurauit ei
salomon dicens. Vade in domū tuā.

De secunda vñctione Salomonis.
Caplm. ii.

Ancipit autē dauid
ostendere p'p'o se filiū regem fecisse:
cōgregauit in israel principes vni-
uersos: sacerdotes z leuitas: et inuncto iterū
salomone: z confirmato ab omnibz regno sa-
lomonis corā omnibz p'cepit salomoni de le-
gum custodia: z iusticia: et pietate. Et p'cepit
vt edificaret templū dñō dicens se tam p'pa-
rasse ei auri decem milia talēta. argēti p'o cen-
tum milia. ferri p'o z eris supra numerum: la-
pidū qz z lignoz maximaz copiam. Leuitas
qz diuisit in tres ordines: in garonitas: moy-

sestas z leuitas Aaronitas quocq; diuissit per
generationes et inuenit de eleazar. xvj. et de
ysamar. viij. Et elegit ex ynaquaq; illarum
vnū pontificē: p̄cipiens vt singuli ministras
rent a sabbato in sabbatum. sadoch tamen z
abiarhar p̄essent vn̄uersis. Et p̄tecerūt sor
tem coram rege de hebdomadibz ordinādis
De leuitis p̄o instituit curatores fabrīce tem
pli. xliij. alij habēt. xliij. milia. Et dicti sūt
nathinnet. Iudices
autem populi z scri
bas sex. ianitores au
tem dom' dei septes
alij habent q̄tuor milia: z tottides qui hym
nos dicerēt. Post hec diuissit exercitum in co
hortes. xij. Habebat autē cohortes. xliij. milia:
quā p̄cepit salomonē obseruare p̄ trecens
tos dies. Moyseitas p̄o aliquātū honorauit
Fecit enī eos custodes thesaurorū dei: z va
sorū que reges deo dīcare cōtingeret: z colle
cte ecclesie omnē dīsp̄ositionē suāz indicauit
deposcens filios suos vt non grauit̄ ferrēt
minimū. id est salomonē inter eos sublimatū
quā deus sic mandauerat sicut z ipse dauid
minimū inter fratres inuoc' fuerat. Descri
ptionem p̄o omnē et constitutionē edificij tē
pli omnibus suadentibus salomoni tradidit
Sed z tunc oblationis p̄missas faciēs tria
milia talentorū auri obtulit ad aditum z cur
rum dei faciendū: in
quo z cherubin esset
sub quo p̄stituerunt
arcaz. P̄ncipes ve
ro z sacerdotes z le
uite z seniores popu
li obtulerunt auri ta
lenta quinq; milia: z
stateres decem milia
argenti p̄o decē milia: z lapides p̄ciosos plu
res quorū custodiā habuit p̄nepos moyss
iabes vel iabius vt dīcunt alij.

De morte dauid. **Ca. III.**

Apropinquau-
runt autem dies dauid vt moreretur:
et iterauit salomon madata d
cultu dei et lege seruanda: et pietate et iusticia
circa suos: memoras pmissiōē dei sibi factā
de semine suo iugiter regnatura si custodie-
runt filij testamentū eius: et testimonia q̄ dōs-
ceret eos. Tria p̄o supaddidit de ioab: et fli-

lijs berzellat: et de semel dicēs. Flosti q̄ ioab
fecerit per inuidiāz duobz p̄ncipibz abner et
amase: quoz sanguinem effudit bellū in pace
id est sanguinē q̄ non debet fundi nisi i bello
fudit tpe pacis: et eoz cum quibz habebat pa-
cem: et posuit cruorem plij in baltheo suo: et i
calciamento suo. et cruor nō est respersus sup
arma ip̄i: q̄ cū eis non dimicauit. sed sup ve-
stes ei⁹ qñ pacifice eis loquebat. Et ē sensus
Non vi sed dolo occidit eos. Vel aliter. Ut
ri bellatores insignia operū suoz i armis su-
is describebāt ad ostentationē gl̄ie. Sed quoz
ioab hec tanq̄ facinora ostētare publice non
auderet: saltē in baltheo et in calciamento des-
cripsit. Et addidit dauid Facies ei⁹ iuxta sa-
pientia tua: ne descēdat pacifice ad inferos.
Sed et filijs berzellat reddes grām et erunt cō-
mētales tui. Semel q̄z semineum q̄ maledi-
xit mihi nō patieris esse innoxium. Et mortu⁹
ē dauid: et sepul⁹ ē in ciuitate dauid cuz rego
nasser. et anis. Circa
tumulū ei⁹ fecit salo-
mō. viij. loculos the-
sauroz quoz vnum
post mille trecentos
ānos aperuit hyrcanus
pōrifer: et alium herodes sicut infra dice-
mus. Alij vō nōdū manifestati sūt mechanici
ce artis modo recōditi.

Incidentia.

In diebus dauid kartago p̄dita ē vt q̄dam
volūt a calcedone tyrio. Vel vt alij dicunt a
filia ei⁹ didone. Quintus latinorū rex filius
latinus. Prophetauerunt autem sub eo na
than gad ⁊ asaph.

De morte Adonise z Joab z Semei.

Capit'm, III.

Edit autem salomon super thronum david patris sui et precedente tempore adonias supplicavit bethsabee ut impetraret a rege sibi dari abisag sunamitam in uxorem. Que cum ingressa esset ad regem: posuit est ei thronus ad dexteram regis: et ait. Paruula petitione deprecor a te: ne confundas faciem meam. Detur abisag sunamitis adonise fratri tuo uxorem. Et indignatus respondit. Quare postulas haec a me mihi. Postula ei et regnum. Ipse enim frater meus est maior me: et habet secum potentes abisai et ioab: et abisag est quasi regina et potens. Contra animam suam locu-

tus est adonias et in opprobriū patrī. **U**lti-
mū dñs: qz hodie occidet adonias. Et interfecit
eum p manū bananie filiū ioiade. Abiathar
qz sacerdoti dixit rex. Uade in agrū tuū: nec
ampli⁹ ad faciē meā: ingrediaris: vir mortis
es: s; h te liberat. qz sepe cum patre meo labo-
raſti: z portaſti arcā corāz eo. Abiecto igitur
abiathar translātū est sacerdotiū ad sadoch,
et de domo ishamar ad domū eleazari: sicut
samuel p̄dixerat hely. Fuerūt autē post fines
filij eleazari puati sacerdotio. v. Joseph qui
genuit ioathan: q mareoth: q asophi: q achis-
tob. Achistob autē genuit sadoch. Porro io-
ab fugit in tabernaculū dñi: z apprehēdit cor-
nu altaris. Et misit rex bananias vt aduoca-
ret eū. Et ait ioab. Non egrediar: s; moriar h
dō cū renūciasset bananias regi: dixit ei rex.
Fac ei sicut locut⁹ ē. **E**t interfecit eū banani-
as ad cornu altaris: z sepul⁹ est in domo sua
in deserto. Et p̄stituit rex bananiā p eo super
exercitū. Vocauit qz rex semel z ait. Habita
in hierlm: z nō egredieris inde Quācūqz die
transieris torrentē cedron: scito te interficien-
dū. Qui r̄ndit. Bon⁹ ē sermo regis: sic faciā.
Et habitauit i hierlm trib⁹ ānis. Factū ē autē
post hoc vt fugerēt sui semel ad achis regem
geth: et descēdit semel in geth: et reduxit eos.
Dō cū nūciatū esset salomoni dixit ad eum.
Cur spresius es. Insuriadū regis z mandatu⁹ e⁹
trāsgressus es. Reddet dñs maliciā quā feci-
sti patri meo in caput tuū: z interfecit eū rex
p manū bananie: z p̄firmatū est regnū in ma-
nu salomonis.

De somnio salomonis. Ca. V.

Porro salomon duxit in uxorem filiam pharaonis regis egypti de qua vt aiunt hebrei genuit filium quasi contra naturā: cū ipse adhuc ageret vndecimū annus: et induxit eam in ciuitatē dauid. Flondū enī sibi fecerat domū. Porro tria pposuerat se facturū domum domino: et domū sibi: et ambire hierusalem: muro triplici. Ut in pmo ambitu esset templum ⁊ mansiones hebdomadariorū: domus qz regia cum mansionibz domesticorū. In secundo habitarent potētes viri ⁊ pphete. Vnde infra legī de pphetissa qz habitaret in scdo. In tertio opifices. Post hec ascendit salomō in gabaon vt imolaret ibi in excelsō. Et cum dīcī gabaon non est ppiū nomen loci: sed

appellatū. ⁊ interpret collis excelsus. Iosephus enī dicit eū ascendisse in ebron: et obtulit mille hostias in holocaustū sup altare qđ fecerat moyses: ⁊ apparuit ei domin⁹ per somnū in nocte dicens. Postula qđ vīs vt dēmi tibi. Qui respondit. Dñe deus ego sum puer paruul⁹: ⁊ ignorans ingressum ⁊ exitū meū. Da ergo cor docile seruo tuo: vt possim iudicare populum tuū: ⁊ discernere inter bonū et malū. Et placuit fmo corā dño: ⁊ ait ad eū. Quia non postulasti iuxta verbū hominū dies multos: et diuicias et animā inimicorū tuorū: feci tibi fm sermones tuos: et dedi tibi cor sapientū instantū: vt null⁹ ante te similis tui fuerit. Sed ⁊ hec que nō postulasti dedi tibi: si tamē ambulaueris in vñs meis sicut pater tu⁹. Et euigilans salomon intellexit qđ esset somnū. Id est reuelatio facta p somniū. Et reuersus in hierlm coraz arca dñi grās agens obtulit holocausta ⁊ pacifica.

De iudicio meretricū. Ca. VI.

Quod due mulieres meretrices venerunt ad regem quaz una ait, Ego et mulier hec sole habitaui in domo una. Cumque peperissem tertia die post peperis et hec. Mortuus est autem filius eius, quem noctis silentio posuit in sinu meo, et filium meum viventem collocavit in sinu suo. Hanc facto diligenter inueniens: deprehendit illum non esse meum quem mortuum fuerat. Respondit altera, Non est ira. sed filli tui mortuus est: me autem visuit. Cumque mens omnium in huius rei discrimine hesitaret: rex soluit causam inopinante. Et allato gladio ut ait iosephus: precepit utrumque infantes diuidi: ut utraque medietatem visui et mortui acciperet. Quod audiens mater viventis commota sunt viscera eius super filio suo et ait, Obsecro domine date illi infantem visui: sufficet mihi si videam eum viuere. Altera dicebat, Nequaquam sed diuidas. Et cognoscens rex vocem utriusque de vero cordis fonte perlatam ait, Date huic infantem viuui. Hec est mater eius. Et attendens omnis israel diuinam sapientiam in rege esse: timuerunt eum: et ammirati sunt assessores eius qui prius sententiam quasi ab adolescente platam deridebant. Porro bananias erat super exercitum, sadoch autem sacerdos: azarias filius nathan super custodes regis: zabud filius nathan sacerdos regis. Id est cancellarius: et bysuar propositus domus, procurator:

et aduram sup tributa.

De pfectis salomonis et inuentioe exorcismorum.
Capitulum VII.

Habebat autem salomon.

salomon. xij. pfectos sup omnes isrl' p singulos menses singuli pcebebant necessaria regi et domui eius: quoz vn' reliquis pcedebat: scz achimaas. habes bez samath filia salomonis in vxorem: l3 et vnus de reliquis aliam haberet filiam salomonis. Erat autē cibus salomonis p dies singulos xxx. chori simile: et septuaginta chori farine. decē boues pingues. et. xx. boues pascuales. et. c. arietes. excepta venatioe ceruoz et caprarū. bubalozū et autū alulū. Sed et pisces q' tidie ab alienigenis portabāt. Et erat sūma par in terra: et habebat salomon equoz curulium. xl. milia. et. xij. milia equitū. quoz medietas regi in hierusalem obsequēbat. reliqui p' p vicos regios dispersi manebāt. Prefectus p' ille qui ministrabat expensas mense equis ordeē et paleas ministrabat: deuehens oia ad locum vbi rex morabāt. Et pcedebat rex sapia oēs orientales: et egyptios et hebreos etia3 quattuor filios moal nominatissimos: emā et ethan. calcal et dozea. Et scripsit libru de canticis et modulationibz in numero veru suū. v. millū. Parabolaz q3 scpsit tria milia. Et disputauit de natura arborū et herbarum a cedro vsq ad yfopū. De natura q3 oim ani mātiū philosophat' ē p vnuquodq gen' parabolā dicēs. Excogitauit etia3 adiurationes quibz egritudines solēt mitigari. Alias q3 q bus demones eijcerent: et alias q3 obstricti nō redirēt. Excogitauit etia3 caracteres q in scribebāt gēnis: q posite in naribz arrepticij cū radice salomonī monstrata statim eū a demonibz liberabat. Nec sciētia plurimū valuit in gēte hebreozū. et maxie necessaria erat. An aduētū enī xpī sepl' hoies a demonibz vexabant q' hoies vltimos ad infernū qnq3 detrudebāt. Ioseph' q3 testat' se vidisse quendā cleazarū exorcistā corā vespasiano et filiis ei' et tyrānis in hūc modū pdictū curātē vexatos a demonibz vtr pbarēt eis demonē egressus p nares cū spū anbelā

tis vas aque ponebat i medio et impetabat demoni egressi
Ioseph' nec gemmā nec herbam nominat. Sed fuit gemma cristallina: et iter anulum

argumentū sue egressi
onis et ita fiebat.

et gemmam ponebat
radix cuiusdā herbe: q a qbusdā porragon dicitur. ab alijs sal terre v' salterna: ab alijs sartacēnica: et circa incastraturā in argēto per sculpta erat. vij. nomina dei p'cipua p q legif creasse celū et terrā: sicut in libro imaginū habet. et alia trā nomia sculpta erat i lapide ab alijs diuersa. Si modū curandū scire desideras leges libru imaginū et ibi oia inuenies.

De operarijs tēpli. Ca. VIII.

Misit autem salomon.

salomon ad hyrā regē tyri dicēs. Volo edificare tēplū dōmīno sicut locutus est patri meo. Precipe ergo seruis tuis vt pcedant mihi cedros d libano: et mercedē eozū dabo tibi quā petieris: et rescripsit ei hyram dicens. Serui mei deponent ligna d libano vsq ad mare. et deferent ea in ra

tibus vsq ad locū quē signaueris mihi: et tu d portu tolles ea pbebisq3 necessaria i cibos domui mee. Itaq3 hyrā dabat salomonī ligna cedrina et abiegna: q3 abundant sydonij. Salomon autē supplebat inopia eoz i cibis pbens hyrā singulis annis choros tritici. xx. milia. et toridē ordeī et totidem batos olei. eā demq3 vini mensuraz. Porro salomon elegit operarios de israel. p'selectos. De israelit' enī neminē seruire fecit. Et erat indicio. xxx. milium virozū. Id est sūma eoz qbus hec indicebant. Vt forte indicio ē determinata hominum collectio sicut chooz et legio. Et mittebat eos in libanū cum seruis hyram: decē milia p singulos menses vicissim: vt duobz mēsi bus reuertētes ad p'p'ia requiescerent: vt q' rto mense p'iores ad laborē denuo remearent et p'erat aduram hūc indicationi. Statuit autē salomon. lxxx. milia latomoz. Id est lapidifce forum in monte qbus p'fecit de israelitis tria milia. et. ccc. q p'ceiebant operarijs.

Latomi sūt p'p'ie q in lapidicina cruderant lapides et sapa. Cemētarij qui dolant et cōponūt. Biblij p' qui sculptūt imagines.

Porro latomi i lapidicina lapides gran des et p'ciosos. id est marmoreos scopulabant et qdrabāt qui adeo grādes fuerāt i fundamēto vt dicit iosephus q mult' ex eis

habebant in longitudine cubitos viginti. in latitudine decem. in altitudine qnq3. Quadra tos qdem lapides dolauerūt cemētarij salomonis et cemētarij hyrā. Dolatos p' pparauerūt biblij poliētes et sculptētes nō solū lapides s3 et ligna. Est autē biblos ciuitas phenicis: de q ezechiel. Senes biblij et prudentes e'. Et sic oia extra urbem dedolata et pfecta sunt q malleus et securis et omne ferramētūz nō sūt audita i domo dñi cū edificaret. Fuerunt autē equoz q onera portabāt septē milia. Fabulant iudei ad eruderādos lapides celest' habuisse salomonē sanguinem vermiculū q tamir dicit: q aspersa marmora facile secabant quez inuenit hō modo. Erat salomon i studio hūis pullū et inclusus ē pullus sub vase vitro. Quē cū videret strutio: s3 habere nequirit: de deserto tulit vermiculū: cuius sāguine linituit vitru et fractū ē. Vides autē salomon cacumē mōtis mozia vbi edificauit tēplū angustū deiecit illud i in aream spacijs amplioribus diffudit.

De edificatione tēpli. Ca. IX.

Hisctū ē aut post.

quadringētos et octoginta ānos egressiois israel de egypto: āno quarto regni salomonis. mēse scdo: qui 3yus apud hebreos dicit: apd nos maius. cepit salomon edificare domū dōmīno de candido marmore qd partū dicit ioseph' tamen dicit anno qngentesimo scdo egressiois de egypto describens etiā annos etatū pcedentiū: dicēs ab abraam fluxisse ānos mille. xx. A diluio mille qdringētos. Ab adam tria milia cētū et duos. Habebat autē dom' in longitudine cubitos. lx. in latitudine p' xx. Pars quidez anterior q sancta dicit' et erat ab oriente. xl. cubitozū erat in longitudine. Reliqua pars ad occidentē viginti cubitozū erat: et dicebat sancta sanctorū. Porro in altitudine. xxx. cubitos habebat vsq ad primū tabulatū sup qd scda mansio erigebatur. xxx. cubitis vsq ad scdm tabulatū. Tertia p' mansio erat. lx. cubitozū vsq ad tertium tabulatū: qd erat tectum domus. Et sic tota tēpli altitudo i. cxx. cubitos

ascendebat. Iosephus tamē mentionē nō facit nisi de duobz mātionibz: vnicuiq3 ascribēs cubitos. lx. sed duas inferiores sub vna comprehendit. Et erat portic' ante faciem tēpli habens lōgitudinē iuxta tēpli mensurā. lx. cubitoz. et latitudinē. x. cubitoz: surgēs in altūz vt dicit ioseph' vsq ad celsitudinē tēpli: et fecit in tēplo fenestras obliquas. i. exteri' angustas et interi' obliquādo diffusas. Has excogitauit salomon. Trabes autē posuit i domo p transuersū p tria loca in sūmitatibz tēplū mātionū adeo longas: vt forinsec' capita eaz pminerēt ex vtraq3 parte. Et edificauit sup capitā forinsecus pminētia tria tabulata ad deambulandū circa tēplū q in euāgelio pīna cula tēpli dicit' q quomodo facta esset i vtroq3 latere satis elucet. Quomodo aut fuerit in fronte orientali et occidentali nō memini me legisse nec sup hoc me somnare aut libet aut licet. s3 q ibi fuerāt credidit: qd videtur velle iosephus dum ait de euerfione tēpli. Latitudo p' tabulatoz differens erat. Tabulatum enī qd erat subter: quibz cubitos habebat latitudinis: et mediu sex cubitos. et tertium seprem. Qd ad lram quidam tradunt factūz vt in superioribz tabulatis manentes non impedirent ad aspiciendū inferius per obitaculūz inferiorū. Hebreus tamen dicit tria tabulata parem habuisse latitudinem: vt si a sūmo vsq ad imum plumbata cementarij dimitteret eozū ppenderet equalitas. Verūtāmē inferius tabulatum: quibz cubitozū erat in latitudine. mediu p' sex: quia murus superior artior factus: quasi p cubitū retract' erat. Vltimū vero tabulatū septē cubitos habebat p retractione muri superius similiter factūz. Fuerunt qui dicerēt: inferius tabulatū septē fuisse cubitozū et mediu sex: vt ascendendo artaret tabulata sicut et murus. Et corrigunt litterā p subter ponendo super. Vel etiam legunt subter dicētes: tabulatūz qd subter erat non loco sed numero. Sicut enī altum dicit' et pfundū et supremū. sic et subter dicitur loco qd infra positūz est. subter p' numero ad qd ascendit numerādo. Nec autē tabulata sic erāt cōiuncta muro: vt ei nō hererent. id est muro infixa nō essent. Trabes tamē de muris pminēbant. Porro i extremitatibz cuiusq3 tabulati vt deambulātes ab iniuria lapius defenderent edificauit luriculas tanq3 appodiatio nes q i regū latera vocāt: i paralippomenon

cæcellis: de qz altitudine nescim: nisi de supre-
mo qd habuit in altitudine qnqz cubitos.
De ornatu inferioris domus. Ca. X.

Porro murus i-

ferioris mansionis intrinsecus vn-
diqz opertus erat tabulis cedrinis
trabibz qz solari affixa erat laquearia cedri-
na. Pavimentu qz domus rectus erat tabu-
lis abiegnis, tabulata qz laterum et laquea-
ria trabibz et pavimenta tabulis aureis operie-
bant cum clavis aureis: quoru singulis erat
L. sicloru. nihilqz erat in illa inferiori pre tem-
pli qd auro non tegeret: ita vt vultus ingre-
dientium faceret auri lumine resplendere. Por-
ro in iunctura tabularu fecit anaglyphu. id e-
celaturas vel tornaturas in iuncturis fabrefa-
ctis ne locus iuncture deprehendi posset. In
medio qz tabule erant imagines pminentes
cherubin et palme. Hec qdem in tabulis ce-
drinis celata erat: sed auro tecta vt in ipis ta-
bulis aureis. Oraculu aut qd dicit sancta sa-
ctoru habebat. xx. cu-
bitos longitudinis. et
xx. latitudinis. et xxx.
i altitudine. In littera
tam habet: et xx. cu-
bitos altitudinis. qd
intelligendu e de pa-
risete interposito iter
facta et oraculu. Sicut eni in tabernaculo co-
lune interposite fuerut qbus appendebat ve-
lum. sic interpositus est in templo partes cedri-
nus: no ascendens in altu nisi p. xx. cubitos. x.
cubitos qui superant vsqz ad laquearia inia-
ctos relinques: vt fumus aromatu ascendens
de altari p apertura suplorem libere intraret
in oraculu. Erat aut totus paries tectus au-
ro: habens anaglypha: cherubin et palmas ad
modu parietu. Hinc pariet appensu erat ve-
lum de qtuor coloribz cui intertexta erat cheru-
bin tante tenuitatis: vt parietis no phiberet
aspectum. Qd totu pariet operiens forte vs-
qz ad laquearia ascendebat: qd legit in euan-
gelio scissum fuisse a summo vsqz deorsu. De
interiori scemate superioru mansionu non le-
git nisi qd dum consummare edificiu positus
est lapis in angulo superiori: non sine gradt
omniu ammiratiõe. Cum eni edificaret et in
fundameto et in muro cum locare niterentur
non est inuentus locus eius: donec in angulo

superiori et postremus omniu puenissetime
positus e fm qz pdixerat dauid. Lapidẽ que
reprobauerut edificaret h fact? et. In sumi-
tate qz muri p giru affixa erant aurea verina
ad hois magnitudines ppter aues abigedas
vt de longe aspicietibz qsi silua aurea videret-
tur. Per giru qz mu-
ri erat labiu exteri? a
quo depedebat gra-
des vne auree cum
papiis aureis: adeo
fabrefactis vt sursum
aspicietibz quasi ad
instar autum moue-
ri sepe videret. Por-
ro iuxta terram: osti-
um lateris mediu in
pariete erat domus
dextre. id est meridi-
ane. et per cocleaz tes-
tudinis ascendebat
in mediu cenacu-
lum: et a medio i ter-
tiu: hoc est per ascen-
sum tortuosum qui
vulgo vitis dicitur:
qui factus e ad simi-
litudinem coclee tes-
tudinis. Josephus
tamẽ describit ascen-
sum factum per me-
diu muri abscondi-
tum: facilem et securu
in parte muri exteri-
oris fenestratum sufficietẽ. Ostiolu qz ascen-
sus dicit fuisse iuxta terrã in angulis antero-
ribz vtriusqz muri. Fecit autẽ in introitu te-
pli postes de lignis oliuari quadrangulos: et
duo ostia de lignis abiegnis altrinsecus: et
vtrūqz ostiu duplex erat: et seinuicem tenens
aperiebatur. Et sculpsit in eis cherubin et pal-
mas et celaturas valde eminentes: et operuit
omnia laminis aureis ope quadro ad regula-
Foras iste tate venustat? erat: q etiam dauid
pphetans de templi destructione: eas nomina-
tim expressit dices. Exciderut ianuas eius i
idipm. Et vt ioseph? ait. No erat i eis lignu
maius palmo. Qd forte notat in regu cuz di-
citur ope quadro ad regula. Et erat altitudo
eaz. xxx. cubitoz. fm altitudine inferioris ce-
naculi. S; q dicit ioseph? altitudine eaz. xx.

Pampinus est folli-
cul? sub q fructus vi-
tis a frigore vel ardo-
re defenditur atqz ad-
uersus oem iniuriam
munitur. Ideo qz alicu-
bi interclusus est: vt et
solem ad maturitates
fruct? admittat et vni-
bram faciat. Et dicit?
Est pampinus eo qz d
palmitẽ pendeat. Est
autẽ feminini generis
et dicitur hec pampi-
na. et facit genituum
pluralem harum pa-
pinarum.

Sensus est in pariete
meridiano qui di-
citur dextrum lat? ad
differetiam aquilona-
ris lateris qd erat sini-
strum: erat ostiu per
qd ascensus erat ad
cenaculum.

cubitoz. videtur falsum esse qz tanta erat la-
tudo templi. ergo ab oriente non erat mur?
Sed in regum est determinatio vbi dicit. Osti-
um duplex erat et seinuicem tenens aperieba-
tur. Erat quippe latitudo muri decẽ cubitoz:
altrinsecus: et apertura in qua erant fores simi-
liter decẽ et ita in muro orientali altrinsecus
supererat quinqz cubiti. In apertura qz erat
quattuor fores: due extrinsecus et due intrin-
secus: quaru vnaqueqz habebat latitudines
quinqz cubitoz. Et erant sic artificiose com-
posite vt clausẽ qsi continuu parietẽ facerent
intus et extra. Aperte sibi in medio spissitudi-
nis muri obuiabant: et totam eius latitudinẽ
tegebant. Et sic artificiose sibi adhibebat: vt
quando clauderentur exteriores: clauderetur
et simul interiores. Nullus eni in templo no-
cte remanebat qui clauderet eas inter? Eū-
qz aperiebantur exteriores: aperiebant etiaz
simul interiores. ppter ea dictum est. Ostium
duplex erat et seinuicem tenens aperiebatur.
Porro in pariete oraculi fecit duo ostiola de
lignis oliuari: et postes angulorum quinqz
vt i quinto angulo medio cardines affixi sta-
ret circa quos ostio-
la mouebatur et erat
i ostiolis anaglypha
cherubin et palme.
Quidam tamen dñ-
cunt: postes angulo-
rum quinqz subau-
di cubitoz erant.
In oraculo aut erat
arca et ppiatorum
et cherubin q fecerat
moyses i deserto.

Nota duplicem esse
opinione de ostijs
illis. Dicit enim qui-
dam in vtraqz parte i-
troitus: qui erat decẽ
cubitoz: ostiu vnu
fuisse: quoru vtrūqz
habebat sibi consun-
ctum ostium: vt vides
mus i fenestris qbus
dam: et tam ipm qz an-
teru sibi erat quinqz
cubitoz. et ita ex vtraqz parte erant quasi val-
ue: quarum vtraqz decẽ cubitos habebat:
vt eis apertis altrinsecus cooperiret latitudi-
nem: vt pot? spissitudinẽ muri. Et quasi co-
tinuus paries muri apparebat. Quando vero
clauderentur: replicabatur illa duo altrinse-
cus annexa. Alia opinio est vt altrinsecus in
angulis ipsius muri fuerint duo ostia ita qz q
libet quattuor angulorum suuz haberet ostiu
vnu quodqz hoc cubitu: et dum clauderetur
duo exteriora: arte quadã clauderent interio-
ra. Vtrūqz istoru potest applicari littera. Pla-
nius tamen sequenti.

De duobus cherubin. Ca. XI.

Ecit autẽz salo-

mon duos cherubin d lignis oli-
uarum decẽ cubitoz altitudi-
nis: stantes sup pavimentu in lateribus arce
et habentes pedes obliquatos: quasi ad de-
ambulandum eleuatos opertos auro puris-
simo: habentes alas aureas: singulas quiqz
cubitoz: quaru due extendebantur super ar-
cam: et obuiam sibi venientes iungebantur
super eam: regentes sanctuariu infra se posi-
tum. Alas autẽ duas extendebat altrinsecus
ad parietes: ita vt ala vni? rangeret parietem
et ala alteri? parietẽ alteru. Porro extra parie-
tem in facta posuit mensã ad aquilonẽ. et can-
delabru ad austru. Inter que mediu erat alta-
re aureum qd fecerat moyses in deserto. S;
preter illud candelabrum posuit alia candela-
bra aurea eiusde scematis: sed maioris qua-
titatis. v. hic. et. v. inde. Similiter cum men-
sa quã fecerat moyses: posuit alias decẽ men-
sas eiusdem scematis: sed maioris quatitatis.
quinqz hinc et quinqz inde. Inter hec aut po-
suit altare thimamatis: et vestiu illud cedro
qd etiaz dicitur altare oraculi. id est corã ora-
culo. Per hoc intelligitur fuisse aliud altare
qz qd edificauit moyses. Illud eni erat d lig-
nis sethim circutectum ex omni parte auro.
Illud autẽ vestitu erat cedro. Proinde itel-
ligitur hoc altare fuisse de lapidibz quos fer-
rum no tetigit: et erat opertum per circuitu ta-
bulis cedrinis. Sed et ille opte erant ex omi
parte laminis aureis: cui? quantitatẽ no me-
mini me legisse. Illud vero modicu altare qd
fecit moyses i deserto forte repositu erat in sa-
ctasancoru no ad vsus quotidianos thimã
matis. s; ad aliquos vsus singulares: quando
semel in anno ingrediebatur sacerdos cum san-
guine. Hoc autẽ inde potest perpendi: quia
dicit apostolus: in factasancoru fuisse aureu
thuribulum: et hic erat ornatus templi in in-
terioribus.

Porticus. Caplin. XII.
facie vero te-

pli erat porticus q in euangelio di-
citur vestibulu templi: habens co-
lunas creas in longitudine sui dispositas: in
medio quaru erant due mirabiliores ceteris
posite ante fores templi: habentes in medio
sui spaciũ decẽ cubitoz fm latitudinem

porte templi. Quatuor talis erat compositio. Stylus vel stipes colūne. xliij. habebat cubitos altitudinis non plane sed valliscular? xxxv. cubitorum altitudo habebat in circuitu canalis ut legitur in paralles cauationes que lippomenon. tuor digitorum et erat fusilis et linea duodecim cubitorum ambiebat illum. Si quis vellet rotunditatem tangere Vel forte in medio colūne: linea fusili opere circūducta erat. Epistilium quo colūne super quod locandū erat capitellum: lat? erat stipite et rotundū opere reticulato celatum. Capitellum autē superpositum epistilio fusile erat: et quing? cubitorum altitudinis et in suprema parte erat lillatū. Latera vero ipsius ex omni parte in modū rhenis et catenarū erant: p?exta adeo artificiose ut rhenia et catene magis videretur appposita quā insculpta: vel quia solida non erant perforata vndiq? fusa sunt: ut connectio nes rhenis formā exprimeret. Septena verum suum retacula erant in capitello vno. id ē seprem ordines habentes eandē celaturā: totū circuitū capitelli per gīrū occupantes: vel ab inferiori parte capitelli usque ad supremam erant isti septē ordines dispositi ascendendo. Super capitellū quo erat quasi funiculus super quē positum erat reticulū tegens eius summitates: et descendens aliquantulū circa latera capitelli in circuitū. In cuius extremitate dependebant in duobus ordinibus. cc. malogranata. In epistilio quoque columnne super quod sedebat capitellus dependebat malogranata. Legitur enī quod capitella erant super summitatē malogranatorum. Eiusdem compositionis erat columna altera. De compositione quoque basium non legi. De due columnne propriis nominibus vocabat. Tum propter sui magnificentiam. tum propter futurorum multam p?figurationē. Dextera dicebat Jacchim. id est firmitas. Iosephus vocat eā thalamū sachim. Sinistra dicta ē booz vel boz quod sonat robur vel in robore. De reliquis columnis vestibuli et modicis agit historia dicens. Capitella autē que erant super capita columnarū: quasi opere lili fabricata erant in porticu quattuor cubitorum. et rursus alia capitella in summitate columnarū desuper iuxta mensuram columnne contra retacula. Porro de compositione columnarū tacet. Capitella vero earum minora dicit vno cubito prioribus capitellis. De scemate eorum tamen dicit quod erant lilia

ta. et habebant retacula superposita. Quod autē sequit malogranatorum. cc. ordines erant in circuitu capitelli secundū: ambiguit ē vtrū hoc dictum sit de capitellis minoribus: an recapitulando dictum sit de capitellis prioribus. Has columnas fudit hyram tyrius plenus sapientia ad faciendū omne opus ex ere: filius mulieris vidue de tribu neptalim patre quo tyrio. Sed et omnia utensilia templi erea et quicquid in eo de ere factū est: fudit hyram in capestri regione iordanis in terra argillosa: et inter sochor et sarchan. Hec te moneat quod aliquādo de ere: aliquā de auricalco dicunt facta: quia idē est cui splendor et pulchritudo similis erat auro ut dicit iosephus. In hoc vestibulū ascendebat ab atrio sacerdotum. xij. gradibus secundum iosephum. Quidā tamen dicunt. xij. secundum visionē ezechielis. dicunt enī in multis concordare compositionem templi materialis cum compositione templi spiritualis quod vidit ezechiel.

De cubiculis et cenaculis hebdomadario rum. Caplm. xlii.

Edificavit autē salomon in circuitu templi post vestibulū. xxx. paruas domos que sunt copulatione totius templi spaciū intrinsecus ambiebant. Harū singule habebant quing? cubitos latitudinis. et tantūde longitudinis et. xv. in altitudine. Ingressusque earum ita fecit ad iusculum: ut ex alia ingrederet ad aliam aliquo spacio interposito. Et supra eas edificatę erant alie equales eis et mensuris et numero: ita ut latera templi tria per circuitū tegerentur domunculis usque ad primū tabulatū exteri. Reliqua quoque pars templi superior: circūedificata non erat: sed libere videri poterat. Non fuerūt he domuncule pastoforia vel exedre ut quidā putant: de quibus postea dicemus sed fuerūt cubilla et cenacula hebdomadarioz et gazophilacia valoz et vestium templi.

Sic enī exterior longitudo templi fuit tamen cubitorum et latitudo. xxx. tunc ambitus triū muroz habuit tamen. xli. cubitos ad quē ambiendū sufficerent domuncule. xxvij. quinquies. xxvij. faciunt. xli. Credendū est autē quod predicta quantitas templi fuit inter muros intrinsecos. et murus habuit decē cubitos latitudinis. Ergo longitudo exterior: fuit. lxx. cubitorum hinc et inde. latitudo occidētalīs. xli. quā

clit. clxxx. Ad quos implendos necessarie essent. xxxvj. domuncule si continue essent.

De atrio sacerdotum. Ca. xlii.

Edificavit autē atrium interius tribus ordinibus lapidum politoz et vno ordine lignoz cedarū. Porro plura fuerūt atria circa templū ut in psalmo legitur. Qui statis in domo domini in a. domo dei nostri. De interiori tamen atrio merito fit in regū. d eodē et de secunda tractat iosephus. Sed propter hec duo etiam fuerunt alia duo. Igitur atrium interius erat platea grandis ex omni parte circa templum diffusa: per quadrū que per forib? repli ad orientē plurimū extendebat: quia ibi erat altare erum: et luteris. et ibi ministrabant leuitē et sacerdotes corā domino. Circa vtrūque quoque la tus templi non adeo diffusa erat. Ab occidēte quoque strictior: cui paulmentū vario marmore stratum erat: et diuersis imaginibus venustatum. Hoc atrium cingebat murus breuis in altitudine tamen triū cubitoz. et erat vnus cubitus latitudo vni coloris. secundus lapidū alterius coloris: et tertius tertij coloris. Intus autē erat vestit? cedro: et positus erat murus per gīrū in extremitate huius atrij: ut ceteros a ministris ab ingressu atrij phiberet. Ad hūc se appodiabāt psallētes: et pueri ad populum super hūc inclinati loquebant. In eodē muro stabant colūne equis intervallis dispositę: populuz extra stantē ad legem sanctimonie pmonētes alle lris hebzeis. alie grecis. alie latinis. et ne in locū sanctū transiret phibentes. Hic ambitus muri proprio nomine vocabat glon. latine quoque cācellus. Vnū solū habebat introitum ab oriente contra portas templi: habens aperturam xxx. cubitoz sine forib? usque ad hunc introitum ascendebant viri et mulieres deferentes oblationes suas ad ministros sibi occurrentes. Nec licebat eis nisi in quibusdā casibus vltis? transire: et ascendebat ad ipsum per. xliij gradus. Hoc atrium dicebatur atrium interius vel atrium sacerdotum: quod etiam illi qui erant aaronite sed propter maculā aliquam offerre non poterant. non intrabant: sed de paribus sacrificioz alerent.

De atrio mundoz. Ca. xlv.

Est illud atrium et infra ipsum in decliu latere montis positū erat secundum atrium: quod dicebat sanctū: quod iosephus vocat aulam vel basilicā grandē. Erat autē diffusū per circuitum circa atrium interius: longe tamē malus eo: et paulimētatur vario marmore. Erat quoque circuitus septū muro in altitudine. xxx. cubitoz interius: exteri? quo altitudinis. xli. cubitoz secundum de clinitatē collis. Et sic altus esset: non ascēdebat tamē usque ad fabricam templi: nec ipsius aspectus phibebat. Erat autē murus iste ad occidentē simplex et nullam habens portam. In vtroque vero latere et in fronte orientali habebat portę circūiacentes instar claustrij monachozum: in quibus erant columnę singuloz lapidū diuersi coloris cum basibus argenteis. Camere quoque porticum et laquearia cedrina erant. Latitudo quoque portic? xxx. cubitoz. In latere meridiano erant quattuor porte duplices valuas habētes: quę laminis aureis et argenteis miro ope decorate erant. Eiusdem numeri et eiusdem scematis erant porte in latere septentrionali. In his sedebāt ianitores ut arcerēt imundos ab introitu huius atrij. Porro in orientali fronte erat porta quę speciosa dicebatur: habens valuas de eborinthio factas. In angulis huius frontis erant due porte modice: per quas ascendebant mulieres ad offerendum. Vel forte ministri descendebant in occursum earū: ibi ad suscipiendas earum oblationes. Per has portas quas diximus ascendebant vndequeque viri mundi in atrium secundum: ut orarent sub diuo tpe serenitatis: sub porticibus tpe tēpestatis. In platea huius atrij orientalis vendebant animalia et volucres ad offerendū. et mense numularioz stabāt ibi: quos euerit dominus. In porticibus autē circa portas stabāt gazophilacia diuersi generis ad recipiendas oblationes ingredientium. In porticibus laterū erant pastoforia. id est loca sepata ad comedendū in quibus sacrificantes de partibus sacrificioz que eos ptingebat vescebant coras domino. Quidam tamē volūt quod ibi tamen a foris venientes a finibus israel comedebant. et ob hoc dicta pastoforia. In eisdē porticibus erant cathedre et sineedre et exedre. tria genera sediliū: ut ait Isidorus. In cathedris sedebant doctores in ginnasio. In sineedris sedebant auditores in p?istorio. Et dicebāt sineedre. quę p?essus. In exed

dris autē sedebant assessores cum iudice quādo secreti? aliquid tractabāt. q. in locutorio. Et dicebant exedre. q. assessus. illic exedra sepius ponatur p. thalamo. Hoc atriu scdm sepe in euangelio dicit tēplū: vbi dicit q. oues et animalia vendebant in tēplo: et q. iesus docebat i tēplo: et q. filij israel orabāt in tēplo zc. in hunc modū.

De atrio mulierū. Ca. XVI.

Porro sub hoc atrio erat atriu tertiu similiter i decliū latere montis positū: eiusdem cōpositionis cū secūdo et si nō tante venustatis: nec tam p̄ciosi ornatus. In hoc orabant mulieres munde tm̄.

De atrio imundoz. Ca. XVII.

Ifra illud atrium erat et quartū: in quo orabāt viri imūdi et mulieres. et gētiles. cuius murus extērior in radice collis positus erat et ascendebāt. cccc. cubitis vsq. ad verticem tm̄ collis: in quo situm erat templum: et ita muri atriorum in nullo prohibebant aspectum templi: nec eorū qui ministrabāt i atrio interiori.

De altari et marteneo. Ca. XVIII.

Porro i atrio ite riori erat altare ereū: factus ex lapidibz impositis circūtectus ex ea pte ere: lōge maioris q̄ntitatis q̄ illud portatile qd factū fuit in deserto. xx. cubitoz. longitūdinis et totide altitudinis. et erat sub eo foruea grandis: in quā p. foramen in medio altaris positū cineres defluebant: et sanguis q. ad crepidinē altaris fundebat inflebat in eam. Quandoq. p. mundabat fouea p. fenestram q. erat ad orientē. Altare p. qd fecerat moy. ses ppter reuerentia suā in aliqua. parte atrij reservatū est. Qd quidaz tradūt ibi p̄māsisse vsq. ad euerisionē tēpli factaz per romanos. Immo etiā postea cū gētiles habitauerūt in hierusalē fecerūt ex eo horologiu sibi. De loco p. huius altaris: et quō imolantes ad latius eius imolarent corā domio supra satis dicitur est. Porro in eodem atrio posuit salomon mare eneū fuisse: quod nos lauatozū dicere possumus: vt i eo sacerdotes ministrant abluerent pedes et manus. Quod iosephus vo-

cat cantari ingentem in scemate emissērij factum cui. latitudo decē cubitozū erat p. diametru a labio vsq. ad labium. Altitudo p. erat quinq. cubitozū a labio scz vsq. ad fundū. spissitudo vero erat. iij. digitorū. In superiori parte adeo latius erat q. resticula. xxx. cubitozū cingebat illud p. circūctum. sed paulatim in descensu angustū fiebat adeo vt circa fundū resticula decē cubitozū ambiret illud. Supremus et labiū repansū erat ad modū lilij. In lateribz autē eius extrinsecus duo ordines erant sculpturaz. historia tarū. id est historias aliquas habentū. Capitebat autem duo millia haros. id est tria millia metretas. Bat. enī capite metretā et dimidiū. Et est batus mensura trium modiozū eiusdem capacitatis cūlus et ephi. Sed et batus ē mēsurā liquidozū: ephi vero aridozū. Porro basis super quam stabat habebat. xij. boues eneos et fusiles: e quibz tres respiciebant ad aquilonem. tres ad occidentem. tres ad meridiem. tres ad orientem: quozū anteriora m̄ prominebāt sub mari: posteriora vero intus latitabant.

De luteribus. Ca. XIX.

Ecit quoq. salomon decē luterēs eneos et fusiles altitudinis q̄ttuor cubitozū. Erat autem in summitate luteris os recuruatū interius: et adeo angustū: vt vnus cubiti esset eius latitudo. Fundus vero eiusdem erat latitudinis cubiti et dimidiū: iuxta quantitatem basis sup. quā sedebat. Quadraginta baros capiebat luter vnus. In eis abluiebāt itestina et pedes holocaustozū et erāt oēs eiusdem facture sicut et bases q. bus insidebāt. Erat autē basis i inferiori pte i lōgitudine et latitudine habēs q̄ttuor cubitos p. quadrū. in altitudine p. triū cubitozū. Et ascendēdo paulatim angustata vsq. ad cubitū et dimidiū iuxta q̄ntitatē fūdi ipsi luteris.

Eratoz cōposita ex q̄ttuor tabulis quibz q̄nta erat superposita quadrata. et ex omni parte aliquatū excedens summitates altiarum habens in medio sui eminentē concavitatem rotundā: in qua sedebat luter. Ip̄m opus basis interrasile erat: et in iuncturis tabularum p. quattuor angulos erant sculpture eminentes ad modū colūnaz: quas quidam dicunt vocari media intercolūnia quadrata. tamen quidam legunt ibi media intercolumnia quadrata: vocantes columnā mediam tabulam inter quattuor tabulas superpositas. Latera p. basis a media parte supra insculptas habebant coronulas et plectas: et in medio earum leones et boues et cherubim. et super colla leonū et bouū et subter erāt lora ex ere pendencia quibz ligati videbant. In summitate vero q̄ttuor columnarū angulariū erant humeri expansi in similitudine manus humane et pedis aquilini: sup. quos tabula ferens luterem ita erat coaptata: vt naturaliter inserta videretur. Et habebant ille colonne proprias celaturas. homines. arbores. et aues. Porro altera media pars basis q. erat circa terrā: habebat per girū rotas eminentes cubiti et dimidiū: et que in rota fieri solent axes et radios cātos et modiolos: omnia fusilia. Et circa eas posite erāt varie celature. Et hec omnia adeo fabricata erant: vt non celata sed q̄si apposita per circūitū viderentur: et basis quasi rotis circūstantibz vehi videbāt. Una erat fusura et mensura et sculptura decē basiū et luterū. De sculptura tamē luterū nihil meminī me legisse. Horū quinq. in atrio templi steterunt ad dexteram et q̄ncz ad sinistram ad hunc vsū. Athinnei pus lauabāt membra hostiaz in piscina pbatice. et lora tradebant sacerdotibz q. ne qd interm eis sordis adheisset: luteribz ea immergebāt: vt resincerata supponerēt altari. Porro lauatoria hec i hūc modum posita erāt: vt ingredietibz atrium sacerdotale. pmo occurrebat ad meridiē mare eneū ad abluendas manus. postea p. gredientibz occurrebant decē luterēs ad intinguenda mēbra hostiarū: rursum p. gredientibz occurrebat altare eneū similiter ad meridiē positusq. hostijs sup. alta-

re redibāt sacerdotes offerētes ad mare eneū et abluiebāt ibi pedes et manus: vt sic loti p̄sumarēt sacrificia. id est intrarēt tēplū cum prunis et thimiamate ad adolendū illud sup. alta re in odorem dñi.

De vasibz altaris. Ca. XX.

Vasilia vero altaris eneī fecit byraz ex ere lebetes ad fulcipēdos cineres et prunas altaris: ollas qz et caldaria ad coquendas carnes et hamulas. i. fulcūlas ad extrahendas carnes vel disponendas: et arpagiones. i. furcas ad cōponēdū ignē et mēbra hostiaz defu per disponēda. et scutras vasa scz cōlis amplitudinis in ore et fundo ad calefaciendū. Iosephus addit et trullas: forte ad cōgregandos cineres vel eruendos: vel ad vertendū paulū mentū. Porro vtenilia templi aurea erāt vel argētea. Vtenilia p. candelabroz aurea erāt de quibz in exodo legit. Fumerū p. vteniliū q. fecit salomon tpe. pcedente ponit iosephus: mēfas scz sup. quas iacebant fiale et patere. et mortariola. et patene ad offerendam similā. et crateres in quibz similia cū oleo miscebant: et assarones in quibz libamina mēsurabant. Thuribula qz cū quibz ferebat thimiamā: et alia thuribula in quibz ferebat ignis a maiori altari ad min. Nec oia obtulit salomon aurea et alia similiter argētea: s. i. duplū. Quozū numerū fm iosephū ponere timui: ne incredibile videret: p̄sertim cum vltimum scriptoz circa numeros plurimū inueniat.

De dedicatōe templi. Ca. XXI.

Anno igitur quarto regni salomōis secūdo mēse fundata est domus dñi. et in anno. xj. mēse ebull. i. octobr. cōsumata ē in ip̄i opere suo: et i vnueris vtenilibz q. in iminenti erant necessaria. Post dedicatōem enī plura fuerūt fabricata et supaddita. Et edificauit eam septē annis et septē mētibz. Et conuocauit salomō in anno. xj. maiores natu israel: et p̄ncipes tribuum et duces familiarū ad dedicatōem templi: et ad offerēdam arcam in illud. Et cōuenerūt omnes mense. vij. id est. vij. lunatiōe q. intrauerat octobrem. Et erat dies solennis decim. scz dies q. fiebat expletio. P̄est tñ dici templū i septembri dedicatū: qz tot. fere solennis ē rege. accelerante: et post dedicatō-

onē fecisse aliqua utensilia: que decerant mēse octauo. et sic vtrūq; verū est. qz mēse octauo pfecta ē dom⁹ in omni ope et utensilib⁹. et tū mēse. viij. dedicata est. Et tulerūt sacerdotes et leuite de ciuitate dauid arcā dñi: et omnia vasa ei⁹: et vor iubilantū vt ait ioseph⁹ a longe remotis audiebatur. Rex ꝑo et vniuersa multitudo gradiebatur: alias gratulabatur ante arcam. et imolabant hostias absq; cōmatione et numero: et aromati sumus a longe positis sentiebatur. Et intulerūt sacerdotes arcam dñi in locū suū et in oraculū subter alas cherubim. quib⁹ qsi qdaz ciburneo tegebatur. Capita quidez vectium sup humeros portantiū a populo retro posita videbantur donec arca reposita retracti sūt a visibus hominū in sempiternū. Arca ꝑo tecta erat ne videretur. In arca autē nihil aliud erat nisi due tabule testamēti lapidee. Supplendū ē autē et vna aurea plena māna: et ꝑga aaron. Hec enī testat apl⁹ fuisse in ea. Factū ē autē cum exissent sacerdotes d oraculo: et dicerēt. Confitemini dño quontā bonus: qm̄ in seculū misericōdia ei⁹. nebula i pleuit domū dñi nō metuēda. s; tēpata et fulgēs. et obūbrauit facies sacerdotū: ita vt se inuicez videre non possent nec ministrare. Et ait salomon. Dixit dñs vt habitaret in nebula. Nūq; legit dñs h dixisse. Sed qz i monte syua apparuit in nebula: et ꝑcessit isrl̄ in nube. et ante moysen positū in cauerna petre trāsīuit in nebula. ideo salomon posuit dictum ꝑ ope Et est sensus. Dixit dñs. id ē ope monstrauit. Subiit autē oēs quedaz opinio fantastica. dñm localiter descendisse in tēplū quā amouit salomon dicēs. Nonim⁹ dñe qz fabricasti tibi domū ꝑpetuā celum et terraz s; mul et mare. Et flexo vtroq; genu in terrā coram oīi ecclia vtrāq; manū leuauit ad dñm supplicans ꝑ peccatis. vel grās agens de ꝑmissione dñi impleta: q ꝑmiserat dauid domū sibi edificāda ꝑ manū filij ei⁹. Orauit qz vt qcuq; iude⁹ vel gentilis ascēderet ad hāc domū supplicans ꝑ peccatis vel clamās ad dñm ꝑ aliqua tribulatiōe: exaudiret a dño i his q iuste postularet. Et surgēs ab oratione stans bñdixit vniuerso populo. et dedicatū ē tēplū cū utensilib⁹ suis die illa. Et deinceps

in eadem die quartus fiebat festū scz festū dedicationis. In eadē enī die erant tria alia festa. festū scz ꝑpiciationis. afflictionis. et expiationis. Nec te moueat q dixim⁹ euz flexisse genua sup terrā: cuz in paralippomenon dicat q fecerit salomon basim eneam qtuor cubitis altā quā posuit in medio basilice: et stans sup eā benedixit populo. Potuit enī vtrūq; fecisse. Vel si ꝑ eodem accipit: intelligendū est eū flexisse genua sup terrā. id est sup locū i quo stabat. Et imolauit salomō hostias ꝑacificas. xxiij. milia bouum: et ouium. cxx. milia. Et qz altare eneū ad suscipienda holocausta et adipēs ꝑacificorū minus erat sacrificauit rex mediū atrij interioris: vt sup illud cremaretur q sup altare cremari non poterant. Fecit ergo salomon festiuitatem dedicationis et omnis israhel cū eo. xxiij. dieb⁹. Qd sic intelligendū est. Quinq; dieb⁹ continuis celebrata ē dedicatio. In sexto ꝑo die q fuit qntadecima mensis occurrit scenophegia q interposita est sep̄ em dieb⁹. Qua terminata iterū celebrata est dedicatio ꝑ duos dies q intermissi fuerant. et in die octauo. id est ꝑ duos septenarios dimisit rex populū. Vel dedicatio cōtinuis septe dieb⁹ facta ē. et ꝑ post xxiij. die inchoata est scenophegia et terminata in vicesimatertia. et in octaua scenophegie ꝑst collectā dimisit populū. Et apparuit dñs scdo salomoni ꝑ somniū dicens. Exaudi orationē tuam: sanctificauit domū hanc: et erunt oculi mei cūctis dieb⁹ sup eam et sup te et sup populū israhel: si custodieritis mandata q ꝑposui vobis. Alioquin auferam vos de terra quā dedi vobis: et templū h ꝑijclam a cōspectu meo: et erunt crumne vestre fabule narrantium.

De domo saltus. Ca. xxii.

Scriptum est autē post fabricā templi cepit salomon cōstruere edificū domorū regalū qd. xxiij. annis vix impleuit. Non enim circa eas adeo feruens erat studiū populi sicut circa templū. sed nec ad eas opulētia fuerat ei preparata a patre. Fecit autē tres domos. domū sibi. et domū vxori sue filie pharaonis. et domū saltus. De domo regis hoc solū dicitur

tur in regū. Domū suam edificauit salomon xxiij. annis. et ad pfectum vsq; ꝑduxit: et ꝑost ꝑosticū etiam solū in qua tribunal fecit. Et vocauit ꝑosticū ipaz domū i qua erat solū et tribunal. Solū autē ē regis: tribunal indicis. Et erat in eadē domuncula in qua se debat ad indicandū. id est in qua cū assessoribus tractabat de sentētia. De hui⁹ dom⁹ cōpositione tacet liber regū: forte qz eadez erat: qz in domo saltus quaz pleni⁹ describit. De domo regine dicit in regū q eam tali ope fecit quali et domū regā. Porro domus saltus duplex erat: et ex duplici materia. Pars inferior erat lapidea: et dicebat nethora. id ē ꝑigmentaria: in qua reponebant aromata et ꝑimenta ad vsus templi et dom⁹ regie vt ex beneficio terre et muri diu vigerēt qsi recentia. Superior ꝑs dom⁹ lignea erat de lignis libani facta: vnde et dicta est dom⁹ salt⁹ vel domus libani: vel dom⁹ saltus libani. Quidaz tū putat eā ob hoc sic vocatā: qz circūquaq; cōstita erat ex arborib⁹ et viridariis mire recreationis iuxta densitatē salt⁹ libani. In ea reponebant arma: vt beneficio ligni rubiginem nō sentiret: nec solū arma ad pugnandū: sed et ad decorē et ad ostentationē regū saltus. Fecit enī rex salomon. cc. scuta aurea: et dc. scuti erant in vnoquoq; scuto. In paralippomeno addit de totide lanceis aureis. Fecit qz ducentas peltas aureas: quaz qdā rotūde erāt: alie iustar semicirculi facie. His utebantur custodes regis ante ostiū dom⁹ excubātes. Etiaz quādo rex egrediebatur ꝑcedebant eū equitantes et ferentes hmoi arma: iuuenes flauī: et vī q in equoz sessionē diffundētes cesariem: comis suis adijciētes auri tincturaz: vt eorū capita sole ꝑcussa radiarent. Hos sequebatur rex vectus in curru: et ad locū quendā solit⁹ erat exire: q ab hierosolimis abest duob⁹ funiculis. et dicebat ortus eden. id est deliciar. Porro ꝑs illa superior que dicebat domus saltus: habebat longitudinē centū cubitoz. et in latitudine. l. et in altitudine. xxx. cui⁹ camera tota vestiebat tabulis cedrinis sustentabat ꝑo trib⁹ ordinib⁹ colūnaz. Vnusquisq; ordo habebat colūnas. xvj. et regione se respiciētes: et pari modo a se distantes: et ita inter muros et tres ordines columnaz erāt qtuor deambulatoria. Pro forib⁹ aut dom⁹ fecit ꝑosticū colūnarum. l. cubitoz. lōgitudinis. et. xxx. latitudinis. De cōpositione inferioris ꝑis dom⁹ la-

ptēe tacet liber regū: forte qz elusidē cōpositionis erat cui⁹ et superior.

De basilica et domo regis. Ca. xxiii.

E Regione stabat dom⁹ regis grandī interlacere viridario eiusdē longitudinis latitudinis et altitudinis: et similiter intercolūnata. Verūtamē simplex erat et vniū māsionis mur⁹ cuius altitudo qtuor habebat distinctiones qz tres diuersis variabatur colorib⁹. quarta ꝑo superior celaturis erat ornata. Erant ibi arbores sculpte diuersi generis. ramis. folijs. et pomis obumbrate: ita vt ꝑpter miraculū subtilitatis agitari quodāmodo putarētur. In medio toti⁹ amplitudinis erat domūcula: habens latitudinē. xxx. cubitoz: et i ea erat solū validis colūnis extensū: in q rex sedens iudicia ꝑferebat. In posteriori fronte domus: laquearia et parietes vestiti erāt auro: vbi fecit rex thronū de ebore grandē: et vestiuit eū auro. cui⁹ ascēsus facilis erat ꝑ sex gradus: et de marmore ꝑorphirio fact⁹. xij. leuiculi stabāt sup sex gradus hinc et inde. Reclinatio throni ꝑ posterior: rotūda erat: sedēs sup vitulū respicientē. et due man⁹ hinc et inde tenebāt eū: et duo leones stabāt iuxta manus singulas. Nō fuit tale opus i vniuersis regnis. Fecit et circa domū reliq; habitacula et sedilla Vbi ꝑst causas explicatas residebant: strata oīa ex marmore et tabulis cedrinis. Fecit qz domū regine in latere descendente: marmore cedro auro et argento opulētissime decorataz. Fecit et vtēilia vtriusq; domus ꝑclara. Nec nō et vasa qcuq; sunt epulis opportuna omnia ex auro fecit. Perfecit itaq; salomō. xx. annis templū: et domos regias cum omni suppellectili sua: bīram regēstiri ꝑebēte sibi auxiliū in lignis et auro.

De oppidis dantis. Hyra. Ca. xxiiii.

Quinc dedit salomon hyram. xx. oppida i terra galilee: i forte neptalim maritima. S; non placuerūt regi thyrto l; a thyro nō ꝑꝑcul essent posite. et appellauit eas terrā cabul qd lingua phenicū sonat displicere: et tūc ꝑimū terra illa vocata est galilea gentium: nō q ibi gentes habitaret. s; qz sub ditione regis gentilis erat. Refert iosephus menādri phenicē hystorographū scēpisse q salomō et by-

ram mutuo sibi scripserunt enigmata et figuras: q̄ q̄ nō solueret certā daret alteri pensio- nem. Cūq; artaret byram in solutioe cōsule- bat thyrū iuuenē abdemū abdemonis filiū qui oīa defacili explicabat.

De operib; Salomonis. Ca. XXV.

Porro conuertit animū salomon ad muros ciuita- tis construendos q̄s mīro robore ampliāuit. Vias q̄z regias q̄ ad hīerosolimā ducerēt nīgro lapide strauit. In pluribus ve- ro locis ruinas ciuitatum reparauit. Sed et nouas ciuitates p̄ opportunitate locorū fun- dauit quasdam cōtra hyemis intemperiem, quasdam aduersus cauma estiuum, quasda; cōtra veris et autūni mutabilitatē. In termi- nis vero terre edificauit vrbes tabernaculo- rū: imo vltra fines terre p̄missionis per plu- rimas vrbes occupauerat: fociro suo phara- one rege egypti ei p̄bente auxiliū. Qui vt ait iosephus vltim⁹ regum egypti dictus ē pha- rao: qd̄ interpretatur regnans. Qui cūz ammi- raretur opa salomonis: p̄cipue cōmendā- bat domū sal⁹ et sacrificia et frequentia leui- tarū circa ea. Porro de filiis israel nullūz fe- cit salomon seruū, sed erant viri bellatores et ministri ei⁹: ex quib; erat sup̄ omnia opera sa- lomonis p̄positi, cccccl. Chananeos autē de monte libani vsq; ad ciuitatē amachi fecit sibi suos tributarios. Classē q̄z fecit rex salo- mon in insula quadā egyptiaca rubi maris q̄ dicit̄ asyongaber: et nauigabāt cū seruis sa- lomonis viri nautici de tyro: que tunc insula erat et deferebāt de ophir aurū multū: et cir- cūeuntes indiā et scillā, post elapsū triennū referebant salomoni aurū, cccc. et. xx. talenta: rū et argentū, et dentes elephatorū, et sime- as et pauos, et gēmas et ligna thina multa ni- mis que erāt similia lignis sethim: et odorife- ra, de quib; fecit rex salomon fulcra et sedilia domus dñi et dom⁹ regie: et cytharas et liras cantorib; nā cynara et nabla ex electro cōsti- tuit. Quasi null⁹ p̄ci⁹ erat argētū in dieb; ei⁹ nam et sedilia p̄ forib; domorū plurima in hīe- rusalē argētea erant. Sed et ligna cedrina q̄s- sicomori ligna abundabant in ea.

De regina Saba. Ca. XXVI.

Ad horū incredi- bilē opionē regina saba excitata

venit temptare euz i enigmatib; Et ingressa est hierusalē cū comitatu multo et diuitijs in estimabilib;. Est autē saba quādoq; nomen regionis, sed hic est ciuitas regalis ethiopie. Vnus nomis significatiōes apud hebreos distinguunt p̄ apices l̄az sin et samech. Ero- dor⁹ dicit: post mīnēū q̄ menphym condidit: fuisse reges egypti dictos pharaones: qd̄ so- nat regnātes. Quib; successit nīchaula regi- na egypti et ethiopie: quā putat iosephus ve- nisse ad salomonē. Que ingressa ad eum locu- ta ē vniuersa que habebat in corde suo. Nec fuit fmo q̄ regē lateret, s; docuit eaz i omnib; his q̄ p̄posuerat. Et ammirās nō habebat vltra spiritū dicēs famā regis minore esse veritate. Verūtamē trīa p̄ ceteris ammirabā: do- mū saltus: et supra templi fabricaz: ordinem quoq; et frequentia ministratiū in tēplo. Ter- tium vero ordinem et distinctionē seruientū regi in mensa. Nam et p̄ncerne simili cultu et distincto ab alijs ornabant: similiter et panū latores et dapiferi: vt in tāta multitudine mi- nistrorū null⁹ dubitaret quis cuius rei mini- sterio fungeret. Dedit autē regina regi mune- ra, cxx. talenta auri, et gemmas p̄ciosas et aro- mata: quāta et qualia non fuerant vīsa in hīe- rusalē. Dicit etq; ioseph⁹ eam dedisse regi radicē balsami: vnde

Quā postea Eleopa tra abstulit pessima regina egypti.

De aduersarijs Salomonis et morte ei⁹. Caplm. XXVII.

Procedente ve- ro tpe amauit rex salomon mulie-

res alienigenas p̄tra legē: et posuit maculam in glia sua: et scisma in genere suo. Fuerūq; ei vxo- res regine, q̄ septingēte. Ioseph⁹ tñ di- cit, lxx. et p̄ cubine, ccc. q̄ auerterūt cor ei⁹ cum iam senex esset, et secut⁹ ē deos alienos ne de- licias suas p̄tristaret. Et edificauit i excelsis circa hierusalē trīa fana idolorū. Vnū astar- the de sidoniorū q̄ luno dī. Scdm chamos idolo moabiturū. Tertium moloch idolo amonitarū: cui⁹ fanū statuit in monte oliueti e regione templi: qd̄ plurimūz deo displicuit. Vn et postea dicit⁹ ē loc⁹ ille loc⁹ offensionis. Venit ergo ad eū p̄pha missus a deo nathan vel alius dicēs. Hec dicit dñs. Quia scidisti pactū meū scindā regnū tuū: et dabo illd̄ ser- uo tuo, non tñ totū s; tribū vnā: p̄ter tribū iu- da dabo filio tuo. Propter dauid seruū meū p̄pter quē etiam nō faciā hec in diebus tuis. Porro cū vixisset salomō in sūma pace circa finē vite suscitauit ei dñs aduersarium adad idumeū de semie regio: q̄ in tēpestare illa qñ- deseuit ioab in idumeos puer fugit i egyptū cui postea rex egypti dedit vxorē sororē vxoris sue: q̄ peperit ei filium senebath. Cūq; au- disset adad dauid et ioab mortuos esse, et salo- monē infamatū vel infatuatū: egressus ē egypto infestabat isrl. Suscitauitq; ei dñs aliū aduersariū zaron p̄ncpē latronū i damasco. Jeroboā q̄z fili⁹ nabath effratus de sareda fulēs salomon: leuauit s; regē manū suam s; modo. Salomon edificauit mello muros a radice voraginīs extollēs vt coeq̄ret eos ciuitati dauid: vidēsq; salomō ieroboā bone in- dolis et industriū: statuit ei p̄fectū opis: et de- inde p̄stituit eum sup̄ vectigalia vniuersē do- mus ioseph. Quadam die dñs egredere iero- boā de hierlm: iuenit eū in via achlas p̄pha syonites opert⁹ pallio nouo: qd̄ scidit in. xij. p̄tes: et ait ad ieroboā. Tolle tibi. x. scissuras. Hec enī dīc dñs. Dabo tibi. x. trib⁹ et eris rex sup̄ isrl. filio autē salomōis dabo vnā: vt rema- neat lucerna dauid corā me i hierlm quā ele- gi vt eēt nomē meū ibi. Quo audito ieroboā intumescēs suadebat p̄plo vt recederet a salo- mone. Quāobz salomon voluit eū interficere. Tūc ieroboā fugit in egyptū ad susac regem egypti vsq; ad mortē salomōis. Reliq; p̄ver- borū salomōis et oīa q̄ fecit: sc̄pta sūt i libro verborū: vel in libro dierum salomonis. Nota q̄ de pluribus hūc libz q̄daz est i libris mentio fit in sa-

mat eē paralipome nō. s; qz nec i eo scri- pra sūt reliq; opa sa- lomonis ver⁹ putā- dū ē hūc libz nō su- peresse. Dormitq; salomō cū patrib; su- is et sepul⁹ ē i ciuita- te dauid cum regnal- set i hierlm sup̄ oēm isrl. xl. ānis. Querit̄ autē q̄ ratioe dicat sa- lomon senex fuisse cū modicū vltra. l. annos vixisse legat̄. Roboam enī mortuo p̄fe. x. et vni⁹ āni erat: quē salomō cū. xj. annorū eēt ge- nuisse p̄hibet. Pleni⁹ q̄ sup̄ hūc locū dicit ioseph⁹ ita. Mortu⁹ ē salomon valde lōgeu⁹: q̄ regnauit ānis. lxxx. Vixit autē. xcij. annis. s; diuina scriptura eos tñ annos exprimit: qbz regnauit anteq; p̄uarcaret.

Incidentia.

In dieb; salomonis fuit rex sept⁹ latinorū filius alba filij enee filius.

De Roboam et diuisione regni.

Caplm. XXVIII.

Est mortē salo- monis successit ei roboam: et erat mater ei⁹ naama amanites. Porro ieroboā audita morte salomonis reuersus ē de egypto, et venit in sicheim ad roboā cū om- ni multitudine isrl q̄ vocauerat eum. Cūq; vellēt roboā p̄stituere regē dixerunt ad eum. Imminue paululū de graui iugo qd̄ impo- suit nobis pater tu⁹: et seruē tibi. Nec est intelligendū de iugo tributi, s; vectigaliū in expēas quib; p̄erat achīmaas sub salomon. Qui rīdit. Ite et redite ad me in dīe tertium. Interim p̄suluist senes sadoch scz et bananā et ioiada: et reliq; p̄ncipes salomonis. Qui dixerunt. Si hodie audieris eos: leniter eis loquēs seruēt tibi in eternū. Post hec consu- luit adolescētes non etate tñ s; morib;. Qui dixerūt. Imperiose loq̄re p̄plo et cōminādo: et timētes seruēt tibi. Et redeūte p̄plo in tertius dīe dicit ad eos. Digīt me⁹ minū⁹ grossior est humero patris mei. Pater me⁹ cecidit vos flagellis, ego cedā vos scorpionib;. q. d. ego sū potentior patre, et maiora faciā super vos. Est autē scorpio rubus aculeat⁹ vel flagellus vīrgaz nodosū, vel scutica habēs i summitate

glandes plumbeas: et indignatus populus ait. Que nobis pars in dauid: vel que hereditas in filio israhel. Quasi diceret. Quaeque tribus portionem suam hereditariam habet a domino: quae necessitas est ut ex una eligatur qui regat alias. Quaeque tribus regat hereditatem suam. Et recesserunt. et tribus ab eo. Ipse vero misit post eos aduram: qui erat super tributa: et lapidauerunt eum. Tunc timens roboam fugit in hierusalem. Decem quoque tribus constituerunt ieroboam regem super se. Iudas quoque et beniamin secute sunt roboam: et fuerunt cum eis leuite propter templum quod erat in hierusalem. et tunc separata est monarchia regni hebreorum in duo regna nec amplius ad unitatem rediit. Et dictum est regnum decem tribuum regnum israel. pro multitudinis sui: nomen iacob patris sui sibi reseruans. Dictum est et effraim quia ieroboam qui de effraim primus eis imperauit: quasi tunc primum impleta esset benedictio super effraim. Alterum quoque regnum dictum est regnum iuda ob dignitatem tribus regie. De utroque regno persequitur historia quasi modo interseculari. Et incipit nunc de his loqui: nunc de illo. Quod diligens lector de facili deprehendet.

De ieroboam et abdo et vitulis.

Capitulum. XXIX.

Porro roboam col-

legit exercitum. clxxx. milia electorum ut pugnaret contra israel. Et misit ad eum dominus semelam prophetam dicentem. Hec dicit dominus. Non pugnabis contra fratres vestros a me enim factum est peccatum hoc. Quod de scismate regnum intelligendum est. Et qui uenerunt a philo. Ieroboam autem dixit in corde suo. Si ascenderit populus iste in hierusalem ter in anno conuertetur cor eius ad dominum suum roboam: et interficiet me. Tunc excogitato consilio fecit duos vitulos aureos: quos ioseph vitulas vocat: et constituit vitulosque fanum: alterum in dan: et alterum in bethel. et dixit ad populum. Ecce dii tui israel: qui eduxerunt te de terra egypti. quasi diceret. Omnis locus habet deum: non habetis necesse ut ascendatis ad hostium ciuitatem: ut ibi queratis deum. Fecit vobis vitulos equiuocos deo: ut in eis adoratis dominum: et constituat ex vobis sacerdotes et ministros: ne filii leui egeatis. Cumque immineret scenophegia: constituit eis diem solenne in mense octauo: quanta die mensis. Forte transiit festum de mense septimo in octauum: vel lunatio septembris

descenderat in octobrem. Tunc ascendit cum populo in bethel ad diem festum. Dominus autem misit prophetam de iuda in bethel qui in paralipomenon nominatur abdo. hic a quibusdam creditur fuisse gad: qui rege stare super altare ad imolandum exclamauit. Altare altare. hec dicit dominus. Nascetur filius domui dauid nomine iosias: qui comburet super te ossa sacerdotum tuorum eruta de tumulis suis. Et ait ad populum. Dabo vobis signum: quod locutus sum in me dominus. Ecce altare scindetur et effundetur oblatio que est in eo. Tunc rex extendit manum suam precipiens eum apprehendi: et statim amputauit manus eius cum brachio. Altare quoque scissum est: et effusa sunt omnia que erant in eo. Et timens rex ait ad prophetam. Ora pro me ut restituantur manus mea mihi. Quo orante reuersa est manus regis ad eum. Cumque dixisset ei rex veni ut prandeam tecum et dabo tibi munera. Respondit. Non possum. Sic enim precepit mihi dominus. Non comedas panem neque bibes aquam: neque reuerteris per viam qua incedis. Egressus itaque de bethel: reuertebatur in hierusalem per altam viam. Erat autem in bethel propheta quidam senex et faciens in lecto. Qui cum indicassent filii eius qui viderant et audierant dixit eis. Sternite mihi asinum. Et ascendens abiit post vestrum deus: et ait ad eum. Redi mecum ut comedas. Qui respondit. Non possum: quia prohibuit me dominus. At ille. Propheta si sicut et tu: et dixit mihi dominus. Reduc eum tecum ut comedat: et ita seduxit eum: et reduxit. Cumque sederent ad mensam factus est sermo domini ad prophetam qui reducerat eum: et ait in spiritu. Quia non custodisti mandatum domini: non inferet cadauer tuum in sepulchrum patrum tuorum. Et nota quod per iniustum iuste locutus est spiritus sanctus: ut ex eodem ore propheta pena acciperet: unde et culpam accepit. Cumque rediret vir dei post prandium occidit eum leo in via: asinus autem stabat iuxta illum: et leo custodiebat cadauer nec asinum tangens nec illud. Quod cum accepisset senex ille propheta retulit cadauer eius. et posuit illud in sepulchro suo dicens filiis suis. Cum mortuus fuero ponite ossa mea iuxta ossa eius: ut parcat ossibus meis pro eo: quoniam fiet peccatum domini et crematio ossium super altare. Ieroboam autem non reuersus a via sua pessima. Nam senex ille propheta persuadebat ei non fuisse verum prophetam quem dominus occiderat: et dexteram ipsius pro labore sacrificandi obstupuisse: et cum requiescisset ad naturam propriam

remeasse. Altare quoque propter onus impositorum nigrum fuisse aiebat.

De morte ieroboam. Cap. XXX.

In diebus illis

egrorauit abia filius ieroboam: et ait rex uxori sue. Comuta habitum ne cognoscat virum meum: et vade in sylo ad achias prophetam qui mihi quondam locutus est de regno: ipse indicabit tibi quid euenturus sit puero huic. Et ascendit mulier ad achias qui videre non poterat pro senectute: sed pro instructus a domino ait. Ingredere vxor ieroboam: quare te alias simulas. Vade et dic ieroboam. Hec dicit dominus. Exaltavi te de medio populi. tu autem predestinasti me post tergum tuum fecisti tibi deos alienos et phatiles: et ego percussam de ieroboam mingentem ad parietem et clausum. id est in carcerem: et nouissimum in israel. id est delebo de domo eius etiam viliissima quam pro sui vilitate negligenda putatur. et dabo cadauera eorum canibus et feras. Tu autem reuertere: et in introitu tuo morietur puer qui solus de domo ieroboam inferet in sepulchro. Et rediit mulier in thesa et mortuus est puer: et sepelierunt eum. Reliqua quoque ieroboam scripta sunt in libro phororum dierum regum israel.

Achias vidit in spiritu populum perculcantem iugum bouum: et predestinasti sacerdotes conculcandos a populo et salomonem predestinasti qui euertendus esset a mulieribus. et sepultus est iuxta illicem sylo.

Et mortuus est ieroboam cum regnasset. et duo bus annis. Porro roboam regnavit in iuda qui pertinebat tribui iuda et beniamin. et. et vni anni erat cum regnare cepisset. et. et annis regnavit in hierusalem. Sed et iudas populus ille peccauit coram domino. et fecit sibi aras statuas et lucos super excelsa montium. Sed effeminati fuerunt in terra iuda. id est cultores cibales curati natura vel actu: sicut legitur de ierophatis. Offensosque dominus suscitauit contra iudam susac regem egypti. anno. v. regni roboam. Qui ingressus est hierusalem: patiens predestinatum cum ei resistere non posset federa non seruauit. Fecit enim pactum cum eo de quodam muro destructione quod transgressus est diripuit thesauros domus domini et domus regie: scuta quoque aurea diripuit qui fecit rex salomon pro

quibus fecit roboam rex scuta erea. Habuit autem roboam uxores. et. et concubinas pro. et. et nati sunt ei filii. et. et filie vero. et. Reliqua ieroboam scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda. Opera sperasse iudeos. ma scripsit semelias prophetam. et mortuus est roboam. et sepultus in ciuitate dauid. et regnavit pro eo filius eius abia.

Incidentia.

In diebus roboam latinorum septimus rex fuit filius achis sue filius egypti. Refert erodotus susac regem egypti multas gentes sibi subiugasse: et quasdam sine philio cepisse. In subsannatione quarum in statu eorum qui triumphanti prebent genitalia mulierum insculpsit significans eas curatas esse. Refert quoque ethiopes et phoenices ab egyptiis didicisse circuncisionem.

De Abia. Cap. XXXI.

Abitur in octauo

decimo anno regni ieroboam regnavit abia super iudam. Tribus annis regnavit in hierusalem nomen matris eius maacha filia tamar filie absalon. Et ambulauit in omnibus peccatis patris sui. Et factum est plenum inter ieroboam et abiam in loco qui vocatur mons amorreorum. et habuit abias contra spem victoria inestimabiles. Et mortuus est abia: et sepelierunt eum in ciuitate dauid. et regnavit asa filius eius pro eo. In anno. et. ieroboam regnavit asa super iudam: et. et annis regnavit in hierusalem. Nomen matris eius. id est ante maacha. Et nota quod roboam et ieroboam dicunt coregnasse. et. et annis. et postea abia coregnauit ieroboam tribus annis. et sic impleti sunt. et. anni regni ieroboam. Non ergo in. et. anno ieroboam cepit regnare asa: ut dictum est: sed potius in. et. quod per sinodoche dictum est. Dicit enim abia regnasse tribus annis eo quod regnavit duobus annis et in parte quadam tertii. et in reliqua parte eiusdem tertii anni cepit regnare filius eius asa. id est in vicesimo anno regni ieroboam. Huiusmodi contrarietates sepe occurrunt in sequentibus: quarum quedam determinant per sinodochem. Vel quia equaliter coregnauerunt quandoque filii cum patribus ut post dicemus. Que vero determinari non possunt vitio scriptorum ascribunt.

De asa et regibus israel: nadab et baasa et hela.
Capitulum XXXII.

Egitur asa fecit

rectum cor ad domino sicut dauid pater eius: et abstulit effeminatos de terra: et fordes idolorum: et maacham matrem suam amouit ne esset princeps in sacris principum: et subuertit speciem eius: et simulacrum turpe combussit in torrente cedron: excelsa tamen non abstulit: Porro nadab filius ieroboam regnavit super israel: anno secundo asa regis iuda. Hic patet quia ieroboam in principio regni sui mortuus est. Hic annus fuit secundum regnum

asa: et regnavit super israel duobus annis. Id est vno anno et aliqua parte alterius anni. Hic pars anni vocatur annus per synodochon: sicut dicitur in euangelio christi predicasse tribus annis et dimidium: ubi pars dimidii anni vocatur dimidius annus. Sepe etiam sit e contra: ut tota summa temporis nomine partis sue vocetur per synodochon: ut ibi. Hoc cum dicitur esset annorum genuit sem: cum tamen esset novem et duorum annorum. Hec duplex synodochon plurimum occurrit in se quibus. Sed hec dicta sufficiant. Nadab vero ambulavit in viis patris sui quibus peccare fecit israel. Qui cum obsideret iebethon urbem philistinorum insidiatus ei baasa interfecit eum: et regnavit per eo anno tertio asa regis iuda: et percussit omnem domum ieroboam iuxta verbum achie silonis: et regnavit in iherusalem annis non tamen completis. Et erat bellum inter asa et baasa cunctis diebus eorum. Porro asa anno regni sui percussit zariam regem ethiopie plaga gradu: qui irruerat in terram iuda. Et redeunt asa a victoria occurrit azarias propheta dicens vincturam sibi a deo concessam: quia legitima eius servabat. Tunc scripsit asa in omnes provincias ut omnes legitima diligenter servarent. Baasa vero rex israel peccavit coram domino ambulans in viis ieroboam et ultra: et venit ad eum bieu propheta filius anani dicens. Hec dicit dominus rex.

Nota quod iste baasa non fuit de genere ieroboam: quia in regibus israel non semper successit filius patri sed raro. Regnum vero iuda non

altavit te de pulvere: tu autem ambulasti in viis ieroboam: et in multis peccare fecisti populum meum: et ideo demeram postea tua et faciam domum tuam sicut domum ieroboam. Pro his tamen non quiescit baasa sed ascendit in iherusalem: et edificavit rama. Et statim a iherusalem. Cum ergo asa rex iuda videret se artatum: tollens aurum et argentum de domo domini et de domo regis misit illud per suos suos ad benadab regem sirie in damasco dicens. Fedus fuit inter patrem meum et patrem tuum: et inter me et te. Peto ut iherusalem facias fedus quod habes cum baasa ut recedat a me. Et acquiescens benadab misit exercitum in civitates israel. Quod audiens baasa iherusalem sit edificare rama et reversus est in iherusalem. Rex autem asa misit in omnem iudam dicens. Nemo sit excusator. Et tulerunt lapides et ligna de rama et munivit de eis domum rex asa gabaa et maspha. Et venit ad eum bieu propheta: vel ut quidam volunt anani pater bieu: arguens eum quod relicto domino spem posuerat in regem sirie: et misit eum rex in nervum propter quod in tempore senectutis sue doluit pedes. Et mortuus est et sepultus in civitate dauid. Et regnavit iosephat filius eius per eo. Sub asa fuit octavius rex latinos filius capis. Verumtamen eo adhuc vivente: descendit sem quosdam bieu propheta ad baasa regem israel arguendum: et occidit eum baasa. Mortuus est ergo baasa et sepultus in iherusalem. Occisus est autem ut dicit iosephus a creone commilitone suo. Et regnavit pro eo in iherusalem filius eius hela anno xvij. asa regis iuda. Et regnavit super israel duobus annis. Id est anno et parte anni. Qui cum recuberet in domo arsa prefecti sui: percussit eum temulentum zamri servus suus dux medie partis equitum. Percussit quoque omnem domum baasa iuxta verbum bieu prophete.

De zamri et amri. Capitulum XXXIII.

Anno vicesimo

et vij. asa regis iuda regnavit zamri in iherusalem septem diebus. Porro exercitus israel obsidebat iebethon. Qui cum audisset zamri occidisse regem constituit sibi regem amri qui erat princeps militie in castris anno xvij. asa. Ascendit ergo amri et omnis israel cum eo: et obsidebat iherusalem. Timens autem zamri fugit in domum regiam: et succendit se cum ea. Tunc divisus est populus israel. Hec ergo

excessit genus suum quia semper filius successit patri.

sequebatur thebni: et media pars amri. Et duravit hec contentio tribus annis: et plus: tamen amri. Quia iam regnabat: et prevaluit amri et interfecit thebni: anno xxij. asa regis iuda: et regnavit amri super israel plene: et vij. annis regnavit. A prima electione sua in iherusalem regnavit septem annis: et emit a somer duobus talentis argentum mortis parte in quo erat civitas mareon: et preparavit eam et imposuit ei nomen samareon. Quia somer et mareon que grece dicitur samaria: et in ea posuit sedem regni que prius fuerat in iherusalem. Et fecit amri malum coram domino super omnes ciuitates et regionis ut eum et mortuus est et hic apparet. Sepultus in samaria. Et regnavit achab filius eius per eo anno xxvij. asa regis iuda. Hic forte patet vitium scriptorum. Regnavit enim amri pater achab. xvij. annis: ut dictum est: et cepit regnare anno xxij. regni asa: qui regnavit xl. et vno anno: et ita asa mortuus est adhuc amri vivente. Verum est autem quod dicit iosephus: quia iam regnate iosephat filio asa cepit regnare achab. Tamen determinationem que hic fieri solet in fine regum ponemus.

De Achab et Jezabel et Helia.
Capitulum XXXIII.

Et regnavit achab

super israel. xx. et duobus annis. Tamen iosephus dicit. xx. annis et duobus mensibus. Hec sufficit achab ut ambularet in viis ieroboam: sed introduxit idola gentium in israel. et duxit uxorem iezabel filiam methabal regis sidoniorum: et edificavit in samaria fanum et altare baal: et adoravit eum. In diebus eius reedificavit abiel de bethel iericho. Cumque poneret fundamenta eius: mortuus est abiram filius eius primogenitus. Cumque portus muniret: mortuus est segub novissimus filius eius iuxta imprecationem ioseph. Et misit dominus heliam teibitem de habitatoribus galad ad achab. Qui ait ad regem. Visus dominus deus israel in cuius aspectu sto: si erit annis his ros et pluvia: nisi iuxta oris mei verba. Apellatus est. Vel ponitur si pro no. Et querebat achab animam helie. Qui fugit ex precepto domini: et latuit in torrente carith: qui est contra iordanem. Coram autem deferebant ei panem et carnes mane et vespere: et bibebat de torrente. Post dies

aut aliquot siccatus est torrentis. Non enim pluerat super terram. Et ait dominus ad heliam. Vade in sarepta sidoniorum: precepi enim ibi mulierem viduam ut pascat te: et erat sarepta urbs modica inter thyrum et sidonem. Sed et silva iuxta urbem sarepta dicebat. Cumque venisset helias ad portam civitatis: apparuit ei mulier vidua colligens ligna. Cumque quesisset ab ea poculum aque: addidit etiam ut afferret ei buccellam panis. Que respondit se non habere nisi pugillum farine in hydria et paululum olei quo conspargeret eam: et panem ex ea factum comederet cum filio suo. sed post deficiente cibo tabescerent. Ad quam helias ait. Noli timere fac mihi primum subcinere panem: tibi et filio tuo facies postea. Hec enim dicit dominus: hydria farine non deficiet: nec lechit olei minuetur: donec pluat super terram. Fuitque helias apud viduam tempore aliquo. Post hec mortuus est filius mulieris. Que dixit ad heliam. Cur ingressus es ad me vir dei ut rememorarer iniquitates meas. Id est magis appareret ex contrario equitatis tue. et ideo interficeret filius meus. Et posuit helias puerum super lectum suum in cenaculo superiori: et expandit se super eum tribus vicibus: et clamavit ad dominum: et reuixit puer. Que recipies mulier ait. Hunc cognoui quoniam vir dei es tu. Hunc puerum tradunt hebrei fuisse ionam per prophetam.

De sacerdotibus quos interfecit Helias.
Capitulum XXXIV.

Est tertium an

num ariditas et famis: dicit dominus ad heliam. Vade ostende te achab ut dem pluviam super terram. Erat autem famis vehementer in samaria: cuius etiam meminit menader in gestis sidoniorum. Et habebat achab procuratorem domus sue abdiam: qui cum interficeret iezabel prophetas domini: abscondit. c. prophetas in duabus speluncis quinquagenos et pauperes eos pane et aqua: propter quod postea spiritu prophetie donatus est. Ad quem dixit achab. Descendamus ad pualles: et queramus pabula equis et mulis: et diviserunt sibi regiones. Occurrit autem helias ab die in via dicens. Vade dicit dominus tuo. Adest helias. At ille. Quid peccavi. Quando nuntiabo achab: adest helias spiritus domini asportabit te in locum quem ignoreo: et non inuenies te achab interficiet me. Servus autem tuus timet dominum ab infantia sua. Et ait

bellas. **U**nus dominus: quod hodie apparebo achab. Et vocat achab per abdiam occurrit helie et ait. Tu ne es ille qui turbas israel. Qui respondit. Non ego turbavi. sed tu et domus patris tui: qui relinquentes dominum secuti estis baal. Veritatem congrega ad me omne israel in monte carmeli: et prophetas baal. cccc. quinquaginta et prophetas lucorum. cccc. qui comedunt de mensa sezabel. Et congregati sunt populi et prophete in monte carmeli. Et ait helias ad populum usque quo claudicatis in duas partes. Si dominus patrum vestrorum deus est: sequimini illum: si autem baal sequimini eum. Non respondete autem populo: intulit helias. Ego sum hic solus propheta domini: et prophete baal multi. Denique nobis duo boues: illi eligant bouem unum cui frustra ponent super ligna: igne non supposito: et ego faciam similiter de altero boue. Ipsi in vocabunt deos suos: et ego deum meum: et qui exaudierit dando ignem de sublimi ipse sit deus. Et placuit populo propositio helie. Cumque sacerdotes baal fecissent quod dixerat: invocabant baal a mane usque ad meridiem: et transferebant altare quod fecerant: et incidebant se iuxta ritum suum lanceolis: ita ut sanguine perfunderentur. Demones enim plurimum delectantur oblatione sanguinis humani: et illudebat eis bellas dicens. Ex altate clamore: forte deus vestester dormit. aut cum aliquo alio loquitur: aut in diuerso rito est. Et dixit helias ad populum. Accedite. Et presente populo: curauit altare domini quod destructum fuerat. id est destruxit altare eorum et mudauit locum: ut ibi faceret altare nouum coram domino. Et tulit. xij. lapides iuxta numerum tribuum israel: et edificauit ex eis altare in nomine domini israel. Et fecit aqueductum in circuitu altaris per duo loca. Et ligna supposuit et mēbra bouis: precepitque afferri aquam forte de mari vicino: et effudit super holocaustum et ligna. Et facta eterna effusio aque usque ad impletionem aqueductus: ne forte putaretur arte magica de visceribus terre suscitasse ignem. Et clamauit helias ad dominum in auribus populi. Domine deus patrum nostrorum exaudi me hodie: ut discat populus iste: quod tu es dominus deus. Et descendens ignis de sublimi vorauit holocaustum et ligna et lapides: puluerem et aquam que erat in aqueductu lambens. et adorauit populus et ait. Dominus ipse est deus. Et mandante helia apprehenderunt omnes prophetas baal: et duxerunt ad torrentem cyso et interfecit eos ibi helias. Et ait ad achab. Ascende et comede ante descensum pluue. Et comedite achab: helias ascendit verticem carmeli: et prius in terram capite inclinato inter genua orabat: et ait ad puerum suum. Uide contra mare: si ascendat nubes. Erat enim aer serenissimus. Et ait puer. Non est quicquam. Et misit eum septies. Septima autem vice ascendebat nubecula de mari: excrescens usque ad hominis quantum tatem. Et ait helias ad achab. Descende cito in iezrahel ne te occupet pluuia. Et ecce preter nebati sunt celi: et nubes et ventus: et pluuia facta est grandis. Festinauit autem achab in iezrahel: et facta est manus domini super bellam et cur rebat ante achab donec intraret iezrahel. Cumque accepisset sezabel que fecerat bellas prophetas suis indignata misit nuncios ad bellam dicens. Hec faciat mihi dominus et hec addat nisi cras hac hora posuero ante nuntia tua si tu posueris istam aiam vni ex illis. Sicut in salutationibus verbum propter nomen meum affectum non ponit ut quod vis intelligat ita in huiusmodi locutionibus demonstratum pronomen ponitur: ut quod cumque etiam malum sibi accidere precetur nisi si hoc fiat.

De fuga helie et uocatione helisel.
Capitulum XXXVI.
Et times helias fugit in bethabee: et dimisit ibi puerum suum ionam ut tradit: et solus intravit in desertum via vniuersi diei. Et sedens subter vnam iuniperum: orauit ut moreretur ibi: dicens se non esse meliorem. id est digniorem vita patris ut illis perditis ipse viuere exoptaret: et periculis se obdormiuit. Tunc angelus domini tetigit eum dicens. Surge comede. Et ecce ad caput eius erat subcinericulus panis et vas aque et comedit et bibit: et rursum obdormiuit. Et suscitauit eum angelus secundo dicens. Surge comede: grandis enim tibi restat via. Ioseph enim dicit angelum non excidisse eum: sed aliquem. Et comedit bellas et ambulauit in fortitudine cibi illius. xl. diebus et xl. noctibus usque ad montem dei oreb: in quo apparuit dominus moysi in rubo. Et mansit ibi helias in spelunca. Et ait dominus ad eum. Quid habes bella

Qui respondit. Zelator sum aduersus israel pro te. Nam altaria tua destruxerunt: prophetas tuos occiderunt. et relictus sum ego solus et querunt aiam meam et ansum. Et ait dominus ad eum. Egre dere et transibit dominus coram te. Tria tamen prius visibiliter transierunt: in quibus non transiuit dominus. Primo ergo transiuit ventus fortis: conterens petras: sed non inuenero dominum. Secundo transiuit commotio terre: sed non in ea dominus. Tercio transiit ignis: sed non in igne dominus. Quarto transiit subtilis aure tenuis: et cum eo dominus. Et operuit helias vultum suum pallio: et stetit in ostio spelunce. Et dominus transiens dixit ad eum. Quid habes bella. Et respondit ei sicut et supra. Et dixit dominus ad eum. Reuere per desertum et vade in damascum: et in visionem meam unguis azabel regem super israel. helizeus autem filius saphat de abela iunges prophetam per te: et isti tres interficient idolatras de israel: alios azabel: alios hien: alios heliseus: et relinqua mihi bi in israel septem milia virorum quorum genua non sunt curuata baal: nec osculati sunt manum eius. Et nota quod helias non aliter vixit azabel: nisi quod perdit per heliseum eum regem futurum. **De prima obsidione samarie.**
Capitulum XXXVII.
Dixit benadab rex sirie obsidebat samariam habens secum. xxxij. reges. et misit ad achab in samariam dicens. Si vis ut recedam a te: cras

hac eadem hora milita fuos meos: et omne quod placuerit eis tollat de domo tua: et de domibus suorum tuorum: etiam viros et liberos. Et inijt achab psallum cum senioribus. Qui dixerunt. Non acquiescas illi. Et respondit achab nuntius benadab. Dicite domino meo. Via quam iussisti in nuncio facere possum. hac autem rem facere non possum scilicet de viroibus et liberis. Et indignatus benadab remisit ad eum dicens. Hec faciant mihi domini: et hec addant: si suffecerit puluis samarie pugillis ovis populi mei qui sequitur me. Samaria habebat iterum terram pene muris equis: et sensus. Tanta in eam multitudo: ut si singuli lapide unum vel stipitem vel cespitem comportauerint tantum extruere aggerem qui equabitur muris samarie et terre innotus posset: et ita ex equo pugnabunt vobiscum. Et respondit rex israel. Dicite ei. Non gloriatur accinctus eque ut discinctus. Et est sensus. Adhuc es accinctus armis: et res est in pendulo. Noli ergo gloriari quasi iam victor sis et discinctus armis depositis. quod non potest gloriari sic preliator: sicut victor. vel secundum aliam litteram. Non gloriatur eque accinctus atque discinctus. quod. Ante victoriam non potest gloriari accinctus multitudo: nec discinctus. id est carum multitudine. quia sepe pauci vincunt multos. Porro benadab cum regibus suis bibeat in vmbaculis: et ait seruis suis. Circudate ciuitatem. Cumque expugnarent eam tunc multum achab nimis. Et ecce vniuersi prophetae fortis uultu cum micheas ut quidam tradunt: et ait. Hec dicit dominus Ego tradam omnes hac multitudinem in manu tua hodie: ut scias quod ego sum dominus. Et ait achab. Per quem. Qui respondit. Per pedissequos principum pulcrarum. Et ait achab. Quis erit dux eorum. Qui respondit. Tu. Et inuenit achab filios principum. ccc. et xxxij. et egressus est cum eis. Cumque nuntiatus esset benadab quod egressi essent de samaria. misit in occursum eorum viros dicens. Siue ad pacem siue ad bellum venerint: apprehendite eos viuos. Filij quoque principum percusserunt eos: unusquisque virum quem contra se veniebat. Et fugit exercitus siriorum: et egressus israel percussit equos et currus et siriam plaga magna. Tunc accessit propheta ad achab dicens. Confortauit te dominus: vide quid facies ei. Sequenti anno ascendit rex sirie contra te. quod. Necesse est tibi ut habeas dominum propitium. Tunc dixerunt serui benadab ad eum. Domini montium sunt domini eorum: et pugnamus cum eis in montibus: et ideo vicerunt nos. Pugnemus ergo in campis: ubi domini domus nihil possunt: et obtinebimus eos. Tu autem fac

verbū hoc. Amone ab exercitu reges: qz in
ertes sūt: z pone pncipes p eis: z instaure nu
merū pugnatorū qz ante habuisti.

De victoria Achab. Ca. XXXVIII.

Citur post anū

venit benadab cū exercitu in affec:
que ē in campestribus. Porro filij
israel castrametati sūt contra eos: quasi duo
parui greges caprarū. Sicut autē repleuerant
terram: et dixit vnus vīr dei ad achab. Quia
dixerunt sibi deus montiū dñs est z nō vallū
Tradaz eos in manu tua. Et direperūt acies
ex aduerso septē dieb. Septima autē die per
cussi sūt de siris centū milia peditū. z reliqui
fugerūt in affec. z cecidit murus sup eos qui
remanserāt. Benadab autē fugiens in ciuita
tem latuit in cubiculo: qd erat intra cubiculū.
Serui autē ei timētes ne supuēnt achab
z nemini parceret. z scientes reges israel de
mentes: acciperunt lūbos suos saccis. z po
nentes funiculos in capitis venerunt in oc
cursum achab dicētes. Seruus tu benadab
dicit. Viuat oro te anima mea. quasi diceret.
Quācūqz mulctā imposueris: suscipiā eā. p
anima mea. Qui rñdit. Si adhuc viuūt fra
ter me est. id ē faciā cū eo sedus. Qui rapien
tes verbū ex ore ei. q. p omīne festinātes ad
dixerūt benadab ad eū. Et leuauit eū achab
secum i curru suo: z dixit ad eū benadab. Ci
uitates quas tulit pater me a patre tuo: red
dam tibi. Fac tibi plateas in damasco. id est
forū rerū venaliū: sicut fecit pater me i sama
ria. Cūqz federati essent redierunt ad ppria
Tūc micheas dixit ad sociū suū in spū. Per
cute me. At ille noluit. Qui ait. Quia non au
disti vocē domini: cū recedes a me pcutiet te
leo. Qd factū est. Inueniēsqz alterū vīrū di
xit ad eū. Percute me in capite. Qui vulnera
uit eū. Tūc ppheta mutato vultu aspersione
pulueris z sanguinis clamauit ad regem in
via. Cūqz esset in plio adduxit vīr vnus ca
ptiuū suū ad me dicēs. Custodi istū q si la
psus fuerit: erit aīa tua p aīa ei. id est eris ser
uus mihi p eo. aut talentū argēti mihi appē
des. Cū autē vīteret me huc atqz illuc: subito
nō cōparuit. Et ait rex. Iudiciū tuū ē qd ipe
decreuisti: alterutrū necesse ē facies ei. Tūc
lora facie agnitus est ppheta a rege z ait. Hec
dicit dñs. Quia dimisisti vīrū blasphemū dī
gnū morte: erit aīa tua p aīa eius. id ē ipe te i

terficiet. Et iratus rex pphete iussit eū clausū
custodiri: z venit in samariā.

De vinea Naboth. Ca. XXXIX.

Dixit Naboth

lezabelites habebat vineā iuxta
palaciū regis. Et dixit ad eū rex.
Da mihi vineā tuā: vt faciā in ea ortum ole
rū: daboqz tibi p ea vineā meliorē vel pciūz.
Qui respondit. Propicius sit mihi dñs: ne
dem hereditatē patrū meorū tibi. qsi diceret.
Non possū. Hereditas relicta est mihi a pa
tribus: vt relinqū eā posteris. Et tristatus
rex. piecit se in lectū: z nolebat comedere: z cō
fortauit eū lezabel dicēs. Equo animo esto
ego dabo tibi vineā naboth. Et scripsit secre
to lras ex nomie achab: z anulo ei signatas
z ad iudices lezabel misit: vt puentū faceret
et ieiunarēt: tanqz dei iudiciū facturi: z sub
mitterēt testes aduersū naboth q dicerēt. Be
nedixit naboth deū z regē. id ē maledixit fm
hebreū idōma. z iudicātes reum maiestatis
lapidarent. Et factū est ita. z lapidatū est na
borth extra ciuitatē lezabel. Cū ergo accepit
achab de morte naboth: descēdebat in vi
neā vt possideret eā. Et occurrit ei helias thes
bites dicēs. Hec dicit dominus. Occidisti: in
sup z possedisti. Hebreus habet. Occidisti z
post hec hereditabis. In loco h in q lincerūt
canes sāguinē naboth: labent qz sāguinē tuū
id ē in eadē regione. Nō enī itelligēdū est in
codē loco singulariter. Qui rñdit. Num inue
nisti me inimicū tibi. qre inimicaris mihi.
Et ait helias. Eo q venūdāt sis diabolo vt
faceres malū corāz dño. Propterea demeret
dñs postiora tua: z dabit domūz tuā sicut
domū ieroboā z baasa. Sz z de lezabel dicit
domin. Canes comedent lezabel in agro lez
abel. Achab ergo timens valde scidit vestē
suā z operuit se cilicio: z dormiuit in sacco: et
ambulauit demisso capite. Et ait dominus ad
helīā. Quia humiliatū est achab corā me nō
inducā malum h in dieb eius. sed in diebus
filij sui. Forte dimissum est ei peccatum ppter
pntem iusticiā. Transierūt igitur tres anni
sine bello inter siriaz z israel: ppter sedus qd
interāt. Interim autē iofaphat rex iuda ac
cepit vxorem filio suo iozām atbaliam filiaz
achab z lezabel. z per affinitatem confedera
ti sunt rex iuda z rex israel. Tūc descendit io
saphat ad regem israel videndū: z eo pntē

dixit achab seruis suis. Flosra est ramoth q
est in galaad: cur negligimus eam tollere de
manu regis sirie. Et ait ad iofaphat Venies
ne mecum ad pñdum in ramoth galaad.
Qui respondit. Sicut ego ita z tu. populus
meus populus tuus. Sed queramus hodie obse
cro sermone dñi. z ascēti sūt baal pphete circū
ter. cccc. Quibus rex ait. Ibo i ramoth gala
ad ad pugnandū an quiescam. Qui dixerunt
Ascende z dñs dabit eaz in manu regis. Et
ait iofaphat. Num est hic propheta domini
Cui achab. Remāsīt vnus micheas filius bī
emla: odi eū: qz non pphetat mihi bonum.
Putabat reliqs occisos a lezabel. Tūc petē
te iofaphat vocat ē micheas. z hortabat eū
nunc: vt bona regi diceret: sicut z alij. Qui
rñdit. Vltis dñs: qz quodcūqz dixerit mihi
dñs h loquar. Porro in pseudo pphetis erat
sedechas ferēs cornua ferrea: z dicēs ad ach
ab. Hec dicit dñs. Hīs vtilis siria: donec
deleas eaz. h signū do tibi: qz ventilabis si
ria. Tūc quesit achab a michea idipm qd
quesierat ab alijs. Qui rñdit. Ascende z tra
det eos dñs in manu regis: nō tñ dicit quos
vel cupit regis. Cui achab. Adiuo te vt nō lo
quaris nisi qd verū ē in noie dñi. Tūc ait mi
cheas. Vidi isrl dispersū qsi oues sine pasto
re: z ait mihi dñs. Non habent istū dominūz
reuertant. Et itelligēs achab q p diceret ei se
moriturū: dixit ad iofaphat. Vides quia nō
pphetat mihi bonūz. Tūc addidit micheas
Vidi dñm sedentē: z angelos assistentes ei
bonos a dextris: malos a sinistris: z ait. Quis
decipiet achab vt ascēdat z cadat in ramoth
galaad. Hoc enī exigebant merita ei. Et di
xit vnus a sinistris. Ego ero spūs mēdar i ore
pphetarū ei. Cui dñs. Decipies z pualetis.
Tūc sedechas pculsit micheā in maxillaz et
ait. De ne dimisit spūs dñi. z locutū est tibi.
Qui micheas. Vltis es qn absconderis in
cubiculo: tanqz dephensus in mendacio. Et
vidit sedechas regē hesitāte: z pfortauit eū
dicēs secreto. Hic si esset ppha aruisset man
mea: sicut man ieroboā. Sed z locutū ē con
tra bellam q p dicit te moriturūz vbi mortu
ē naboth. Tūc rex pcepit incarcerationi micheā
vsqz ad reditū suū.

De iofaphat. Caplm. XL.

Ascenderūt igi

tur cum exercitu duo reges in ra

moth galaad: z iofaphat erat in stola regali.
Cui achab deferens erat in habitu militari:
vel ne cognoscere a siris. Rex enim sirie pre
ceperat pncipibus belli: vt reliquos non cu
rantes solius achab sanguinē quererent. Et
ppter impetu facto pugnabant cōtra iosa
phat. Qui cum exclamasset pucans seruos
intelleperunt syri nō esse achab: et cessauerūt
ab eo. Vnus autē dirigēs sagittā in incertū
pculsit achab inter pulmonez z stomachū: et
fluebat sanguis in sinū. id est in interiora cur
rus: z per pcones reuocatū est exercitus a bel
lo. Fortius est autem achab z delatū est in
samariā: z sepultū ibi iuxta domū eburneā
quā edificauerat. Et dum lauarent mulier
cule currū z habenas in piscina samarie: lino
serunt canes sanguinē eius: iuxta verbūz be
lie: z regnauit ochozias filiū eius p eo. Por
ro iofaphat redeūtī occurrit bīeu filiū ananī
arguens eū q ipso p buisset auxiliū iofaphat
pō regnauit in hierlm. Triginta qz anno
rū erat cū regnare cepisset. z xxy. ānis regna
uit. Cepit autē regnare anno. liij. achab regis
isrl. Sed z h oritur questio de collatione: qz
oēs post libū regū separatim discutimus.
Et ambulauit iofaphat in vīs aīa patris sui
Anno siquidē tertio regni sui pcepit principi
bus z sacerdotibz regni sui: vt pagantes per
singulas ciuitates docerent pplm legē moyli.
Porro amonite: moabite: et arabes: irruerūt
in iudā circa engaddi. Et orante iofaphat in
tēplo vt legist in paralipomenon cōfortauit
eū iaziel filiū zacharie ppha dicēs. O iuda et
hierusalem nolite ti

mere: cras egredie
mini z dñs erit vob
scū. Et egressus pcul
sit hostes et fugauit
Cūqz diriperet isrl
castra hostium tribz
diebus: dixit locuz il
lū cōuallē bñdictio
nis. z habuit deiceps
eor rectum cūz dño.
Sz z reliqas effemī
natoz abstulit d tra
ueritāmē excelsa nō
abstulit: z adhuc ser
uebat edō regi iuda in tributo. Vltis qz io
saphat classes in ophir ppter aurū q cōfracte
sūt i asiongaber. Hanc pfractiōez p dixerat ei

Flota q iudea quan
doqz d: tota tra iudeo
rū vt ibi: ignoti iudea
del. z nor i iudea de.
Quādoqz iudea dicit
tū tribus iude z ben
samin fm qd dicit q
roboam regnauit sup
iudam: ieroboam sup
israel. Quādoqz sola
tribus iude iudea dī
cī vt ibi. Iudea z bīe
rusalē nolite ti.

Historia libri

elizer ppha filius dodan futura: qz iofaphat fecerat fedus cum ochozia. Et mortu' est iofaphat: et sepult' in ciuitate dauid: et regnauit p eo ioram filius eius.

Incidentia.

Sub iofaphat nonus latinoz rex fuit siluius carpent' decimus siluius tyberis: a quo fluius dicit' est tyberis: q prius albula dicebatur: vnde dicit' silui' agrippa.

Sequuntur tituli capitulorum in historiaz Regum quarti.

De ochozia rege israel.	Caplin. j.
De rapto helie.	ca. ij.
De sale helisei.	ca. iij.
De tribus regibus qui obsederunt regem moab.	ca. iij.
De superabundantia olei.	ca. v.
De suscitacione filij sunamitis.	ca. vi.
De colodntidis et superabundantia panu.	ca. vii.
De naaman.	ca. viij.
De securi et acrisia sirioz.	ca. ix.
De scda obsidione samarie.	ca. x.
De fame septem annoz et pegrinatione mulieris sunamitis.	ca. xi.
De morte benadab.	ca. xij.
De ioram rege iuda.	ca. xij.
De heliu rege israel.	ca. xij.
De lxx. filiis achab: et eorum morte et de morte heliu.	ca. xvj.
De athalia et ioras.	ca. xvj.
De gazophylatio.	ca. xvij.
De obitu helisei.	ca. xvij.
De amasia et ioras rege israel.	ca. xix.
De ieroboam rege isrl: et amos ppha.	ca. xx.
De ozia.	ca. xxi.
De zacharia et sellum et manaben.	ca. xxij.
De insilio captiuitatis decem tribuum.	ca. xxij.
De ionathan.	ca. xxij.
De achaz.	ca. xxx.
De captiuitate decem tribuum.	ca. xxx.
De ezechia.	ca. xxx.
De signis tribu anoz q pdisit esatol.	ca. xxx.
De fuga sennacherib.	ca. xxx.
De regressu solis.	ca. xxx.
De morte ezechie.	ca. xxx.
De manasse et obitu esatol.	ca. xxx.
De morte manasse.	ca. xxx.
De amon et iofia.	ca. xxx.
De hieremia.	ca. xxx.
De inuentione deuteronomij.	ca. xxx.

De morte iofse.	ca. xxx.
De ioachim vel ioachas.	ca. xxx.
De nabuchodonosor et morte ioachim.	ca. xxx.
De sedechia.	ca. xl.
De laguncula testea.	ca. xli.
De pma obsidione hierlm.	ca. xli.
De scda obsidione hierlm.	ca. xli.
De fuga sedechie capta vrb.	ca. xli.
De incendio repli et vrbis et godolla.	ca. xli.
De morte sedechie.	ca. xli.
Sedatio contrarietatu.	ca. xli.

De ochozia rege israel. Capitulu primu historie regum quarti.

Ochozia filius achab regnare cepit in samaria: anno. xvij. iofaphat et duobus annis regnauit: et ambulauit in vijs patris et matris sue: et preuaricatus est moab in israel. id e recessit a tributo eius. Ceciditq ochozia p cancelum cenaculi: et egrotauit: et misit nuncios qui consulerent beelzebub deus accaron: de infirmitate sua. Iosephus dicit misit ad deu accaron muscam: et misit dominus heliam iocursum nunciorum. Beelzebub deus accaron dicitur musca. Qui ait eis. Numquid non est deus in israel vt eatis ad deum accaron. Quobrem non consurget ochozia: sed morietur. Cuius rediissent nunci ad regem et dicerent se redisse p hmoi prohibitionem quesitum ab eis de habitu viri q apparuerat eis. Qui dixerunt ei. Vir pilosus est: et zona pellicea accinctus. Qui ait. Helias est: et misit rex quinquagenarium cum suis quinquaginta armatis vt vocarent heliam: vel inuistum traherent. Et ait quinquagenarius helie sedenti in vertice montis. Homo dei rex precepit vt descendas. Qui respondit. Si homo dei sum descendat ignis de celo: et deuoret te et tuos. et sic factus est. Misit quoq rex aliu quinquagenarium cum suis: qui similia locutus est: et similia passus. Destinauit quoq tertiu quinquagenarium: qui credidit fuisse abdias: q curuas genua coram helia ait. Obsecro vt miserearis anime mee et frui meo. Et ait angelus ad heliaz. Descende cum eo ne timeas. Qui descendit ad regem et ait.

Regum quarti

Quia misit ad beelzebub quasi non esset deus in israel: morietur. Et mortu' est ochozia et regnauit ioram frater eius p eo: anno scdo ioram filij iofaphat: et tunc equiuocati fuerunt rex iuda et rex isrl et affines.

De rapto helie. Ca. ii.

Flectum est cum leuare vellet dominus helia p turbem in celum venerunt helias et heliseus in galgala. Et ait helias ad heliseum. Hanc h: qz misit me dominus in betel. Qui respondit. Vult dominus: et viuit anima tua: qz non derelinqua te. Sciebat eni in spu eius tollendum esse. Et occurrerunt eis filij pphetarum q erant in betel: et dixerunt ad heliseum secreto. Hosti quia hodie tollet dominus tu a te. Qui respondit. Non. Silere. Et ait helias. Hanc hic. Qui noluit. Cuius venisset in iericho idipm dixerunt heliseo filij pphetarum q erant ibi qd p dicti. Et voluit helias vt maneret ibi: sed noluit. Cuius venirent ad iordanem ambo: et l. de filiis pphetarum a loge specularent: inuoluit helias pallium suum et percussit aquas que diuise sunt. et transierunt p siccu. Cuius transissent: dixit helias ad eum. Postula qd vis et faciam tibi anteq tollar a te. Qui respondit. Obsecro vt fiat spiritus tuus duplex in me. Qui respondit. Rem difficilem postulas: tamen si videris me quando tollar a te: erit. alioquin non erit. Spiritum duplicem habuit helias. id est ad duo. ad prophetiam et ad miracula. Et ad eadez duo fuit spiritus in heliseo. et ita non petijt discipulus esse sup magistrum. Quidam tamen distinguunt ita. fiat spiritus tuus duplex in me. id est duplicetur in me. Qd ita impletu fuisse tradunt. Nam heliseus viuens suscitauit mortuu: sed et mortu' suscitauit mortuu: qd non helias Cuius pergerent: ecce currus igneus et equi ignei diuiserunt viros: et ascendit helias: et ferebatur p turbem in celum. Legitur q sabacha pater helie nodum nati: vidit in somnis viros candidatos se saluantes. Qd cum nunciasset in hierusalem. responsus est ei. Puer hic iudicabit israel in gladio et igne. Heliseus autem videbat et clamabat. Pater mi pater mi: currus israel et auriga eius. id est sustentator populi et rector. et detexit ei helias palliu suu. Tunc ille scidit vestimenta sua: vel p dolore: vel abijciens vestem suam: vt deinceps vteretur veste helie

Et rediens ad iordanem percussit aquas pallio helie et non sunt diuise: et ait. Ubi est deus helie etiam nunc. Percussitq iterum et diuise sunt. Et transijt. Qd videntes filij pphetarum dixerunt. Requiescit spiritus helie sup heliseum. Et occurrentes adorauerunt eum: et colit' renitente miserunt. l. viros ad querendu beliam. si forte percisset eu dominus in aliquo montu vel vallium. Cuius quesissent p tres dies: eo non inuento redierunt.

De sale helisei. Ca. iii.

Quinc dixerunt viri iericho ad heliseum. Terra hec optima est: sed aqua fontis pessima terram facit sterilem. Qui assumens vas nouum terrenum misit in illud sal: et egressus ad fontem misit sal in illum. Et cum orasset ait. Hec dicit dominus. Sanauit aquas has et non erit in eis mors ultra: neqz sterilitas. Forte morboza erat bibentibus cu sterilitate. Et sanate sunt aque vsq ad die hanc. Cuius ascendit in betel: illudebant ei. filij pueri dicentes. Ascende calue. Et maledixit eis in nomine dni. id est p nome domini vel inuocato noie dni. Egressiq sunt duo viri de saltu: et deuorauerunt eos. Cuius transisset p monte carmel: redijt in samaria et habitabat in ea.

De tribus regib' q obsederunt regem moab. Caplin. iiii.

Ocho ioram filius achab regnauit in samaria anno. xvij. iofaphat: et xij. annis regnauit tulitq idola gentiu: q pater suus introduxerat. verumtamen a cultu virulorum ieroboam non recessit. Que cum redargueret micheas: occisus est ab eo pcpitio: vt dicit epiphanius episcopus salamine cypri. Et sepult' e in moraschi sol' iuxta sepultura senachim. Ait fuit post micheas filiter moraschites sex. xij. pphetarum. Porro rex moab soluebat regi isrl tributu agnos. c. milia: et totide arietes cum vellertibus suis. s. mortuo achab recessit a tributo. Quobrem ioram rex isrl ascendit contra eum in plium et habuit secum iofaphat regem iuda: s. et iofaphat duxit secum regem edom. Cuius fuissent p desertu idumee. vij. dieb' non erat eis aqua. Et ait iofaphat. Est ne h' ppha dni. Et rudit qdam. Est hic heliseus q fundebat aqua sup man' helie. Et steterunt tres reges an heliseu

Qui dicit ad regē isrl. Quid mibi et tibi ē. Id est tu cum sis idolatra: qre venis ad pphetam dñi. Verūtamē ppter iofaphat respiciam te. et ait. Adducite mibi psalter. id est psallentē. Cūq; caneret psaltes: per armoniaz excitatus ē spūs ei⁹: et fact⁹ est spūs dñi sup eum. et ait. Facite in alveo torrens hui⁹ exiccato fossas et foueas: vt abundantiaz supuenientis aque retinere possint. Dabit enim dñs vobis aquam sine yeto: et pluuiā in abundātia. In sup tradet dñs moab in man⁹ vestras: vbes electas pcutietis: ligna fructifera succidetis fontes obturabitis: agros egregios operietis lapidib⁹. Factus est mane i hora sacrificij irruerūt aque p alueū torrentis. Pluerat enī vehementer trib⁹ dieb⁹ vt ait ioseph⁹ in supreme partis idumee. Porro moabite stabant in terminis terre sue: vt phiberent hostes ab ingressu. Qui cum mane vidissent ex aduerso aquas turbidas torrens sole percussas: stupicant sūt infectas sāguine. et dixerunt. Surgamus ad predaz mutuo cessi sunt hostes. Et dum irruerēt picipites pculsit eos isrl: et fugerunt et depopulatus est israhel moab. et fecit illa quattuor que pdixerat heliseus. Et circūderunt ciuitatez vbi erat sedes regni: q a fundibularijs ex magna parte percussa ē. Et desuperans rex moab: tulit secum septingentos electos: vt irrumperet p partem exercit⁹ vbi erat rex edom et aufugeret. Sed hostes repulerunt eum in vrbem: et necessitate cōpulsus: filium q regnaturus erat p eo: corā hostibus supra murum obtulit holocaustū: vt de⁹ euz liberaret. Reges autē vidētes hoc factum necessitatis ex humana compassione recesserūt ab eo. Et redijt iofaphat i hierl'm: et occurrēs ei hieu ppheta: filius anani. culpabat eum q homini idolatre solacia pbuisset.

De supabundantia olei. Ca. V.

Hisctum est autē q quedam mulier de vxoribus pphetarum vxor scilicet abdie ad heliseum clamabat dicens. Vir meus mortuus est: et oppressus erat ere alieno ppter alimontam pphetarum. Et ecce creditor venit vt tollat duos filios meos ad seruiendū sibi. Et respondit heliseus. Quid habes in domo tua. Et illa. Non habeo nisi parum olei q vngar. Qui ait. Pete mutuo vasa vacua non pauca et clauso ostio cum filiis tuis mitte inde i om-

nia vasa. Dumq; infunderet mulier: crescebat oleum. et implet⁹ vasis sterit. id est crescere cessauit. Qd cum accepisset heliseus: ait ad eaz. Vade vende et redde creditori. Tu autem et filij tui viuite de reliquo.

De suscitatioe filij sunamitis. Ca. VI.

Hisctū ē vt transiret heliseus per sunam ciuitatem: et erat ibi mulier magna nō tā corporis q sapientia: que intelligens vtrum dei esse tenuit eum vt comederet panē. Cūq; frequēter diuenteret ad eā heliseus suāsit mulier vtro suo: vt faceret ei cenaculum parū: et poneret in eo lectulū et mensā et sellas et cadelabzū. Et rediens helise⁹ requieuit ibi. et ait ad giez. Voca sunamitem hanc et loquere ad eam. Quid vls vt faciat domin⁹ meus tibi. Loquetur p te regi vel principi milite. Que respondit. In medio populi mei habito. qsi diceret Vallata sum ppinquis: et nullus inquietat me. Cūq; quereretur heliseus quid veller: dixit giez ad eum. Filiū non habet. et vir ei⁹ senex est. Tunc ait heliseus ad eaz. in tempore isto et in hac eadem hora si vtra comes fuerit: habebis i vtero filium. Hebre⁹ sic habet. In tēpore isto. cūz tēpus vite (subaudi) adhuc erit tibi. habebis zc. Que respondit. Noli vir dei mentiri ancille tue. Conceptit tamē mulier: et peperit iuxta verbum helisei. Cūq; creuisset puer: egressus ē ad patrē ad messorēs et egrotauit. Cūq; clamasset bis: caput meū doleo remisit eum pater ad matrem suam: et mortu⁹ est. Et collocauit eum mater super lectūz vtri dei: et clausit ostium: et vocans vtrum suū ait. Curram ad vtrum dei et reuertar. Qui respondit. Hodie non sunt kalende nec sabbatum: cur ibis. Istis enim diebus pphete et doctores solebant frequentari: et audiri. Et tolens mulier vnū de pueris secū: sedens in assino venit ad vtrum dei in montē carmeli. Qui cum vidisset eam ait ad giez. Ecce sunamis illa. Occurre et dic ei. Recte ne agitur circa te et vtrum tuum et filiū. Que respondit. Recte. Et nota q semp heliseus hospita suam vocabat sunamitē. Non enī tantā habuit familiaritatem cum ea: vt pprūm nomen eius sciret: et proleat se mulier et apprehēdit pedes helisei. Et ait helise⁹ giez volēti eā lamouere. Dimitte illaz. Anima eius in amaritudine est: et domin⁹ celauit a me. Et ait mulier. Nūquid

petiui filiū a te. q. d. Vbi non petēti dedisti filiū in perniciē meā. Nunqd nō dixi tibi. ne illudas me. Illusione vocat dari filiū a dño et tam cito auferri. Et ait ille ad giez. Tolle baculū meū et vade et ne facias moram vlti quem salutando vel respondendo salutanti: et pones baculū meum sup faciem pueri. Cūq; abiisset ait mulier ad heliseū. Viuit dñs: nō dimisit te. Et secut⁹ est eam. Et reuersus est giez in occurū ei⁹ dicens. Non surrexit puer. Et ingressus heliseus incubuit sup puerū et cōtrahens se coaptauit membra sua membris eius. Et cum orasset calefacta ē caro pueri: et oscitauit puer: et aperuit oculos. Que cū reddidisset matri viuētem: reuersus est i galgala. Hūc locūz sepe frequentabat heliseus. tum p religione loci. tum quia ibi natus ē: et in ortu eius tale ibi cōgit pdigium: vt imago vna ex vitulis aureis mugiret acute. Quo audito in hierusalē sacerdos diuino nutu ait. Propheta natus est in israhel qui sculptilia eorum destruet et fusilia.

De colloquitiis et supabundantia panum. Caplm. VII.

Petro fames erat i terra et filij pphetarum cōuenerant ad heliseū. Qui dixit vni de pueris. Coque pulmentū filijs pphetaz. Qui egressus vt colligeret herbas agrestes: inuenit qsi vites siluestre et collegit ex ea colloquintidas nesciens qd esset: et cōcidit in ollam pulmentū. De sūt agrestes acerbissime: mlti nozes bis que in ortis nascunt. Vel vt qdaz dicūt. herba ē qsi vitis se diffundēs in sepib⁹ fructu modico purpureo et rotundo cum maturus ē. Cūq; gustassent recubentes d coctio ne hac clamauerūt. Vozs in olla vtr dei. id est amaritudo qsi in morte vel mortifera. Et allatam farinā misit in ollā: et dulcorata ē esca. Vir autē quidam detulit vtro dei panes primitiarū: et xx. panes ordeaceos: et frumentū nouū in pera. id est grana confricata. Non ē intelligendū de panibus primitiarū que offerbantur in pentecoste neq; de polēta que offertur in pascha. s; quia fames erat in terra: festinanter de tritico adhuc recente fecerat iste panes: quos fecit heliseus apponi ppo. Qui dam dicūt. c. v. v. quia quia minister dicit. quātū ē vt apponā. c. v. v. s; itelligēti vt apponam etiā. c. v. v. nedū populo. Vel forte du-

os tñ panes primitiarū apposuit. v. v. v. dicens. Hec dicit domin⁹. Comedent et supererit. Et factum est ita miraculose iuxta verbū domini.

De Naaman. Ca. VIII.

Naaman autē pnceps erat militie regis sirie: vir dñs et assiduus s; leprosus. Et lastrūculi de siria captiua duxerant puellam de israhel: que erat in obsequio vxoris naaman. Que ait ad dominā suā. Vtinā fuisset domus me⁹ ad pphetam samarie q curaret eum. Tulit naaman argētū et aurū multū: et x. mutoria vestitū. id ē decem paria: vel nouas vestes q sic vocant p mutatione vestitū veterū. Tulitq; secū litteras regis sirie ad regem isrl: in hec verba. Scito qz misisti ad te naamā vt cures eum a lepra. Exaudiens rex isrl blasphemā scidit vestimenta sua et ait. Nūquid ego de⁹ sum vt curem hominē leprosum. De castiones queris aduersum me. Et misit ad eū heliseus dicens. Cur scidisti vestimenta tua. Veniat ad me: et sciat pphetam esse in israhel. Stetit itaq; naaman et equit⁹ eius ad hostium helisei. Qui misit ad eū dicens. Lanae re septies i iordane et mūdaberis. Cūq; abiret naaman indignans q non tetigisset eū inuocans nomen dñi: dixerūt ei serui sui. Si rem grādem dixisset tibi ppheta facere debueras: quāto magis qd modicū est. Descendit ergo et lauit se in iordane septies et mūdatus ē. Et rediens stetit corā heliseo et ait. Scdo q non sit deus ali⁹ in vniuersa terra nisi in israhel. Et obtulit ei benedictionē. Cūq; renuenti vīm faceret: ait helise⁹. Viuit domin⁹: qz non accipiam. Et ait naamā. Obsecro vt tollā onus duorū burdonū de terra hac. Est autē burdo ex equo et asina. Scdm quosdā tulit terram vt sterneret eam in templis idolorū: vt stans sup eam adoraret deū terre israhel: ne offenderet dominū suū si pariter nō adoraret. S; vtrius videtur q fecerit altare domino ex ea ad imolandū. Unde et subdit. Non faciet seru⁹ tu⁹ vltra holocaustū ac victimā dijs alienis nisi domino. Vnū est qd mutare nō possum cū innitit rex sup manū meā: et adorat in templo remon optet me simul adorare. Ora dos minū vt nō imputet mibi hoc. Et abiit naaman electo terre tēpore. id ē cū elegisset terraz ad portandū. Hebre⁹ sic habet. Abijt ab eo

aliquāto terre spacio. Eadez ambiguitas in
genesi legit. Eratq; vernū tēp. Et ingredie-
batur effrata. Hebreus habet. Adhuc spaci-
um terre erat. et ingrediebatur effrata. Et sic la-
tinus interpres posuit electum tēpus vel ver-
nū p spacio. Cucurrit autē glezi post naaman
vt aliqd acciperet ab eo et ait. Domīn' meus
misit me ad te dicens. Venerunt ad me duo
adolescentes ex filiis pphetarū: da eis talētū
argēti et vestes duplices. Et ille dedit ei duo
talēta et vestes: et tradidit ei pueros q̄ deferret
ea: et abscondit ea in domo. Cūq; vespere sta-
ret coram heliseo ait. Unde venis glezi. Qui
respondit. Nō fuit seruus tuus quocūq;. At ille.
Nonne cor meū tecū erat: cū reuersus fuerat
homo in occursum tuū. Accepisti argentū vt
emas possessiones. S; lepra naaman adhe-
rebit tibi et semini tuo i sempiternū. Et egres-
sus est ab eo leprosus. Non legitur ad litte-
ram glezi filiū habuisse leprosum nec poste-
rum. Certum est autē de glezitis q̄ lepra simo-
nie resperfi sunt.

De securi et acrisia sirozu. Ca. IX.

Hilctum est autē
cum esset heliseus cum filiis pphe-
tarū incidentibus ligna ad iordanē
cecidit ferrū securis vni in aquā. Cūq; ciu-
laret ille: misit helise' lignū in aquā vbi cecid-
erat ferrū: et natauit ferrū et tulit illud. Por-
ro rex sirie pugnabat ptra israel: et sepe pone-
bat seruos suos in insidijs quas cauebat rex
israel heliseo sibi manifestate abscondita siro-
rū. Et cōturbat' rex sirie ait suis suis. Quis
vestrū pditor est mei apud regem isrl. Et ait
vnus. Nequaq;. S; heliseus indicat regi isrl
quecūq; loqueris in cōclauī. Qui ait. Vitrā
et captiā eum. Cūq; accepisset eum esse in da-
thaim: misit illuc robur exercit'. Qui venien-
tes illuc in nocte circūdederūt ciuitatē. Da-
ne puer helisei vidit exercitū: territusq; clama-
uit. Heu domine qd faciem'. Qui respondit.
Noli timere: plures sunt nobiscū. Et orante
heliseo aperuit domīn' oculos pueri: et vidit
monē plenuz curribus igneis. Id ē agminibz
angeloz. Cūq; intraret hostes ad euz: orante
heliseo percussit eos dñs cecitate: nō omī q̄-
dem: s; acrisia ne euz
agnocerēt. Et dixit
ad eos heliseus. Nō
est hec via: nec ē ista

Acrisia ē amentia vlt
sus s; qñ querimus
qd in manu tenem'.

ciuitas. Id ē non ē hic mansio helisei. Sequi
mini me et ostendā vobis virū quē queritis:
et duxit eos in samariā. Et orāte heliseo ape-
ruit dñs oculos eoz: et viderūt se esse i medio
samarię: et hostes circumstantes. Et dixit rex
isrl ad heliseu. Percutia eos pater mi. Qui
rūdit. Nequaq;. dñs enī adduxit eos: s; pbe-
eis hospitalitatem affluēter. Quo facto redie-
rūt siri ad pprā: nec vltra in dieb' helisei vene-
runt latrones sirie in israel.

De scda obsidione samarie. Ca. X.

Hilctū ē post hec

benadab rex obsidebat samariā:
et facta est fames in samaria: ita vt
vderet caput asini. lxxx. argenteis numisma-
tis. et quarta pars cabi stercoz columbarū
qñq; argenteis. Hac v; ait iosephus condie-
bant cibos p sale. Tradūt qdam noie sterco-
ris dñi vesiculaz colūbe: in qua repperiebant
grana de foris allata. Cūq; transiret rex isrl p
muri: et consideraret custodias muri: clama-
uit ad eū Salua me dñe rex. Qui suspicatus
q̄ quereretur aliqd ab eo: cōmotus rūdit. Nō
saluat te domīn'. Unde te saluare possū. De
arca an de torculari. Que respondit. Nequaq;
domine. S; ego et mulier ista cōdisperamus de
filijs nostris comedēdis: et comedimus filiū
meū. hec autē abscondit filiū suū. Et pstritū-
tus est rex vehemēter: et scidit vestimēta sua: et
apparuit ciliciū quo vestit' erat ad carnē. Et
ait. Quid amplius mali possumus expecta-
re a domīno. Hec faciat mihi deus: et hec ad-
dat: si steterit caput helisei super spm hodie.
Hoc enī malū imputabat heliseo: q̄ cōclues
non liberabat cum posset. Cūq; misisset spi-
culatore: penitētia duct' sequebatur eū vt p-
hiberet. Heliseus autē sedebat in domo sua et
senes cum eo: quos iosephus discipulos ei
dicit. Et ait heliseus. Nescis quia filius bo-
micide: qui scz occidit naborū misit vt presci-
datur caput meū. Prohibete intrare nūclam
donec veniat rex qui phibebit ei quod iusse-
rat. Cūq; superuenisset rex: ait helise'. Eras
hac hora eris in porta samarie modus simile
p statere vno: et duo modij ordel similiter. Et
irrisit eum vnus eoz super quozum manus
rex incumberebat dicens hoc esse impossibile.
Cui heliseus. Videbis et non comedes. Por-
ro quattuor leprosi erant ad introitum porte
fame deficientes. Qui vespere venerūt ad ca-

stra sirie et neminē ibi reppererunt. Terruerat
enī dominus siros: et sonitus exercit' magni
mittens sup eos: fugerūtq; animas suas tñ
saluare cupientes: et intrātes leprosi comede-
runt: et tollētes de preda iuxta cor suum nun-
ciauerunt portatoribz vrbis siros abisse. Su-
spicatus autē rex isrl siros simulasse fugam et
latere: misit duos in equis q̄ explorarent oia
vsq; ad iordanē. Qui cum reuersi nūclassent
siros fugisse: egressus popul' diripuit castra:
et vendebat similia et ordē iuxta p̄bū helisei.
Dux autē q̄ irriserat eū a rege pstituit ad por-
tam oppressus ē a turba et mort' est.

De fame septē annoz et pegrinatione mu-
lieris sunamitis. Ca. XI.

Post hec autem

heliseus locutus est ad mulierem
cuius filius suscitauerat. Vade cū
domo tua peregrinari vbiq; poteris. Vlo-
cabit enī domīn' famem sup terram septē an-
nis. Id est angelū ppositum fami. q. d. fames
veniet. vlt est locutus. De hac fame ambigū
est vtrū pcesserit pdictam obsidionē vel secu-
ta sit. Igit' mulier intrauit terrā philistim: et
cōtribules occupauerūt bona eius. Que fini-
ta fame regressa est: et intrauit vt interpellaret
regem pro domo sua et agris. Et tunc rex lo-
quebatur cum glezi: querēs ab eo magnalia
helisei. Qui vidēs mulierem ait. Domie hec
est mulier: et hic ē filius eius quem suscitauit
heliseus. Que cum narraisset regi seriem facti
restituit ei rex quecūq; amiserat a die qua re-
liquerat terram.

De morte Benadab. Ca. XII.

Porro benadab

rex sirie audiēs q̄ deus amouerat
eum ab obsidione et non homo cō-
tristatus egrotabat. Heliseus autē veniebat
damascū: et misit rex in occursum ei' azabel
cuz
muneribz: vt cōsuleret eum de infirmitate sua
Cui querenti respondit heliseus. Dic ei sa-
naberis. Nec dixit sanabatur: q̄ mortuus est
rex. Sed vt diceret ei sanaberis: postea traxit
azabel in partē dicens. Ostendit mihi domi-
nus quia moriet': et tu eris rex sirie. Tunc im-
pletum ē qd dixerat domīn' helie. Aliter enī
nō inuenerit helias azabel: nisi quia p heliseu
pdixit eum futurū regem. Et fleuit heliseus
videns in sp̄ritū mala que facturū erat aza-

bel filius isrl que etiā indicauit illi. Et reuer-
sus azabel ad regem dixit: sanaberis. Altera
die tulit stragulum: et infudit aquaz: et expan-
dit sup faciem eius. Stragulū p̄rie ē stratorū
quod lecto vel sedili supsternitur. Et dicitur
q̄ azabel pannuz pfusum aqua imposuit sup
eum ad refrigerandū. Hebreus habet. Expā-
dit sup faciem suā stragulum: vt non azabel
sed ipe benadab hoc fecisse intelligat: et tamē
mortuus est rex et regnauit azabel p eo. Qui-
dam tamē hoc exponūt de obsequio mortui
dicentes q̄ azabel mortuum lauit aqua: et ex-
pandit stragulū sup faciem mortui. Iosephus
plane dicit q̄ azabel altera die infuso laqueo
strangulauit illū. Ad hunc sensum quidā p-
dictam litterā referunt dicentes q̄ azabel ves-
tem madefactam posuit sup faciem eius: simul
lās refrigerationē. S; statim effudit aquaz sup
os eius donec suffocaret eum.

De Joram rege iuda. Ca. XIII.

Porro anno qui

to ioram filij achab regis israel i
quo cōregnauerat et iosaphat rex
iuda regnauit ioram filias iosaphat in hieru-
salē octo annis. Qui ad consiliū vxoris fecit
malū corā domīno secut' deos alienos. Ta-
men domīn' non disperdidit iudam ppter da-
uid seruū suū. Tunc recessit edom ne eēt sub
iuda. Nam et regē suū tributariū occiderūt
idumel nouū creantes q̄ non teneretur tribu-
ta reddere. Cūq; ioram sex fratres suos oc-
cidisset: cōpelleretq; hierosolimitas etiā ido-
latrare: tulit ad euz helias quidam propheta
eplam cor' rectoriā cū cōmīnatione pene. Im-
pleta est autē cōmīnatio in hūc modū. Ara-
bes irrūtes in iudam vastauerūt pūnciam
et domos regias: et vxorem regis abduxerūt
filiosq; occiderunt ppter ochoziam: et ipe tan-
dem cronicā incidit egritudine: interna cor-
ruptione viscera effundēs: vt quotidie quasi
se peuntem videret et mortuus est. et sepultus
est in ciuitate dauid. Non tamen vt ait iose-
phus in sepulchro patrū suoz: s; priuatū tu-
mulum sine regalibz exequijs tradiderunt ei.
Et regnauit ochozias: vlt azarias filius eius
p eo. Hunc regem et reliquos vsq; ad oziam
p̄termittit mattheus. Regnauit autē anno. xij
ioram filij achab. Viginti duozū annoz erat
ochozias cum regnare cepisset: et vno anno
regnauit in hierusalem: et ambulauit in vijz

achab aut sui. Abijtq; euz ioram filio achab
amunculo suo ad pliandu contra azabel regē
sirie in ramoth galaad: et vulneratus ē ioram
et relicto exercitu in obsidione sub hieu pnci-
pe descendit in iezabel vt curaretur: et descen-
dit cum eo azarlas.

De hieu rege israel. Ca. xiii.

Heliseus aut mi-

lit vnū de filiis pphetarū cum lēti-
cula olei ad exercitū in ramoth ga-
laad: vt ibi hieu euocatū in partē vngeret in
regē sup isrl. Qui cum inuenisset hieu sedētes
cum principibus aī. Verbum mibi ad te est
o princeps: et ait hieu. Ad quem. Qui rñdit.
Ad te o princeps. Forte nō cognoscēs hieu.
hoc quasi presagium in mente sua posuerat:
ipm esse hieu: q; primus respōdisset. Cūq; in-
duxisset eum in cubiculum: fudit oleus super
caput ei: et ait. Hec dicit dominus. Vñxi te in
regē sup israhel: et pcuties omnē domū achab
in vltione sanguinis seruoꝝ meoꝝ de manu
iezabel. Quo facto citissime aufugit prophe-
ta. Cūq; regressus esset hieu ad suos domi-
ni sui dixerūt. Quid venit insanus iste ad te.
Quasi insanos enī reputabāt filios pphetaz.
vel quia fugerat citissime q̄si insanus. Et ait
hieu. Recte iudicastis. Nam pba vesana lo-
cutus est dicens. Hec dicit dominus. Vñxi te
in regem sup isrl. Festinauerunt itaq; tollere
vestes suas et subternere ei i similitudinē tri-
bunalis: et canētes tuba dixerunt. Regnabit
hieu. Cōiurauit ergo hieu cōtra ioram et aī.
Nullū nūctet hoc in iezabel: s; omnes ascen-
damus simul. Cūq; ascēderent: speculator i
iezabel aī. Vñdeo globū venientē. Et suspi-
catus ioram vī capram esse vrbē: vel pacē fa-
ctam: misit nunciū in occursum eoz. Qui aī.
Hec dicit rex. Pacata sūt omnia. Et ait hieu.
Quid tibi et paci. q̄si diceret. Quid ad te. Se-
quere me. Vel forte hūc hieu q̄si ipi regi re-
spondit. q. d. Quid queris de pace: q; terram
et pacem turbas. Et adhesit nunci⁹ ei. Vñxit
et ioram scdm nunciū: qui similiter non est re-
uersus ad eum. Et ascēdens ioram rex israel:
et rex iuda euz eo: egressi sunt in occursum hieu
vsq; in agrum naboth iezabelite. Et ait iorā.
Est ne pax hieu. Qui respōdit. Que pax. Ad
huc vīgēt fornicatiōes matr̄ tue. q. d. Que
pax potest esse inter nos euz iugiter offenda-
mus deū p idolatriā matr̄ tue. Et fugiens

ioram aī ad nepotem suū. Insidie sunt hie
ochozia. Tunc pcutit hieu iorā inter scapus
las: et egressa ē sagitta p cor ei: et corruit mor-
tu⁹. Et ait hieu ad ducentū tertie p̄tis militibz.
Proijce eum in agrū naboth. Vñmēto quo-
niā ego et tu sequebamur achab patrē huius
qū cōminat⁹ ē ei dñs p beliam: q; redderet ei
in agro naboth p sanguine naboth et p san-
guine filioꝝ eius. Tū supra de filiis naboth
nulla facta ē mentio: s; qd ibi tacitū est: h sup-
pletur. Forte canes līxerūt sanguinē ioram
iuxta p̄bū helie. Līxerūt enī sanguinē achab
euz līxerūt sanguinē filij ei. Ochozia vero
fugientē insecut⁹ est hieu et vulnerauit euz in
ascensu gaber. Qui vulnerat⁹ fugit in mages-
do et mortuus ē ibi: et tulerūt eum i hierusalem
et sepultus est in ciuitate dauid. Post hec iura-
uit hieu in iezabel. Porro iezabel erat in ar-
ce turris et depinxit oculos suos stibio. et or-
nauit caput suū vt pulchrior venientibz ap-
pareret: et p fenestram aī ad hieu. Nunquid
pax esse potest zamri qui interfecit dominum
suū. q̄si diceret. Tu occidisti dominū tuū: sic
zamri: et eadem pena puniendus es. Tunc di-
xit hieu duobz eunuchis qui circūstabant eā.
Precipite eam. et p̄cipitauerunt eam de tur-
re et cōculcauerūt eam vngule equoꝝ. Cūq;
hieu sederet ad mensam aī seruis suis. Ite et
sepelite maledictam illam: quia filia regis est
Cūq; venissent ad eaz: non inuenerūt nisi cal-
uariam. Id ē sup̄mā cellulā cerebri: et pedes
et sumitates manuum. Quo audito aī hieu.
Sermo dñi ē quē locut⁹ est p beliam.

De lxx. filiis Achab et eoz morte et d morte hieu. Ca. xv.

Rat aut achab

lxx. filij i samaria. Et scripsit hieu
ad nutritios eoz: et ad optimates
ciuitatis dicens. Eligite quē vultis de filiis
achab: et constituite regem sup vos: et pugna-
te p domo domini vestri. Qui p̄teritis relati-
plerunt ei. Serui tui sum⁹ fac qd tibi placet.
Et scripsit eis secundo. Si mei estis: tollite
capita filioꝝum domini vestri et venite ad me
cras in iezabel: et sic factum est. Et attulerūt
capita in copb̄inis ad hieu. Qui mādauit ne
introducerent ad eum. sed iuxta introitū por-
te ponerent ad duos acervos vsq; mane. Cū
q; mane intueret capita: dixit hieu ad popu-
lum. Iusti estis. q. d. Comparatione istozum

qui lxx. occiderunt iusti estis: qui non nisi io-
ram et iezabel mecum occidistis. Vel potius
samaritas q; eos occiderant cōmendauit. q̄si
diceret. Iuste fecistis implendo verbum do-
mini qd videtur velle littera sequēs. Addidit
enim. Si ego interfeci dominū meū: q; per-
cussit eum et istos. Domin⁹ fecit qd locutus
est in manu helie. Tū percussit hieu omnes
reliq; de domo achab in iezabel: et optima-
tes eius et notos et sacerdotes: et ibat in sama-
riam. In via vero obuiauit. xl. duobz fratribz
ochozie regis iuda qui descendebant ad salu-
tandos ioram et ochoziam nescientes q; occisi
essent: et occidit eos hieu. Tunc egressus ē in
occursum hieu ionadab filij rechab: et bene-
dixit ei p vltione domini quā fecerat. Quem
impositum currui suo duxit hieu in samariā
et pcutit omnes qui reliqui fuerant d achab
vsq; ad vnū. Cōgregauit ergo hieu populū
samarie et aī in dolo. Ampliare volo cultū
baal: vocare oēs pphetas eius et sacerdotes.
Quicūq; defuerit non viuet. Sacrificiū enī
grande est mihi baal: et venerunt omnes serui
baal: nec vn⁹ defuit et repleta ē domus baal.
Et ait hieu his q; erant sup vestes. Date ve-
stes omnibz seruis baal. Et dederunt. Cūq;
p̄scrutatus esset hieu diligēter: ne q; deesset
vel alius interesset dixit militibz suis. Ingre-
dimini et pcutite eos null⁹ euadat. Et percusse-
runt eos: statuamq; baal cōmīnerunt: et de-
struxerunt templum eius: et fecerūt p eo latri-
nas. id est subterraneos cuniculos ad mūdā-
das vias vrbis. Et deleuit hieu baal de isrl.
Verū tamen a vijs ieroboam non recessit: et
ait ei domin⁹. Quia fecisti que in corde meo
erant contra domū achab. filij tui vsq; ad q̄r-
tam generationē sedebūt sup thronū isrl. Et
mortu⁹ ē hieu et sepultus in samaria cum reg-
nasset vigintiocto annis. et regnauit p eo fili⁹
eius ioaz vel ioabaz vel ioachaz.

De athalia et ioas. Ca. xvi.

Dixit athalia vi-

dens filium suū mortuū et volens
regnare interfecit omne semē regiū
in hierusalem. Erat autē iofaba soror ochozie
ex patre et vxor iofade summi sacerdotis que
furata est ioas filium ochozie lactentem ne i-
terficeretur: et abscondit eum septem annis i
domo domini. id ē in domūculis hebdoma-
darioꝝ. Anno autē septimo iofada collegit

centuriones et principes leuitarum et milites
et ostendit eis secreto filium regis: et cōiurauit
runt omnes p puero cōtra athalias: et q; pue-
rum in sabbato cōstituerunt regē. Et fecerunt
in hunc modū. Vñgintiquattuor erant sum-
mi sacerdotes: quoz vnus in hebdomada vi-
cis sue habebat secū i ministeriū. xxiij. mino-
res sacerdotes: et totidem cantores: et totidez
sanitores. Diluculo p̄o sabbati pontifex qui
ministrauerat cum turma sua egrediebatur ad
p̄ria. p̄ntifex p̄o q; ministratur⁹ erat ingredie-
batur cum turma sua. Tunc autē iofada pro
ampliando exercitu retinuit egressuros: et re-
cepit ingressuros facēs ex eis duas turmas
Adiunxit quoq; tertiā turmā de centurionibz
et leuitis quos cōuocauerat: et intrans domū
salus et domum armorū quā quondam fece-
rat dauid: dedit singulis arma et p̄cepit egres-
suris vt circūstarent regem in atrio interiori
et custodirent. Ingressuris p̄o dixit vt ascēde-
rent ad domū regiam ne serui regine egredie-
tes ex ea vñctionē regis impenderet. S; hāc
turmam diuisit in tres partes: p̄cipiēs vñna
obseruaret ex cubias regis. id est porticus do-
mus regie. Alia pars obseruaret portas seyr
p quam ascendebatur de ciuitate in domum
regiam. Tertia pars obseruaret domū mel-
sa: que dicitur porta scutarioꝝ. id est custodiz
regis: p quaz de domo regia ascendebatur in
templū. Tertiā p̄o partem quaz collegerat
de centurionibz et leuitis posuit ad custodiāz
atrioꝝ templi ex omni parte. Tunc ip̄e cum
reliquis sacerdotibus et leuitis et senioribus
produxit filium regis et vñxit eum in regem:
et ip̄osuit sup euz diademā: et testimoniū. id ē
legem dei dedit ei tenendam in manibus: vt
cum ip̄o habitu regni disciplina legis dei ser-
uanda cōmitteretur. Athalia vero accurrens:
scidit vestimenta sua clamans. Cōiuratio cō-
iuratio. Et eduxerunt eam centuriones extra
septā templi p portam equoꝝ et interfecit eā
ibi. Deduxeruntq; regem per portam scutari-
oꝝum i palacium: et sedit super thronū regiū
Et letatus est populus terre: quia abstulerat
domin⁹ opprobriū ne regnaret mulier super
eos: et destruxerunt templū baal: arasq; et ima-
gines quas fecerat ioram et athalia. Athā
quoq; sacerdotem baal occiderunt coram al-
tari. Septem annoꝝ erat ioas cum regnare
cepisset: anno septimo hieu regis israel: et qua-
draginta annis regnauit i hierusalem: et fecit

rectum coram domino cunctis diebus ioas de sacerdotis.

De gazophylatio. Ca. XVII.

Erant autem in

domo domini ruine: non solum per vetustate et negligentiam: sed etiam quas fecerat athalia: et de sanctificationis parauerat domum baal. Precepit itaque ioas sacerdotibus ut instaurarent sartatecta domus recipientes oblationes pretereuntium: et que offerebant pro populo anime: id est que dabant iuri ad plium numerati. Oblatio enim pro delicto et pro peccato sacerdotum erat: que cum suscepissent sacerdotes usque ad xxxviii. annu regis ioas: non tamen instaurauerunt sartatecta templi. Et fratres rex prohibuit sacerdotes ultra accipere pecuniam. Iosephus tamen dicit quod per omnem regionem sumerent sacerdotes pro capite dimidium sicli. Quod videns ioas da populo non placere cessauit: et ob hoc non fuerunt instaurate ruine. Tunc ioas fecit gazophylacium munitum apertum de super foramine: et posuit illud ad dexteram ingredientium domum non longe ab altari. Cumque appareret plurima pecunia in gazophylatio scriba regis et pontifex effundebant eam: et dabant his qui perant cementariis domum domini. Et non fiebat cum eis ratio: sed in fide tractabatur. Nec fiebat ex pecunia illa vas aliquod in domo domini nisi de eo quod erat residuum sartatectis: ut legitur in paralipomenon. Et mortuus est ioas da sacerdos qui solus legit post moysen. cxxx. annis vixisse: et sepultus est in ciuitate dauid: eo quod generi dauid reparauit imperium. Et mortuo ioas a legitimis dei declinauit: cuius exemplo etiam optimates vitiatum sunt. Quae cum argueret zacharias filius ioas da fecit eum lapidibus obrui inter templum et altare. Ex tunc ut dicit epiphanius non accepit populus in templo responsu manifeste sic: pus nec ex dabir nec ex ephod. Rex autem non multo post penas exoluuit. Azabel enim rex syrie cum expugnasset geth: ascendit in hierusalem. Ioas vero mi-

Non moueat te quod legitur in euangelio a sancto zacharie filio barachie. Forte ioas da binominis fuit. Aliter ideo quia barachias interpretatur benedictus domini quod iste fuit.

Dabir enim dicitur lapis positus in ronali. Unde dabir. i. ex ronali pendebatur vtrumque deum haberet: apicium vel of-

ficium ei thesauros domus domini et domus regis non de absconditis tumultorum: et recessit ab eo. Cumque incurrisset ioas languore pessimum eo quod diu nos honores sibi volebat impendi: ut dicitur hebreis: duo serui eius percusserunt eum et mortuus est et sepultus in ciuitate dauid: non tamen in monumentis regalibus: et regnavit pro eo filius eius amasias.

Incidentia.

Sub ioas duodecimus rex latinorum. Titus aremulus qui presidium albanorum inter montes vbi nunc roma est posuit. Huius filius fuit iulius pauus iulij pculi: qui cum romulo roma communi grans fundauit iuliam gentem.

De obitu helisei. Ca. XVIII.

Anno vicesimo

tertio ioas regis iude regnavit ioachaz filius hieui super israel. xvi. annis: et ambulauit in vijs ieroboam. Et fratres domini minus contra israel dedit eos in manus azabel et in manus benadab filij eius: et non sunt derelicti ioachaz de populo: nisi equites: et decem currus: et decem milia peditum. Et clamauit ioachaz ad dominum: et misit dominus dedit ei pacem in diebus eius. Et mortuus est et sepultus in samaria. Et regnavit ioas filius eius pro eo: anno tricesimo septimo: ioas regis iuda: et xvi. annis regnavit super israel. Et ambulauit in vijs ieroboam non tamen adeo quantum patres eius. Heliseus autem egrotabat: et descendit ad eum ioas rex israel: et stans dicebat: Pater mi currus israel et auriga eius. Et ait heliseus. Alfer arcum et sagittas et pone manum tuam super arcum. Quo facto supposuit heliseus manus suas manibus regis et ait. Aperi fenestram orientalem: et face sagittas: et fecit. Et ait heliseus. Sagitta domini est contra syriam: et percuties partem syrie que est in affec donec consumas eam: sublatu arcu cum sagittis dicit heliseus ad regem. Percute terras iacobulo. Cumque percussisset eam tribus vicibus et staret: iratus est deus ait. Si percussisses usque septi-

Ex tunc eque vocabatur eodez nomine rex iuda et rex israel.

es: totiens percussisses syriam nunc autem tribus vicibus percuties eam. Et mortuus est heliseus et sepelitus est iuxta abdiam. Porro latronum moabitae venerunt in terram eo anno. Quidam autem sepelientes hominem viderunt latrunculos: et timentes piecerunt cadaver in sepulchro helisei. Quod cum tetigisset ossa helisei: reuixit homo. Iosephus tamen dicit latrones percussisse in sepulchro mortuum quem ipse videbant interfecisse. Mortuus est autem azabel rex syrie: et regnavit pro eo filius eius benadab. Cum quo dimicauit ioas rex israel tribus congressionibus: et vixit cum et tulit de manu eius ciuitates quas tulerat azabel de israel iuxta verbum helisei.

De Amasia et Ioas rege israel.

Capitulum XIX.

Anno secundo io

as regis israel regnavit amasias filius ioas in hierusalem. Viginti et quinque annorum erat cum regnare cepisset: et xix. annis regnavit. Nomen matris eius ioas da de hierusalem. Et fecit rectum coram domino iuxta ea que fecit ioas pater eius: nisi in hoc quod excelsa non abstulit: subaudiendum est vterque eorum. Nec enim ioas excelsa abstulit sicut videtur scriba sonare. Et interfecit seruos qui interfecerant patrem suum: non tamen filios eorum propter legem moysi que dicit. Non morietur pater pro filiis neque filius pro patribus. Collegit autem exercitum ut amalechitas et idumeos expugnaret: et conduxit a rege israel centum milia armatorum centum argenti talentis. Et cum esset in procinctu suauit ei propheta ut dimitteret israelitas: quia idola ferebant et deus daret ei victoriam. Et acquiescit: sed grauiter ferret eo quod israelitis mercedes prebuerat. Et percussit edom in valle salinarum decem milia et apprehendit petram nobilem arabie ciuitatem. Et vocauit eam iezebel: quod sonat auxilium dei. Iosephus tamen dicit viuos quos ceperat cum adduxisset ad excelsam petram arabie et illos ex ea precipitauit. Idem quoque dicit paralipomenon. Nam fere in omnibus consonant iosephus et paralipomenon. Tamen deos quos tulerat de amalech postea adorauit: quia audiuit eos

Quod homo nescit quantitate peccati altissimi: ideo quantum ad examinem humanum sufficit ut quis pro suo mortatur delicto finem iustitiae dei forte nec etiam mors filij quam pro delicto patris.

Incidentia.

Sub amasia tertiusdecimus rex latinorum fuit siluius auentinus et in eo monte qui nunc pars urbis est: mortuus et sepultus eternum loco vocabulum dedit.

De ieroboam rege israel et amos propheta.

Capitulum XX.

Porro mortuus

est ioas rex israel et sepultus in samaria et regnavit ieroboam filius eius pro eo anno. xv. amasie regis iuda. Et regnavit israel xl. et vno anno: et ambulauit in vijs ieroboam filij nabath qui peccare fecit israel. Ipse restituit terminos israel ab introitu emath que est antiochia usque ad mare solitudinis quod est mare mortuum: iuxta verbum domini quod locutus est per seruum suum ionam prophetam: quod erat de geth que est in ophech vel ophir: ad differentiam geth que est in palestina: et est nomen regionis. Quare non est legendum ophel. Ophel enim est nomen turris nebulosae que non longe erat a templo. Hanc vastationem syrie per ieroboam factam non legitur in iona: sed propter comminationem euer-

stionis quam p̄dicauit et scripsit dicit ioseph⁹ euz p̄dicisse q̄ post breuissimū tempus asie perderent principatus. Qd̄ quidem per iero⁹ boam inchoatum est: sed postea consummatū est quando monarchia assiriorū translata est ad medos. Hac felicitate ieroboaz elatus fecit malū corāz domino. Et missus est amos thecutes ppheta d̄ pastoribus ubi pascebat gregem in samaria: vt p̄diceret euerisionem domus ieroboam: et calamitatem populi dicens. Hec dicit dominus. Consurget super domū ieroboam in gladio. Et rursum. Venit finis sup̄ populū meū israel. Quod cum significasset amasias sacerdos berthel ieroboam regi isrl̄ ex mandato regis. phibuit amos ne vltra pphetaret in regno decem tribuum. Cum autē amos nollet cessare dicens se non esse pphetam s̄ pastorem missū a domino frequenter afflicto eum amasias plagis. Tāde filius suus ozias frequenter eū increpans vctem p̄ tēpora transiit: et semiuir⁹ relatus in terram suā ibi mortu⁹ est et sepult⁹. Et mortuus est ieroboam et regnauit pro eo filius eius zacharias.

De Ozia. Caplm. XXI.

Ano vicesimo septimo ieroboam regis israel regnauit ozias in hierusalē duobus et quinquaginta annis. Hieronym⁹ tamē super osee dicit eū cepisse regnare āno. xij. ieroboā. Et fecit qd̄ placitū erat corā domino. verūta men excelsa non abstulit. Qui euz hostes debellasset et amonitas fecisset tributarios sibi reedificauit muros in hierusalē: q̄s destruxerat ioas rex israel: eratq̄ p̄cipue terre cultor et curā habebat circa plātationes: et semina fructuū diuersorū. Cūq̄ ditatus esset in substantia mortali: corā deū immortalē agere n̄sus est. Nam in festiuitate p̄piciationis indutus stola p̄tificiali intrauit in templū vt incensū poneret pontifici azaria euz. lxxx. sacerdotib⁹ eū phibente. Et factus est terremot⁹: et claritas solis valde effulsit: et incidit in facie regis et percussus est lepra in facie. Ante ciuitatez p̄o scissa est media p̄s montis ad occidentē: et deuoluta est ita vt et vias clauderet et regios ortos opprimeret. Et habitauit seorsū vrbem: puata degens vita. Joathan p̄o filius ei⁹ gubernabat palaciū: et iudicabat populū terre. Et mortu⁹ est ozias et sepultus in ciuitate da

uid. Ioseph⁹ tamē dicit eū de regib⁹ solū habere sepulchrū in ortis. Et regnauit p̄ eo filius ei⁹ ioathan Sub ozia rege iuda: et sub ieroboam rege israel cepit pphetare esaias: de q̄ plen⁹ postea dicit: et osee de tribu ysachar ori⁹ in berthemoth. S; hic vt ait hieronym⁹ p̄nūcians dedit signū. Veniet domin⁹ in terra sicut quercus que est in sylo rē. qd̄ non legitur in scriptura eius s̄m editionem nostrā. Forte qd̄ hieronym⁹ dixit signū: hoc epiphanius dixit p̄digiū dicens de osee. Et dedit p̄digiū dicens. Venit in terra domin⁹: s̄c̄ quercus que ē i sylo euz ex semetip̄a in duodecim fuerit partita: et facte fuerit ex ea totidē quercus. P̄phetauit autē contra decem tribus pauca de duabus loquens. Et p̄nūciavit h̄ itozialiter iudeos i vltimo tēpore ad christū redituros. Tertū quoq̄ dīe dominice resurrectionis p̄dixit. Hic in terra sua sepultus: placida quiete dormiuit. Sub eisdez quoq̄ pphetauit iohel de tribu ruben natus i agro berthoron q̄ descripsit terraz duarū tribuum eruca: bruco: locusta: et rubigine vastandam. P̄dixit quoq̄ effusione sanctispiri⁹ futurā sup̄ seruos dei et ancillas: qd̄ factum est in die p̄tecostes. Hic in berthoron in pace mortu⁹ est et sepult⁹. Sub eisdez regib⁹ pphetauit abdias vt qd̄dam tradunt. sed s̄m hebreos verū est q̄ ante eos pphetauerit. nam mortuus est ante heliseum. Relicta enī vxor eius p̄ consiliū helisei liberata ē a creditorib⁹ oleo sup̄ abundante. Fuit autē d̄ terra sichē de agro berthamar. Quinquagenari⁹ enī ille fuit cui percussit helias: qui relicto obsequio regis: helisei discipul⁹ fact⁹ est. Cui⁹ sepulchrū vsq̄ hodie cū mausoleo helisei et iohānis baptiste i seba ste venerationi habetur. Sub ieroboam rege israel pphetauit ionas fili⁹ vidue sarepta ne: qui post reditū a ninive tempore famis assumpta matre gentiū incola factus est. Nam et erubescerebat esse in terra sua dicens. Sic auferet opprobriū meū: eo q̄ pphetans contra ninuen mendax repertus sum. Qui trasacta fame redijt in terrā iuda: et defuncta est mater ei⁹ et sepeliuit eaz iuxta balanū delboze. Hic p̄dixit signum euerisionis hierusalem q̄ cum viderent lapidē lu

Genus palme est delboze vel quercus.

gentes vniuersas: tunc tota illa ciuitas iude

cuperabiliter euerteretur. Fortius est et sepultus in spelunca vnus iudicis israel: cui⁹ sepulchrū monstrat in vna vrbium geth in viculo quodam iuxta sephorū. Sub ozia rege iuda terminata est monarchia assiriorū. Nam sardanapallus vltimus monarch⁹ victus ab arbace medo: semetip̄m cōcremauit et tunc arbaces monarchiam ad medos transfudit: spe nōdum re. hoc enī fecit darius occiso balisbasar. Fuerūt tamē reges assiri⁹: si nō monarchi tū potētes vsq̄ ad subuersionē ninue quā pphetauit naum.

Incidentia.

Co tēpore latinozū quartusdecimus rex siluius proca post quem. xv. rex latinozū siluius amulius.

De zacharia sellum et nanaben. Caplm. XXII.

Ano. xxx. octa. no ozie regis iude regnauit zacharias filius ieroboam super isrl̄ sex mensibus. Qui fecit malū coram domino sicut patres eius: et percussit eum pala sellum filius iades: et regnauit pro eo. Et translatus est regnum israel de domo h̄ieu in generatione quarta iuxta verbū domini. et regnauit sellū vno mense in samaria. Raz manaben filius gaddi de therfa percussit eum in samaria: et regnauit pro eo. Qui percussit therfam et terminos eius: eo q̄ concines sui noluerant aperire ei. Anno. xxxix. ozie regis iuda regnauit manaben super israel decē annis: et ambulauit i vijs ieroboam. In diebus eius ascēdit phul rex assiriorū in therfam. et dedit ei manaben mille talenta argēti: vt recederet ab eo: et etiā esset ei in auxiliū. Sumpsit autē manaben. l. siclos argēti a potentatib⁹ et diuitib⁹ terre p̄ singulos. Inter hec munera tradit bebel manaben mississe vitulos aureos: q̄ erant in dan et berthel sed non veros. Sacerdotes enī doctos sustulerūt aureos vitulos et absconderunt eos: et fecerunt ereos deauratos similes illis quos misit manaben regi assiriorū. Qua fraude postea percepta reges assiriorū plurimū exarserūt contra israel. Et mortu⁹ est manaben et regnauit p̄ eo fili⁹ ei⁹ phaceia āno. l. ozie regis iude et duob⁹ annis regnauit in isrl̄. Raz phacee filius romelie ciliarchus ei⁹ interfecit eū in samaria in puinio cū quinquaginta viris et regnauit p̄ eo āno. lxx. ozie regis iude: et reg

navit vnginti annis in isrl̄.

De initio captiuitatis decem tribuum. Caplm. XXIII.

In diebus phacee regis reglathphalasar rex assur ascēdit in israel Et ē ambigū De hac captiuitate dī an iste fuerit phul⁹ cū est. Primo tēpore ali⁹. Et vastauit omnem regionē tras iordanē: et captiuas duxit duas tribus et dimidiā: vastasq̄ galileā de tribu zabulon et neptalim multos trāstulit secū in assirios q̄ possent dimidiē tribui cōparari. Vn sepe legit q̄ tres tribus isrl̄ captiuauerit. et h̄ fuit initū captiuitatis. x. tribuum. Porro osee fili⁹ belā interfecit phacee regē isrl̄: et regnauit p̄ eo.

De Joathan. Caplm. XXIII.

Ano secūdo phacee regis israel regnauit ioathan filius ozie in hierusalē. xxv. annorū erat cū regnare cepisset: et. xvj. ānis regnauit. Floren matris eius serusa filia sadoch. Et fecit bonū coram domino: verūtamē excelsa non abstulit. Ipe edificauit portas dom⁹ dñi sublimissimas: quā qd̄dam putant turrin gregis. Hec est que i actib⁹ aploz speciosa dī: ab hebreis vocat porta ioathan. Hec sola remāsit i euerisione facta p̄ caldeos. Hic deuicē amonitas: et imposuit eis annuū tributū: talēta argēti. c. et trīci. x. millia choros: et totidē ordel. In diebus huius rasin rex sirie: et phacee rex israel ceperūt infestare regnū iuda. Sub ioathan exorsus ē pphetare naum de helcesi de tribu symeon: p̄tra ninuen p̄dicens. Hec dicit dñs ad ninuen. Exterminabo te et nequa q̄ p̄gredietes de te imperabūt mūdo. Hieronym⁹ dicit sup̄ naum: herodotus dixisse: subuersam ninuen a rege medozū tpe iossie. De euerisione q̄ finalē ninue p̄dixit naum que facta ē in hunc modū. Palus q̄ circūdabat eam superinundauit eam: facto pariter terremotu et igne de sublimi emissio. De qua inundatione videt in libro suo scripsisse ibi. Inundans nō faciet inocētē dñs i tēpestate et turbine vie ei⁹. Tū s̄m aliā lraz legit ibi. Quidā nō faciet inocētē Tū libū suū scripsit Quasi diceret. Quā post captiuitatē. x. tri uis fieret meō libi

buū sub ezechia dū
vastaret tra iuda ab
assirij: i q plen^o pro
phetauit d destructioe assirioz in solatione
geris sue. Qui tādē mortu^o ē in tra sua i pace
z sepult^o. Sub ioa
than vidit elias do
minū sedentē: z sera
phim mūdauit labia
ei^o. Sub eodē exorsus ē pphetare secū^o mls
cheas. Et mortu^o ē ioathan rex iuda: z sepul
tus est in ciuitate dauid: z regnauit p eo fili^o
eius achaz.

Incidentia.

Sub ioathan olympias prima constitu
ta est ab elenibus. Remus z romulus gene
rantur ex marte z ylia.

De Achaz. Ca. XXV.

Anno decimose

Aptimo phacee regis isrl: regnauit
achaz in hierlm. Viginti annoru
erat cū regnare cepisset: z xvi. ānis regnauit:
z ambulauit in via regū isrl. Nam z vnū de
filijs suis psecrauit idolo trañciēs eū p igne
tophet in valle beennon iuxta acheldemach
Fuit aut qdaz filius ennon cuius vallis illa
erat. et ideo dicta est
beennon. id ē filij en
non. Tūc ascēdit raz
sin rex sirie z phacee
rex isrl i hierlm: z ob
sederūt eam pmo vt
ait ioieph^o. Et pgres
sus cū eis achaz vi
ctus ē z occisus ē fili
us eius zacharias: z
multa milia cū eo: z
capt^o ē pnceps mili
tie eius dichā als di
than. Cūqz rediret victor rex isrl i samariā cū
magna multitudie captiuoz occurrēt ei qdā
ppheta odida vl obedo: dices eos nō vlisse
viribz ppijs: s; ppter irā delⁱ achaz: arguens
eos qz tribules suos ptraherēt captiuos: qz
nisi remitterēt parat^o eēt eis repētn^o interit^o.
Tunc ad piliū barachie q magn^o erat in isrl
rex isrl exhibuit captiuos magnā hospitalita
tem: z liberos remisit ad ppria. Porro secūdo
obsederūt hierlm rex sirie z rex isrl. Cūqz tū
meret achaz nimis cōfortauit cum elias di

Tophet d: a tophus
qd ē lapis spogiosus
p cui^o cōcauitates ig
nis egrediebatur per
quē trañciebant par
uulos suos qz mūda
bāt: sicut nos p aquaz
bapti mī q ignis fuit
i valle filij ennon qui
etiam d: gebēna a ge
qd ē terra z ennon.

cens. Ne timeas ab hīs duobz caudis tūtoz
num fumigantū. Sed non credidit ei achaz
nec voluit querere signū a dño: z misit nūci
os ad regē assirioz reglathphalasar dicens.
Seruus tu^o sū ego: ascēde z saluū me fac de
manu regis sirie z regis israel. Et itauit rex
assirioz siria z vastauit eaz: z non redijt rasū
i damascū. Rex aut assirioz cepit damascum
z interfecit rasū. z damascenos trāstulit in ci
renen q ē versus ethiopā. Est enī alia ciene
i affrica. Et occurrīt ei achaz rex iuda cū mu
neribus in damascum. Cūqz vidisset altare
damasci misit ad yriam sacerdotē in hierusa
lē exemplar ei^o vt extrueret ei cōsimile. Quo
facto cū redisset achaz altare enēū trāstulit
a facie templi ad aquilonē: z sup altare nouū
obtulit holocausta z pacifica De altari vero
eneo vt tradunt quidā fecit illud horologiu
famosum d quo posita dicit. Et pcepit sacer
dotibz vt deinceps sup altare nouū offerret.
Et deposuit achaz luteret et mare eneū sup
pauimentū: vt eis nullus vteretur. Dū fac
qz sabbati et igressū
regis reclusit i tēplū
dñi: vt cū templo ea
pphanaret vt sic pla
ceret regi assirioz
Est aut musac gazo
phlatū regū sic cor
bonā sacerdotū. In
gressū qz regis qdaz
discūt locū i quo rex
adorabat vl portam
p quā ascendebat ad
adorandū: q omnia obturauit achaz: sicut et
clauserat templum ne intrarent sacerdotes.
Sub eorū vidit elias onus babilonis. alia. x.
vidit sub ezechia: z mortu^o est achaz z sepul
tus in ciuitate dauid: z regnauit filius eius p eo
ezechias.

Incidentia.

Sub achaz roma pdrā ē i mōte palatino
xj. kalendas maij a gemellis remo z romulo
Anno ab urbe condita. iij. remus occisus est
rastio pastorali. A fabio duce romuli consu
laribz ludis sabine pgenes z mulieres rapte
sūt: z pulcerrima pginū thalomonē sorte da
ta est duci romuli. An qz bene cesserat ei lo
cus nuptiaz exinde dicit^o ē thalam^o.

De captiuitate decem tribuum.

Caplm. XXVI.

Anno duodecimo

Achaz regis iuda regnauit osee sup
isrl. x. annis. Fecitqz malum corā
dño. s; nō sicut patres ei^o. Tradit enī dedisse
licētiaz israelitis vt ascēderēt in hierlm ter in
āno. Cōtra hūc ascēdit salmanasar rex assirio
rū. z fact^o ē ei osee tributarius. Cūqz depre
bendisset rex assirioz q osee rebellare niteret
p iusac regē egypti cui munera miserat obse
dit eū. z vinctū misit in carcerē niniue: z obse
dit samariam tribus annis: z cepit eam anno
nono osee: z sexto ezechie: z trāstulit isrl i
assirios s; septē tribus q remanserant: z po
suit eos iuxta fluuiū gozan vltra montes me
diorū z psarum. In prima captiuitate triū tri
buū credit captiuat^o fuisse Tobias. z mansit
in niniue. Vt forte cū rege osee ductus est in
niniue: cū^o historia cōsumata ē sub manasse
filio ezechie. S; nos tractabim^o eā post finē
libri regū. Porro rex assirioz de diuersis re
gionibz adduxit co
lonos i samariā pau
cos pmo: sed post
ea assaradach popu
lauit tra z habitauit
rū i vrbibz ei^o. Cū
qz essent de qnq lon
gūis regionibz
qnqz idola portane
rūt i samarias: queqz
regio suū. Et oēs pūs vocati sunt cuthēi a q
busdam portiozibz inter eos qui venerāt d re
gione persida: q dicta ē chuta a quodam flu
mine. Greci pō dixerūt eos samaritas: qui et
i euāgelio samaritani dicūt. Hebrei vocaue
rūt eos iacobitas: qz supplantauerāt israeli
tas a sinibz suis. Qui cū venissent in terrā isrl
immisit domū in eos leones: z interficiebāt
eos: z nūciatū est regi assirioz q perirēt co
loni eius: qz ignorabāt legitima dei isrl. z mi
sit eis vnū de sacerdotibz isrl: z legē moysi in
scriptā lris antiquioribz. Et habitabat sacer
dos in bethel: z susceperunt circūcissionē z le
gitima dei isrl: nihilomin^o tū deos suos i ex
cellis colebāt. An qnqz hebreos dicunt sibi
ppinquos cū bñ erat hebreis Cū pō male: di
cebāt nihil sibi esse cū isrl. Migrauerūt aut
decē tribus de iuda post annos nongetos. et
p lvi. ab exim d egypto. a diuisione pō regni
superant anni. ccl. z menses septē: z dies ses

Adhuc. x. trib^o vltra
mōtes calpōs capti
ue tenent. Si qua er
go de reditu filiorum
isrl ita dicūt: sub cūro
vel sub artaxerxe de
duabz tribubz itelliz
gendū est.

ptem fm iosephū. Multi aut ex israelitis cō
fugerūt in regnū iuda. et multi abscederūt se
in abdītis: z latuerūt i gētibz circūstantibus.
Qui post regressū regis assirioz redierunt ad
ppria: z habitauerūt cū samaritīs.

De Ezechia. Caplm. XXVII.

Anno tertio osee

Aregis isrl regnauit ezechias in hie
rusalem. Viginti qnqz annoz erat
cū regnare cepisset: z xxi. annis regnauit.
Flomen matris ei^o abisa de hierusalem: filia
zacharie postumi zacharie lapidati. Qui cō
uocatis sacerdotibz z leuitis aperuit tēplum
primo anno et primo mense regni sui: z vasa
dei reparauit: z restituit sacrificia intermissa.
Ipe de cōsilio sacerdotū fecit phase secundo
mense nō in tpe suo: qz nō potuit popul^o p
mo mense cōuenire in hierusalē: nec sacerdo
tes purificati erāt: tū tanta multitudo fuit q
multi impurificati comederūt pascha: z tāta
copia victimarū q in multis leuite suppleue
runt officiū sacerdotū. Et post pascha solen
nizauerunt alijs septē diebus. Hic dissipauit
excella: z contriuit statuas: z lucos succidit: z
pfregit serpentē enēū quem fecit moyses: cū
vsqz ad illud tempus filij isrl adolebāt in
centū: z puluerē ei^o sparsit in torrentē cedron
z vocauit nomē eius noestā qd interpretat os
eorū. q. d. Dicebat deus s; non erat. Scripsit
qz filijs isrl vt redirēt ad cultum dei: quozū
quidā nūcios ei^o neglexerunt: qdam quosdā
interfecerūt. An etia postea vt pdictū ē me
ruerūt captiuari. Reccellit qz a rege assirioz
ne fuiret ei. Ipe percussit philisteos vsqz ad
gagam: z omnes terminos eoz a turre custo
dum vsqz ad ciuitatē munitā. Id est psidia z ci
uitates. Anno. xiiij. regni ezechie ascēdit sen
nacherib rex assirioz in terras iuda: z cepit ci
uitates eoz. z misit ad euz ezechias in la. hīs
dicēs. Recede a me: z qd imposueris mibi fe
ram. Et iudicē ei rex assirioz. ccc. talenta argē
ti: z xxx. auri: z iurauit q nō noceret ei. Cūqz
nō iuenisset ezechias hāc sūmam i thesauris
dom^o dñi z suis: recepit laminas auri qz ipe
affigerat i valuis tēpli. Cūqz misisset regi as
sirioz pdictā pecuniā irritum fecit sennache
rib iusurandū. z misit ad obsidēdū hierusalē
thartam z rapsacē. et castrametati sunt iuxta
aqueductum piscine superioris: que est i via
agri fullonis: et abstulerūt ciuibz aquaz expe

teroris piscine. Cūq; vocassent regem ad col-
loquū noluit exire: sed misit ad eos belsachi
pontificē et sobnam scribam. et ioachim ac o-
mentarijs: et loquebatur ad eos raptores he-
braice. Erat enim samarites vt qdaz volunt.
Fuerunt q; dicerent cū filiū esaiē q; transierat
ad assyrios: et susceperat rītū gentiū: et factus
erat ciliaribus et alt. Hec dixit rex magnus
assyriorū ad te. O ezechia in q; confidis vt au-
deas rebellare. Si confidis in rege egyptio
inniteris baculo barūdineo. Si spem ponis
in deo tuo nūquid dñi gentiū et deus israel li-
berauerit eos d manu mea. Si spem ponis
in populo tuo: dabo tibi duo milia equorū
nec poteris apud te inuenire ascensores. Et
rogabant nunciū raplācem vt loqueretur eis
siriace et non iudalce: audiente populo q; erat
sup murū. Tunc exclamauit raplāces etiam
ad populū. Hec dixit rex magnus assyriorū:
facite mecū quod vobis vtile est: ne comeda-
tis stercoza vestra et bibatis vinam vestram.
Egredimini ad me et vltimū bonis vestris
donec ventā ad vos: et transferam vos in ter-
ram que ē similis vestre. Lūq; retulissent nū-
cij cōminationes istas ad ezechias: scidit rex
vestimenta sua et opertus est sacco: et ingres-
sus est domū domini: et misit predictos nun-
cios et senes de sacerdotibus opertos saccis
ad esaiam dicētes. Hec dixit ezechias. Dies
hec dies tribulationis nostre est: et increpati-
onis dñi. Ora p reliquijs israel: si forte de-
us audiat blasphemā raplāci et vindicet. Et
respōdit esaias. Hec dixit dominus ezechie.
Noli timere. Ecce ego mittam regi assyriorū
spīritū et audiet nūcium et reuertetur in terrā
suā: et deiciat eū gladio in terra sua: et reces-
sit raplāces a hierusalē et inuenit regem assi-
riorū expugnantem lobnam. Transiit autē
rex ad pugnandā egyptū vt triūphās rediret
ad evertendam hierusalē. Cūq; obsedisset pe-
lusiū: audiuit tharachā regē ethiopie cū mul-
to exercitu venire in auxiliū egyptiorū: et con-
turbat rex dixit tharachā esse sacerdotē vul-
cant. et ideo non dimicaret cū eo: et rediit in iu-
deam et obsedit hierusalē. Herodotus tamen
aliā causam tradit reditū sui. Orante nāq; re-
ge egyptiorū ad deū: multitudo foricū in vna
nocte comedit cordas arcuū in castris ei: et
facti sūt assyrii inermes. et dicit raplāci cū ex-
ercitu remansisse circa hierlīm. et sennacherib
rediisse ad eū d egypto. Verūtamē aū rediit

sennacherib de egypto in iudeā hec facta sūt
q sequuntur.

De signis triū annoz q; p dicit Esaias.
Capitulum. XXVIII.

Quoniam egredere-
tur sennacherib iudeā vt trāsiret i
egyptū misit ezechie litteras ter-
ribiles et cōminationis plenas dicens q; de-
isrl non posset eū liberare de manu sua. Tūc
ascēdit ezechias in domū domini: et expādes
lras corā domino orauit dicēs. Domine de-
israel audi pba sennacherib: q; obprobrauit
te nob. salua nos obsecro d manu ipsi. Tūc
misit esaias ad ezechia: significās ei pba hec
domini ad sennacherib in hūc modū. Sper-
net te sennacherib pgo filia sion: mouebit ca-
put post tergū tuū cū iugeris obprobrauit san-
cto israel viribus tuis ascripsisti q; vastasti iu-
deam. Sed ex dieb; antiquis ego plasmāui
illud et nūc adduxi. Id ē ego q; ab eterno dispo-
suerā q; sic flagellare peccantes: nūc impleuit
ego auctor ful tu minister. Donā itaq; circū-
lum in narib; tuis sicut fit bubalo: et chamus
in labijs tuis sicut fit equo: et reducā te in ter-
ram tuā. Tūc addidit esaias verba sua ad eze-
chiam dicēs. Tibi autē ezechia hoc erit signū
liberationis tue. Tertio anno recedet a te sen-
nacherib non rediturus. Ego autē p dīco tibi
qd facies hoc anno. et qd scdo: vt cū videris
impleta: scias verū esse qd p dicit d tertio. Co-
mede hoc anno qd reppereris: vl fm esaiā q;
sponte nascunt vel fm. lxx. q; prius seueras.
Imminēte messione iruerāt assyrii: et vastave-
rant segetes: vineas et oliueta. s; qdam inter
vngulas equorū calcātū euaserūt. Unde dī-
cunt. lxx. Comede q; prius seueras. etiaz d cō-
culcatīs quedā sponte germinauerūt. De quī-
bus dicit esaias. Comede que sponte nascun-
tur. Et iam cum pscissent aduētum sennache-
rib congregauerant sibi vndecimq; vltuā-
lia: et reposuerant in hierusalē: de quib; dī-
cit liber regū. Comede quod reppereris. Por-
ro secundo anno comede que sponte nascun-
tur: vel fm esaiam pomis vescere quod idē ē.
Secundo enī anno dū moraret sennacherib
in egypto. q; defuerant eis p dīcta vltuālia:
multiplicauit eis dominus abundanter q; spon-
te glignit humus. Porro in tertio anno fuga-
to hoste securi seminare metite et comedite. Et
tunc de hierusalē egredient reliquie: et quod

saluatū est de mōte syon. et qd reliquū est de
domo iuda mittet radicē deorsus et faciet fru-
ctū sursum. Per sile arboris loquit q; qnto p
fundū figit radicē: tāto copiosius et altius fa-
cit fructū. Et est sensus. Multitudo populi
q; fugit de iudea aū facie hostiū et recepit se i
hierusalē vt saluaret. fugato hoste redibit in
terrā suā et populabit eam. Hoc audito eze-
chias gaudius ē. et de p silio esaiē et sapientiū
obturauit capita fontū extraybē. et exiit aq;
rū i iudea ne redeūtes assyrii inuenirēt aqua-
rū abundantia. Tūc obturauit ezechias su-
periorē fontē aq; rū gyon: et auertit eas subter
ad occidentē vrbis dauid vt influerēt pisci-
nā inferiorē. Fecit etiā aū fontē siloe q; si sta-
gnū in q; colligerent aq. et reseruarent ciuib;
in vsum obsidionis. Et fm epiphaniū ad p-
ces esaiē copiosius soliq; egressi sunt aq; d fon-
te siloe. Hoc autē stagnū vocat in euangelio
natatoria siloe

De fuga sennacherib.
Capitulum. XXIX.

Adictum est autē
post annū rediit sennacherib ab e-
gypto. et cū iudeā vastasset tandē
obsedit hierlīm. S; in eadē nocte angelus dñi
pculit i castris assyriorū. clxxxv. milia. Et ti-
mens sennacherib fugit cū. x. viris vt aiūt he-
brei. et rediit i ninuen. Cūq; adoraret i tēplo
nesrach deū suū. adramelech et sersar filij ei
pculerūt eū i gladio et fugerūt i ararath pte
armenie campestrē et vberē ad radicē mōtis
thauri: p quē fluit araxes. et regnauit filius
eius p eo assaradō. Indignati erāt maiores
filij in ptem q; filiū minorē natū pfecerat eis
in regē: eo q; magis diligeret mrem illi q; ip-
sorū. In h aut ostēsus ē sennacherib neq; or-
pūlo q; parricidio fi-
liorū ē reseruāt. Por-
ro hierosoly mite vi-
dentes stragē hostiū
egressi sūt et spoliāue-
runt castra. Spolia
p mortuorū tollētes
excusserūt ex eis pul-
uerē tñ. nā ignis dī-
uin? latēter eorū cadauera incinerauerat.

De regressu solis.
Capitulum. XXX.
Ezechias aut post

inopinabilē et incredibilē triūphū. licz fm
iosephū cū pūlo hostias deo imolasset: non
tū digne grās egit. Nā et aio elat est et cātū:
cū nō cantauit: sic in h mōi facere pfueuerant
pīes. et ppter ea egrotauit vsq; ad mortē: et ve-
nit ad eū esaias et ait. Hec dicit dñs. Dispo-
ne domui tue: q; morieris tu et nō viues. Cō-
tristat ezechias eo q; filiū nō haberet. nō q;
domū relinqret desolatā: s; ne forte frustra-
ret i eo pmissio facta dauid de xpo: cōuersus
ad parietē fleuit amare. forte vt secretū ora-
ret et ne astātes lachrymas ei? viderēt. vl for-
te ad pietē porticū tēpli erat iuxta quā cuba-
bat. et q; i porticū ascēdere nō poterat ad oran-
dum. saltē ad faciē ei? orauit dicēs. Obsecro
dñe memeto quō ambulauerim corā te i ve-
ritate. q. d. Et si nūc peccauit pce. ne pereant
apud te q; feci corā te. Porro aūq; egredere
esaias mediā pte atrij: dicit ad eū dñs. Redi
et dic ezechie. Hec dicit dñs deus dauid pīs
tui. Audiui orationē tuā et vidi lachrymā tu-
am. Ecce sanauit te. die. iij. ascēdes i tēplū. Di-
ebus tuis addā. xv. ānos. de manu regis as-
syriorū cui? reditū times liberabo te et vrbem
hāc ppter te et ppe dauid seruū meū. Hic appa-
ret. q; manasses nōdū nat? erat q; post mor-
tē pīs cū regre cepisset. xij. ānoz erat. Et ait
ezechias. Qd erit signū q; dñs sanabit me.
Cui esaias. Vis vt ascēdat ymbra. x. lineis i
horologio. an vt reuertat totidē gdiū. Erat
enī hora dici. x. et ymbra gnomonis descēde-
bat p. x. lineas. Dedit g regi optionē signi. vt
vellet q; sol staret p spaciū. x. horaz imobilis:
vel rediret ad orientē et itez ichoaret diē. qd
libet aut istoz fieret: adderet. xij. horis dici. x.
hore. Quic sensui psonat hebre? dicēs. Vis
vt stet ymbra. x. lineis. an vt reuertatur. In
esaiā q; de reditu solis ad ortū tñ agit. et nō
de ascensu ymbre. Verūtm sup libzū regū sic
exponit. Vis vt ascēdat ymbra. x. lineis pce-
dente sole sup terrā p boreales plagas pīus
orientē. sicut q; tidie p noctē sub terra pcedere
solet. et sic cōplētis. x. horis statim redeat ad
locū vbi nūc est: et pficiet diē istuz. Et elegit
rex vt rediret sol ad orientē. Si enī staret: ali-
cui causē naturali posset ascribi. vel forte q;
iam alio tempore factum fuerat sicut sub io-
sue. signum inaudi-
tuz elegit. Et statim
sol stans in oriēte re-
uersus est iterū p. x.

In sacra pagia vsus
bz vt pgressus ab oc-
cidēte ad orientē dīcat

lineas per quas iam descenderat. Tunc fecit esaias afferri masas ficu, et cataplasmauerunt super vulnus eius. Hebreus magis proprie dicit super vlcus eius. Quidam suspicantur fuisse apostema, cuius sanies in cutis superficie puocatur siccioribus ficiis contusis. Porro aquila symachus et theodotion regium morbum fuisse dicunt, cui quod dulcia vel superba vel apposita seria putant. Et ita dei potentia

monstrata est cum per res notias sanitas restituta est. Et qualuit ezechias: et tertia die ascendens in templum ait. Ego dixi domine, id est egrotare penes me cogitavi. In dimidio die meorum vadit ad portas inferi, id est non dum suscepta sobole quam expectabat descendit ad inferos, et dum cogitarem, quasi a te oratio residuum annorum meorum: ut pus vellet me patre fieri quasi anima mea puar. Huic cantico ezechie permittitur, lxx. titulu tale. Oratio ezechie regis iude, scilicet melius est in esaias. Scriptura ezechie regis iude. Nam in hoc cantico narravit tamen quod cogitauerat vel orauerat dum egrotasset, et non orauit eo nisi duobus verbis tamen: ut ibi. Domine responde pro me, et in fine. Domine saluum me fac.

De morte ezechie. Capitulum. XXXI.

In illo tempore misit merodach filius baladaz rex babilonis litteras et munera ad ezechiam per te sunt socii eius esset autem. Nam eo tempore rex medorum et rex babiloniorum recesserat a monarchia assyriorum sub assarodach ne esset sub eo. Preterea apud tamen causa legationis huius creditur hec fuisse. Chaldei vigeant in astronomia: nec poterant inuenire finem artis sue quare dies fere in duplum protensa fuerat, et tandem audierat per pregebie rosolymorum factum esse, et miserunt ad eum ut sciscitarent reuerentiam. Preterea chaldei adorabant solem, et miserunt regi munera ut honoraret hominem quem honorauerat deus eorum. Et letatus est ezechias in aduentu eorum: et iterum elatus est

in anno suo, nec fuit in domo sua: nec in ostentatione sua quod non ostenderet eis. Etiam domum aromatatum: quam quidam tradunt fuisse cellam aromatatum in templo domini in quam inducere gentiles nefas erat. Secundum epiphanium pro domo erat longissima quam fecit salomon iuxta descriptionem prius sit contra orientem syon, et fecit occultum aditus compositionem longe a ciuitate: quod deprehendi ab vniuerso populo nequerat, pluribus quibus sacerdotibus ignota erat, illicque rex posuit aurum et aromata que aduecta erant de ethiopia. In ea pro sepulchra regum erant sepulchra pontificum, et postremo sepulchra prophetarum. Hoc secretum dauid et salomonis ezechias gentibus denudauit: et ossa paterna contaminauit ex punitia prophetarum. Et ab ipso die sterilis factus est. Porro cum abissent legati venit esaias ad regem et ait. Quid dixerunt viri isti: et vni venerunt ad te. Qui cum indicasset ei quod quaesierat: dixit esaias. Hec dicit dominus. Ecce dies venient et auferentur in babilonem omnia que in domo tua sunt: et que absconderat pater tui. Sed et de filiis tuis erunt eunuchi in palatio regis babilonis. Hoc impletum esse fabulantur hebrei in dantele et sociis eius: quod cum ioachim filio iosie capti sunt. Sed verum creditur eos eunuchos fuisse: non corpe sed mente. Et misit ezechias. Bonum est sermo domini. Sit pax et veritas in diebus meis, et dormiuit ezechias cum patribus suis, et celebrauit exequias eius vniuersus iuda, et sepelierunt eum super sepulchra filiorum dauid, id est eminentius sepulchrum ceteris fecerunt ei causa pietatis quod coluit deum. Ipse enim sic commendat in libro regum. Non fuit filius eius neque ante eum neque post eum de cunctis regibus iuda. In hoc capitulum dauid, quod non dum erat sub eo regnum iuda. Si quis de iosia, dicimus quod iosias melior fuit eo, sed iste preponit ei in hoc magnificat epularis bellos titulus, et quod inaudita fecit dominus pro eo: regressus solis, additione annorum, strage hostium per angelum.

Incidentia.

In diebus ezechie syracusa et cathina in sicilia prodite sunt. Romulus milites ex populo superstit: quasi ex millevnum, Cures qui sub statio rege sabinoz romulo fauebant quites appellauit, c. elegit senes, quos appellauit preses. Romulus apud paludem capree natus apparuit, et suadente ludo quod rini nomine consecrat est, post romulum senes per diem singuli per quos dies republica reuerunt per annum fere et dimidium, Quod regnum appellatur est inter tempus. Tunc secutus a romulo regnauit numa pompilius qui predictos senes senatores

appellauit. Hic primus cogitatum militibus deus dicitur, imperiali largitione in sui promotione. Ianuarii et februarii anno addidit, fundameta capitoli iecit, sibilla erictea claruit.

De manasse et morte esaias. Capitulum. XXXII.

Post ezechiam regnum tenuit manasses filius eius pro eo, xij. annorum erat cum regnare cepisset et. lxx. annis regit in hierusalem: et fecit malum coram domino. Edificauit enim excelsam quam dixi pauera pices eius: et erexit aras baal et lucos et extruxit altaria militie celi in duobus atrijs templi: et posuit idolum lucum in templo domini, et traduxit quedam filium suum per ignem tophet, arolos, augures, phitones, et auruspices multiplicauit et errare fecit iuda in vijs gentium. Cumque argueretur eum propheta missi a domino nemini eorum parcebat, sed plateas hierusalem prophetarum sanguine purpurauit. Insup aliorum sanguinem innoxium fudit multum nimis donec impleret hierusalem usque ad os. Esaias quoque auum maternum finem hebreos vel affinis suum eiecit extra hierusalem circa piscinam syloe serra lignea per medium secari fecit. Qui dum in principio sectionis angustiarum, petijt sibi daiaqua ut biberet, et cum nollet ei dare: dominus per sublimi misit aquam in os suum et expirauit, nec tamen carnifices destruxerunt a sectione. Et ob hanc aquam missionem confirmatum est nomen syloe: quod interpretatur missus, nec sepelierunt eum in sepulchro prophetarum, sed sub quercu rogel iuxta transitum aquarum, quem fecerat ezechias in memoria miraculi quod fecerat dominus in aquis illis ad pces esaias. Tradit enim epiphanius quod dum sennacherib rediret ab egipto permisit exercitum ad obsidendam hierusalem: quod castrametatus est circa piscinam syloe ut aquas eius yterent. Eratque piscina quasi communis, nam et ciues ad eam descendere poterant et hostes. Orans autem esaias obtinuit a domino: ut cum egrediebantur ciues erant ibi aque scintille prius, cum vero accedebant hostes siccabatur aque prius: ita ut mirarentur assyrii unde essent aquae in urbe. Porro in iugem memoriam huius facti: adhuc aqua syloe non ingit: sed incertis horis ebullit. Cumque in propria persona accessisset sennacherib: facta est strages supradicta in exercitu ipsius. In tante rei memoriam populus gloriose prophetam sepeliuit in loco predicto, ut etiam am omni tempore post mortem indefinenter huius aque beneficio potirentur. Aliqui libri habent

in hoc loco orationem manasse quam posuit in fine secundi paralippomenon, ideo non habet necesse hic poni, cum etiam plura exemplaria ea in hoc loco non contineant.

De morte manasse. Capitulum. XXXIII.

Misit ergo manasses filius eius pro eo, xij. annorum erat cum regnare cepisset et. lxx. annis regit in hierusalem: et fecit malum coram domino. Edificauit enim excelsam quam dixi pauera pices eius: et erexit aras baal et lucos et extruxit altaria militie celi in duobus atrijs templi: et posuit idolum lucum in templo domini, et traduxit quedam filium suum per ignem tophet, arolos, augures, phitones, et auruspices multiplicauit et errare fecit iuda in vijs gentium. Cumque argueretur eum propheta missi a domino nemini eorum parcebat, sed plateas hierusalem prophetarum sanguine purpurauit. Insup aliorum sanguinem innoxium fudit multum nimis donec impleret hierusalem usque ad os. Esaias quoque auum maternum finem hebreos vel affinis suum eiecit extra hierusalem circa piscinam syloe serra lignea per medium secari fecit. Qui dum in principio sectionis angustiarum, petijt sibi daiaqua ut biberet, et cum nollet ei dare: dominus per sublimi misit aquam in os suum et expirauit, nec tamen carnifices destruxerunt a sectione. Et ob hanc aquam missionem confirmatum est nomen syloe: quod interpretatur missus, nec sepelierunt eum in sepulchro prophetarum, sed sub quercu rogel iuxta transitum aquarum, quem fecerat ezechias in memoria miraculi quod fecerat dominus in aquis illis ad pces esaias. Tradit enim epiphanius quod dum sennacherib rediret ab egipto permisit exercitum ad obsidendam hierusalem: quod castrametatus est circa piscinam syloe ut aquas eius yterent. Eratque piscina quasi communis, nam et ciues ad eam descendere poterant et hostes. Orans autem esaias obtinuit a domino: ut cum egrediebantur ciues erant ibi aque scintille prius, cum vero accedebant hostes siccabatur aque prius: ita ut mirarentur assyrii unde essent aquae in urbe. Porro in iugem memoriam huius facti: adhuc aqua syloe non ingit: sed incertis horis ebullit. Cumque in propria persona accessisset sennacherib: facta est strages supradicta in exercitu ipsius. In tante rei memoriam populus gloriose prophetam sepeliuit in loco predicto, ut etiam am omni tempore post mortem indefinenter huius aque beneficio potirentur. Aliqui libri habent

Incidentia.

In diebus manasse sibilla erophila claruit in samo: vni et familia dicta est, Partheni tarentum prodiderunt. Blarcus de choo insula per ferri glutinum intra se excogitauit. Tertius romanos rex tullius hostilius, hic primus regum romanorum purpura et fascibus usus est. Qui post longam pacem bella reparauit. Albanos, vegetes, fidenates vicit, adiecto monte celio ampliauit urbem. Tandem cum domo sua fulmine consummatur.

De amon et iosia. Capi. XXXIII.

Porro. xxii. anno

erat amon cum regnare cepisset: et duobus tamen annis regnauit in hierusalem. Tunc, lxx. dicitur, xij. Qui fecit malum coram domino sic pater suus in iuuetute sua fecerat, et tendebat ei insidias serui sui, et interfecerunt eum in domo sua. Populus autem percussit eos qui interfecerunt regem sepelierunt eum cum patre suo et statuere sibi regem iosiam filium eius pro eo. Octo annorum erat iosias cum regre cepisset, et. xxxj. annos regit in hierusalem abulauit per oes vias dauid patris sui. Non declinauit ad dextram neque ad sinistram. Qui in quarto regni sui anno erat ei, xij. etatisque dicit iosephus, pietatem iusticiam mirabilem et se iam

demonstrabat. Nam p[ro]ph[et]iam iam reuocabat ab idolatria. Et opa praua velut senior emendabat. Porro anno regni sui octauo o[mn]em ciuitatē et pu[n]ciā a cultu idolorum purgauit ut nullum vestigiū idolatrie superesset. Scrutabatur etiā domos ne quid latēter remaneret suspectū et in vnaquaq[ue] cā iusticiā coluit tāq[ua]m aie sue medicinā. Visitq[ue] in totā pu[n]ciā ut deferret ad reparationē tēpli munera p[ro] sua volūtate vnu[m]q[ue]sq[ue] et p[ro]posuit huic operi belchia sacerdotē magnū et amasā q[ui] erat sup[er]a ciuitatē et saphā scribā et facta est reparatio templi fideliter et indilate.

De hieremia. Capitulum. XXXV.

Anno. xiii. regni

iosie exorsus est p[ro]phetare hieremias fili[us] belchie de sacerdotibus anathoth. In terra beniamin tertio ab vrbe miliario. et p[ro]phetauit vsq[ue] ad euer[s]ionē vrbis. xl. annis et vno anno p[ro]pter illud t[em]p[us] q[ui] i egypto p[ro]phetauit i thānis. Et cū puer esset dixit ei d[omi]n[us]. Prop[het]etā in gentib[us] dedi te. Qui cū dixisset. A. a. d[omi]n[us] d[omi]n[us] nescio loqui: q[ui] puer ego sum misit d[omi]n[us] manū suā et tetigit os ei[us] et ait. Ecce dedi t[ibi] p[ro]ph[et]ia mea i ore tuo. Et tūc lux esset adulescens cepit p[ro]ph[et]are et p[re]dicare. mane p[er]surges et frequēs stās i porta dom[us] d[omi]n[us] et i atrij tēpli. et o[n]dit ei d[omi]n[us] signa euer[s]ionis hier[osol]im quā p[re]dicabat. P[ri]o signo signauit ei auctorē illi[us] euer[s]ionis deū. O[n]dit e[ss]e ei q[ui] si furē vigit lantē cū p[ro]p[ri]a ut dānificaret dormientes. Sic e[ss]e d[omi]n[us] iam vigilabat ad p[er]cutiendū p[ro]ph[et]iam suam. Scdō p[ro]p[ri]o sig[no] o[n]dit ei d[omi]n[us] q[ui] m[is]tro ad h[ab]itaret p[er] ollā succēsā a facie aq[ui]lonis et ait Ab aq[ui]lone pandet o[mn]e malū sup[er] o[mn]es habitatores hui[us] t[er]re. i. a chaldeis q[ui] iuxta sitū hier[osol]im ab aq[ui]lone venerūt. Has duas visiones vidit sub iosia. De tertia incertū est. Vt[er]q[ue] t[em]p[us] putat q[ui] sub alijs regib[us] vidit eā sicut cetera q[ui] sequūt. In tertia e[ss]e visionē o[n]dit ei d[omi]n[us] causam euer[s]ionis. nec fuit hec visio imaginaria s[ed] corporalis. P[re]cepit e[ss]e d[omi]n[us] ut tolleretur lūbare suū. et abscederet illud sup[er] eufraten. Et post multos dies ex mandato d[omi]n[us] reuer-

tēs inuenit illud putrefactū et nulli vsui aptū et ait ei d[omi]n[us]. Sicut adheret lūbare ad lūbos viri. sic agglutinaui mihi domū israel et domū iuda. sed q[ui] recesserūt a me fornicādo p[er] deos alienos q[ui] putrefiūt trās eufraten cap[ut] p[ro]natū. Reliq[ue] hieremie loc[us] suis tractabim[us].

De inuentione deuteronomij.

Capitulum. XXXVI.

Porro deci mo octauo anno regni iosie p[re]cepit iosias belchie ut resideret pecunie q[ue] oblata fuerat ad templi reparationē cōflaret et fieret inde vas ad ministeriū d[omi]n[us]. Tūc belchias o[mn]ia diligenter scrutaret inuenit lib[rum] moysi in tēplo. Forte aperuit arcā et inuenit deuteronomiū quē moyses reponi fecerat in ea: et misit eum regi per manū saphā. Qui cum legisset corā rege: scidit rex vestimenta sua. Audiuit e[ss]e maledictiones scriptas in trāsgressores legis et crebras cōminationes dei. Quasi sequerent[ur] idola: eijceret eos de terra quā dederat eis. sicut eiecerat amorreos a facie eorū. Et mirabatur q[uod] adhuc esset in terra et verebatur imminere captiuitatē. Tunc p[re]cepit belchie et vris prudentib[us] ut cōsulerent d[omi]n[us] super se et sup[er] populū suū. Qui descendērūt ad oldā p[ro]phetissā vxorē sellum q[ui] habitabat in hier[osol]im i secūda. id ē secūdo ambitu muri quē fecerat ezechias. de quo dixit sophonias. et vlulat[ur] a scdā p[ar]te. q[ui] pars scdō muro circū data prius capta est. Forte nō inuenerūt hieremiā. Vel pot[est] null[us] adhuc momenti erat. Et respōdit oldā. Hec dicit d[omi]n[us] Ecce adducā mala q[ue] scripta sūt in libro legis sup[er] locū hūc habitatores ei[us]: q[ui] irritauerūt me in cunctis operib[us] manū suā. Succedet indignatio mea et nō eringuet. Regi aut[em] q[ui] misit vos dices. Hec dicit d[omi]n[us]. P[ro] eo q[uod] audisti p[ro]ph[et]ia voluminis et p[er]territū est cor tuū et hūllat[ur] es differrentur hec mala. nec fiet in dieb[us] tuis: et colligam te ad p[re]sentes tuos i pace. Qd nō est intelligendū de pace ip[s]ius regis. ip[s]e e[ss]e occisus est a pharaone. s[ed] de pace p[ro]p[ri]a. p[ro]p[ri]a q[ui] inferret populo q[ui] cōminat[ur] fuerat. His auditis mittēs rex in o[mn]em pu[n]ciā congregauit o[mn]em populū in hier[osol]im. et stās sup[er] grad[us] legis cunctis audientib[us] o[mn]ia p[ro]ph[et]ia libri et p[er]cussit fedus coram d[omi]n[us]. et cōpulit o[mn]es sacramēta p[re]stare. ut leges moysiacas p[er] o[mn]ia custodirēt. Et deleuit aurum spices et maleficos omnes. et omnia vestigia

idolatrie redegit in puluerē. Etia[m] vestigia q[ui]dam serpentis enei quē cōminuerat siue cōtriuera ezechias. Qd hoc in p[ro]logo sophonie legit iosias cōtriuisse eū: et cōaminauit excel[s]a. et vallē tophet. et ignē moloch. Forte ossa mortuor[um] vbiq[ue] sparsit. vel q[ui]libet alia imminūda ut pot[est] abominabilis q[ui] venerabilis loc[us] apparet. Equos q[ui] solis et currus q[ui] depinxerāt reges inde in introitu tēpli iuxta gradam nathamelech eunuchi penitus destruxit. Fecerāt ibi iudei idoli solis q[ui] puer imberbem: q[ui] nullū patit[ur] seniu[m] sed q[ui] die resnouat. Fecerāt et ei equos et currū. putantes q[uod] in hūc modū helyā transtulisset. Et ascensu rex in bethel sup[er] altare q[ui] fecerat hieroboam cōbussit ossa sacerdotū. et falsor[um] p[ro]phetarū eruta d[omi]n[us] sepulchris excel[s]or[um] iuxta verbum abdon p[ro]ph[et]e: q[ui] titulū cum legisset i sepulchro p[re]cepit ne mouerent ossa eius. nec etiam illi[us] cū quo sepultus erat. Idip[s]m fecit in excel[s]is samarie et i vrbib[us] manasse et effraim et symeon vsq[ue] in neptalim. ossa de tumulis excel[s]orū eruta sup[er] altaria cōburens. et tam ossa q[ui] altaria in puluerē redigēs. Hoc p[re]dictum erat de iosia ante annos. ccc. lxx. et reuer sus in hier[osol]im fecit p[re]dicare. cōuocās ad illud etiā filios israel q[ui] captiuitatem assyrior[um] aliq[ui] mō effugerāt. vel etiā de captiuitate aliq[ui] casu redierant. Et tradit de eis habuisse ad. xj. milia nathinneor. Nō est factū p[re]dicare tale a dieb[us] iudiciū. In paralippomenon legit a diebus samuelis: q[uod] posset dici vicio scriptorū factū et scriptū ēē samuelis p[er] salomonis: nisi idip[s]m i iosiepho legeret. Pot[est] g[ener]e intelligi q[uod] samuel fecerit p[re]dicare. et si i historia nō legatur. Quia iudices fecerint p[re]dicare certum est: q[ui] moyses et iosie iudices fuerūt. et factū est hoc p[re]dicare in hier[osol]im. xvij. anno regni iosie.

De morte iosie. Capitulum. XXXVII.

In diebus eius

ascēdit pharao nechao rex egypti iuxta regē assyrior[um]. Audierat e[ss]e cū iam debilitatū. q[ui] medi et babylonij a monarchia ei[us] recesserāt: et estimabat q[uod] de facili posset obtinere syriā. P[ri]mo aggressus erat regē adremōn q[ui] regnabat tūc in carchamis. Descēdit g[ener]e iosias i occursum ei[us] p[ro]hibens ne transitū faceret p[er] iudeā. et misit pharao ad iosiam dices. Quid mihi et tibi rex iuda. nō aduersum te venio: ad eufraten p[er]ero. Mittit

me deus ad medos. sine me: ne de[us] q[ui] mecum est interficiat te. Et nō accēuit iosias: sed cū rege adremōn cōponebat acies ut dimicaret aduersus pharaonē. Et forte dū transisset a curru in curru q[ui] sequebat eū more regio: occisus ē a sagittarijs in cāpo magedō. et planxit eū incōsolabiliter adremōn rex cū exercitu suo. Tūc illud dictū est. Erit planctus sicut planct[us] adremōn. Tradit aut[em] q[uod] iuxta arbore et fontē occisus fuerit q[ui] statim aruerūt: et relatus est in hier[osol]im et sepult[us] ē in mau[s]oleo patrū suor[um]. Et planxit eum vniuersus iuda in hier[osol]im. et mari me hieremias: qui sup[er] erequias ei[us] p[re]cepit trenos lamentabiles. Quō sedet sola ciuitas et q[ui]bus vtebantur cantores et catatrices sup[er] erequias iosie. Et lōgis p[ro]p[ri]o in iudea sup[er] iosia eos replicabāt. Quib[us] postea sup[er]addidit idē hieremias al[ia]s lamentationes sup[er] excidio ciuitatis.

Incidentia.

In dieb[us] iosie quart[us] romanor[um] rex ancus marci[us] nume nepos et filia. aduentū mōrē et ianiculū vrbis addidit. Sup[er] mare. xvj. ab vrbe miliario ciuitatē hostiā cōdidit. Draculo dodoneo p[ri]mū grecia v[er]sa ē. Quint[us] romanorū rex tarquini[us] p[re]scus. q[ui] circū rome edificauit muros et cloacas. et capitolij extruxit: ludos romanos instituit. Arion a delphino in theatrū deportat[us] est.

De ioachim vel ioachas.

Capitulum. XXXVIII.

Reliquit aut[em] iosias

tres filios. heliachim q[ui] et iechonias p[ri]mogenitū. xv. annor[um]. mediū aut[em] ioachas. q[ui] et sellū dicit[ur] ē. xvij. annor[um]. et tertiū mathaniā circiter. viij. annos. Tulit g[ener]e p[ro]p[ri]a terre mediū filiū ioachas et p[re]stituit eū regē p[ro]p[ri]a suo. q[ui] trib[us] mē[s]ib[us] t[em]p[or]e regnauit in hier[osol]im. Flā ut dicit paralippomenō venies pharao nechao rex egypti in hier[osol]im amouit eū. et imposuit mulctā terre. c. talēta argēti et vnu auri. et p[re]stituit regē p[ro] eo fratre ei[us] p[ri]mogenitū heliachim sibi tributariū. Et mutato no[m]i[n]e vocauit eū ioachim. ut mutatio nomis esset signū subiectiōis: et duxit secū ioachas in dolo sub specie honoradi eū i egypto. Flā cū venisset i reblata vixit eū et ligatū misit eū in carcerē in egypto. Porro ioachim. xv. annor[um] erat cū regē cepisset. et. xj. annis regnauit in hier[osol]im. et fecit malū corā d[omi]n[us] iuxta

omnia q̄ fecerant patres eius. Cūq; argueret eū vrias ppheta. cōminatus est ei valde. et fugit vrias in egyptū. Et misit post eū ioachim et reduxit eū. et morte turpissima interfecit eū. Anno q̄rto regni ioachim cepit regere in babilone nabuchodonosor q̄ victo rege egypti: tulit oīa q̄ eius fuerāt a riuo egypti vsq; ad flumen eufraten. et trāsies eufraten oēm sūriā vsq; ad pelusiū cepit p̄ter iudeā. Porro āno q̄rto ioachim locut⁹ est hieremias ad oēm pplm iuda et ad cines hierusalē dicēs. A tercio de cimo anno iose locut⁹ sum vob̄ p̄ba dñi. et hoc die est. xxiij. ann⁹. et nō audistis me. Propterea hec dicit dñs. Adducā seruū meū nabuchodonosor sup̄ terrā hāc. et sup̄ oēs natiōes q̄ in circūitu ei⁹ sūt. et seruēt regi babilōis. lxx. annis. Cūq; i pletū fuerit ān. lxx. visitabo sup̄ regē babilōis. up̄ terrā chaldeorū iniquitatē eorū et ponā illā in solitudines sempiternas. Et mirabant⁹ q̄ tā audacter loq̄ret. Nā et in p̄ncipio regni ioachim: cū staret in atrijs templi et dixisset. Hec dicit dñs. Dabo domū hāc sicut silo. et vrbē hāc dabo in maledictionē. apprehenderūt eū sacerdotes et pphete et oīs pplus dicētes. Morie moriā. Et ascēderūt de domo regis p̄ncipes iuda. et sederūt in porta domus dñi: et accusabāt hieremiā sacerdotes et pphete. Qui rōdit. Misit me dñs v̄pphetare aduersus locū istū. Ecce in manib⁹ vestris: facite qd̄ rectū est in oculis vestris. Et libera uerit eū p̄ncipes a manib⁹ ppli. et maxie atchā filius saphā dicēs. q̄ michas i dieb⁹ ezechie similia p̄dicasset. et multi pphete in dieb⁹ regū nec aliqd̄ a regib⁹ perpeſsi sunt sed honorati. Clauserūt tñ p̄ncipes hieremiā ne publice p̄dicaret. Dixitq; tunc dñs ad hieremiā. Tolle volumē et scribes oīa p̄ba q̄ locut⁹ sum tibi aduersus iudā et alias gētes. a dieb⁹ iose vsq; ad diē hanc. Et vocauit hieremias baruch filium nerie et scripsit baruch ex ore hieremie oēs sermōes dñi. et dixit ad eum hieremias. Clausum sum nec valeo ingredi domū dñi. Ingredere ergo tu et lege que scripsisti in die ieiunij audite populo et vniuersis q̄ ventūr de ciuitatib⁹ suis. Et fecit baruch sic p̄ceperat ei hieremias: sepe legēs in domo dñi. Factum est aut̄ in anno q̄nto ioachim in mēse. ii. p̄dicauerūt ieiunij omni populo i hierusalē et vniuersis q̄ fluxerāt de iuda. Et legit baruch sermones hieremie in introitu porte noue domus dñi. Qd̄ cū audisset filius gamarie mī-

cheas: descendit ad p̄ncipes et seniores dom⁹ regis q̄ sedebāt in gazophylatio scribe. Qui cū nūciasset eis q̄ audierat aduocauerunt ad se baruch. Qui cū legisset oīa p̄ba corā eis obstupuerūt et dixerūt ei. Abscōdere tu et hieremias et nemo sciat vbi sitis. Et ingressi sūt ad regē q̄ sedebat in domo hiemali mense. ii. et posita erat arula corā eo plena prunis. Cūq; legisset iudi filius nathanie tres pagellas vel. iij. scidit rex volumē scapello scribe et p̄fecit in ignē donec cōsumeret. Quibusdā tñ cōtradicientib⁹ p̄cepit rex seruīs suis vt cōprehenderēt baruch et hieremiā. dñs aut̄ abscondit eos. Et dixit itez dñs ad hieremiā. Scribe rursum in volumine oēs sermones q̄s cōbussit ioachim. et superaddes plures. et p̄dicta pue ea q̄ dicit dñs p̄tra ioachim. Nō erit eo q̄ sedeat sup̄ solui⁹ dauid et cadauer eius p̄iciet ad estū p̄ diē et ad gelu p̄ noctē. Non planget eū frater ve soror. i. nō plangent eū frater et soror. dicētes ve: nō cōcrepabunt ei ve dñe. et ve in dylte. Sepultura asini sepe lietur. putrefactus et proiectus extra portas hierusalē.

De nabuchodonosor et morte ioachim.
Capitulum. XXXIX.
Electum est autē
F in anno. viij. ioachim ipse est quartus ann⁹ nabuchodonosor. ascendit nabuchodonosor i iudeā et depopulabat eā. Rechabite aut̄ q̄ habitabāt i tabernaculo seorsuā oīb⁹ timētes ascendit in hierlm vt saluaret anias suas. Et dixit dñs ad hieremiam. Vade et introduces oēs rechabitas in vñā et edrā thesaurorū iuxta domum dñi. Et introduxit eos in gazophylatiū filiorū enon et posuit coram eis ciphos et calices pleenos vini dicēs. Bibite vinū. Qui respondērūt. Nō bibem⁹: q̄ ionadab fili⁹ rechab pater noster p̄cepit nobis dicēs. Nō bibetis vinum vos et vxores v̄re et filij vestri vsq; i sempiternū. domū nō edificabitis. sementē nō feretis. vineas nō plantabitis. in tabernaculis habitabitis cunctis dieb⁹ vt viuatis multis dieb⁹ sup̄ terrā i q̄ pegrinamini. Tūc ait dñs ad hieremiā. Dic habitatorib⁹ hierusalē. hec dicit dñs. Nunqd̄ nō accipietis disciplinā vt obedatis mihi sicut rechabite patri suo. Propterea inducā sup̄ vos mala q̄ locutus sum: de stirpe p̄o rechab nō deficiet vīr stās

i aspectu meo. Porro cū ascēdisset nabuchodonosor in hierlm cepit ioachim et ligauit eū et trahēbat secū in babilonē. et nobiles euz eo. In itinere vero iposuit ei nabuchodonosor tributū et remisit eū i hierlm. sed obsides traxit secū pueros de semine regio. danielēq; et tres pueros: et seruauit ei ioachim trib⁹ annis. Sed cū audisset q̄ rex egypti iterum pugnare veller i nabuchodonosor: negauit ei tributū qd̄ p̄miserat. Et ascēdes rex babilonis in hierlm sub iure federis intrauit eam. S3 cū intrasset fidē nō seruauit. sed iuuenes fortissimos q̄s occidit vñā cū rege ioachim quē et ān muros i sepulcrū p̄ici iussit. Et q̄ nō seruauerūt ei fidē hostes. iō forte liber regū vocat eos latrunculos dicēs. Et immisit dñs in ioachim latrunculos chaldeorū et syrie. et moab. et amō vt disperderet eū iuxta p̄bū dñi. Nā stigmata sūt inuenta in corpe occisi i legē. i. nomen idoli qd̄ colebat codonazer. Et cōstituit nabuchodonosor filiū ei⁹ regem ioachi equocū sc3 p̄i. dictū iechonā. Octo et decē annorū erat ioachim cū regre cepisset. et trib⁹ tñ mēib⁹ reguit et. x. dieb⁹. Nā cū recessisset nabuchodonosor. timuit ne ioachim memor ne eis paterne adhereret egyptijs et pūget aduersus ei⁹. et iō redijt et obsedit hierlm. Sed ad vocē hieremie egressus ē ioachim ad euz cū m̄re et oī domo suar p̄ncipib⁹ ei⁹. Et suscepit eos rex babilonis anno. viij. regni sui. et tulit vñā vasa aurea de domo dñi et thesauros dom⁹ regie: et trāstulit in babilonē cū rege et m̄re ei⁹. De domo regia circū duo milia. de p̄ncipib⁹ et v̄ris robustis. viij. milia artifices et inclusores mille. in sūma q̄s. x. milia. Inter q̄s erat mardoche⁹ et ezechiel aduocatus iuuenis de genere sacerdotū. Vides tñ ioseph⁹ velle q̄ iā duos libros sc̄pserat d̄ futuro vrbis excidio q̄s reliq̄t in iudea. Isti q̄ spōtē se tradiderūt p̄rie dicti sūt trāsmigratio iude. Alij p̄o q̄ postea p̄ violentiā tracti sūt. p̄rie dicti captiuitas iude. Ab hac trāsmigratiōe iude. i. ab. viij. āno regni nabuch. qd̄ inchoāt nūerare. lxx. ānos captiuitatis.

De sedechia. **Capitulum. XL.**
Constituit na
buchodonosor regem in hierlm patruū ioachim mathaniā vt seruaret ei sub tributo: interposita religione iurisiurandi: et mutato noīe vocauit eum sede-

chiam. Tricesimū primū etatis annū agebat sedechias cū regre cepisset. et. xj. ānis. reguit i hierlm. et fecit malū corā dñō sic ioachim frater ei⁹. Erat em̄ sup̄ cogitans vt adhereret regi egyptiorū et nō fuaret iusiurādū regi babilonis. Decipiebāt aut̄ eū pseudo pphete dicēs i primo babilonios vincēdos ab egyptijs. Lūq; diceret ei hieremias vt spem poneret in dñō et nō i hoīe. dixit ad eū dñs. Descende in domū figuli et ibi audies p̄ba mea. Et descendit. Et ipse figul⁹ faciebat op⁹ sup̄ rotā: et dissipatū ē vas in manib⁹ ei⁹. et quersus fecit de eodē luto alter⁹ vas: sic placuit i oculis ei⁹. Et dixit dñs ad hieremiā. Dic domui iuda. hec dicit dñs. Nunqd̄ sic facit figul⁹ potero facere vob̄ vt destruat et disperdat vos. et penitētes edifice et plantē. Factū est aut̄ i anno iij. regni sedechie miserunt ad eū nūcios rex edō. rex moab. rex tyri. rex amon. rex sydonis petētes vt p̄ter federati vñā nimit tributa negaret regi babilonis. Et dixit dñs ad hieremiā. Fac tibi catenas ligneas. i. retortas. vj. et pones vñā i collo tuo. et alias q̄nq; dabis in man⁹ nuncioz q̄nq; regū corā sedechia dicēs. Hec d. d. v. regib⁹ et regi iuda. Ego feci terrā et dedi eā ei q̄ placuit i ocul⁹ meis et nūc dedio oēs terras istas in manu nabuchodonosor serui mei. Sens aut̄ et regnum q̄ nō seruerit ei: in gladio fame et peste visitabo sup̄ eos. Nolite audire p̄ba pphetarū dicētū vobis. Nō seruietis regi babilonis ne pereatis cū eis. Et cū p̄lesset hieremias mādātū dñi corā sedechia: ananias ppha de gabaon tulit catenā de collo hieremie et cōfregit eā dicēs. Hec d. d. Sic p̄fringā iugū regis babilōis de collo istarū gentiū p̄ duos ānos diez. et referri faciā oīa vasa dñi et reducā oēm trāsmigratiōz iude ad locū istū. Et ait hieremias Amen: sic faciat dñs. q. d. Idipm velle ego si fieri possz. Verūtā audi anania. Nō misit te dñs et fecisti p̄fidere pplm istum in mēdacio. Propterea h̄ anno moriet⁹ p̄ duos menses diez. Et mortu⁹ ē ananias in āno illo mense viij. Nā h̄ p̄dixerat hieremias in mēse q̄nto. Territ⁹ aut̄ sedechias ad mortē ananie misit nūcios i babilonē cū tributo. Et misit hieremias eplam i manib⁹ nuncioz secreto ad oēm trāsmigrationē iude dicēs. Hec dicit dñs. Edificate dom⁹ et plātate ortos: ducite et tradite nuptui. et q̄rite pacē ciuitat⁹ ad quā trāsmigrare vos feci: et orate p̄ ea deū. q̄ i pace

illius erit par vſa. Nō vos ſeducāt pphete
q̄ in medio vſi ſūt: q̄ p̄mittūt vos in breui re
dīturos. q̄ cū ceperint impleri in babilone
lxx. añ: reducā vos ad locū veſtrū. Hec autē
dixit dñs ad achab filiū culie: et ad ſedechiā
filiū maafie q̄ pphētāt vobis mendaciū. Tra
dam eos in manus regis babilonis et p̄cu
riet eos in oculis vſis. aſſumēt ex eis maledi
ctio dicentū. Ponat te dñs ſicut ſedechiā. et
ſicut achab: q̄s fr̄it rex babilonis in igne.
p̄ eo q̄ fecerūt ſtulticiā iſrael. et mechati ſūt
in vxores amicorū ſuorū. et locuti ſūt verbū i
noīe meo qd̄ nō mādāu eis. Hos duos tra
dūt hebrei fuiſſe illos duos ſenes q̄s poſtea
diuidicauit daniel. Hec obest q̄ d̄: rex baby
lōis fr̄iſſe cū daniel dicat eoſ lapidatos Cō
uictos em̄ tradiderūt regi ad penā q̄ noīe ig
nis ſignificata eſt. Cūq̄ rediſſent nūcū d̄ ba
bylone: attulerūt lſas ex pte pseudo pphetaz
ad ſacerdotes in hieruſalē in hec ſba. Poſu
it vos dñs in domo ſua ſup om̄e virū arre
pticiū et pphētāte vt mittatis eū in neruū
et in carcerē. et nūc q̄re nō increpatis hieremi
am q̄ dixit vobis. Edificate domos q̄ nō re
dibitis. Et legit ſophonias epistolā corā ſe
dechīa in auribz hieremie. Et ait hieremias.
Hec dixit dñs. Sup eos q̄s trāsmigrare fe
ci viſitabo verbū bonū vt reducam eos. ſup
vos autē q̄ nō eſtis egreſſi cū eis immittā gla
dium et famē et peſtē: et ponā vos q̄ſi ſic ma
las q̄ comedi nō p̄nt. Quidit em̄ dñs mihi ſi
gnū: et ecce duo calati pleni ficis poſiti ſunt
aū templū. Et dixit dñs ad me. Quid tu vi
des hieremia. Et dixi. Ficus: ſic bonas. bo
nas valde. et ſic malas: malas valde. Et ait
dñs. Sicut ficus he bone. ſic cognoſcā trāſ
migrationē quā emiſi de loco iſtoz reducam
eos i terrā hāc. Et ſic ficus peſſime: ſic dabo
ſedechiā et reliq̄s q̄ remanſerūt in hac vrbe i
vexationē et obprobriū oībz regnis terre.

De laguncula teſtea.
Capitulum. XLII.

Et dixit iterū do
minus ad hieremiā. vade et accipe
lagunculā figuli teſtea et duces te
cum de ſenioribz ſacerdotū: et de ſenioribus
ppli ad vallē filioz ennon q̄ eſt iuxta introitū
porte ficilis et cōteres lagunculā i ocul̄ eoz
et dices. Hec dicit dñs. Sic p̄terā locū iſtū et
ciuitatē hāc: nec vocabit̄ loc̄ iſte ampl̄: to

phet et vallis filioz ennon: ſ; vallis occiſiōis.
Implebo em̄ eū cadaueribz eo q̄ nō ſit al
loc̄ ad ſepeliendū. Et venit hieremias de to
phet et ſtetit i atrio dom̄ dñi: et dixit ad oēm
pplm. Hec d. d. Ecce iducā ſup hāc ciuitatē
vniuerſa mala q̄ locut̄ ſū aduerſus eā. Et i
dignat̄ ſallur ſacerdos p̄cuſſit hieremiā et mi
ſit eū i neruū i porta bēiamin ſupiori i domo
dñi. Cūq̄ illuſiſſet in craſtinū educit ſallur
hieremiā de neruo. et dixit ad eū hieremias.
Nō ſallur vocauit dñs nomē tuū ſ; pauore
yndiq̄. Interpretat em̄ ſallur vſ falcor oris ni
gredo. q. d. Nō hēbis oris nigredinē. i p̄tātē
iperādī i nūc: ſ; pauēs yndiq̄ captiū ducerē
i babilonē. et orauit hieremias ad dñm. Dñe
de exercituū q̄ vides renes et cor. videā vſ
tionē ex eis: tibi em̄ reuelauī cām meā.

De prima obſidione hieruſalem.
Capitulum. XLIII.

Porro in anno quarto in die
decimo mēſis transmigrationis ioachim
exorſus ē ezechiel ppheta i baby
lone ad captiuos poſtq̄ acceperāt eplāz hic
remie. Propheciā cū ſic et daniel poſtea pſe
q̄mur p̄ excidiū vrbis et obitū hieremie. Por
ro i p̄ncipio añ. ix. ſedechie nabuch. obſedit
hieruſolymā q̄ negauerat ei ſedechiā tribu
tū. Et miſit ſedechiā ad hieremiā ſallur et ſo
phoniā ſacerdotes dicēs. Interroga p nob̄
dñm ſi forte faciat nobiſcū miſcōiāz. et rñdit
hieremias. Hec d. d. Dabo ſedechiā regē i
da et ſuos ei: et pplm ei i māu nabucho. re
gis babilōis. et pcutiet eos i ore glad̄ iſz nō
ſectet̄ nec p̄cet neq̄ miſerebit̄. Et libere abun
dabat hieremias i medio ppli eadem clamās
Porro rex egypti egreſſus ē de egypto cū ex
ercitu q̄ſi ſoluturus obſidionē hierlm et reſe
ſit rex babilōis a hierlm in occurſum ei. et fu
gauit eū i ore glad̄: et de ſyria coegit exire.
Cūq̄ diſceſſiſſet nabuchodonosor a hierlm
illuſerūt falſi pphē hieremie: et decipiebāt ſe
dechīa dicētes. Nō reuertent̄ babiloni: ſed
redibit trāsmigratio nſa ad nos cū oībz va
ſis dñi. Hieremias autē ſria hiſ et vera pphē
tabat dicēs. Tradet̄ ſedechiā i manu regis
babilonis: et loq̄ os ei cū ore ipſius. et oculi
ei oculos ei viderūt. et i babilonē ducet ſe
dechīa. Impi ſo dicebāt hieremiā a mente
exceſſiſſe. Porro hieremias ſtrauit aſinū vt
egredereſ ad anathoth vicū ſuū q̄. xx. ſtadij

diſtat a hieruſalē. Cūq̄ pueniſſet ad portā
beniamin. cuſtos porte ierſas apprehēdit eū
dicēs. Ad chaldeos p̄fugis. Et adduxit eū
ad p̄ncipes. Qui ceſuſ miſerūt in carcerem q̄
erat i domo ionathe ſcribe. Et ſedit ibi hie
mias diebz multis. et venit ad eū ananeel ſi
lius ſellū patrui ſui ad veſtibulū carceris et
ait. Eme agrū meū q̄ eſt i anathoth. tibi ei cō
petit hereditas tāq̄ p̄p̄inquozi. Et intellexit
hieremias q̄ ſbū dñi eſſet et emit agrū appē
dens ſeptē ſtateres et decē argenteos. et ad
hibuit teſtes. et ſcripſit librū poſſeſſiōis ſigna
tū et ſtipulationes et rata. et ſigna forinſec̄. et
reſcriptū librū fecit aptū. et in oculis ananeel
et teſtiū dedit libros baruch dicēs. Sume
librū emptiōis hūc ſignatū. et hūc librū qui
aptus eſt: et pone eos in vaſe fictili vt p̄mane
re poſſint i diebz multis. Hec ei dicit dñs. Ad
huc poſſidebūt et agri et vinee i terra iſta de q̄
vos dicitis. q̄ deſerta erit. Ecce ego p̄grega
bo eos de vniuerſis terris ad q̄s eieci eos ad
locū iſtū. et habitabūt p̄ſidenter et ſeriā cum
eis pactū ſempiternū.

De ſecūda obſidione hieruſalē.
Capitulum. XLIII.

Porro anno nono
in die primo mēſis. x. mēſe. x. die. luna.
xxij. rediit nabuzardan p̄nceps ex
ercit̄ babilonis. et p̄ncipes nabuchodonosor
cū eo et circūdederūt hierlm. et extruxerunt in
circūitu eius munitiōes. et clauſa eſt ciuitas
p̄vii. mēſibz. Perterrit̄ itaq̄ ſedechiā tulit
hieremiā de carcere et interrogauit eū i domo
ſua ſecreto dicēs. Putaſne eſt ſmo a dño: q̄
redierūt chaldei. Qui rñdit. In manu regis
babilonis traderis. S; obſecro dñe mi rex
ne remittas me in carcerē ionathe ne moriar
ibi. Et p̄cepit rex vt traderet̄ in veſtibulū car
ceris: et vt dareſ ei torta panis q̄tidie excepto
pulmēto donec p̄ſumerent̄ oēs panes de ci
uitate. et clamabat hieremias i veſtibulo car
ceris. Qui remaſerint i ciuitate fame aut gla
dio pibunt. q̄ p̄fugerint ad hoſtes q̄dam mō
mortē declinabūt. Et p̄uenerūt p̄ncipes et ſe
niores ciuitatis ad regē dicētes. Rogam̄ te
vt moriaſ hō iſte. de induſtria em̄ diſſoluit
man̄ viroz bellantiū. Plane mentit̄ cū dicit
Sedechiā vincit̄ ducet̄ i babilonē. Ezechiel
em̄ i babilone pphetauit dicēs. Sedechi
as nō videbit̄ babilonē. Et dixit rex ad eos

Ecce ipe i manibz vſis ē. nec em̄ fas eſt regē
vob̄ q̄c̄ negare. Tulit̄ ḡ hieremiā et depo
ſuerūt eū cū funibz in lacū helchie in q̄ n̄ erat
aq̄ ſ; lutū: vt morte p̄pria ſuffocat̄ periret. et
erat ppha i luto vſq̄ ad guttur: qd̄ erat ei a
mar̄ om̄i morte. Tūc ab demelech ethiops
vir eunuch̄ de domo regis ſecreto dixit ad
regē. Peccare te fecerūt viri iſti graui. Qui rñ
dit. Tolle tecū. xxx. viros et leua ppham de la
cu añq̄ moriaſ. Qui aſſūptis viris tulit pā
nos veteres de domo regis q̄ cōputruerant
et ſubmiſit eos in lacū p̄ funiculos et dixit ad
hieremiā. Pone pannos veteres ſub cubitu
manuū tuarū et ſup funes. Quo facto eduxerūt
eū de lacu. et vocauit eū rex ſecreto ad o
ſtiū tertiu qd̄ erat i domo dñi et ait. Interro
go te ne abſcōdas a me aliq̄. Qui rñdit. Si
p̄ſiliū dederō tibi nō me audies: ſi autē nūciā
uero tibi iſterſicies me. Et iurauit ei rex dicēs.
Quia dñs nō occidā te: nec tradā te in man̄
viroz q̄ q̄rūt aīaz tuā. Et ait hieremias. Si
exieris ad p̄ncipes babilōis ſalū eris tu et
dom̄ tua et ciuitas hec nō ſuccedet̄. Si non
exieris: ciuitas ſuccedet̄ et tu cū domo tua n̄
effugies man̄ eoz. Et ait rex. Facere qd̄ di
cis: ſ; timeo p̄tribules q̄ trāſierūt ad chalde
os: ne forte accuſet me et tradat̄ i man̄ eoz et
illudat̄ mihi. Et ait hieremias. Nō traderis
Tūc rex inq̄r. Null̄ ſciat̄ ſba hec. Si q̄ſierit
a te: qd̄ locut̄ ē tibi rex dicēs. Proſtraui me
corā rege ne reduceret me in carcerē.

De fuga ſedechie capta vrbe.
Capitulum. XLIII.

Porro defecerūt
victualia in ciuitate adeo vt mulie
res comederent paruulos ſuos ad
meſuram palmi. ſi
cut legi i trenis hie
remie. Capta eſt autē
ciuitas. xj. año regni
ſedechie. q̄rto mēſe
ix. die mēſis ſm io
ſephū. et librū regū
ſm hie. vero. v. die
mēſe deſtructa eſt.
Quarto mēſe iunij
capta ē ciuitas. ſ; mi
ſerūt nūcios ad regē
i rebata qd̄ vellet ſie
ri de vrbe. p̄inde ſer
uī morati ſūt et in. vj.
mēſe deſtructa eſt.
aperta ē ciuitas circa
mediā noctē. et ſederūt p̄ncipes babiloni i
porta media. Fugit autē ſedechiā cū oī do
mo ſua nocte: et p̄ncipes amici ei cū eo p̄ vi
am orti regis. Et ingreſſi ſunt ad viā deſertā
qd̄ cū nūciatū eſſet a quibuſdā traditiōis

principibus babilonis persecuti sunt eum diluculo et apprehenderunt eum in capto solitudinis hierichone. Plures autem principum dispersi sunt et recesserunt ab eo. Ipse quoque cum reliquis vincitum traxerunt ad regem babilonis in reblata. Qui locutus est cum eo iudicium dicens eum ingratis fuisse precepti ab eo imperij. et munificum hostiliter egisse et deierat se in deum. Et addidit. Vagabundus deus huius tuam nequitiam odio te tradidit mihi. Et occidit filios eius coram eo et saraiam summum sacerdotem: cuius filium iosedech referuauit. Occiditque eunuchum qui erat super viros bellatores. et sophar principem exercitus qui prebatur tirones: et viros duobus qui steterant coram rege. et tres de ianitoribus templi. et viros prebatos de vulgo. xl. finem hieremiam. Oculos quoque sedechie effudit et carenis vixit eum ut adduceret in babilonem. et cum eo iosedech. Et redierunt qui duxerunt eos in reblata ad exercitum hierusalem.

De incendio templi et vrbis et godolia.
Capitulum. XLV.

Igitur in undecimo anno sedechie. mense quarto. et die mensis. ipse est annus. xix. nabucho. regis babilonis nabuzardan incendit domum domini et domum regis. et omnes domos hierusalem. et totum murum hierusalem per circuitum destruxit. et tulit omnia vasa domus domini. et columnas duas et mare eneum. Et ligauit populum ut adduceret eum in babilonem. Et isti prophete dicunt captiuitas iude. Et tulit hieremiam de vestibulo carceris: de quo mandatum acceperat nabuzardan in hunc modum. Tolle illum et pone super eum oculos tuos: et ut volueris facias ei. Tunc precepit terre godoliam filium aicham ut pesseret pauperibus qui relictii erant et agricolis et vinitoribus ut redderet singulis annis vectigalia regi babilonis. Sedit autem nabuzardan in roma: et trahebant ante eum catenati. Et tollens de medio eorum hieremiam dixit ad eum. Veni mecum in babilonem et honorabo te. Quod si displicet tibi. reside. Omnis terra in conspectu tuo est: habita apud godoliam. et quocumque volueris vade. Et tradidit ei nabuzardan cibaria et munuscula et dimisit eum. Similiter et rehabitavit liberos abire dimisit. Sedit itaque hieremias et baruch notarius eius in medio populi qui relictus fuerat. Nabuzardan vero abiit in babilonem trahens secum captiuitatem. Hic fuit exitus regni hebreorum. Et regnatum est secundum iose-

phum in eo annis quingentis et xliiij. et mensibus sex. et diebus decem. Secundum librum quoque regum non plene quingentis. et fuerunt in eo reges a dauid viginti et vnus. Ab edificacione quoque templi supererat anni. cccc. et lxx. et menses sex. et dies decem. Ab egressu autem populi ab egipto anni mille. et lxxij. et menses. vii. et dies. x. Fuerunt autem in templo per successionem. xv. summi sacerdotes. a primo sacerdoti quem instituit salomō usque ad patrem iosedech quem interfecit rex babilonis.

De morte sedechie.

Capitulum. XLVI.

Porro nabucho donosor cum intrasset babilonem cum triumpho: victimas solennes immolauit deis suis. et solenniter cum omni populo decem diebus. Cumque recumberet et ebullaret: precepit rex ut adduceret sedechias in medium. et aliqui de cantoribus templi cum eo qui psalleret coram conuiuium tibi in musicis instrumentis. et caneret hymnos de cantibus syon. Bibebat autem puer in vase domus domini. quem quidam nabucho. consecrauit idolis. quedam quoque sibi referuauit. Cumque daret psallentibus potum: clanculo precepit rex ut sedechie daretur potus laxatiuus. Et coram omnibus ignominiose laxatus est: et trisum reducerunt in carcerem. Qui nimio afflictus dolore post paucos dies mortuus est. Et audientes nabuchodonosor causam mortis eius extrahens eum de carcere cum honore regio sepeliuit.

Incidentia.

In diebus sedechie factum est exterminium regni iudeorum. et exordium habuit quanta etas cuius anno secundo facta est solis defectio: quam Thales milesius prescixerat. In diebus captiuitatis romanorum septem rex serui nobilissimi captiue filii: tres motes vrbis addidit. quinquaginta. bini nate. equitum. Fossas circa muros duxit. ceteris romanorum ciuium primus instituit. Tandem occisus est a tarquinio superbo. presci tarquinij filio. Eo tempore apud grecos. vij. sapientes sunt appellati. In hoc loco dignum duximus interponere contrarietates de collatione annorum regum iuda et regum israel. et determinaciones earum que nobis occurrerunt: ut tandem earum historiam expediretius prosequamur.

Sedatio contrarietatum.

Capitulum. XLVII.

In libro regum emer-

gunt contrarietates de collatione annorum regum iuda et regum israel: que quandoque determinari possunt. Vbi vero non inueniuntur determinatio. vicio scriptorum credimus hoc accidisse. que in propriis nominibus et numeris sepe fallunt. Roboam et hieroboam primi coregnauerunt annis. xviij. alter in iudea: alter in israel. Post roboam cepit regnare abia filius eius in hierusalem. In. xviij. anno ieroboam qui viginti duobus annis regnauit in israel. coregnauit abia ieroboam tribus annis. quod synodo chice dictum est hoc est duobus annis. et aliquid parte tertij qui erat vicesimus ieroboam. Et in reliqua parte anni eiusdem cepit regnare asa filius abia. et quadragesimo et vno anno regit in hierusalem. Anno secundo asa regit in israel nadab filius ieroboam duobus annis. i. vno anno et aliquid parte anni secundi qui adhuc erat tertius asa. et occidit eum baasa. Et cepit regere in israel per octavo anno asa: et regit. xliiij. annis: non in plenitudine. quia tunc regnasset usque ad. xlvij. annum asa. sed non regit nisi usque ad vicesimum sextum. Hela itaque filius baasa cepit regere in israel anno. xviij. asa. et duobus annis regit. i. vno anno. et aliquid parte secundi anni qui erat. xlvij. asa. et in hoc eodem anno zamri interfecit hela et regnauit per octavo parte diebus. Quo mortuo diuisus est populus. Pars quidam sequabatur tebni. altera sequabatur amri: et preualuit amri et regit. xlii. annis in israel. Hic notandum est quod pretio de regno inter amri et tebni durauit per tres annos et ultra. quia statim dicit scriptura quod amri cepit regere. xxxij. anno regni asa. Si ei mortuo zamri statim cepisset regere amri cum electus fuit. sed regere cepisset. xlvij. anno vel octauo regni asa. Veruntamen postea dicit scriptura eum cepisse regnare in hoc anno sue electionis. cum dicit filium eius achab cepisse regnare. xxxviij. anno regni asa. Si enim duodecim annis regnauit amri: et inchoauit regnare. xlvij. asa. et asa non nisi quadraginta et vno anno regnauit. palam est quod amri superuixit asa per vnum annum. Quomodo ergo achab succedens patri inchoauit regere. xxxviij. anno regni asa. quod sic solui potest. Quando scriptura dicit amri cepisse regnare. xxxij. anno asa: intelligendum est. quia tunc solus et super totum israel mortuo tebni cepit regnare. Quia autem dicit regnasse eum. xxxviij. als. xlii. annis. a. xlvij. anno asa numerat quoniam israel eum elegit in regem. Quod tempus extendit usque ad. xlvij. annum regni asa quoniam achab regnare cepit. Huic insequens scriptura resonat que narrat iofaphat filium asa regnare cepisse quarto

anno regni achab. qui fuit vltimus asa. quadragessimus. i. primus. Porro iofaphat regnauit in hierusalem. xxxv. annis. cuius anno. xviij. ochozias filius achab cepit regere in israel. et duobus annis regnauit. Huic quoque filium non habuit: frater eius ioram successit in regnum. et cepit regnare ioram in israel anno secundo ioram filij iofaphat. Sed quoniam si in anno. xviij. iofaphat: qui. xxxv. annis regnauit ochozias cepit regere: et duobus tamen annis regnauit. quod ioram frater eius anno secundo ioram filij iofaphat. et non potest. xlvij. vel. xix. anno iofaphat regnare cepit. Preterea in sequentibus statim subiungit scriptura. quod xlvij. vel. xix. anno iofaphat ioram filius achab regnauerit. Hec contrarietas sic solui potest. Duo anni quibus regnare dicit ochozias illi sunt quibus solus et incolumis antequam per cancellos domus sue corruisset regnauit. Reliqui vero octo vel nouem anni quibus eo languente frater eius ioram administratione regni agebat: non sibi sed fratri deputant. Vnde in xlvij. anno regni iofaphat regnasse scribitur ioram. quia tunc regni administratione per fratrem qui languebat suscepit. Scriptura vero que dicit quod ioram filius achab anno secundo ioram filij iofaphat regnauerit: tempus quo solus defuncto iam fratre regnare cepit attendit. Et diuersorum sane scripturarum prophetarum collectus est tractatus libri regum. Vnde est quod alius aliud. et aliquid aliud secundum rationum diuersitatem initium inchoationis regni regum tam iuda quam israel assignauit. Ioram autem filius achab. xlvij. annis super israel regnauit. Illa igitur scriptura que postea dicit quod anno quinto ioram filij achab regis israel regnauit ioram filius iofaphat regis iuda: tempus attendit quoniam per fratrem adhuc viuente regnum administrare cepit. Porro ioram filius iofaphat triginta duorum annorum erat cum regnare cepisset: et octo annis regnauit in hierusalem. anno. xlvij. ioram filij achab regnauit ochozias filius ioram regis iuda. Viginti duorum annorum erat cum regnare cepisset: et vno anno regnauit in hierusalem. Quidam medosi codices habent ioram filium iofaphat viginti duorum annorum esse tamen cum regnare cepisset: quod stare non potest. Si enim viginti duorum annorum tamen esset cum regnare cepisset. et. xlvij. annis tamen regnauit. ergo tricenis erat cum mortuus esset filius eius ei succedens iam. xlvij. annorum erat. ergo quoniam eum genuit ioram. xlvij. annorum erat quod est impossibile. Tamen hebrei tradunt ioram filium iofaphat. xx. annis regnasse

et. xliij. vixisse. qd videt p sanare illi lre q dicit
eū viginti duoz annoz esse cū regnare cepit.
Sed tū dicit solos octo ānos qbz inno-
center vixit aūq suos frēs occidisset cōputa-
tos illi i regnū a septura. **W**ortuo ochozia
mī el^o atbalia. vj. annis regnavit i hierusalē
Eisdē sex annis cōregnauit ei bieu. q. xxiij.
annis regit in israel. Anno. xvj. bieu cepit
regre in hierlm ioas. xl. annis regnavit. Re-
gnauerūt g pariter ioas in iuda. et bieu i isrl^o
xxij. annis. Quibz finitis mortu^o est bieu. et
succellit ei in regnū ioachas fili^o eius. incho-
ans regnare āno. xxiij. ioas regis iuda. et xvj.
annis regit in israel. S3 qrit. si anno. xxiij.
ioas ioachas cepit regnare. et annis. xvj. re-
gnauit. cū ioas. xl. mī annis regnauerit. palā
est q vsq ad. xxxij. vel potius. xl. annū eius
regnauerit ioachas. Quō ergo statim in se-
quenti dicit scriptura. qz ioas filius ioachas
anno. xxxvj. ioas regis iuda regnare cepit.
Forte triennio viuēte pīe simul cū patre re-
gnauit. Forte scriptoz negligētia q in nume-
ris sepe errat hanc difficultatē peperit. An-
no scdo ioas regis israel regnavit amasias i
israel. xxi. annis. Ann^o secund^o ioas q ama-
sias regnare cepit numerat. ex quo solus de-
functo patre regna-
uit. **U**ic aut amasi-
as rex iuda postquā
mortuus est ioas rex
israel. xxi. annis. Et
hic orit qstio. Sup
dictū est q amasias
anno scdo ioas regis israel regre inchoans
xxi. annis regnauerit. Ioas aut. xvj. annis
regnavit. Quindecim itaqz ānis simul regna-
uerūt. **W**ortuo itaqz ioas soli qttuordecim
anni supfuerūt amasie. vel ad plus quindec-
im. Forte errauit scriptoz ponēs. xxi. p qz
tuordecim. vel forte amasias viuēs desijt re-
gnare. et decem vel yndecim ānis vixit diu-
tius qz regnavit. Porro anno. xv. amasie re-
gnauit in israel ieroboā. xl. et vno anno. Si-
mul itaqz regnauerūt amasias in iuda. iero-
boam i israel. ad plus. xv. annis. Quid ē igit
qd sequēs scriptura dicit. Quia. xxiij. anno
ieroboam regnavit ozias fili^o amasie in hie-
rusalē. Forte. xv. annis iuda sine rege fuit. qz
vt dixim^o amasias viuēs regnū dimisit. et ozi-
as adhuc puul^o regnare nō poterat. **W**or-
tuo pō patre cū. xxi. elij annoz. et ieroboam

Hoc addit iō. qz di-
ctū est in solutiōe. qz
ioas tribz annis pa-
tri conregnauit in is-
rael.

in israel vicesimū septimū annū regni sui in-
choasset regnare cepit in hierusalē. et quin-
quaginta duobz ānis regnavit. Porro anno. xxxvij.
ozie regis iude. regnavit zacharias fili^o iero-
boam in isrl sex mensibz. Et hic orit questio.
Supra dictū est qz anno vicesimo septimo
ieroboā regnavit in israel. qui cū qdraginta et
vno anno regnavit. ozias regnare cepit. et. lij.
annis regnavit. Quattuordecim itaqz annis
pariter regnauerūt ozias et ieroboā. cū iero-
boā post qdraginta et vni annū defuncto. si-
statim zacharias filius ei^o i regnū successisset
nō in. xxxvij. sed in decimo qnto anno regni
ozie regnare cepit. **E**ut igit regnum isrl. xxiij.
annis sine rege fuit. vel potius p istos vigin-
titres annos zacharias fili^o ieroboam regna-
uit. qui tamē illi qz pessime vixit. in regnū nō
sunt cōputati. Soli aut sex menses quos cor-
rectus vixit i tricesimo octauo anno ozie illi
sūt cōputati. In tricesimo at nono āno ozie
sellū occiso. zacharias regnavit i isrl vno mē-
se. Eodē anno manaben occidit sellum. et re-
gnauit in israel decē annis. Anno quinquā-
gesimo ozie phaccia filius manaben regna-
uit in israel duobz annis. Anno. lvi. ozie phas-
cee filius romelie phaccia interfecit. et regna-
uit in israel vigin-
ti annis. Anno scdo phacee
regnauit ioatha in hierusalē. et sedecim ibi an-
nis regnavit. Quindecim ergo annis ad mi-
nus simul reguerunt ioathan in iudaz phas-
cee in israel. Et annus qui fuit vltimus ioas-
than fuit phacee. xviij. et ita phacee regnavit
post ioathan tribz annis in quibz pgregauit
ei achaz filius ioathan. Qd g legit qz osee in-
terfecit phacee et regnavit p eo vicesimo anno
ioathan filiū ozie. ex illo tpe regū ioathā scri-
ptura nūerat. quo pīi leproso cōregūit. **U**bi
aut legit qz anno scdo phacee regnavit et qz se-
decim annis regnauerit. Ab illo tempore nu-
merat. quo solus mortuo pīe regnavit. Porro
duodecimo anno achaz osee regnavit de-
cem annis in israel. Si ergo phacee et achaz
tribz mī annis cōregnauerunt vt dictum est.
tūc quarto anno achaz occisus est phacee. Et
si osee occisor eius non regnavit p eo vsq ad
duodecimū annū achaz. tūc regnū israel fuit
octo annis sine rege. Itaqz p dicte ptrarieras
tes et alie si quas ptermisim^o determinari poss-
sunt. vel p sinodo chey. vel qz quidā cū patri-
bus regnauerūt anteqz soli regnaret. **U**el qz
regna qnqz sine rege fuerūt.

Sequuntur tituli capitulorum in histo-
riam thobie.
De thobia.
De morte godolie.
De descensu reliquiarū iude in egyptū et obi-
tu hieremie.
De captiuitate reliquiarū iude.

cap. i.
ca. ij.
ca. iij.
ca. iij.

Incipit historia thobie.

Historia tho-
bie exordiu habuit in capti-
uitate decē tribuū quā fecit
salmanasar. Quo vero tpe
terminū habuerit nō satis
elucet. **U**idet em p m lram historie thobias
vixisse post excidiū hierusalē et incendiū tem-
pli. **A**ut em in cantico suo. Hierusalē ciuitas
dei castigauit te dñs. bñdic deū in secula se-
culoz vt reedificet tabernaculū suū in te. et
reuocet ad te oēs captiuos. In diebz at mor-
tis sue cū p diceret filijs de reditu captiuozū
ait. Terra deserta replebit^o et dom^o dei q i ea
incēsa ē iterū reedificabit^o. Si pō attendam^o
terminū vite thobie filiū thobie. fuit em ter-
minus historie q fuit ei termin^o vite nō inue-
niem^o historiā descēdisse ad plus vltra tpa
iosie. **P**onam^o ei filiū cū pīe captiuatū sexto
anno ezechie et anniculū esse. xxi. annis tū
vixit. circa. xx. annū iosie mortu^o est. **H**ac hi-
storiā trāstulit hieronym^o de sermone chal-
deoz in latinū ad petitionē cromacij et helio-
dori episcopoz. **H**ac historiā iudei iter apo-
cryfa ponūt. **H**ieronym^o tū in plogo suo di-
cū inter agiographa
qd si esset. tū esset in
tertio ordine cano-
nis veteris testamē-
ti. s3 qz de nullo ordi-
ne est dicem^o. qz hie-
ronym^o diffusi^o acce-
pit agiografia. vt in-
cluderet etiā apocri-
fa. et qz vicina ē ligua
chaldeozū hebraico
sermoni. vtriusqz lin-
gue peritū loquacē habēs hieronym^o qd qd
ille hebreis p bis expōsit. latino smone expō-
suit sub breuit. et qsi ym^o dici labore.
De thobia.
Capitulum. I.

Dixit thobi as ex
tribu
neptalim fuit. Cūqz ceteri ad vis-
tulos aureos qz fecerat hierobo-
am irent. ipe ascēdebat in hierlm vt adoraret
deum israel. pmitina et decimas fideliter of-
ferebat. ita vt in tertio anno proselitū et ad-
uenis omne ministraret decimationem. et in
omnibz legē dei puer obseruabat. **F**act^o aut
vtr accepit sibi vxorem annā de tribu sua. et
suscepit ex ea filium quem nōmie suo voca-
uit thobiam. Captus quidē cum vxore et fi-
lio habitauit in niniue. et custodiuit aīaz suā
ne paminaret in cibis gentiliū. sed et contri-
bules suos non custodientes se grauiter ar-
guebat. **E**t dedit illi dñs grām in oculis sal-
manasar. Qui dedit ei potestatem quocūqz
veller ire ad captiuos. et circa eos facere que
cūqz voluisset. Cūqz ambularet per regio-
nem cū p captiuis. monita dans salutis. des-
cendit in rages ciuitatē medozū. inuenitqz in
ea quendā ptribulem suū gabelū egentē et
reliqz ei sub cirographo decē talenta argen-
ti. q habebat ex his in quibz a rege fuerat ho-
norat^o. **W**ortuo aut salmanasar cū filius ei^o
sennacherib filios israel haberet exosos.
thobias cōsolabatur eos. et egenis ministra-
bat. Cūqz reuers^o esset sennacherib a iudea.
multitudie exercit^o nocte ab āgelo pculsa. fu-
gēs manū dñi irat^o multos hebreoz fecit oc-
cidi. quoz corpora thobias sepeliebat. **Q**d
cū nunciatū esset regi tulit oēm substantiā ei^o.
et eū iussit occidi. **T**hobias pō fugiens cum
vxore et filio latuit. qz multi diligebant eum.
Post xlv. dies cū esset occisus rex a filijs su-
is. redijt thobias in domū suā. et restituta sūt
ei ablata. Porro in quodā die festo cū para-
tū esset prandiū apud thobiā. dixit filio suo.
Uade et adduc aliqz de tribu nostra timen-
tes deū vt comedāt nobiscū. Qui reuersus
nūciatū vnū de hebreis iugulatū iacere in
platea. et exiliens thobias ieiun^o tulit ocul^o
te corp^o in domū suā. et comedit panem in
luctu et tremore. et cū sol occubuisz sepeliuit
illud. et arguebat eū pīmi sui dicētes. **H**ui^o
rei causa interfici iussus es. et iterum sepelis
mortuos. **S**3 thobias magis timēs deū qz
regē sepulture occisor sollicit^o instabat. **E**o
ngit aut vt quadā die fatigatus a sepultura
domū rediens iactaret se iuxta parietē et ob-
dormiuit. et ex nido hirundinū calida stercoz

ra sup oculos eius inciderent et factus est cecus. Hoc autem promissum deus fieri ad eius probationem: et ad exemplum patientie in posterum. Nam et in omnibus benedixit deus sicut beatus iob. et primos suos insultantes ei increpabat dicens. Nolite ita loqui: filij enim sanctorum sumus. et visitam illam expectamus quam deus daturus est fidelibus suis. Anna uxor eius ibat ad textrinum opus quotidie, et de labore manuum suarum quod consequi poterat deferebat. Factum est autem ut bedu accipiens detulisset domi: cuius balatum uir audiens ait. Videte ne furtiuus sit. Ad hec irata uxor respondit. Manifeste uana facta est spes tua, et elemosine tue pierunt. Et gemit thobias cum lachrymis dicens. Et nunc domine secundum uoluntatem tuam fac mecum, et percipe in pace recipi spiritum meum. Expedit ei mihi mori magis quam uiuere. Eadem die contigit ut sara filia raguel in ciuitate medorum audiret improperium ab una ancillarum suarum quas increpabat dicente sibi. Interfecit uirorum tuorum nunquam occidere me uis sicut occidisti septem uiros. Fuerat ei tradita, uir, uir, et de monium nomine asmodeus occidebat eos morum ingressi sunt ad eam. Ascendit ergo sara in superius cubiculum domus sue et tribus diebus et noctibus non manducans nec bibens: in ordine plures aiebat. Peto domine deus patrum nostrorum ut de vinculo improperij huius absoluas me aut certe desuper terram eripias me. In illo tempore exaudite sunt preces amborum in conspectu domini. et missus est angelus raphael ut curaret eos. Igitur cum thobias putaret se exaudiri ut moreretur dicebat ad filium suum. Audi fili mi uerba mea. et ea quasi fundamenta in corde tuo constitue. Cum moriar sepelies me: et honorem habebis matris tue dum uixeris. Mortuam circa me sepelies eam. semper in mente habeto dominum filium meum et serua mandata eius. De substantia tua fac elemosynas. quia elemosyna ab omni peccato liberat et magnam prestat fiduciam coram deo omnibus facientibus eam. Attende fili mi ab omni fornicatione et a superbia a qua sumpsit initium omnis perditio. Consilium a sapiente perquire. a peccatoribus declina. Merces mercenarii non maneat apud te. Noli timere fili mi quia pauperem uiam gerimus: sed multa bona habebimus si timuerimus deum. Preterea scito quia dedi gabelo decem talenta argenti i rages. cuius cirographum penes me habeo.

Perquire ergo tibi fidelis uirum qui tecum eat salua mercede sua ut restituas gabelo cirographum suum: et ipse restituet tibi depositum. Tunc egressus thobias inuenit iuuenem succinctum et quasi ad iter paratum: ignorans quod angelus dei esset. Cum accepisset ab eo quod omnem medorum regionem non uisisset: et rages ciuitatem et gabelum habitantem in ea. introduxit eum ad patrem suum: et salutauit eum iuuenis dicens. Gaudium sit tibi semper. qui respondit. Quale gaudium erit mihi quod lumen celi non uideo. Cui iuuenis. Forti animo esto: in primo est ut a deo cures. Et ait thobias. Poteris perducere filium meum ad gabelum. Qui respondit. Ego ducam eum et reducam ad te. Cum quare ret thobias ab eo tribum et domum et nomen: respondit. Ex filiis israel ego sum: azarias ananias magni filius. quod totum secundum interpretationem nominum uerum erat. Erat enim de angelis uidentibus deum. et erat azarias. i. adiutor. et filius ananias. i. glorie dei. Tunc paratis omnibus que erant opus in uia: ambulauerunt ambo simul: et cecus secutus est eos. Mater autem flebat dicens ad uirum. Baculum senectutis nostre tulisti: nunquam esset pecunia illa per quam misisti eum. Sufficiebat nobis paupertas nostra ut diuitias computarem: quia uidebam filium nostrum. Et ait thobias. Noli flere: filius noster reuertetur ad nos saluus. credo enim quod angelus dei bonus comitetur eum. Porro illi duo prima mansione manserunt circa flumen tigrim. Et exiit thobias ut lauas ret pedes suos: et piscis imanis egrediebatur ut deuoraret eum. et timens thobias clamauit dicens. Domine inuadit me. Et ait angelus. Apprehende branciam eius et trabe eum ad te. et extrahit eum in sicco et palpitabat ante pedes eius. Super hunc locum dicit Beda. quod dum christus in cruce leuaret pedes suos qui ambulabat super terram: aduenit diabolus quares si quid peccati inueniret in eo. Unde pater transfer calicem hunc a me. Tunc dixit angelus ad thobiam. Exentera pisce hunc et cor eius et fel et iecur repone tibi. ualeat enim ad medicamenta. Tunc thobias prece piscis assauit et comederunt. prece pro salua secum tulit. Cumque silperet ait thobias. Azaria frater quod remedium habuit quod de pisce suari dixisti. Qui respondit. Particula cordis super prunas posita fumo suo extricat omne genus demonum a uiro uel muliere. nec super his mirari debemus. cum sumus cuiusdam arboris aduste eandem vim habere prohibeamus. Cumque quasi set thobias ubi maneret nocte illa. Respondit angelus. Est hic raguel. propinquus tuus huius filius

unicus qui debet tibi cum omni substantia eius. Et ait thobias. Audio quia tradita est uirum septem et occisi sunt a demone. Et respondit angelus. Noli timere. super petulantes et deum non timetis potestatem demonum habet. Tu autem cum acceperis eam tribus diebus continebis ab ea. et de nocte vacabis ambo orationibus. Prima nocte incenso iecore piscis pro uirum fugabit demonum. Secunda nocte in copulatione scorum patriarcharum admittetur. i. orabis deum ut in participium sanctitatis et pudicie patriarcharum admittat uos. Tertia nocte benedictionem consequeris ut filij percipiant et uobis sani et incolumes. Hanc benedictionem preestabat uel sacerdos uel aliquis maior inter eos uice sacerdotis gerens. Quarta nocte accipies eam cum timore dei: amore filiorum magis quam libidine ductus ut in semine abrahe benedictionem in filiis consequaris. Tandem ingressi sunt ad raguel. Cumque diceret raguel uxor suam. quasi simillimum esse iuuenem hunc thobie consobriuo suo. dixit ad eum angelus. Hic est filius illi. Et letatus est raguel: et instaurauit conuiuium. Tunc ait thobias. Non manducabo neque bibam nisi prius petitionem meam confirmes: et permittas mihi dare saram filiam tuam. Quo audito: exiit raguel. et hesitanti de responso dixit ei angelus. Noli timere dare eam sibi coniugem. huic enim debet: et propterea alius non potuit habere eam. Tunc ait raguel. Scio quoniam a deo uenisti: et quod exaudiuisti domine preces et lachrymas meas ut coniungeret hec filia mea cognationi sue secundum legem moysi. Et apprehendens prius dextera filie tradidit eam dextre thobie dicens. Deus patrum nostrorum sit uobiscum et coniungat uos et impleat benedictionem suam in uobis. Et fecerunt percriptionem coniugij: et comederunt benedictes deum. Post cenam uero introduxerunt iuuenem in cubiculum uirginis et protulit thobias de casside suo prece iecoris et posuit super prunas. Tunc raphael apprehendit demonum et reliquit illud in deserto superioris egypti. Tunc thobias ait ad uirginem. Sara: deprecemur deum hodie et cras et secundo. i. tertio die cras. His enim tribus noctibus coniungimur deo: quia nocte in nostro coniugio: filij enim scorum sumus. non possumus ita coniungi sicut et gentes que ignorant deum. Et orauerunt ambo dicentes simul. Miserere nobis domine deus patrum nostrorum miserere nobis et conueniamus ambo pariter sani. Porro circa pullos cantum fecit raguel parari sepulcrum ut sepeliret eum

priusquam illucesceret: et misit uenam de ancillis ad uidendum si iam obisset. Que reuersa nuntiavit eos incolumes esse et secum pariter dormientes. Et laudauerunt omnes deum: et repleuerunt serui foueam quam fecerant priusquam illucesceret. et parauerunt solene conuiuium omnibus uicinis et amicis suis. Et adiunxit raguel thobiam ut duas hebdomadas maneret apud eum: et dedit ei mediam partem omnium que possidebat: faciens scripturam ut reliqua pars que supererat pro obitu suo deueniret ad thobiam. Tunc ait thobias ad angelum quem hominem estimabat. Azaria frater tuus noli quod grauis sit mora nostra parentibus meis: obsecro ut eas ad gabelum et reddes et cirographum suum et recipies ab eo pecuniam: et monebis eum venire ad nuptias. Tunc assumens raphael quattuor de seruis raguelis et duos camelos uenit ad gabelum. et recepta pecunia duxit eum secum ad nuptias. Et ingressus gabelus inuenit eos discumbentes: et benedixit eis. Cumque omnes dixissent amen: cum timore domini nuptiarum conuiuium exercebant. Porro cum thobias moras faceret in nuptijs sollicitus erat pro eo pater eius quod ad diem terminatam non redierat. mater uero lachrymis irremediabilibus flebat dicens. Deus me fili mi: ut quid te misimus peregrinari: lumen oculorum nostrorum et baculum senectutis nostre. Vir autem eius consolabatur eam. Porro raguel dicebat ad generum suum. mane hic et ego mittam nuntium salutis tue ad patrem tuum. Cumque ille non acquiesceret: tradidit eis saram et dimidium substantie sue in pueris. in puellis. in pecudibus. in camelis. in vaccis. in pecunia multa. Parentes uero monuerunt filiam suam honorare socrum suam. diligere maritum. regere familiam. gubernare domum. seipam irreprehensibilem exhibere. Cumque reuenter uenerunt ad carram que est in medio itinere. et ait angelus ad thobiam. Precedamus nos duo et sequentur nos lento gradu uxor tua et familia cum animalibus. et tolle tecum de felle piscis et lintes et ex eo oculos patris tui: et recipiet uisum. Porro anna sedebat secus uiam quotidie in supercilio montis unde respicere poterat de longinquo. Et cognoscens a longe filium suum uenientem: cucurrit ad uirum suum dicens. Ecce filius tuus uenit. Cantis quoque qui simul fuerat in uia percucurrit et quasi nuntius blandimento gaudebat. Tunc exurgens cecus data manu puero: percussit obusam filio suo: et osculantes

filii p̄ gaudio fleuerūt. Cūq; adorassent de-
um cōfederūt. Tunc thobias de felle piscis
liniuit oculos patris. et sustinuit quasi per di-
midiam horam. et cepit egredi albugo de o-
culis eius quasi membranū dñi. Quod ap-
prehendēs thobias traxit ab oculis ei⁹. Ita-
tūq; visum recepit. et glorificabāt oēs deū.
Et ait thobias. Bñdico te de⁹ israel: qm̄ ca-
stigasti me et sanasti me: et ecce video thobiaz
filii meū. Ingressa est et post septē dies sara
vxo ei⁹ cū omī substantia sua et pecunia quā
repperat a gabelo. et cōuenerūt cōmbules et
vicini ad thobiā. et cōgratulabant ei p̄ septe-
dies epulantes cum gaudio. Cūq; narrasset
thobias patri suo p̄ ordinē bona q̄ fecerat ei
angelus in via. tulerūt angelū in partē rogā-
tes vt dignaret dimidiā partē oīm q̄ attuler-
rant acceptā habere. Tunc dixit eis āgel⁹ oc-
culte. Bñdicite deū celi: et corā oīb⁹ cōfitemi-
ni ei. qz fecit vobiscū misericordiā suā. Et em̄
sacramentū regis abscondere bonū est. opera
autē dei reuelare et cōfiteri honorificū est. Nō
abscondā a vobis sermonē occultū. Bona ē
oratio cū ieiunio et elemosyna. Cū orabas et
derelinquebas prandiu: et abscodebas mor-
tuos p̄ diē. et nocte sepeliebas: ego obtuli ora-
tionē tuā dño. et qz acceptus eras ei necesse
erat vt tēptatio p̄baret te. et misit me dñs vt
curarē te: et sarā vxorē filij tui a demōio libe-
rarē. Ego em̄ sū raphael āgel⁹ vñ⁹ et septe-
id est ex vniuersis q̄ altamus ante dñm. Qui
cum audissent: tremantes ceciderūt in facies
suas. Et ait angelus. Pax vobis. nolite time-
re. Cum essem vobiscū videbar ex necessitate
te vobiscū manducare et bibere: sed ego cibo
inuisibili et potu vxo q̄ ab hominib⁹ videri
nō pōt. Tempus est vt reuertar ad eū q̄ mi-
sit me. Et hec dicēs ab aspectu eoz ablatus
est. Tūc p̄strati p̄ tres horas in facies suas
bñdixerūt deum: et exurgentes narrauerunt
oīa mirabilia eius. Aperiēs thobias senior
os suum bñdixit dñm et dixit. Magnus es
dñe in eternū: qm̄ flagellas et saluas. deduc-
cis ad inferos et reducis. Nō est q̄ effugiat
manū tuā. Et hortatus ē in hoc cantico hie-
rusalem et captiuū populū dei: vt exēplo sui
cōuerterentur ad dñm. et facerēt iusticiā corā
eo: et crederēt q̄ cum eis faceret miscōiā. Et
p̄phetavit de hierusalē dicēs. Omnes fines
terre adorabunt te. Nationes ex longinquo
ad te veniēt: et munera deferētes adorabunt

dominū in te. Quod mystice de tēpore gra-
tie dictū esse ex his q̄ sequūtur apparet. Por-
te hierusalē ex sapphiro et smaragdo edificas-
buntur et p̄ vicos eius alleluia cantabitur.
Erat autē thobias. lxx. annorū quādo lume-
amissit. sexagenarius vero illud recepit. et po-
stea vixit annis. lxx. et vidit filios nepotū suo-
rum. et cōpleuit annos centum et duodecim.
Glosa tñ de mystico videtur velle eū postea
q̄ illuminatus est. xlii. annis inguixisse. Res-
ferēs quasi mystice. et ad labores abstinentie
duos vero ad dilectionē dei et p̄mi. Cūq; vi-
deret obitū sibi imminere: vocauit filij suos
ad se et septem filios eius: dixitq; eis. Prope-
rit interitus in nūme. Video quia iniquis-
tas eius finē dabit ei. Non em̄ excidet ver-
bum dei: et fratres nostri q̄ dispersi sunt a ter-
ra israel reuertent ad eam et replebit. et dom⁹
dei q̄ in ea incensa est: iterū reedificabit. Doe-
tñ magis videtur p̄phetali certitudine p̄ ver-
ba p̄teriti tēporis p̄dicisse q̄ rē gestam nar-
rasse. Adhuc enim stabat hierusalē et tem-
plum in ea. Cūq; monuisset eos de dilectōe
dei et timore et elemosynis faciēdis: et vt ipsi
eadē mandarēt filiis suis: addidit. Vos autē
nolite manere hic. sed quacūq; diē sepelietis
mātrē vestrā circa me in vno sepulcro: et
eo dirigite gressus vros vt eat⁹ hic. Et mor-
tu⁹ ē thobias et postmodū vxor eius. Et ab-
scissit thobias ex nūme cum vxore sua et fi-
liis et nepotib⁹: et reuersus est ad soceros suos
os. Et inuenit eos in bona senectute: et curā
eoz gessit. et clausit oculos eozū raguelis scz
et anne. Et notādū q̄ in sacra scriptura qnq;
dicunt anne. Mater samuelis. vxor thobie.
vxor raguel. mater be. marie p̄ginis. et anna
p̄phetissa. Fortuus est et thobias minor cō-
pletis annis. xcix. et sepelierūt eū oīs cogna-
tio eius: et oīs generatio eius. In sancta em̄
cōuersatione p̄mansit: vt accept⁹ esset tam
deo q̄ hominib⁹. Nūc ad historiā captiuita-
tis hierusalē reuertemur. et post historiā in-
dith et bether locis suis explicabim⁹.

De morte godolie.
Capitulum. II.

Electum est autē
cum p̄fecisset rex babylonis godo-
liam reliquijs terre: reuertit ad eū
oēs q̄ euaserāt manus hostiū: et inter finit-
imas gētes latuerāt. vñ quib⁹ usq; latibulus

saluauerāt animas suas. Multi q̄ de decē
tribub⁹ q̄b⁹ grauis erat cohabitatio samari-
tanorū. Fuerūt etiā inter eos quidā de p̄nci-
pib⁹ terre iohanna fili⁹ caree. sareias. et iecho-
nias. Et dixit godolias ad eos. Nolite time-
re habitare in terra et seruire regi babylonis:
et bñ erit vobis. Ego habito in masphat vt
respōdeā p̄cepto chaldeoz q̄ mittēt ad nos:
vt in nullo vos grauemini. Cūq; hoc iura-
mento firmasset dimisit eos ad puincie loca
q̄ q̄sq; sibi delegisset. Porro de genere regio
erat q̄dā ismael vir malign⁹. Qui dñi obse-
retur hierusalē ad regē euasit amonitarū et
ibi morabatur. Et ait iohanna fili⁹ caree ad go-
doliā secreto. Scito qz ismael insidiat aie tue:
inuidēs tibi dominū terre. Vel rex amoni-
tarū mittet cum p̄cutere animā tuā vt occu-
pet terrā desolatā. Ibo ergo et percutiā isma-
el nullo sciente ne interficiat te: et dissipentur
et pereāt reliquie iuda. Et ait godolias. Nō
facies verbū hoc vt occidas virū innocentē.
Nō em̄ verisimile ē vt ī tali desolatione hmoi
maliciā exerceat. Et factū est in mēse septi-
mo eiusdē anni venit ismael et decē viri cum
eo ad godoliā in masphat: et splēdide susce-
pit eos. Cūq; post prandiu versus esset godo-
lias in soporē et cōiūne p̄cussit eos ismael. et
egressus p̄ noctē iudeos q̄ erāt in ciuitate et
quosdā milites q̄ erāt a babylonis derelicti
trucidauit et piecit cadauera eoz in lacū quē
fecit rex asa p̄pter baasa regē israel. Altera p̄o-
die cū munerib⁹ veniebāt de puincia. lxxx. vi-
ri ad godoliā: et egressus est ismael in occur-
sum eoz dicēs. Intrate ad godoliā. Quibus
ingressis occidit eos ismael p̄ter decē q̄ dice-
rūt ei. parce nobis: qz thesauros habemus ī
agro frumētī. vini et ordet. olei et mellis: et da-
bimus eos tibi. et recesserūt ab eo. Tunc is-
mael duxit captiuas reliquias populi q̄ erat
in masphat. filias q̄ regis q̄s p̄mendauerat
nabuzardā godolie. Qd cū audisset iohāna
fili⁹ caree: assumptis viris īsecut⁹ est ismael
et inuenit eū ad aqs q̄ sunt ī gabaon: et fugit
ismael a facie ei⁹ cū octo viris. et reduxit so-
banna captiuos et p̄dā quā duxerat ismael.
De descensu reliquiarum iude in egyptū.
Et obitū hieremie.

Capitulum. III.

Et cōuenerunt
oēs reliquie iuda ad hieremiā a

paruo vsq; ad magnū. Disponebāt em̄ fuge-
re in egyptū timētes ne occiderēt a chaldeis
p̄ morte godolie. Et dixerūt ad p̄phetā. Qua-
p nobis deū vt indicet nobis verbū qd̄ fa-
ciemus: et quicqd̄ dixerit nobis p̄ os tuū fa-
ciemus. Post dies septē factū est verbū dñi
ad hieremiā: et cōuocans vniuersum popu-
lum ait. Hec dicit dñs. Si manseritis ī ter-
ra hac: plantabo vos et nō euellā. Jā em̄ pla-
catus sum sup malū qd̄ feci vobis. Nolite
timere a facie regis babylonis. qz ego vobis
scum sum. Sin autē descenderitis in egyptū:
vt ibi habitetis: gladius nabuchodonosor
quē formidatis ibi cōprehendat vos: et p̄bi-
tis gladio fame et peste. Et nō audierūt hie-
remiam sed dixerūt: mentis. nō misit te dñs
sed baruch incitat te aduersus nos vt tradat
nos in manus chaldeozū. Et descenderunt
omnes cū mulierib⁹ et paruulis et omī sub-
stātia sua in egyptū. et duxerūt secū hieremiā
et baruch: et desolata est terra. et sabbatiza-
uit multis ānis sic p̄dixerat hieremias. Nō
em̄ trāstulit in eā rex
babylonis colonos:
sicut fecerat rex assy-
riorū in terraz israel.
et habitauerunt reli-
quie iuda in egypto
in magdalo et in ta-
phnis et ī memphis
et in terra phatures
et ē nomen regis a q̄
illa ps egypti sic de-
notata est. Et factus
est fmo dñi ad hie-
miā ī taphnis dicēs.
Sume lapides grā-
des et abscode eos in
cripta q̄ est sub mu-
ro latericeo ī porta dom⁹ pharaonis et dice-
ad iudeos. Hec dicit dñs. Ecce ego assumā
seruū meū nabuchodonosor et ponā thro-
nū ei⁹ sup lapides istos: et p̄cutiet trā egypti
et p̄bitis vos cū egyptijs. Porro mulieres
hebreoz sacrificabāt dijs alienis: et regine ce-
li lune scz vel iunoni vel berecincie offerebāt
placētas et libamina. Cūq; argueret eas hie-
remias dixerunt. Nunqd̄ sine viris nris hec
fecim⁹. Cūq; ad viros durius loqueret dixe-
runt. Quādo fecim⁹ hec in virib⁹ iuda satu-
rati sum⁹ panib⁹ et bene erat nobis. Et q̄ autē
v 3

cessauim⁹ indigem⁹ oibus: et gladio z fame
psumpti sum⁹. Et rñdit hieremias. Hec diē
dñs. Ego iuravi in noīe meo magno. qz om
nes vñ iuda q sūt in terra egypti gladio z fa
me pibūt donec penit⁹ cōsumant. Et isurre
xit ppls aduer⁹ hieremiā et lapidauit eū la
pidibus q̄s absconderat sub muro latericeo
Egypti p̄o honorauerūt ppheta sepelientes
eū iuxta tumulū regū: memores beneficioz
q̄ p̄stiterat egypto. Oracione ei sua fugauer
rat aspides et bestias aqz quas greci coco
drillos vocant. quib⁹ p̄i⁹ egyptus īfestabat
Tradūt etiā qdā q̄ adhuc de puluere eiusdē
loci aspidū pcussura sanāt: et fugantur coco
drilli. De eodē aut epiphani⁹. Audiuimus a
viris seniorib⁹ q̄ ex seniorz antigoni et ptolo
mei stirpe descēderāt q̄ alexāder macedo ve
niens ad sepulcrū pphete: et cognoscens loci
mysteriū trāstulit ipm in alexandriā z sepeli
uit gloriose. et extitit a terra illa. phibiti sunt
cocodrilli z aspides penit⁹. Nā z idē alexan
der prius introduxerat illuc serpētes q̄sdā q̄
vice marforū aspides fugabāt s̄z nō poterāt
eas penit⁹ extirpare. q̄s qz ab argis pelopon
niz adueixerat argones noīauit. Hic ē hierē
mias q̄ regib⁹ egypti signū dedit q̄ eoz ido
la euerti oporteret cū p̄go pareret. Un et sa
cerdotes eoz i secreto tēpli loco imaginē vir
ginis z pueri statuētes adorabant. Dū vero
ptolome⁹ rex interrogaret eos q̄ hec facerēt
rōne: dixerūt paterne traditionis eē mysteriū
qd a scō ppheta acceperāt maiores: et crede
bāt in rebo ita fore venturū. Hic est hieremi
as q̄ templū euertendū p̄noscēs. arcam testa
mēti cū his que in ea erant tulit: et p̄cib⁹ suis
eā absorberi fecit in petra. petra vero digito
designās: nomē dei tetragrammaton imp̄ssit
Et factū est sigillū in similitudinē sculprure
q̄ ferro cauāt: et ipm dñi nomē nubis operi
mento ita celatū est vt extūc nec locū q̄s rez
cognoscere queat. nec ipm nomē legere vsqz
in hūc diē et vsqz in finē. Et p̄stine figure in
star illic sepe nubes vt ignis sit nocturno tē
pore eo q̄ gloria dei ab ei⁹ lege non desinat.
Est aut petra illa in heremi terra inter duos
mōtes in q̄b iacet moyses z aaron. Dixitqz
hieremias p̄ntib⁹. Dñs ex syon recessit ad ce
los: inde rursus i p̄rute v̄turus. et erit signū
p̄ntie ei⁹ qñ vniuerse gētes adorauerūt lignū.
Dixitqz q̄ hāc arcā nemo p̄ter aarō pducere
potent. et tabulas q̄ in ea sūt. null⁹ aperiet sa

cerdotum. nullusqz pphetarū nisi electus dei
moyses. et in p̄ma resurrectione in futuro qñ
mortui resurgēt p̄ma resurget hec arca: et epi
bit de petra. et ponet in mote syon. z oēs san
cti p̄gregabunt ad eā regressum dñi sustine
tes: et aduersarium q̄ eos quesit⁹ est interi
mere fugientes.

De captiuitate reliquiarum iude.
Capitulum. III.

Hictum est post

f morte hieremie āno q̄nto euersio
ni hierlm ipe ē vicesimustert⁹ rez
gni nabuchodonosor: descēdit nabuchodo
nosor in syriā inferiorē z obtinuit eā. Doas
bitas qz z amonitas subiungunt sibi. Et tan
dem intrauit i egyptū eāqz subuertit: et regez
q̄ tūc erat in ea occidit: aliqz i ea p̄stituit. de
nuo iudeos captiuos duxit in babylonē. Et
ab hac vltima captiuitate reliquiaz iude q̄
dā numerāt. lxx. ānos vsqz ad secundū annū
darii filij ihsasps. Hāc etiā captiuitatē reli
quiarū p̄duxerat ezechiel in chaldeā: de q̄ mō p
sequētes alit⁹ ordiemur.

Sequitur historia Ezechielis.

Historia de ezechiele ppheta.	ca. j.
De eleuatiōe z visione ezechielis.	ca. ij.
De cōmemoratiōe hierusalē.	ca. iij.
De cōsolatiōe hierusalē.	ca. iij.
De resurrectione mortuoz.	ca. v.
Q̄ facta est manus domini super ezechielē.	vi.

Historia de ezechiele propheta.
Capitulum. I.

Ezechiel pro pheta
de ter
ra cysare fuit fili⁹ buzi de genere
sacerdotū. Hic in babylonē du
ctus est cū ioachim z matre ei⁹:
cū danielē z trib⁹ puer⁹. Hic habitabat iuxta
flumiū chobar. Factū est aut in. xxx. anno nō
solū etatis ipi⁹. sed a. xviij. anno ioseph qñ inuē
tus est deuteronomi⁹ in tēplo in q̄nto anno
transmigratiōis. in q̄rto mēse. in q̄nta die mē
sis exorsus est pphetare ezechiel ad cōcapti
uos ppter causas h̄mōi. legerāt in eplā hierē
mie p. lxx. annos duraturā captiuitatē: z fle
bant p exiliū plongatione. p̄terea murmu
rabāt aduersus dñm q̄ fraudulēter eos ele
uasset. Dixitqz em p os hieremie remanētes

in hierusalē perituros: eis p̄o q̄ se traderēt ser
uo suo nabuchodonosor bona pollicebat.
Hūc at in p̄trariū res relapsa erat. Florebāt
em q̄ remanserāt z ipi iugo seruitutis p̄mebā
tur. Erāt qz inter eos q̄ dicerēt q̄ dū fuierāt
milicie celi oib⁹ bonis abundabāt. exq̄ p̄o ces
sauerāt perierāt gladio fame z peste. Ad hec
pphetabat ezechiel euersionē vrbis et templi
incendiū imminere: et eos q̄ remanserāt i vrbē
fame perituros z extra vrbē gladio. Eos
aut q̄ vni traherent graue passuros seruitu
tem. ipos aut i pace z q̄si libera seruitute mā
suros. Ut aut auctoritatē p̄beret ei de⁹ p̄stē
dit ei q̄sdā visiones. similitudinē s̄z hoīs. leo
nis. et vituli. et aq̄le. nō solū ad p̄figurandū
euāgelistas: sed vt ostēderet deū israel dñm
esse totū creaturā. Homo em p̄st ceter⁹ aiantib⁹.
aq̄la rex est auiū. leo fexarū. bos iumentozū.
Sub animalib⁹ p̄o vidit rotā in medio rote
vt ostēderet circūuolutionē oīm elementoz
in dñi esse p̄tate. et sup hec vidit firmamentū
coloris saphirini. et sup firmamentū erat si
militudo throni. et sup thronū similitudo q̄
si aspectus hoīs. Et ait dñs ad eū. Fili hoīs
mīttito te ad filios israel: qz dom⁹ exasperans
est. si forte audiāt z quiescāt et scīāt: qz ppheta
fuerit in medio eoz. Et ecce manus missa ad
eum in qua erat liber scriptus intus et foris.
et scripta erant in eo lamentatiōes et carmen
et ve. Et ait domin⁹. Comede volumē istud
quia dedi verba mea in ore tuo. Et iuit pphē
ta ad trāsmigrationē iuxta flumiū chobar
ad aceruū nouarū frugū: et sedens in medio
eoz posuit coram eis laterē z descripsit in eo
cūritatē hierusalē: z obsidionē aduersus eaz.
et munitiones z aggerē et castra et arietes in
giro. et anteposuit sarraginē ferreā oculis su
is ne videret eos: et ait. Sic obfirmavit dñs
faciem suam ad hierusalē ne videat eā et ob
sidebit eam. Signū est domui israel. Et qz
in hierusalē erant multi de decē tribub⁹ q̄ ad
eos cōfugerāt: etiā de eis locutus est dñs ad
eū. Fili hoīs sume tibi frumentū et ordeū. et
fabā. et lentē. et milū. et viciām: et facies tibi
panē de eis subcinerib⁹ in pōdere. xx. stater
et operies illū in oculis eoz ad coquendum
stercore humano. Cūqz hec abhorreret ppha
cōcessit ei fumū boum p stercore hūano. et di
ces ad eos. Sic comedēt filij israel panē suū
pollutū inter gentes ad quas eijciā eos. Di

xitqz iterū dñs ad eū. Sume tibi gladiū ras
dentē pilos. i. nouaculā. z duces illū p caput
tuū z barbā: et tertiā p̄p̄iloz cōbures igni
in medio eoz. et tertiā p̄tē p̄ades gladio i cir
cumitu. z tertiā p̄tē disperges in ventū. Hec
em dicit dñs ad hierlm. Tertiā ps tui fame
moriēt. et peste i medio tui. z tertiā ps tui gla
dio cadet i circūitu tuo. tertiā vero p̄tē i oīm
ventū dispergam.

De eleuatiōe et visione ezechielis.
Capitulum. II.

Hictum est autē

f in anno sexto. in sexto mēse. in q̄n
ta die mēsis leuauit spūs ppheta
inter celū z terrā et adduxit eū in hierlm i vi
sione dei. Et vidit ab aq̄lone in introitu por
te idolū baal. et ingressus vidit vniuersa ido
la dom⁹ isrl depicta in circūitu p̄tē. et. lxx.
viri d̄ seniorib⁹ stabāt et iechonias sacerdos
cū eis. et vniūsqz habebat thuribulū i ma
nu sua: z vapor nebule de thure cōsurgebat.
Et ingressus p ostiū porte ad aq̄lonē vidit
mulieres plāgētes thaurū mortuū. i. adoniāz
et laudātes redimū. z vidit inter vestibulū
et altare. xxv. viros habētes dorsa ad tēplū
et adorātes ad ortū
solis. Et dixit domi
nus ad eū. Vidisti fi
li hoīs q̄ faciūt. nun
qd leue est h̄. Ecce fa
ciā eis in furore: nec
pariet eis ocul⁹ me⁹.
Et ecce sex viri venie
bāt habētes vasa in
terit⁹ in manib⁹ suis. et erat vir i medio eozū
vestit⁹ lineis. et atramentariū sc̄ptoris ad re
nes eius. Et dixit dñs ad eū. Trāsi p mediā
ciuitatē et signa thau super frontes viroz ge
mentium et dolentiū de abominationib⁹ q̄s
isti faciūt. Et dixit dñs sex viris. Transite p
ciuitatē sequētes cum: et pcutite omnē super
quē non videritis thau. Reminī p̄ter ocul⁹
vester z a sanctuario meo icipite. Cūqz p̄trās
siret: clamauit ppha. Heu. heu. heu dñe de⁹.
ḡ ne dispdes oēs reliq̄as isrl. Et dixit dñs ad
eū q̄ idit⁹ erat lineis. Imple manū tuā pru
nis z effundes sup ciuitatē: z h̄ facies cōbus
sit eā. Spūs aut dñi leuauit ezechielē z redu
xit eū i chaldeā. Et locut⁹ ē ad trāsmigratio
nē q̄cūqz ostēderat ei dñs.

De comemoracione hierusalem.
Capitulum. III.

Est bec ezechi

Pel in pfectu eoz p die cepit trans
portare vasa dom⁹ sue qñ trāsmi
grans ad aliū locū. Vespē aut pfectit parie
tem, et p ruinā pietis asportauerūt eū i hūc
fui ei⁹: velata facie nihil videntē. Et dixerūt
ad eū dom⁹ israel. Quid tu facis. Qui rēdit.
Sup regē q est i hierlm on⁹ istud ē. Parietē
pfodiet vt educāt eū. in caligine noctis egre
dies. capiet i sagena. adducet i babylonē:
et eā non videbit: ibi
q moriet⁹. Postea lo
cut⁹ ē ad domū isrl i
emigmate dicēs. Hec
dic dñs. Aqla grādis magnarū alaz longo
mēbroz ductu. plena plumis et varietate. s
est. nabucho. vt ad libanū. i. ad tēplū et tu
lit medullā cedri. i. vasa dñi. et summitatem
frondiū trāsporaui. i. ioachim. et tulit de se
mine tre. i. mathamā. et posuit illū i terrā et cre
uit i vineā. i. fecit eū regē. et accepit ab eo iusu
randū. Et facta est aqla altera. grādis. i. pha
rao. et ecce vinea ista extēdit palmites suos
ad illā vt irrigaret eā. Nūqd pspērat q fec
hec. Et q dissoluit pactū: nūqd effugiet. U
no ego dic dñs i medio babylōis moriet⁹. Et
factū est qbū dñi ad ezechiē in anno nono.
in mēse. x. decima die mēsis dicēs. Fili hois
scribe tibi nomē diei hui⁹ in q pfirmat⁹ ē rex
babylōis aduersus hierlm hodie. Ecce ego
tollā hodie a te desiderabile oculoz tuoz et
ingemiscēs tacēs. nō plorabis nō planges.
luctū mortui faciēs. nō velabis ora amictu.
nec cibos lugentiū comedēs. s. calciamenta
erūt i pedibz tuis tāq ad eundū. Et mortua
est vxor sua vespē et nō plāxit: s. erat qñ itur⁹
et dixerūt ad eū: qd ptenderet s. Qui rēdit.
Hec d. d. Ecce ego pollūā sanctuariū meū
desiderabile oculoz vroz. et p nimia anxietate
te nō plāgens. qz qsq de nece sua sollicitus
erit. Postea in pfolationē gētis sue p dicit p
pheta calamitates circumstantiū nationū q
vel inuerāt hostes cōtra hierusalē. vel insul
tauerant captiuis. id ē filioz amon. et moab.
et edom. philistīm. tyri. et sydonis egypti. et
ethiopia.

De cōsolatione hierusalē. Capi. III.

Et factū ē in
xij. mēse. v. die mēsis venit ad eze
chiē qdam q fugerat de hierusalē
dicēs. Vastata ē ciuitas. In pcedēti tū vespē
ezechiē p dixerat de nūcio vēturō. Et audiēs
oīs trāsmigratio exiitū vrbis et incedū tem
pli: leuauerūt vocē suū et dixerūt. Perijt spes
nra: abscessi sum⁹ nō resurgem⁹. Et exclama
uit ezechiē. Hec d. d. Cū sanctificat⁹ fuero i
vobis tollā vos de gētibz et adducā vos i ter
rā vestrā. et effundā sup vos aquā mūdā. et
mūdabimī ab oībz inqnamētis vris

De resurrectione mortuorum.
Capitulum. V.

Et facta est super

Epham man⁹ dñi: et educit eū in spū
i campū quē
plenus erat ossibus
siccis vehementer. et
ait ad eum. Fili ho
mīnis. putas ne viuēt
ossa ista et dixit. Do
mine tu scis. Et dixit
Dīc ad ea. Ossa ari
da hec dic dñs. Ec
ce dabo sup vos ner
uos et succrescere fa
ciā carnes. et supertendā vob cutē. dabo vob
spū et viuēt. Et adhuc eo loquēte fact⁹ ē so
nus et cōmotio. et accesserūt ossa ad ossa vñū
qdq ad iuncturā suā. et ecce sup ea nervi et
carnes et cutis: s. spū nō habebāt. Et dixit
dñs ad epham. Clama ad spū et dices. Hec
d. d. A qñtuor vētis veni spūs et insuffla sup
interfectos istos et reuiuiscāt. Et sic factū est.
et viuētes steterūt sup pedes suos exercitūs
grādis nimis valde. Et dixit dñs. Ossa bec
vniuersa dom⁹ isrl ē. et restituit spūs pphāz i
medio trāsmigratiōis et locut⁹ ē ad eos q mō
strauerat ei dñs i signū duoz. s. reuocatiōis
eoz a captiuitate et resurrectionis corpū i fine
Et tulit ezechiē lignū vñū et scpsit sup illud.
lignū iude et socioz ei⁹. et sup altē lignū scri
psit. lignū effrai et so
cioz ei⁹. et pūxit ea. et
tenuit ea i vna manu
sil. et dixerūt ei. Quid
tibi vis in his. Qui
rēdit. Hec dic dñs.

Decē tribz dicebātur
cē regnum effraim. p
pter ieroboā qui reg
uit p m⁹ sup illas. et fa
it de tribu effraim.

Ecce ego cōgregabo regnū iuda et regnū ef
fram. et faciā eos in gentē vñā et regnū vñū.
et seruus me⁹ daniel pnceps erit eoz in ppe
tūū. Et locut⁹ est dñs ad ezechiē. Fili ho
mīnis vancinare aduersus gog. et terraz ma
gog dicēs. Hec dic dñs. Ecce ego sup te gog
pnceps mosoch et tubal seducā te: ascēdere te
faciā de lateribz aqlonīs. et adducā te sup mō
tes isrl: et cades ibi tu et oīa agmīa tua. et dicā
volucibz celi et bestijs tēre. Properate et cur
rite vndiqz ad victimā quā imolo vobis sup
mōtes israel vt comedatis carnes fortiuoz et
sanguinē pncipū terre bibatis. Et ossibz cor
rosis dabo sepulcrū noiātū. et mittā ignē in
terrā magog. et in his q habitāt in insulis cō
fidēt⁹. Hoc fabulā
hebrei futurū post
regnū mille annoz
et q tāt⁹ erit exercit⁹
gog et magog. imo
historia. sed qz sic ab
hebreis appellāt.

Non q sit fabula de
gog et magog. imo
historia. sed qz sic ab
hebreis appellāt.

Al polis qd ē multū:
et andros qd est vir.
vel a polis qd ē plu
ralitas. et andros qd est vir. inde poliandru
qñ viroz multozū sepultura.

Et facta est manus dñi sup ezechiē.
Capitulum. VI.

In vicesimoqui
to anno trāsmigratiōis ipe ē ann⁹
xiiij. regni nabuchodonosor. p
mo mēse. x. die mēsis. xiiij. anno postqz pcul
sa ē ciuitas i hac ipa die facta est manus dñi
sup ezechiē. et adduxit eū in spū i terrā isrl:
sup montē excelsum. et ostēdit ei descriptionē
ciuitat⁹ et tēpli sup quā ad lram nri siluerunt
auctores. Porro ezechiē i chaldaea inter cō
captiuos iudicauit trāsgressores legis. et p
pue qsdā de tribu dan et gad q i dñm cōmī
terēt ipia: legē psequēdo custodes. Et fecit vt
dic epiphanus q eos pdigū magnū. qz filij
eoz et vniuersa pecora a serpentibz pierūt: et
p dicit qz tribu ille nō reuerterent ad pprā: sed
i medie regionibz remanerēt. ppter qd exacer
batim eū distraxerūt cū eqs p crepidines sa
porū et excerebrauerūt eū. et sepelierūt eū in
agro. maulum in sepulcro sem et arāpari i spe

lunca duplici. In cui⁹ similitudinē abraā in
hebron sepulcrū sare cōposuit Duplex at d
eo qz camerata sit. et auersa a superficie terre sū
mitas ei⁹ a pte vna. vt et pte alia in petra
suspensa sit sup terrā. Iste pphā ppho dedit si
gnū in fluuio chobar. vt qñ deficeret sustine
rēt desolationē terre sue tūc speraret regressū
ad hierusalē qñ inūdaret. Ad eū qñ p uene
rat plima multitudo cōcaptiuoz ad fluuū
chobar et chaldei rebellionē verti iurēt sup
eos. Ipe p pabo suis sistēs aqs flumīs sup
aqs ambulās cū oī multitudie: ad alterā ri
pam se recepit. et quotqz hostiū psumpserāt
eos seq submersi sut. et p orationē subito lar
gā pisciū copiā ppho pstitit ad vscendū. Se
pe qz multis deficiētibz vitā restituit.

De dantele.	ca. j.	Uisio. v. dan. ca. vij.
Uisio pma	ca. ij.	Uisio sexta. ca. viij.
Uisio scda.	ca. iij.	Uisio septia. ca. ix.
Uisio tertia.	ca. iij.	Uisio octaua. ca. x.
Catbalog ⁹ regū ba bylonis.	ca. v.	Uisio nona. ca. xj.
Uisio qrtā.	ca. vj.	Uisio decia. ca. xij.

Incipit historia danielis.
Capitulum. I.

Dropheta
uit etiā i chaldaea daniel
q fm iosephū et epipha
niū de semie regio iude
fuit. s. x. p. d. tribu le
ui q i titulo fabule belis

ita ponit. Hō qdaz
erat sacerdos noie da
niel fili⁹ abdo puiua
regis babylōis nat⁹
fuit in heteroth supe
riorē. Et fuit adeo ca
stus q a cōtribulibz
suis spado putaret. Librū eius trāstulit hic
ronym⁹ ad petitionē pauli et eustochij cum
magna difficultate. Script⁹ em erat hebrai
cis lris: s. chaldaico
sermone. nec legebat
ab ecclia fm. lxx. qz
multū a veritate di
scordabat corū edi
tio. s. fm theodorio
nē q apud hebreos nec susanne bz historiam

nec hymnū triū pueroꝝ, nec belis draconis
qꝫ fabulā de quo altius ordiemur. h̄ p̄mittē
tes qꝫ alij p̄phetaz lōge añ captiuitatē duaz
tribū de ea p̄phetarūt, vt esaias ⁊ osee. Alij
ea imminente: et dū fieret vt esaias ⁊ ezechiel.
Alij infra eā, vt daniel ⁊ abacuc. Alij p̄ eā,
vt agge⁹ ⁊ zacharias. Factū est autē cū nabu
chodonosor duplisset in babilonē nobiliores
pueros iudeoꝝ, et q̄sdā de semie regio, pul
ciores inter eos ⁊ doctiores q̄ stare possent
in palacio regis: vt ait ioseph⁹, castrauit qd
etiā alijs gentib⁹ q̄s vastauerat fecisse dīno
scitur. Et tradidit eos p̄posito eunuchoz: et
fecit eos erudiri puincialib⁹ lris piter ⁊ chal
deis. Est autē chaldeā lingua eadē q̄z sira p̄
pinqua hebrez, et iussit eis ministrari cibos d̄
mēsa sua. Fuerūt autē inter eos q̄ttuor opri
mi de filijs iuda, daniel, ananias, misabel, et
azarias, et mutauit eis rex noīa, et dicti sunt
balthasar, sydrach, misac, et abdenago. Bal
thasar autē erat nomē regij generis: qd̄ iposuit
danieli vt dicit epiphani⁹: eo qꝫ iā cogitaret
de ei⁹ adoptōe. Istis q̄ttuor p̄positus eunu
choꝝ specialē posuit pcuratorē malazar. Hi
ppoluerūt nō cōtaminari cibis gētiliū. Sed
cū cogeret eos malazar edere de cibis: ne vi
derent corā rege ceteris exiliores: dixerūt ad
eū. Tempa nos obsecro dieb⁹ decē: ⁊ da nobis
legumina ⁊ aquā, et p̄ hec p̄teplare vul
tus nros, ⁊ reliq̄z q̄ vescuūt cibo regio, et sic
videri sic facias nobiscū. Porro malazar tol
lebat cibaria ⁊ vinū eoꝝ: ⁊ dabat eis legumi
na. Propter h̄ aīe eoꝝ erāt limpide, nō bebes
tes p̄ multitudinē ciboꝝ, nec p̄fuse p̄ varie
tate: ⁊ corpa eoꝝ laborib⁹ aptiora, et subito
facti sūt eruditi. qz dedit eis dñs scām ⁊ dī
sciplinā: et p̄cipue danieli itelligētiā visionū
et sōnioꝝ. Et exactis
trib⁹ ānis statuti sūt
i p̄spectu nabucho
donosor, ⁊ de oib⁹ q̄
sciscitatus est rex ab
eis: inuenit in eis decuplū sup cunctos ario
los et magos q̄ erāt in regno ei⁹. Et fuit dā
niel in honore i chal
dea: etiā vsq̄ ad dā
riū ⁊ cyrū. Hic termi
natur p̄ma danielis
pericopa. Sequunt
autē, ix. vel. x. q̄ visio
nes danielis dicunt

Nota qz multitudo
ciboꝝ hebetat, varie
tas p̄fudit ingenii.

Qui regbāt sup me
dos ⁊ plas q̄ ⁊ deie
cēt regnū babilōis.

Prima distinctio que
nō d̄ visio. Hiero, ei

eo qꝫ in eis vel ipe a
liqd viderit, vel visū
ab alio p̄planauerit.

Prima visio danielis.
Capitulum. II.

Porro in anno
secundo regni sui vidit nabucho
donosor somniū et p̄terit⁹ ē sp̄
ritus eius: et effugit ab eo somniū. Hec ē in
telligend⁹ secundus annus regni ab origine:
sed a p̄summatiōe. Cōsummatū autē eius res
gnū d̄, postq̄ subiugatis sibi nationib⁹ relis
quias israele duxit ab egypto. Cōuocauit ḡ
rex cōsectores chaldeoꝝ: et dixit ad eos. Vis
di somniū: s̄ ignoro
quid viderim. Qui
responderūt siriace,
Dicat rex somniū
seruis suis, et interp̄
tationē ei⁹ indicabi
mus. Et ait rex. Nis
si somniū et eius cōsecturā indicaueritis
mibi peribitis: et domus vestre publicabū
tur. Et dixerunt. Non est homo sup terram
qui sermonē tuū possit implere except⁹ dñs:
quoꝝ cōuersatio nō est cum hominib⁹. Tūc
p̄cepit rex in ira magna vt interficerent om̄
nes sapientes babilonis. Et querebat dā
niel et socij eius vt perirent. Quod cū acces
pisset daniel: ingressus rogauit regem vt das
ret ei tempus ad solutionē p̄ vnā noctē tñi:
vt dicit ioseph⁹. Et ingressus daniel ad dor
mū cū socijs suis orauit deū, et p̄ visionē no
ctis reuelatū est ei mysterium, et benedicens
deū: ingressus est ad regē. Et ait ad eum rex.
Potens ne mibi somniū indicare et interp̄
tationem eius. Qui respondit. Non potest
hoc homo: sed est deus in celo reuelās mys
teria: qui indicauit tibi que ventura sunt in
nouissimis t̄pib⁹. Visiones capitis tui, id
est cordis tui he sunt. In corde em̄ est sapien
tia s̄m euangelii: nō in capite s̄m p̄hm. Tu
cogitabas in stratu tuo quis post te mundū
teneret p̄ncipatū: et ostendit tibi deus res
gnaturos. Videbas coram te statuā grandē
et terribilē: cuius caput ⁊ collū erat ex auro,
collū ⁊ brachiū de argento, venter ⁊ femora
ex ere, tibie autē ferree, pedum quedam pars
ferrea, quedam fictilis. Et absisus est lapis
de monte sine manib⁹: ⁊ percussit statuā i pedib⁹

p. r. distinctiōes dñi
sūt, nō dico libros.

Incusq̄ sc̄pt⁹ ē liber
hic hebraice, deinde
chaldaice vsq̄ ad vi
sionē quā vidit in su
is sub balthasar.

bus ⁊ p̄trinit eā, et redacta ē i familiā q̄ rapit
veto: ⁊ nō est inueni⁹ locus ei⁹. Lapis autē fa
ctus est mons magn⁹ ⁊ impleuit vniuersam
terrā. Hūc audi rex interpretationē ei⁹. Tu es
caput aureū cū his q̄ succedet tibi Et post h̄
p̄surgit regnū aliud min⁹ te, qd̄ intelligendū
est de regno medoꝝ ⁊ persarū tāq̄ p̄ duo bra
chia p̄ q̄ deictū est regnū babilonis. Et res
gnū tertū aliud enei: quod imperabit vni
uerse terre, quod intelligendum est de regno
grecoꝝ, qd̄ vocalus. i. nominatus fuit cete
ris, vel p̄pter eloquentiā grecoꝝ, vel p̄pter fa
mā alexandrī. Et quartū regnū erit q̄si ferreū.
qz sicut ferrū domat oīa metalla: sic illud cō
teret oīa hec, qd̄ intelligendū est de impio ro
manoꝝ. Porro qz vidisti p̄te pedū testeam:
p̄te ferreā, sicut ferrū nō pōt misceri teste: sic
erunt in eo ciuiles discorde, et ps solidabit:
ps altera cōteret. Tūc suscitabit deus regnū
celi qd̄ cōminuet vniuersa regna hec ⁊ stabit
in eternū. Sup hoc dicit ioseph⁹ Significa
uū ⁊ daniel regi de lapide, qd̄ mibi non pla
cuit indicare. Hoc autē referūt hebrei ad re
gnum suū quod expectāt. Tūc rex cecidit in
faciem suā et adorauit danielē dicens. Vere
deus vester deus deoꝝ est. Et dedit daniel
li p̄ncipatū super omnes puincias babilo
nis ⁊ sup cunctos sapientes. Obtinuit autē
daniel a rege vt tres socij eius p̄ncipatū ha
berēt sup puincias, ipe vero p̄siet in babilo
ne ⁊ stare in forib⁹ regis.

Secunda visio danielis.
Capitulum. III.

Sequitur secun
da visio danielis que ob hoc tñ
visio dicit, qz vidit in ea rex in for
nace quartū similē filio dei. Porro nabucho
donosor fecit statuā aureā: altitudine cubito
rum. lx. latitudine sex, et statuit eā in campo
durā, fluminis s̄z cuiusdā: iuxta quē gigantes
edificauerūt turrin. Septuaginta dicunt in
campo peribolon: qd̄ interpretat⁹ p̄clusum.
Nam erecta statuā circumsepuit rex campū
et cōuocauit rex omnes p̄ncipes regionū ad
dedicationē statuē preco clamabat valēter
In hora qua audierit⁹ sonitū musicoꝝ ado
rate statuā. Qui nō
adorauerūt: eadē ho
ra mutetur in fornā
cem ignis ardentis.

Inde est qz cum fiūt
ordines ante oratio
nem epistole q̄ dicit,

Et adorauerūt om̄
nes p̄ter socios da
nielis, et accusati sūt
ad regem, et subuer
sa est fornax septu
plum, et missi sūt vin
cti cum vestibus in
medium fornacis. vi
ros autē illos q̄ mi
serant eos interfecit
flamma ignis. Que
sequunt vsq̄ tūc ob
stupuit rex, dīc se hie
ro, nō legisse in hebreo, sed qz in toto orbe di
sp̄sa erāt, veru anteposito ea subiecit ne apd
impitos p̄te volumis videret detruncasse.
Porro fornax successa erat malleolis, id ē sar
mentis ⁊ pice, et stupa ⁊ napra, qd̄ s̄m Sa
lustiū historiographū qd̄dā gen⁹ fomitis ē
apud persas, s̄m alios aut ossa sunt oliuarū
arefacta cū amurca.
s̄m pliniū i terra ba
bylonis fuit ad mo
dū bitumis. Et eru
pit flāma et incendit
q̄s repperit iuxta fornacē de chaldeis, ⁊ effu
sa ē sup fornacē cubit⁹, p̄lit, qd̄ geometrica re
gula p̄p̄ensum ē. Angel⁹ at descendit cū eis
in fornacē ⁊ excussit flāmā: ⁊ induxit q̄si ven
tū rois flantē, i. refrigerantē eos, Tūc anani
as orauit dices. Ju
stus es dñe, peccauī
mus em̄: et tradidisti
nos in man⁹ hostiū.
Sed in aīa p̄trita et
spū humilitatis susci
piamur a te, et sicut i
holocaustū pinguiū, sic fiat sacrificium nos
trum hodie in cōspectu tuo vt placeat tibi.
Tūc illi tres quasi vno ore benedicebāt de
um dicētes. Benedictus es domine de⁹ pa
trum nostroꝝ ⁊c, et hortabant om̄nē creatu
ram ad benedicendū deū: p̄cedentes a supe
riorib⁹ ad inferiores. Et hoc autē qd̄ p̄dictū
est in aīa p̄trita: et spiritu humilitatis, ⁊ qd̄
in canticis legīt. B̄ndicite spūs ⁊ aīe iustoꝝ
dño, errauerunt qui
dam dicētes eē i ho
mine p̄ter spiritūsan
ctū duo distincta. i.
sp̄m et animā. Hūc

De q̄ trib⁹ pueri ⁊c,
n̄ d̄s̄lectam⁹ genua.

Ea s̄z q̄ sequunt cā
ticum, et quedā alia,
disp̄sa quidē, quia
translatio theodonos
nis que vbiq̄ legeba
tur ea cōtinebat, ideo
timuit hiero, ea n̄ ap
ponere: tñ iugulabat
ea per veru.

Ossa oliuaz fructus
earū aridi, et amurca
intincti fece olei.

Hinc collige qz sepe
q̄s orat i forma eccie
Isti ei nō cōmiserāt
peccatūz p̄ q̄ tradit
fuissent hostib⁹.

Philosophi i berra
bant qz sp̄m dicebāt
esse qd̄dā q̄ mediāte
p̄iungat aīa corpori.

usq; in hebreo nō habet. Tunc obstupuit rex: et surgens p̄pere ait. Nonne tres t̄m̄ missi in ignē? Et ecce video viros quatuor ambulantes in medio ignis: et spēs q̄rti filius est filio dei, qd̄

de angelo intelligi p̄t. Tūc vocauit eos rex et egressi sunt. Et mirabant̄ oēs q̄ capill⁹ eorū nō esset adust⁹: nec etiā saraballa immutata. Et ait rex. Nō ē de⁹ ali⁹ q̄ ita possit saluare. Et posuit edictū vt q̄ blasphemīā loqueret̄ in deū eorū periret: et dom⁹ ei⁹ vastaret̄, et restituit eis p̄ncipatū puinciarū.

Quarta visio danielis. Capitulum III.

Equitur tertia visio danielis, quā non scripsit daniel: sed est eplā regis, quā scripsit vniuerso regno suo postq̄ de bestia restitutus ē in hoīem et in regnū. In q̄ p̄dicauit mirabilia q̄ fecerat apud eū de⁹ excelsus. Forma aut̄ eplē hec ē quā interfecit daniel op̄i suo. Ego nabuchodonosor florēs et elat⁹ in superbia: somnū vidi qd̄ p̄terrui me. et cōuocatis cūctis sapientib⁹ babilonis solutionē ei⁹ non indicauerūt mihi donec ingressus ē collega daniel cui nōmē balthasar. q̄ h̄z spiritum

Ip̄e ei⁹ rex fecerat eū deorū sc̄torū: et dixi ei. sibi secundū et quasi videbā sup̄ stratus meū, et ecce arbor in medio terre: cui⁹ p̄ceritas vsq; ad celū. et aspectus ei⁹ vsq; ad terminos t̄re. et esca vniuersorū in ea. et sub ea habitabāt aīalia et bestie. et ī ramis ei⁹ volucres: et ex ea v̄sebat̄ oīs caro. et ecce vigil et sanctus d̄ celo descendit et ait. Succidite arborē et ramos et fructus ei⁹: et fugiant ea bestie et volucres.

Uigiles solem⁹ ap̄pellare castrorum custodes vigilantes de nocte. q̄bus filius erat ille.

Veruntamē germē ei⁹ in terra finite. et cū feris p̄s ei⁹ ī herbis terre. Cor ei⁹ ab hūano cōmutet̄. et cor fere deficiat: et septem t̄pa cōmutent̄ sup̄ eā. In sententia vigilū decretus est: et petitiō sc̄torū est donec cognoscāt viuetes: qm̄ dñaf excelsus in regno hoīm et cui⁹ voluerit dabit illud. Tūc

Theologi aut̄ dicūt duas esse vires anīe superiorē quā ratio: nabilitatē inferiorē quā sensualitatē dicūt. et sic forte in sententia nō differūt philosophi et theologi.

daniel tacit⁹ cogitabat q̄si hora vna p̄turba tus: qz mala portendebant̄ regi: et ait. Tu es rex arbor illa q̄ inualuisti: et p̄as tua in terminis terre. et audisti perurgilē sniam altissimi sup̄ te. Ab hoīb⁹ eiciet̄ te: et cū feris erit habitatio tua. Fenū vt bos comedes seprē tēporā. i. anni mutabunt̄ sup̄ te donec scias qd̄ dominet̄ excelsus sup̄ regnū hoīm. et relinquet tibi germen radices: qz regnū tuum restituet tibi. Quāobrem audi p̄siliū meū. Peccata tua elemosynis redime: forsā ignōscet tibi de⁹. Factū est aut̄ p̄ annū deambulabat rex in aula et loq̄bat̄ in spū elatiōis dicēs. Nōne hec est babilō quā edificauit in robore regni et in gloria decoris mei. Adhuc erat sermo ī ore ei⁹ et vox de celo ruit. Tibi d̄ nabuchodonosor. Regnū transibit a te: et cū feris habitabis seprē tēporib⁹ donec scias qd̄ dñet excelsus in regno hoīm. Et adē hora ex hominib⁹ abiect⁹ est: et fenū vt bos comedit donec capilli ei⁹ canescentes in similitudinē aquilarū cresceret: et ungues eius q̄si ungues auium. Iḡit p̄ dies diffinitos a dñō: ego nabuchodonosor leuaui oculos ad celū et sensus me⁹ reddid⁹ est mihi: et bñdixi altissimo cui potestas sempiterna: et nō est q̄ dicat ei⁹: qre sic fecisti. Et requisierūt me optimates mei et ī regno meo restituit̄ sum. et magnificētia amplior reddita est mihi. Ex his apparet. et ep̄ phanius attestat qd̄ nō corporis mutationē sed mentis alienationē passus est. et ablat⁹ est vsus lingue ad loquendū. et herba data est nature cib⁹ humane. Et videbat̄ ei⁹ qd̄ bos esset in anteriorib⁹. et in posteriorib⁹ leo f̄m mysterium tyrannorū q̄ in prima etate voluptatib⁹ dediti et ceruicosi iugo belial subdunt̄. in fine vero interficiūt: diripiūt et cōculcant. Multi q̄ egrediebant̄ et videbat̄ eū: sol⁹ daniel nō egrediebant̄. qz toto tpe alienatōis ei⁹ orationib⁹ eo vacabat. et ad p̄ces eius anni seprē q̄s totidē dixit t̄pa ī seprē mēses p̄si sūt. In q̄bo. xl. dieb⁹ insaniā patiebant̄. et per alios xl. reuersus ad cor hoīs f̄lebat et supplicabat deo: adeo qd̄ ex nimis fletib⁹ vt caro oculi ei⁹ facti erāt. et itē p̄ alios. xl. dies vertebant̄ in insaniā donec. vii. mēses p̄pleret̄. Post q̄s reuocat⁹ ē nō t̄m̄ reguit. s̄ statim fuit p̄ eo. vii. iudices. et vsq; ad finē. vii. ānoz p̄niam egit. panē et carnes nō comedēs: et vinū nō bibēs. Leguminib⁹ utebat̄ et herbis f̄m p̄siliū danielis. Et cū itē regnass̄ voluit danielē facere co-

herede filiorū suorū. Et ait daniel. Absit a me. vt patrū relinquens hereditatē incircūcisiorū donis inherēas. Hic dicit ioseph⁹ qd̄ liberos hebraicos ip̄e i grecū translulit eloquiū. Et h̄ mutat daniel ordīnē historie. Nos autē ordinē p̄sequimur.

nabuchō.

Carbalog⁹ regū babilonis. Capitulum V.

Et mortuus est

nabuchodonosor magn⁹. et reguit filius eius nabuchodonosor p̄ eo qui de manub⁹ hostiū templū belis magnifice decorauit. ciuitatē reparans. ita vt nequa q̄ obsidēs valeret flūiū auertere. et pater n̄s regalib⁹ maiora sup̄addidit. et in dieb⁹. xv. p̄sumauit. iuxta q̄ lapides posuit grādes instar montis. et supplāuit arborē. et ortū qui suspēsus dicebat̄. eo qd̄ vxor ei⁹ q̄ ī finib⁹ meridie nutrita fuerat: regionē suā a longe videre desideraret. Hui⁹ meminit megasthenes in libro iudiciorū. et asserit eū fortitudinē et actū magnitudinē herculē transcendisse. S; et dñs des ī libro coloniorū dicit. qd̄ iste nabuchodonosor obsedit tyrū trib⁹ annis et decē mensib⁹. Eo mortuo reguit p̄ eo amilinatapagus.

Hic ē eulmozadach fuit. et volebat eā cōtinuare terre. s; post migrationis. mense. xij. ea alexander hoc cōsummauit.

Tyr⁹ insula tūc t̄pis fuit. et volebat eā cōtinuare terre. s; post migrationis. mense. xij. ea alexander hoc cōsummauit. regis iuda de carcere. et posuit thronū eius super thronū regū qui erant cū eo in babilone. et comedebat corā rege cunctis dieb⁹ vite sue. et h̄c fecit cū eo misericordiam. qz pater eius non seruauerat ei⁹ fidem. Tradit t̄m̄ quidā qd̄ eulmozadach frater minoris nabuchodonosor. in dieb⁹ eiectōis paterne. multa egit impie ī terra. et patre restituto accusatus apud eū missus est in carcerē. vbi ioachi erat vsq; ad mortē fratris sui. Cūq; regre cepisset. eleuaui loachim quē sociū habuerat in carcere. t̄m̄esq; neresurgeret pater su⁹ qui de bestia redierat ī hoīem p̄sultū ioachim. Ad cui⁹ p̄siliū cadauer patris sui effossum diuisit in. ccc. p̄tes. et de dit eas trecēs vulturib⁹. Et ait ad eū ioachi.

Nō resurget pater tu⁹ nisi redeant vultures in vñū. Hic habuit tres filios. egeffariū: q̄ et regular dicit⁹ est. et labosardochū. et nabar q̄ balthasar cognouit⁹ ē. ad quē post regna fratrum regnū deuolutum est.

Quarta visio danielis. Capitulum VI.

Equitur quarta

visio danielis. nō f̄m ordinē libri ei⁹ sed f̄m historiā. ī q̄ vidit f̄m imagines q̄ttuor bestiarū q̄ttuor regū q̄ vidit nabuchō. ī statua q̄driformi. s; additū est de antichristo et die iudicij. Porro anno p̄mo balthasar vidit daniel somnū: cui⁹ summā scribēs ait Videbā. et ecce q̄ttuor v̄ti pugnabāt ī medio mari. He sūt angelice p̄tates q̄ laborāt p̄ regnis mūdi q̄b⁹ p̄sunt. et q̄ttuor bestie ascēdebāt de mari. p̄ma q̄si leena. et habebat alas aq̄le. Et auulse sūt ale ei⁹ et sublata ē de terra. et sup̄ pedes q̄si hō stetit. et cor ei⁹ datū est ei. Hoc ē regnū assyriorū qd̄ p̄p̄t leene. p̄pter violētiā et libidinis ip̄atientiā: qz leena sp̄ in coitū gestit. Alas aq̄le habuit p̄pter longeuitātē. Nā ī sc̄da etate inchoās sub saruch p̄auo abrae: et descendit vsq; ad q̄ntā sub balthasar. Quāt ale auulse sūt et stetit vt homo et cor ei⁹ datū est: ad deiectionē nabuchō. respiciat et restitutionē. Sc̄da bestia filis v̄so ī p̄te. et tres ordines dentiū erant in ore eius. et in dentiū eius p̄ncipes tres: et dicebāt ei. Surge comedē carnes plurimas: hoc est regnum persarū. qd̄ cōparat v̄so. p̄pter patientiam laboris et victus p̄citātē. Nā p̄ pulmēto sale utebant̄ et cardamomo: sed filis fuit v̄so ī p̄te: nō ex toto. qz in p̄lm̄ dei nihil crudeliter egit. vñ ī zacharia dicunt equi albi.

Tres ordines dentiū habuit. id ē tria regna in p̄ncipio sui medoz. psarū. et chal deoz. v̄l tres p̄ncipes habuit sup̄ cētum viginti satrapas. Qd̄ dicebāt ei. comedē carnes plurimas. hoc refert ad assuerū. cui dixit aman vt occideret iudeos. Tertia bestia q̄si pardus. et habebat alas auis. et q̄ttuor capita erāt in ea: et p̄as data est ei. hoc est regnū grecorū. qd̄ cōparat pardo q̄ saltu ruit in mortē. p̄pter impetū alexandri. Et vari colorēs: diuersa sub eo regū significant. Alas habuit. qz nihil velocius victoria alexandri

Quattuor capita eius
quattuor sunt alexandri
successores. Nec hac
parte habuit a se ale
xander. s. fuit ga furo
ris dñi i filios pestile
res. Quarta bestia ter
ribilis et fortis: dentes ferreos habens. come
des et reliqua pedibus calcas. s. est regnum ro
manorum. qd nulli bestie comparauit Daniel. vt
quicqd ferocius in bestiis cogitamus. intelligamus
in romanis. Hebreus tñ dicit simile fuisse
se apzo. fm illud psalmiste. Uastauit ea aper
de silua et singularis ferus depastus est eam.
Hoc regnum cetera calcas. Qd sequitur. et ha
bebat cornua decem. respicit ad finem mundi. qz
tunc regnum romanum diuisum in decem regna. qd
significatum est p decem soles in uaticinio sibille.
et ecce cornu aliud paruū ortum est de medio
eorum. Hic est antichristus de tribu dan ignobilis.
in obscuro loco babilonie nasciturus. Et se
minibus quidem parentum concipiet sed post coe
ptum spūs malignus descendet in uentrem matris
cuius uirtute deinceps puer alexander nascetur adole
scet. Un filius p dicitur dñs. Et tria de corni
bus primis auulsa sunt a facie eius. i. tres re
ges de decem prius interficiet. regem scz affricę
egypti et ethiopie. Tunc alij septem victori colla
submittet. Et ecce quasi oculi hominis erant in eo
id est alta et mirabilis scientia. qz magice mira
cula faciet. et inueniet thesauros absconditos.
Et erit ei os loquens ingentia. qz deū se dicit et
circūcidet se. dicit se messiam esse. pfluat ad eū
iudei. reedificabit templū. et solū suū ponet i
eo. puerit ad se homines terrore. muneribus. mi
raculis. helia et enoch interficiet. Aspiciebatur
hec. id est. ptem huius. donec throni positi
sunt. de qbz in euangelio. Sedebitis sup thro
nos. et antiquus dñs sedet. i. deus eternus iu
det. qui apud iohannē solus in throno sedet
Vestimentū eius quasi nix candidū et capil
li ei quasi lana munda gloria maiestatis eius
significat. Thronus ei flāme ignis. rote ei
ignis accensus. Hoc est qd alibi dicit in ps.
Ignis ante ipm pcedet. Flum ignis et rapi
dus egrediebatur a facie eius. qd celeritate iu
dicii notat. quā dicit apls in momēto. in lectu
oculi futurā. Illa milia ministrabant ei. et
decies centena milia assistebat ei. inculcatio
est. Nā decies. c. milia. id est quod milia mi
lium. hoc ad exercitus angelorum refert. Iudis

cium sedet. et libri aperti sunt. i. iudicibus sede
tibus pscientie singulorum patebunt. Et uidit q
interfecta esset bestia quarta. altariqz ablata
esset potestas. qz tunc cessabit omnis platio. cū
tradet xps regnū deo patri. Et ecce cū nubilo
celi quasi filius hominis ueniebat. qz xps batus
nubilo descendit in aera. fm illud. Ita ueniet
quēadmodū uidistis eū euntem in celū. et uisqz
ad antiquū dñm puenit. qz xps p omnia eq
lis est patri. et dedit ei potestatem. et honorem. et
regnū sempiternū. Lunc uidisset hec daniel
accessit ad unū dñm assistentem. et querebat uerita
tē. Qui exposuit ei singula. hec addens dñs
christo. Sanctos altissimi pteret. et tradent
in manu eius uisqz ad tempus et tempora et dimi
dium temporis. id est uisqz ad annū et duos an
nos et dimidiū anni. Hebreus em nomine te
poris significat annū et per numerū plurales
duos annos. Hebreus em habet duale nu
merū sicut et grecus. Breue erit tempus hoc. s.
nisi abbreviati essent illi. non salua fieret om
nis caro.

Visio quinta danielis. Caplm. VII.
Equitur quin
ta visio danielis. hebraice scripta in eo. p
cedentes pto chaldaice. Anno tercio
balthasar ego daniel eram in elam regione in
sulis que est metropolis elamitarum. q in su
dit vocat echbatanis. In qua ut iosephus di
cit fecit daniel mausoleū regū. Et uidit in uisio
ne me esse sup portā ual. Et est ual nomen
porte. u. lacus an portā. Et ecce aries vnus sta
bat an paludē habens cornua excelsa. et vnū
excelsū altero atqz succrescēs. Hic est cyrus po
tentior dario. et uelabat cornibus occidentē
aquilonē et meridiē. et omnes bestie nō pote
rāt resistere ei. Hoc ad ipm regnū refert. non
ad psonā. et ecce hirū ueniebat ab occidentē. et
nō tangebatur terrā. Hic est alexander quasi uo
lās. p inuā queqz gradiens ut hircus. uel ab
hircis oculorum quos diuersi coloris habuit.
Et uenit ad arietē quē uiderat et efferat est in
eū. et percussit arietē et cōminuit duo cornua ei
qz dariū arsam filiū percussit. et medos et persas
sibi subiecit. et orta sunt ei quattuor cornua. i.
quattuor successores. de quibus suo loco dice
mus. De vno ex eis egressum est cornu modū
cum. et factū est grāde. Hic est antiochus epis
phanes. descendēs a selenco. Qui dñs esset ob
les rome. euasit in regnū et magnificat est co

tra meridiē. i. ptra egyptios. et ptra orientē. id
est. eos qui in pside res nouas moliebant. et
ptra fortitudinē celi. i. filios israel. Et defecit
de stellis. et calcas eas et uisqz ad principes
fortitudinis. i. deū magnificat est. et ab eo tu
lit iuge sacrificiū. et defecit locū sanctificatio
nis ei. qz in templo statuā iouis posuit. Et au
diuit vnū de sanctis loquentē ad alterū et dice
tem. Uisqz iuge sacrificiū et sanctuariū et
fortitudo cōculabit. Qui rñdit. Uisqz ad ve
spērā et mane dies mille. ccc. et mudabit san
ctuariū. qz a pmo ingressu antiochi in hie
rusalē uisqz ad mundationē templi facta a iuda
machabeo p successiones diei et nocti fluxerūt
sex anni. mēses tres et dies viginti. Cūqz gre
ret daniel intelligentiā somni. gabriel uenit
ad eū. et indicauit ei. Et p hmoi uisiones scōz
(ut ait iosephus) dephdit error epicureorum q
hūc mūdū sine rectore. et sine dei puidētia ca
su ferri pfirmat. qz si mūdus sine pūle eēt olim
deperisset. sicut nauis dōsolata rectore. nec fm
pbenas oia puenirēt.

Visio sexta. Caplm. VIII.
Equitur sexta
visio danielis. q qtra est in danielē. sed
hiere. sexta ea uocat in plogo aba
cuc. et hec chaldaice scripta est. Factū est ut cir
us darii obsideret balthasar i babilone. Bal
thasar pto fecit grāde puius optimatibus suis
mille. et fecit ut afferent uasa q asportauerat
nabuchodonosor auius suus de templo dñi. et bi
bebāt in eis rex et optimates et uxores et pui
bne ei. et laudabāt deos suos. Scdm iose
phum solēntas erat in babilone instituta ob
tutionē uerbis fabulant hebrei q balthasar
intellegerat. lxx. ānos captiuitatis. qz p dicit
rat hieremias fluxisse.
et tñ hebrei nō erant li
berati a iurisdictione sua
Unde exultabat et dñs
suis grās agebat. Sa
ne illa annoz septua
gena nodū fluxerat sed
septia decas tā decur
rebat. In eadem hora
apparuit ptra eū man
scribes in pariete. Cū
rex uidisset et manū
et scripturā. incertū est utz astantes uidissent
manū. scripturā quidē uiderūt. Postq man

euasit p turbatus est rex. et genna eius ad se
inuicē collidebatur. et exclamauit fortiter ut in
troducerent magi chaldeorum. Et ait ad eos.
Qui legerit scripturā hanc et interpretationem
eius dixerit purpura uestiet. torquē auream
habebit in collo. et tertius erit in regno meo. id
est. vnus erit triū principū qui pñt satrapis.
Illi aut nō potuerūt scripturā legere. Et in
gressa est regina. nō uxore fm porphirium. sed
auiā fm iosephū. Uel mater fm originē. Et
ait ad regē. Est uir in regno tuo qui spūritum
deorum habet. quē pater tuus. i. auius principē
magorum pstituit. Hic uocet. et omnia dicet tibi.
Cūqz intrasset daniel pmissit ei rex munera q
et supra. Qui respōdit. Munera tua sint tibi
vel altari da. Scripturā aut legam tibi rex et
exponā. Postq de excelsus dederat regnū
patri tuo et nō cognouit. pterea senū ut bos
comedit donec cognosceret. Tu quoqz cum
scires hec omnia. aduersus deū celi eleuatus
es et uasa eius pphanasti tradēs ea manibus
mundis. et bibens in eis deos laudasti q nec
uiuunt. nec sentiūt. deū uero qui statū tuū in
manu sua habet nō glorificasti. pterea ista co
ram te exarata sūt. Vane. et hel. phares. qd
sonat numerus. appēio. diuisio. Et est sensus
Flumerauit deus regnū tuū. id est. cōpleuit il
lud. et est dictū p simile pecunie. que numera
ta tollit et abscondit. Appensus es in statera.
et inuentus es minus habēs. id est. iusto dei
iudicio minus uiues q putabas. Diuisū est
regnū tuū. et datū est medis et persis. u. fractū
est regnū tuū. Nam phares fragmentū signi
ficat. Et tradidit rex
munera danieli que p
Flecti fuit Daniel
miserat. Eadem nocte
simoniacus. qz spōre
capta est babilon. Nā
oblata suscepit.
cirus diuiserat eufratē
longe a ciuitate p plures riuos ut aluē q in
fluebat in ciuitatē vadabilē faceret. et p ipsū
ingressi sunt hostes in ciuitatē sub muro. et in
terfectus est balthasar. et successit ei darius in
regnū. annos natus. lxx. duos. ubi alij libri
habent. lxx. alij. xliij. Nā cirus ei tanqz malo
ri honore in omnibus deferebat. Quod autem
eadem nocte uisionis capta sit ciuitas: appa
ret in elata. qui loquēs ad balthasar ait. Po
ne mensam et ptemplare in specula comeden
tes et bibentes. surgite principes. arripite cli
peos. Quidā tradunt. q mater balthasar
p qua factus est ortus suspensibilis filia fuit

Darij. et q. balthasar filius non habebat, darj se
stinabat occupare regnum.

Visio septima.

Capitulum IX.

Sequitur septima visio danielis. Porro darj sumens danielē duxit eū secū in mediā. Et fecerat eū vnū de tribu satrapis qui perat. et. et. sed in danielē spūs dei amplior erat. Et cogitabat rex ostendere eū sup omne regnū. Unde principes iudebat eū. et querebant occasionē accusandi eū ex latere regis. id est. pro eo q. erat ex latere regis. Fabulantur hebrei q. querebat occasionē in sermōe. tactu nutu. vel interuincto ad reginā. vel ad aliquā cubi-
narum regis. nullāq. causam reperire potue-
runt. eo q. fidelis esset. et sup thesauros erat. vt
dicit iosephus. quia adeo iustus erat. vt mu-
nera oblata respiceret. Et dixit pncipes. Nō
inueniemus occasionē aduersus eū. nisi in le-
ge dei sui. et surripuerūt regi dicentes. Consi-
lium inierunt cūcti principes regni tui. et satra-
pe et iudices. q. quicūq. petierit aliqd a quo-
cūq. deo vel homine vsq. ad dies. xxx. nisi a
te rex mittat in lacū leonū. Hunc itaq. confir-
ma sententiā. et scribe decretū. et acquiescit rex.
Porro daniel ingressus est domū suam. et fe-
nestris apertis in cenaculo suo contra hierusa-
lem tribu temporibz in die flectens genua ora-
bat. Tribu horis orabat iudei in die. scz hora
tercia sexta et nona. sicut legitur de apostolo.
q. tribu vicibz orabat in die. et de petro et iohā-
ne. q. ascendebant ad horam orationis nonā.
In tertia orabat q. tūc eis datus est decalo-
gus i syna. In eadē orat ecclesia q. tūc est da-
tus spiritus sanctus super apostolos. In sexta
orabant: q. tūc creatus est serpens eneus i de-
serto. In eadē orat ecclesia quia tūc est christus
suspensus in ligno. In nona orabant. q. tūc
dedit petra aquā in cades. In eadem orat ec-
clesia. q. tūc de christo laccato exiuit sanguis
et aqua. Cūq. inuenissent viri illi danielē oran-
tem accusauerūt eū ad regem de transgressio-
ne decreti. Et contristatus rex posuit cor vt li-
beraret eum: laborās vsq. ad occasum solis.
Qd intelligentes viri dixerunt. Scito q. lex
huius regni est vt decretū regis nō liceat muta-
ri. Tūc miserūt danielē in lacū leonū. et obli-
gnauit rex anulo suo et anulū optimarū lapi-
dem qui p ianulis positus erat. Et incenat
rex totā noctē duxit in somnē. et diluculo redi-

it rex ad lacū. et flens exclamauit. Daniel ser-
ue dei valuit ne deus tuus liberare te a leoni-
bus. Qui respondit. Deus meus misit mibi
angelum suū et conclusit ora leonū. quia non
est inuenta in me iniquitas. Forte quia vidit
angelū vocat hec pscopa. id est. visio. Et edu-
ctus est daniel de lacu leonū i nullo lesus. Et
dixerunt qui accusabāt eum: nō dei pudentia
hoc factū sed q. saturati erāt leones. Tūc
rex iussit leonibz multas carnes apponi. et
satiatis accusatores danielis misit in lacū cū
vixoribz et filiis. et nō peruenierūt vsq. ad pau-
mentū donec arripent eos leones. et omnia
ossa eorum cōminuerunt. Tūc scripsit dar-
ius vniuerso regno suo dicens. Paueant om-
nes deum danielis. ipse est em deus viuens et
eternus in secula. et egrotauit daniel per dies
plurimos. Cūq. surrexisset faciebat opera re-
gis. forte mausoleū in echbatanis. qd hacten-
us manet vt dicit iosephus ita mirabile vt
ea die qua pspicitur putet esse pstructū. Ibi
sepeliunt medoz reges. et plaz pariter et par-
thorū et cui cura illius cōmittit: sacerdos est
medozum.

Visio octaua.

Capitulum X.

Sequitur octaua visio danielis. In anno primo da-
rij filij assueri. qui et astrages dictus
est. qui subiugauit sibi regnū chaldeoz. ego
daniel intellexi in libris hieremie vt comple-
retur. id est. ad completionēz appropinquaret
desolationis hierusalē anni. lxx. et orauit domi-
nū in ieiunijs et sacco et cinere dicens. Iustus
es domine. peccauim iniquitatē fecim. et ad-
duxisti eam sup nos. auertat obsecro ira tua
a ciuitate tua hierusalem et monte sancto tuo.
Ostende faciem tuam sup sanctuarium tuū qd
desertū est. Exaudi domine. placare domine
attēde et fac ne moreris. Adhuc me loquente
ecce vir gabriel tetigit me in tempore sacrificij
vespertini. et ait. Ab exordio precum tuarum
egressa est liberatiois sentētia a deo. Ego autē
veni vt indicarem tibi eam. et etiā quedā alia.
quia vtrū desideriorum es tu. Tu ergo anim-
aduerte visionē. et sermonē intellige. Tūc ape-
ruit ei liberationē spirituale futurā p christū.
Foran iminentes pro qua orabat differt. q.
post dicit de ea frauditum tibi. noli metuere.
Addidit etiā de destructione p romanos. se-
ptuaginta hebdomades abbreviate sunt sup

populum tuum. et sup urbem tuam sanctā. vt
psumet puaricatio. et finē accipiat peccatūz
et deleatur iniquitas. et adducat iusticia sem-
piterna. et impleat visio et pphetie et vngat san-
ctus sanctorū. Scito ergo et animaduerte. ab
exitu sermonis vt iterū edificet hierusalē. vsq.
ad xpm ducē hebdomades. vij. et hebdo-
mades. lxx. crunt. His verbis xpi incarnatio
nem designat angelus qui legē et pphetias im-
pleuit. peccata tulit. et iusticiā adduxit. et vni-
ctus est oleo leticie p psonis suis. Et pposuit
hebdomadas nō dicit sed annos. vt septē
anni sint hebdomada vna. Abbreviatas p
dicit. vt intelligamus annos lunares. qui bre-
uiiores sunt solaribz. xj. diebz. Septuaginta
ergo hebdomades annos solarium. faciunt an-
nos. cccc. lxxv. lunarium p annorum faci-
unt annos. cccc. xc. Est ergo sensus. q. ab exi-
tu sermonis vt edificet hierusalē vsq. ad du-
cem xpm fluxerūt anni lunares. cccc. xc. Cepit
ergo beda numerare. a. xx. anno regni artar-
pasis. in quo neemias pncerna eius impe-
trauit ab eo vt restituerent muri hierusalē. et
restituit eos in multa angustia Ab illa inquā
licentia a rege accepta vsq. ad xpi passionem
fluxerūt anni lunares. cccc. xc. et hāc summam
annos cōputat fm annos regū qui descende-
runt vsq. ad. xvij. annū imperij tyberij cesa-
ris. Et statim modicū interseruit daniel de re
edificatiōe facta p neemiam dicens. Et rursus
edificabit platea et murū in angustia tempoz
ppter timorē. De. lxx. pō hebdomadibz anno-
rū. separauit daniel vltimā dicens. Confirma-
bit aut pactū multis hebdomada vna. Qd i-
telligendū est de tribz annis et dimidio. quibz
pdcavit xps et qd patribz pmisserat cōfirma-
uit. Nam iā tres anni et dimidiū huius hebdo-
madis nouissime pterierāt. qm baptisatus est
dñs. et in dimidio eiusdem hebdomadis resi-
duo circa finē deficiet hostia et sacrificiū. i. ve-
niente veritate cessabūt ymbre. et in tēplo erit
abominatio desolationis. i. abominanda et
desolanda erūt sacrificia. post mortē xpi et vsq.
ad finē mundi durabit hec desolatio. Supra
pō in littera posuit daniel tēpus mortis chris-
ti dicens. et post hebdomades. lxxj. suban-
di. et. vij. et nouissimam. quā in duas ptes di-
uisimus. occidet christus. et nō erit eius ppls
qui eum negatur est. Dixerūt em. non habes
mus regē nisi cesarem.
Et alibi. hūc. nescim. In hebreo non ha-

visio sit. Qd pō sequit. beatus ppls q. eū nega-
tur est. q. etia lute-
ra sane nō pōt legi.
Occidet xps et non
erit ei ppls scz occidi-
t. q. ex natura nra.
Et ciuitatē et sanctua-
riū dissipabit ppls ad
lxx. hebdomades nō
pertinet. S. pphetato
tpe aduētus xpi et mor-
tis pphetauit quid vē-
turū erat populo. qui noluit eū recipere dicens.
Et dissipabit ciuitatē et sanctuarium ppls scz ro-
manus cū duce suo vcturo. et finis ei erit va-
stitas. et post finē belli statuta a deo in eternū
desolatio. Et nota q. ex duobz que hic legunt
scz vngat sanctus sanctorū. et deficiet hostia su-
mis illud qd solet dici iudeis. Cū venerit san-
ctus sanctorū cessabit vinctio vestra. Affricauit
huic enūcationi bede
sonat in principio. s. Lū hec forma ver-
in fine differt. Nō em boz in danielē non
extēdit. lxx. hebdoma-
des nisi vsq. ad. xv. an-
nū tyberij. in quo baptisatus est xps. Tertul-
lianus pō inchoat nūerare hebdomadas il-
las a pmo anno darij in quo egressus est ser-
mo a dño ad danielē p angelū. vt itez reedifi-
carent muri hierusalē. Et extēdit eas vsq. ad
captiuitatē factā p romāos. Et tūc pncet ad
lxx. hebdomades qd dictū est. q. ciuitatem et
sanctuarium dissipabit populus cū duce vctū-
ro. Hebrei sic exponūt. lxx. hebdomades ab-
breuiate sunt sup ppls tuū. q. d. Q daniel scit
to ab hac die qua nūc tibi loquor. Erat autē
annus primus darij qui occidit balthasar. et re-
gnū chaldeoz in pias medosq. trāstulit. vsq.
ad septuagesimū annū hebdomadarū. i. vsq.
ad annos. cccc. xc. Hec populo tuo p ptes ac-
cident. Primū pdcabit tibi deus sicut pcar-
et delebit peccatū. et finē accipiet puaricatio.
Nūc em vrbe et tēplo destructa. in luctu ē po-
pulus sed in breui restaurabit. et nō solum in
his. lxx. hebdomadibz hec fient. sed nascetur
xps iusticia sempiterna. et signabit visio et pro-
phetes. vt ppheta nō inuentat in israel. et vni-
gatur sanctus sanctorū. de quo dicit i ps. Pro-
pterea vngit te deus de tuus oleo leticie p cō-
fortibz tuis. qui dicit. Sancti estote. qm et ego
sanctus sum. Scito ergo qm ab hac die qua
nunc tibi loquor. et de sermone pmitto. q. re-
uertat ppls. et hierusalē instauret. Usq. ad
xpm et desolationē tēpli hebdomades nume-
rent. lxx. et alie. vij. in quibz iuxta ordinē suū
duc res fient. de quibz ante dixi. q. reuertatur

populus et reedificet platea a neemias et esdra
In fine ergo hebdomadarum complebitur dei sen-
tentia in angustia temporis quando rursus de-
struet templum et capiet civitas. Nam post. lxxij.
hebdomadas occidet christus. et non erit eius po-
pulus qui negaturus est eum. sive ut quidam he-
brei dicunt. non erit eius im-
perium quod putabat se re-
cepturum. Et quid dico
de christo occidendo et ne-
gatu pro populo penitus de-
serendo cum et civitatem et sanctuarium dissipatur
sit populus romanus cum duce vespasiano. Quo mortuo transactis septem hebdoma-
dibus. i. annis. et lxx. hebdomadibus a quo postea
ea de ruinis hierusalem urbs belia condita est. re-
bellantes iudeos rufus magistro exercitus pu-
gnante superavit. et tunc defecit hostia et sacrifici-
um. et usque ad consummationem mundi continua-
bitur desolatio. Non vos moueat inquisitio he-
brei. si prius numerentur. vij. hebdomades. et
postea. lxxij. et rursus in duas partes diuidatur
vna. Est enim hoc idiomata hebrei sermonis et
antique latinitatis. ut ante numerum minorem
supputent. post maiorem. verbi gratia. Nos iux-
ta proprietatem lingue nostre dicimus vixit abra-
am. c. lxxv. annis. illi e contrario. vixit abraam. v.
lxx. annis. Non igitur ut legitur ita adimplet.
sed ut totum pariter supputat ita finem accepit.
Nec ignorandum quosdam illorum dixisse. quod vna
hebdomada de qua dicitur. confirmabit pactum
multis hebdomada vna diuidatur in vespasia-
num et adrianum. ut iuxta historiam iosephi ve-
spasianus et titus tribus annis. et vij. mensibus pa-
cem cum iudeis fecerunt. tres autem anni et sex me-
ses sub adriano computentur quando hierusalem
omnino subuersa est. et iudei catervatim cessi-
ta ut iudee quoque finibus perirent. Hic autem
hebrei non magno opere curantes a primo an-
no darii regis persarum usque ad extremam euer-
sionem hierusalem. quam sub adriano accidit com-
putari olympiades. clxxij. hoc est annos. dc.
xcvj. qui faciunt hebdomadas habraicas. xcix.
et annos tres. quando corbas dux hebreo-
rum est oppressus. et hierusalem usque ad solum
diruta est.

Uitio nona.

Capitulum. xli.

Equitur

sequenti quidam dicunt esse vna
Sed hieronymus finem hebraicam ve-

ritatem tradit esse duas. et vtrique scripta est
daniele hebraice. Porro vtrique vidit daniel
vnam quidem vidit. sed alteram audiuit an-
no tertio regni ciri regis persarum et in eade-
die eiusdem anni in hunc modum. Primo an-
no darii. daniel intelligens imminere. lxx. an-
num captivitatis liberande. orauit dominum
ut darius et cirus liberarent populum suum.
Et data est sententia a deo de licentia redeun-
di danda. et hac egressam a domino supra nu-
clauit danieli gabriel. Et ex tunc darius dispo-
nebat de libertate et licentia danda hebreis.
sed preuentus morte non impleuit. Cirus au-
tem primo anno regni sui dedit eis eadem li-
bertatem quam habebant indigene et licentiam
redeundi. Ipsi pro quia fere omnes nati erant
in chaldaea. et possessiones ibi habebant. elige-
bant remanere in terra natiuitatis sue. Pau-
ci pro qui ascendere disponebant in iudeam. pro-
gri erant et morosi etiam usque ad tertium annu-
ciri. Quod attendens daniel vehementius af-
fligebatur dolore quam prius. et orabat dominum
ut qui prius dederat regibus animum libe-
randi. daret et populo animum redeundi. Fa-
ctum est ergo tertio anno regni ciri primo men-
se. prima die mensis. iugebat daniel triduum heb-
domadarum diebus. panem desiderabile non
comedit. carnes et vinum non gustauit. nec usus
est vnguento pro balneis more persarum. Die
autem. xliij. dum esset iuxta fluvium qui est
tigris vidit. Et ecce vir vestitus lineis. accen-
tus zona aurea. cuius facies quasi fulgur. oculi
ut lampades. thorax corporis quasi crisolus
tutus. que deorsum erant brachia scilicet femo-
ra tibie et pedes quasi es candens. et sermo eius
quasi vox multitudinis loquentis. Porro vi-
ri qui erant cum eo territi fugerunt et solus vi-
dit visionem et corruit in faciem suam. sed vir
ille accessit. et erigens eum et confortans ait.
Noli metuere daniel. quia ex die primo men-
sis quo posuisti cor tuum ut te affligeres co-
ram deo. exaudita sunt verba tua. et egressa est
sententia a deo de reditu populi. et eadem die
volui ad te venire ut nuntiarem tibi. sed prin-
ceps regni persarum restitit mihi. xx. diebus
et vno. Cumque tunc egredere apparuit princeps
grecorum veniens ut aduersaretur principi
persarum et mihi. et aliquantulum feci moras.
Sed nunc venio ut certifice te de reditu po-
puli. et in his nemo est mihi adiutor nisi mi-
chael princeps vester. Hos duos principes

grecorum et persarum dicit hieronymus esse
angelos malos. qui appositi sunt regibus illis
ad exercitum. Laborabat itaque angelus per-
sarum ne hebrei liberarentur a dominio per-
sarum. cum quia delectabatur afflictionibus
eorum tum ut perse diutius affligentes eos
gravius peccarent. Laborabat etiam angelus
grecorum ut perse et captivitas hebreorum cum
eis transirent in dominium grecorum. Grego-
rius autem vult eos fuisse angelos bonos. qui
satagebant ne tam cito liberarentur iudei. ut
si quid adhuc erat purgandum in eis purga-
retur. et decoquerentur usque ad vnguem. Pre-
terea addidit vir ille. Hunc reuertar ut preli-
er aduersus principem persarum. veritamen-
prius annuncio tibi quod expressum est in
scriptura veritatis de quibusdam alijs quo-
rum geris sollicitudinem. Porro a primo an-
no darii orabat daniel pro eo ut staret et robo-
raretur regnum eius. et sollicitus erat de suc-
cessoribus regni persarum volens eos scire.
De quorum manifestatione sequitur decima
visio. in qua primum inducitur daniel lo-
quens sic.

Uitio decima.

Capitulum. xlii.

Ego autem a pri-
mo anno darii medi stabam in conspe-
ctu dei. ut confortaret et roboraretur
ipse darius. Et statim fit metaplasimus qui fre-
quens est in prophetis. Et introducit vir ille pre-
dictus loquens ad daniellem sic. Et nunc ve-
ritate annuncio tibi. quia ecce adhuc post
darium et cirum qui nunc sunt tres reges stabunt in
perside. cambyses. i. serencides magus darius
filius itaspis. et quartus. i. cerxes filius darii
super omnes erit. et concitabit omnes aduer-
sus regnum grece. De isto legitur. quia succendit
athenas. et bellum nauale egit apud salami-
nam. quando sophodes et euripides clari ha-
bebant. et phemistodes in ipsam fugiens hau-
sto sanguine tauri periit. Tunc vir qui loque-
batur danieli pretermisit omnes reges usque ad
alexandrum magnum et ait. Surget pro rege for-
tis. et faciet quod placuerit ei. et cum steterit con-
teretur regnum eius. et diuidetur in quattuor ven-
tos celi. In egypto enim que est ad meridiem pri-
mus regnavit ptholomeus lagi filius. In ma-
cedonia philippus qui et arideus frater alexan-
dri que est ad occidentem sirie et babilonie et su-
perioribus locis que sunt ad orientem presuit.

seleucus nichanor imperavit Assie et ponto.
et ceteris in eadem plaga provinciis. Antio-
gonus pro ad septentrionem. Et hoc finem or-
bis totius plagas dicimus. Qui autem in ius-
dea est ad aquilonem siriam. ad meridiem egyptum
habet. De regno egypti et sirie tantum prose-
quitur daniel. quia sub his afflictus est po-
pulus dei vicissim. Porro post alexandrum
regnavit in egypto ptholomeus lagi filius. a
quo sequentes reges egypti ptholomei dicti
sunt. Post ptholomeum philadelphus post
ptholomeum euergetes. post ptholomeum philopator. post
ptholomeum epiphanes. In siria post alexandrum
regnavit seleucus. post antiochum ioter. a quo
successores antiochi dicti sunt. post antio-
chum theos. post antiochum gallaricus. post anti-
ochum magnus. post antiochum epiphanes. De his prose-
quitur vir loquens ad daniellem. incipiens a
rege egypti sic. Et confortabit rex austri. Hic
est ptholomeus lagi filius adeo fortis ut pater
rum regem egyptorum expulsum restitueret in
regnum. et deuicto demetrio filio antigoni sele-
uco regni sui partem quam antigoni abstul-
erat restituit. cyprium. phenicem. et regiones multas
et insulas sibi subiugavit. Cui successit ptho-
philadelphus. qui primus ab ethiopia ad-
ducit. cccc. elephantes. turres ligneas eis su-
perponens. in quibus posuit armatos ad dis-
micandum. sub quo. lxx. interpretes claruerunt.
Hic pugnavit contra antiochum theos re-
gem sirie. sed postea federati sunt. Nam antio-
chus duxit uxorem beronicem. filiam philo-
delphi. repudiata prioris uxoris laodice. que
cum redisset in gratiam viri occidit veneno
virum et filium quem susceperat de beronice
gallericum pro filium suum fecit regem sirie.
Euergetes pro qui successit philadelpho in
ultione beronice sororis vastavit siriam. Sed
audito quod principes egypti conspirauerant ad-
uersus eum rediit in egyptum. trahens secum
de siria predam multam nimis. et simulacro-
rum duo milia. dc. talenta. Porro galleri-
cus duos filios reliquit seleucum et antio-
chum magnum. sed antiochus occiso fratre
suo regnavit. et congressus cum rege egypti
philopatore victus est per desertum fugiens
et pene captus. Philopator vero successit in
egyptu epiphanes cum esset quattuor anno-
rum. et cepit antiochus magnus infestare eum.
Sed principes egypti dimicabant pro pue-
ro. Sub epiphane omnis sacerdos assumptus

plurimis iudeorum fugit in egyptum. et accepit a rege regionē que elio poleos vocabatur et in ea extruxit templū simile templo iudeorum.asserens se implere vaticiniū esaię scribentis. Erit altare dñi in egypto. et titulus eius i terminis eius. Hoc templū pmanſit annis. ccl. vsq; ad vespasianū q cinitatē ipam q dicebatur onic. et tēplū fundit. euerit. Porro antiochus magn⁹ reliquit duos filios selencū. et antiochū epiphānem. sed epiphānes p fraudē eiectō fratre vel occiso regnauit in ſiria. Hucusq; de ordine hystorie inter porphiriū et nostros nulla est contentio. que sequuntur exponit porphiriū de antiſiocho tantū. Exposuit em danielē vt infamaret eum. Nos autē mixtū exposuim⁹ de antiſiocho et antichristo. quedā tamē specialiter de antiocho. et quedā de antichristo. vt illō d antiocho. et comedētes panē cū eo. et cetera. vsq; illuc. et veniet sup eū trieres et romani. Antiochus em epiphānes dedit sororē suā vxorē epiphānio regi egypti in doliū. qui suscepit ex ea duos filios. Tūc antiochus ingressus est egyptū tanq; viſurus sororē et nepotes. sed inter epulas fecit occidī vīrū sororis. et voluit obtinere egyptū. sed egypti vīrilitē resistētes deiecerūt eū. Post biennīū reuersus obſedit alexandriā et ecce legati romanorū missi sūt ad egyptios liberandos quib⁹ federati erant. Cūq; applicuisset egressus est eis obuiā antiochus. et dū ſtarēt in litore dixit ei marcus publius lenas. Senat⁹ populūq; roman⁹ pcepit tibi recedere ab amic⁹ ſuis. Cūq; ille peteret inducias respondēdi. mare⁹ circa illū fecit circulū in sabulo cū vīrga. et ait. Senatus populūq; romanus pcepit tibi ne egrediaris de hoc circulo donec respōdeas. Ad quē antiochus. Si sic vīsum est ſenatui et ppo romano recedēdū est. et recessit ab egypto. ſimiliter et qd sequit⁹ de antiocho tantū intelligendū est. et erit in pcupiscētis feminaz. Nā antichrist⁹ castus erit ob simulationē religiōis. Qd pō sequit⁹. deum moazim in loco suo venerabit vīr⁹ pgruit. Moazim em pſidium sonat. et antiochus in hierusalē pſidiū posuit. et idolum ſouis antichrist⁹ pō diaboli deū et pſide ſuū venerabit. Porro antichristo tantū congruit id quod sequit⁹. et figet tabernaculum suū apberno inter maria. Apberno interpratur solus suū. et est sensus. Figet tabernaculū solū suū in hierusalē. que ſita est inter mare mortuum et cyrenum et super montē inclitum et sanctum. id est montem oliueti. et ponet tabernaculum suum. et veniet vsq; ad ſummitatem eius. id est. ad locum vnde domīn⁹ ascendit. et nemo auxiliabitur ei. quia audiet vox in aere dicens. Vozere et statim fulmīnabitur. Postea proſequitur viſio d antichristi ſti tempore. et cōuersione iudeorū et resurrectione mortuorū dicens. Et veniet tempus quale nō fuit ex quo gentes ceperūt eſſe. Et ſtabit mīchael pro filiis populi tui. et ſaluabitur ex eis omnis qui ſcripserit in libro dei. Et multitudo omnium qui dormiunt in puluere terre enigilabunt. alij in vitam eternā. alij in opprobrium vt videant ſemper. Non quidē bonos. quia tollitur impius ne videat gloriā dei. sed vt videant opprobrium ſuū ſemper. Tu autem daniel ſigna libri. id est ſcribe myſteria. sed non expone. Pertranſibunt plurimī. et multiplex erit ſcientia. quaſi diceret. Relinque poſteris materiam exercitiū Et deſiderabat daniel ſcire quanto tempore duraret pſecutio antichristi. Et vidit pncipem perſanū ſtāntem in ripa fluminis. et pncipem grecorū ſtāntem in altera. et vīrū indutum lineis ſtāntem in medio super aquas. et dixit ad eum. Vsq; quo finis horum mirabilium. Et eleuans ille vtrāq; manū iurauit per vīntem in eternum. quia in tempus et tempora et dimidium temporis. Et ait daniel. Domine mi quid erit poſt hec. Et reſpondens ille iterauit idem tempus. sed per alia verba dicens. Cum ablatum fuerit iuge ſacrificiū. et poſita fuerit abominatio in deiolatione. hoc est cū ablato cultu dei et deſolato. antichriſtus abominabiliter exhibebit ſe adorandum. et erunt dies mille ducenti. xc. id est tres anni et ſemis. Poſtea intulit quid erit poſt hec. Reſpondet dicens. Beatus qui expectat et peruenit ad dies mille. ccc. xxxv. Si diebus mille. cc. xc. addantur dies. xlv. ſient dies mille. ccc. xxxv. Ita poſt mortē antichristi dabūt lapſis. xlv. dies ad penitentiam. Et est ſensus. Beatus erit qui poſt dies perſecutionis perueniet ad dies ſuperadditos penitentie. Tu autem daniel interim vades ad preſinitum tempus vite tue et requieſces. et in fine dierum ſtabis in ſorte tua. id est reſurges in ordine tuo.

culum suū apberno inter maria. Apberno interpratur solus suū. et est sensus. Figet tabernaculū solū suū in hierusalē. que ſita est inter mare mortuum et cyrenum et super montē inclitum et sanctum. id est montem oliueti. et ponet tabernaculum suum. et veniet vsq; ad ſummitatem eius. id est. ad locum vnde domīn⁹ ascendit. et nemo auxiliabitur ei. quia audiet vox in aere dicens. Vozere et statim fulmīnabitur. Postea proſequitur viſio d antichristi ſti tempore. et cōuersione iudeorū et resurrectione mortuorū dicens. Et veniet tempus quale nō fuit ex quo gentes ceperūt eſſe. Et ſtabit mīchael pro filiis populi tui. et ſaluabitur ex eis omnis qui ſcripserit in libro dei. Et multitudo omnium qui dormiunt in puluere terre enigilabunt. alij in vitam eternā. alij in opprobrium vt videant ſemper. Non quidē bonos. quia tollitur impius ne videat gloriā dei. sed vt videant opprobrium ſuū ſemper. Tu autem daniel ſigna libri. id est ſcribe myſteria. sed non expone. Pertranſibunt plurimī. et multiplex erit ſcientia. quaſi diceret. Relinque poſteris materiam exercitiū Et deſiderabat daniel ſcire quanto tempore duraret pſecutio antichristi. Et vidit pncipem perſanū ſtāntem in ripa fluminis. et pncipem grecorū ſtāntem in altera. et vīrū indutum lineis ſtāntem in medio super aquas. et dixit ad eum. Vsq; quo finis horum mirabilium. Et eleuans ille vtrāq; manū iurauit per vīntem in eternum. quia in tempus et tempora et dimidium temporis. Et ait daniel. Domine mi quid erit poſt hec. Et reſpondens ille iterauit idem tempus. sed per alia verba dicens. Cum ablatum fuerit iuge ſacrificiū. et poſita fuerit abominatio in deiolatione. hoc est cū ablato cultu dei et deſolato. antichriſtus abominabiliter exhibebit ſe adorandum. et erunt dies mille ducenti. xc. id est tres anni et ſemis. Poſtea intulit quid erit poſt hec. Reſpondet dicens. Beatus qui expectat et peruenit ad dies mille. ccc. xxxv. Si diebus mille. cc. xc. addantur dies. xlv. ſient dies mille. ccc. xxxv. Ita poſt mortē antichristi dabūt lapſis. xlv. dies ad penitentiam. Et est ſensus. Beatus erit qui poſt dies perſecutionis perueniet ad dies ſuperadditos penitentie. Tu autem daniel interim vades ad preſinitum tempus vite tue et requieſces. et in fine dierum ſtabis in ſorte tua. id est reſurges in ordine tuo.

De ſuſanna.
De idolo belis et dracone.
De abacuc.
De dno.
De licetia redeūdi data iudeis.
De anno ſeptuagelimo.
De reedificatiōe templi.
De cambile.

cap. xij.
cap. xiiij.
cap. xv.
cap. xvi.
cap. xvij.
cap. xvij.
cap. xix.
cap. xx.

De ſuſanna. Caplm. xiii.
Equitur hystoria ſuſanne. quā hebreus nō habet i libro danielis. Et vocat eā fabulā. nō q inficiet rem geſtā. sed q in ea falſū legit⁹ de ſacerdotib⁹ lapidatis. quos hieremias aduſtos teſtaſt. Et q nos fabulamur eā ſcriptā a danielē. cū a quodam greco ſcripta fuerit. quod pbaſt ex eo q quedam alluſio verborū facta ſit ibi nominib⁹ arborū videlicet. apotoy. cymī. cyſe. apotoy. pſi nī pſiſe. Tales em alluſiōes verborū et arborū nomina nō inueniunt⁹ in hebreo. In tranſlatione quidē noſtra vna ex eis alluſiōib⁹ quaſi legiſt. vt cū dixiſſet ſacerdos ſub cyno. reſpondit daniel verbū. quaſi alludēs nomini. ſcinderet te mediū. Expreſſius fieret ſi dicere tur ita. ſub ilice. et adderet ilico angelus domini ſcideret te. Eadē alluſio poteſt fieri verbi ad nomen tēporis. vt ſi diceret. factū est hoc feria ſecūda. et reſponderet. ſeriat te deus. Hāc eandem hystoriā vocat origenes fabulā in deſmotromatū. id est inſtructionū. forte ſecundā editionem quā ſub obelo et aſterisco cōpoſuit ſtromata vocauit. q p eā plenius nos inſtruit. Apparet autē factū eſſe adhuc recētī capitate. q daniel ad huc iuuenis erat. Porro ſuſanna vxor ioachim pulchra erat nimis et exarſerunt in eā duo ſeniores iudices illius anni. de quib⁹ dicit dñs iſaas egreſſa eſt in babilone a ſenioribus iudicib⁹. Tradunt hebrei q mīeres in b de

clipebant. q dicebant ſe eſſe de ſtirpe dauid. et xpm de ſemie ſuo naſciturū. Hī ſtatuerunt in cōmune tēpus quo ſuſannā poſſent iuenire ſolā. et latuerūt poſt meridiē i pomerio helchle. Et ingreſſa ē ſuſanna volēs lauārī. vñ gl p pſuetudine terre. et miſit puellas ad afferendū oleū et ſinigmata. Eſt autē pſie ſinigma ordeū cū palea vñ faciūt mīeres decoctionē forte ad nſtorē faciei. Tūc currentes ſenes ad eā dixerūt. Cōmiſcere nobiſcū. alioqn ferem⁹ ptra te teſtimoniū adulteriū. Et elegit ſuſanna i cedere in manus eorum potius q peccare in deū. Et exclamauit Et accurretes ſamulicetru buerūt cū audiſſent ſenes loq. Altera die ſtatuta eſt ſuſanna in medio populi. et ponentes ſenes man⁹ ſuas ſup caput ei⁹ cōreſtati ſunt ſe vidīſſe iuuenē. et ipam pariter cōmiſcere. et cōdemnauerūt eā ad mortē. Et clamauit ſuſanna voce magna ad deū. Dñe tu ſcis qz innoceus morior. Cūq; traheretur ſuſcitauit deus ſpīritum pueri cui nomen daniel. Non eſt credendum hīs qui dicunt danielē mortuum fuiſſe. et ſuſcitatum tūc et deinceps fuiſſe prophetam. ſed tūc manifeſtauit domīnus ſpīritum ſanctum fuiſſe in eo. qui prius quaſi latens quieſcebat. Et ait daniel ad populum. Reuertimini ad iudiciū. quia falſum locuti ſunt aduerſus eam. Cūq; reuerſiſſent ſeparauit daniel ſenes ab inuicem. et aduocans vnum dixit. Sub qua arbore vidiſti eos colloquentes. qui ait. Sub cyno. quam latini dicunt ilicem. vel lentisum. et aduocatus alter dixit ſub primo. Et acclamauit populus in eos propter diſſonantiā. et interfecerunt eos. id est. regi tradiderunt interficiendos. Et factus eſt daniel magn⁹ in ppo a die illa et deinceps. Et rex altragis appoſit⁹ eſt ad patres ſuos. et ſuſcepit cīrus regnū ei⁹. i. regnū pſaz. Forte hic determinatur tēpus q liberata eſt ſuſanna. quando ſc3 cyrus factus eſt rex perſaz. et dan⁹ rex medoꝝ. Vel poti⁹ deſignat temp⁹ ſequētis hystorie que hic inchoat. et adhuc ſtabat

Trāſitus eſt quem hic fac hystoria. vñ forte ad pcedentia de ſuſanna. vel magis ad ſeqntia d idolo belis et p eam mort⁹ aſtragis et ſucceſſiōe darij filij ei⁹ adoptiui et cyri nepotis. id est. filij ſilic eius aſtragis fa

regnum babilonis. et erat in babilone rex d quo statim sequit. Erat aut daniel conuina regis. et honoratus super omnes amicos eius. cuius nomen quod taceret historia potest intelligi fuisse pater balthasar. vel ipse balthasar sub quo factum est a danielo quod legitur in fabula belis et draconis. quam fabulam appellat hebreus. eo quod falsum legitur in eo. et impossibile de translatione abacuc. Et refert hieronymus. quod cum dixisset ei hebreus tale translationem corporalem nusquam factam esse. respondit quidam scilicet olus qui erat cum eis. ezechiel translationem de chaldeis in iudeam. Et irrisit eum hebreus dicens. In littera expressum est quod ezechiel translationem est in spiritu. Unde apud vester caute locutus est dicens. Siue in corpore siue extra corpus nescio de se scit. et addidit hebreus. nisi in hac fabula prophetici narrari. sed opus tantum ex industria factum.

De idolo belis et dracone. Caplm. xiiii

Erat autem in babilone idolum nomine bel. et impendebant ei diebus singulis de simila. xii. artabae. et oues. et vini amphore sex. Est autem artabae apud chaldeos eadem mensura quod et ephus apud hebreos. mensura. scilicet trius modiorum. Et rex babilonis adorabat illud per singulos dies. et dicebat danieli. Quare non adoras bel. Qui respondit. Non colo facturam sed creatorem omnium deum viuente. Et ait rex. Nonne videtur tibi bel deus viuens. qui tanta quotidie comedit et bibit. Qui respondit. Intus luteus est. et foris encus. et nunquam comedit. Et vocauit rex sacerdotes et ait. Nisi dixeritis mihi quod comedit impensas has moriamini. Si autem ostenderitis mihi quod bel comedit hoc daniel morietur. Erant autem sacerdotes. et exceptis vxoribus et paruulis. Et venit rex cum danielo in templum. Et dixerunt sacerdotes. Nos egrediemur foras. et tu rex pone vinum et escas et claudes ostium. et signa anulo tuo et nisi inueneris mane omnia comesta a bel moriamur. Et posuit rex cibos ante bel. Et daniel cribrauit cinerem per totum pavementum coram rege. et clausum est ostium. et signatum anulo regis. Sacerdotes autem ingressi sunt illa nocte iuxta consuetudinem suam cum vxoribus et liberis. et consumperunt omnia. Fecerat autem sibi cuniculos sub terra. et absconditum introitum sub mensa. Diluculo venit rex ad templum et daniel cum eo. et inuenerunt signa sal-

ua. Cumque aperuissent ostium intus rex mentis vacua exclamauit. Magnus est bel. et tenuit daniel regem ne ingrederetur. et ait. Animaduerte vestigia pedum super pavementum. Et iratus rex apprehendit sacerdotes. et ostenderunt ei ostiola per quam ingrediebantur et egrediebantur. Et occidit eos rex. et dedit bel in manum danielis. Qui subuertit eum et templum. Erat autem in eodem loco dracon magnus latens in fouea. et adorabant eum babilonij. Sacerdotes eius habebant idrauliam. id est. vasa facta de corijs vitulorum. et percussiebant ea virgis coraulinis. ut facerent sonitum terribile quasi tonitruum. ad quem excitatus dracon quandoque emittebat fumum. quoniam igne. quoniam visibiliter apparebat. Et dixit rex danieli. Non potes dicere. quod iste non sit deus viuens. Et ait daniel. Da mihi potestatem. et interficiam eum absque ferro et fuste. Et dedit ei. Tulit ergo daniel pecem et adipem et pilos. et coram pariter. fecitque massas. et dedit in os draconis. et suffocatus est. Et indignati babilonij dixerunt. Judeus factus est rex. Et dixerunt ad regem. Trade nobis daniel. alioquin interficiemus te et domum tuam. et compulsi tradidit eis. Qui miserunt eum in lacum leonum. et erat ibi septem diebus. In lacu erant leones septem et dabant eis quotidie duo corpora damna. et due oues et tunc non sunt data eis ut deuorarent daniel. Erat autem abacuc propheta in iudea. qui ferebat pulmentum messoribus. Et ait angelus ad eum. Fer prandium in babilonem danieli. qui est in lacu leonum. Qui respondit. Babilonem non vidi. et lacum nescio. Et tulit eum angelus capillo capitis sui. et posuit eum super lacum. et clamauit abacuc. Daniel serue dei tolle prandium quod misit tibi deus. Et gratias agens daniel comedit. Porro angelus restituit abacuc in loco suo. Venit ergo rex die septimo ut lugeret daniel. et videns eum sedentem in medio leonum exclamauit. Magnus es domine deus danielis. et extraxit eum de lacu leonum. Porro illos qui perditionis eius causa fuerant intromisit. et deuorati sunt in momento coram eo.

De abacuc. Caplm. xv.

Porro abacuc fu-

it de tribu simeon. Hic preuidit consummationem iherusalem futuram. et

aduentum caldei fugit in sotratenam et erat incola in terra israel. Descendentibus quoque reliquis iudeis in egyptum quasi peregrinabat in terra sua. et scripsit. Et in principio operis causam aduersus deum. cur impius vastasset populum dei. et sanctuarium eius cum ipse clamaret et non exaudiret. Sed in consolatione aperuit ei dominus calamitates circumstantium nationum futuras per nabuchodonosor regem maiores. et tamen ipsum nabuchodonosor periturum. et ita a murmure conuersus est ad preces. Et ostendit illi dominus aduentum christi dicens. Si moras fecerit expecta eum. quod veniens veniet et non tardabit. Et impetratus est abacuc nabuchodonosor inter plurimum dicens. Ne quis potum dat amico suo mittens fel. et inebriet eum. ut aspiciat nuditatem eius. quod fecit nabuchodonosor sedechie. Ultimo scripsit canticum. Domine audiui. etc. Hic dicit ferret pulmentum messoribus dicit domesticis suis. Ibo ad terram longinquam. cito redibo. Si tardauero per dies ferte cibum messoribus. Et cum fuissent in babilone subito superuenit messoribus. Intellexit autem quod celeriter esset populus a babilonia reuersus. Unde patet longe post liberatam susannam hoc esse factum. Signum autem reditus dedit his qui in iudea erant. quod visuri essent lumen in ruinis templi. vltimamque templi dissolutionem predicat. quod gens occidentalis hanc esset actura. Tunc inquit velamen sancti sanctorum scindet. et duarum columnarum epistolia auferentur. et quo sint nullus agnoscat. Ipsa quoque in heremo adducunt. et eos in vltimo qui perse-cutione sustinent a serpente illuminabit dominus sicut a principio. Et mortuus est abacuc et sepultus in agro proprio solus. Porro de danielo quantum superuixerit post reditum populi in iudeam nescimus. Defunctus autem et sepultus est in spelunca regali solus cum gloria. Hic est daniel qui dedit signum in montibus super babiloniam dicens. Quando per montem a bozea sumigabit veniet finis babilonis. quando prope

aduentum caldei fugit in sotratenam et erat incola in terra israel. Descendentibus quoque reliquis iudeis in egyptum quasi peregrinabat in terra sua. et scripsit. Et in principio operis causam aduersus deum. cur impius vastasset populum dei. et sanctuarium eius cum ipse clamaret et non exaudiret. Sed in consolatione aperuit ei dominus calamitates circumstantium nationum futuras per nabuchodonosor regem maiores. et tamen ipsum nabuchodonosor periturum. et ita a murmure conuersus est ad preces. Et ostendit illi dominus aduentum christi dicens. Si moras fecerit expecta eum. quod veniens veniet et non tardabit. Et impetratus est abacuc nabuchodonosor inter plurimum dicens. Ne quis potum dat amico suo mittens fel. et inebriet eum. ut aspiciat nuditatem eius. quod fecit nabuchodonosor sedechie. Ultimo scripsit canticum. Domine audiui. etc. Hic dicit ferret pulmentum messoribus dicit domesticis suis. Ibo ad terram longinquam. cito redibo. Si tardauero per dies ferte cibum messoribus. Et cum fuissent in babilone subito superuenit messoribus. Intellexit autem quod celeriter esset populus a babilonia reuersus. Unde patet longe post liberatam susannam hoc esse factum. Signum autem reditus dedit his qui in iudea erant. quod visuri essent lumen in ruinis templi. vltimamque templi dissolutionem predicat. quod gens occidentalis hanc esset actura. Tunc inquit velamen sancti sanctorum scindet. et duarum columnarum epistolia auferentur. et quo sint nullus agnoscat. Ipsa quoque in heremo adducunt. et eos in vltimo qui perse-cutione sustinent a serpente illuminabit dominus sicut a principio. Et mortuus est abacuc et sepultus in agro proprio solus. Porro de danielo quantum superuixerit post reditum populi in iudeam nescimus. Defunctus autem et sepultus est in spelunca regali solus cum gloria. Hic est daniel qui dedit signum in montibus super babiloniam dicens. Quando per montem a bozea sumigabit veniet finis babilonis. quando prope

aduentum caldei fugit in sotratenam et erat incola in terra israel. Descendentibus quoque reliquis iudeis in egyptum quasi peregrinabat in terra sua. et scripsit. Et in principio operis causam aduersus deum. cur impius vastasset populum dei. et sanctuarium eius cum ipse clamaret et non exaudiret. Sed in consolatione aperuit ei dominus calamitates circumstantium nationum futuras per nabuchodonosor regem maiores. et tamen ipsum nabuchodonosor periturum. et ita a murmure conuersus est ad preces. Et ostendit illi dominus aduentum christi dicens. Si moras fecerit expecta eum. quod veniens veniet et non tardabit. Et impetratus est abacuc nabuchodonosor inter plurimum dicens. Ne quis potum dat amico suo mittens fel. et inebriet eum. ut aspiciat nuditatem eius. quod fecit nabuchodonosor sedechie. Ultimo scripsit canticum. Domine audiui. etc. Hic dicit ferret pulmentum messoribus dicit domesticis suis. Ibo ad terram longinquam. cito redibo. Si tardauero per dies ferte cibum messoribus. Et cum fuissent in babilone subito superuenit messoribus. Intellexit autem quod celeriter esset populus a babilonia reuersus. Unde patet longe post liberatam susannam hoc esse factum. Signum autem reditus dedit his qui in iudea erant. quod visuri essent lumen in ruinis templi. vltimamque templi dissolutionem predicat. quod gens occidentalis hanc esset actura. Tunc inquit velamen sancti sanctorum scindet. et duarum columnarum epistolia auferentur. et quo sint nullus agnoscat. Ipsa quoque in heremo adducunt. et eos in vltimo qui perse-cutione sustinent a serpente illuminabit dominus sicut a principio. Et mortuus est abacuc et sepultus in agro proprio solus. Porro de danielo quantum superuixerit post reditum populi in iudeam nescimus. Defunctus autem et sepultus est in spelunca regali solus cum gloria. Hic est daniel qui dedit signum in montibus super babiloniam dicens. Quando per montem a bozea sumigabit veniet finis babilonis. quando prope

aduentum caldei fugit in sotratenam et erat incola in terra israel. Descendentibus quoque reliquis iudeis in egyptum quasi peregrinabat in terra sua. et scripsit. Et in principio operis causam aduersus deum. cur impius vastasset populum dei. et sanctuarium eius cum ipse clamaret et non exaudiret. Sed in consolatione aperuit ei dominus calamitates circumstantium nationum futuras per nabuchodonosor regem maiores. et tamen ipsum nabuchodonosor periturum. et ita a murmure conuersus est ad preces. Et ostendit illi dominus aduentum christi dicens. Si moras fecerit expecta eum. quod veniens veniet et non tardabit. Et impetratus est abacuc nabuchodonosor inter plurimum dicens. Ne quis potum dat amico suo mittens fel. et inebriet eum. ut aspiciat nuditatem eius. quod fecit nabuchodonosor sedechie. Ultimo scripsit canticum. Domine audiui. etc. Hic dicit ferret pulmentum messoribus dicit domesticis suis. Ibo ad terram longinquam. cito redibo. Si tardauero per dies ferte cibum messoribus. Et cum fuissent in babilone subito superuenit messoribus. Intellexit autem quod celeriter esset populus a babilonia reuersus. Unde patet longe post liberatam susannam hoc esse factum. Signum autem reditus dedit his qui in iudea erant. quod visuri essent lumen in ruinis templi. vltimamque templi dissolutionem predicat. quod gens occidentalis hanc esset actura. Tunc inquit velamen sancti sanctorum scindet. et duarum columnarum epistolia auferentur. et quo sint nullus agnoscat. Ipsa quoque in heremo adducunt. et eos in vltimo qui perse-cutione sustinent a serpente illuminabit dominus sicut a principio. Et mortuus est abacuc et sepultus in agro proprio solus. Porro de danielo quantum superuixerit post reditum populi in iudeam nescimus. Defunctus autem et sepultus est in spelunca regali solus cum gloria. Hic est daniel qui dedit signum in montibus super babiloniam dicens. Quando per montem a bozea sumigabit veniet finis babilonis. quando prope

luc ignis ardebit. finis erit vniuersae terre quando ad partem northi aque decurrerint. reuertetur populus ad terram suam. Quod si fuerint sanguine erunt homicidia belial in vniuersa terra.

Decimo. Caplm. xvi.

Est mortem da-

rii mediocris monarchiam tenuit orietis. cuius sedem posuit apud persas. licet regnum medorum maius esset et honorabilius. eo quod perse eum sublimauerat in regem. Iste fuit nepos darii ex sorore. nepos quoque asti agis ex filia. Porro astiages vnicam habuit filiam. et vidit somnium quod de genitalibus filie orietis batur vitis que totam occupabat asiam. et accipit a conectoribus se habiturum nepotem ex filia qui dominus esset asie et ipsum deiceret a regno. Quod timens dedit filiam suam vxorem militi plebeo. ne filius ex ea nasceretur nobilis et potens. Preterea filiam pregnantem abscluit. et natum ex ea filium cuiusdam participi archanoz tradidit occidendum. Qui credens regnum transire ad filiam suam. filium eius veritus est occidere. et vni de pastribus regis tradidit paruulum exponendum in nemore. Qui cum exposuisset eum. et id indicasset vxori. que in diebus illis pepererat. superplicauit ei mulier ut paruulum deferret ei alendum. et proprium filium pro eo exponeret. Cumque redisset pastor ad puerum. inuenit canem prebentem et vbera. et a feris et auibus defendente. Cumque tulisset eum ad vxorem alluxit ei tanquam diu notum. vocauitque puerum spartacum. id est. catulum. Spartos enim perforce canem sonat. Qui cum esset grandiusculus a pueris ludentibus factus est rex eorum. et contumaces et inobedientes sibi grauiter affligebat. Quod grauiter ferentes patres eorum verbum detulerunt ad regem de filio pastoris. Quem cum aduocasset rex. et argueret eum quod pueros plagasset. ille intrepidus se ut regem fecisse respondit. Et ammiratus rex et quedam signa generis sui in eo esse deprehendens. ascito pastore secretus veritatem rei agnouit. Veruntamen timor eius de nepote mitigatus est: estimans quod verbum conectorum de regno impletum esset in regno puerozum. et eidem cui prius commiserat occidendum. commisit alendum

non iudicās tamē esse nisi pastoris filiū. Filiū quidē illi secretarij sui clanculo dedit patri ad comedendū. qz nō obedierat ori eius. z post idipm indicauit ei. Factū est aut vt astiages traderet exercitū illi secretario ad hostes expugnādos. ipe vero resedit in mediā. Porro ille nō imemor malefici regis p̄suasit exercitū: vt spartacū regē perfidīs sibi eligeret. et cognominauit eū cyrū. qd interpretat heres. q. d. Licet reluctet astiages, hic est heres. Quo facto timēs astiages: dariū p̄ob: nū adoptauit sibi in filiū. z collecto exercitu p̄gressus est aduersus cyrū. z fugerūt perse. Ap̄ores autē eoz z matres egressē ad eos. z detectis posterioribz suis aiebāt. Vultis ne introire in vteros matz z renasci. Hoc pudore excitati perse acriter redierūt in hostes z victus est astiages. Cyrus aut magis exhibuit se illi nepotem qz victorē. Hā regnū yreanorū p̄cessit ei. Dariū p̄o tanqz fratri m̄ris sue tradidit regnū medoz. tū sub certa spe reuertēdi ad ipm.

De licētia redeundi data iudeis.
Caplm. XVII.

Itaqz cū vniuersum regnū deuolutū esset ad eū. in huius regni anno p̄mo suscitauit dominus spiritum ei. vt impleret verbū hieremie. Et dedit libertatē oibz iudeis qui erant in vniuerso regno suo z licentiā redeundi in iudeā. z edificandi domū dñi. Excitatus aut fuit ex verbis esaię. qui ante. cc. z. r. annos scripserat de ipso dñm dicentē. Christo meo dñs cuius apprehēdi dexterā subijciā gētes z regna. ipe reedificabit domū meā in hierusalē. Et ḡ hāc munificā scripturā impleverit. z scripturā libertatis z licentię traduxit in vniuersum regnū suū dicens. Quia regna terre dedit mihi dominus deus celī. credo hūc esse quē gēs israhel adorat. In hac eplā hortat est etiā iudeos vt ascēderēt in iudeā. z qui nollēt ascēdere inuaret ascēdentes in pecunia vestibz z iumentis. Porro clarissimi iudeoz habitabāt in babilonia. id est. in terra babilonis euerse. Babilon em̄ p̄prie nomē est ciuitatis. babilonia p̄o nomē regiōis. licet vñ p̄ altero sepe legatur. Inter eos zacharias natus in chaldaea iā prophetabat. Hic bñdixit salathiel i filio vocās eū zorobabel. qd interpretat magister babilōis quasi diceret. h erit magister captiuitatis babilonice. Ad huius p̄phete exhortationē p̄mū

surrexerūt viri iuda. vt ascēderent in hierusalē. postea p̄o viri beniamin z leuite. Porro p̄terea vt dicit ioseph. a iuda cognouit sunt iudei. Hēn nois p̄les fuerit cause Sugturim babel legif q a dedan q cognouit est in das dicit se iudei. Alibi q a iuda filio iacob. Alibi q a iuda machabeo. Porro ascēdunt i hierlm vñ i iudeā alios hortabāt. s̄ paucos i uenerūt q assentirēt eis. z p̄p̄ea tā i exhortatōe q̄ in apparatu tres annos cōpleuerūt. Igit i tercio anno cyri regressi sūt sub zorobabel duce. z iesu magno sacerdote adhortantibz eos zacharia p̄pheta. z aggeo iuvene sed nōdum p̄pheta. Erāt aut circiter. l. mīlia. Fuerūt em̄ d iudeis q̄draginta duo mīlia. z. cccc. z. lx. Reliqui p̄o erant serui z ancille z hoies generis p̄miscui. Et remissit cū eis cyrus parē vasoz dñi q̄nqz mīlia z q̄draginta. inter q̄ ponit iosephus refrigeratoriā q̄z vsūm nō legi. Ascēderūt etiā quidā cū eis: dicētes se esse de genere sacerdotū p̄pter emolimentū. Cūqz queres rent scripturā genealogie sue et nō inuenirēt. recepti sunt in ierlm. s̄ eieci sūt a sacerdotio reuersi sūt in hierusalē z in ciuitates iude.

De anno. lxx. Caplm. XVIII.

Hic est autē septuagesim⁹ relaxatōe captiuitatis quā p̄dixit hieremias. Hāc et hieronym⁹ p̄mū annū dicit cū fuisse septimū septime decadis. Itaqz tertio ann⁹ cyri fuit septuagesim⁹. cū consonat iosephus dicēs p̄mū anno impij cyri septuagesim⁹ cōcurrebat. id est. iminebat. De eodē legif in paralipomenon. Si q̄s euaserat gladiū. ductus in babilonē seruauit regi z filiis ei⁹ donec imperaret rex persaz. z cōpleret sermo hieremie z celebraret terra sabbata sua vsqz dū cōpleretur desolatiōis septuaginta anni. De eodem meminit daniel. anno p̄mo darij intellectū merū annoz vt cōplerent desolatiōis hierusalē. lxx. anni. Idipm plane p̄dixerat hieremias in eplā quā direxit ad trāsmigrationē. Cū ceperit inq̄t impleri. lxx. anni. visitabo z reduecam vos ad locū istū. Alibi tamē videt velle hieremias. q̄ ante euerisionē babilōis cōpleti eēt. vbi ait. Seruēt oēs gētes iste regi babilonis. lxx. annis. Cūqz cōpleti fuerint anni lxx. visitabo sup regē babilonis. z sup gentē istā inq̄tatē eoz. dicit dñs. z ponā terrā in solitudines sempiternas. Ex hac aut auctoritate

fabulant iudei vt supra dicim⁹ exultasse balthasar. z iunū fecisse. Hic aut loquit hieremias de. lxx. annis nō captiuitatis sed iniquitatis nabuchodonosor ex quo cepit opprimere finitimas natiōes. Huius opinionioni attestat african⁹ agēs de neemīa. z vicesimo anno regis artaxerxis dicēs. E o tpe regni persaz. c. xv. anni fuerūt euoluti captiuitatis aut hierusalē. c. lxxv. Eusebi⁹ tamē in libro cronicorū videt obloq̄ p̄dicti fm annū darij filij itaspis dicēs fuisse. lxx. fm auctoritatē zacharie. qui scdo anno darij scribēs audiuit virū stantem inter mīrta dicentē. Dñe exercitū vsqz quo nō misereberis hierlm z vrbū iuda quibz iratus es. Iste iā septuagesim⁹ est annus. z post pauca. Cū iesunaretis p̄ hos. lxx. annos. nūquid ieiunū ieiunastis mibi. Huius qz p̄sonat demēs i p̄mo stroma⁹ te dicēs. z p̄seuerauit vsqz ad scdm annū darij filij itaspis. Valde tūqz eusebi⁹ distinguere inter septuaginta annos captiuitatis. z. lxx. annos desolatiōis tēpli dicēs. Scdm nōnullos vsqz ad annū. xx. cū colligit omē tēpus captiuitatis anni. lxx. a tertio āno ioachim filij iosie. Porro fm alios os ab āno tredecimo iosie vsqz ad p̄mū annū cū colligit annū captiuitatis. lxx. desolatiōis p̄o tēpli sub dario rege cōplent anni lxx. Hoz opinio cōsonat glosa hiero. sup ezechielē. vbi agif de dormitōe sup latus dextrū dicēs. q̄ p̄mo anno cū fluxerant anni desolatiōis tēpli. lxx. Porro prior opinio de anno. lxx. magis certa est. z plurimū auctoritatibz sancta. Sola zacharie auctoritas nos mouet. Iste iā septuagesim⁹ est annus. quod forte determinari pōt. vt iā accipiat de p̄terito. q. d. lxx. ann⁹ iste not⁹. s̄. z famosus iā dñs ē. Forte dicit est i zacharia. lxx. ann⁹ nō captiuitatis. sed q̄ntē etatis. q̄ fm hebreos inchoauit anno. xxx. ante cū monarchiā.

De reedificatiōe tēpli. Caplm. XIX.

Porro in ano regressiōis in iudeā. p̄gregat⁹ est po-

pulus quasi vir vn⁹ in hierusalē. Et edificantes altare: collocauerūt illud sup bases suas. z obtulerūt sup illud holocausta dñō mane z vespere. Fecerūtqz solennitatē tabernaculorum. Unde p̄o habuerūt ignē nescimus. nisi forte ex calculis veteris altaris excusserint illum. Anno aut scdo. mēse scdo fecerūt fundamēta sup terrā. eleuauit p̄ls vocē in iubilatiōe. Porro quidā seniores qui viderāt tēplū p̄tēciulabāt voce magna. nec poterat q̄s cognoscere clamorē letantiū z plāctū eiulatiū. Porro samarite indignati impediēbāt man⁹ eoz. Cūqz p̄se impedire nō possent dederūt munera p̄ncipibz regis persaz. qui erāt positi sup terram. Qui pecunijs corrupti rediderūt eis vt impedirēt negligentiā edificatiōis. cū tñ ignozāte. Et adeo impediēbāt eos q̄ in. xxx. annis quibz cirus regnauit nō exererūt muros tēpli. nisi vsqz ad appodlatōz. Porro cirus cū percussisset cresum iuxta flumē alim. gētem lidoz bellicosissimā astute redegit in cōcordiā. Tradidit em̄ eis solennitates z ludos. p̄ceptis eis vt iusibz comessationibz z amplexibz vacaret. quasi benignitā i eos ostēdens. Et in hūc modū eos euitauit. z q̄s bello nō poterat p̄ libidinē expugnauit. Postea p̄o transgressus araxem a regina massagetaz thamarī victus z occisus est. Que caput eius p̄cessum in vtrē plenū sanguine humano. p̄ijciens insultādo dixit. Satiā te sanguine quē sisti.

Incidentia.

In dieb⁹ cū septim⁹ rex romanorū tarquinus supb⁹. qui causa tarquinij iunioris filij sui qui lucretiā corrupat. a regno expulsus ē. Hic genera tormentorū excogitauit. vincula thureas. fustes. latumias. carceres. compedes. catenas. exilia. metalla.

Decambise.
Caplm. XX.

Dixit **Ciro** post
anos sui regni, successit ei filius eius
Cambyses. et apud esdras artaxerxes
vassuerus. In historia vero iudith propter ma-
liciam suam vocat nabuchodonosor. Tunc princi-
pes terre qui impediunt
hebreos. s. reudethle. Cambyses adhuc vi-
uit pie. xij. annis re-
gnavit. Et oim acciderunt. Et
alii qui iudicabant sira et
phenice et oes regiones
ultra eufratem scripserunt
cambise regi. et iudei
reedificabant hierusalem urbem pessimam et semper
regibus psaz rebellant. et templum ad similitudinem ca-
stri. quod ob rebellionem pridem destructa fuerat. quod
bus reedificari statim negaret regi tributa et an-
nonas. nec etiam pateret regi transitum in sira. Hec
autem dicebant se commemorare ei. quod non imitatores
erant salis. i. ois adimere quod in palacio eius come-
derat. quasi propter beneficia eis collata consulentes ut
incederet hebreis reedificationem. Quibus acquiescens
Cambyses potenter incedit eam per eplias.
Tunc inmensum est opus dei in hierusalem usque ad se-
culum annu danti. Porro sub cambise factus est
quod in historia iudith legitur.

Sequuntur tituli capitulorum in histo-
riam iudith.

De iudith.	cap. i.
De duobus magis et dario filio itaspis.	cap. ii.
De consummatione templi et zacharia et ag- geo.	cap. iii.
De perse.	cap. liij.
De artaxerxe et esdra.	cap. v.
De neemias.	cap. vi.
De reedificatione hierusalem.	cap. vii.
De inuentione ignis.	cap. viij.
De observatione tabernaculorum.	cap. ix.
De dedicatione muri et obitu neemie.	cap. x.

In ipse historia iudith. Caplm. i.

Hinc histori-
am transtulit hiero. ad persi-
tionem pauli et eustochii de
chaleo in latinum. Hic li-
ber apud hebreos inter hi-
storias computatur et in agio-
grapha quod dicit hiero. in prologo qui sic in-

choat. Viginti et duas litteras etc. Si ergo in
prologo super iudith alibi legitur inter apocri-
fa. viciu est scriptoris. quod in ipso titulo depre-
hendi potest. que sinodus nicena in numero
sanctarum scripturarum recepit. Transtulit autem
cum propter varias et corruptas editiones magis
sensum ex sensu. quam verbum ex verbo sequens.
Dixit itaque ciro quidam arfaxat medus in
echbatanis surrexit. et reparavit eam. et mun-
uit eam inerpugnabiliter. quasdam partes me-
die sibi percilians. ut tandem toti medie impera-
ret. Nabuchodonosor vero rex assiriorum qui re-
gnabat in ninive anno. xij. regni sui obtinuit
arfaxat in campo rogauit. qui est inter eufratem
et tigrim. Hic est cambyses cui adhuc parvis
uens ninive et regnum assiriorum accessit. et nabu-
chodonosor cognominavit. Hic mortuo pa-
tre duodecimum illius regni annum agebat. Nam
in regno monarchie non nisi octo annis regna-
uit. Qui postquam factus est monarchus: exalta-
tum est cor eius. Et misit ad omnes qui habu-
erant in ciliicia et dama-
sco et libano. et carme-
lo. galilea. et samaria. et
usque in hierusalem. exigens
ab eis tributa lege ge-
nitorum quam patres sui. Qui
omnes uno animo con-
traxerunt. Tunc iratus
rex iuravit per thronum
suum quod defenderet se de omnibus. Igilur anno. xij.
regni sui precepit holoferni principi militie ut
egredere ad regiones illas. et nulli hominum
vel munitionum parceret oculis eius. Qui egres-
sus est cum exercitu: et operuerunt faciem terre si-
cut locuste. Qui cum vastasset ciliicia. et mesopo-
tamiam et mediam: miserunt ad eum principes
provinciarum dicentes. Desinat indignatio tua
circa nos. Veni nobis pacificus et vtere ser-
vicio nostro sicut placuerit tibi. Et descendit
de montibus cum virtute magna. et obtinuit om-
nes ciuitates et destruxit eas. et oes deos ter-
re exterminavit. Sic enim preceperat nabuchod-
onosor. ut ipse solus deus diceretur ab his na-
tionibus que potuissent holoferni potentia sub-
iugari. Et audientes filii israel timuerunt valde
ne similia faceret in hierusalem: et in sanctuario
dei. et miserunt in terminos terre per quos pote-
rat iter esse in hierusalem. et munierunt angusta
viarum. et humiliaverunt se coram domino ad exhorta-
tionem beliacum sacerdotis filii ielui. filii iose-

phat. vel forte alterius. quem ipse ieluis circum-
tebat ad exhortationem filiorum israel in montibus
Et operuerunt sacerdotes altare domini ciliicio. et
ipsi in cinere et ciliicio offerebant holocausta. et
clamabant ad dominum. Fundaturus est holoferni
et filii israel conclusissent: et vocauit duces amo-
ni et moab dicentes. Quis est populus iste qui monta-
na obsidet. aut que est virtus eorum. Tunc achior
dux filiorum amon respondit. replicans ei quod prius
mo venisset populus iste de caldea per mesopotamiam
in terram chanaan. Cumque descendissent in
egyptum. reduxerat eos deus eorum in terram promissam.
Qui cum placatus erat eis nemo poterat
eis resistere. cum vero irritabatur eum flagellabat eos.
quod de eorum erat odium iniquitatem. Flup autem re-
duxerat eos in hierusalem de seruitute nabucho-
donosor. cui tradiderat eos propter peccata sua. et
nunc obtinuit montana etc. Et addidit achior.
Persecutare si de eorum offensum est eis. et po-
teris eos expugnare. alioquin non pualebis
eis. Et iratus holofernes dixit. Ut ostendas
tibi quod non est deus nisi
nabuchodonosor. et hac hora
populo illorum sociaberis:
ut cum illis pariter pere-
as. Tunc precepit holo-
fernes seruis suis. ut ducerent eum in bethullam
antequam castrametatus fuerat. Cumque traheretur eum.
fundibularij egressi sunt aduersus eos. Et tim-
mentes ligauerunt achior ad arborem. et recesserunt.
Fundibularij vero solucentes eum. statuerunt eum
in medio seniorum et populi. Disserunt quidem de
hierusalem in bethullam duos sacerdotes. et princi-
pem ozias de tribu symeon. Cumque exposuisset
eis achior quare transmissus esset ab holoferne
ne ad eos. recepit eum ozias in domum suam. Fa-
ctum est autem ut holofernes inueniret ductum aquam
in quod influebat ciuitatem per auculas que ebibe-
bant aquam de alueo. et per
latentes rimulas aquam
cuius interrupto aqua-
ctu abtulit eis aquas.
Erant autem non longe a mu-
ris fonticuli: quibus cum
ues furtim utebantur ad
refocillandum potius quam
ad bibendum. Et dixerunt amonites ad holofernem.
Si vis eos obtinere sine bello et sangui-
ne. appone fontibus custodes. Et apposuit. et de-
fecit aqua de cisternis post. etc. etc. Et clama-

uit populus ad eos qui venerant de hierusalem
Iudicet dominus inter nos et vos. Velle erat no-
bis seruire holoferni quam sibi perire. Et dixerunt
sacerdotes. Sustineamus adhuc per aliquod di-
es. si forte faciet deus nobiscum misericordiam
Erat autem in ciuitate iudith vidua triu annis
mulier pulchra nimis: sed casta: de tribu ruben.
que accitos sacerdotes reprehendit eo quod tem-
ptassent dominum. et terminum dierum imposuissent
misericordie eius. Et ait ad eos. Opus dei factum
est sum. quod non indicabo vobis. State hac
nocte ad portas ciuitatis et ozias vobiscum ut
egrediar per manum vestram. Cumque illi abissent: ora-
uit ad dominum dicens. Domine deus patris mei syme-
on: qui dedisti illi gladium in alienigenas dis-
rumpere manum ancille tue. Nec comedauit factum
simeonis quod detestatus est iacob. sed visionem
factam a domino per manus impij. Cumque orasset la-
uit se et vixit mirro optimo et induit se vestibus
locuditatis sue. et vocauit abram suam. id
est ancillam. Vel proprium nomen est ancille. Et
imposuit scapule eius ascopam vini. et vas olei
et potentiam et lapides. et cibum oleribus confectum. et
panes et caseum et puerum est. Et ammirati sunt
sacerdotes pulchritudinem eius. et orauerunt pro
ea. Cumque descenderet monte tenuerunt eam ex-
ploratores. et duxerunt eam ad tabernaculum holo-
fernes. qui statim captus est in oculis suis.
Sedebat autem holofernes in canopeo purpu-
ra et auro et gemis contexto. hoc est sericum retu-
culum muscarum. dictumque sic a canopo oppido egypti
in quo inuentum est. Alij dicunt conopeus
quoniam instar conii a lato ascendit in acutum.
Et dixerunt assirij. Quis preueniet populum he-
breorum qui tam pulchras mulieres habet. ut
pro his merito pugnemus contra eos. Cumque ad-
orasset iudith dixit ad eum holofernes. Tur-
placuit tibi ut ad nos venires. Que respondit
Certum est quod in perditionem ibit populus noster. gra-
uiter enim offendit deum suum. Vasa enim domini im-
pendit per victualibus alienigenis. Insup ordi-
nant ut bibant sanguinem pecorum suorum. quem lex
dei omnino prohibet gustari. Nam et fame et siti
iam inter mortuos computantur. Et misit me do-
minus hec ipse annunciare tibi. qui dicit michi
quando reddet eis peccatum suum. et tunc veniens
introducatur usque in hierusalem. et habebis om-
nem populum sicut oues quibus non est pastor. Et
ait holofernes. Si fecerit michi hec deus tuus
erit et deus meus. id est. in numero deorum meo-
rum habebit eum. et tu magna eris in domo na-

buchodonosor. Et fecit eā introductū ubi erāt
positi thesauri eius. Cūq; disponeret qđ dā
ret ei de pūto suo aut iudith. Ex his q; meū
detuli māducabo. ne veniat super me ira dei.
Cui holofernes. Cū defuerint ista quid facie
mus tibi. Que rñdit. Quet aia tua qm nō ex
pēdet oīa hec āilla tua donec faciat de? i ma
nu mea hec q; cogitauit. Peritq; sibi dāri co
piā egrediēdi foras nocte ad adorandū deū
suum. Et ita p tridū noctib; exibat et bapti
sabat se in aquis. et orabat deū israel. Quarto
die fecit holofernes ce
naz seruū suū. et dicit
ad vagao eunuchum.
Persuade hebreē illi
ut spōte p̄sentiat mibi
Fedū est em apđ assi
rios ut mulier illudēs
viro imunis trāseat ab
eo. Et ait ad eā vagao
Nō vereat bona intra
re ad dñm meū. Que rñdit. Quicqd illi pla
cuerit hoc mibi erit optimū omnib; dieb; vi
te mee. Et cū ornasset se. stetit ante faciē holo
fernis. Qui locūdu factus est. bibitq; vinū
quantū nunq; biberat in vita sua. Et cū sero
esset festinauerūt serui ad hospitia sua. et erat
iudith sola i cubiculo. Porro holofernes la
cebat in lecto nūmā ebrietate sopitus. Dicit
q; iudith puelle sue ut staret foras ad ostiū et
obseruaret. et orauit cū lachrymis dicens. Cō
firma me dñe de? israel et respice in hac hora
ad opa manū mearū
Et soluit pugiones de
colūna que erat ad ca
put lecti. et pcuties bis
cernicē abscidit caput
ei. et tradidit illō abre
sue. et tollens conopeū egressa est. Cūq; ve
nisset ad portā ciuitat; clamauit. Aperite. qz
nobiscū est deus qui fecit virtutē in israel. Et
occurrerūt ei omnes a minimo vsq; ad maxi
mū cū luminarib; et pferēs caput holofernis
et conopeū ait. Cōfitemini dño qui dedit no
bis victoriā in manu mea. et reduxit me ima
culatam. Et vocatus est achior. et viso capite
holofernis p pauore cecidit in terrā. sed resū
pto sp̄ritu adorauit iudith. Que dicit ad po
pulum. Suspēdite hoc caput sup muros. et
diluculo facite impetū in hostes. qui turbati
pro nece dñi sui vertent in fugā. Tūc achior

Sille p̄bū habes i
luca. ca. xj. vbi legi
pharise quidā iui
tasse dñm ad pran
diū. pharise aut ce
pit in se reputās di
cere. qre nō baptiza
tus ēet añ prandiū.

Cutellū magnū q;
ibat accinctus i; in
trās lecticā appende
rat ad columnā.

circūcidit carnem prepuciū sui. et appositus est
ad populū israel. Distiq; ozlas nūcios p ch
uitates iude. ut egredierent post eos. Porro
egressi sunt hebrei mane. et dixerunt assiri. E
gressi sunt mures de cauernis suis. Lūq; in
trasset vagao ut excitaret holofernē. vidit ca
daver sine capite. Et ingressus tabernaculū
iudith nō inuenit eā. Et exclamauit ad popu
lum. Una mulier hebreā fecit confusione in
domo nabuchodonosor. Ecce caput holofe
rnis nō est cū eo. Et turbati sunt valde fuge
sidiū querentes. Et insecuti sunt eos filij is
rael. et pculserunt eos vsq; ad extremitates fi
nium suoz. Per dies aut triginta vix collecta
sunt spolia assirioz et vniuersa que peculiarita
holofernis erant dederūt iudith. Joachi au
tem summ? pontifex venit de hierusalē cū vni
uersis p̄byteris ad videndū eam. et benedix
erunt ei. Tūc cantauit iudith canticū domū
no dicens. Incipite dño i timpanis et. Sup
per hoc canticū inuenies qđ dicit hīero. sup
psalmū. Dñe deus noster. Quia cū in hebreo
legitur nomen dñi geminātū sicut hic. Ado
nay dñe deus. Prīmū est tetragrammaton.
scdm pō nomen domi
ni cōmūe. In fine can
ticū pphetauit de die iu
dicij dicens. Dñs om
nipotēs in die iudicij
visitabit suos et vindī
cabit impios ut vranf
i sempitēns. Post hec
ascēdit iudith in hieru
salē cū populo. et obtu
lerunt dño vota et res
p̄missiones suas. Por
ro iudith vniuersa vasa bellicosa holofernis
et conopeū obtulit in anathema obliuiscōis. et
solennizauit omnis populus. Et die hanc in
numero sanctorū dierū receperunt vocantes
cambisem fm nabuchodonosor. Et rediit iu
dith filia merari rubente in bethuliā. Ex ma
tre fuit de tribu simeō. et fuit in viduitate om
nib; dieb; vite sue. Et cōpletis. cy. ānis mor
tua est et sepulta cū viro suo manasse. et dimi
sit abram suā liberā. et planxit eam omnis po
pulus septē dieb; Porro cambises ingressus
est egyptū et vastauit eam. et abominatus res
ligionē eius et ceremonias: templa depoluit.
et edificauit babilonē in egypto. Lūq; reuer
teretur ab egypto egrotabat. et ferebat ceruicē

Tetragrammaton. id
est. quattuor litterarū.
Jo. the. rau.
het. Sed his litte
ris nō representāt ele
mēta illa. que d b̄s
debet representari
sicut nos per. t. qñ
q; representamus so
num.

et regi. Et mortuus est in damasco.
De duob; magis et dario filio itaspis.
Caplm. II.

P vnus de septē magis qui iudicabāt
regnū persarū crineides nocte obti
nuit regnū persarū. ducens panthei filiā
cambise in vxorē. simulans se nō velle sibi re
gnare. sed conseruare regnū mergi fratri cam
bise. quia puer erat. Hunc tamē mergū cam
bises prius occiderat in penetralib; tēpli. so
lo isto crineide cōscio hui? sacrilegij et parrici
dij. Lūq; post septē menses regni sui moroz
retur crineides substituit sibi fratrē iuuenē ele
gantem forma et virib; dicens. hunc esse mer
gum cyri filium. et cambise fratrē. Hec aut oc
cultatio regū de facili fieri potuit in perfide.
quia ad regē nullus fesse intrabat preter do
mesticos eius. Unus aut de septē magis ce
pit illū habere suspectū. suspicās nō esse mer
gum. Hic magus inter p̄cubinas regis filiaz
habebat. qui secretius loquēs eū ea monuit
eam. ut de nocte attentius palparet caput re
gis. et dephenderet vtrūq; auriculas haberet.
Tūc em fratrē crineidis quondā sibi offensū
cambises mutlauit auribus. Lūq; puella
deprehendisset eum anres nō habere indicā
uit hoc patri. Qui cū reliquis magis hoc in
dicasset cōiurauerunt in eū. et occiderunt eum
et nō regnauerunt nisi p annū isti duo fratres
Porro septē magi cū tractarent inter se. quis
eorū duceret filiā regis et regnaret p eo. com
placuit eis ut tali vaticinio vnus ex eis elige
retur. Diluculo venitr̄ super equos soli in a
trio palacij ante fores templi. et cuius equus
prior hinnitū daret. fm oraculū deozū rex cō
stitueret. Erat vnus eoz dārius fili? itaspis.
qui secretius loquens cū custode equoz suo
rum mādauit ei ut in loco ad quē in crastino
cōuenire debebant equo suo de nocte suppo
neret equā. Quo facto cū in crastino septē ma
gi ad eundē locū deuenissent. statim ad eque
memoriā equus dārij hinnitū dedit. et sine
cunctatione in regem sublimatus est. et regna
uit anno. xxxix. regni persaz. Huic familiar
erat zorobabel. Cum em interdixisset cambi
ses reedificationē templi. ascendit ad eū zor
obabel. et p hui? dārij interuētū temptauit an
mū regis mutare s; nō potuit. et tūc persuasit
dario secretius. ut voueret votum deo israel.

q; si eum regem faceret. restauraret eius tem
plū et vniuersa vasa domini. que adhuc erant
penes regem persarū remitteret in hierusa
lem.

De consumatione templi et zacharia et ag
geo. Caplm. III.

C Am au dūset itaq; zorobabel hūc regna
re fiducialiter aggressus est reedifi
care templum aggeo et zacharia ex
hortantib; pplm. Qui predicabant deum eis
offensuz eo q; habitarent in domib; laqueat
is: et domus dñi esset desolata. Hoc autē
signum ire dei esse dicebāt q; seminabāt mul
tū et inferebant parū. Principes pō regis per
sarū qui erant trans flumen interdicebant
reedificationē. Cūq; respondissent seniores
iuda q; deus suus hoc eis preceperat: cui ne
phas est contradicere. placuit vtrūq; ut res
ad dārium referretur. Et ascendit zorobabel
cum nuncijs principum ad regem. et hono
ratus est ab eo supra q; speraret. Nam in cu
biculo regis dormiebat cum alijs duobus
cubicularijs. Porro dārius rex cenam exhib
uit satrapis persarū et prefectis indie et
ethiopiē et magistratib; cxxvij. puinciarū.
Eadem nocte expergefactus noctē ducebat
insomnem. et proposuit questionē tribus cu
stodibus corporis sui: quod de tribus forti
us videretur. rege scz vino et muliere. pmit
tens ei munera et honore qui sapientius res
ponderet. In crastinū coram satrapis et ma
gistratibus accesserunt illi tres. Et ait prim?
regem esse fortiorē cunctis. Cū enīz hō p̄fuit
ceteris animantibus rex p̄est homini et ad
nutum eius omnia fiunt. Secundus autem
pretulit vini fortitudinē. quia cum homo nō
p̄fuit ceteris nisi animi fortitudine vinū su
perat ipam animi fortitudinē. Zorobabel ve
ro mulierē fortiorē vtroq; asseruit. Nam et
regibus et eis qui vites plantant mulieres et
vitam cōferunt et alimoniam. et ad robur vsq;
perducunt. et pro mulieribus homines anī
mas ponere nō timent. Retulit quoq; se vī
disse cōcubinam cuiusdā regis alapas regi
imponentē. Cūq; illa risisset regem arriden
tem: et ea molesta regem molestati. Super
hec omnia vero veritatē dixit esse fortiorē q;
immutabilis est et sempiterna. Veritas em
dei omnia creauerat. et ad eius pudentiā oz
bis regebat et nil ei resistere poterat. Cūq;

omnes indicassent fortiorē omnibz esse veri-
tate, dixit rex ad zorobabel, vt peteret ab eo
qd veller. Et postulauit zorobabel fieri tēplū
reedificationē, et vasa dñi remitti in hierusalē.
Et gauisus est rex. Nā idipm meminit se vo-
uisse. Et scripsit p'ncipibz suis p' eplam trās
flumē, vt nullaten' impedirent iudeos, sed de
sumptibz reg' iuuaret eos dātes eis p' singu-
los dies hostias, similā, vinū et sal, vt offerāt
ea deo celī, et orēt p' vitā regis et filioz ei'. Et
addidit, Qui hāc mutauerit iussione tollat li-
gnū de domo ei', et p'figat in eo, dom' aut ei'
publice. Ego darius statui decretū qd stu-
diose impleri volo. Re-
misit quoqz dari' vasa
dñi p' manum zoroba-
bel. Qui reditu facies
p' caldeā p' tribulibz su-
is regis mādara pate-
fecit, et ascēderūt cū eo
mli' hierosolimā.

De eodē etiā hiero.
in qdā eplā dīc. Q
cū maximū et pulcer-
rimū p'gregasset ex-
ercitū, vna vice ascē-
dit cū paucis i tumu-
lū vt oēs cōspiceret
et cepit flere. Et cūz

quereret cur fletet, cū potius esset illi gauden-
dū sup tāto exercitu rēdit. Ideo flet, qz null'
istorū durabit vīnes post, c. annos, s. erūt om-
nes puluis et cinis. Igitur anno scdo darij
mese, vij, instabat operi et cōpleuerūt illd an-
no vij, darij, qui erat, cl. vij, regni psarū. fm qd
dictū est in euāgelio, cl. et, vij, annis edificatus
est tēplū. Id est, a prima licētia quā dedit ci-
rus redeundi et reedifi-

Hoc dixerūt iudei
qn dñs dicit. Soli-
mate tēplū hoc, et ste-
rū excitabo illud,

rus redeundi et reedifi-
cādi tēplū, vsqz ad, vij.
annū darij quo psum-
matū est tot anni fluxe-
rūt. Et mortu' est ag-
geus et sepult' iuxta sa-
cerdotū monumēta. Cōuenerūt aut filij isra-
el ad dedicationē tēplū et dedicauerūt illd mē-
se, xij, qui apd latinos marc' dīc. xij, die mē-
sis. Et hec est scda tēplū dedicatio vernalis.
Et celebrauerūt filij israhel phasē fm legē dñi
De archa p' quod vel qñ receperūt eā incertū
est. Sed si ver' est qd epiphani' dicit, eam vsqz
ad iudicij diē nō esse egressurā de latibulo
petre, certū est, qz hebrei instar prioris edifica-
uerūt alterā. Nā inter manubias, qz tulerūt
romani de iudea legunt translata archa dñi
candelabz et mēsa. Et

mortu' est zacharias i
senectute bōa, et sepul-
tus iuxta aggeū. Por-

Tres legūt tēplū de-
dicatōes, vna facta
a salomōe post con-

ro dari' cūz discessisset
ab eo egyptus mortu-
us est.

anno, xj, regni salomonis. Scda legūt hic fa-
cta in vere sub dario zorobabel auctore. De
tercia legūt q' facta fuerit p' iudā machabeum
qui deuicto antiocho epiphane dedicauit tē-
plum adeo imundatū et desolatū ab eo vt eti-
am frutices in eo pullulasse dicant. Et dicit
fuisse encensatū, xx, die decembris. Hec dedit
carlo stetit in posterum de qua dicit in euā-
gelio. Facta sunt encensa in hierosolimis et
hiems erat.

Incidentia.

Rome post exactos reges p'muz p'sules a
bruto esse ceperūt, et vit vsqz ad qntūdecimuz
lapidē roma tenebat i
peritū. Ino tribuni ple-
bis et dictatores et rur-
sum p'sules rē publicā
reperūt, vsqz ad iulīz
cesarē. Pitagoras mor-
tuus est rome, popul'
a patribz facta seditione discessit.

De perse.

Caplm. m.

Dixit dariū rex
us eius successit ei in regnū, q' pa-
terne voluntatis honorādo deu be-
res apparuit. Eo tpe pnceps fuit sacerdotum
eliasim sine ioachim filius iesu, et erat in iu-
dea cura rerū gerendarū penes sacerdotes, q'
prius sub regibz et iudicibz fuerat. Recepit au-
tem peres egyptū q' a
patre discesserat et gre-
ciā vastauit. De cuius
fortitudine mltā refert
grecoz historia. Sub
hoc dicit iosephus esdrā venisse in iudeā, sed
sub artaxerxe ipe dīc seipm venisse. Post per-
sem regnauit arthabanus mensibz septē.

Incidentia.

Eo tempore nat' ē socrates. Lapis habēs
formam caprinā in egeum mare de celo ce-
cidit.

De artaxerxe et esdra.

Caplm. v.

Dixit hec ar-
manus dictus est regnū persarum
obtinuit. Eo tpe esdras aaronita

artaxerxes,
qui et logi

legē succensam a caldeis reparauit. Flouos
quos apices litterarum excogitauit qui facti
liores ad scribendū fierent, et ad pronuncian-
dum, et p'pterea velox scriba dicit' est. Nec est
mirādū, si p' spiritū sanctū liberos repaui, cūz
plures in diebz nostris psalteriū et libzū hym-
noz et p'ses libros hmoi deletos scirēt repa-
rare. Addidit etiā quedā de suo sicut titulos
psalmoz, et plura que legunt in pentateuco.
Sicqz verisimile est quedā que supflua intel-
lexit ipsuz subtraxisse.

Tradūt etiāz quidam
modū scribendi a de-
stra in sinistra eum iu-
deis tradidisse cū pri'
ad modū arantiū scri-
pitarent. Unde et scriptura exaratio solet dī-
ci. Scribebant autē a sinistro cornu i dextrū
et a dextro redeūdo scri-
bebant i sinistro. For-
te per illū modū scri-
bendi p'figurauit spīri-
tus sanct' idipm quod
mō significat in missa
p' translationē libri de
dextra i sinistra. Por-
ro esdras inuenit gra-
tiā in oculis artaxer-
xis et petijt ab eo licen-
tiā ascendēdi in hieru-
salē, vt in lege quam re-
parauerat pplm suum
erudiret. Dedit ergo ei
rex licentiā redeundi, et
tradidit ei eplāz ad p'n-
cipes suos trans flumē, et ad custodes arche
publice, vt traderent esdre absqz mora quecū-
qz peteret ab eis vsqz ad argenti talēta centūz,
et ad frumenti choros, c. et ad batos olei, c. sal
p'o sine mēsa. Multos p'otēpli sacerdotes,
leuitas, cantores, sanitores, et natinneos, ab
omī vectigali tributo et annontis absoluit. De-
dit qz esdre prātem amouendi et p'stituēdi iu-
dices et p'sides trās flumen fm sapientiā su-
am, et puniēdi p'umaces, siue in mortē, siue i
exilium, siue in cōdemnationē substantie, vel
certe in carcerē. Hāc eplāz esdras legūt iudei
is in babilonia cōstitūtis. Exemplū p'o eius
misit ad filios israhel qui erant vltra montes
caspios, et venerunt de eis ad esdrā sacerdo-
tes et leuite de nathinneis, cc, xx. Et fuerūt cū

Quidam tradūt es-
dras fuisse iosedech
patrem iesu vel ma-
lachiam.

Hic significat q' fi-
des vnus dei q' pri-
us fuit i iudeis per
dextrā nūc quiescit
in gentibz p' sinistra
In fine reuertet ad
illos. Propter h' sci-
endū est, q' si vnum
tantū luminare sic i
missa proprie semp
debet esse in sinistra
ad significandū q'
lumen fidei mō tan-
tum quiescit in gen-
tibus.

eo mille, et, dcc. Et egressi sunt anno, vij, regis
artaxerxis de babilonia. p'mo die p'imi men-
sis, et conuenerūt ad flumē qui decurrit ad
auua. Iosephus dicit iuxta eufraten. Et po-
test esse auua flumius decurrens in eufraten,
vel eufratis riuulus. Et manserunt ibi tribus
diebus, et predicauit eis esdras ieiunū, vt af-
fligerent se corā domino, et peterent ab eo vlti-
tam rectā et securam. Erubuit em esdras pete-
re a rege ducatū in viā dicens. Van' dei no-
stri est sup omnes qui querunt eum. Et sepa-
rauit esdras de sacerdotibus, xij, quibus cō-
misit vasa dñi et munera que mittebat rex in
hierusalem et p'ncipes eius et populus. Et
venerunt in hierusalem mense quīrt. to, et silue-
runt tribz diebz. Quarta diē obtulerunt in do-
mū domini que secū tulerunt offerētes holo-
causta in gratiarū actionē, dederuntqz epistolas
lam regis ductibz trans flumē, qui honorauerunt
populū dei et domū dei. Tunc acces-
serunt ad esdrā p'ncipes israhel dicentes. Nō
est separatus populus israhel a populo terra-
rum. Tulerūt em de filiis suis sibi et filijs su-
is vxores. Vanus quoqz sacerdotū et p'ri-
ncipum et sacri seruoꝝ in hac inuenit transgres-
sione. Tūc scidit esdras vestimenta sua, et flet
et orans iacuit in terra vsqz ad sacrificium ve-
spertinū. Tūc accesserūt ad eū p'ncipes dī-
centes. Surge nūm est discernere quid aga-
mus. Vanus nostra erit tecū. Tūc adiura-
uit esdras sacerdotes, p'ncipes, et leuitas, vt
projicerent vniuersas vxores alienigenas, et
eos qui de eis nati erant. Et missa est vox ad
omnes filios trāsigratiōis, et puenerunt in
hierusalem in terciū diē mense nono qui de-
cembris apud latinos dicit', xx, diē mēsis. Et
surgens esdras criminabatur illos q' contra
legem dei semen sanctum cōmiscuerant semī-
ni incircūcisozum, et op' esse vt abijcerēt vxo-
res. Et respondit multitudo. Populus mul-
tus est, et tempus pluuie, et nō sustinem' stare
foras, et opus hoc non est diei vnus vel duo-
rum. Elige tibi p'ncipes et transi per vniuer-
sum israhel, et apud quoscūqz inuenieris mu-
lieres alienigenas, eijce eas incunctanter. Et
inuenite sunt in hierusalem p'imo apud filios
iesu filij iosedech et fratres eius, et statim eiecte
sunt. Nec em credēdū est iesum magnū sacer-
dotem habuisse alienigenā. Et q' vltus est za-
charias fordidis vestibz idutus ad filios ei'
referendum est. Vel quia cum pontifex esset

ipsum non arguebat. Id ipsum fecerunt per universum
isrl, et offerebat unusquisque apud quem inuenerat erat
beatus transgressio arietis per declinationem peccati.
De neemias. Caplm. VI.

Factum est in

anno vicesimo regis artaxerxis.
Erat pincerna regis neemias de filiis captiuitatis. Qui dum esset in iulias castro
audiuit pegrinos hebraice loquentes, et accedens
sciscitatus est ab eis de statu iudee et iherusalem, et accepit ab eis verbum esse sine muris, et
habitare in ea populum dei in afflictione. Nam
per dies sustinebant hostium impetus, et noctibus
intrabant latrunculi, et plateas implebant cadaueribus occisorum. Et fleuit neemias de cibum de
siderabile non gustauit, nocte et die clamans ad
dominum. Quibus staret in mensa et leuaret vinum regi,
apparuit quasi languidus ante eum. Et ait rex
Quare tristis es, quod ve malum later in corde tuo
Et respondit tremens. Quia ciuitas sepulchri
patrum meorum deserta est. Si bonum tibi videtur
mitte me et reedificabo eam. Et ait regina que
sedebat iuxta regem. Num reuerteris. Et constituit
ei tempus reuertendi. Fecit hic rex regina hester
ut quidam tradiderunt. Fecit in diebus esdras
historia illa occurrit. Non enim esdras in volumine
suo siluisset. Et dedit rex neemie epistolam
ad principes trans flumen. In qua mandauerat
de honore exhibendo neemie tanquam duci, et legato
missio a latere eius, et de impedimentis urbis
reedificande. Et misit cum eo principes militum
et equites, et transitum faciens per babiloniam, multos
de filiis captiuitatis secum reduxit et venit in
iherusalem, xxv. anno regis artaxerxis secundum iosephum.
Porro in iherusalem sumus erat sacerdos helisaphat
filius heliachim. Et siluit neemias tribus diebus, et nocte
resurgens cum paucis circuebat ruinas murorum,
considerans quantum reedificari possent. Quarto
die locutus est neemias ad multitudinem. Venite
reedificemus muros iherusalem et non sumus
vultus in opprobrium gentibus. Danus enim dei
nobiscum est, et verba regis que locutus est mihi.

De reedificatione iherusalem.
Caplm. VII.

Et surrexerunt sacerdotes et edificauerunt portam gregis.
Alia translatio habet edificauerunt portam
et probatam piscinam. Hec est porta iuxta templum
per quam inducebant greges ad offerendum.
Hec alibi turris gregis dicitur. Fuit autem altera
turris gregis in via bethleem, ubi iacob paupere
pecora sua et pastores vigilantes super gregem suum
viderunt multitudinem militie caelestis. Secundo
filius asanaa edificauerunt portam piscinam, et
statuerunt valuas eius et seras et vectes. Hec respicit
toppen et diapolim, per quam inferebatur copia
piscium. Hec secundum iosephum postea dicta est
porta dauid. Tercio edificauerunt portam veterem
pigmearum et aurifices. Vestigia enim istius erat
a diebus iehuse et melchisedech. Quarto portam
vallium, que sita in valle ducebat iosephat
edificauerunt filii zayloe. Quinto edificauit
portam sterquilinij micheas princeps vicus bethacarem.
Per hanc portam sordes ciuitatis effluebant
inundantibus fluuijs in torrentem cedron. Sexto
edificauit portam fontis princeps pagi maspha,
et muros piscine syloe. Muros autem inter portas
edificauit populus per viculos et ciuitates
unusquisque secundum possibilitatem suam.
Fecit te moueat si alia nomina portarum inuenias,
que forte in interiori muro facte sunt, cum
aliquae de predictis alia postea sortite sint
vocabula. Nam porta negotiatorum forte porta
gregis, in qua negotiatores ergasteria sua posuerant
ob templi viciniam. Sed et porta iudicaria
potuit esse porta vetus, quae in fronte ciuitatis
prior eminebat. Porta pro aquarum potuit
esse porta fontis. Porta pro equorum non fuit
porta ciuitatis sed statuta erat ante atria templi,
vsque ad quam ascendere in equis licitum erat.
Porro neemias cum suis instabat operi nec somno
ac cibo suauiter utebatur, sed sub necessitate.
Et consummatum est opus per annos duos et
quattuor menses, licet in multa angustia et
plurimis impedimentis. Primo enim finitimes
nationes in manu forti aggrediebantur eos.
Neemias pro media parte populi annam
tam statuit extra ciuitatem ut sustinerent
impetus aggredientium. Altera pro media pars
edificabat, una manu ponentes lapidem, altera
gladium tenentes. Porro secundum interuenit
impedimentum. Fames enim orta est in terra,
et obligauit se populus debito sub usuris,
sed et agros et vineas et oliueta vendere

compulsi sunt, tandem etiam filios et filias venundare
in seruos et ancillas. Et provocata multitudine
compulsi neemias diuites et magistratus remittere
usuras, et restituere vineas et seruos et agros
quos emerant, et excuties sinum suum dixit.
Sic excutiat deus orem virum qui non compulerit
verbum hoc. Et dixit vniuersa multitudo amen.
Ipe quoque annonas regi debebant condonauit.
Qui cum dux missus esset a rege, tamen annonas
que ducibus debebant non commisit a prima die
qua egressus est a rege, vsque dum rediit ad eum.
Praeterea tertium habuit impedimentum
quod principes trans flumen qui inuidebant ei
corruerunt muneribus quosdam seniores qui
erat in iherusalem ut eum morti traderet. Quod
cum nequireret, varijs eum terrebant rumoribus,
ut sic ab opere cessaret dicentes. Multi iura
uerunt aduersum te, vade et abscondere ab eis.
Rursumque aiebant. Domum est ad regem quod
velis rebellare, et facere te regem in iudea. Nolite
asperare dium tuum. Quibus multa fingerent in
hunc modum non preualuerunt, quia manus domini
erat cum eo.

De inuentione ignis. Caplm. VIII.

Postquam autem

edificatus est murus, quod rari erant habitantes
in iherusalem, precepit neemias ut clauderentur
porte ante solis occasum, nec aperirentur ante
calorem solis. Cumque immineret mensis
septimus qui fere totus apud eos sollemnis
est, conuenerunt in iherusalem quasi vir unus.
Et accepit neemias quod non habebat ignem de
sublimi, traditumque est ei a senioribus quod
hieremias in diebus captiuitatis absconderat
stipites altaris et prunas in inferioribus terre
in valle iosephat. Cumque venissent ad locum,
eruderauerunt puteum, et inuenerunt stipites
et prunas et aquam crassam, et tollentes ea
super struem lignorum, et hostias que erant
super altare plecerunt, et erupit ignis. Et
appellauit neemias hunc diem nephar quod
interpretatur purificatio. Alij dicunt nephthi.
Et orabant sacerdotes ionatha inchoante,
et ceteri respondentes. Fleemias quoque
speciale edidit orationem.

Nota quod hoc quod
dicitur magis factum
est sub neemias, scilicet
et orabant sacerdotes
ionatha inchoante

ante 22. Ro. ecclesia in quadam epistola in quodam
die ieiunij dicit factum tempore machabeorum
intitulans epistolam lectionem libri machabeorum,

qui fuerunt longe post neemiam, et ita videtur quod
dicitur primum esse ecclesie. Soluet ergo sic, quod
cum secundus liber machabeorum de quo sumitur
illa epistola non sit historie prosecutio, sed tantum
epistola quedam missa a iuda et senioribus ad
alios iudeos dispersos tantum a iuda illis dispersis,
et hoc factum notificat, et festiuitas non
uiter instituta celebranda mandata, non principaliter
enarrat.

De obseruatione tabernaculorum.

Caplm. IX.

Pro prima

giarum dixerunt esdre ut afferret librum legis,
et legeret coram populo. Stetitque esdras
super gradum ligneum quem fecerat ad loquendum
iuxta portam aquarum, id est portam atrij, secunda
erat luterus, et legit de mane vsque ad medium
diei. Leuite pro duodecim silentium faciebant in
populo. Flebat autem omnis populus, et dixit
ad eos esdras. Nolite tristari, quia sanctus dies
domini est, sed ite comedite pinguia, et bibite mulsum,
et date partes eis qui non preparauerunt sibi.
Cumque redissent in die secundum inuenerunt in lege
preceptum esse a domino ut habitarent filij israel
in tabernaculis mense septima in die solenni.
Et mandate esdra egressi sunt, et tulerunt frondes
olive et ligni pulcherrimi myrti et palmarum,
et fecerunt sibi tabernacula in atrijs et domatibus
suis, et in atrijs domus domini que non fecerant
a diebus ioseph filij nuni. Et obseruatum est
deinceps in israel vsque in hodiernum diem. Die
pro octaua fecerunt collectam iuxta ritum, ita
tuentes ut quisque daret tertiam partem sidi per
annum ad oleum et panes propositionis ad ligna
et sacrificia sempiterna, in diebus festis et per
peccato. Die pro vicesima materia, quia audiverat
in lege, amonites et moabites non intrabunt
ecclesiam dei: separauerunt ab ecclesia alienigenas,
et in mundatione sua statuerunt in crastinum
generale ieiunium, ut affligerent animas suas
homines et iumenta vsque ad pueros septuagesimales,
et conuenerunt octies ad audiendam legem,
quater in die et quater in nocte. Lectio
ne terminata, psternebat populus ad orandum
et fiebant preces super eum et tandem benedictio
sacerdotalis. Et his ut dicit beda: ecclesia
trahit exemplum. Nam et supra gradus legitur,
et leuite proclamationes faciunt in populo,
et octies conueniunt ad ecclesiam et si non penitus eo modo quo illi. Semel enim

In nocte surgim⁹ ad nocturnos. fm illd. De
dia nocte iugebā ad p̄tendū tibi zc. In die
p̄o septies psallim⁹. fm illud. septies i die lau
dem dicit tibi. Singulis aut horis legisti lectō
quā capitulare dicimus. postq̄ p̄sternit ad p̄
ces in dieb⁹ p̄fessis. z subdit oratio p̄ benedi
ctione.

De edificatione muri z obitu neemias.
Caplm. x.

Porro neemias

vidēs vrbē fere vacuā factā habi
tantib⁹. rogauit optimates vt ha
bitaret in hierusalē. z benedixit eis. q̄ se spon
te obrulerūt. Reliqua p̄o multitudo misit sor
tem z decimū caput fecit habitare in hierusa
lem. Post aliq̄d tēpus p̄gregati sunt in hieru
salē ad dedicationē muri. z ascenderūt sacer
dotes z leuite z cantores cū musicis instru
mentis z psallētes incedebāt p̄ murū. Esdras
p̄o p̄cedebat. neemias z optimates cū eo sup
alterā partē muri incedebāt psallētes. Reliq̄
p̄o multitudo sequebat⁹ eos sup terrā. z duce
bāt choros. His expletis rediit neemias ad
regē i p̄side anno sc̄dor. xxx. regni sui. Et mor
tuus est esdras i senectute venerāda z cū mul
ta liberalitate sepultus in hierusalē. Hūc q̄
dam hebreoz autumāt fuisse malachiā. Sed
malachias post regressum captiuitatis nat⁹
est in iudea in sophis. Quē q̄ vīte optime fu
it. z aspectu decor⁹ p̄l's appellauit malachiā. id
est angelū. Tradit etia q̄ q̄ p̄betice dicebat
eadē die angel⁹ dei apparēs iterabat. Et mor
tuus est dū adhuc iuuenis esset. z sepultus i
agro suo. Porro circa finē dierū suoz rediit
neemias in hierusalē ex beneplacito regis. et
intellexit mala q̄ fiebāt in ea. Sacerdotes nā
q̄ in dieb⁹ vicis sue nō habitabant in gazo
philacijs circa tēplū. sed in domib⁹ p̄p̄is cū
omni domo sua. z custodiā vasoꝝ dñi posue
rant in domib⁹ sequestratis a tēplo. Et edifi
cauit de p̄rio gazo philacia in quib⁹ excuba
bāt sacerdotes. z reponēbāt vasa. Preterea i
uenit p̄lm calcantes torcularia in sabbato. et
inferētes in hierusalē vinū z vuas ficus z om
ne onus. Sētes q̄z inferebāt pisces z venalia
z vendebāt in sabbatis filijs iuda. Et obiur
gauit optimates dicēs. Cur p̄phanatis diem
sabbati z inducitis irā dei sup israel. z sup ci
uitatē hāc. Et adiurauit eos de custodiā sab
bati. z p̄cepit claudi portas in sabbato. ne in

trarent negociatores. z manserūt extra hie
usalē semel z bis. Et p̄testat⁹ est eos neemias.
q̄ si deinceps veniret manū mitteret in eos. z
recesserūt. Et fecit neemias in hierusalē bibl
othecā p̄gregās libros de regib⁹ z libros pro
phetaz. z dauid. z eplās regū. z de donarijs
z p̄ his omnib⁹ q̄ fecerat orauit neemias ad
deū dicēs. Memō mel deus me⁹ in bonū.
Hucusq̄ sumpta est series historie ab annal
bus hebreoz p̄ter hester. Que p̄o post h̄ ap̄d
iudeos gesta sūt. de scriptis ioseph z affrica
ni exhibent. z de libro machabeoz. quē quis
dā ab hebreis scriptū autumāt. quidā a grec⁹
Et mortuus est neemias vīr benign⁹ z sepul
tus iuxta murū quē edificauerat. Post artax
ersem regnauit perses duob⁹ mensibus. post
quē sogodan⁹ mensib⁹. viij. Post quē regna
uit darius cognomēto nothus sub quo egyp
tus recessit a persis.

Incidentia.

Ea etate solis defectio facta est. et ignis de
ethna erupit. plato nat⁹ est. ypo crates medic⁹
claruit. dionysius in sicilia tyrannidē exercuit.
Post dariū regnauit artaxerxes. qui cognomē
minat⁹ est mennon. darij z parasitidis filius.
Hic ab hebreis dicit⁹ assuerus. Sub h̄ histo
ria hester cōscripta est.

Sequuntur tituli capitulorum in his
historiam hester.

De hester.	cap. i.
De ocho.	cap. ii.
De dario filio arsamī.	cap. iii.
De alexandro.	cap. iij.
De reclusionē decem tribuū z morte alexan dri.	cap. v.
De ptholomeo sorber.	cap. vi.
De ptholomeo philadelpho.	cap. vii.
De euergete.	cap. viij.
De philapatore.	cap. ix.
De seleuco.	cap. x.
De antiocho epiphane.	cap. xi.

Incipit historia libri hester.

Caplm. i.

Hby hester

translulit hieronymus ad
petitionem pauli z custo
chij de hebreo in latinū. et
quia in greco corrupt⁹ erat

per varias editiōes. reuelauit eū de archiuis
hebreoz. z diligēter trāstulit de verbo ad ver
bū. Regnauit assuerus ab india vsq̄ ad ethi
opiā sup. c. xxvij. puincias. z erat in suis ciui
tate solū regni eius. Tertio igit anno impe
rij sui fecit grande p̄uiciū ciuitis p̄ncipibus
suis. z inclitis p̄uiciāz corā se. c. z lxx. dieb⁹ i
domo illa mirabili. de qua legitur in historia
alexandri. cuius colūne erant argenteae. tectū
instar firmamenti cōcameratū habens gem
mas diuersi coloris. in figurā siderū z signo
rum dispositas. Post hos dies cōuiuij inui
tauit omnē populū qui erat in suis. z discū
buerunt extra domū septē diebus in vestibulo
orti deliciarū. In orto erat vinea habens
vites argenteas. z palmites aureos z botros
et varietate gemmarū distinctos. Sup cōui
uantes extensa erāt tentoria. que appendeban
tur columnis argenteis z marmoreis. ebur
neis circulis. inserta funib⁹ bislinis atq̄ pur
pureis. Lectuli quoq̄ aurei z argentei dispo
siti erāt sup pauimentū. smaragdino z pario
strati lapide. Bibebāt autē omēs in aureis
poculis vinū p̄cipuū z abundans. nec erat
qui nolentes cogeret ad bibendū. licet id mo
ris esset apud persas. Vasthi quoq̄ regia fe
cit cōuiuiū feminariū in palacio regis. Die au
tem septimo cū rex incaluisse mero p̄cepit se
prem eunuchis vt introduceret reginā in de
core suo. vt ostenderet omnib⁹ pulchritudinē
illius. Que ad imperiū regis venire p̄tempfit.
Et iratus rex quesitū a septē sapientib⁹ q̄ vī
debant faciē eius cui sentētie vasthi subiace
ret. Et respondit manuchā. Non lesit te solū
vasthi. s; z omnes viros regni tui. Nam eius
exemplo mulieres paruipendent imperia vi
roꝝ. Egrediat⁹ autē edictū a facie tua vt
vltra vasthi nō igrediat⁹ ad regem. sed alte
ra melior regnet pro ea. Et exijt edictū in om
nes p̄uincias per epistolam regis. Et dice
runt pueri regis ad eū. Querantur regi puel
le virgines speciose. z tradantur aggeo eunu
cho ad custodiā. z accipiant mundū mulie
brem. id est. vestes. z cultus. z ornatus. Unō
et ministrōs talū mundiburdos vocamus.
et quecunq̄ oculis regis placuerit regnet. p
vasthi. Placuit fmo regi. z iussit fieri. Erat
tunc in suis iudeus vocabulo mardoche⁹. s
tribū gemini. qui descenderat de transmigra
tione iechonie. Hic erat nutritius filie fratris
edisse. que z hester vocabatur. quam orbatāz

vtroq̄ parente mardocheus adoptauerat in
filiam. Hec inter ceteras tradita est eunuchō
nec indicauit populū suū. Sic em̄ mandane
rat ei mardocheus. et inuenit gratiam in ocu
lis eunuchi. z accelerauit ei cultum muliebrem
et dedit ei septem puellas. vt eam ornarent et
excolerent. Porro virgines p̄ sex menses vī
gebantur oleo mirtino. z alijs sex quibusdā
pigmentis z aromatibus vtebantur. vt post
annū ingrederentur ad regē. z que vespere in
trabat egrediebatur mane. nec poterat redire
nisi rex ex nomine iussisset eam venire. Mar
docheus autē versabatur in vestibulo dom⁹
regie curam agens salutis filie. Tandem insta
bat dies quo hester filia abiel intrare debebat
ad regem. nec quesitū ab aggeo cultū mulie
brem. sed posuit in voluntate eius qui teneba
tur puellis dare quecunq̄ petissent. Et intra
uit ad regem anno septimo regni ipsius mēse
x. qui hebraice dicitur thebet. latine ianuari
us. z inuenit gratiam apud regem. z fecit eaz
regnare pro vasthi. Et celebrauit nuptias p
mensem. et mandauit per eos qui aggari di
cuntur. id est. cursores requirē in vniuerso re
gno per tempus nuptiarum. Mardocheus
autē qui frequētius morabatur in babilonia
vnde z adducta fuerat hester. trāstulit se in su
sis. Eo tēpore irati sunt regi duo eunuchi sa
nitores. z machinabantur vt occiderent regē
Quod non latuit mardocheum. z indicauit
hester. z illa ex nomine mardochei detulit ad
regem. Quesitumq̄ est et inuentū. z appēsi sūt
in patibulo. Et traditū est coram rege in
annalibus. in quibus reges accidentia tem
poris sui redigebant. Post hec assuerus exal
tauit aman amalechiten q̄ erat de stirpe agag
quem samuel trucidauit. et adorabāt eum ser
ui regis. p̄ter mardocheum. qui propter pa
trias leges coram eo genu non flectebat.
Quod attendens aman indignatus est. et ac
cipiens eum hebreum esse ait. Perse liberi fle
ctunt genua. hic autē seruus dedignatur. Et
disposuit perdere iudeos qui erant in regno
assueri. veteri motus odio. quia iudei deleue
rant amalechitas. Duodecimo itaq̄ anno re
gni assueri. mense p̄mo missa est soꝝ in vī
nam que hebraice dicitur phur coram aman
quo die et quo mense gens iudeoz debe
ret interfici. et exiit mensis duodecim⁹. Tūc
ait aman ad regem. Interest regi seruare pa
cem. Nouerca autē pacis est dissimilitudo.

nō assurrexisset sibi indignat⁹ est, ⁊ cōuocans
uxorē ⁊ amicos ep̄posuit eis omnē gloriā suā
am. addēs q̄ eū solū cum rege hester vocatū
ad puiliū. Verūtamen se nihil habere repu-
tabat dū viueret mardoche⁹. Et dixerunt ei,
Iube parari trabē, l. cubitoꝝ, ⁊ suggere regi,
vt appendat mardocheus in ea, vt sic eas let⁹
cū rege ad puiliū. Et iussit parari crucē. No-
crē illā rex duxit infomnē, ⁊ iussit sibi legi an-
nales. Et ventū est ad locū vbi scriptū erat q̄
mardoche⁹ nūciauerat ei facinus eunuchozū
Et ait rex, Quid honoris p̄secut⁹ est mardo-
che⁹ p̄ hac fide. Et dixerūt ei, Nihil. Et ques-
siuit rex quis esset in atrio. Et dixerunt pueri
aman. Ip̄e em̄ intrauerat, vt suggereret regi
de morte mardochei. Cūq; vocatus intrasset
aman, dixit rex ad eum, Quid debet fieri viro
quē rex vult honorari. Quis cogitans p̄ se di-
ctum esse rīdit. Debet indui stola regia ⁊ co-
ronari diademate, ⁊ sedere sup equū regis, et
p̄imus de p̄ncipibz teneat equū, ⁊ p̄ ciuitas-
tem incedēs clamet. Sic honorabit quē rex
voluerit honorare. Dixitq; ei rex, Festina et
fac vt locut⁹ es mardocheo. Laue ne q̄cūq;
his que locut⁹ es p̄mittas. Et fecit aman
mardocheo vt locutus fuerat. Quis p̄? ren-
tebat putās sibi illud ab aman, sed cognita
veritate p̄sensit. Et rediit mardoche⁹ ad fores
palaciū. Aman p̄o festinabat in domū lugēs
⁊ operto capite. Et dixerūt ei amici ei⁹, Si d̄
semine iudeoz est mardoche⁹ ante quē cades
re cepisti nō poteris ei resistere sed cades. Et
ecce nūci⁹ regis cōpellebāt eū intrare, ⁊ intra-
uit cū rege ad puiliū. Et ait rex, Pete qd vls
hester. Que rīdit. Dona mihi animā meaz et
populū meū ne peream⁹. Vtina in seruos ve-
nūdaremur ⁊ gemēs tacerē. Et ait rex, Quis
est q̄ hec audeat facere. Que rīdit. Hostis no-
ster est iste aman. Qd ille audiens obstupuit.
Rex autē iratus surrexit ⁊ intrauit in ortum.
aman p̄o supplicabat regine p̄ aīa sua. Cūq;
reuerſus esset rex, reperit aman corruisse sup
lectulū in quo facebat hester, ⁊ ait. Et nā regis
nā vult opprimere me p̄sente Et dixit arborea
eunuchus. En lignum qd parauerat mardo-
cheo stat in domo aman. Et ait rex, Appēd-
te illū in eo. Et suspēsus est aman in patibulo.
Et dedit rex hester domum aman. Et in-
gressus est mardocheus ad regē. Cōfessa est
em̄ hester q̄ patru⁹ ei⁹ esset. Et dedit rex annu-
lū mardocheo quē aman recipi iusserat. Hec

ster autem constituit mardocheum super domum suam. Que iterum flens precidit ad pedes eius: supplicans ut veteres litteras quas scripserat amara contra iudeos nouis epistolis irritaret. Et acquiescit rex. Et scripsit mardocheus litteras annulo regis sigillatas ad principes provinciarum ne occiderent iudei. Immo illos qui parati erant ad occasionem iudeorum interficerent iudei. et manus principum esset cum eis. Et factum est nomen iudeorum celebre: ita ut plures de gentibus religioni eorum iungerentur. Et recordatus est mardocheus somnii quod viderat. et interpretatione eius intellexit. et hoc erat somnium. Apparuerunt ei voces et tonitrua et tremor super terram. Et ecce duo dracones parati contra se in prelium. ad quorum clamores nationes excitare sunt ut pugnarent contra regem iustorum. et fuit dies illa tenebrarum et discriminis. Et turbata gens iustorum clamauit ad dominum. et ecce fons paruus creuit in flumen maximum et orta est lux magna et humiles exaltati sunt et deuorauerunt inclitos. **P**orro in secunda epistola quas scripsit per iudeis excusauit se rex in hunc modum. Ne putetis si diuersa iubemus ex animi leuitate venite. sed per necessitatem temporis ferre sententiam ut res publice poscit utilitas. Multi sublimitate a regibus honore collato abusi sunt in superbiam. et in ipsos qui dederunt moliri insidias. Aman et animo et genere macedo et ex obliquo comaculas genus persarum. adeo intumuit ut regno nos priuare niteretur et spiritu. Nam mardocheum cuius fide viuimus et prosperam regni bester cum omni gente sua nouis machinationibus expetijt ad mortem cogitans ut illis interfectis nostris insidiaret solitudinem. et regnum persarum transleret in macedones. Nos pro nuntio dei viuentis cum beneficio patribus nostris regnum traditum est et usque hodie custoditum iudeos absoluimus. et hostes eorum interficere iubemus. **I**gitur. xiiij. die mensis. xij. percusserunt iudei hostes suos plaga magna per provincias usque ad lxxv. milia. **Q**uartadecima pro die celebrauerunt conuiuia cum gaudio. particulas sibi inuicem mittentes. In susis pro interfecerunt. d. viros. Et in. xiiij. die obtinuit bester a rege. ut adhuc occiderent in susis hostes iudeorum. et suspensi sunt decem filij aman. et de alijs dixerunt ecc. perierunt. Et ideo iudei qui habitabant in susis duobus diebus occisores vacantes. xv. die conuiuia celebrauerunt. Et propterea mandauit bester et mardocheus hos duos dies in nomen

ro solennitatū recipi, et dies plurimū. Id est for
tium obfuarī a iudeis, vt memoriā facti nullo
la deleret obliuio. Hos tñ dies vocat Jofes
ph⁹ puerfatores, eo qd iudei de merore i gau
diū puerfi fuerāt. Scipst etiā mardoche⁹ ad
iudā sūmū sacerdotē i bterlm, qd patrī suo he
lifaphat successerat, vt dies isti solenne habeo
rent in iudea in sempiternū.

Cncidentia.

In diebus assueri athenienses, xxiij. littere vti ceperunt. cum antea, xvj. tantum vterentur. Senones galli duce brenno romam inuaserunt z excepto capitolio incensam vastauerunt, vj. mensibus tribu ni militares p. consul esse ceperunt. Obijt anaxagoras philicus z erastus tenebrosus z democritus. z socrates in carcere venenum bibit, diogenes z ysocrates clauierunt, Aristoteles audiuit platonem, xviij. annu agens.

Deocho.

Capítulū. II.

Distillauerunt re
gnauit artaxerxes, qui ochus dictus
est. Hic misit vagosum pfectum uni
uersis regionibus trans flumen eufratem. Erat autem
in hierusalē summus sacerdos iohānes, qui iude
patri suo successerat. Erat autem frater iohānis
iesus, qui ad pontificatū aspirabat et propterea va
gosi familiaritatem sibi comparauit. Qua confide
tia iesus altercatus in templo aduersus iohā
nem: adeo incitauit fratrem ut eum interficeret.
Unde vagosus indignatus ascendit in hieru
salē. Cumque prohiberet eum ab ingressu templi, Re
spōdit, Vindictior ego sum caduere quo tem
pli profanastis. Et ingressus in templū spolia
uit illud. Et imposuit iterum ministris templi tri
buta et annonas annis vii, a quibus per interuen
tus esdre absoluti fuerāt. Porro artaxerxes, sc
ilicet egypti, egyptum ad suū renouauit imperiū, ne
zathanabo rege in ethiopia pulso, in quo egyptio
rū regnū destructū est. Idem ochus apodas
mo iudeorum capta in hircaniam accolat transla
tos iuxta mare caspiū collocauit.

Incidentia.

Eo tpe romani gallos supauerūt. Demo-
sthenes ⁊ ysocrates claruerūt. Obijt plato, p^r
quē pseusippus tenuit achademīā.

De dario filio arfami.

Capitulum. III.

O **Est** ochum **regna** **2**
 uit **file**
 p **cius** **arsamus.** **Et** **mortuo** **iobanne**
 in **hierusalē** **successit** **ei** **filius** **ei** **2** **las**

dux in sacerdotiū. Post arsamū regnavit fili-
us eius darius. Hic p̄fecit regionibz trās flu-
men saraballā de genere eutheoz. et quibus
samarite dēscēderūt. Erat aut iado frater ma-
nasses ad p̄tēficatū anhelās. p̄pter qd̄ ysach-
am filiā saraballe duxit vxore. Cūqz ministra-
ret in sacerdotio indignati sūt hierosolimite.
et iubebāt eū recedere ab vxore. aut nō intro-
ire sanctuariū. Itaqz manasses cū vxore trās-
tulit se ad socerū suū. Qui pollicē est vt edifi-
caret ei templū instar hierosolimoz sup mon-
tē garizim. sed h̄ cū sentētia regis darij facien-
dū erat. Interi aut p̄didit ei abissam v̄l abig-
lā qui est mediterrane vic̄ tyrioz et insignis
Et trāsierūt ad manassen p̄les d̄ hierosolimi-
tis quibz saraballa pecunias mīstrabat. terrā
colendā deputabat et habitatiōē.

Incidentia.

Eo tpe manī⁹ torquar⁹ p̄sul romanorū fili-
um suū yrgis cesum securi p̄cussit. qz p̄ impe-
rū p̄sulū euz hostibz pugnauerat et tū expu-
gnauerat.

De alexādro.

Caplm. III.

Er idēz tempus

Phillippus rex macedonū p̄ insidi-
as pemp⁹ est a pausanīa: trahente
gen⁹ ab horreste. Cui successit alexāder filius
eius adoptiū⁹. qz legif notanabi fil⁹ vicef-
mū agēs annū. Qui volēs obtinere siriā trās-
it hellespontū. Et p̄gregati sūt aduersus euz
duces darij q̄ crāt trās flumē. et sup granicum
flumiū expugnavit eos. Cūqz p̄curisset lidiā
et yconīā puenit ad loca pamp̄hiliē. Tūc da-
rius filius arsamī electū collegit exercitum et
transiit eufratē et montē cilicie taurū sperās
in cilicia macedones expugnare. Tūc gaudi-
us est saraballa putās qz post victoriā occur-
reret dario. et edificatiōē tēpli ab eo impetra-
ret. qd̄ pollicē erat genero suo. ipse quidē lō
genus a p̄lijs vacabat. sed aliter qz speraret e-
uenit. Flā victus est dario a macedonibz et ca-
pta matre ei⁹ vxore et filijs ad p̄las fugiēs re-
meauit cū paucis. Tūc alexāder cepit aspira-
re ad monarchiā oriētis. et intrans siriā cepit
damascū. et subiugata sidone tūc obsidebat.
Tūc saraballa eligēs de suis. v̄lū. milia in ale-
xandriā puectus est in auxiliū. dīcēs se liben-
tius obsequi ei qz dario. et qz loca p̄stituta sub
potestate sua ei cōtraderet. et grate suscep⁹ est
ab alexādro. p̄terea dīxit ei se habere gene-

rū manassen fratrē p̄ncipis sacerdotū gētis
iudee. multosqz alios cū eo p̄sentes et ea gen-
te quos velle aiebat sub eo tēplū p̄stitutis lo-
cis edificare. qd̄ profuturū alexādro testaba-
tur. qz potētia iudeoz in duo diuisa nō rebel-
laret. Lōcedēte p̄o alexādro omni studio edi-
ficauit saraballa tēplū
et altare qd̄ p̄māsit v̄l
qz ad destructiōē fa-
ctā p̄ romanos. et in eo
manassen p̄stituit po n
tificē. Porro dū alexā-
der erat in obsidiōe tyri: scripsit eplam ad p̄n-
cipem sacerdotū in hierosolē: inuitās eū v̄l
bi p̄beret auxiliū. et exercitū venaliā p̄paras-
ret. et redderet sibi tributa que p̄ dario p̄fer-
rebat. Et rūdit iadus se dario sacramentū de-
disse. nec eo viuēte posse trāscēdere cōstituta.
Tūc cōminat⁹ est alexāder gēti iudeoz qz per
eū discerēt quibz deberēt p̄stituta fuare. Tūc
infectis aggeribz tyri fecit p̄tinentē. et cū p̄
esset insula fecit eā p̄tentiā terre. qua vasta
gazā obsedit. Et mortu⁹ est saraballa. Alex-
ander aut capta gazā in hierosolimā festina-
bat. Et timētes iudei clamauerunt ad dñm et
imolabāt hostias. et iadus orabat pro gente.
Qui cū post sacrificiū obdormisset. p̄cepit
ei deus vt p̄fideret. sericisqz. id est. corinis dī-
uitatē ornaret. et tpe pontificaliū induit⁹. et re-
liqui sacerdotes cū eo legitimis stolis induti
obuiā exirēt alexādro Et surgēs a sopore ora-
culū oibz indicauit. Audiēsqz nō longe esse a
ciuitate alexandriā. p̄cessit cū sacerdotibz et dī-
uū multitudīne sacra. ad locū q̄ saphim ap-
pellat. qd̄ latine translātū scopulū sonat. v̄nō
hierosolima et tēplū dñi videri potuissent Et
factū est cōtra spem omniū qui sequebant⁹ rei-
gem. Flā alexāder intuens antistitē pontifi-
cali stola insignē. et sup cydarim laminā aure-
am in qua scriptū erat nomē dei descendit de
equo. et adiit eū solus. et nomē dei adorauit. et
pontificē veneratus est. Et obstupuerūt p̄n-
cipes exercitus et ludificatā regis mentē pu-
tauerūt. Solus pathemi⁹ quesuit ab eo cur
sacerdotem gentis iudee adorasset. Et rūdit.
Nō hūc adorauit sed deū. cui principatuz sa-
cerdotij gerit. Flā p̄ somniū in tali habitu de-
um p̄specti adhuc i lica ciuitate macedonie
cōstitutus. Dūqz mecū cogitaret. v̄trū asiam
possem obtinere iussit me p̄fidere. Flā tpe ex-
ercitū meū p̄duceret et p̄sarum mihi traderet

p̄ncipatum. Nunc autēz p̄mo v̄idi in hoc
sacerdote ipsius effigiē. et que mihi p̄misit p̄-
uētura confido. et p̄terea deū adorauit. et ho-
minē veneratus sum. Et ingressus est urbem
alexander. et in tēplo sacrificauit deo fm sacer-
dotis ostensionē. Et attulerūt ei danielē. in q̄
scriptum erat. quendā grecorū perditurū per-
sarum potētiā. et arbitrans de se scriptū esse
gausius est. Et in crastinū conuocās populū
iussit petere que vellent. Et ip̄s petentibz cō-
cessit iudeos v̄lqz patrijs v̄l legibz. et septi-
mū annū sine tributis esse. p̄pter sabbatū terre
qz septimo anno nō colebat⁹ terra. Et exinde
ad alias ciuitates puectus est. Tūc samarite
videntes eius munificentā circa iudeos. co-
gnatos se dixerūt esse iudeoz originē suāz ab
effraim et manasse recensentes. Et postulaue-
runt vt templū eoz in garizim honoraret. qd̄
in reditu se facturū p̄misit. Cūqz peterēt ab eo
relaxatiōē. v̄l. anni. quesuit qui essent. Et
dixerūt se hebreos. Cūqz adderet v̄tqz essent
iudei. negauerūt se iudeos esse. Et respondit.
Iudeis tantū hec concessi. Porro nos sub si-
lencio p̄transimus. qualiter alexāder darium
vici et porum. et quomō p̄suluūt arbores so-
lis et lune. et cetera am-
miratiōe digna. que p̄
ceptorū suo aristoteli p̄
epistolaz indicauit. ad
ea que circa populum
dei gesta sunt festinan-
tes.

Arbores solis et lu-
ne. Cūqz sol orieba-
tur. et splendor sum-
mitatē arborū tange-
bat vsqz ad radices
concuriebant. et tūc
responsū dabatur

interrogantibz. vbi alexander de vxore et suis
recepit et de morte sua si babilonez intraret. et
ita factū est a sorore. Sacerdotes p̄o qui erāt
vtentes pomis arborū solis et lune quadrin-
gentos annos viuēbāt.

**De reclusiōe decē tribnū et morte alexan-
dri.**

Caplm. V.

Itaqz cūz venis

ser alexāder ad mōtes caspios: mī-
serūt ad eū filij captiuitatis decem
tribnū. Et edicto eū tenebant⁹ egredi nō lice-
re postulātes ab eo egrediendi licentiā. Cūqz
quesisset causam captiuitatis. accepit eos re-
cessisse aperte a deo israel. vitulis aureis imo-
lando et p̄phetas dei p̄dicatū esse eos a capti-
uitate nō redituros. Tūc respōdit qz artius
eos includeret. Cūqz angusta viāz obstrue-

ret molibz bituminatis: vidēs laborē huma-
num nō sufficere orauit deū isrl vt opus illō
cōpleret. Et accesserunt ad se inuicem p̄rupta
montū. et factus est locus imēabilis Et quo
liquido apparet nō esse dei voluntatē vt exeat
Egredient tū circa finē mundi: magnā hoim
stragem facturū. Et vt ait iosephus. De⁹ quid
fatur⁹ est. p̄ fidelibz suis si tantū fecit p̄ infidelē
Lūqz rediisset alexāder in babilonez sumpto
veneno vsū lingue amisit. et extremā volun-
tatem suā scripto exp̄ressit. Et noluit monar-
chiam suā in aliquē transferre ne aliquis par
ei i potētia ap̄d posteros legeret. et. xij. qz ab
adolescētia sua socios habuerat: regni succes-
sores instituit. Nec aut institutio nō sterit. Flā
lūqz. ex his tantū alijs abiectis regnauerūt. si-
cut i historia daniel est cōprehēsum. Mortu-
us est aut cū esset annorū. xxx. duorū. et. xij. an-
nis regnavit. Et d̄ a quibz dā qz. xij. alexan-
driā edificauit. p̄ nūero annorū qbz regnaue-
rat. Ip̄e i amone p̄didit parathoniū. l. p̄tutis
sue indicū. s. arcū triūphalem.

De p̄tholomeo sother.

Caplm. VI.

Eregnavit post

eū in egypto p̄tholome⁹. qz cognō-
minatus est sother. Qui cūz regno
suo adieciisset siriā. apposuit vt adijceret et iu-
deā. Et ascendēs in hierlm die sabbatī. sciens
ea die iudeos arma nō moturos. sub simula-
tione sacrificiā deo nullo p̄tradcente intra-
uit. Cū fm iosephū vt ait ouidius. saba tar-
chides iudeos ridiculos appellauit. qui p̄ su-
perflua sup̄stitiōne graue dominiū sustinuer-
rūt. P̄tholome⁹ nāqz mltos d̄ iudea et garizi
captiuos trabēs ad egyptū rediit. Et v̄editiō-
ni exponēs eos a negociatoribz nationum dī-
stracti sunt et dispersi. Et p̄ hāc captiuitatē l-
cet nō fuerit generalis. diffusius dispersi sunt
in natiōes. Cū in actibz ap̄lōz legif. cōuenis-
se in hierusalē iudeos ex omni natiōe que sub
celo est. Iado p̄tifici successit fili⁹ ei⁹ onias.
cui successit fili⁹ eius simon iuss⁹. cui successit
frater suus eleazarus p̄ onia filio simonis ad
huc puero.

Incidentia.

Eo tpe apius claudi⁹ cecus rome clauit. qz
aqua claudias. als calidas induxit. et viam
apiam strauit. Theo-
phrat⁹ p̄hs clauit. qz a Quia p̄ h̄ nūez ciui-
diuitate loqndi vt ait um dep̄hendit.

elcero nomē accepit. censu rome agitato iuē
ta sunt cluū. cc. lxx. milia. p dīte sūt a romanis
ariminū z beneuentū.

De ptholomeo philadelpho.
Caplm. VII.

Ptholome

um sother regnavit in egypto phi
ladelphus. Hic studiosus z librorū
cupidus demetriū bibliotheca sue pfect. Lū
qz quesisset ab eo de numero librorū. xx. milia
adesse respōdit. sed paulo post tpe vsqz ad. l.
milia posse puenire dicit. Et nūciatū sibi di
xit apud iudeos esse legē ore ipsius dei editā.
z dīgitō ipsius scriptā. p qua summope labo
randū esse dicebat vt in grecū pueria eloqui
um i archiuis regalibz haberet. Hec em erat
lex dei quē philosophi zena dicit. id est. viue
tem. z enī em viure vel vitā sonat. quē vulg
appellat iouē. Et ad ostendendā legis et san
ctitatē addidit q nō nisi a dei viuetis cultor
ribz trāsseri potuisset. Nā z theopompus
cū historiis quas scribebat eā voluisset inter
serere versus est in amentia p dies. xxx. The
otecus quoqz p causa eadē factus est cecus. z
penitētes sanati sunt. Et suggessit regi vt scri
beret pōtiffici iudeorū. vt iudeos hebreē z gre
ce lingue peritos ad ipm dirigeret cū lege dei
qui ad eā trāsserēdā sufficeret. Qd vt ipetra
ret munera cū epistolis mittēda censuit. Ad
erat ibi aristus. qui lōgo tpe iudeorū calamit
atē cōpatiēns oportunitate liberādī eos iue
ta ait. Quō qd postulas obtinebis tot iude
is in regno tuo seruientibz. Solue itaqz eos
z nihil grati erit pontiffici iudeorū. Nec ob h
quod dico me iudeorū affīnē estimet. sed quia
scio tua interesse si factorē omnīū deū hono
raueris. Et liberauit rex de iudeis. c. xx. milia
dans dñis eoz. p capite. c. xx. dragmas argē
ti. Lūqz dixisset rex hoc magnū esse dixerunt.
Magnū quidē est sed nō regi munifico. Tūc
scripsit rex eleazaro in hūc modū. Bente tuaz
que secus nos erat libertate donauī arbitras
hoc deo esse iocundū. quoz quosdā milie af
signauī. alios quoz fidē approbauērā pstitui
in palacio. Leges pō vestras in nostra bibli
otheca reponere decreui. Bene g facies mit
tendo nobis viros seniores qui valeāt inter
pretationem eaz caute nobis relinqre. Trāss
misi mō argentū. c. talenta p imolationibz fa
ciendis z separauī. talēta aurī ad crateras z

libatoria facienda. z gemas sine numero ad
artificū optione. Tu mada nobis que ex his
volueris fieri qd grati amplectemur. Tūc
mittens ad eū eleazar. qd postulabat rescri
psit ita. Ad interpretandā legē quā postulas
misi viros seniores de vna quaqz tribu. vi. le
gem ferētes. Tūc autē

pietatis erit vl iusticie
ad nos eā caute remitte
tere. Hi sunt. lxx. inter
pretes. qui licet. lxxij.
fuerint more sacre scri
pture. lxx. dicit q mo
dicū numerū si sup ali
quā summā sup excre
scit sepe subtrahit. Qui
cū venissent ad regem
benigne ab eo collecti
sunt. nō tamē ad regē intrōmissi vsqz in dñem
quintū. Imminēbat em a die solennitas triū
phalis p triūpho scz quodā. quē maiores sui
eadē die habuerāt. Ea igitur die suscepit eos
quos corā vniuersitate principū decreuerat
honozare. Post suscepiōnē pō duodeci diez
bus fuerūt cum rege. z sciscitāt est ab eis que
in corde suo disposuerat. z pcpue d duobz d
cognitiōe dei. z gubernatiōe regni. Cūqz in
struxissent eū de regni amministratione. plen
disputauerūt de vno deo colendo. z q nulla
creatura deus esset. Inde est q vbiqz occur
rit eis de trinitate. vl sub silentio transierunt.
vel in enigmate trāstu

lerūt ne tres deos colē
dos tradidisse videren
tur. Siliter z de incar
natiōe verbi faciētes.
vt in esata. Qui cū di
xisset puez nobis na
scitur. z addidisset. vi.
etus noia quozū vnuz
est deus. p illis sex no
minibz trāstulerūt ma
gnī cōsiliū angelus. ne
viderent tradidisse ho
minē deificatū. Tūc
ostenderūt regi rotulū
quē attulerāt. Nec suf
ficiebat admirari rex
cartaz tenuitatez com
paginationē. q oculis
deprehēdi non posset

Quia z st decē tribz
capte fuerunt mult
tamē latuerant qui
fugerāt in bierusalē
quidā etiā ad sama
ritanos. ppter quam
cōmixtiōē samarit
tani dixerūt se esse he
breos. vt sup caput.
liij. p idē tempus.

Unde in esata. z vo
cabit nomē ei am
mirabilis p siliat.
de fortis pater fu
turi seculi. princeps
pacis. Pro his om
nibz trāstulerūt ma
gnī cōsiliū angel.
q translationē vsus est
gregori. qui ecclesi
asticū officiū ordi
nauit quoz trāstul
one vti vbiqz vl
posteri vel alterius
auctoritatē inducit.
cū tamē ecclesia trā
latiōe biero. vl vul
garit. vti in his om
nibus.

qz littere auree in candore cartarū adeo legi
biles apparerent. Introducti aut sunt in do
mū regis secus mare secretā que erat ad nego
ciorū deliberationē. Et date sunt eis celle sin
gule. z quicqd visum est eis oportunū z cō
modū ad interpretandū. Diluculo egrediebant
tur ad optādū regi bo

na z policonitudinez
Tūc lauabāt se ad ma
re fm purificationē iu
deorū. postea interptra
bant vsqz ad horā no
nam. Inde transibant
ad cibū z requiē z cō
summauerūt opus. lxx.
duobz diebz. Tūc quis
busdaz visum est q nō
trāstulerūt tūc nisi pen
chateucuz. Postea pō
vl postqz redirent: vel
post aliqui ex eis ad re
gem redeūtes trāstule
runt psalmos z pphas
Verūtamen si miracu
lose factū ē vt dicit au
gustin. q vna z eadē sine dissonantia inuenta
sit editio vniuersusqz eoz minus miraculo
se fieri potuit. vt in tot diebz interpretati sint le
gem psalmos z pphetas. Hiero. tamen videt
velle q interpretationes. vi. dieruz in sabbato
pferēbant ex omnibz psalmis vnā. Nec miran
dum esse hoc asserit: cū esdras legē quā p spi
ritū reparauerat. postea cū veteri scriptura q
apud samaritanos erat correxit. Opere cōple
to puocauit demetrius qui sup libros magi
ster erat oēs iudeos qui erāt in alexādria. z d
puintia peritiores. Et lecta est corā oibz trans
latio eoz z approbata. Postea delata ē ad re
gem z corā eo replicata. Cūqz peteret interp
tes a rege dari auctoritatē vt immobilis pferē
raret. hec se facturū laudauit si denū ita cau
te corrigerent eā vt qd semel iudicatum foret
nō cogrent irritare. Et remisit eos muneribz
honozatos. Eleazaro quoqz sumo sacerdoti
trāsmisit munera. In tēplū pō misit pter va
sa mensam aureā gemis impciabilibz insigni
tam. cuius crassitudo cū esset dimidiū cubiti.
tamē materiā supabat opus.

Incidentia.
Eo tpe sostratus farū in alexandria cōstru
pitaratus claruit. argenteus numus primus i

vibe figuratur. Roma
nos carthaginēses na
ualī plio vicerūt. me
tello psule fugato.

sita nō in terra fundata. sed sup caneros. liij.
vitros posita z tate magnitudinis. q ignis i
summo posuit in nocte totū fere litus irradiā
bat. Sepulchrū arati admiratiōe in cilia ē
dignū. nā in id saxa iactata resiliunt.

De euergete.

Caplm. VIII.
Ptholomeus euergetes. q ab

egyptijs euergetes dicit est. qd res
fectionē sonat. qz post vastatā syriā z ciliā z
ptes asie inter innumera spolia q cepit. etiā des
os eoz. quos cambises in perias trāsserāt
reuerit. Judeorū pon
tifer onias simonis iu
sti filius: cui successit si
mon filius ei sub quo
iesus fili syrach librū
sapientie qui ecclesia
sticus dicitur cōposu
it. quem greci panare
thon vocant. Et predi
ci simonis in eo facit
mentionē. Porro onias
as cum tributa negas
set euergeti zelo legi vl
potius ex avaricia. vt
dicit iosephus qui euz
i honozūz fuisse testa
tur. compulit regez in
iram. Et missus est le
gatus a iudeis etiā in
uito onia ad regē. Jo
seph. vir nobilis tho
bie fili. z sororis onie.
Hic habuit filium hīr
canum. cuius dum pu
er esset probauit pa
ter prudentiam. tra
dens ei. ccc. iuga bo
um sine loris. Qui nō
solum pacem reforma
uit. sed remissus est a
rege dux iudee: et si
nitimarum regio
num.

Hoc fuit vñ d mī
mirabilibz mūdī. vt
dicit plini. Phari
em erat turris altis
sima in litore maris

A pan qd est totū z
arethon qd est pñus
quali tot pñus.

Tres libros salomō
fecit. Ecclesiasten q
sic incipit Vanitas
vanitatz. pabolas
sue puerbia que be
braice maslor dicit
tur. Lētica cantico
rū. Est z qrtus cui
dubitat auctor q p
prie dī liber sapien
tie. z incipit. Dilige
te iusticiā. Est qnt
q ecclesiastie dī quez
cōposuit iesus fili
us sirach. Quilibet
istorū dī liber sapien
tie qd in eplis nota
ripōt ab his libris
supis. Jdo aut hāc
appellationē sortitū
sūt. qz in qlibet isto
rū sapientia introdu
ct loquēs. vel quia
mores informāt. vl
qā de salute salomo
nis ppter ydolatriāz
dubitat.
Interfecit boues et

comedit carnes, et de corijs fecit lorā: et semis
navit terrā.

Incidentia.

Eo tpe enn^o tarentin^o a carbone questore
romā trāslatus est, parco sumptu ptentus, et
vni^o ancille misterio. Quadraginta ferme mi
lia gallozū a romanis
cesa sunt. Apud rho
dum collosus magn^o
terremoti corruit.

ymago maria erat
mire magnitudinis
vt sagitta ad sumuz
dirigi nō valeret, et

caput eius tante magnitudinis q^o cape pote
rat, xxx. choros grani, et in inferiori parte i pe
dibz aptura erat vñ poterat hō intrare et ascē
dere in caput.

De philopatre. Caplm. ix.

Disteuergetem

Pregnauit fili^o eius ptholome^o phi
lopatre. Post quē ptholome^o epis
phanes. Post quē ptholomeus philometoz
quē vicit rex syrie antioch^o magn^o et iudeā sibi
subiungauit. Postter iudeoz fuit onias ma
gnus simonis fili^o, ad quē ad reparandū fe
dus qd legi^o fuisse inter abraam et maiores in
os. lacedemonioz rex art^o legatos misit. Por
ro antioch^o rex tributa, vii. annis et ministrozū
templi q^o philadelphus relaxauerat a iudeis
reuocauit. Qui dū finitimas regiones supra
moduz infestaret, delata est res ad romanos.
Et missi sunt ad eū scipio nasica et scipio affri
canus, et ab infestatioe sub religioe iurisiuran
di amouerūt eū. Insup tulerūt ab eo obsides
filiū eius seleucū primogenitū, quē volēs re
cipere ab eis tradidit p eo filiū minozē natu
antiochū epiphane, ita q^o esset obses ppetu^o.
Id est, nō rediturus, ppter eiusdē antiochi scul
ciam. Descēdit onias in egyptum ad ptholo
meū epiphane sicut supra dictū est, et occisus
est in perfide antiochus in fano nanece, et mē
bratim electus a sacerdotibz. Qui in dolo p
miserant ei thesauros, et cū paucis induxerūt
eum in aditum.

De seleuco. Caplm. x.

Dest antiochuz

Pmagnū regnauit in siria filius eius
maior seleucus pessim^o, sed iners.
Pontifex iudeozū fuit onias. Nā onia trans
eunte in egyptum, filius eius simon sedit pro
eo. Cui successit filius eius onias. Sub hoc

misit seleucus nunciū heliodorū in hierusalē
ad spoliandū cōmune erarium tēpli. Quo in
gresso in templū surre
perunt duo iuuenes d^o
latibullis et occiderunt
eū. Vnde tū ioseph^o
vult angelos fuisse in similitudinē hominū
In scdo machabeoz libro legi^o, quia apparu
it terribilis sessor equi et concubabat eū et cō
fractus est, et mur^o factus s; nō mortu^o, et duo
iuuenes decori flagellabāt eū. Timensq^o on
ias indignationē seleuci orabat ad dñm p de
functo et resurrexit. Qui rediens ad reges ast.
Si habuerit dñs meus aliquos quoz sicut
sanguine, mittat eos in hierusalē vt spoliēt
templum.

Nō vasa sed dona
ria in vñs tēpli.

Incidentia.

Eo tempore aristopholus natione iudeus
peripateticus philodophus scripsit cōmenta
rios explanationū i moysen ptholomeo phi
lometoz.

De antiocho epiphane. Caplm. xi.

Antiochus epiphane

Antiochus epiphane q^o rome ob
ses erat p patre patrē mortuū, scilicet
fratris inertia, de regno sirie habēdo p
mens, clā romā egressus est. Licet quidā tra
dāt eū sub pñuēntia senatozū rediisse. Reuer
susq^o in siria benignū se omnibz et munificum
exposuit. Strenuus erat in agēdis, et acer in
hostes. Vñ et a ppo cognominat^o est epipha
nes qd sonat illustris. Et mortuo fratre regna
uit p eo. Tūc inq^o tate sibi insitā aperuit, quā
p regno obtinēdo palliauerat. Tūc surrex
erūt in hierusalē filij belial, introducētes rituz
gentiū, et petierūt ab antiocho vt faceret i hie
rusalē ephēbiā, i. lupanar ephēboz, et q^o hie
ro solimite scriberent antiocheni et gymnasia, in
quibz dogmatizabāt de ritu gētilitatis. Et fe
cerūt sibi ppucia, i. nō circūdebāt paruulos
suos, vel q^o ritu ppuciatōz vsuebāt. Quisq^o
tamē volūt, q^o quedā velamina fecerūt circū
cissōni sue, vt in denudatioe grec apparerent
dissiles. Causa pō hui^o flagitij hec fuit. Oni
as sine liberis duos habuit fratres, i. i. i. i. i.
onias et iohannē, quī pteudebāt de pontifica
tu, et vt placeret antiocho declinauerūt ad ri
tus gentiū: adeo vt etiā noia gentiū sibi impo
neret. Et iesus dictus est iason, vel onias, i. o
bānes pō menelaus. Cūq^o plures essent euz

tasone, supplicauit antiocho de faciendo gim
nasio in hierlm. Et audierūt euz vñi pessimi
culpabiles i cibo et vi
olatione sabbati et hu
iulmodi. Postea anti
ochus amouit iasonez
et eleuauit menelaum.

Qui secut^o est ontam i
antiochia. Hic em cū
vidisset facin^o fratz d^o
scēderat ad regē, si pos
set mutare animū regis
qd cū neq^oret sedebat
in antiochia i asilo. Et
venēs post eū menela
us suauit adronico vt
occideret ontam. Qui
euocās eū de asilo oc
cidit eū. Et irat^o rex p
morte iusti andronici
eruit purpura, et flagel
latū p ciuitatē in eodē loco fecit interfici vbi
ille occiderat ontā. Porro antioch^o cū pculis
set egyptū in dolo ascēdit in hierlm, et p diu
sione, i. dissensioe ciuitū ad libitū fecit in ea, et
pculis multos in hierlm, et lugebat oīs terra
Lūq^o rediisset in egyptū, et esset repulsus per
nūcios romanoz post
biennū redijt in hieru
salē in furore. Et ape
ruerūt ei portas fauen
tes sibi. Et iteremūt cō
traria sentiētes, et expo
liant templū menelao ductore, tollēs vasa et
lucernas mensā et sacrariū, et vñā auream. A
velis q^o nō abstīnit. Et posuit in tēplo ido
lū iouis olimpici vel hospitalis vel pegrini.
Oblatōes moysaicas fieri, phibuit, altare cre
um amouēs, et carnē suillā edere et ydolo imo
lare coegit iudeos, arcemq^o munlūt in ciuit
tate dauid, in qua posuit pñdū macedonum
qui iudeis erat in oibz inhumanū. Nā quoz
cūq^o circūcidisse filios suos reperissent suspē
debāt et puulos ad colla eoz. Vidētes autē
samarite iudeos hec pati de pñitudine natu
re sue, se nō esse cognatos iudeoz fatebant^o, et
qd hacenus pñdicauerāt templū sup gartzim
dei esse maximi negauerūt, scribētes antiocho
in hūc modū. Deo epiphani relatio a sibi
mītis sydonioz. Maiores nostrippter pestes
quandā supstitionē sabbatoz secuti sunt, edī

Dicti aug^o, q^o ignis
sacrificij q^o p. lxx. an
nos babilonice ca
ptiuitat^o sub aq^o vi
ferat extinct^o est an
tiocho vendēte sa
cerdotiū iasoni.

In scdo tū macha
beozū libro d^o sol^o
iaso fuisse frat^o onie,
et menelaus frat^o euz
iudā simonis q^o iui
dēs onie pñuasit se
leuco d^o cōmuni era
rio spoliādo d^o quo
supra dictū est.

ficātes in gartzim templū sine numie, ventū
q^o iudices vestri ad nos et similia iudeis nob
inferunt. dū ab initio sydones esse noscamur
Lohibe iudices tuos ab afflictioe nra, et tēplū
sup gartzim in noie greci iouis vt anturis, id
est, hospitalis petim^o dedicari. Et adiudica
uit antioch^o facere petitionē eoz.

Sequunt^o tituli capituloz i historia Ma
chabeorum. Libr. i.

De machabeis	capl. j.
De prelijs iude machabel.	capl. ij.
De purificatione tēpli.	capl. iij.
De prelijs iude.	capl. iij.
De morte antiochi eupatoz i iudea.	cap. v.
De demetrio et nicanore.	cap. vi.
De federe iudeoz cū romanis	cap. vii.
De morte iude.	cap. viij.
De ionatha.	cap. ix.
De alexandro.	cap. x.
De demetrio cretensi.	cap. xi.
De antiocho adolescente.	cap. xij.
De simone.	cap. xij.
De antiocho demetrii filio.	cap. xij.
De morte simonis.	cap. xv.

Incipit historia libri machabeoz

Caplm. i.

Quinc multi

iudeoz spōte quidē timo
re regis iussa secuti sunt, p
bati pō patrijs legibz ad
hesert. Erat aut^o vir d^o mo
din modico iudee vico sa
cerdos noie mathathias fili^o iohānis filij s;
mois filij alamonei, d^o vice iochi, i. vñ illoz
xliij, q^o david elegit, et i eūdē modū dicit^o eza
charias de vice abia. Erātq^o ei filij qnq^o, Jo
hānes, Simō, Judas, Eleazar^o, Jonathas,
et q^oq^o suo cognōie cēlebat. S; sufficit de lu
da dicere, q^o dicebat machabeus. Hi vidētes
mala iduti cilijs plāxert. Et venerūt emissā
rij directi a rege i modin, statuētes idola i lo
co q^o b; cogerēt iudeos imolare. Et dixerūt ma
thathie. Princeps es i ciuitate hac, et pō iussa
regis iple. Qui clamauit. Et si oēs obediat re
gi, ego et filij mei et frēs mei obediēti legi dei
celi. Nō sacrificabim^o. Tūc qdā ex iudeis im
molauit i medio. Et surgēs mathathias cum
suis trucidauit eū sup arā, et nūcios regis inte
remūt. arā q^o deponens clamauit. Qui dei est
sequat^o me. Et cū omni tribu sua abiit in solis

tudinē omnia relinquens. Multisq; cū filiis et vxorib; ad solitudines cōfugerunt: malētes herbis vñ q̄ inquinari. Quos iudices regis prius verbis flectere conabant; vt eligerent q̄ p̄sunt ne eis tanq; hostib; vterentur. Qui noluerūt eos audire. Tūc emissarij regis aggressi sunt eos in dieb; sabbatorū quib; nephas erat eis arma mouere: et p̄cusserūt q̄sdā. Alios in speluncis globis fumiferis suffocātes. Et perierunt ex eis tria milia: alij habent solū mille. Plures autē liberati adiuncti sunt mathathie: et cum iudicē sibi statuerunt. Qui docuit eos pugnare in sabbatis dicēs. Si super hoc legē seruabitis: eritis hostes legi dātes causam vt pereat populus dei. et lex cum populo peribit. Et exinde (dicit iosephus) p̄manet nobis consuetudo pugnandi etiam si tali die bella p̄surgunt. Colligensq; mathathias armatos: aras deposuit idolorū. et imolantes quos potuit interemit. pueros nō circūcisos iussit circūcidī. Et āno vno hūc gessit magistratum. Quis graulter egrotaret: cōuocās filios ait. Ego decretam p̄fiscor vram commēdo vobis patrias leges vt p̄ eis grata mēte moriamini. Nam corpora mortalia sūt. sanctoz; p̄o monimenta immortalitatis ordinē cōsequunt. Cōcordiā habete et simones. p̄pter sapientiā in p̄silijs habete patrē. Judā p̄o propter fortitudinē ducē in armis. Et mortu⁹ est mathathias et sepultus in modū. Et planxit eū israel planctu magno. Et surrexit p̄ eo iudas machabē filius eius: et factus est q̄si leo defendēs israel dīpeo suo.

De p̄lijs iude machabē. Caplm. II.

Uncappolloni
us dux samarie i p̄rute maḡ egres-
sus est contra iudam. Judas autē
occurrit ei et p̄cussit eum: multosq; cū eo. et reliqui fugerūt. Tūc spolia multa et gladiū appolloni: et pugnans in eo omnib; diebus vite sue. Seron autē dux inferioris syrie audiens iudam roboratū tulit sub se p̄stitutos: et iudeos trāsgressores et castrametatus est in bethsura. Et occurrit ei iudas et vidēs suos. p̄pter paucitatē et ieiuniū desides hortabatur eos: nō in multitudine sed in pietate confidere. Et cōstigans cum syris duce eozū ino-
terfecto persequēbatur fugientes in descēsu montis bethoron vsq; in campū. Et ceciderunt ex eis, dccc. viri. Ioseph⁹ dicit. viij. mī-

lia. Reliqui fugerūt ad maritima loca philistim: et cecidit timor iude sup gentes. Audiens hoc antiochus cōgregauit omnē p̄p̄iaz virtutē: et multos ab insulis mercede cōduxit. Cūq; militib; stipendia distribueret vidit thesauros deficere. Nō em̄ ei oīa tributa reddebantur p̄pter seditiones gentiū. et deliberauit ire in persidē et accipere tributa regionū. Et reliquit lysiam de genere regali sup negocia regni. ab eufrate vsq; ad fines asie inferioris. et vt nutrieret antiochus filiiū eius donec rediret. Et tradidit ei medietatē exercit⁹ et elephantes: p̄cipiens vt vastaret iudeā et euerteteret hierusalē et gen⁹ iudeoz; extirparet. Ipse vero abiit in persidē egressus ab emath: quā reparans antiochiā noiauit. et perambulauit supiores regiones. Lysias p̄o elegit p̄tholomeum nicanorē et gorgias: viros potētes et amīcis regis. Et misit cū eis. xl. milia peditum: et septē milia equitū vt venirent in terrā iuda. et applicuerūt in emaus in loco campestri. Et supervenerūt syri eis ad auxiliū: et multi transfuge iudeoz; et negociatores q̄dam sperantes se iudeoz; emere captiuos. Judas vero cū exercitu venit in masphat et hortabat suos spem ponere in deū dimittēs fm legem nouiter vxoratos: et q̄ possēdēs paulo ante acquisierāt. Et assumpsit gorgias quinq; milia virozū et tria milia equites electos. vbi alij habent vnu; mille equitū. et egressi sunt circa solis occasum vt per noctē irruerēt sup iudā. Quod p̄sentiens iudas statuit et ipse castra hostiū latenter inuadere et focos plurimos in castris derelinquēs p̄uenit ad campestria emaus. Gorgias vero neminē in castris iudeoz; inueniens arbitrans eos fugisse in montes querebat eos in montib;. Diluculo apparuit hostib; in castris iudas cum tribus milib; plus vel minus vt cūq; p̄pter paucitatē. Cūq; inopinatos hostes inuaderet multos occidit. reliquos p̄secutus ē vsq; ad gesseron. et campos idumee et azoti. et ceciderūt ex eis tria milia. Judas vero dicebat suis p̄dam cōtemnere dum adhuc pugna cōtra gorgiā supesset. Videntes autē qui cum gorgia erāt castra suoz; incensa. nā fum⁹ a lōge hoc eis indicabat scietesq; suos in fugā versos: et ipi terga dederūt. Judas vero post plenitudinē victorie tulit spolia multa hostiū: ad p̄p̄ia remeās et laudās deū. Et adheuerūt iude plures et fuerunt cum eo

crester decē milia viroz;. Sequenti p̄o anno cōgregauit lysias exercitū. xl. milia viroz;. et v. milia equitū. et venerūt in iudeā. Et occurrit illis iudas in bethoroth cū decē milib;. et ita nim p̄cussorēs p̄sternens cōgressus est cū eis. Et ceciderūt de exercitu lisie quinq; milia virozū. Et attendens lysias iudeoz; audaciā. et timens eoz; desperationē. nisi eis viuere cum libertate licuisset redijt antiochiā: p̄sedia cōgregās peregrinoz;. vt cū maiori apparatu rediret in iudeam.

De purificatione tēpli. Caplm. III.

Dies igitur vi
ctis antiochi ducib; p̄suasit iudas populo. vt ascenderēt hierosolimā templūq; mundarent. Et inueniētes templū desertū. et in eo frutices pullulasse. planxerūt planctu magno. Et elegit iudas milites q̄ ex pugnaret eos. qui arcem p̄sidij custodiebant dum ipse templū a feditate purgaret. Quō diligeret emundās intro-

duxit vasa noua candelabru et mensam. aram quoq; et auro factam. Et posuit vela i ingresu. et ianuas restaurauit. et deponens altare quod statuerat antiochus de lapidib; nouis aliud edificauit. et encenlatū est templū. xxv. die decēbris. Que de-
dicatio stetit in poster. alijs duabus habitis i dissuetudinē. De hac dictū est in euangelio. Facta sunt encenia in hierosolimis. et hiems erat. Et obtulerūt holocausta in nouo altari. et adoleuerunt incensum de veteris altaris calculis igne cōcepto. Et accenderunt luminaria multa. et dixerunt festum luminū. vel propter multitudinem luminarium. vel quia tūc illuminauerat eos deus sedentes in tenebris. Et statuerunt iudam summum sacerdotem. Facta sunt autē hec post tres annos quibus templum manserat prophanatum fm danielis p̄fationez;. quam ante. cccc. annos et octo p̄dixerat. Et solennizauerunt. viij. diebus sub vimb; aculū fm ritum scenophęie. memores q̄ paulo ante in spelūcis habitauerant. statuentes

Nota q̄ hic babes

vt posterī per. viij. dīs es hanc renouationez templi celebrarēt. Quā iosephus ait. Ab illo tempore et hactenus illam festiuitatem celebramus vocātes eam lumina. eo q̄ p̄ter spem lumē nobis religionis apparuit. Tūc p̄struxit iudas murū in circūitu ciuitatis. et edificauit turrez. custodes i eis deputās. Sed et bethsurā munīuit. vt ea p̄ castello aduersus hostes vteret. arcem tñ p̄sidij nondū obtinuit.

De p̄lijs iude.

Caplm. III.

Dixit igitur fi
nitime reparationē hierusalē et robur iudeoz; egre ferebat. et p̄leq; bant eos. Quos iudas viriliter debellabat. et percussit ydumeos plaga magna. Et p̄gnauit p̄tra thimothē ducem filiozū amon. et fugauit eum et vastauit iazer. et redijt in iudeam. Et cōgregate sunt gentes que erant in galaad aduersus iudeos qui erāt in finibus eorum. Qui fugiētes in theman. miserunt ad iudam vt ferret eis auxiliū nūciantes q̄ festinaret thimothē capere locū in quē cōfugerant. Cūq; adhuc legerent epistole supuenerunt nunciū a galilea. indicantes congregari eos qui erant in p̄tholomaida et tyro et sydone aduersus iudeos. Ergo vtrobq; hostibus nunciatis. misit iudas simonē fratrē suum cum tribus milib; electorum in solatium galileoz;. Ipse p̄o cum ionatha fratre suo et. viij. milibus exijt in galaaditide. relinquēs in iudea iosephum et azariam duces vt seruarent iudeam. sed cum nullo hostiū interim bellum cōmitterent. Et venit simon in galileam. et contrite sunt gentes ab eo. et p̄secut⁹ est eos vsq; p̄tholomaidem: et tulit spolia eoz;. et iudeos quos trahebant captiuos. et redijt in iudeam. Judas p̄o et ionathas transeītes iordanē ambulauerūt viam triū diez; per desertum. Et occurrerunt eis nabuthi et susceperunt eos pacifice. et narrauerunt eis que acciderant fratribus eoz; in galaaditide. et quomodo in munitione tenerentur comprehēsi. Judas p̄o prius incendit bosoz; et spoliavit. Et surgens nocte cū diluculo venisset ad obsidionē. vidit portātes scalas et machinas vt cōprehēderēt munitionē. Et vñ post eos tribus ordinib;. et insonuit tuba. et castra thimothē

cognouerunt. qz machabeus esset. et fugerunt ab eo. et ceciderunt ex eis fere. viij. milia. et va-
stauit iudas ciuitates gentiu i galaaditide. p hoc congregauit thimotheus exercitu aliu et se-
dit secus torrente: iudas p abijt obuia illis. Et ait thimotheus pncipibz suis. Si transie-
rit iudas ad nos potes poterit aduersu nos. Si p timuerit trasire et castra posuerit extra flumē: trasiamus ad eu et poterim aduersus eum. Et transiit iudas torrentē relinquens post se qui clamarēt neminē remanere. Et co-
trite gētes fugerūt ad phanū qd erat in carna-
im. Iudas p succēdit phanū cū omnibz qui erāt in eo. Tūc congregauit iudas vniuersos is-
raelitas q erāt in galaaditide: et yrores et par-
uulos vt veniēt i terrā iude. Cūqz venissent in effron petierūt a ciuibz transiū et noluerūt eis aperire. Et eradicauit iudas effron: et per-
eam transiuit sup interfectos. et erat iudas co-
gregans extremos p totā viā et exhortās. Et transmissio iordane ascenderūt in montē syon et obtulerūt holocausta q nemo ex eis cecidisset. Et redierūt in eadē die iudas de galaaditide: et simon de galilea. Interim p dum ab-
erant ioseph et azarias volētes sibi facere no-
men pgressi sunt cū gorgia et fugerūt. et ceciderūt de ppo duo milia: et magnificat est iu-
das in israel qui quasi ppheta habebat. et pre-
dixerat iosepho et azarie ne egredierent. Et va-
stauit iudas ydumeos et philistim. Et p trās-
iens samariā declinauit in azorum. et combus-
sit aras et deos eorum: et cum spolijs redijt in iudeam.

De morte antiochi eupatoris in iudea.
Caplm. V.

Quoniam hec fieret in iudea: pambulabat antioch^{us} su-
periores regioes. et audiuit esse ciui-
tates climaidē in peride opulentā. et templū in ea locuplet in quo erāt velamina aurea et lorice et scuta que reliquerat alexander. et que rebat pdari eam sed nō potuit. nā climaitē fu-
gauerunt eū ignominiose. et nuntiātum est in via ei quomō fracti erant principes ei in iudea. Et versus in furorem iussit agitari currū suū sine intermissione. superbe intonās ven-
turum se hierosolimā et facere eam poliandz iudeoz. Et statim apprehēdit eū amarus do-
lor viscerum. et contigit eū in impetu euntem de curru cadere: et collisus est. Et manifesta-

nūit deus in eo virtutem suam: vt qui sibi vlt-
debat etia fluctibz maris imperare. et mon-
tū altitudines in stare
ra appendere in celas
torio portaret. Et bul-
lierūt vermes de carni-
bus eius et viuētes ef-
fluebāt et fetore illius
guabāt exercitū. Cūqz
nec ipse fetorez suū fer-
re potuisset ductus est
ad agnitionē sui vent-
re. et ait. Iustū est mor-
talem subditū esse deo
et vonebat se liberatu-
rū iudeos et pares athe-
nensibz facturū. Pol-
licebatur quoqz se fu-
turum iudeū. et in om-
ni loco predicaturum
dei potestātē et despe-
rans scripsit omnia hec ad iudeos: orans vt
fideliter adhererēt antiocho filio eius. Cūqz
profiteretur se pati hoc propter templi viola-
tionē miratus est iosephus polibiū virū bo-
num dixisse: ideo perijisse antiochum. qz vo-
luit templū diane in peride deuastare. Nam
qui nullatenus egit peccatū sed tantum cogi-
tauit nullo reatu tenet. Hic patet fm opinio-
nem iosephi. quia lex cohibebat manū et non
animum. Tunc vocauit antiochus philippū
collactaneum suū et constituit eum tutorē
regni: dans ei diademā et stolam et anulū vt
ferret ea ad antiochum filium suū: et pone-
ret eum super solū regni. Et mortuus est an-
tioch^{us} peregre in moribz et miserabiliter. Qd
cum accepisset lissias constituit antiochū quē
nutrierat regē. et vocauit eum eupatorē. Tūc
cogitauit iudas vt obsideret eos qui erant in
arce presidij. et fecit balistas et machinas et cō-
fortauit aggerem. Tunc egressi sunt quidā de
obsessis. et adiunxerunt se illis aliqui ex impli-
is israel et venerunt ad regem et dixerūt. Quo-
usqz non vindicas nos. qui decreuimus ser-
uire patri tuo et tibi. Ascende et libera obses-
sos tuos. et redde nobis hereditates nostras.
Et iratus rex vehementer collegit exercitum.
Sed et de regnis alijs venerunt ad eum con-
ducticij. et erant. c. milia pedum. et. xx. milia
equitum. et elephantes. xxxij. Et applicuit ad
Bethsuram. vt expugnaret eam. et recel-

Quiqz de causis pu-
nit deus hoīes. vel
ad correptionem. vt
maria sororē moysi.
Ad mal^{um} meritū vt
sob. Ad pseruatio-
nē virtutū. vt paulū
per angelū sathane.
Ad manifestatio-
glorie diuine. vt de
ceco nato legit. ne-
qz h. n. p. e. et cetera.
Vel ob ostensione
inchoatōis pene ali-
cuius hic et permā-
sure in futuro. vt in
antiocho.

sit iudas ab arce et admoit castra ptra castra
regis. Et ordinauit rex diluculo exercitum. et
ostēderūt elephātis sanguinez vne et mori. ad
acuendū eos in preliū. et astiterūt singulis ele-
phantibz ad custodiā mille pedites loricati. et
equites. d. et turres lignee erant sup singulos
et in turre. xxxij. viri pugnātes desup. et intus
magister beitie. Et distēta est pars exercit^{us} res-
gis sup montes. aliq p loca ibāt humilia. Et
resplendit sol in clipeos aureos. et resplen-
duerūt mōtes ex eis. et apparuit iudas in pre-
lio cū suis. et ceciderunt de exercitu regis. dc.
viri. Et vidit eleazarus frater inde vnā de be-
stijs ceteris eminentiorē. et arbitras reges esse
in ea: cūcurrūt p hostes. et subiit elephāte et
effodit eū in vmbilico. et cadens elephas op-
pressit eū. Tūc diuerterūt iudei a plio. et ascen-
dit rex post eos. et capz bethsura positisqz in
ea custodibz obsedit hierusalem. et statuit illic
balistas et machinas et ignis iacula et scorpi-
os ad mittēdas sagittas et iudibula. Ecce autē
nō erāt in vrbē. eo q septim^{us} ann^{us} essz et egres-
si sūt plures. Tūc audiuit lissias q philippus
redierat a perside. et querebat suscipe regni ne-
gocia. et suggessit regi dicēs. Deficim^{us} quoti-
die. esca nobis modica est. et munis est locus
quē obsidem^{us}. et incūbit nobis ordinare de re-
gno. Demus g dextrās hoibz istis. statuētes
vt ambulēt in legibz suis. et seruiāt nobis. Et
facta pace iurauit rex et principes ei. et intra-
uit montē syon. et videns munitionē loci ru-
pit iusiurandū. et destruxit murū in giro. Et re-
uersus antiochiā inuenit philippū dñantem
in ea. et vi occupauit ciuitatē.

De demetrio et nicanore. Caplm. VI.

Et tempore eri-
it demetrius seleuci filius ab vrbe
roma. et ascēdit in ciuitates mariti-
mas et regnauit ibi. Hūc dū adhuc puer esset
patrius ei antiochus epiphanes puauerat
regno. et ascēdit romā in accusationē patris.
Audies pō patrū defunctū redijt. et plures
repperūt eū. Sed exercitus ligauit antioch-
um et lissia vt traheret eos ad eū. Qd cū acce-
pisset ait. Nolite mih i
ostēdere faciē eorū. Et
occidit eos exercit^{us}. et
sedit demetri^{us} sup solū
um patris sui. Tūc ve-
nerūt ad regē impij ex

Quia german^{us} me^{us}
est antioch^{us}. nō de-
ceret me occidere e-
um. s. yos occidite.

israel. et alchim^{us} aaronita dux eoz qui vole-
bat fieri sacerdos. Et accusauerūt iudā dicen-
tes. Perdidit iudas oēs amicos suos. et nos
disperdidit de terra nostra. Vitte ergo virū
cui credis qui videat exterminū et vindicet
nos. Et pstituit rex alchimū principem sacer-
dotū. et misit cū exercitu bachides in iudeam.
Qui misit nūcios ad iudā et frēs ei^{us} in dolo lo-
quētes de pace. Et nō attēdit iudas sermonibz
eoz. Vultū pō de ppo crediderunt eis
dicētes. Homo sacerdos de semie aaron ve-
nit nō decipiet nos. Et egressi sunt ad bachī-
dem. et occidit ex eis sexaginta viros vna die.
fm illud. Sanguinē sanctorū tuoz effuderūt
in circūitu hierusalē. et non erat qui sepeliret.
Alij fugerūt ab eo dicētes. Nō est ei veritas
et iudiciū. Tūc recessit bachides a hierlm. et
applicuit in bezeecha. et multos ex eis qui a se
refugerāt occidit. et pēdit in puteū. Et cōmis-
it regionē alchimū relinquēs ei adiutores. et
ipē reuersus est in antiochiā ad regē. Tūc al-
chim^{us} seducebat oēs verbis. et ad libitū cuiqz
loquens subito manu valida transfigarū cir-
cūsept^{us} est. et fecit mala in hierlm plus qz om-
nes gētes. Qd attēdes iudas cessauit exire i
regiōes et fecit vindictā in viros desultores.
Vides autē alchim^{us} q nō posset iudā sustine-
re redijt ad regē: accusans iudā in multis. Et
misit rex nicanorē qui cū eo fuerat rome in iu-
deā. mandās ei euertere pplm. Et venit nica-
nor in hierlm cū exercitu. et locut^{us} est ad iudā
in dolo verbis pacificis et salutaueit se inuicē.
S. cū iudas intellexisset insidias. exijt et refu-
git ad suos. Postea pgressi sūt iuxta vicū ca-
pharsalama. et vlt^{us} iudas fugit in ciuitatē da-
uid Et egressi sūt sacerdotes ad nicanorē sup-
plicātes et ostēdentes holocausta q offerebāt
p rege. et irridēs spreuit eos. et apponēs manū
capiti iurauit. Nisi tradit^{us} fuerit mibi iudas
cū rediero succendā locū istū. Et recessit nica-
nor a hierusalē. et venit in bethorō. et suscepit
exercitū syrie sibi destinātū. Et exiuit iudas
cū tribz milibz post eū. et cōmiserūt preliū ter-
cia die mensis adar. et contrita sunt castra ni-
canoris. et cecidit ipē primus. et fugit exercit^{us}
eius armis profectis. Et egressi sunt de castel-
lis iudee in circūitu: et percusserunt eos vsqz
ad vnum. Et caput nicanoris amputantes
et dexteram quā superbe extenderat suspen-
derunt ea contra hierusalem. et linguam eius
minutatim incisam dederunt auibz ad co-

medendū. Et statuerūt diem illam solennem omnibz annis. Et siluit terra iuda a plijs diebus paucos.

De federe iudeorum cum romanis.

Caplm. VII.

Uncaudiuit iudas nomē romanorū et virtutes eorū quas fecerāt in oībe. et quos volebāt vel p̄mābāt regno vel exaltabant et quā cū amicis optime p̄servabant amicitias. et in omnibz istis nemo postulabat sibi diadema. Et fecerāt sibi curiā. et

ccxx. siliū agentes. Et misit romā eupolemiū filiū iohānis. et iāsonē filiū eleazarī. Qui intrātes curiā dixerūt. Judas machabeus et fratres ei. et p̄p̄s iudeorum miserūt nos ad vos statim vobiscūz

societate. et ut auferatis ab eis iugū grecorūz. Placuitqz sermo romanis. et scripserūt federis formā. et rescriptū in tabulis eneis miserūt in hierusalē. ut esset ibi memoriale in hūc modū. Bene sit romanis et genti iudeorū in mari et in terra. Et pax in eternū. Quod si institerit bellūz romanis: auxiliū feret gens iudeorū nō accipiēns stipendia a romanis. Idēpm faciet romanī iudeis. Tūc scripserūt romanī ad demetriū. Quare gravasti iugū tuū sup amicos nostros et socios iudeos. Si igit̄z adierint nos aduersum te. faciem illis iudiciū. et pugnamus tecū terra mariqz.

De morte iude.

Caplm. VIII.

Posterea cum audisset demetrius quod cecidit nicanor cū suis misit rursūz in iudeā bachidem et alchimū. et dextrū cornū cū illis et appliuerūt exercitū ad hierusalē. Et surgētes abierunt in berea. et iudas posuit castra in laisa. cū tribz milibz electorū. Qui vidētes multitudinē hostiū timuerūt valde. et subtraxerūt se de castris. nec remanserūt cū iuda. nisi. dccc. viri. Sed et iudas corde dissolutus est nā bellūz perurgebat eū. nec habebat tēpus cōgregandū. Et locuti sunt ad eū qui residui erāt. Non poterim̄ p̄tra eos. sed liberem̄ aīas nostras mō et reuertamur ad fratres nostros. et tūc pu-

gnabim̄ aduersus eos. Qui rēdit. Absit ista rem facere ut fugiam̄ ab eis. et sup̄inducam̄ opprobriū gl̄ie nr̄e. sed moriamur i virtute p̄pter fratres nostros. Et p̄gressi sunt cū hostibus et expugnabāt cornū dextrū. Qui autē in sinistro cornū erant. venerūt eis a tergo. et in gravatū est p̄liū. et cecidit iudas. et ceteri fugerūt. Symon autē et ionathas fratres ei. redimētes corp̄ eius ab hostibz tulerūt illud i modū. Et sepelierūt in sepulcro patrū suorū. Et plāxit eū populus terre plāctu magno. et emerferūt iniqui in isrl̄. et facta est fames magna. et tradidit se bachides omnis regio. Et elegit bachides impios viros. et p̄stituit eos dominos regiōis. Qui p̄sequebant amicos iude. et cōgregati sūt amici iude. eligentes ionathan in ducē sibi.

De ionatha. Caplm. IX.

Et surrexit ionathas loco iude fratris sui. et querebat bachides eū occidere. Tūc ionathas cū suis fugit in desertū thecue. et misit fratrē suū iohannē ad nabutheos amicos suos ut cōmodaret ei apparatū suū. qui erat p̄ciosus. Et exeuntes filij zamri percussērūt iohannē et tulerūt oīa que habebat. Post h nūclatū ē ionathe et simoni fratri ei. quod filij zamri facerent nuptias. et ducerēt sponsam ex madaba. et surrexerūt ad eos de insidijs et percussērunt multos in vindictā sanguis fratris sui. et redierūt ad ripā iordanis. Et audiuit bachides et venit die sabbatorū in virtute magna. Et dixit ionathas ad suos. Ecce bellū ex aduerso. aqua p̄o iordanis hīnc et inde. et paludes et saltus. et nō est locus diuertendi. Clamate ergo in celū. et pugnem̄. et cōmissum est bellū. Et ceciderūt ex pte bachidis mille viri et versus est bachides in fugā et reuersus est i hierusalē. et edificauit in iudea ciuitates munitas. et posuit custodiā in eis. Et accepit filios principū regiōis obsoles. et posuit eos in arce in hierl̄m in custodia. Tūc p̄cepit alchimus destrui muros domus sancte interioris. et destrui opa p̄phetarū. Cūqz cepisset destruire percussus est paralisi et mortuus est cum tormento magno. Tūc rediit bachides ad regem et siluit terra iuda duobz annis. Post q̄s viri iniqui in isrl̄ reduxerūt bachidē in iudeam. Qui voluit cōprehendere ionathan occulte sed nō potuit. nā innotuit cōsiliū ei. ionathe.

Qui cōprehendens. i. viros de his qui insidiabāt ei occidit eos. Et secessit ionathas cū suis in bethell. q̄ est i deserto: et p̄firmavit eā. Et ascendit bachides i virtute magna et obsedit bethellen. Et egressus ionathas reliquit simonē in ciuitate. et fecit sibi ionathas numerum et p̄cutiebat p noctē multos hostium in tabernaculis eorū. Simon p̄o egressus de ciuitate succedit machinas. et pugnaverūt p̄tra bachidem. et p̄tr̄it est ab eis. Et irat̄ est bachides p̄tra viros qui reduxerāt eū in iudeā. Et multos ex eis occidit. Quod audiēs ionathas. misit ad eū legatos pacē cōponere cū eo. q̄ libenter accepit: et iurauit se nihil mali facturū ionathe omnibz diebz vite sue. et reddidit ei ciuitatē quā p̄tr̄ erat. p̄dat̄ in terra iuda: et rediit in terrā suā. Et cessauit gladī ex isrl̄. et sedit ionathas in machinis iudicās ibi populū. et exterminās impios ex isrl̄.

De alexandro.

Caplm. X.

Et tempore ascendit alexander filius antiochi epiphane. et occupauit p̄tholomaydā. et regnauit in ea. Quod audi-

ens demetrius p̄gregauit exercitū. et misit ad ionathan. ut secū faceret pacē. Et nō cū alexandro. Insup dedit ei potestatem p̄gregandi exercitū: et obsides q̄ erāt in arce iussit ei reddi. Et venit ionathan in hierusalē. et cepit innouare ciuitatē. munuit montē syon in circuitu. et fugerūt custodes quos posuerat bachides in iudea. Tamē in bethsura aliqui remanserūt. que erat eis ad refugium. Et audiuit alexander p̄missa que fecerat demetrius ionathe. et p̄liā et virtutes quas sp̄e fecerat et fr̄es ei. et scripsit ad ionathan dicens. Audiui de te quod vir potēs es et aptus ut sis amicus noster. et nunc p̄stituimus te hodie summū sacerdotē gētis tue: et ut amicus regis voceris. Et misit ei purpurā et coronā aureā. et induit se ionathas stolā sanctā in die solenni scenophęgie. et p̄gregauit exercitū. et fecit arma copiosa. Quod audiēs rex demetrius tristatus est. et remisit ad ionathan in hec verba. Vanete in amicitia nostra. et nūc absoluo oēs iudeos a tributis. et

potestatem arcis que est in hierusalē do summo sacerdoti. et omnē animā iudeorū que est i regno meo captiua relinquo liberā gratis. et quod oēs dies solennes sint dies imunitatis et remissionis. et dies decreti circa illos. i. tres ante solennitatē. et tres post p̄tholomaidē et duas ciuitates p̄fines eius do summo sacerdoti ad necessarios sumptus sanctorū. et singulis annis. xv. milia siclorū argenti ad instauranda opa sanctorū. et ad innouandos muros in hierusalē. et in iudea sumptus dabunt d rationibus regis. Ionathas autē et populus nō crederūt ei. Et cōplacuit eis in alexandro. et fe rebant ei auxiliū omnibz diebz. Tūc p̄gregauit rex alexander exercitū et mouit castra contra demetriū et fugit exercitus demetrii. et cecidit demetrius in illa die. Tūc misit alexander ad p̄tholomeū regē egypti dicens. Da mihi filiā tuā vxorē. Et acquieuit p̄tholomeus. significās ut occurreret ei p̄tholomaidē. Et exiit p̄tholomeus de egypto et filia eius cleopatra. et occurrenti sibi alexandro in p̄tholomaidē dedit ei vxorē. Tūc alexander vocauit ad se ionathan. et veniens ionathas p̄tholomaidem inuenit gratiā in conspectu duorū regum. Et venerunt quidā pestilentes ex isrl̄ ei post eum et accusabant. Sed nō attēdit ad eos rex. sed magnificabat ionathan. et induit eum purpura et scripsit euz inter primos amicos. Sunt autem quattuor insignia regalia purpura figula aurea. diadema et sceptrum et reuersus est ionathas in hierusalē cū gl̄ia.

De demetrio cretensi. Caplm. XI.

Est tres annos

venit demetrius filius demetrii a creta. Hic occiso patre i filio: fugit ad cretenses parētes maternos. Et resumptis viribus rediit in maritimā philisteorū et in siriaz cheles. Et p̄stituit appolloniū ducē exercitū. qui puocauit ionathan in p̄liū. Qui assumptis decē milibz egressus est de hierusalē. et veniens ioppen. expulit inde appolloniū. et obtinuit eam. Et ibat appolloniū in azotum et insecutus est eū ionathas. et cōmiserūt in p̄liū in campo. Et fugerūt equites appolloniū in azotum. et intrauerūt fanū dagon. ut setuerent. Et succendit ionathas ciuitatē et fanū. et eos qui erāt in eo. et fuerunt de occisis in campo et succensis in fano fere. viij. milia. Et transiit ionathas in ascalonem. et receperunt eum.

A

ascalonite in gloria. Et rediit ionathas i hierusalem. Et audiuit alexander rex virtutē eius, et addidit adhuc glorificare ionathan, et misit ei fibulam aureā, que solet dari cognatis regum, et dedit ei acharon et omnes fines eius. Et cū vteret ionathas duobus insignibz regis forte signū erat de renouatione regni iudeorum. Et ascendit alexander in superiores partes cilicie. Et egressus est rex egypti iocer eius in virtute magna et querebat obtinere regnū alexandri in dolo. Et aperiebant ei ciuitates et occurrebant ei, sic enī mādauit alexander. Et transiēs in singulis ciuitatibz relinquebat custodias. Et vt appropinquabat azoto, ostenderunt ei templū dagon succensū, et cetera demolita, et eoz tumulos qui occisi fuerant. Et dicebāt. Sic fecit ionathas vt inuidiam faceret ei, et tacuit rex. Et occurrit ionathas ptholomeo in ioppen et salutauerūt se. Et abiit ionathas cū rege vsqz ad fluuiū eleutherū, et rediit in hierusalē. Cūqz ptholomeus obtinisset ciuitates vsqz ad seleuciā maritimā, misit ad demetriū dicens. Veni cōponamus pacē et dabo tibi filiam meā. Penitet enī me qd dederim illā alexandro. Et tollēs filiā suāz dedit eam demetrio, et recessit ab alexandro manifeste. Et intrauit ptholomeus antiochiā, et imposuit sibi duo diademata egypti et asie. Tūc alexander venit ptra eū in preliū, et victus est a ptholomeo, et fugit in arabia ad parētes matornos cū antiocho filio suo. Rex aut arabuz timens virtutē ptholomei occidit alexandriū et reseruauit filiū et misit caput alexandri ptholomeo, qui gauisus est. Sed factū est vt tercia die moreret, et regnauit demetrius in solio patrū suoz. In dieb illis expugnauit ionathas arcē que erat in hierusalē, et nunciauerūt hoc demetrio quidā iniqui ex israel. Qui iratus venit ptholomaidē, et scripsit ionathe ne obsideret arcē, sed occurreret ei festinato. Et elegit ionathas de senioribz israel, et dedit se periculo. Et accepit pecuniā multā et vestes, et abiit ad regē, et dans ei munera inuenit gratiam in spectu eius. Et licet multi accusaret eum: magnificauit eū rex in conspectu omnium, et statuit ei principatū sacerdotū, et quęcunqz habuerat prius. Et vidit demetrius qd filius terra in conspectu eius, et dimisit exercitū in loca sua, et retinuit secū exercitū pegrinū, et inimici erant ei omnis exercitus patris ei. Trifon autē erat quidā partiz alexandri prius,

qui videns qd omnis exercitus murmurabat contra demetriū, iuit in arabiam vt reduceret inde antiochū filiū alexandri i terrā patrū sui. Et tēpore dū demetrius erat offensus suis, misit ad eū ionathas vt eijceret eos qui erant in arce in hierusalē, et qui in presidijis erāt quia impugnabāt israel. Et rescripsit demetrius dicens. Hec et maiora faciam tibi cū fuerit opportunū. Nūc autē recte feceris si miseris mihi viros in auxiliū quia discessit exercitus meus a me. Et misit ei ionathas, iij. milia electoz in antiochiā, et electatus est rex in aduentu eozū. Et surrexerunt antiocheni, c. xx. milia, et volebant interficere regem. Et fugit rex in aulā. Et misit iudeos per ciuitatē, et occiderunt centū milia hominum, et liberauerunt regē. Residui pō ciuitū dederunt dexterā regi et fecerunt pacē, et glorificati sunt iudei et redierūt in hierusalē. Et filius terra in conspectu demetrii, et mentisus est omnia quę dixerat ionathe, et recessit ab eo et verabat eum valde.

De antiocho adolescente. Caplm. xii.

Et tempore reuerſus est trifon de arabia reducēs antiochū adolescentē, et imposuit ei diadema. Et cōgregati sunt ad eū exercitus quos disperſerat demetrius, et pugnauerunt ptra demetriū et fugit. Et obtinuerunt antiochus et trifon antiochiā. Et scripsit antiochus adolescens ionathe dicens. Cōstituo tibi sacerdotiū, et cōstituo te sup quattuor ciuitates vt sis de amicis regis. Et misit illi vasa aurea dās ei potestātē bibēdi in auro, et esse in purpura, et habere fibulā aureā. Et simonē fratrē eius constituit ducē a terminis iherosolymis ad fines egypti. Et exiit ionathas, et pambulabat ciuitates, et venit ascalonē, et occurrerunt ei honozifici. Azotēſes pō prius resistentes ei postea dederūt ei dexterā. Et accepit obsides ex eis. Et misit eos in hierusalē, et pambulabat regiones vsqz in damascū, agens regni negocia. Et audiuit ionathas qd principes demetrii qui erāt in cades galilee cum exercitū magno volebāt eum remouere a negotio regni. Et occurrens illis: relinques fratrē suū simonē intra prouinciā, congressus est cū eis, et fugerunt omnes qui erant cum ionatha pter duos. Et scidit ionathas vestimenta suāz orauit. Et aggressus hostes conuertit eos in

fugam. Et redierūt ad eum qui recesserāt ab eo, et insecutus est hostes vsqz ad castra eozū: que erāt in cades, et ceciderūt ex eis tria milia. Et rediit ionathas in hierusalē, et misit romā renouare cū eis amicitia. Sparciatqz scripsit quos supra lacedemonios dixim⁹ dices. Pridē scripsit nob dari rex vester, sub onia summo sacerdote iudeoz qd de genere abrae estis, et fratres nrī, et fecim⁹ nobiscū fraternitatem. Et tūc memores sum⁹ vestri i sacrificijs et obseruationibz nostris, sicut decet nos memiſſe fratrū, et nūc misim⁹ ad vos vt innouem⁹ fraternitatē. Et rescripserūt sparciate, pecora nostra et possessio nrā vestra sint, et vestra nrā et innouata est fraternitas. Et audiuit ionathas qd iterum egressi sunt pncipes demetrii cū exercitū multo supra qd prius, et egressus ē aduersus eos. Qui cū audissent aduentū ionathe, nocte fugerūt relinquentes focos in castris. Et mane insecutus est eos ionathas: et nō compendit. Transierāt enī flumen eleuterum: et diuertit ionathas ad arabes qui discunt zabadei et percussit eos. Simo autē in ioppen declinauit. Audierat enī qd vellent pſidiū tradere partibz demetrii, et posuit ibi custodes, et rediit ionathas in hierusalē et innouauit muros i ea, et innouit eā valde inter arcem et ciuitatē, vt esset ciuitas singulari in terra, et nec emāt nec veniāt, i. nō indigētes bonis alioz. Et tpe cōgitauit trifon occidere antiochū adolescentē et imponere sibi diadema, i. timuit ionathā strenuū defensorē antiochi. Et elegit vt eum prius occideret, scripsitqz ionathe vt occurreret ei in bethsan. Et venit ad eū ionathas cū c. l. milibz viroz. Vidēs qd trifon qd nō posset extendere manus in eū, honorauit eū dans ei munera, et pncipēs exercitibus suis, vt obediſſent ei sicut sibi. Et ait ionathe. Ut qd verasti pplm. Elige tibi paucos et veni mecū ptholomaidē, et tradā eā tibi, et reliqua pſidia, et exercitū, et vniuersos ministeriales regni, et redibo. Et credidit ei ionathas, et remisit in iudeam exercitū, et retinuit tantū tria milia, ex quibz dimisit in galileā duo milia. Et erat miles cū eo, Lūqz intrasset ptholomaidē ligauerūt

eū ciues, et oēs qui erāt cū eo interfecerūt. Et plāxit oīs terra iuda ionathā, estimās occisū esse. Et dixerūt gētes qd erāt in circūitu iudee. Nō habēt principē, tollamus de homibz memoria eoz. Et congregauit trifon exercitū, vt veniret in terrā iuda, et attereret eā. Timēs qd populus ascēdit i hierlm, et ait simoni. Tu es dux noster loco iude et ionathe fratris tui.

De simone. Caplm. xiii.

Et accelerauit simon summare muros hierusalē, et misit exercitū in ioppen. Cognoscens autē trifon, qd surrexit simon loco ionathe, misit ad eū legatos dices. Pro argēto qd debebat ionathas frater tuus, in ratioe regis detinuius eū. Et nunc mitte argēti talēta, c. et duos filios eius obsides, et remittem⁹ eum. Cūqz cognosceret simon doliū eius, misit tamen argenti et pueros, ne murmuraret pplus dices, nō redemit fratrē volens regre. Et mēti⁹ est trifon et intrauit regionē, vt ptereret eā. Et cum appropinquasset baschama, vidēs qd nō pſiceret, ionathan ibi occidit et filios eius, et rediit in terrā suā. Et misit simon et accepit ossa ionathe, et sepeliuit eū in modin. Et statuit, vij. pyramides patrī et matrī, et quattuor fratribz et sibi, et circūposuit colūnas magnas, et sculpsit in eis arma et naues ad memoriā eternam. Trifon autē cū iter faceret cum antiocho adolescente, dolo occidit eū, et regnauit p eo in asia. Tūc edificauit simon pſidia in iudea et misit ad demetriū, vt faceret pacem cum eo, et mittens munera rogauit vt faceret remissionē regionī. Et scripsit demetrius dices. Duxera suscepi⁹, et pacē facim⁹ vobiscū magnam remittētes ignorātiā et peccata vsqz in hodiernū diē, et nūc absolui⁹ vos ab omni tributo. Et ablatū est iugū gentiuz ab israel. Et ex tūc cepit scribere populus israel in tabulis et gestis publicis annotationes ipis in hūc modū. Anno pmo sub simone summo sacerdote, magno duce et pncipe iudeoz, Tūc descēdit simon in gazam, et obsedit eā, et electi idollatras et idola de ciuitate, et mundauit edes, et collocauit in ea viros qui legē facerēt et munuit eam, et fecit sibi habitationem, et obsedit eos qui erant in arce hierusalē. Et clamauerunt ad simonē, vt acciperet dextrā, et dedit illis, et electi eos inde, et mundauit arcem a conaminationibz, et intrauit eam cū musicis in

strumentis, hymnis et ramis palmarum, statuentes ut omnibus annis ageretur hec dies cum leticia. Et vidit simon iohannem filium suum quod vir esset filii. Et posuit eum sub se ducentum, et dedit ei gazam ad habitandum. Tunc congregavit rex demetrius exercitum et intrauit mediam ad strabendam sibi auxillia ut expugnaret trifonem. Sed arfaces rex persidis et medie misit unum de principibus suis, qui percussit castra demetrii, et comprehedit eum vivum, et posuit eum arfaces in custodia. Et siluit terra iuda in diebus simonis qui fecit sibi ioppen in portum, et introitum in insulis maris. Et dilatavit fines gentis sue, et abstulit imunditiam, et sedit uniusquisque sub vite sua et sub ficu sua nec erat qui eos tereretur. Et misit simon ad sparcitatas ad innovandam fraternitatem. Romanis quoque misit clipeum aureum unum mille, et statuerunt ei romani libertatem, et scripserunt in tabulis ereis fedus, quod posite sunt in titulis in monte syon.

De antiocho demetrii filio.
Capitulum. XIII.

Et tempore exiit antiochus filius demetrii in terram patrum suorum, et pervenerunt ad eum omnes exercitus ita ut pauci essent cum trifone. Et scripsit antiochus simoni et genti iudeorum dicens. Statuo vobis omnia quecumque remiserunt vobis reges ante me, et permitto vobis facere percussuram propriam numismatis in regione vestra. Cumque obtinuerit regnum manifestabo gentem vestram et templum in gloria magna. Porro trifon fugiens antiochum per maritima, recepit se in doram. Et insecutus est eum antiochus, et obsedit civitatem terra et mari. Eo tempore lucius consul romanorum scripsit regi et regionibus in oriente ne inferret mala iudeis amicis suis, nec operetur inferentibus, sed si qui perstiterint ex iudeis profugeret ad eos traderent eos simoni principi sacerdotum, ut vindicaret i eos secundum legem suam. Antiochus autem rex obsedit doram secundo, et conclusit trifonem ne pederet. Et misit ei simon duo milia viros in auxilium et argentum et aurum et vasa copiosa. Qui noluit ea accipere, sed fregit pactum quod fecerat cum eo, et misit

ad eum athenobium, mandans ei ut redderet ei arcem que est in hierusalem, et ioppen et gazam, et tributa locorum quibus dominatus fuerat, alioquin veniret et expugnaret eum. Et vidit athenobius in hierusalem gloriam simonis, et apparatus copiosum et affluentiam in auro et argento, et obstupuit. Et respondit simon, Terram alienam non sumpsi, sed hereditatem patrum nostrorum, que iniuste ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est. Et rediit athenobius ad regem, et renuntiavit ei per simonem gloriam eius. Et iratus est rex ira magna. Porro trifon fugit navigio in orthostada. Rex autem persequens trifonem constituit cendebeum ducem maritimum, et reliquit ei exercitum ut expugnaret iudam. Et edificavit cendebeus cedronem: collocans in ea milites ut vastaret fines iudee. Quod cum accepisset simon vocavit duos filios suos seniores iudam et iohannem. Et ait illis. Ego et fratres mei expugnabimus hostes israel ab adulescentia usque in hunc diem. Nunc autem senex sum et loco mei, et pugnate per gentem vestram. Auxillium pro deo de celo vobiscum sit. Et dedit illis, et milia pugnatorum et equites. Et perfecti sunt adversus cendebeum. Et erat fluviis torrens inter eos et timuit populus transire, et transiit iohannes primus et secuti sunt eum omnes. Et insonuerunt sacri tubis, et puerus est in fugam cendebeus et castra eius et ceciderunt ex eis multi vulnerati. Vulneratus est et iudas frater iohannis, et insecutus est iohannes fugientes usque cedronem, et ceciderunt ex eis duo milia virorum redieruntque filii simonis in pace.

De morte simonis. Capitulum. XV.

Ptholomeus abobus constitutus erat dux in campo iericho. Erat enim gener summi sacerdotis, et habebat argentum et aurum multum. Et elevarum est cor eius, et volebat obtinere regionem et cogitabat dolu adversus simonem et filios eius ut tolleretur eos. Simo autem pambulabat civitates regionis gerens sollicitudinem eam. Et descendit in hierichon cum iuda et mathathia filiis eius. Et suscepit eos ptholomeus in munitionem quam edificaverat in dolo, et fecit eis pulvium magnum et abscondit ibi viros, et intrauit cum armatis, et occidit simonem et duos filios eius, et reddidit mala per bonis. Nam et vxorem simonis cum duobus filiis eius minoribus ingulavit alio vinculo. Et scripsit antiocho regi ut miseret ei exercitum in auxilium, et traderet ei regionem

nem et civitates et tribute. Misit quoque nuncios ad tribunos ut veniret ad se: et daret eis argentum et aurum et dona, aliosque misit occupare hierusalem et montem templi. Porro alios misit in gazam ut interficerent iohannem, sed percurres quidam in gazam, nuntiavit iohanni quod facta fuerat. Et ipse festinavit occupare hierusalem, et occidit eos qui venerant eum perdere. Et factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

Sequuntur tituli capitulorum in historia machabeorum. Libri secundus.

Recapitulatio.	cap. i.
De commendatione iohannis hircani.	cap. ii.
De institutione xenodochiorum et de morte iohannis.	cap. iii.
De restitutione regni iudeorum per aristobolum.	cap. iiiij.
De nece antigoni.	cap. v.
De tyrannide regis alexandri.	cap. vi.
De regno alexandri et de filiis eius hircano et aristobolo.	cap. viij.
De multiplici discordia fratrum.	cap. viij.
Ex pompeii hierusalem sibi tradita templum expugnatum.	cap. ix.
De divisione iudee in pertharchias.	cap. x.
De fuga aristoboli et iterata eius captivitate.	cap. xi.
De reditu aristoboli in siriā et eius morte.	cap. xij.
Antipater transiit in gratias cesaris.	cap. xij.
Antipater procurator iudee creatus.	cap. xiiij.
Herodes factus est princeps galilee, et princeps militie regis syrie.	cap. xv.
De morte iulij cesaris et signis.	cap. xvij.
Herodes adhesit cassio.	cap. xvij.
De nece antipatri viduata per herodem.	cap. xvij.
De vxoribus herodis et liberis eius.	cap. xix.
Herodes et phasael tetrarche iudee facti sunt ab antonio.	cap. xx.
Herodes rex iudee creatus a rome.	cap. xxi.
Herodes pulso antigono positus est in throno regni in hierusalem.	cap. xxij.
De morte marianes dolo salome.	cap. xxij.
Augustus addidit regno herodis traconitidem et ituream.	cap. xxiiij.
De herodianis.	cap. xxv.
De offensa herodis in filios.	cap. xxvi.

Prefatio in historia secundi libri machabeorum

ber machabeorum non est historia persecutio: sed persecutio recapitulatio. Est enim epistola quam scripsit iudas machabeus et senatus iudeorum hierosolymite dispersioni iudeorum qui exulabat in diversis regionibus orientis, et maxime in egypto, in qua insinuerunt eis duas a se solennitates noviter institutas, hortantes ut eas susciperent et solennizarent quod annis. Una de purificatione templi quam fecerant vicesima quinta die mensis casleu, post tres annos pollutionis facte ab antiocho. Altera quam instituerat, viginti die mensis adar, quod est marcus, quod dicebat voce filii rafa pridie mardochei, diem scilicet quam instituerat per incredibili victoriam, quam habuerunt interfecto nicanore, cuius corpus et manum contra templum suspensa predictam.

rosolymite dispersioni iudeorum qui exulabat in diversis regionibus orientis, et maxime in egypto, in qua insinuerunt eis duas a se solennitates noviter institutas, hortantes ut eas susciperent et solennizarent quod annis. Una de purificatione templi quam fecerant vicesima quinta die mensis casleu, post tres annos pollutionis facte ab antiocho. Altera quam instituerat, viginti die mensis adar, quod est marcus, quod dicebat voce filii rafa pridie mardochei, diem scilicet quam instituerat per incredibili victoriam, quam habuerunt interfecto nicanore, cuius corpus et manum contra templum suspensa predictam. Nihilominus hortantes ut solennizarent diem scenophegie, et die ignis qui datur est de crassa aqua quam neemias obtulit sacrificia. In hoc autem loco huius epistole legitur hieremias abscondisse archam et altare in spelunca monitis in quibus moyses ascendit, et vidit dei hereditatem. Et accesserunt qui dam qui sequebantur hieremiam, ut notarent si ibi locum, et non potuerunt invenire. Quos culpas hieremias dicit. Ignoravit locus donec congregaret deus congregationem populi et populus fiat, et tunc ostendet dominus hec, et apparebit maiestas domini et nubes sicut in diebus moysi, et sicut cum salomon fecit ut locus sanctificaretur magno deo. Quod ergo super diximus epiphanius dixisse hieremiam aliter de manifestatione arche fortasse mysticum fuit. Ne autem hierosolymite viderent sine causa has instituisse solennitates, recapitulaverunt in epistola bella que fecerant contra hostes, qui frequenter ebullierant de perfide. Et quod libera et erant a deo in manu forti et signis et prodigiis innumerabilibus. In hac autem recapitulatione appositae sunt quedam, que in predicta non leguntur historia, quorum quedam iam supra posuimus. super

pressa pro ibi nunc supplebim? Forma pro epistole hec est. Populus qui est hierosolimis et iudea, senatusque et iudas, aristobolo magistro protholomei regis qui est de genere christorum sacerdotum et his qui in egypto sunt iudeis salutem et sanitatem. Beneficiat vobis deus, et det vobis cor omnibus ut colatis eum, et faciat eius voluntatem. Adaperiat cor vestrum in lege sua, et in preceptis suis, et faciat pacem. Exaudiat orationes vestras et reconciliet vobis, nec vos deferat in tempore malo. Et nunc hec sumus orantes pro vobis. De magnis autem periculis a deo liberati magnifice gratias agamus ipsi, et cetera que sequuntur. Pericula pro sua et liberationes a deo factas enumerare ceperunt, a morte antiochi magni et a filio eius seleuco. Qui cum prius templum honoraret et de redditibus suis presteret sumptus ad ministerium sacrificiorum, ad suggestionem simonis de tribu beniamin qui erat propositus templi, et inuidebat omne: misit eliodorum ad spolandum commune erarium, quod dicitur non pertinere ad rationem sacrificiorum. Erant equidem hec congregata ad victualia viduarum et pupillorum, et plerique erant deposita diuitum. Terminauerunt autem percutione huius epistole in morte nicanoris in hunc modum. Igitur his erga nicanorem gestis: et illi tempore ab hebreis ciuitate prepressa vel possessa. Ego quod in his sine facia sermone. Et si quidem bene et ut historie comperit hoc et tempore velim. Si autem minus digne concedendum est mihi. Sic enim vinum semper bibere aut semper aqua primum est, alternis autem utriusque stabile, ita legentibus si semper exactus sit sermo non erit gratus. Hic ergo erit summarius.

Recapitulatio.

Capitulum I.

Porro quedam superaddita in hac epistolari recapitulatio summatim tangere curabim? Sane in prophetatione antiochi cum cogerentur iudei a patribus legibus recedere, due mulieres de late sunt natos suos circumcidisse, quos infantibus ad verba suspensis cum publice per ciuitatem circumduxissent carnifices per muros precipitauerunt. Eleazar vero de primogenitis scribarum et vir etate peruectus: apto ore blasphemante copellebat suillas carnes sacrificij masticare. Quidam pro veteres amici eius carnes licitas secreto afferentes: rogabant ut simularet se ad imperium regis masticare, quod renuens aiebat. Adolecentibus exemplum fortis malum derelinqua et plagis promptus memoriam mortis sue et exemplum pietatis relinquit. Cor

git autem et vii. fratres una cum matre comprehensos compelli a rege ad esum porcinæ carnis, quibus renuentibus iussit rex coram eis sartagine et olivæ enas succedi, et primogenito linguam amputari cuius cute capitis abstracta: et summitate manuum et pedum percisa.

Coram matre et fratribus missus in sartagine torrebatur. In eundem modum singuli fratrum secundum ordinem geniture torquebantur. promissa tamen vinculis exhortatione ut regi obediret et viveret. Supra modum autem mater mirabilis et bonorum memoria digna, singulos hortabatur patria voce, et semine cogitationi masculinam animam inferens dixit ad eos. Nescio quid in utero meo apparuit, nec enim ego spiritum et animam donavi vobis nec vitam, et singulorum membra non ego ipsa contempsi, sed qui formavit vos spiritum vobis iterum cum misericordia reddet et vitam sicut nunc vosmetipsos despiciatis propter legem eius. Cumque adhuc adolecentior superesset suadebat rex matri: ut adolecenti fieret in salutem. Cumque promississet se suamuram filio, inclinata ad illum patria voce dixit. Fili mi, miserere mei, dignum fratribus tuis effectus suscipe mortem, ut in illa misericorditer cū fratribus tuis te recipias. Tunc rex indigne ferens se derisum, in hunc crudeliter super omnes descendit. Nouissimum autem et primogenitum matris defuncta est. Pro hac tantum progatua martyrum asserunt plurimi de his, vii. fratribus ecclesi

Homem martyris ad quatuor extendit. Dicitur martyr qui per servationem legis dei moritur ut machabeus, dicitur etiam martyr qui per veritatem predicationis moritur ut hieremias et alij prophete. Dicitur idem martyr qui loco ipsius christi moritur, ut infantes. Dicitur et martyr qui per perfessionem fidei et passionis christi moritur, ut petrus et paulus. Et isti proprie dicuntur martyres, id est, testes passionis christi. Quorum festum facit ecclesia, cum nullus veteris testamenti martyris festum agat, nisi vii. machabeorum. Puerorum quoque festum agit ecclesia: id est, ad inferos descenderint. Unus in eorum festo canonicus leticie subiectus. Si obijciatur dicitur iohanne baptista dicitur, quod passio eius est festum non agimus sed nativitas que fuit figura natiuitatis christi. Festum ergo de collatione eius non est festum passionis, preterea cum ipse circa pascha decollatus fuerit, sed tempore tali caput eius inventum fuerat. Alij tradunt duas esse dictiones eo quod tali tempore collata sint ossa eius.

am solennizare. Additur quoque in eadem epistola, quod cum iudas aduersus thimotheum dimicaret, apparuerunt aduersarij de celo viri, vii. in equis ducatum iudeis prestantes, e quibus duo machabeum medium habentes, armis circumscripti consueuabant, in aduersarios autem tela et fulmina iacebant. Nec multo post tempore cum egredieretur iudas a hierosolimis ut dimicaret aduersus lissiam: apparuit precedens eos eques in veste candida armis aureis hastam vibrans. Addit quoque quod ioppite, rogauerunt iudeos secum habitanter ascendere scaphas quas parauerant in die festo ad colludendum. Cumque in altum processissent: submerserunt ex eis non minus ducentos. Quia obrem iudas in nocte supueniens portum succedit, et scaphas exussit, refugos ab igne gladio perimit. Jam natis quoque nocte supuenit, et portum cum nauibus succedit, ita ut lumine ignis appareret hierosolimis stadiis, ceteris. Addit quoque quod prelio commisso apud iamnam plures perstrati sunt de iudeis. Et venit iudas cum suis ut corpora perstratorum tollerent, et in sepulchris poneret paternis. Inuenerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis ydolorum, que apud iamnam fuerunt. Omnibus ergo manifestum factum est ob hanc causam eos corruisse. Et benedixerunt iustum dei iudicum, qui occulta fecerat manifesta, et in preces conuersi rogauerunt deum, ut delictum eorum obliteraret. At uero vir fortissimus iudas collatione facta a suis, xii. millia dragmas argenti missit hierosolimam offerre ea ibi pro peccatis mortuorum vel delicto illorum in sacrificium. Addit quoque quod cum sceleratissimus nicanor persequeret iudam post sedus cum eo initum, et postea fractum, comperit iudam esse in locis samarie, et disposuit bellum committere cum eo in die sabbati. Iudei pro qui sequebantur nicanorem per necessitatem dixerunt ei, ut honorem daret diei sanctificationis et deo qui vniuersa conspiciat. At ille quesivit ab eis, Si potes est in celo qui imperauit ei die sabbatorum, et dixerunt, Est deus vnus in celo potes, qui iussit agi die, vii. At ille ait, Et ego potens sum super terram, qui impero summi arma et negocia regis impleri. Machabeus autem cum pauci essent cum eo, formidantes impetum nicanoris et multitudinem singulos illos iudeorum armauit non clipei et haste munitione, sed sermonibus optimis et exhortationibus, preterea in expposito eis somnio quod in eadem nocte viderat in hunc modum, Viderat oniam summum sacerdotem, qui a puero in

virtutibus exercitatus fuerat manus prehendens tem et orantem pro populo iudeorum. Post hoc apparuisse et alium virum et gloriam mirabilem circa illum: et omne dixisse. Hic est amator populi israel, hic est qui multum orat pro populo, et ciuitate sancta, hieremias propheta dei. Excedisse autem hieremiam dextram et dedisse iude gladium aureum, et dicentem. Accipe sanctum gladium munus missum a deo quo deicies aduersarios populi mei israel. Qua visione confortati qui erant cum iuda impetum fecerant in hostes, et perstrauerunt ex eis non minus quam, xxx. milia, nicanorem cum eis interfecto, et redierunt hierosolimam benedicentes deum, et caput nicanoris et manum cum humero abscisam contra templum suspenderunt. Itaque omnes communi consilio decreuerunt nullo modo diem istum absque celebritate preterire. Hic terminatur epistola iude ad dispersionem iudeorum. Terminata igitur epistolari recapitulatio: ad persecutionem historie reuertamur de iohanne filio simonis persequentes.

De commendatione iohannis hircani.

Capitulum II.

Quarto simone qui ultimus quinque filiorum, mathathie a samonei dux et sacerdos fuerat in iudea, successit ei filius eius iohannes: cognomen hircanus a deuicis hircanis, quem iosephus in tribu commendat, in religione sacerdotum, in strenuitate ducatus, et quia vir propheta erat. Qui insecutus est protholomeum, qui patrem eius dolo interfecerat, matremque eius cum duobus parulis tenebat in vinculis, et per fugerat ad ioppidum ultra hierichonta, quod agon vocabatur. Obsesso quidam oppido, cum iohannes acriter insistebat, protholomeus matrem iohannis et fratres super muros usque ad sanguinis effusionem cedebat fractusque pietate iohannes ab impugnatione se temperabat. Patre tamen clamante nepos se iungeret scelus protholomei inultum. Porro tamen enim suam sic iudicaret immortalitate meliorem. Ob hoc diutius tracta obsidione septimum aduenit annus feriatas a iudeis. Reversusque ab obsidione iohannes, protholomeus pro matre ipsius et fratribus occisis confugit ad zenonem.

philadelphie tyrannum, qui cotila cognomine
nabatur.

De institutione penodochiorum, et de morte
iohannis. Caplm. III.

Est hoc antiochus ponticus rex sirie obsedit hierusalem. Quamobrem aperuit hircanus duos de viij. loculis circumstantibus sepulchrum dauid, et sustulit ex eis plus quam tria milia talentorum, dedique trecenta talenta antiocho ut ab obsidione recederet, et ut placaret murmur populi de apertione sepulchri, de reliqua pecunia primus instituit penodochia pauperum in hierusalem, Samariam captam solo equauit quam post herodes instaurans sebastem dixit. Mortuus est autem iohannes, xxxij. annis rebus optime administratis relictis quinque filiis Aristobolo primogenito et antigono cum tribus minoribus. Cumque nullus eorum ad regendum populum sufficeret, uxorem suam disertissimam iudee prefecit et filijs.

De restitutione regni iudeorum per aristobolum. Caplm. IIII.

Aristobolus vero impatiens dominum materni matrem cum tribus fratribus minoribus vincula in carcerem, et antigonum quem diligebat secundum a se constituit. Imposuitque sibi diademata, et restitutum est regnum iudee. Fluxerat autem a sedechia sub quo regnum fuerat interruptum anni quadringenti septuaginta quique, et menses tres, vel a reditu de captiuitate babilonis. Unde sepe legitur intermissum fuisse regnum usque ad hircanum et aristobolum intransiue, id est usque ad aristobolum hircani. Nec tamen regnauit aristobolus nisi per annos, eo quod matrem fame peremerat in vinculis. Cumque egrotaret aristobolus in turre, que post ab herode dicta est antonia, redibat antigonus de galilea, in qua multa preclare fecerat, indutus novis armis et decentibus. Cumque ingrederetur hierusalem in diebus scenophegiarum ob honorem fratris, et ut ostentaret decorem armorum populo armatus intrauit. Quod videntes emuli ipsius, et maxime uxor fratris, que oculos in eum iniecerat, sed ipse ei assensum non prebebat, accusabant eum dicentes aristobolo. Frater tuus audiens te egrotantem in manu fortis et armata intrauit ut te perimat et regnet. Quod

ita probare potes. Iube eum venire ad te, et venerit armatus super his que dicimus certus esto. Posuit ergo ad suggestionem uxoris Aristobolus armatos in subterraneo qui prius stratonis dicebatur, per quem antigonus transitum facturus erat, qui si veniret armatus eum interficerent. Et aduocans fratrem aristobolus precepit nuncio ut diceret ei ne veniret armatus. Sed regina corripit nuncium muneribus ut diceret ei quod cum armis descenderet. Affectaret enim eum rex videre in armorum decore.

De nece antigoni. Caplm. V.

Erat autem eo tempore in hierusalem genitricis acus quidam iudas nomine de heresi esseorum qui per constellationem iudicauit de natiuitate puerorum, qui scolasticis suis arte sua preceperat de morte antigoni et die et loco. Is cum vidisset antigonum in armis gloriari, exclamauit, Paspape, Hunc mihi pulchrum est mori, quam ante me veritas interijt, mearumque predicationum aliquid mendacium deprehensum est. Vixit autem iste, qui hodie moriturus erat in pugio stratonis, Iosephus autem ille ab hinc sexcentis stadiis distat, hore pro diei sunt quatuor. Cumque sic euilaret senex, paulo post occisus est antigonus cum armatus descenderet per pignus stratonis sequi locorum equocatione senex agnouit fuisse deceptum. Audies autem ex morte fratris indoluit, adeoque morbo inualuit ut sanguine laceratis visceribus euomeret. Quem uxor de seruulis hunc officio destinatus foras efferens ubi antigonus occisus fuerat casu effudit super adhuc extantes cruoris maculas. Quod videns populus exclamauit, asserens nutu dei in occisione ultione sanguine liberati occisores. Cumque causam clamoris rex sciscitaret, nullusque ei auderet perire, tandem minatus per taciturnitatem supplicium verum quod erat ei indicauit. Et ingemiscens ait, Fas non erat ut dei lumen scelera mea lateat, quatenus o corpus improbum matri fratrique antema damnata detineberet. Utinam non paulatim eis sanguinem meum liberem, sed totum simul accipiant. Et his dictis expirauit.

De tyrannide regis alexandri.

Caplm. VI.

Pro mortuo vero prole ex ea non susceperat fratres vel filii soluit a vinculo maiorem natum alexandrum

alexandrum regem constituens, qui cognominatus est lamneus, qui etiam modestia prestare videbatur. Qui fratre secundum interfecit, quia ad regnum aspirare videbatur, tertium secum vivere coegit priuatim, duxitque uxorem nomine alexandram, que et saloma dicta est. Hic adeo nequissimus fuit, quod in vii. annis circiter quinquagintaque milia seniorum interfecit, quia facinorosa eius detestabantur. Cumque offensus esset populo munivit sibi palatium in turri que baris dicebatur, super quam postea ammiratus est titus quod eam iudei deseruerant cum defendi posset a duobus ab omni uicere. Adeo autem offensus erat iudeis, ut semel percunctanti ei quo nam pacto eos sedare posset, responderent si moreretur. Ob hoc in plateis hierusalem suspendit octingentos viros uxoratos, uxoresque eorum et liberos necauit. Cumque quiesceret a plijs, et quantis fatigaretur, morbum et oculo natum putans interpestis laboribus militie se reddidit, et xxxvij. regni sui anno mortuus est, duos relinquentes filios: Hircanum et aristobolum. Scientes filios pro patre iudeis odiosos regnum reliquit uxori. Que sibi sub viro beniuolentiam populi sepe comparauerat tyrannidi ipsius sepius resistens, etiam simulatam religionem in habitu prefebat.

De regno alexandri et de filiis eius hircano et aristobolo.

Caplm. VII.

Medum regna ret hircanum primogenitum pontifice declarauit, cum futurum regem indicasset. Quod modestus erat, minorem pro aristobolo eo quod feruētis animi videretur: priuatim vivere coegit. Eo tempore orta est in iudea heresis phariseorum, de quibus post cum sectis alijs explicabitur. Quod consilio utebatur in omnibus alexandra, ita ut eorum consilio optima res quibus iudeorum: aut ex illo damnaret aut interficeret. Denique diogenes alexandro amicus simus fuerat occidit. Alienigenarum quidem duos sibi preflauerat exercitus ut in iudeos tutius debacharet. Proinde de militibus ad aristobolum fecit se,

refugerat, ut ei patrociniu tuerentur. Flono autem regni sui anno egrotauit alexandra, et aristobolus collecta plurimorum manu post matrem se regnaturum declarauit. Ob hanc miserata que relas hircani mater iugem aristoboli cum filiis in custodia recludens: obsides accepit, ne regnum sibi aristobolus usurparet.

De multiplici discordia fratrum.

Caplm. VIII.

Est mortua aristobolus collecto exercitu contra fratrem mouit arma. Cumque egressi essent fratres in campis hierichontinis: victus hircanus fugit in hierusalem. Tandem ea lege in concordiam redierunt ut aristobolus regnaret. Hircanus pro sub eo quibuslibet fungeretur honoribus. Domos etiam permutauit. Erat autem cum hircano antipater idumeus, cuius prudentia et strenuitate timens aristobolus calumnias ei pretendebat. Hic persuasit hircano ut se dolo circumuentum quereret, et ut ad aretham regem arabum confugeret, cuius auxilio rediret in regnum. Floctu igitur egressi venerunt ad regem arabum in oppidum quod petra dicitur, ubi regni sedes erat. Itaque collecto exercitu aretha venit in iudeam et obsedit hierusalem quam et recepisset: nisi dux romanorum scaurus soluisset obsidium. Jam enim siria desierat habere regem facta romanis tributaria. Dissensus erat pompeius a romanis contra tigranem regem armenie, et is scaurum miserat prelatum sirie. Qui cum audisset dissensionem fratrum in iudea, ratus tempus esse quo de facta iudeam poneret sub tributo in manu vallida fines intrauit iudee. Ad quem legati a fratribus utrinque venerunt, auxilium eis hinc et inde postulantes. Corruptus autem scaurus, ccc. talentis missis ab aristobolo (quod proprium esse romanorum iosephus testatur) ad arabes legatos misit romanorum et pompeij nomen eis intentas nisi ab obsidione recederet. Recedens ergo aretha hircanum et antipatrum philadelphie collocauit. Qui frustrati spe arabum in aduersarios spem contulerunt. Cum enim pompeius damascum venisset, cum multis muneribus venerunt ad eum, orantes ut violentiam aristoboli dignam odio iudicaret et hircanum regno restitueret. Sed nec aristobolus sibi defuit, corruptione scauri fretus, Cum autem pompeius honorem regnum

et non exhibuisset indignas in salutato populo recessit, et recepit se in alexandriam, propter inextinguibilem oppidi munitionem. Quem collecto romano exercitu insecutus est magnus iussusque ut de oppido ad se descenderet. Iussusque pro impio vocabatur decreuerat potius periclitari quam parere. Consilio tamen suorum descendens ab oppido relictis sibi custodiis precepit ut non nisi manu sua scriptis epistolis obtemperaret, abijtque hierosolimam. Quae statim insecutus est magnus alacer factus circa hierichonta morte metris datis sibi nundata ubi pinguislima idumee regio et palmarum pluvium et balsamum nutrit. Cuius incisio lapidibus acutis robore, stillante lacryma ex vulneribus colligunt.

Ex pompeio hierusalem sibi tradita templum expugnauit.

Capitulum IX.
Quoniam hierosolimam perararet, territus aristobolus occurrat ei pecuniam pollicens que erat in alexandria, sed de cetero imperio romano parituri, sed nihil horum effectum est. Dissuasi enim gabinius ad recipiendam pecuniam custodes nec in oppidum receperunt. His commotus pompeius aristobolum in custodia collocauit. Cum autem obsedisset hierusalem orta est dissensio in urbe. Nam fautores aristoboli urbe tueri, fautores hircani eam tradere romanis contendebant, sed victa pars aristoboli in templum cessit. Receptusque in urbe pompeius templum expugnauit. Cumque septentrionalis valle aggeribus impleta, labor esset imperfectus nisi obseruatis septem diebus quibus opari iudeis fas non est aggerem fieri precepisset. Hic tamen tertio fanum irruptum est. Faustus autem cornelius sille filius primus ingredi ausus est, et irruentes romani, perstrinxerunt templum: et ut alibi legitur, equos in porticibus stabulauerunt. Ob quam rem tradit nunc de cetero pugnas se pompeium quin vincere, qui hactenus fortissimissimus fuerat. Postero autem die ingressus templum pompeius ammiratus situm et ornatum et religionem templi nihil inde tulit, precepitque eductis a foribus templum mundaret. Cumque imposuisset hierosolimam tributum, hircano pontifice declarato, aristobolum captiuum duxit, duosque filios eius alexandrum et antigonem cum totidem filiabus, romamque per celsam properabat syrie et iudee administratione scauro commissa relictis secum duabus cohortibus.

De dissolutione iudee in pentarchias.
Capitulum X.
Alexander vero filius aristoboli ex itinere fugit. Qui magna manu collecta iudeam populabatur, et hircano imminebat. Obtinebat autem munitionem loca alexandrium, hircanum, et macherunta. Dissusus est autem in siriam gabinius, ut scauro succederet sub quo marcus antonius militabat. Qui cum in alexandria obsedisset alexandrium, consilio matris alexander se tradidit ei et castra. Que gabinius consilio eiusdem mulieris funditus evertit, ne alterius belli fierent receptaculum. Palpabat enim mulier gabinium obsequijs viro suo et ceteris captiuis metuens qui romam fuerant abducti. Post hoc gabinius cura templi mandata hircano, gentem iudeorum in quinque conuentus diuisit, quasi per pentarchias iudee frangens superbiam. Eodem tempore factus est antipater amicissimus gabinius et marco antonio maxime, adeoque claruit quod data est ei vxor neptis regis arabum, dicitur nomine. Qui suscepit ex ea quattuor filios et filiam. Primogenitus fuit phaselus, secundus herodes qui post dictus est ascalonita, tertius iossippus, quartus feroras, filia dicta est saloma.

De fuga aristoboli et eius iteris
Capitulum XI.
Est hec casus elapsus est a roma aristobolus, qui magna iudeorum manu conflata alexandrium muro recingebat, ad quem debellandum missus est a gabino antonius. Captusque iterum aristobolus cum filiis romam perductus est. Illum quidem in custodia senatus coercuit, filios autem in iudeam remisit, quia gabinius id se scripserat spondisse, vxorem aristoboli pro castellorum traditione. Post hoc cum gabinius detineret apud egyptum, alexander aristoboli filius iudeos iterum ad dissensionem reduxit. Sed rediens gabinius pacem fecit, et hircano pontificatum confirmauit. Quo mortuo missus est praefes syrie crassus ut etiam parthos qui iam romanis imminuebant reprimere. In sumptus vero parthice militie omne fere aurum de templo

sustulit, et ea quibus pompeius abstinerat duo milia talentorum. Ob hoc auro in os infuso interit. Cui dictum est aurum ruit. Cui successit praefes sirie cassius, qui in omnibus consilio antipatri utebatur.

De reditu aristoboli in siriam et eius nece.
Capitulum XII.

Tempore factum est dissidium inter romanos, pro pompeio et iulio cesare. Caesar autem post senatus et pompeii fugam trans mare ionium rebus omnibus romae potitus, solutum aristobolum cum duabus cohortibus in siriam misit, facile pro huiusmodi posse iudeam subiectum ratus. Verum spes cesaris frustrata est. Nam a studiosis pompeii veneno perijt aristobolus. Seruabaturque corpus ei in melle conditum, phibita sepultura, donec iussu antonii in monumentis regalibus sepultus est. Occidit quoque filius eius alexander antiochie a scipione securi percussus, secundum pompeii litteras accusatione pro tribunali prius habita, super his que in romanos admittierat. Solus autem superstes antigonus cum duabus cohortibus suis ad quedam ptholomeum mannei filium qui sub libano morabatur fugit. Accepitque ptholomeus minorem sororem alexandri vxorem, ex qua ut qui dam tradunt suscepit lisania abiline postea tetrarcham.

Antipater transiit in gratiam cesaris.
Capitulum XIII.
Est hoc factum est preludium in emathia, cui interfuit antipater et iudei sub pompeio. Qui cum redisset in iudeam, timens cesaris imperium, liberos suos ad arabas cognatos eorum transmisit. Mortuo autem pompeio antipater in clientela cesaris se contulit. Visit autem cesar metridatem pro gameu ad expugnandum pelusium, mittens cum eo incolam libani ptholomeum et antipatrum cum tribus militibus iudeorum. Ubi viri antipatri plurimum enituit. Nam et murum primum transiit, et mephitis ad obsequendum cesari prudentia sua inclinauit, et initio filio cum ceteris egyptijs pluribus occisis totus pressus corpe proter spem seruatus est exilio, habitaque victoria: factorum suorum apud cesarem metridatem testis habuit. Marco etiam antonio in pluribus eum commendante factus est amicus cesaris. Quae cesar romana ci

uilitate donauit simul et immunitate, et eius gratia pontificatum confirmauit hircano.

Antipater, procurator iudee creatus est.
Capitulum XIII.

Tempore anti- patrum et hircanum criminabatur antigonus apud cesarem, dicens eorum consilio patrem suum et fratrem interfuisse. Ad hoc antipater veste picta multitudinem vulnere demonstrans verbis non opus esse dixit, cum cicatrices se tante clamarent ipsum fuisse fidelem romanorum, cum antigonus filius fuisset fugitiuorum, nullusque ipsum a pompeio quoad vixit potuit auellere, nec modo a cesare quisquam eum esset auulsiurus. Tunc cesar cuiuslibet dignitatis sub pontifice in iudea dedit antipatro optationes. Qui remissa dignitatis mensura in cesarem, procurator iudee declaratus est, impetrans quoque ut euerla patris mentis renouare sibi liceret. Regnum quoque est concessum hircano, ita tamen ne rex vocaretur. Sextum etiam cognatum suum cesar sirie praefecit.

Herodes factus est praefes galilee et princeps militie regis sirie.
Capitulum XV.
Est hec antipa- ter filium suum maiorem phaselum hierosolimam sub se, procuratorem statuit, et herodem galilee praefecit, qui cum natura strenuus esset, ezechiam quandam principem latronum interfecit cum suis sequacibus, adeoque terram quietam reddidit, ut publice herodes pater galilee cantaretur. Phaselus quoque indolens fratris bona emulatione superare certabat. Ob hoc etiam pater eorum obsequijs regalibus a gente colebatur, nec propter hoc tamen minus fidelis hic fuerat hircano. Verum fieri non potest, ut liuor in bene gestis quisquam effugiat. Erant ergo qui dicerent hircano, quod antipatro et filiis eius rebus traditis ipse vacuo regis nomine sederet. His accensus paulatim hircanus: causas dicturi herodem iubet accersiri. Qui munita praefectura galilee ad regem properabat, ferens secum sexti epistolam precipientis hircano ut herodem ab omni crimine et pena liberaret. Nec multo post factus est herodes princeps militie sirie, et tunc iniuriam predictae uocationis herodes vindicasset in hircanum, nisi pater eius et frater impetrum eius fuissent.

D tempoze do

Exherodes adhesit cassio. Cap. XVII.

De nece antipatri vindicata per herodem
Capl'm. XVIII.

cus ꝑo cū de morte eius suspect⁹ haberet⁹ cor
ram herode in multis se excusabat. Cōquest⁹
aūt herodes ꝑ eplam de patris morte apud
cassiū rescriptū ip̄i⁹ accepit vt dolū dolo vin
dicaret. Scripsit etiā cassius ciliarchis vt in
lita causa herodi opē ferrēt. Vocauit itaq; he
rodes hircanū ⁊ malicū ad cenā. qui dū irent
circūseptū malicū ciliarche interfecerūt. Hyr
canus aūt stupore dissolutus ꝑcidit. vixq; re
cepta aīa herodē ꝑcunctabat quis malicum
occidisset. Lūq; vnus respondisset cassij ꝑce
ptum ait. De ⁊ patriā cassius seruauit inco
lūmē: amboꝝ insidiatore ꝑempto. Nō mul
to post cū egrotaret herodes damasci. phenix
malici frater in vltionē fratris mouit arma cō
tra phaseliū fulius hircanū auxiliō. Cūq; con
ualuisset herodes hircanū aggredi attempta
bat sed ꝑꝑter affinitatem redierunt in con
cordiam.

Abebat quidez

Quod herodes et phaselus tetrarche iudee facti sunt ab antonio.

Ed ubi cassio

Erodes accepta

Ex herodes pulso antigono positus est in throno regni in hierus. **Caplin. XXII**

En tempore cir

Eca athenas morabatur antoni⁹ ⁊ sam
amore cleopatre tenebat. Ad que
perabat herodes, sup dolo sionis querelam
factur⁹. Interim autē ⁊ iosephus vt aliqd pcla
re faceret, ptepto herodis imperio ptra anti
gonū dimicauit ⁊ victus decapitat⁹ est a pa
pio pncipe militie antigoni. Cuius truncū
antigonus calcitrare verberare inhumanitus
aggressus est. Cū autē accepisset antoni⁹ do
lum sionis misit sositū cum herode in manu
valida. Qui venies in iudeaz occurrentē sibi
papi⁹ vicit, caputq; eius feroze fratri suo in
solaciū occisi fratris transmisiit. Tandē quin
q; mensibz obsessa hierusalē, cū in sexto roma
ni irruerēt in eam nemini parcebat etati licet
herodes rogaret vt parceret. Antigoni⁹ quos
q; descendēs ad pedes sositū pstrat⁹ est quē nō
miseratus sositus sed irridēs, antigonā appel
lauit ⁊ in vincula coniecit. Cum autē omnis

accusaret? astantē etiā hircano pccitabat hircanū antonī, quīnā rebo gerēdis essent aptis simi. Cūq; herodē z fratres eius alijs pūlis set, hilaratus antonī eos de procuratorib; re trarchas iudee declarauit, Abēūte aut anto nio romā pachorus rex parthoz in manu va lida eufraten trāsgressus est. Ad quē descen dens lisantas antigoni nepos, filius pholo mei ex alexādra vt predictū est, pollicitus est talenta mille z virgines quīngētas, vt antigo num in regnū induceret. Acceptis itaq; a pa choro multis milib; parthoz, antigoni hieru salem expugnabat, z phaselus quidā muros herodes domū regiā custodiebat. Sed cum intrasset vrbē antigoni in dieb; penthecostes etiā in foro dimicatū est. Cū autē de pace tra ctaret, antigonus pachoz regē parthoz pacē arbitriū in dolo deposebat. Egredi sūt ergo hircanus cū phaselo z antigonis ad partho rum regem pperantes. herodes noluit eiz eis descēdere: suadente marianne vt nunq; fidei parthoz fidē adhiberet. Hircanus pō z pha selus i itinere a parthis cōprehensi sūt. Quo accepto herodes noctu ad ydumeos tribu les suos pfugit. Premisit quidē vxores z fili os z vniuersā suppellectilē, z ipse subsequēs impetus subsequentiū sustinebat. Brautores aut parthis iudeos in fuga expertus est, cum quibus sexagesimo a ciuitate stadio dimica uit, ibiq; ob incredibilē victoriā castrū muni tissimū postea firmauit quod z herodion dī ctit. Dimissis autē vxorib; z liberis in oppi do massada, sub custodiā fratris sui tosipti, in petram ciuitatez arabum perrexit. Parthi pō non solum antigoniū restituerunt in regnum, verū etiā hircanū z phaselum vinctos ei tra siderunt verberādos. At ille aurīculas hircani dentib; truncauit: ne quando mutatis rebo solutus pontificatū reciperet. Ab integ; em celebrari sacra oportet. Phaseli pō virtute p uentus est. Qui cū nec ferrī coplā nec manus liberas haberet ad sacū fracto capite mortuū est. Cognito quidē q; herodes euaserat ait se equanimiter velle mori, q; vltorē vltū relin queret. De hircano sunt qui dīcāt q; medicū ab antigono sibi missus in aurīculas ei; vene num p medicamēto infudit, z mortuū est. Jo sephus pō refert eū ad parthos missus, z diu habitu ludibrio.

Herodes rex iudee rome creatus est.
Capitulum XXI.

multa multitudo ad visenda sancta, et sanum
spoliandum incitaret. refrenabat eos herodes
acerbiore sibi quam si victus fuisset fore dicens vi-
ctoria, si quod fieri nefas esset, culpa sua visum
fuisset. Inuehebaturque in solium, si vacue facta
vires et opibus ciuitate solitudinem se regem relin-
queret. De suis autem facultatibus mercedem singu-
lis se daturum firmavit. Quibus promissa compleretur,
solius aurea corona deo dicata sublata, ut
etiam antigonum deducens ad antonium reme-
bat, quem antonius securi percussit. Confirma-
tusque est herodes in regno iudee quarto anno
et quo rome diadema susceperat. Inde est quod
quibus plures quam pauciores anni regni hero-
dis leguntur. Translatum est itaque regnum de iuda
ad alienigenam, imminente christi aduentu. Audi-
ens hircanus herodem regnantem rediit in iude-
am, in pristinum statum restitutus est, excepto quod
non ministrabat.

De morte marianes dolo salome,
Capitulum XXIII.

Selecta est autem
dissensio inter mariannem et saloma
sororem herodis, hec illi meretricium
illa huius ignobilitate obiciebat. Consilio pro
sororis herodes hircanus occidit dolo, eo quod
regnum sibi deberi hircanus diceret. In solaci-
um autem mariannes, ionatham fratrem eius cum es-
set, xvij. annorum in pontifice ordinavit, et dosidem
cum filio antipatro ad petitionem mariannes
a hierusalē expulsi, solis tribus solennitatibus ad-
orandum ascendere eis hierosolimam permittens.
Econtra saloma suggerente occisus est et io-
nathas, eo quod ad regnum videre aspiraret. Quibus
et accusaret saloma mariannem de adulterio
addidit quod expresse imaginem suam miserat an-
tonio, ut ad amorem suum eum incitaret. Quod ut co-
gnosceret herodes speravit ad antonium, ma-
riannem sub custodia viri salome collocans, cer-
ta ei tradens insignia, sub quibus si nuntiatus
ipsi foret mariannem occideret, dumque moram face-
ret herodes ipse et audiret ab antonio, imagi-
nem illam missam a marianne, quia antonius
adeo diligebat herodem, quod nihil eum celaret viri
salome que sibi fuerat impata marianne reue-
lauit. Reuerso autem herode vxor cum in sinu eius
dormiret cum lacrimis que de morte eius im-
perauerat indicavit. Exilisque a stratis hero-
des sciscitabat a sorore, dormiuit ne vir tuus
cum marianne, Que ait dormiuit, Statimque

occidi mariannem fecit et virum sororis. Verum
de morte vxoris quas supra modum diligebat
adeo indoluit, ut tanquam lunaticus crebro in a-
mentiam verteretur. Cum autem conualuisset, an-
tipatrum cum matre reuocauit. Filios autem
quos de marianne susceperat, alexandrum et
aristobolum romam misit liberalibus artibus eru-
diendos.

Quod augustus addidit regno herodis tra-
conitidem et ituream. Capitulum XXIII.

Est hec comis
um est presum apud actum, inter
augustum et antonium, cui non interfuit
herodes, missus ab antonio contra regem ara-
bum ad petitionem cleopatre ut quolibet eorum
victo ipsa regnum illud obtineret. Mortem enim
regum orientalium iam tunc moliebatur ut per eis ipsa
regnaret. Cumque herodem offensum antonio red-
dere moliret, nec efficere valeret, tamen hiero-
solimam terram palmarum et balsami feracem in sui
dominium iam transtulerat. Vincto ergo anto-
nio cum augustus rhodum venisset, nec antonium
victum reputaret cum superisset herodes, pericu-
lis occurrens herodes, disposito habitu regio
in cultu priuato stetit ante cesarem et alii. Fate-
or me vtile fuisse antonio et fidele quod expertus
fuisses sub actio si affuisses. Verum nec omni-
no defui, auxilia et frumenta mittens ei, nec mor-
do deessem, si mihi acquiescens cleopatram odij
vestri fomitem occidisset. Una ergo cum victo
victus sum coronamque cum fortuna deposui, ad
te autem veni, spem salutis de virtute presumens.
Ad hec cesar, Immo saluus esto, et nunc regna-
to certius, meritis es ut plurimos reges cum
amicicia tanta fide tuearis. Recte fecit anto-
nius, qui magis cleopatre paruit quam tibi. Te
enim lucrati sumus per eum, propter eius amentiam. Ex-
pectar quoque tibi bene facere, ut non gratias an-
tonium. Cum autem speraret augustus in egyptum
non solum in preliis virtus herodis enstuit, verum
etiam in deserto eunti et redeunti exercitui ita pa-
rauit necessaria, ut nec aquarum deesset copia,
nec quicquam vitensillum, ita ut miraretur cesar. Mor-
tuis pro cleopatra et antonio, modicum esse re-
gnum herodis romam clamabant. Ob hoc augu-
stus cum restitisset partem regni quam cleopatra
abstulerat, contradidit ei traconitidem et ituream
totamque maritimam usque ad pirgum stratonis, quam
post in honorem augusti cesaream appellauit. Edi-
ficauit autem in ascalone domum regiam, et deino

ceps agnominatus est ascalonita. Flatone enim
idumeus fuit ex patre, arabes pro ex matre. De
dictis ei cesar quadringen-
tos galathas satellites
stipatores cleopie im-
manes et sanguis bu-
mani audios.

Vel, predictus est
ascalonita. An-
tem enim
et quod herodes asca-
lonita fuit natione et
edictum templi appolli-
nis, cuius filium antipatrum puerulum rapuere la-
trones ydumel, et cum eis tantum fuit, quod etiam
post factus est princeps eorum, unde et ydu-
meus dictus est.

De herodianis, Capitulum XXV.

Quicquid prius
rent a flumie cleuthero superioris
galilee, super quod oriundi fuerat, de ce-
tero herodianus dicti sunt. Cum autem fecisset prius in
hierusalem turri quam vocauit antonia, quam nunc tur-
ris dauid dicitur, fecit et nunc aliam quam vocauit agrip-
pina. A cesare enim amabat post agrippam, et ab
agrippa post cesarem. Posuit et aquilam auream su-
per speciosam portam templi imensi ponderis in
honorem romanorum iudeis id egre ferentibus. Fe-
cit et quod herodion, in quo et sepultus est. Fecit et pha-
selum in memoria fratris. Reparauit samariam
quam et sebasten dicitur, ubi et templum maximum
cesari dedicauit. Aliud etiam templum circa tor-

danis fontem cadido de
marmore cesari dedi-
cauit, propterea non erat
ydumel regni locum que-
vacuum honore cesaris
relinqueret. Anno quibus, xv
regni sui templum domi-
ni magnifice decorauit
nec solum in regno suo,
verum etiam in adiacentibus
ciuitatibus memorialia sue libertatis quasi in-
dustria opera reliquit.

De offensa herodis in filios,
Capitulum XXVI.

Est hec redie
rit a studio filij eius, et erat ale-
xander acerrimus porator. Quo-
rum vnum aristobolus filium salome
amite sue duxit in vxorem. Alter filiam regis capa-
docie, Iacques licentem cum patre de successione re-
gni disceptabat. Ob hoc pater offensus antipa-
trum illis proponere satagebat. In testamento quibus
ita apte declarat fuerat successor. Proinde pro-
dicti fratres de morte patris occulte tractabant
Quod presentis pater a se eos reiecit. Hi pro ro-
ma nauigauerunt, ut patris iniuriam deferrent
ad cesarem.

Sequuntur tituli capitulorum in historia euangelica.

Conceptione

De precursore.	capitulum.
De conceptione saluatoris.	ca. ij.
De ortu precursoris.	ca. iij.
De descriptione orbis.	ca. iij.
De nativitate saluatoris.	ca. v.
De cantico angelorum et circumcissione domini.	ca. vj.
De stella et magis.	ca. vii.
De oblatione et nois magorum.	ca. viij.
De ipopanti domini.	ca. ix.
De fuga domini in egyptum.	ca. x.
De nece puerorum et gre dilata per annum.	ca. xj.
De comminatione hieremie contra prophetiam fuit.	capitulum.
De nece duorum filiorum herodis.	ca. xij.
De prioris testamenti herodis et odio ipsius et antipatri.	ca. xiiij.
De herodes incarceravit antipatrum insidiantem vite eius.	ca. xv.
De magnitudine morbi herodis.	ca. xvj.
De nobilibus iudeis occidendis in morte herodis.	ca. xvij.
De morte antipatri.	ca. xvij.
De morte herodis et substitutione archelai.	capitulum.
De lite fratrum pro regno coram augusto.	capitulum.
De quattuor regibus in iudea.	ca. xx.
De simulato alexandro.	ca. xxj.
De divisione regni.	ca. xxij.
De reditu iesu ab egypto et de morte glafire.	capitulum.
De exilio archelai.	ca. xxiiij.
De primo procuratore iudee.	ca. xxv.
De morte augusti.	ca. xxvj.
De tyberio imperatore et valerio procuratore iudee.	ca. xxvij.
De odio iudeorum in pontium pilatum.	ca. xxvij.
Testimonium iosephi de christo.	ca. xxix.
De baptismo iohannis et principio septe-tatis.	ca. xxx.
De tribus sectis iudeorum.	ca. xxxj.
De iohanne confessus est se non esse christum.	capitulum.
De iesu baptisato.	ca. xxxij.
De spiritu sancto et voce patris.	ca. xxxiiij.
De ieiunio iesu et temptacione.	ca. xxxv.
De prima vocatione discipulorum.	ca. xxxvj.

De varijs opinionibus historie.	ca. xxxvij.
De mutatione aque in vinum.	ca. xxxvij.
De instructione nicodemi.	ca. xxxix.
De prima electione vendentium et ementium de templo.	ca. xl.
De secunda vocatione discipulorum.	ca. xli.
De eo quod dominus legit in nazareth.	ca. xliij.
De discipuli baptisabant et iohannes.	ca. xliij.
Cur iohannes incarceratus est.	ca. xliij.
De tertia vocatione discipulorum.	ca. xlv.
De aperta predicatione et miraculis domini.	capitulum.
De electione duodecim apostolorum.	ca. xlvij.
De sermone domini in monte.	ca. xlvij.
De oratione dominica.	ca. xlix.
De apostoli missi sunt cum potestate curandi.	capitulum.
De curatione leprosi.	ca. li.
De seruo centurionis.	ca. liij.
De socru petri.	ca. liij.
De filio vidue.	ca. liij.
De exercitu imperavit veteris et mari.	ca. lv.
De duobus obsessis a legione.	ca. lvj.
De paralitico dimisso per rectum.	ca. lvij.
De puteo samaritane.	ca. lvij.
De filio reguli.	ca. lix.
De coniugio leuiti.	ca. lix.
De filia archisynagogi et emorroissa.	ca. lxj.
De duobus cecis et de surdo et muto.	ca. lxij.
De beelzebub.	ca. lxij.
De maria magdalena.	ca. lxiiij.
De ministerio marthe.	ca. lxv.
De questione iohannis.	ca. lxvj.
De septuaginta duobus discipulis.	ca. lxvij.
De solutione sabbati et cofricatione granorum.	capitulum.
De manco.	ca. lxix.
De quattuor parabolis ad turbas in nauis.	capitulum.
De tribus parabolis in domo ad discipulos.	capitulum.
De saltu domini.	ca. lxxij.
De decollatione iohannis.	ca. lxxij.
De quatuor panibus et duobus piscibus.	ca. lxxiiij.
De dominis ambulavit supra mare.	ca. lxxv.
De verbis domini pro quibus quidam abierunt retro.	ca. lxxvj.
De traditionibus phariseorum etiam contra mandata domini.	ca. lxxvij.
Deabus non transit in virtutem nature.	capitulum.

De muliere chananea.	ca. lxxix.
De surdo et muto.	ca. lxxx.
De pharisa piscina.	ca. lxxxj.
De zelo iudeorum et quod christus filium dei se fecit.	ca. lxxxij.
De refectioe quattuor milium de septem panibus.	ca. lxxxiiij.
De quodam ceco.	ca. lxxxiiij.
De confessione fidei quam fecit petrus pro omnibus.	ca. lxxxv.
De transfiguratione domini.	ca. lxxxvj.
De lunatico.	ca. lxxxvij.
De verbis domini quibus innuit triduum mortis sue.	ca. lxxxvij.
De tributo inueto in ore piscis.	ca. lxxxix.
De apostoli quesierunt quis eorum esset maior.	capitulum.
De parabola omnis et dragme et filij prodigi.	capitulum.
De dimittendo fratri septuagies septies.	capitulum.
De ob solam fornicationem vxor potest dimitti.	capitulum.
De galileis quos occidit pilatus.	ca. xciiij.
De muliere incuruata.	ca. xcvi.
De scenophegia.	ca. xcvi.
De missi ut tenerent iesum ammirabant verba eius.	ca. xcviij.
De adultera.	ca. xcviij.
De parabola diuitis volentis ampliare horrea sua et de quibusdam verbis domini.	ca. xcix.
De ceco nato.	ca. c.
De signis perfectionis et de impossibilitate intrandi diuites in regnum celorum.	ca. c.
De relinquentes omnia per christum iudicabunt.	capitulum.
De diuites et lazaro.	ca. cij.
De villico iniquitatis.	ca. cij.
De denario diurno.	ca. cv.
De hydropico et exhortatione ad humilitatem et misericordiam.	ca. cvj.
De in encensis voluerunt iudei lapidare iesum.	capitulum.
De resuscitatione lazari.	ca. cvij.
De pontifices et iudei conspirauerunt in iesum.	capitulum.
De ultimo aduentu domini in hierusalem.	ca. cx.
De decem leprosis.	ca. cxj.
De samaritanis.	ca. cxij.
De penitione filiorum zebedei.	ca. cxij.
De zacheo et ceco pus illuminato.	ca. cxij.
De duobus cedris hierichontinis.	ca. cxv.
De alabastro yngenti.	ca. cxvj.
De maledictione ficus et sessione super asellum.	capitulum.
De gloriose susceptus dominus flevit super civitatem.	ca. cxvij.
De secunda electione vendentium et ementium in templo.	ca. cxix.
De excitatione templi in triduo.	ca. cxix.
De duobus minutis vidue.	ca. cxix.
De phariseo et publicano.	ca. cxix.
De dominis pnoctavit in bethania.	ca. cxix.
De voce patris ad iesum quam quidam putaverunt tonitruum.	ca. cxix.
De filio qui negavit se iturum in vineam et iuit.	ca. cxix.
De cultoribus vinee sanguinarijs.	ca. cxix.
De lapide angulari.	ca. cxix.
De inuitatis ad nuptias et non habente vestem nuptialem.	ca. cxix.
De herodianis et de tributo reddendo.	ca. cxix.
De septemvira muliere.	ca. cxix.
De mandato primo et secundo in lege et saucia.	ca. cxix.
De cofutatione phariseorum per auctoritatem david.	ca. cxix.
De doctoribus pharisaicis audiendis non imitandis.	ca. cxix.
Quibus debetur re eternum.	ca. cxix.
De zacharia filio barachie.	ca. cxix.
De cominatione euerfionis hierusalem.	capitulum.
De signis euerfionis et aduentus sui.	ca. cxix.
Proprium signum euerfionis.	ca. cxix.
De impedimento fuge.	ca. cxix.
Propria signa aduentus iudicis.	ca. cxl.
De signis quindecim dierum ante iudicium.	capitulum.
De pater novit diem iudicii et de vno assumpto et altero relicto.	ca. cxli.
De vigilia sanitoris et decem virginibus.	capitulum.
De comendatione talentorum et decem minis.	capitulum.
De ventilatione aree.	ca. cxli.
De opinionibus de igne eterno.	ca. cxli.
De pasca et diuersis acceptionibus huius nominis.	ca. cxli.
Qua die et quomodo iudas vendidit dominum.	capitulum.
De cena domini.	ca. cxli.

Exurgens a cena lauit pedes discipulorum, capitulum cl.
De notatione pditoris et egressu ei? ca. clj.
De eucharistia data discipulis et non iude, capitulum clj.
De pdictione negatiōis petri, ca. clj.
De sermone dñi post cenam, ca. clj.
De trina oratione domini in villa gethssemani, capitulum clj.
De ligatione domini et sanatione auricule serui, capitulum clj.
De fuga adolestentis, ca. clvj.
De prima negatione petri, ca. clvj.
De secunda et tertia, ca. clvj.
De sentētia mortis lata in iesum, ca. clvj.
Prima illusio, ca. clvj.
De suspensio iude, ca. clvj.
De p̄bis pilati ad iesum et iudeos, ca. clvj.
Qd herodes illudit dño, ca. clvj.
De secunda illusione, ca. clvj.
Qd pilatus hora quasi sexta sedit pro tribu nali, ca. clvj.
Qd pilatus quasi nolēs tradidit iesum vt crucifigeretur, ca. clvj.
De illusione militum, ca. clvj.
Tertia illusio, ca. clvj.
De symone cyrenco, ca. clvj.
De diuisione vestiu et tunica sortita, ca. clvj.
De titulo triumphali, ca. clvj.

De diuersis meritis latronū, ca. clvj.
Qd virgo virgini cōmissa est, ca. clvj.
De tenebris factis a sexta vsq ad horam nonam, ca. clvj.
De clamore dñi ad patrē, ca. clvj.
De morte dñi p gustatū acetū, ca. clvj.
De signis in morte dñi, ca. clvj.
Qd fractis cruribus latronū christus lanceatus est, ca. clvj.
De sepultura dñi, ca. clvj.
De sepulcro dñi, ca. clvj.
De custodiis sepulcri, ca. clvj.
De aduetu mulierū ad sepulcrū, ca. clvj.
De alio ordine dierū, ca. clvj.
Opiniones de hora resurrectōis, ca. clvj.
Qd angeli locuti sūt mulieribz, ca. clvj.
De cursu iohis et petri, ca. clvj.
Qd dñs apparuit magdalene, ca. clvj.
De mendacio custodē, ca. clvj.
Qd dñs apparuit mulieribz i via, ca. clvj.
De duobz euntibz in emaus, ca. clvj.
Qd dñs apparuit illi absente thoma, ca. clvj.
Qd postq comedit cum eis: insufflans dedit eis spiritū sapientie, ca. clvj.
Qd apparuit thome, ca. clvj.
De apparitiōe ad mare tyberiadis, ca. clvj.
Opiniones de morte iohis, ca. clvj.
De apparitione dñi in galilea, ca. clvj.
De ascensione dñi, ca. clvj.

Historie euangelice. Decōceptione p̄
curatoris domini.
Capitulum primum.

Hait aut in dieb herodis regis iudee efflatis annis regni ei? videlz triginta sacerdos noie zacharias dyice abia. et yxor eius aaronita nomie elizabth:

Danid ei apliare volēs cultū dñi. xxiij. instituit sumos sacerdotes: qñ vn? m̄ maior q dicebat pnceps sacerdotū. Statuit aut. xvj. viros de eleazar. et. viij. de ithamar. et fm sortes dedit vnicuiq hebdomadam vicis sue. Habuit at abias octauā hebdomadā de cuius genere zacharias cū i die p̄dictiōis incēsum poneret p̄dixit sibi angelus nasciturum filiū de yxore. Qui p̄sideras sterilitatē yxoris et vniūsq senectutē: nō credidit. et ob hoc obmutuit vsq ad diē part. Homē qz pueri et magnificentiā cū abstinentia ei indicauit. Lō cepit autem elizabth et occultabat se mensibus quinqz.

Decōceptione saluatoris.
Capitulum II.

Mense autē sexto missus est gabriel in nazareth ad mariā virginē desponsatā ioseph filiū altissimi. q̄sissetqz quō s fieret cū se non cogniturā virū in anio vouisset nisi aliter deus disponeret. Angel? addidit. nō de viro s ope spūs sancti p̄cepturā. et etiā cōcepisse cōgnatā suā elizabth sibi indicauit. Permittere em erat sacerdotalis tribu et regia. Hā et aarō yxores habuit de iuda elizabth sororē naaſson. et iofada pōnifer iochabth filiā regis ioram. Et ait maria. Fiat mihi fm verbū tuū. Et statim p̄cept? exp̄s de p̄gine plen? hō in ania et carne. ita tñ q lineamēta corpis et mēbroz vsqz discerni nō possent. Credit aut cōceptus. viij. kal. aplis. et reuolutis. xxiij. annis eadē diē mortuus est.

De ortu p̄cursoris. Capitulum III.

Exurgens autem maria abiit in ciuitatem iuda. Iuda nomē est regni nō tribus. Dies

rusalem enim in tribu beniamin erat: p quā forte transiit ad oppidū. in quo dicunt tunc zachariā habitasse q̄rto miliario a hierusalē: et ibi natū iohannē. Et legit in libro iustozū q beata virgo p̄mo cū leuauit a terra. et cū saluasset elizabth exultauit infans in vtero eius. et cū matrē dñi sui et beatā eam p̄pheteret elizabth: edidit maria canticum dño dicens. Magnificat anima mea dñm zē. Hā sit aut maria ibi mensibz tribz ministrans cōgnate donec pareret: et tunc rediit in domum suā. Octauo aut diē cū circumcideret puer et vocaret eum noie patris sui zachariā: ait mater. Iohānes est nomen ei? Idipm scripsit pater: sumpto pugillari. Et sit aut pugillar? tabula q pugno pōt includi. vt calam? scriptoris. Et apertū est os zacharie et p̄phetas canticum fecit dño. Benedictus dñs de? israel.

Dec duo cantica nō cantant in ecclesia eo ordine q sunt edita. Prius em cantat qd secundo est editū. Quia em in cantico zacharie legit. Et crexit cornu salutis. qd est factus in resurrectiōe. ideo canit in laudibz loquit ad puerū q fuit auroza solis. Et qz legitur in cantico virginis. Respexit humilitatē ancille sue. ecclesie scz et ip̄s marie. qd quidē factum est in sexta etate. Et agit de incarnatiōe ibi. Suscepit isrl? puerū suū. iō canit ad vesperas. vj. scz officio diurno. Tertiū canticū symeonis qd sequit cantat in. viij. officio. i. in cōpletorio. qz orat se dimitti in pace. qd fit in viij. quiescentiū. Et qz hec duo cantica euangelica sunt: ideo stantes ea cantam? Puer em crescebat et cōfortabatur spiritu: et erat i desertis locis vsqz in diē ostensionis sue ad isrl. Reuertēs autē maria nazareth: inuenta est a sponso in vtero hñs de spūsctō. Qui nolens eā traducere in coniugē occulte voluit eā dimittere. In somnis aut ammonit? ē ab angelo vt acciperet eā in coniugē: et ne suspicaret adulteriū. p̄ceptū puez de spūsctō indicauit et vt iesuz vocaret p̄cept: qz saluū faceret populū a peccatis eozum. Et hoc cognouit ioseph deus nascitur: qui solus peccata dimittit. et accipiens sponsam in yxore: cum virgine virgo permansit. Habuit aut virgo virū ne grauida infamaret: et vt viri solatio et ministerio frueret. et vt diabolo occultaret dei partus.

De descriptione orbis.
Capitulum IIII.

Diebus illis

Eriit edictus a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbe. Volens cesar scire numeru regionu in orbe q romane suberat ditioni. numez etia ciuitatu in qlibet regione. noia qz capitū in qlibet ciuitate. pceperat vt de suburbaniis oppidis vicis et pagis ad suā pfluere hoies ciuitate. et maxime vbiqz habitaret ad ciuitate pueniret vñ traheret origine. et qzq denariū argenteum pcy. x. numoz vsualiu vñ denariū dicebat pñdi. puincte tradēs. se subditū romano impio. pñteret. Nāz num? imaginē pferebat cesar. et supscriptionē nois. Et qz numer? eorū q censu capite ferebant. vt vt aliq legūt q cēsum caput ferebat. certo nūero determinabatur et redigebat in scptis. iō pfessio hmoi descriptio vocabat. Hec descriptio pma facta est a pñde syrie cyrino. Pñia dñ qñtū ad cyrinū syrie pñdē. qz ei iudea in vmbilico zone habitabilis esse dñ. pñsum ē vt i ea inchoaret. et deinde p circūstātes regiones aliq pñdes. pñqz renit. Vel forte pma vniuersalis: qz alie pñdeserāt pñculares. Vel forte pma capitū i ciuitate fiebat a pñde. scda ciuitatū i regione a legato cesar. tertia regionū i vrbe corā cesare. Hic pñm iudea facta ē stipēdiaria romanis. Hec descriptio singul annis fieri videt. qz in euāgelio legit. Magister vñ nō soluit tributū h anno. Ascēdit aut ioseph a nazareth in bethleē: eo q esset de domo dauid vt pñteret cū maria vxore sua pñate. Si mlieres pñtebant. iungēdū ē sicut pñteret cū maria. Si soli vñ sic ē ordo. Ascēdit ioseph cū maria.

De natuitate saluatoris Capl. V.

Electū est autē cū essent ibi: pepit pgo filiū suū pmo genitū. nō p? quē aliis: sed añ quē null? et pñtis inuolutis reclīnauit eū in pñpio: qz nō erat ibi ei loc? i diuersorio. Dicit q fenū in q iacuit iesus delatū est romā ab herena. et est i ecclia scē marie maioris. Infra basilicā nō lōge a pñpio qescit hieronymus. Paula qz et eustochiū i bethleē qescūt. Difficile fuerat paupibz p frequēna multoz q ob idipm pñenerāt vacuas inuenire domos. et in cōi trāsitu q erat iter duas dom? operimētū hñs qd diuersorū dñ se receperūt sub q ciues ad colloquēdū vñ ad pñsēdū in dieb

ocij. vel p acris intēperie diuertebant. Forte ibi ioseph pñpñ fecerat bouit asino qñ secū adduxerat in q reposu? ē iesus. Ad qd qdaz referūt illud esaiē. Coguit bos possessorez suū et asin? pñsepe dñi sui. Et illd abacuc. In medio duū aialiu pñnoscerē. Enā i picturis eccliarū q sūt qñ libri laicoz h repñtat nob. Nā? est aut saluator anno regni augusti cesaris. xliij. Annos ei. xij. q a morte iulij fluxerat vsq ad actum bellū regno augusti cōnumramus. Anno pñ regni herodis. xxx. vñ uerso orbe pacato o limpiadis centesime nonagesimē tertie anno. iij. Anno ab vrbe condita. dcc. llij. nat? est dñs. Nā? est aut nocte dñice dñei. qz si tabulā pñti retro pñtras inuenies huius anni pcurrentē quintū regularē ianuarij tertium. Quibz iunctis et sublati. vij. remanet vñ. Itaqz kal. ianuarij in dñica inuenies q cōcurrūt. Nā ea die q dicit. fiat lux. facta est lux. vñstauit nos oriēs ex alto. Inchoata est vero fm quosdā. vij. etas a natuitate xpi fm aplm qui ait. Cū venerit plenitudo tpsis zē. Scdm alios a die q baptisat? ē pñter vñm regenerationē datā aqz. fm alios a passione: qz tūc apta ē porta et inchoata est qdāmō. vij. quiescentiū. Fluxerat qdē ab adā anni qñqz milleni centū nonaginta sex. als nonagitanouē. ab abraā duo milia. xij. fm. lxx. fm hebreos pñ longe pauciores.

De cantico angeloz et circūcisione dñi. Capitulū. VI.

Et pastores erat

scdo miliario a bethleē in regione eadē custodientes vñgias noctis sup gregē suū. Dos fuit antiquioribz i vñro q solsticio vñgias noctis custodire ob solis venerationē. q forte mos etia apud iudeos ex vsu cohabitantiū inoleuerat. Et ecce angelus dñi stetit iuxta illos annūciās eis natū saluatorē in bethleem. et in signū positū puerū in pñpio nūciauit. Et facta est cū angelo multitudo angeloz dicentū. Gloria in excel sis deo. et in terra pax hoibz bone volūtatis. qz p xpm glorificat? est pater: et pax facta est inter deū et hoīem. inter angelū et hoīem. inter iudeum et gentile. Pro hac multitudo ang

Rome templum patris corruit. fons olei erupit. cesar pceperat ne quis eū diuiz vocaret.

gelorum vel pro grege pastor voluit qui dam illū locum propheticē dictum turrim gregis abi. et turris gregis nebulosa: cū tñ tā nō pmo cōtraxerat h nomē locus idē. qz iacob gregē ibi paut cū rachel parturiret. Et trāscentes pastores vsqz bethleē inuenerūt pñū qd factus erat ad eos. et q audiebāt mirabant sup his q dicebant a pastoribz ad eos. Maria qz cōseruabat oia pñba hec cōferens in corde suo. de q nat? est iesus vt putabat fili? ioseph. xpi em generatio sic erat. Prima quidē hoīs cōditio de terra. secunda de latere viri. tertia ex viro et femina. qñta sicerat vt nasceret sine viro homo de femina. Vñ et appropriata cū cumlocutione p noie xps fili? hoīs dicit? est. Prima et scda generatio nuerunt. in tertia de ruina generamur. in quarta de ruina suscitamur. Qñtauo die cū cumciderūt puerum et declarauit nomē ei? ē iesus. qd impōsitū erat ei ab angelo pñsqz cōciperetur.

no positum in ecclesia saluatoris apud carosum.

De stella et magis. Capitulū. VII.

Tertiadecima de

ro die ecce magi venerūt ab oriēte hierosolymā dicētes. Ubi est qui natus est rex iudeoz. Vidimus enī stellā ei? in oriente et venim? adorare eum. Successores fuerunt isti doctrine balaam qui stellam nouerūt eius vaticinio. et a magnitudine scientie magi nūcupati sunt. Quos enim greci phos. perse magos appellant. Venerunt em de finibz persarū et chaldeoz vbi fluuius est saba. a q et saba regio dicit. Quidā tñ nō eos pmo dictos magos putāt. s; postqz dolum herodis fefellerūt p aliā viā reuertētes. Chrsostom? dicit stellā multo añ tpe qz chrsus nasceret apparuisse eis: et ita multo tpe de longinquo venerūt. Potuit tñ fieri vt in xij. dieb sup dromedarios sedētes lōga terrarū spacia transmearet. Audies magos herodes rex turbat? est: et omnis hierosolyma

cum illo. Timuit rex ne qñs de semine hircani vel aristoboli natus esset regnaret? se tā qñ alienigena destituto. Turbat aut ciuitas nouitate miraculi pcussa. Cūqz diligēter dñ dicisset rex ortū stelle a magis vt p cū natalē pueri cog noceret. enā a sacerdotibz scribis sciscitabat vbi xps nasceret. Qui iuxta micheam in bethleem effrata nasciturum dixerūt. Bethleem pñs dicta est effrata ab vxore cauleph q ibi sepulta ē. quā qdā suspicāt filiā fuisse vr. et marie sororis moysi. Postea pñ famosam sterilitatē p qua elimelech cum domo sua adiit moabitis: cū reddita fuisset ei in credibilis vbertas. dicta est bethleem q sonat domus panis. Dicit autē rex magis vt inuentū puerū sibi indicaret: vt veniēs adoraret eū. Jā em animū direxerat ad pdendū puerū. Quos egrediētes de hierlm stella antecedebat vsqz dñ veniēs staret supra domū vbi erat puer. Dicit fulgent? stellā tūc creatā notabilē et discretā a ceteris. Et in splendore: qz eā lux diurna nō impediuit. Et in loco. qz neq in firmamēto cū stellis minoribz erat. neq in ethere cum planetis. sed in aere vicinas terris tenebat vias. Et in motu. qz pñs imobilis sup iudeā. magis dedit signū veniendi in iudeā q ex deliberatiōe sua hierusalē tāqz caput iudee adierūt. Quibz egressis tūc pñmo motu notabilī pñcessit eos stella q pacto officio mox esse desijt reuertēs in pñcentem materiā vñ sumpra fuerat. Tñ qdā tradunt bedā voluisse q in puteū bethleemitanū ceciderit. et post in dieb paulē et eustochij qñs dā pñgines deo dicatas eā miraculose vidisse. Qd qz fabulosum existimauerūt frēs cum qbus monasticā ducebat vitā cū a cōmunione sua qñqz separauerūt.

De oblatione et noibz magozū. Capitulū. VIII.

Ingressive ro magi domū quā dñ uersorium lucas nominat: obtulerunt puero singuli auxz thus et myrram: fm sabcis cōsuetā oblationē. Inde significantes eū regē deū: sed mortales. Noia triū magoz hec sunt hebraice. Appell? amarus. damasi? Grece galgalath. magalath. sarachim. Latine balthasar. caspar. melchior. Qui cū deliberaret de reditu: rñsum ē eis in sonis ne rediret ad herodē. Et veniētes thar

sum cillie conducto nauigio redierunt in res-
gionem suam.

De popano domini. Caplm. IX.

Et postquam im-
pleti sunt dies purgationis marie
tulit puerum in hierlm vt susteret eu
dño. i. offerendo pñtarat. Et dederit hosti-
as p eo par turturū 7 duos pullos columba-
rū. Insup redemerit eu. v. sctis argēteis. Et
erat in hierlm symeon senex. qui accepat a spī
ritu sancto nō visurū semorē nisi pñt videret
xpm dñi. Et tūc eodē spū venit in templum.
7 accipiens puerū in vlnas suas sciens cum
xpm ait. Nūc dimittis dñe zc. Et pphetas de
passiōe xpi ait ad mariā. 7 tuā ipsi animā per
transibit gladius. i. passio ipsius. Nō em si-
ne materno dolore potuit videre crucifigi fi-
liū. 7 si resurrecurū speraret. Vel ita. Animā
ipsi q 7 tua est. quā. i. qsi tuā diligis pñsibit
gladi. Eadē hora supuenit anna pphetissa. 7
loquebat de illo omnibz qui expectabāt redē-
ptionē israel.

De fuga dñi in egyptū. Caplm. X.

Quinc herodes
a magis. Vidēs em herodes ma-
gos nūc sibi renūciasse: putauit
eos vñsōe stelle deceptos: 7 erubuisse redire
ad eu. 7 ideo ab inquisitione pueri cessauit. Sz
cū audisset q dicta fuerāt a pastoribz. 7 maxi-
me pphetias simeōis 7 anne: sensit se illusum.
et de morte pueroz bethleemitarū tractabat
vt ille quē ignorabat euz eis occideret. Pro-
pterea p ammonitionē angelī fugit i egyptū
ioseph cū puero et matre ei. vsq ad obitū
herodis. Cūq ingrederet dñs in egyptū: cor-
rueit idola egypti fm elā q ast. Ascēdet do-
minus nubē leuē 7 ingrediet egyptū: 7 moue-
bunt simulacra egypti. Tradūt qz q sicut in
exitu filioz israel de egypto nō fuit dom⁹ egy-
pti in qua deo pcurate nō faceret mortuū pri-
mogenitū. ita nec mō fuit in egypto tēplū in
quo nō corruisset idolū.

De nece pueroz 7 quare delata per annū.
Caplm. XI.

Herodes aut euz
de nece pueroz disponeret. cñtatis
est p eplaz ab augusto cesare. vt ro-
mā iret accusatiōi filioz responsur⁹. Tamen

ioseph dicit. q alexandrū filiū suū secū romā
traxerit. 7 venenū sibi paratū reū apud cesare
postulauerit. Qui cū iter faceret p siciliā: au-
diens naues tharsensū magos trāduxisse in
spīritu vehementi cōbussit naues tharsis fm
qō dauid pphetauerat i. xlvij. psalmo. In spī-
ritu vehementi pteres naues tharsis. Cū ergo
corā cesare disceptasset pater cū filijs: hac le-
ge facta est recōciliatio. vt adolescentes patri
in omnibz obedirēt. ipse aut regnū dimitteret
cui vellet. Nondū tñ herodes a suspitionibz
liberat⁹ est. Veniesqz hierosolymā ppo puo-
cato tribusqz filijs astātibz. 7 p cordiā fratru
a cesare factā exposuit. 7 se successoris iudicē
cōstitutū. ne iudei regnū ad suos reditūz est
marēt. Tūc pfirmat in regno herodes cent⁹
q prius mittēs occidit oēs pueros qui erant
in bethleem 7 in oibus finibz eius: a bimatu
et infra fm tps qō exquīsierat a magis. quoz
rum maxima pars tertio militario a bethleem
vsqz ad austrū sepulta est. Plurimū sentētia
et vñsatioz hec est. Ortam didicerat herodes
stellā eadē die q natus erat dñs. et fm ortū
stelle dñm aniculū eē sciebat et aliq tñp die
rū. Ideoqz ipe sup etatē ei. vsqz ad bimōs et
infra vsqz ad vñt noctē infantē defecit i pu-
eros: timēsqz pueri morphoseon. i. mutatio-
nem: ne scz puer cui sydera famulabant sup
etatē suā vel infra faciē suam transformaret.
Chrysostom⁹ autē dicit stellā apparuisse per
annū ante dñi natiuitatē. Credebatqz herodes
tunc etlā dñm fuisse natum. et sic putab-
bat dominū bimū fuisse: cum adiectiōe pau-
corum dierū. et ideo occidit pueros bimōs
deinceps vsqz ad quinqz annos: sz nō mino-
res bimis. Et exponit bimatum et infra fm
rationem numeri. Sicut enim ratione tem-
poris minores bimis inferiores sunt eis: qz
post nati sunt. ita ratione numeri maiores bi-
mis inferiores sunt eis: quia post eos nu-
merantur. Cui assertioni videt fidem facere
q qdā ossa innocentū hñt adeo grandia que
bimorum esse nō possent. Potest tamen di-
ci ad hoc: qz lōge maioris tūc erāt hoies qn-
tatis qz modo.

Ex cōminatio hieremie etiā ppheta fuit.
Capitulum. XII.

Quinc impletum
est illud hieremie. Vox in rama au-
dita est zc. Rama locus ē iuxta gas-

baa. xij. miliario distans a bethleem vbi fere
deleta tribu beniamin pñt vxorē leuite. pau-
ci supstites plangerunt mortuos suos. Hoc
aut videt hieremias induxisse potius cōmi-
nando q pphetando. Vinabat em immine-
re tantā ruinā duabz tribubz qnta facta fue-
rat in filijs rachel: cum plangentū vox audi-
ta est in rama. Tñ etlā pphetauit de nece par-
uulorū vt mattheus ait. et tūc rama nō ē no-
men loci. Sed qz rama excelsum sonat. idē ē
acti dñs. vox in excelso audita est. Videt
qz debuisse dici: lya plorans filios suos: cū
bethleemite de tribu iuda fuerint. Sz quia
tribz beniamin cōterminata est iude. insinuat
ut euāgelista multos de beniamin fuisse oc-
cisos p vicinia ad exaggerandū scelus hero-
dis. Vel qz rachel iuxta bethleem sepulta ē:
pphetico locutionis mō dñs ea gisse q in loco
eodē gerebant. Et nōiunt cōsolari. qz nō sūt.
id est de eo q mortui esse desiderāt. Innocen-
tes quidē martyres dicunt lacato vocabulo
nō qz testes xpi: sed qz p xpo occisi sunt. quē
si nō loquendo: moriēdo tñ pñssi sunt. Pro
quo etiā ecclia p eis solēnisat: quibz ad infe-
ros descēderint. Vñ et in eoz solēnitatē cāti-
ca lenie subscit. ste deū laudam⁹. 7 gloria
in excelsis deo. 7 p alleluia qdā dicūt. laus tñ
bi xpo. aliq. cantemus eya.

De nece duorum filiorum herodis.

Capitulum. XIII.

Selectum est autē
vt quoniam herodes multos orba-
uerat filijs. ipse fuit miserabilis
orbaret. Nā p astutiā antipatri iterum facti
sunt suspecti alexander et aristobolus patri.
Ob hoc scripsit herodes augusto: in multis
accusans filios. Vñt aut augustinus saturni-
um 7 peanū legatos cū rescripto: vt corā his
duobz coacto cōsilio procerū filios iudicaret
et de eis si pñncere eos possz faceret qd vel-
let. Auditis aut hinc 7 inde tribz legatos il-
los damnados pñnciauerūt: nō tñ morte.
Tūc apud sebasten pater cōiecit eos in vin-
cula. Cōplices vero eoz apposuit torqre pa-
ter vt pñssione eoz certioraret: si in aīam suā
aliqd machinarent filij. Cōfessus est aut qui
dam multa sibi ab alexandro pñssa si patri
venenum pñnaret. Cōfessus est etiā tñsor
de promissis sibi muneribus. si dum pararet

patri barbam eum iugularet. Addiditqz dñs
cisse alexandrū nō esse spem ponendā in se-
ne: qui canos tingeat vt videret adolescēs.
His mor⁹ herodes missis spiculatoribz iussit
filios occidi: et asportari in alexandriā: ibi
qz sepeliri cū alexandro auo suo materno.
De priorī testamēto herodis 7 odio ipsius
et antipatre.

Capitulum. XIII.

Quinc inscripsit

testamētū herodes et antipatrē
futurū regē instituit. et herodē q
ignoriabat antipas substituit antipatrē. An-
tipater vero intolerabile odiūz populi ex-
cit: cunctis sciētibz qz fratribz suis pñssisset
calumnias. Ob hoc etiā 7 pater iam eum nō
recto oculo aspicebat. Ad hec etiā antipater
molestus erat patri qz fratrē sibi substituerat
eo qz ad filios ipsius antipatris regnū trāsire
noluisset. Alia qz maior causa inuidie orta ē
ei in patrē. Nam pupillos filioz quos occi-
derat paternā dilectiōe fouebat: alijs nepoti-
bus suis eos copulās in matrimonio. Erāt
aut fm iosephum paruulū relictū de aristobo-
lo. herodes agrippa qz iacobum occidit gla-
dio. et herodias quā post herodes antipas
abstulit philippo fratri suo. Timuit ergo an-
tipater ne ad pupillos fratrum suoz qnqz re-
gnum reuocaret herodes. qz eos ex pte ma-
tris cōtingebat. Cōmouit etiā ferorā in odiū
um herodis: adeo vt feroras secederet a fra-
tre 7 habitaret i terra q cōcessa ei fuerat trās
iordanē. Ipe pō etiā patre volēte qbusdā ex-
cogitat⁹ occasionibz romā pperauit: efficacissi-
mū venenū a quadā venefica arabica cōpa-
rans: et apud vxorē ferore reponēs. qd inter-
im dñi ipe abesset p ministrū quē cōduxerat
patri pñnaretur.

Ex herodes incarcerationē antipatrem insu-
diantem vite eius.

Capitulum. XV.

Quinc aut antipa-
ter rome esset mortu⁹ est feroras: ac

rept⁹ herodes de veneno reposi-
to apud vxorē ferore: p ancillā trācidit a do-
mina sua recedētē. Itaqz euocatā vxorē frīs
relictā afferre venenū eā iubet. Illa pō qsi al-
latura egressa d tecto se dedit pñpitē: sz sem-
uiua ad regē allata ait Cū morerē frater tu⁹.

vir meus aut mibi. Affer huc mulier venenū qđ reliqđ nob antipater: meq; videte i gne cōsume ne ad inferos psciētiā fratricidij vlticē ferā. Ego pō magnā ei pte i igne cōsumēs modicū mibi ppe dubios casus: et qz te metuebant reseruauit. Cūq; pīdē cū veneno pūlisset: expirauit. Acceptis qz alijs plurib; argumētis q antipater in mortē patris grassaret. herodes cū mature reuocauit: matre; illius repudiāuit. Cūq; filiū de patricidīo publice accusasset pntēvaro syrie pside q illis dieb; hierosolymā venerat. posuit eā in custodiā apud hierichonta.

De magnitudine morbi herodis.
Capitulum. XVI.

Quinq; cōplices
C filij qreret pater vt eos cū filio ex quissitis pimeret supplicijs grauio ri morbo ipedit. Accedebat z senect cum annosia. lxx. nact erat. animūq; ei filioz clades grauit affligebāt. Erāt at in hierlm duo sophiste. qđ nō pauci adolescentiū sectabant cū leges exponerēt. his opportunū visum est rege tabescere vt aqlā aureā deicerēt quam rex sup maximā portā tēpli p patrias leges posuerat. Qua deiecta rex cōmor? animi magnitudine morbū supauit: et in cōtionē pcedens. an oēs hierosolymitas iniuriā hanc res fundere nitebat. Sz ad pces ppli in solos auctores vltus ē. Illos q in funib; dimissi aqlam cōciderāt: viuos incēdit cū duob; sophistis. Debinc varijs affligebat lāguorib;. Nā febrib; nō mediocris erat. prurigo intolerabilis in oī corpis superficie assiduū vexabat colitormētis. pedes intercutaneo vicio tumuerant. putredo testiculoz vermes generabat. creber anhelit? et interrupta suspiria que ad vindictā dei ab oib; referebant. Ipe pō iordanē transiēs apud callionē calidis aq; vtebat. Cūq; corp? ei oleo calidiori foueri medicis placuisset. in arcā plenā demersum ita dissolutū est vt etiā lumina qđ mortu? resoluta torqueret: tñ ad clamorē astantiū respiceret visus est.

De nobilib; iudeis occidendis in morte herodis et de morte antipatri.
Capitulum. XVII.

Quinq; rediisset
Hiericho audiēs iudeos mortem

suā expectantes cū gaudio: ex oī iudea nobiliores collectos iuuenes cōcludi precepit in ipodronio. i. in carcere circi: pīpiens salome foron sue vt cū aīam suā efflaret statim illos occideret: vt ita oīs iudea in morte ip? etiam inuita plāgeret. Puncij pō qđ romā miserat redeūtes eplam tulerūt a cesare vt antipatrē in exiliū daret. vel si mallet morte dānaret. Quo nūcio paululū recreat? cū pomū q libeter vescebat petijisset. cultellū qz ad incidendū poposcit. statimq; cū tussī violēta distensderet circūspiciēs ne qđ arbiter ipediret se p cussur? dexterā sustulit. Sz accidit cōsobrius ei? dexterā pīnuuit: statimq; vlulāt? qđ rex esset mortu? in regia domo exātatus est. Quo audito antipater exultās multa cultos dīb; pmittebat vt eū soluerēt. Qđ cū accepisset herodes gū? tulit exultationē filij qđ mortem. et pīnuo missis satellitib; occidit eū: ses pelirig; pcepit i hircanio. Statimq; mutās testamētū archelaū regni scpsit successorē: ita tñ q ab augusto susceperet diadema.

De morte herodis et substitutione archelaū.
Capitulum. XVIII.

Quē mortē autē
P filij qnq; dieb; exactis mortu? est herodes. xxxv. anno postq; a romanis rex declarat? erat. In alijs fortunatissimus: in reb; domesticis infelicitissimus fuit. Salome vero quos occidi mandauerat ab soluit. Et sepeliuit eū archelaus in herodio iuxta mandatū ip? nūbil regij ornatus in funeris pompa ptermittēs. Septē autē dieb; in lugendo patrē cōsumptis: epulisc; feralib; bus plīte populo exhibitis. q mos iudeoz ob expensas funerū multos depauperauit. candida veste indutus ascēdit in templū: varisq; fauorib; a plebe susceptus ē. sedēq; p tribunali dixit se etiā a regis noīe velle tēperare: donec a cesare pfirmata foret successio. pmittēs q patre melior oib; appareret. Quo circa aliū tributa leuari: aliū vectigalia tolli. qdam solui custodias acclamabāt. Postulat aut archela? annuens celebratis hostijs erat cū amicis in epulis.

De lite fratru p regno coram augusto.
Capitulum. XIX.

Quia est autē se
ditio q in nouis reb; accidere solet

plurimi em sopbistas p defensione legis ocisos lugebāt. oēs fere pontificē quem herodes pīo creauerat amouendū pclamabant. Instante aut azymoz die cū turba ab immo latioē phiberet pōtifice archela? misso ciliarcho pbis eos pus sedare attēptauit. Cū autem vulneratū remisissent ciliarchum missa grandi manu satellitū archelaus circiter. ix. milia occidit: et p vocē preconis oēs ad pīria redire cōmonēs: neglecta festiuitate omnes abierūt. Ipe vero cum nicolao et ptolomeo secretarijs patris sui romā pfectus est. salomāq; et filios eius secū duxit: vt cū testamento extremā voluntatē patris sui testarentur: philippo fratre regni pcuratore relicto. Profectus est etiā romā herodes antipas vt de regno habendo disceptaret cum fratre. oratore hyreneo ppter acrimoniā dicendi plurimū cōfusus. Cesar quozq; accitis optimatib; romanoz: partib; psequendi copiā dedit. ibi q tūc primū gaium ex agrippa et filia sua natum filiū adoptiuū sedere iussit. Archela? sibi regnū deberi asserbat z etatis meritoz se cundi testamēti voluntate. Antipas pō primū testamētū debere seruari aiebat qđ pater qđ cōpos mētis esset inscripserat. Secundum pō nullū fore q ipm pater mētis impos fecerat. Nam z tūc pīria manu se appetierat. Addebat qz q archela? ymbriā regni detulisset ad cesarē cū ipē corp? rerū gerendarū sibi rapuisset. postremo q inītia pīatis sue nouē milia occisoz sanguine maculasset. Cesar pō nūsum differēs: secū de cognitis deliberabat an aliquē regni successorē cōstitui oporteret: an toti familie distribui pncipatū pīertim cū lras varias de syria accepisset iudeos defecisse nunciātes. Interim quoq; mater archelaū mortua nunciatur.

De quatuor regibus in iudea.
Capitulum. XX.

Quē sane tem
pore qtuor reges surrexerūt i iudea. Nā in idumea duo milia veteranoz q sub herode militauerāt regē creauerāt. Sephozi pō galilee iudas fili? ezechielatronū pncipis ab herode olim capti diadema sibi imposuit. Trās flumen qz symon qdam ex seruis regalib; vastitate corpis fret? a latronib; rex creatus ē. Pastores qz quenz dā pīeni corpis cū pastor esset i finib; israhel

regē sibi statuerāt. Ob hec insinuanda cesari missus est romā a raro philipp? duab; tñ incidēt? de causis vt z archelao subueniret. et si regnū herodis nepotib; distribui placuisset partē aliquā mereret. Iuerūt etiā cum cōdinquaginta de iudeis honorati q octo milia iudeoz romē tūc degentiū secū traxerūt ad cesarē. Ante em captiuitatē finalē iudei p captiuitates pīculares vbiq; dispersi z venūdati fuerāt. Quos vt audiret cesar i palatiū apollinis tēpli sedit cū amicis. Illi pō tyrannidē herodis et filioz ei? in iudeos explicant res supplicabant romanis vt indee reliquias miscōia dignas iudicaret: z aut ius antiquū regni sibi restitui. aut syrie pīugi finib; aut p romanos iudices iudeā amministrari.

De simulato alexandro.
Capitulum. XXI.

Quē etiā tem
e tione iudeus in sydonioz oppido educatus q simulim? alexandro herodis filio. quē et pater interemerat venit in iudeā instinctu cuiusdā liberti herodis. q oēs actus regios optime sciebat: asserēs sibi regnū deberi. tum qz maior fili? herodis. tū qz et pte mīs sue mariannes cū ptingebat. Cūq; plures iudeoz sequaces haberet: romā qz pfectus est. Igit iudei romē tūc degētes vīendi ei? studio circumfluebāt. Salsci tatusq; qliter vīueret: aiebat. lictores miseros fratru. alios similes eis mortū subleasse. Aristobolū qz fratrē adhuc vīuentē i cipro vel creta latere. Sed cesar optime vultū alexandri scies: quē dū romē studeret puer amatum habuerat. cū pīe qz p? disceptatē plen? notauerat. fallaciā similitudinis animaduertit. misitq; ladū q z alexandrū bñ cognosceret vt ad se vīuentē adduceret. vītā sibi pollicēs si tate fraudis pdidisset auctore. Cūq; ille cōfessus esset se talia simulasse ad qstū: risit cesar suasozeq; ei? iussit interfici: falsumq; alexandru ppe habitudinē corpis numero remiguz inseruit. Hūc alexandru poeta vocauit forosum alexim. i. delitias dñi.

De diuisione regni.
Capitulum. XXII.

Quē de cōsilio
senatus cesar monarchiā herodis distribuit. mediā partē scz iudeā et

idumea tradēs archelao sub noīe tetrarchie pollicat^r se factur^u eū regē si se dignū pbuisset. Mediā pō pte i duas secuit tetrarchias, cesar^{is} sit^{is} in pte herodis tetrarchie regio trās flumē z galilea. Iturea pō z trachonitis, z aurani^{is} philippo destinata ē. Fact^u ē igit^r archelaus qsi diarch^{us}, monarch^{us} pō nūq^{ue} fuit. Cū ergo eū legeris monarchū fuisse nouē annis post patrē, intellige fm opinionē vulgi dictū et fm sui iactantiā q se futurū regē fm pmis^{um} cesaris iactabat. Et sic remissi sunt in iudeam tres frēs cū sedissent rome qtuor mētib^{us} euentū rei expectantes.

De reditu iesu ab egypto z de morte glafire
Capitulum. XXIII.

Archelaus vero

nō solum in accusatores suos: ver^{um} et iā in sibi subditos crudel^{iter} patre deservit. Cuius regni āno primo angelus dixit ioseph vt rediret cū matre z puero in terrā israhel. Qui rediēs ab egypto post annos septē cū audiret q archela^{us} p pte regnaret i iudea voluit illo ire. Et ammonit^{us} ab angelo iuit i galileā: et māsit i nazareth. In hoc loco inuenies super mattheum et archelaū totius regni monarchum post ptem et herodē regnantes in galilea. Porro de infantia saluatoris z

operib^{us} eius vsq^{ue} ad baptismū nō legitur in euangelio nisi q lucas dicit duodennē remāsisse in hierusalē: et post triduū inuentū a parentib^{us} in medio doctor^{um} audientē interrogātem eos. Sane archela^{us} in ptumeliā gener^{is} sui repudiāuit mariannē fratris sui filiā quā ei pater dederat vxorē: duxitq^{ue} glafirā filiā regis capadoci fratris sui alexandri qndā vxorē. et mortuo alexandro iube regi libie nuptā: mortuoz iuba apud ptes mō i viduitate de gentē. Que cū in iudeā rediisset, nupta archelao: videre visa ē astantē sibi alexandrū z dicere. Sars tibi fuerat libicū mrimoniū: s^{ed} rusus reuerfa ad penates meos fratri meo ipu denter p iuncta es. Te ergo licet inuitā recu^{perabo}. Que exposito hoc somno vix biduum superuixit.

De exilio archelai.
Capitulum. XXIII.

Indē crebro ac

cusat^{us} archelaus a cesare aduocatur. Quinto qdē die pusq^{ue} vocaretur nouē aristas plenas z maras a bobo comedi somniarat. dūq^{ue} accitos magos psules ret: symō essens genere aristas ānos z boues rerū mutatiōes interpret^{ur} ē eo q agros arādo verteret z mutaret. Ideoq^{ue} nouē ānis eū dixit regnaturū: varias aut^{em} exptū rerū mutationes moritur^{us}. Flono aut^{em} pncipat^{us} sui āno romā veniēs a cesare dānat^{us} in exiliū pellit^{ur}: apud viennā ciuitatē gallie.

De primo pcuratore iudee.
Capitulum. XXV.

Inibus autem

archelai in puincia redactis pcurator illuc missus est a cesare pponus, qui et quondā cyrini collega fuerat. Cum missus est cōponius in iudeam, censor patrimonioz multū sane iudeoz et maxime quidā galileus symon populum increpabant q post deū dños ferrēt mortales tributarij romanor^{um}. Cōponio ergo pcurate iudeam die azymoz cū mos esset media nocte repli portas aperiri, samarite qdā occulte veniētē hierosolymā p cūctas porticus z p totū fanum ossa iecerūt mortuoz et extic maior tēpli custodia exerceri cepit: et añ die porte nō apiri.

De morte augusti.
Capitulum. XXVI.

Et tempore phi

lipus sephorū reparās iuliā nō minauit in honore iulie vxoris cesaris: paneas qz cesareā philippi dixit. Componio vero romā reuerso successit marcus ei sub quo saloma soror herodis defuncta est. Sed z huic successit annius rufus: sub quo mortuus est augustus cum regnasset quinquaginta septē annos et menses sex: et dieb^{us} decem. et qbus quattuordecim vel duodecim annis antoni^{us} cū eo regnauit. Cum em^{en} quadragesimo secūdo anno regni eius nat^{us} esset dñs, qui. xv. tyberio anno tricenari^{us} fuit, patet cesarem mortuū dño quīntūdecimū

annū agente. Quidā tñ. lvi. tñ annos regni eius ponūt. Alij. lviij. dñm dñm annū et dies q secuti sunt p anno ponētes. Vortuus est aut^{em} anno vite sue. lxxvij. apud aptellā ciuitatem campanie, gloriat^{us} se vrbē marmoreā relinquire: quā latericiā inuenerat, et sepultus est in marcio campo.

De tyberio impatore et valerio pcuratoze iudee.
Capitulum. XXVII.

Accessit ei ter

tius impator tyber^{ius} nero: vxoris ei^{us} iulie fili^{us}, q valeriū graccū pcuratorē misit in iudeā, q questū putās pietatē palam, vendebat sacerdotij principatū. Qui amouēs annā ismaelem pōtificē designauit. Sed z hūc nō multo post adijciēs cleazarū anne filiū subrogauit. Post annū et hunc arcens symonē instituit: s^{ed} et post annū iosephū q z cayphas apposuit. Tñ post annos. xij. relinques iudeā romā reuersus ē. Qui successoz missus ē a tyberio pōtius pilat^{us}, sub q herodes in honore tyberij tyberiadē edificauit.

De odio iudeoz in pontiū pilatū.
Capitulum. XXVIII.

In temporibus

tyberij multos reges ad se vocatos nō remisit. Inter q^{uos} etiā archelaum capadocē retinēs: regnū ei^{us} in puincia verit^{ur}, et mazachā caput regni cesareā noīat^{ur}. Sane pilatus hierlm veniēs et statuas cesaris q z signis militari^{bus} incrant secū deferēs ignorantib^{us} iudeis eas in ciuitate pstituit: cesareāq^{ue} redijt. Cū aut^{em} plurimi d hierosolymitis ad eū descendissent supplicātes de signis amouēdis (Nā ob legē iudeoz q pceserāt iudee pcuratores sine signis vrbē igre^{re} di psuenerāt) sedit p tribunali pilat^{us} militib^{us} q armatos circumponēs: mortē eis minabatur si nō quēissent. At illi mortē potius eligebāt q leges patrias pphanarent. Ammis rans ergo pilatus cōstantiam iudeoz in legibus institutis: auferri pcepit imagines. Iterū pylatus hierosolymā veniēs: vidēsq^{ue} vrbem aque penuria laborare aperuit gazo philatīa templi. z ex opibus templo dicatis aqueductū cepit edificare suscipiēs initium torretis qz stadiorū duū milium intervallo distabat. Iudei vero acclamabāt vt ab illo opere cessaret. Ob hoc pilat^{us} multos iudeo

rum occidit: plerosq^{ue} sauciat. Intermisus est aut^{em} opus qz iudei legationē accusatiōis i pilatū ad tyberij direxerūt.

Testimoniū iosephi de christo.
Capitulum. XXIX.

In hoc loco

ponit ioseph^{us} cōmendationē dñi iesu in hunc modum. Fuit vero hūdem temporib^{us} iesus sapiēs vir: si tñ vtrum cum noīare fas est. Erat em^{en} mirabilū effector operū: et doctor eoz q libenter q vctura sunt audiūt, et multos quidē iudeoz: multos etiā ex gentib^{us} sibi adiūxit, xps hic erat. Hūc accusatiōne primoz nostre gentis cū pilatus in crucem agendum esse decreuisset, nō deseruerūt eū hi q ab initio dilexerāt eum. Apparuit em^{en} his iterū viuus fm q diuinit^{us} inspirati pphetē vel hec vel alia de eo futura pdixerāt. Sed z in hodiernū diē xpianoz q ab ipō dicti sunt z nomē pseuerat z genus.

De baptismo iohannis et principio sette etatis.
Capitulum. XXX.

Inno quintode

cimo imperij tyberij cesar^{is} sub valeriano z asiatico cōsulib^{us}, pcurate pontio pilato iudeā, tetrarcha galilee herode philippo fratre ei^{us} tetrarcha ituree z trachonitis regionis, et lysania abiline tetrarcha sub pncipib^{us} sacerdotū anna z caypha, factū est verbū dñi sup iohannē zacharie filium in deserto: vt baptizans z pdicās solatiū in redemptionis annūciaret. Et venit in oēm regionē iordanis baptizans baptismo pnie, qz ad penitentiā baptizandos monebat: z nō nisi quos penitētes videbat baptizabat, pdicāns futurū baptismū in remissionē peccatorum: p cuius assuefactione etiā baptizabat. Dicebat em^{en}, Agite penitentiā: appropinquare em^{en} regnū celoz. Vsq^{ue} ad hūc annū tyberij. xv. cōputant ab adā anni qnq^{ue} milia. cc. xvj. fm. lxx. fm hebraicā veritatē qtuor milia. Anno vero tyberij. xvj. fuit annus iubileus. lxxij. Eodē anno dicit quidā sextā cycladē incepisse. Quoz ratio hec est, qz sicut in hoc anno terminata est circūcisio z inchoauit baptism^{us}: ita sexta etas incepit et qnta terminata est. Quidā ab incarnationē dñi initū eius ponūt hac rōne, quia sicut sub qnta etate generalis fiebat cōputatio anno a prima

olimpiade tali vel tali, ita sub secta diciflan-
no ab incarnatione dñi tali vel tali. Alij a pas-
sione dñi eā inchoasse testantur dicentes sectā
et septimā quiescentiū simul incepisse. In cro-
nica vero ab imperio tyberij inchoata legitur.
Utebatur autē iohannes ciliō de pilis car-
meloz et zona pellicea, quodā locustarū ge-
nere cibari vellebat: et melle siluestri. Tunc
exibat ad eum omnis iudea et baptisabant
in iordane. Videns autē multos phariseo-
rum et saduceorū venientes ad baptismū: di-
xit eis: Progenies viperarū: quis vobis de-
monstrabit fugere a ventura ira. Facite di-
gnos fructus penitentie, et ne dicatis patrem
habemus abraam, quia potest dñs de lapidibus istis, id est de gentibus significatis his
lapidibus suscitare filios abrae. Digito autē
ostēdebat eis iohannes, xij. lapides q̄s tuler-
unt, xij. duces tribuū israel de medio iordanis
in aridā, et totidē de arida in iordanem,
quoz acruus esset in testimoniu, q̄ sicco pe-
de iordanē transferūt.

De tribus sectis iudeorum.
Capitulum. XXXI.

ERant autē tunc
in iudea tres secte iudeorū a cōi-
reliquoꝝ vita et opinione distan-
tes. pharisei, saducei, essei. Pharisei cultu
austero et victu perparco utebantur, traditiones
suas statuētes: q̄bus traditiones moysi deter-
minabāt, p̄tacia cartarū in fronte gerebant:
et in sinistro brachio circūligata, q̄bo decalo-
gus inscrip̄t erat: q̄ dixerat dñs. H habebis
q̄si qd appensum ante oculos tuos et in ma-
nu tua: et hec dicebant phylacteria, a philaxe
q̄d est seruare et thorath q̄d leges sonat. Isti
etiā maiores fimbrias alijs ferentes spinas
eis alligabāt, q̄bo puncti in deambulādo me-
mores mandatorū dei fierent. Hi vniuersa
dō op̄tabāt, et marmee, i. fato. Agere q̄dē
q̄ iusta sunt v̄l negligere in arbitrio hominū
plurimū esse dicebāt: tñ in singulis adinuā-
re marmenem, quā etiā et motibz superiorū
fieri putabāt. Prepositis suis et maioribz na-
tu nūq̄ cōtrariū respondebāt: iudiciū dei eē
futurū dicētes omnē aiām incorruptā eē, so-
las bonorū animas in alia transire corpora
vsq̄ ad resurrectionē et iudiciū. Maloz autē
et nris retrudi carceribz. Et quia a cōi hoim
babitu diuisi: ideo pharisei dicebant, Sa-

ducei marmenem negant deuz inspectorem
omniū esse dicentes in arbitrio hominū sitū
esse vt bonū malū e gerant. Animarū gene-
raliter vel supplicia negabant vel honores.
Nam et resurrectionē mortuorū futurā ne-
gabant, animas mori cum corporibus putā-
tes: nec angelos esse dicebant. Solos q̄nq̄
libros moysi recipiebāt et his cōtenti erant.
Hi seueri nimis erant: nec etiā inter se socia-
les. Ob quā seueritatē saduceos, id ē iustos
se nominabāt. **E**sei fere omnibz monasti-
cam agebāt vitā: nuptias fastidiētes, nō q̄
cōiugia et hominū successione perimendam
censerēt, sed cauendā intemperantiā femina-
rum: nullā earū fidem viro seruare putātes,
habebāt omnia cōmunia: probro oleū dūcē-
tes, squalorē decē putabāt dummodo in ve-
ste cādida semp essent. Nulla eis certa ciuitas:
sed in singulis dogmatica habebāt, ante
solis ortū nihil p̄phanum loquētes, solem vt
oratur orātes, post vsq̄ ad quintā horā ope-
rantes, loti corpore aquis, simul et cū silentio
edebant, iuramentū habebant pro periurio.
Secte sue neminem adhibentes nisi sub an-
ni probatione. Receptum autem secum post
annū: duobus alijs annis mores ei⁹ p̄babāt
deprehensum in peccatis a se pellebant, vt
herbas more pecorū decerpens vsq̄ ad obitū
tum peniteret. Cum em̄ decē simul sederunt
nullus nouem inuiuis locutus est, spuerē in
mediū: vel in dexteram partem sui vitantes.
Adeo sabbatū obseruabāt q̄ nec ea die alu-
um purgabāt. Dolabrū ferebant lignem
quo in loco secretissimo fodiebāt terram ad
aluū purgandā, dimissa veste se diligenter
cōregentes ne splendori diurno als diuino
facerent iniuriā. Ob id etiā statim foueā re-
implentes, vivebāt q̄ longissime ob victus
simplicitatē, mortem p̄ iusticia immortalitate
iudicabant meliorē. Animas vero omnes a
principio creatas p̄ tēporibz incorporari. Bo-
nas etutas corporibz vltra oceanum degere
vbi sit reposita eis p̄fructio ad orientē. **M**al-
lis p̄cellosa et hyberna loca delegātes, Erāt
in eis q̄ futura p̄dicerēt. Quidā cōiugibz: sed
moderate utebant. Nā si hoies abstinentiū
arbitrarentur vel artarent a cōiugio: huma-
num genus deficeret.

Ex iohannes cōfessus est se non esse chris-
tum.
Capitulum. XXXII.

Quam ergo bapti-
saret iohānes miserunt a hierosoly-
mis ad eum sacerdotes et leuitas vt
interrogaret eū. Tu q̄s es? Et cōfessus est se
neq̄ xp̄m esse: q̄d opinio publica habebat,
nec helyam, nec p̄phetā. Et dixerūt. Quid er-
go baptisas. Querierāt de helya: et sub noīe
p̄phete de helyeo, q̄ in his duobz p̄cesserat fi-
gura baptismi. et de baptismo xp̄i legerāt in
p̄phetia ezechielis. Effundā sup vos aquam
mundā. Et ideo putabāt ad aliū nō p̄tinere
baptismū, et rēdit. Ego q̄d baptiso in aqua:
medi⁹ autē vestrū stat quē vos nescitis. ip̄e ba-
ptisabit vos in sp̄s sancto et igne. In sp̄u in
baptismo, in igne in penitētia. Nec in betha-
nia facta sunt trans-
iordanem vbi erat io-
hannes baptisans.

Pōt figurari baptis-
mus iohānis in capi-
tulo an baptismū.
In sabbato an ramos palmarū pueroꝝ capi-
ta inungebant oleo et abluēbāt: vt nulla ma-
cula ibi remaneret, ita in baptismo oīa p̄ctā
deleat: et hoc in signū faciebāt.

De iesu baptisato. Capitulum. XXXIII.

Quinc venit iesus
a galilea in iordanē ad iohannē vt
baptisaret ab eo. Tres fuerūt cau-
se p̄cipue cur baptisat⁹ ē iesus a iohāne. Vt
baptismū iohannis approbare. Vt omnem
humilitatē impleret et implendam doceret.
Vt tactu sui corporis vim regeneratiuā cō-
ferret aquis, et si forte nō statim. De vi enī et
institutione baptismi triplex est opinio vt in
sententijs habet. Et ip̄e iesus erat ic̄piens
quasi annorū, xxx. id est tricesimū annū ince-
perat, xlii. tñ diebus eiusdem anni peractis
Et fm̄ hoc venit iesus tñ trigintaduobz an-
nis et dimidio, quia eadē die reuoluto anno
cōuertit aquā in vinū, et in sequenti pasca, id ē
in pasca tricesimipmi ani incarceration⁹ ē iohā-
nes, et i pasca sequenti, i. tricesimifecūdi ani de-
collat⁹ est, et i tertio pascatē, i. tricesimifertij
ani passus ē dñs, et ita venit dñs trigintaduobz
annis integris, et de. xxxii. q̄ntū fluxit tēpo-
ris a natali vsq̄ ad pasca, quod pro dimidio
anno cōputat. Chrysostomus tamen dicit
eum iam compleuisse tricesimū annū, in ome-
lia decima in mattheū sic dicens. Post trigin-
ta annos venit iesus ad baptismā: legem ve-

terem soluturus. Propterea vsq̄ ad hāc eta-
tem q̄ oīa solet capere p̄ctā i legis obseruari
one permāsīt ne quis diceret: ideo illum sol-
uisse legem, q̄ cū non potuisset adimplere, et
infra. Per triginta annos iusticiam legis ad-
impleuerat, et tūc venit ad baptismā euange-
lium docturus, quasi cumulum cunctis ob-
seruationibz legis imponens. Hoc autē di-
xit Chrysostom⁹ occasione illius verbi q̄d di-
xit dñs. Sic decet nos implere omnē iusticiā
am. Et fm̄ hāc opinionē venit trigintatribz an-
nis integris, et tñ de. iij. quantū est a natali
vsq̄ ad pasca. Iohānes autē p̄hibebat iesuz
dicēs. Ego a te debeo baptizari et tu venis
ad me. Cur dixit se baptizandū iohannes, si i
vtero sanctificatus et mūdatus erat ab origina-
li, vel saltē in circūcisione. Sed p̄ se gen⁹ hu-
manū intellexit, q̄d homo p̄ te debet mūda-
ri. Vel quantū ad plenitudinē mūdationis
se adhuc mūdandū dixit, q̄ et si iam mūdatus
p̄ sanguinē xp̄i plen⁹ erat mūdatus, sicut q̄s
accepta efficaci medicina p̄ cam curatus dō
p̄ effectus plenitudinē curandus. Cui iesus,
Sine modo. Sic enī decet nos implere om-
nē iusticiā, i. sup̄abundantē humilitatē. Est
ei debita humilitas subdere se maiori, p̄pter
deū, abundans subdere se pari, sup̄abundās
subdere se minori, q̄si dī. Iō mō subdo me ti-
bi minori ne dedignent maiores a minoribz
baptisari et regi. Qd
intelligēs iohannes Baptisat⁹ ē iesus ter-
tio lapide a hiericho.

De sp̄s sancto et voce patris.
Capitulum. XXXIII.

Selectū est autem
f cū baptisaret fere oīs popul⁹ ter-
re ill⁹, et iesu baptisato et orante p̄
baptisandis vt acciperet sp̄ritū sanctū: cōfē-
stus ascendit iesus de aqua. Et ecce ap̄ti sunt
celi, id est inestimabilis splendor fact⁹ est cir-
ca eū, ac si celo aereo et sydereis referatis: splē-
dor celi empyrei terris infunderetur. Et sp̄i-
ritus sanctus in cor-
porali specie colum-
be venit: et sedit sup
caput ei⁹ q̄ pacto of-
ficio suo: in piacentē
materiaz redijt vnde
sup̄ra fuerat. Et tūc
p̄gnouit baptista qd
quā heresim yuac⁹
C. 2

dict se ante nescisse. qd s3 pps sol baptis-
sacra. potestate bap-
ptismi retineret sibi.
sed potestate baptis-
sandi alijs daret. qui
em miserat cum ante
baptizare euz solita-
rlam duceret vitam:
etiā dixerat ei. q3 mul-
tos baptisabis. s3 in-
illos sup que videris
spm descendentē et manēte h sol? ē q baptisat
in spūscō. Et ecce vox pps audita ē de subli-
mi. Tu es fili? me? dilect? in te cōplacuit mi-
hi. Usq3 post vocē hāc credit durasse splēdo-
rem z columbā sedisse sup caput eius. qd ali-
us euāgelista dīc. Hic ē fili? me? dilectus i q
mibi cōplacuit. idē est sensus. i. in te z p te pla-
cui meū gerere pstitui.

De iesu ieiunio et temptatione.
Capitulum. XXXV.

Quāciens du-
ctus est a spūscō q cū designaue-
rat in desertū. et cū ieiunasset. xl.
dieb3 et. xl. noctib3 postea esuriit. Venebat
diabol3. xl. dieb3 ieiunio Sciebat tot diebus
aqs diluuij effusas: exploratā terrā pmissio-
nis. p moysen legē a deo datā. filios israel in
heremo tot annis pane angeloz vixisse. Cū
vero sensit dñm esurire: qd nō legit de moysē
vel helya: accessit vt temptaret si posset eum
dejicere in peccatuz. et vt exploraret an esset
dei fili? q3 audierat vocē hāc. hic est fili? me-
us dilectus. quē sciebat qñq3 venturū et se p
eū potestate amissurū: sed vsq3 ad iudiciū fu-
turū nō expectabat. Temptauit aut eū in eis-
dem trib3 qb3 adā deiecerat: sed nō ordine eo-
dem. Primo in gula. vt esuriēs panē videns
immoderato cibi appetitu accenderet Scdo
de auaricia. vbi sup montē ostēdit ei oīa reg-
na mūdi. i. exposuit ei gloriā mūdi. Tertio
de superbia. vt iactanter se oñderet filiū dei.
Tūc abiicit eū dñs: et cōsummata oī tēpta-
tione ad quam venerat: recessit a dño lucifer
ad tps. Tempore passiois redijt: timore mor-
tis putās eū dejicere. Tūc aut oīno deuict3
religat? ē in inferno. In dieb3 antichristi sol-
uend? fm apocalipsim iohānis. Credendus
est aut diabolus hominis assumpsisse formā

in qua dñm circumducere et colloqui posset
ei. Utrū autē extremo die ieiunij solo omnes
facte fuerint temptationes. an per aliquot die-
es sequentes separatim: nihil interest nostra
sare. Ieiunauit aut dñs i deserto. qd ē inter
hierusalē z hiericho
Exemplo sane ipsius
hic numer3 dierū in
ecclia penitentialis est
vnde et post epipha-
niam nō statim ieiun-
nat ecclia. s3 circit3 p
xl. dies. qñ ipso tēp-
e ieiunij suū cōsecutiū
ieiunij dñici signifi-
cās. Ob h3 q3 vt p pe-
nitentiaz ostēdamur
ascēdere ad requiē. sicut qdragenari? ascēdit
ad qnquagenariū. E3 em numer3 supabun-
dans. Et pgregatis oīb3 suis ptib3 cōparib3
ascendit ad quinquaginta.

De prima vocatione discipuloz.
Capitulum. XXXVI.

Quādam die sta-
bat iohānez et discipul3 ei3 duo.
qñ vñ? erat andreas: et vidēs se
sum ābulante dixit. Ecce agn3 dei ecce q3 tol-
lit pctā mūdi. Ob h3
illi duo discipuli ei3
secuti sunt iesum vt
viderent vbi mane-
ret: et mansit apud
eū die illa. Inueniēs
aut andreas symonē
frēm suū dixit ei. In-
uenim3 messiam. qd
est interpretatū xpus.
Xps grece latine vn-
ctus. Et duxit eū ad
iesum. Intuitus euz
iesus dixit. Tu es sy-
mon bariona. tu vo-
caberis cephas. qd
interpretatur petrus
Bariona hebreū est
et sonat filius iohan-
na cōpositum ex in-
tegro z corrupto. Ce-
phas hebreū ē et sy-
rū. Petrus grecuz et

Secūdo lapide a hie-
richo q quarentana
dz. sub qrentena flu-
it riuius font3 quē
sanauit helise3. Se-
cūdo militario a qua-
rentana ptra galileaz
dz mons esse sup quē
statuit diabolus Jes-
sum.

latinum. Utrū autē
h nomen tūc ei ipo-
suerit an pmissit im-
ponendum dubium
est. Tūc m dīci pōt
q tūc ei imposuit hoc nomē oīno cum dixit.
Tu es petr3. Vel in electiōe duodecim. vbi
dz. et imposuit symon nomē petr3. Si vero
modo imposuit in sequenti3 pfirmavit. In
crastino volēs iesus redire in galileā inuenit
philippū z dixit ei. Sequere me. Hic erat de
bethsaida cōciuis andree et petri. Hic inue-
niens nathanael fratrē suū dixit ei. Quem
scripsit moyses in lege et pphete inuenim3 ie-
sum filiū ioseph a nazareth. et ait nathanael
A nazareth pōt esse aliquid boni: despectiue
qñ nō. vel remissive
legitur Iste em legis
perit3 legerat in pro-
phetia. nazareus vo-
cabit. et signa aduen-
tus dñi forte notaue-
rat: z ait. A nazareth
pōt aliqd boni eē. qñ
diceret. Hūc tandē a nazareth pōt aliqd esse
boni. Et adduxit eū philipp3 ad iesum. Quo
veniente ad se ait iesus. Ecce vere israelita i q
dolus nō est. Et dixit nathanael. Unde me
nostī. Rndit iesus. Priusq3 te philipp3 voca-
ret: cū esses sub ficu vidi te. Rndit nathanael
Rabbi tu es fili? dei: tu es rex israel. q3 agno-
uit iste dñm absente vidisse q3 solus gesserat.
et quō et vbi a philippo vocat3 sit xpm et de-
um fatei. Tū qdā de pdestinatiōe exponunt
hoc ita. Cum eras i lumbis ade latentis sub
ficu pps et iam pdestinaui te. Et regressus ē
iesus in galileam.

De varijs opinionibus historie.
Capitulum. XXXVII.

Quāciens idē est
ordo historie euagelice apud oēs
Deinceps varie ordinant vsq3 ad
incarcerationē iohānis. Quidā dicūt q3 cir-
ca primū pasca post baptismū cōuertit dñs
aquā in vinū. ideo. q3 iohannes psequenter
post hoc miraculū narrat eū ascēdisse in hie-
rusalē: et cieisse euentes z vendētes de tem-
plo. qd nunq3 ab eo factū dicūt nisi in pasca.
Sed eis obuiat ecclesie cōsuetudo q3 in epi-
pbania factum esse tenet quor. annis solen3

nisando memorat. Fuerūt etiam qui dicerēt
q eadem die qua baptisat3 est fecerit hoc mi-
raculū. Sed mattheus ait. Tūc iesus dñs
ctus est in desertū. et marcus. statim expulit
iesum spiritus in desertū. Habet em ecclesia
q eadem die. sed reuolutis annis hec tria fa-
cta sunt. Aduentus magorū tredecima die
primi anni. Baptism3 eadē die tricesimi anni
vl tricesimiprimi anni. Mutatio aque eadē
die reuoluto anno. Unde maximus episcop-
pus in sermone qui sic incipit. Cū plura nos-
bis fratres zc. sic ait.
Sic posteritati sue fi-
delis mandauit an-
tiquitas. hodie sal-
uator a chaldeis ado-
ratus est. hodie flu-
ta iordanis benedi-
ctione. pri3 baptismatis psecrauit. hodie in-
uitatus ad nuptias aqs vertit in vinū. Un-
et in antiquiorib3 libris dies illa pluralit3 dz
dies epiphanioz. i. pluriū illustrationū chri-
sti. Epiphania em illustrationē sonat. Has
tres in manifestationes pri3 quidā nomib3
distinguit. Epiphanā vocātes eam
illustrationē que facta est per stellā quasi de-
sursum factā. Theophaniā eam que in bap-
tismo quasi a deo. id est a patre factam. Bet-
phaniaz eam q3 in nuptijs quasi in domo fa-
ctam. Beth enim domus sonat. Uerūt ad
huc restat inter summos z catholicos docto-
res de ordie historie duplex opinio. Quidā
em scribētes vñ ex q3tuor imitātes amon-
um. alexandrinū. eusebiū cesariensem. theo-
philuz q3 septimus a petro sedit antiochie. q3
dicūt dñm post ieiunij aperte pdcasse. disci-
pulos cōgregasse. et sermonē in monte factū
ante vini miraculū. quia legunt dñm et disci-
pulos ei3 inuitatos ad nuptias. Cōmunioz
aut et veracior opinio est dñm post illud mi-
raculū discipulos vocasse occulte et occulte
pdcasse vsq3 ad iohānis incarcerationē: sed
post publice. Et hūc ordinē psequemur sine
alteri3 ordinis puidicio.

De mutatione aque in vinum.
Capitulum. XXXVIII.

Quāciens sunt nu-
ptie in chana galilee. i. in vico gar-
thice sic dicto. et erat mater iesu ibi
Et vocatus est iesus ad nuptias et discipul3
C 3

eius quidā. s. futuri discipuli. qz ad verbum iohannis iam plures audiebāt eū occulte q̄ poit oīno secuti sunt eum. Nō est vocat⁹ ioseph sed maria. Vñ quidā dicūt ioseph fuisse mortuū: et virginē transisse in custodiam filij. qz nec etiā deinceps legit de eo in euangelio. Qsi nondū mortuus: tñ certū est q̄ in passione dñi mortuus erat. qz vxor eius aliq̄ comendata est. Quidā autumant has nuptias fuisse iohannis euangeliste. et ideo vocata est maria: qz matertera eius. et dñs: qz cōsor binus eius. Et dicūt q̄ dñs eum volentem nubere: et his nuptijs vocauerit. qd̄ certum nō est. Et deficere vīno: dixit mater iesu ad eum. Vīnū nō habent. q. d. da eis vīnū. Respondit iesus. Quid mihi et tibi ē mulier. nō dum venit hora mea. Licet mulier sit quasi adiectuū nomē fractionis qsi mollier. tamē qñqz nomen sexus est. maxime quādo virgo viripotēs est. Et est sensus. Vis fieri miraculum: sed ad hoc agendū qd̄ habeo tecum cōmune. qsi diceret. Ex natura tibi cōmuni nō ago hoc. sed in hora passionis que nondum venit. et cōmuni natura mihi et tibi patiar. Nec est credendū fm̄ geneatōs hoc dixisse dñm. qui putāt vñūquēqz horam suā mortis habere inevitabilē fm̄ horā cōstellationis in qua natus est. sed vocauit horā suā. id ē a se dispositā. Voluntate em̄ mortuus est nō ne cessitate. Erāt aut̄ ibi sec lapidee hydrice. id ē vasa aquatica posite fm̄ purificatiōis iudeorum. Crebro iudei baptisabāt vasa epulatozia. et si casu aliquid tangerēt immundū nisi loni nō comederēt. Erāt ergo posite vt si forte cōgisset aliquē de cōmuni oportere lauāri aquā haberēt paratā. Impleuerūt autem eas mīstriaq̄ ad p̄ceptū dñi. et tulerūt aquā vīnū factāz architriclino. i. p̄mati inter cōiuvantes in triclinio. Tricliniū qdā dicūt fuisse domū tricameratā. vel tres habentē testudines sub q̄b⁹ discumbebant. Vel forte tres erāt ibi mensarū ordines vt in refectorijs fieri solet. Et cōmendauit architriclin⁹ vīnū bonitatē. Post i cōmuni cōmendauerūt oēs miraculi nouitatē. Hoc em̄ initio signoz manifestauit iesus gloriā suā. Nec d̄ hoc ē initium qñ et p̄us signa fecisset. nascēdo de v̄gine. magos stella p̄ua ducēdo. cl. dieb⁹ et noctib⁹ iesuando et h̄mōi. Sed h̄ fuit primū publice et ad publicandū factū. Vel primū factūz in chana galilee.

De instructione nicodemi.
Capitulum. XXXIX.

Erat aut̄ homo

ex phariseis nicodem⁹ noie: et de p̄ncipib⁹ iudeoz. Hic venit ad iesum nocte: qz timuit p̄lm̄ offendere cū eis de p̄ncipib⁹. Vel qz magister erat in israel palā discere erubuit. et ait ad iesum. Rabbi: scim⁹ qz a deo venisti magister. Nemo em̄ pōt bec signa facere q̄ tu facis nisi fuerit de⁹ cū eo. q. d. Doce me de regno dei. Rñdit iesus. Amē amē dico tibi: nisi q̄s renat⁹ fuerit denuo nō poterit videre regnū dei. In veteri testamento qsi iuramentū erat. Vñ dñs. In nouo. Amen dico. Et cū in alijs simplr̄ dicat: i. solo iohē gemiat. fm̄ illud. Sit fmo v̄ est est. qsi diceret. v̄z dico corde et ore. Cūqz miraretur nicodem⁹ quō posset hō scdo nasci cū nō nisi carnalē natuitatē sciret: edoc⁹ est a dño de spūali q̄ fit ex aq̄ et spū: quarū neutra iterari pōt. Tñ qz adhuc inflatus erat magistrali scia nō potat itelligere. iō meruit audire. Tu es magister i isrl et bec ignoras: vt sic inuitaret eū ad hūilitatē. Instruxit etiā eū d̄ humana et diuina sui natuitate. de passione et ascēsiōne. et d̄ plurib⁹ alijs. Qñ aut̄ dixit. Nemo ascendit celū nisi q̄ descendit de celo. sensus ē. Nemo ascendit nisi xps cū corpe suo. Vel fm̄ tropū q̄ dicim⁹ dñm facere q̄ per eū facimus. Et est sensus. Nemo ascendit nisi quem de⁹ ascendere facit.

De prima eiectione ementū et vendentū in templo.
Capitulum. XL.

In proximo pa

sea ascendit iesus hierosolymā et eiecit vendētes et emētes de templo. hoc em̄ bis fecisse credit. Et post illud pasca incarcerat⁹ est iohes. Ait em̄ iohes euangelista. Quia cū post h̄ pasca redisset iesus in iudeam: adhuc erat iohes baptisans in ennon. Interim aut̄ p̄usqz ascendit in pasca q̄sdam vocauit discipulos et docuit et miracula fecit: sed nō adeo publice. Sane ibat iesus iuxta mare galilee. Lac⁹ est q̄ fit iordane influente. et d̄ mare cū sit aq̄ dulcis idiomate hebreo. qz omnē aquarū collectionē vocat hebreus tharsis. id est mare. Et d̄ galilee: qz p̄terfluit galileā. Qñqz mare tyberiadis d̄. qz famosa est ciuitas bec q̄ ei imminet. Qñ aut̄ d̄ stagnū

genezareth: ex accidēt est. Qñqz em̄ crispan⁹ tribus yndis generat ex se aurā. Extendit aut̄ cel. stadijs in longitudinē. et. cl. in latitudinē. Dicit tñ ioseph⁹ eū sic dictū a modica regiōe genezara quā p̄terfluit. quā etiā dic̄ amirabilē. Nā tota diuersissimū generis arbutis p̄sita nulli eoz ybertatē suā negat et tēperie. Sūt ibi nuces q̄ maxime frigorib⁹ gaudēt. sunt et palme q̄s nutrit calor estiu⁹. sunt ficus et olea q̄bus aura mollior destinata est. vt qsi repugnantia bona cōtentione studio terre foueat. Hanc dicit irrigari fonte q̄ cadit in capharbaum: quē quidā esse venaz nū opinant. qz corastinū piscē generat. q̄ nō alibi nisi in nilo flumine reperitur.

De secūda vocatione discipuloz.
Capitulum. XLII.

Quam autē turbe

conuerteret in eū. vidit duas naves stātes sec⁹ stagnū: et ascendēs in vnāz q̄ erat simon⁹. pusillū reduc⁹ a fra docebat de nauicula turbas. Ut aut̄ cessauit loq̄ ait ad simonē. Duc i altū et laxate retia i capturā. Quo facto p̄cluserūt multitudinē pisciū tantam q̄ fere rumpebat rete. et innuerūt simon et andreas filijs zebedei q̄ erāt i alia nauī: vt veniret et inuaret eos. et impleuerūt abas naves: ita vt fere mergerent. Qd̄ vidēs simō peris p̄cidit ad genua iesu et ait. Exi a me dñe qz p̄ctor sum. Cui dñs. Noli timere: qz ex h̄eris hoies capiēs: et sub ductis ad terrā nābi bus. i. locat⁹ aīo redeūdi ad eas: secuti sūt eū aliquātulū: et iterū redierūt ad sua.

De eo qd̄ dñs legit in nazareth.
Capitulum. XLIII.

Iesus aut̄ venit

in nazareth: et die sabbati qñ p̄les conueriebāt intrauit i synagogā vt plures doceret. Et cū legisset i esaiā. Spūs dñi sup me zc. dixit. qz hodie cōpleta ē scriptura bec i aurib⁹ v̄ris. q. d. Ego sum de q̄ scriptū est hoc. et oēs intendebāt in eū.

Ex discipulis baptisabāt et iohannes.
Capitulum. XLIII.

Quod est hec venit ie

sus et discipuli ei⁹ in iudeā. terraz q̄ scz specialit̄ a soze iude vel a regno duarū tribuū specificato vocabulo iuz

dea dicebat. Et morabat ibi cū discipulis et baptisabat. licz nō ip̄s discipuli ei⁹ baptisaret. S3 vtrū baptismo iohis v̄l xpi incertū ē. Erat at̄ iohes baptisans i enno iuxta salim: qz aq̄ multe erāt ibi. Nondū em̄ missus fuerat i carcerē iohes. Salim p̄o est oppidū v̄l tra iordanē sitū vbi olim melchisedech regit. Vittebat etiā iohes multos venientes ad se ad iesum. Inde turbati discipuli iohis dixerūt. Rabbi: q̄ erat testis iordanē cui testimonij p̄hibuisti: ecce hic baptizat et oēs veniūt ad eū. Quoz retundēs inuidiā iohes ait. Dicit vob⁹: qz nō iū ego xpus. s3 qz missus sum aī illū. q̄ de sursum v̄it sup oēs est. De q̄ oportet minui: illū aut̄ crescere. Ut aut̄ cognouit iesus inuidiā illoz ascendit ad diē festū pasce: de q̄ sup dictū est. S3 et ibidē: qz plenas sit ortā i se phariseoz inuidiā maxime cū audisset iohem traditū in carcerē: reliq̄t iudeā. et iterū abiit in galileā.

Cur iohannes incarceratus est.
Capitulum. XLIII.

Arguebat enim

herodē iohes p̄pter herodiadē. qz fm̄ legē quā receperat: nō l3 fr̄m h̄ie vxorē fratris eo viuente. Sup mattheū legit q̄ herodias filia erat regis arethe: quā auferens philippo ortis inter eos q̄busdā simularib⁹: an odiū philippi dederat fratri herodi. qz et fr̄s inuicē erāt inimici. Iosephus tradit herodiadē fuisse filiā aristoboli quem occiderat cū fratre ei⁹ alexandro pater eozū herodes. et ita soror erat herodis agrippe quā auus suus herodes dederat herodi filio suo vxorē. Dicit em̄ aliū fuisse herodē p̄ter tetrarcham: quē pater suscepit de filia symonis sacerdotis. Philippū p̄o iā mortuū cū gaius regnare cepisset. Forte et hic herodes noīa⁹ batur philippus. qz binom⁹. et ita virū eius quē ioseph⁹ vocat herodē: euangelistū vocat philippū. Vel forte p̄us nuptia herodi: p̄ nuptia philippo. Herodes p̄o tetrarcha vxorē habebat filiā arethe regis damascenozū. Qui romā iter facies transiēs p̄ fratrē suum. secreto pepigit cum vxore fratris q̄ in reditu suo repudiata vxore sua duceret eam in vxorem. Qd̄ tñ nō latuit vxorē ip̄i⁹ herodis que nō expectās reditū viri sui festinavit ad p̄es. Herodes aut̄ rediēs abstulit herodiadem fratrē

supra, et factus est inimicus arethe et philippi. Supra quo cum argueret eum iohannes, suggestione herodis dladis misit eum in carcerem. Quod cum audisset iesus venit et habitauit in capharnaum in finibus zabulon et neptalim.

De tertia vocatione discipulorum.
Capitulum XLV.

Ambulans autem

iste iesus iuxta mare galilee vidit duos fratres symonem et andream fratrem eius mittentes retia in mare et altis illis. Venite pro me faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus et navibus secuti sunt eum oino. Et praecedens inde vidit duos alios fratres: iacobum et iohannem reficientes retia sua cum zebedeo patre eorum: et vocavit eos. Illi autem relictis retibus et patre secuti sunt eum oino. Et cum transisset inde iesus vidit mattheum qui et leui dicitur est filium alpheii: sedentem ad theloneum et ait illi. Sequere me. Qui relictis omnibus secutus est eum. Thelos grece latine vectigal. Iste ergo erat publicanus, id est publica negocia administrans qui sine peccato aut vitio aut nunquam administrant. Et nota a quibus et quilibet orta est ecclesia ne si a sublimibus orta esset, virtus fidei scire eorum et potestate ascriberetur. De vocatione ne reliquorum determinatum non habemus.

De quarta predicatione et miraculis domini.
Capitulum XLVI.

Et aperte exinde

predicabat dicens. Propterea agite: appropinquabit enim regnum celorum. Cum et post dicerent sacerdotes ad pilatum. Commovet vniuersas iudeas incipiens a galilea usque huc, et sic impletum est illud esaię. Propterea tempore alleuiata est terra zabulon et terra neptalim. Cum et promissum esset iherosolymis: quod fuerunt de finibus illius: dicti sunt principes zabulon et principes neptalim. Esaias siquidem prophetauit de captiuitate decem tribuum qui in tributo illis inchoata est. Nihilominus tamen et de alleuiatione ab onere peccati futura in partibus illis ad predicationem christi predicat. Et circuebat iesus totam galileam docens in synagogis eorum, et sanans omnem languorem in populo: et abiit opinio eius in totam syriam. Est autem syria omnis regio ab eufrate usque ad mare magnum, a capadocia usque in egyptum: continens inter alias provincias palestinam in qua iudei habitabant. Cum et super psalmos, thabor et hermon dicuntur montes syrie. Quibus pro sic legitur syria quod nullam includit partem iudee. Et secuti

sunt eum turbe multe diversarum regionum. Quas cum vidisset iesus ascendit in montem.

De electione duodecim apostolorum.
Capitulum XLVII.

Et cum sedisset

se quis voluit ipse: et fecit ut essent cum illo, et quibus et apostolos, id est missos nominavit. Symonem quem agnominauerat petrum: et andream fratrem eius, iacobum zebedei et iohannem fratrem eius. Et imposuit his duobus nomina boanerges id est filios tonitruum, quoniam eorum intonuit dicens. In principio erat verbum. Et ambo sepe terrificam vocem prius audire meruerunt. Philippum et bartholomeum, thomam et mattheum publicanum, iacobum alpheii, et thadeum fratrem eius: qui et iudas cognominatus est, quem lucas iudam iacobi vocat, qui tertio nomine dicitur esse leueus, symonem chananem, et iudam scarioth. In his cathalogo nominum apostolorum combinata quasi pariter ponuntur non satis nota causa. Quare pro iacobo alpheii posterior numerus iacobo zebedei et minor dicitur et ille maior cum pro gatina scitatur sue factus sit ab apostolis postea archiepiscopus hierosolymorum: et senior illo fuerit: merito quiritur. Ad quod melius videndum dicimus quod Anna mortuo iochim, de quo suscepit mariam virginem data est in uxorem ioseph genero suo cleophae fratri ipsius ioseph de quo post susceptam filiam vocatam mariam dedit in uxorem alpheo de qua nati sunt alpheo quattuor consobrini domini, iacobus, symon, et iudas apostoli, et ioseph qui et barfabas, qui post eum mattheus electus fuit. Et hi quattuor pro ceteris consanguineis dicti sunt fratres domini, quod non solum cognati: sed et agnati eius putabantur tam ex duobus fratribus ioseph et cleopha descendentes.

Ante electionem apostolorum quidam ponunt de sanatione demoniaci in synagoga apud marcum et de socru petri: et de sanatione multorum in vespera: et de scriba qui accessit in viam, et de dotione christi in nauem de demoniacis gerazenis, et de paralitico dimisso per teetum, et de vocatione matthei, et de conuersione leui, et de filia iairi, et emorroissa, et duobus cecis, et demoniaci muto, de quibus solus mattheus.

Non fuit anna nazarena, sed de sephor, circiter duo miliaria a nazareth.

Inter quos tamen quasi antonomatice iacobus dictus est frater domini, quod quasi simillimus fuit ei in facie. Item mortuo cleopha anna nupsit viro tertio, scilicet salome. suscepitque ex eo filiam sicut et alias pro us vocauit mariam. Et hanc duxit zebedeus. Habuitque ex ea filios iacobum maiorem et iohannem, qui licet posterior natus: maior tamen dicitur est quod prius vocatus est a domino: et prius adhesit ei. Quod romana seruat ecclesia ut singuli in ordinibus suis priores sint prius ordinati, ita dicit Hieronymus. Alii pro videtes mulieres agnominari solere a nomine viro, ut marcia calthronis, dixerunt porro viri mortuis has duas marianas nupsisse cleophae et salome, vel potius viros fuisse binomios, et dictum zebedeum cleopha, alpheum salomam.

De sermone domini in monte.
Capitulum XLVIII.

Et eleuatis oculis

in discipulos docebat eos dicens. Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum celorum. Hunc sermonem mattheus et lucas varie narrant. Quod hoc quidam tradunt dominum prius cum fecisset discipulis in supercilio montis sedendo, post in latere montis cõter discipulis et turbis stado. Alii vero tradunt non nisi vnum sermonem factum cõter discipulis et turbis. Vtrum autem horum verum sit: non multum interest nos scire, si nec scire interest, an mos in quo hec facta sunt fuerit thabor: an alius mos in galilea. Sermonem quidem a domino ad discipulos factum legimus in mattheo luca et iohanne tamen.

De oratione dominica.
Capitulum XLIX.

Hic sermoni in

terferuit dominus orationem dominicam: quod octo partes habet. Prima est captatio beniuolentie: quam sequuntur septem petitiones et dirigunt ad deum patrem a quo petimus nobis dare panem nostrum supersubstantialē, id est filium. Nam et christus docuit nos ad petendum a patre in nomine suo. Tres prime petitiones spectant ad vitam futuram. Sicut sanctificet, id est firmet in nobis nomen tuum. In hac vita quasi mobile est nomen

patris in filios, quod et iudas quicquid fuit dei filius usque quicquid non, pro qua etiam possibilitate mouenda dicit apostolus. Timeo ne et ego ipso reprobus inueniar. In patria enim apparebunt filii: et immutabiliter erit deus pater eorum. Adueniat, id est ad te videndum veniat regnum tuum: ut sit regnum in regno. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra, quasi sicut celestis ecclesia nihil potest velle nisi quod scit te velle, ita et illa que adhuc militat in terra addicat voluntati tue. Quattuor que sequuntur ad militiam huius vite spectant, scilicet panem nostrum supersubstantialē da nobis hodie, id est christum qui est supersubstantialis, id est super omnes substantias, et est panis noster in altari. Vel sunt due dictiones, super substantialē, et est sensus. Da nobis hodie, id est in presenti tempore panem nostrum, id est christum, qui prius est fidelium, et hoc super panem, id est propter panem substantialē, id est necessarium ad sustentationem, quasi da nobis vtrumque panem: anime et corporis. Lucas posuit quotidianum, quod de viatico tamen exponit. Grecus habet epiphion. Hebreus vero sogolla, id est capitulum vel egregium vel peculiare. Quod hoc forte lucas videns mattheum dixisse sogolla, quod sonat peculiare, dixit quotidianum. Grecus vero interpretis matthei, quod vidit eum dixisse sogolla, quod sonat egregium, dixit epiphion. Tres que sequuntur pariter: amen. Hebreus in fine ponit vnum ex his tribus, amen, sela, salem, que sonant vere, semper pacem.

De discipuli missi sunt cum potestate curandi.
Capitulum L.

Quoniam summas

ser iesus per haec vocatis discipulis, et quibus, dedit eis potestatem eiciendi spiritus immundos: et curandi omnem infirmitatem, et misit eos predicare regnum dei: et ait. Nihil tuleritis in viam, neminem salutaueritis, id est sic alij: quod non ex studio optatis salutem: consueuerunt tamen salutare. In viis gentium ne abieritis nec in ciuitates samaritanorum intraueritis, gratis accepistis: gratis date. Non portabitis pecuniam: non panem: non duas tunicas, id est superfluas, non

Inde est quod draco sequitur, id est die rogatione hic primo destruitur potestas diaboli: cuius homini datur potestas super eum.

Inde est quod diaconus sumptu codice de altari sub silentio transsit inclinans donec in ambone salutat populum.

calciamenta: nō vir-
gam. Scdm marcū
pō soleis l' sandalijs
vri iussi sūt. i. pomb
et virgāz ferre: que p
potestate accipendi
necessaria ponit. Ec-
ce mittō vos sicut o-
ues in medio lupo-
rum. qui vos recipit
merecipit.

conos cardinales. vel bñdictionē cerei.

De curatione leprosi.
Capitulum. LII.

Quā autē descen-
disset iesus de mōte tetigit leprosu:
qñtā solues figuras: et sanauit euz
dices. Volo. Vñ dare. Et addidit. Vide ne
mini dixeris. q. d. Vide qñ manifeste z plene
mundat' es. Neminī dixeris. i. nemini necesse
hēs dicere. adeo res euidēs ē. s. oñde te sacer-
doti: ad cui' arbitriū reuocand' es. Ecce ali-
os nōdū docet soluere legē. sanatus tñ vbiq;
predicauit.

De seruo centurionis. Capitulum. LIII.

Quā autē intras-
set capharnaū rogauit eū centurio
p interuētiū senioz iudeoz vt sana-
ret puer ei' paliticū. Et ait iesus. Veniā z cu-
rabo eū. Vñ autē potētia sanādi nō corpe. et
ait centurio. nō sū dign' vt itres s' b rectū meū
s. tñ dic verbo z sanabit' puer me'. q. et ego
solo pbo p mīstros meos opoz. Forte idola
habebat i domo z imūda iudeis. Et sequēti-
bus se iesus dixit. Nō inveni tantā fidē in isrl'.
subaudi. hui' tps. Nec includunt i noīe isrl'
sequētes eū: q. ad eos loqbat. qñtā i b gen-
tili. Et sanat' ē puer in illa hora. Et ingressus
synagogā sabbato docebat eos: z ibi eiecit ab
hoīe spm̄ immūdū clamantē. Quid nobis et
tibi iesu nazarene. Venisti p dēre nos: scio q
sis sanctus dei.

De socru petri. Capitulum. LIV.

Ecum venisset
iesus i domū petri quā forte habe-
bat in capharnaū p vxorē. ipe em̄
erat de bethsaida: ad petitionē discipuloz sa-

pulum quasi intrans
domū cui offert pa-
cem. Nec portat pul-
uinar. i. solacia vite:
sed alijs fert ei. Nec
obest q puluinar s'
gnificat onus euan-
gelij leue. Forte inde
est q diaconus nō di-
cit dñs vobiscūz nisi
cū legit euāgelij nisi
raro. Raro dñs ppe dia-

naute socru petri febricitantē.

De filio vidue. Capitulum. LV.

Quā autē iret i ci-
uitatē naẏm q est in galilea: suscitauit
autē portā filiū vidue tangēdo fe-
retrū z dicēdo. Tibi dico surge. Vespē facto
obtrulerūt ei energuminos z male habētes z
sanauit oēs: et voluit ire trās fretū. et dixit ei
vnus scriba. Rabbi: seqr te q cūq; ieris. Vos
lebat seq dñm vt disceret signa facere ad lu-
crū. et iō nō audī a dño. Dixit autē dñs alteri
Seqre me. Qui rñdit. Dñe pmitte me p mū
sepelire patrē meū. Cui iesus. Dimitte mortu-
os in pctis. i. sepelire mortuos suos. Tu va-
de annūcia regnū dei. Nō phibuisse dñs ie-
sus hunc a sepultura si nō essent aliq d sepeli-
rēt. Et ait alter. Sequar te dñe: sed primum
permittle me renūciare hīs q domi sunt. Cui
iesus. Nemo mittēs manū ad aratrū z respi-
ciens retro apt' est regno dei.

De exaltatus imperauit ventis et mari.

Capitulum. LV.

Quā ascendit ie-
sus i nauiculā cū discipulis suis et
dormiuit i puppi sup cernicā. z or-
ta tēpestas exarāt' a discipul' ipauit vto et
mari dices. tace z obmutesce. et cessauit tēpe-
stas. Nō p errozē hereticoz ipauit eis tanq;
aiantibz: q occasiōe hmoi pboz q oia legūt
obedire dō. dogmatizauerūt oia aiata cē. S. z
dicūt ei obedire inaiata. q. solo pbo facti de
his q vult. fm̄ quē loquēdi modū solet dici
materia languoris obediēs vel inobediens
medicīne.

De duobus obsessis a legione.

Capitulum. LVI.

Quā autē venis-
set trās fretū in regionē gerasenoz
q est ptra galileā occurrēt ei duo arrepticij
seui nimis: qñ vñ adorauit z dixit. Quid no-
bis z tibi iesu fili dei. Venisti an tps torques
re nos. Rescībāt demones eū dei filiū: s. su-
spicabant p miraculis z testimonio patris.
Torqri autē se dicebāt: q. cogebāt exire z ces-
sare a lesione. Dicebat em̄ illi iesus. Eri spūs
immūde. Sciebāt at i iudicio se torquēdos
in abissū. Cūq; dñō qrenti nomē suū: dixisset
se vocari legionē: non q sic vocaret. sed q. d.

frustra queris nomē: q. plures sum'. rogas
bāt cum vt mitteret eos in gregē porcoz q
iugra pascebāt. Et intrātes porcos pcpitāz
ueri eos i mare. Indigene at rogauerūt eū vt
trāsiret a finibz eoz. Cūq; ascēderet nauim: sa-
natū licet rogaret noluit secū ducere. Et res-
dijt capharnaū: quā matthe' vocat ciuitatē
suā nō origine: s. gēte. q. qlibet ciuitas gali-
lee pōt dici ciuitas galileoz.

De paralitico dimisso per tectum.

Capitulum. LVII.

Et sanauit para-
liticū an se demissū p tegulas. p-
mo remittēs pctā ei' q fuerāt cau-
sa morbi. q. qd ob cām fit: cessante cā cessare
debet effect'. Et ppe scribas z phariseos qui
putabāt cum blasphemasse dixit paralitico vt
surgeret z tolleretur lectū suū: et surrexit z tulit
z abiit. Quia q pstat q p pctis qñq; egrotat
hō. medic' vñtans egrū pmo dñs eū monere
ad pñiaz z p fessione: ne pctō manēte tāq; fer-
ro i vulnere frustra sit malagma apponere.

De puteo samaritane.

Capitulum. LVIII.

Quā autē ascen-
disset i iudeā z itez rediret i galile-
am oportebat eū trāsire p samariā
id ē p regionē cui' caput fuerat samaria. Cui-
tas q nomen antiquū amiserat: et dicebat se-
bastē. sed regio nomē
illud retinuerat. Ve-
niēs at iuxta sichem
q corrupte sichar di-
cebat. et erat puteus
in predio qd emit ia-
cob a rege emoz. qd
et dedit filio suo Jo-
seph. Et fatigatus ex-
itinere sedit sup pute-
um iacob: q actenus sic vocatus fuerat ex es-
uentu q seqt. p' agnōiatus ē pute' samaritā-
ne. Sūt q dicūt locū illū esse ymblicū terre
nre habitabilis. q. singulis ānis qdā die esta-
tis meridiana hora sol descēdit in aquā puz-
tei nūq; faciēs ymbzā. qd phī apud sienem
fieri tradiderūt. Ideo em̄ dictum putant in
deuteronomio. Cōstituit eū sup excellos ter-
ram. Iuerunt autē discipuli in vibē vt cibos
emerēt: venitq; mulier haurire aquā. q dñō

Sichem mō dñs nea-
polis qñto militario a
sebastē dñtās. In ea
iuxta fontē fecit iero-
boam vitulos quos
posuit in bethel et in
dan: qd est vno milia-
rio a sichem.

petenti potum qñ notās eū: dixit iudeos nō
cōtū samaritānis. qñoscēs et fimbzīs pal-
lij dñm iudeū esse. Translati decē tribubz:
rex assyrioz misit pfas et assyrios ad incolēs
dam sibi terrā. Quī ob metum ferarū libzōs
moysi receperāt z legitima terre: nec tñ cessā-
bant ab idolatria. Qui primo cuthēi vocati
sunt a fluuio persarū. tunc autē samaritani dī-
cebantur quasi medij inter iudeos et gentes.
Qñq; tñ iudei vocauerūt eos iacobitas. id ē
supplantatores: q. terrā fratru suoz q eos cō-
tingebat eis supplantauerant. Horū cibis et
vasculis nō ytebant iudei. Cūq; colloquens
do cū iesu: accepisset ab eo q qñq; viros has
buerat: et sciti erat q cubina: ait. Video q. p
pheta es tu. et statim qñiuit determinationē
qñtionis q inter ipos z iudeos versabat. Di-
cebant em̄ iudei ppiū locū adorandi esse hie-
rusalē z templū. Samaritani pō montē gas-
zarim in q antiqui patres adorauerūt. Iesus
autē dixit tps venisse in quo nec in hierusalēz
nec in monte illo adoraret hoīes. q. d. Non
pfero locū loco in adorādo. Vbiq; em̄ ados-
retur deus tñ in spū et veritate. i. ex dilectio-
ne q est a spū. et p his q vere sunt. i. pro eter-
nis. Cui mulier. Scio q messias venis. id est
in pñmo est vt veniat. Forte et samaritani si-
gna aduentus dñi notauerāt. Messias he-
braice. xps grece. vnctus latine. Punice qñq;
messe: dicit vinge. Lingua em̄ punica et syra
affines sunt hebrece. Dicit ei iesus. Ego sum
q loquor tecum. Reliquit mulier hydriam z
abiit in ciuitatē monēs ciues egredi ad vidē-
dū hominē q dixerat ei quecūq; fecerat: et di-
cebat. Nunqd hic est christus. Timuit asse-
rere qd audierat z credebat ne viri indigna-
rentur a muliere doceri. Cuius vero egrediē-
tibus vocauit discipulos iesus: et ait. Sege-
tes paratas ad messem. i. paratos ad creden-
dum: cū tñ adhuc supessent qñtuor mēses ad
messem. Vñ ppendit hiemis tpe hoc factū.
Iesus autē ad petitiōz eoz intrauit vñbēz mā-
sit ibi aliqt dies et multi crediderunt in eū.

De filio reguli.

Capitulum. LIX.

Enit autē iterū
i chana galilee a iudea i quā ascē-
derat. Et erat ibi quidā regul'. id
est de potentioribz terre sub rege: cui' filius
infirmabat nō in chana sed in capharnaum.
Et rogabat dñm vt descenderet. et curaret

filium suū. Qui redargutus est a dño. qz nō credebatur cū posse sanare nisi corpali pñtia et tactu. Et ideo dñi instaret ille: ait ei. Vade filius tuus vivit. et sic absens pbo sanavit eū. Descendēs pater cū cognovisset filiū sanatum in hora verbi dñici: credidit ipe et domus eius tota. Credit iste fuisse iudeus: qz dicit ei dñs. Nisi signa et prodigia videritis nō credetis. Iudei em signa querūt.

De coniugio leui. Capitulum LX.

Ecce fecit eileui cō

uiuū in domo sua. Et discumbes bāt cū eo publicani q fuerāt socij leui. quē cū arguerēt pharisei q cū talibz edebat ait. Nō veni vocare iustos sed peccatores ad pñiam. Excusauitq discipulos de eo q nō ieiunabāt. Tū qz rudes erāt nec difficultas sustinerēt. tum qz corporaliter cū eis erat. qz cū auferet ab eis plurimū ieiunaret. Et p qdam dicūt q ablato xpo i ascensione: ieiunauerūt discipuli vsq ad missionē spūs sancti. Et ob h ieiunant ab ascensione vsq in pentecostem. Nec etiā tūc celebrāt nuptias qsi iā inchoantes tres hebdomadas añ festū scī iohannis. S3 nō est autenticū. nec in actibus apłoz legīt tūc de ieiunio eoz: sed de orōne tñ. Querentibz aut phariseis signū de celo negauit eis tāq indignis. qz deteriores erāt minuitis et regine aultri q nec legē dei nec pphetas habuerāt. Et nota q in antiquioribus codicibz inniuit legīt.

De filia archisynagogi et emorroissa. Capitulum LXI.

Ecce princeps

synagoge iair? adorauit eū dicens. Filia mea mō defūcta ē. i. mōrti prima vt mar? et lucas dicunt. Veni pone manū sup eā et viuet. Et dñi iret: mulier emorroissa ab anis. xij. retro venies tetigit fimbriā vestimenti ei? et sanata ē. Ambrosi? in sermone de saluatore dicit hanc fuisse marthā. Enumerans em be-

In ecclesiastica historia legīt q quidā fecit statuā creā i hōre saluatoris. et p statuā marthe vbi sanata ē. et qdāz herba nascebat ibi: q qñqz crescebat ita q tangebatur fimbriā vestimenti. et erat tante fortitudinis q dñi sumeret ex ea ab omni languore sanabat.

neficia xpi circa genus humanū: post aliq pmissa subdit. Dñi languidū sanguinis fluxus siccatur i martha. dñi demones expellit de maria. dñi corp? rediuiui spūs calore pstringit i lazaro. Venies aut i domū iair inducit tñ secū petrū iacobū et iohannē fratres eius qui quasi secretarij eius erant. et patrē et matrem puellę. Et electis irridentibz eum. qz dicebat puella dormit. tenens manū puellę ait. Tā bita cumi. qd sonat puella tibi dico surge. Tamen tibi dico nō est de interpretatio nez iussit illi dari māducare. Hoc em ē verū experimentū vere resurrectionis. Magi em mortuos suscitāt qbusdā caracteribz alligant sub ytrag ascella et loq eos et incedere faciūt sed comedere nequaqz possunt.

De duobz cecis et de surdo et muto. Capitulum LXII.

Et trāseunte

inde ie su secu ti sunt cū duo ceci clamātes. Fili david miserere nostri. Cūqz venisset domū. i. ad domū suā nazareth: tetigit oculos eoz et apri sunt. Cūqz dixisset eis. Videde ne qd sciat. tñ diffamauerūt eū i tota terra illa. Egressis illis obtulerūt ei mutū demoniū habētē. et electo demone locut? ē mutus. In greco tñ meli? sonat surdū q mutū.

De beelzebub. Capitulum LXIII.

Quāqz laudaret

eū turba: pharisei dicebāt. In beelzebub pñcipe demonioz ciecit demones. A belo pmo noīe idoli varie gentes fm idiomata lingue sue cognouabant idola sua. Babylon? dicit bel. moabita beel. palestini baal. Qñqz aliqd supaddebāt. vt beelzebub. i. de? tentiginis. q est priapus Qñqz baalim q ē de? sydonioz. et sonat vtr me? i. robur meū et caput. Beelzebub tñ nulli? idoli nomē erat. s3 iudei irrisorie vicinū sibi idolum acharonitarū sic vocabāt. Et sonat vir muscarū: ob sordes immolatiq sanguis quē sequuntur musce. Nec ē finalis lra d. vel l. vel y. sed b. Quibz ait iesus. Filij aut vestri in q ei? aut. q. d. si in filiis vris hāc expulsiōe deo datis: cur nō i me idē faciāt. Erāt ei de iudeis exorciste q p exorcismos salomōis demōes

ei? ciebat. maxime si radix cuiusdā herbe poneret in naribz obsessi. Ait em ioseph? se vidisse quendā exorcistā captū et adductū ad vespasianū dñi obsideret hierusalē. q anulū sub cui? gemma radix erat: posuit in naribus cuiusdā obsessi. et adiurauit demōē: et egresus est demō. At aut pbaret electū demōē: posuit peluim aq plenā in medio et adiurauit demōē vt subuerteret peluim. et subuerit eā. Qñ aut in anulis quidā includūt spiritum immundū: p quē imperāt alijs demonibus nō credit esse salomonis inuentū. De cypriano magno martyre dicit augustin? q in pñtē qdāz eburnea dñi adhuc magus esset tres habebat demones inclusos p qd qd volebat opabatur. emittēdo illos ad qd volebat: et postea redibāt. Sed puellā cui? amore te nebat nūq potuit adducere. qz illis sp signa culū crucis opposuit. Quo pcepto: cyprian? ad fidē cōuersus est. et postea martyr factus cum iustina virgine.

De maria magdalena. Capitulum LXIII.

Hic quidā dicūt

b dñm vocatū i nazareth a quodā phariseo in domū suā: et ibi magdalena dimissa pctā: qz secuta ē eū. plures dicūt i bethania factū: s3 neqz loc? nec tpus q factū ē ex euāgelio certificari pōt.

Magdalū oppidum est. q. miliario a tyberiade. q prius chennereb dicta est.

De ministerio marthe. Capitulum LXV.

Selectum est autē

f dñi ascēderet in iudeā iesus in qdā castellū intrauit: et martha excepit illū i domū suā et ministrabat ei. Sessio aut sororis illi? audiētis dñm plura ēa dñi misterio marthe: nō q maioris meriti sed qz nō auferet ab ea.

De questione iohannis. Capitulum LXVI.

Iohannes autē

cū audisset in vinculis opa xpi: misit ad eū duos de discipulis suis dicens. Tu es q ventur? es an aliū expectam? Nō dubitabat iohes q dixerat. ecce agnus

dei: ecce q tollit pctā mūdi. Sed cum adhuc discipuli ei? dubitaret: misit eos ad iesum. q. d. Ite ad eū et ab ipso qñte. vtrū ipe sit xpus: an adhuc venturus sit. Tñ gregor? sup ezechiele videt velle q iohānes nesciebat vtrū p se vel p aliū spoliaret infernū. q. d. Prope est vt descendā ad pplm meū. Quia q te nunciam superis. vis vt inferis te nunciem. Iesus aut amouit dubitationē eoz: ostendēdo certa signa sui aduent? . Illis aut abeuntibz cōmendauit iohannē turbis dicens. Inter natos mulierū nō surrexit maior iohāne baptista. et est hic mulier nō solū sexus nomē: sed et nomen fracture. Vtrū autē sanctior eo post aliqz fuerit vl? futur? sit: indiscussum ē. Nec ob hāc laudē credendū est hereticis q dixerūt iohannē esse angelū humanatū. qz etiam dñs pdixerat de eo fuisse dictū. Ecce ego mitto angelū meū etc. Addiditq dñs q oīs lex et pphete vsq ad iohannē pphetauerūt. Vbi intelligendū est ex maxima pte. qz post pphetauit agabo. et qñtuor filie philippi. Tunc exprobrauit ciuitatibz galilee in qbz plurimas fecerat virtutes. et pposuit illis tyrū et sydonem. Redeuntē aut qdā apłoz ad eū: nunciabāt ei q docuerāt et fecerāt. Et duxit eos in desertū locū vt requiesceret pusillū. nec ei edendi spaciū habebāt p turbis.

De septuaginta duobz discipulis. Capitulum LXVII.

Quod hec designa

p nit dñs et alios. lxxij. discipulos. et mittebat eos binos añ facē suam. Reuersi sunt aut et hi cum gaudio dicentes. Dñe etiā demonia subiūcunt nobis. Exultauit ergo iesus et dixit. Cōfiteor tibi dñe pater celli et terre. quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibz et reuelasti ea paruulis. et nemo nouit patrem nisi filius: neqz filius nisi pater Erubescat eunomius dicens se plenam habere noticiā de pte et filio. nec excludit vtriusqz cōnerio. Ob h em arris spm creaturā esse putauit. et nō equalē illis. qz non sciebat quicquid illi.

In coronis ecclesiarum sunt. xij. maiores turbines. quasi. xij. apli et duodecim minores. quasi. xij. prophete. et lxxij. cadelabra p his discipulis designandis. et angeli quasi custodes ecclesie intelliguntur.

De solutione sabbati et cōfricatione gra-
norum. Capitulum. LXXVIII.

E factum est in

sabbato scdo. pmo cū iesus et discipuli ei⁹ trāsiret p sata: grana cōfricata manib⁹ edebāt discipuli. Hoc exponitur sic. In sabbato scdo pmo aduerbialit: cū iesus intraret p sata zc. Vel in sabbato scdo a primo. de q̄ pcessit fmo. Vel ē vna dictio quā dicit lucas deuteron pteron. nos scdo primū. Hoc aut sabbatū qd discipuli nō obseruabāt iō sic vocauit. vt significaret spūale sabbatū iā inchoari et legalia cessatura. Est em̄ sabbatū spūale scdo pmo. i. superius inferius se7 legalit. q̄si factū de scdo pmo. Qd ei⁹ pus fuerat tpe: factū est scdo munere gr̄e. q̄si caput versum est i caudā. Vñ z si q̄s p̄mve lit appellare adā scdo primū nō errabit. Vel sunt due dictiōes. z dō: secundū z pmo tpe. qz et aū legē sc̄i p̄ies sabbatisauerūt. et post legali sabbato medio interposito Cū at pharisei dicerēt. qd facis qd nō licet sabbatis: et cūfabat eos dñs multis modis. Tum qz necessitas excusabat eos. sicut excusauit dauid z pucros ei⁹ qn comedit panes sacerdotales. Nec peccāt sacerdotes circūcidētes z sacrificantes i sabbato. Tum qz p̄re auctore dñi sabbati faciebāt hoc. qz etiā nō peccauit iō: sue dum circūuīit hiericho septē dieb⁹. Nec etiā hodie eger si soluit ieiunū reus ē. Dixerūt autē pharisei h nō licere sabbatis. qz alia die licebat fm legē edere grana segetis. p̄p̄n: quoz: s; nō metere falce. Nota p̄mos apostolos soluisse sabbatū: q̄s tñ recipiūt hebionite. cū repudiēt paulū q̄si legis trāsgressore.

De manco. Capitulum. LXXIX.

E factū est autē in

alio sabbato itrauit iesus synagozā. et erat ibi hō manū aridā hñs. et obseruabant eum pharisei si sabbato curaret. Cūqz quesisset ab eis: si licet sabbato curare. nec respondissent: curauit languidum: cōfutans supersticiosos. q̄ sabbatis pecus lapsum a fouea extraherent. Ipi aut colloquebantur quidnam facerent iesu. Iesus autem sciens secessit inde. et secuti sunt eum multi z curauit eos.

De quattuor parabolis ad turbas i nauī. Capitulum. LXX.

E factum est i die

bus illis exiit iesus in montē orare z erat pernoctans ibi in orōne. Et cū dies factus esset vocauit discipulos suos forte adhuc dormiētes z sedebat sec⁹ mare. Cūqz cōgregarent turbe ascendēs nauiculam docebat de ea turbas stātes i litore: i parabolis loquēs eis. Proposuitqz eis parabolam seminātis in terrā tripliciter malam nec ferentē fructum: et in vnā bonam facientem fructum centuplicē.

Secundo proposuit parabolā seminātis bonū semen cui ini⁹ micus hō superseminauit zizaniā in qua illō qd dicit. Sinite vtraqz crescere vsqz ad messē: videi pau lo p̄trariū q̄ ait. Auferite malū de medio vestrī. S; inter triticiū anteqz veniat ad spicā et lolii: grādis est similitudo. et vix dūtingui pnt. Hoc igitur dictum est de ambiguis. illud pauli de manifestis. Tertiam proposuit parabolā de grano sinapis. Quartā proposuit de fermento. qd mulier abscondit in farine satis trib⁹. Sattum est genus mensure in palestina modū et dimidū capiens. Secorsum at discipulis differebat om̄ia. Tūc dimissis turbis venit in domū: et dixerūt ei discipuli. Ediffere nobis parabolā zizaniōz. Primam em̄ eis exposuerat in nauī.

De trib⁹ parabolis i domo ad discipulos. Capitulum. LXXI.

Quinqz exposuit

et qd q̄sierāt in parabolis. etiā locutus est eis. Et proposuit parabolā

Et nota qd sup hūc locū habet i antiqua glossa. Nō ē credendū valentiniano heretico qd ex h loco trahēs momentum erroris. dicit terras esse in hoīe. et fm eas esse tres creatores. Aliam cur⁹ de creator diabol⁹. An malitatē siue spirituz quendā vitalem cōmunē nobis cū brutis. cur⁹ creatores angelī. Sed hic nō tñ tres. sed et q̄rtā addidit. Nec de his terris intelligitur. Nec facit vtr catholici nisi duas in hoīe. animā scz et carnē. Animalitatē aut vel spm vitālē vtr sensualitatē quicqd illis sit cōmune cū brutis nobis aialib⁹ sub carne p̄bendit. et sic tenet vtr catholicus.

de thesauro abscondito in agro p quo emēdo vendidit inuentor omnia q̄ habuit. Aliā quoqz proposuit de inuenta et empta bona margarita. Tertiā qz de sagena missa i mare in q̄ dō: qz in gehēna erit fletus z stridor dentium. in q̄ innuit resurrectio corporū futura. Hoc aut nomē gehenna euangelicū est tñ: z credit a dño inuentū. ob ignē inextinguib⁹ leg: q̄ erat scrutat⁹ idollis i valle iuxta hierusalem q̄ dicebat tophet. Vel etiā gehennon q̄si tra filioz ennon. i. hoīs sic vocat: p quē idolatre traieciunt puulos suos. sicut nos traicim⁹ eos p aquā baptismi. Ignis qz dicebat tophet: nō satis nota causa. Vel forte qz quodā artificio de viscerib⁹ tre p lapides spongiosos quos tophos dicimus iugiter erumpebat.

De saltu dñi. Capitulum. LXXII.

E venies in pa

tria suā docebat in synagoga eoz ita vt miraret et diceret. Vñ huic sapiētia hec. Nōne hic ē fili⁹ fabri. nōne maria mater ei⁹. et frēs z sorores eius sūt apud nos Qd nō est intelligendū fm eluidiū q̄ vir ginē pepisse dño frēs de ioseph dogmatizabat. Vel ioseph de alia vxore liberos suscepisse. Sed p̄sobrim⁹ eius frēs sui dicti sūt sic abraā dicit ad loth. frēs sum⁹. Marcus ait dñm dictū ab eis fabriū. Credebāt em̄ fabriū. qz ioseph fabri filiū dicebant. Et paucos ibi curauit ppter incredulitatē eoz dicēs. Nemo p̄pha accept⁹ est in patria sua. et repleti sunt oēs ira. Et eiciētes eū extra ciuitatē duxerūt eū vsqz ad supellū mōtis vt p̄cipitarēt eum Ille aut transiēs p mediū illoz sbat. Adhuc oñdī ibi loc⁹ q̄ dō: salt⁹ dñi. p quē dñs descēdēs imp̄ssit se rupi. et cedens ei rupes fecit ei locū q̄si lambuli. in q̄ adhuc vestigia rugarū vestimentoz ei⁹ imp̄ssa olim notant.

De decollatione iohannis. Capitulum. LXXIII.

I illo tempore

herodes tetrarcha diē natalis sui celebrauit corā p̄ncipib⁹ suis z p̄mis galilee. Ubi puelle saltāti datū est p munere caput iohis baptiste i disco. Est aut discus vas rotūdū desup valde extentum. vñ et dapifer discofer⁹ dō. Qnqz mēsa supior discus dō. Aliqñ mappa q̄ mēale dō: disc⁹ appel-

latur. vñ et aialia dicūt apparuisse petro i disc⁹. quē alibi liber actū aploz linteū vocat. Credibile ē qz herodes cū vxore de nece iohis sb tali occasiōe faciēda pus secreto tractauerit. Discipuli qz iohis tulerūt corp⁹ ei⁹ de carcere z sepelierūt illud. Cronica et. xj. liber historie ecclesiastice tradit iohem in castello arabie trās iordanē dicto macheron⁹ ta vinctū z truncatū. Corpus qz in sebastē vrbe palestine inter helyscū z abdiā sepultū Caput aut hierusalē humatū est iuxta herodis habitaculū. Ossa ei⁹ tpe iuliani apostate gēiles sparserūt: inuidentes miraculis q̄ fiebant ad ei⁹ monumentū. Que rursus collecta ab eisde cremata sūt. et puluis ventilatus qd q̄si scdm martiriū i iā mortuo qdā rep̄tant. nesciētes dū in natiuitate ei⁹ ossa collectayndecūqz cremāt. Dū aut colligerent ossa quidā monachia hierosolymis mixti latente colligentib⁹: magnā eoz p̄ie tulerūt. inter q̄ etiā digit⁹ q̄ dñm mōstrauit fuisse phibetur. quē post beata tecla inter alpes attulit. et dō esse in ecclesia mauritanensi. Tuleruntqz ossa ad philippū hierosolymitanū ep̄m nonū. qui misit ea p iulianū diaconū athanasio alexandrie ep̄o. Que p⁹ theophil⁹ eiusde vrbis ep̄s reposuit in tēplo serapis a sordib⁹ purgato: basilicāqz in honore iohis cōsecrauit qn scz theodosio iubēte fana gentiū destructa sunt. Tpe qz marciāni p̄ncipis duob⁹ monachis orientalib⁹ q̄ ob orationē venerāt hierosolymam iohes reuelauit caput suū. S; nō multum post in curia p̄ditū: perlātū est ab alijs i edissam. als emissam vrbe phenicie. et in qdā specu in vna sub terra nō puo tpe ignobiliter recōditū. donec denuo idē iohes caput suūz oñdit marcello religioso abbati et p̄sbytero dū in eodē specu habitaret. Qd cū ille iuliano. vbi alij hñt iuliozamo: eiusde vrbis ep̄o indicasset eleuatū est. Ex q̄ tpe cepit i eadē vrbe decollatio iohis celebrari ipa die vt arbitramur q̄ caput inuentū est siue reuelatū. qd post cōstantinopolim trāslatū est. et inde ad gallias. Alij tradūt nō esse festū decollatōis sed de collatione ossū ei⁹ pus facta et cōbusta. Ioseph⁹ aliā tradit causam necis baptiste dicēs eū p̄dicasse hoīb⁹ iusticiā. et obtentū baptismi multos p̄gregasse in vñū. Timēs qz herodes dispendiū ppli sui sequētis iohannem occidit eū. Et refert ioseph⁹ iudeos trādidisse herodē ob hoc miserabiliter in primo

Victu ab exercitu arethe regis.

De quinque panibus et duobus piscibus.
Capitulum. LXXXIII.

Addiuit autem vero

ades famam iesu et ait. Johannē ego decollavi. Quis autem iste est de quo audio talia, et querebat eum videre. Quod cum audisset iesus ascendens in nauiculā: secessit in locum desertum seorsum, et secuti sunt eum turbe pedestres de civitatibus: et curant eos. Erat autem primus dies festus qui dicitur pascha. Vespere autem facto, xij. discipuli dixerunt ei. Dimitte turbas ut cunctes inveniunt sibi escas. Et ait iesus. Date illis manducare: et facite eos discubere super viride fenum per tribernia, id est per diuersas societates hominum qui de viculis veniunt. Et acceptis quinque panibus ordeaceis et duobus piscibus a puero quidam qui unus de discipulis fuisse creditur: per apostolos dedit eos populo quasi quinque milibus viros, exceptis mulieribus et puillis, et de fragmentis impleti sunt cophini, xij. Et statim coegit discipulos ascendere in nauiculā et praecedere eum trans fretum super mare. Ad bethsaidam donec dimitteret turbas. Quia lucas dicit factum in locis bethsaidae: intelligendum est, non quod esset in finibus eius: sed iuxta tyberiadē ut dicit iohannes, et quod ad eam pertinebat. Quia autem iohannes dicit eos transisset ad capharnaū: intelligendum est per bethsaidā transisse capharnaū. Iesus autem cum cognouisset quod homines illi volebant eum rapere et facere regē, quod sub tali rege videbatur eis non posse egere: fugit et ascendit in montem solus orare. Hic est mons in quo sermonem fecit, a quo per militare distat locus refectiois huius: qui hodie dicitur mensa, infra quem est locus ille in quo post resurrectionem comedit partem piscis assi, supra quo est per illa maris super quam dominus ambulavit, quam alia vice excitatus sedavit.

Quod dominus ambulavit supra mare.
Capitulum. LXXXV.

Nauicula vero in

qua erant discipuli iactabant fluctibus. Videns autem eos iesus laborantes quarta vigilia noctis venit ad eos ambulans supra mare. Quattuor vigilias noctis faciunt excubantes in castris. Prima dicitur concinnum in qua omnes filii vigilarunt. Secunda interpestum in qua adolescentuli, Tertia gal-

licantium in qua viri. Quarta antelucanum in quo senes. Has dominus alijs nominibus vocavit sero, ante media nocte, an gallicantu, an mane. Cunctis putaret discipuli eum esse fantasmatem clamaret autem. Ego sum: nolite timere. Non dixit quod esset, quod ex nota voce poterant eum agnoscere. Vel ut intelligerent ipsum esse eum qui moysi dixerat, qui est mihi ad vos. Post petrus iussit ad eum super aquas quem dum mergeret crevit dominus. Qui cum ascendisset nauiculā cessavit ventus, et statim fuit ducta nauis ad terram ad quam ibant.

De verbis domini per quibus quidam abierunt retro.
Capitulum. LXXXVI.

Altera die

intrauerunt naues supruentētes a tyberiadē et venerunt capharnaum inuenientes iesum mirabantur quod illuc venisset cum solā vidissent nauiculā quam non intrauerat. Cunctis praemeditarent cibum quem eis fecerat: tamen praeferebant ei manna dicentes. Patres nostri manducauerunt in deserto manna, panem de celo dedit eis dominus. Tunc dixit eis iesus. Ego sum panis vitae qui de celo descendi. Murmurabant autem iudei dicentes. Nonne hic est filius ioseph cuius novimus patrem et matrem. Et ait iesus. Panis quem ego dabo: caro mea est per mundi vitam. Litigabant ergo iudei ad invicem dicentes. Quomodo potest homo habere carnem suam dare ad manducandum. Tunc addidit dominus. Nisi manducaueritis carnem meam: et biberitis sanguinem meum non habebitis vitam in vobis. Hoc autem multi ex discipulis audientes dixerunt. Durum est hic sermo: quod potest eum audire. Et abierunt retro: et iam cum illo non ambulabant.

De traditionibus phariseorum contra mandata domini.

Capitulum. LXXXVII.

Begavit autem

quidam phariseus iesum ut pranderet apud eum. Cunctis vidisset eum non baptizatis manibus praedare: murmurabat intra se. Cui dominus ait. Vos pharisei quod de foris estis calicis et catini mūdatis, et non quod intus, qui dicitur. Corpora mūdatis et non animas. Stulti: nonne deus vtriusque fecit. Hoc solum mansit a dominis tamen a deo creatas dicitur: carnem vero a diabolo. Et addidit. Date elemosynam: et ecce omnia munda sunt vobis. Quidam quoque scribae et pharisei venientes a hierosolymis videntes discipulos eius

communibus manibus manducare dicebant. Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum. Et respondit iesus. Quare vos transgredimini mandata domini propter traditionem vestram. Nam deus dixit. Honora patrem tuum et matrem tuam. Quod non tamen per reuerentiam dictum est. Verum etiam per necessarios obsequijs exhibendis. Hi pharisei impietate sub nomine pietatis docebant, dicentes filios melius facere si deo vero patri vouerent, quam parentibus egenis responderent. Quod pater, corban est ex me tibi, perdit. Corban est munus votivum, qui dicit. Quod voui deo: vis tibi perdesse, absit. Et puocatis ad se turbas: ait illis. Non quod intrat in os coinquinat hominem, intellige apostolus deum, sed quod procedit ex ore. Primum intellige de ore carnis, id est de ore cordis. Nam et vomit iniquum hominem. Unde et quidam libri habent, sed quod procedit ex corde. Quare et idolatrie et his qui furantia sunt et rapta non vescimur per scandalum vitando. Libus enim in se mundus est. Et dixerunt ei discipuli. Scis quod pharisei audito hoc verbo scandalizantur, scalon vel scandalon offendiculum pedis, vel ipsa ruina dicuntur. Et respondit. Sinite illos: ceci sunt et duces cecorum. Non enim a veritate per scandalum recedendum est.

Quod non transit in virtutem nature.

Capitulum. LXXXVIII.

Cumque intrasset

iesus domum ait petrus. Edissereno bis pabolā istā. Et respondit. Nonne intelligitis quod quod in os intrat vadit in ventrem: et in secessum emittit. Nihil ei de cibis transit in virtutem nature quam resurgens, sed cibus adiuta in se tamen crescit et manet. Et subiunxit. De corde autem exeunt furta et, Plato princeps pale aie putavit esse in cerebro, id est ratione, iram in felle, desideria in iecore, sed iuxta scripturam principale aie est in corde. Dare per coinquinationem ponit coicatur iuxta hebrei idioma, qui commune immundum dicebant, quod cibos communes vocabant phibitos in lege quod immundos iudicabant, quod alie gentes communiter illis vesciebantur.

Dicitur heretici dominum idiotam fuisse et phisicam ignorasse, quia plures ab eis per artus et venas et medullas et nervos fundunt, quod per bar per eos qui iugē volunt mutui sunt sumpto cibo et tamen corpulentissimi sunt: sed quilibet humorum purgatio secessio dici potest.

De muliere chananea Capi. LXXXIX.

Margens inde ie

sus abiit in fines tyri et sydonis. Et rogabat eum mulier gentilis chananea sirophenis genere per filia sua quam male a demonio vexabatur. Chananei quondam iudeam incoluerant, sed post dispersi sunt. Ex hac dispersione erat mulier ista, ex siris et phenicibus orta. Qui dam tamen dicunt tyrophenissa, quia sic phenissa erat quod tertia sic et dido fuit, hoc nomine indicantes regiones mulieris et patriam. Iesus autem non respondit ei, sed sibi pertranse videtur quod dixerat. In via gentium ne abieris, per quam cum intercederet discipuli respondit. Non sum missus nisi ad oves qui perierunt domus israel. At illa venit et adoravit: et ait. Domine adiuua me. Cui dominus. Nonne est bonum sumere panem filiorum et dare canibus ad manducandum. Hebreorum more gentiles canes dicitur, quod edebant sanguinem ut canes. Et est sensus. Veni curare israel primogenitum et nondum gentes, cui illa. Etiam dominus. Nam et canes edunt de micis qui cadunt de mensa dominorum, qui dicit. Verum est quod dicitis. Fac ergo mihi quod sit canibus, id est modicum panis tui impartire mihi. Et iesus commendans fidem mulieris ait. Fiat tibi sicut vis, et statim sanata est filia eius.

De surdo et muto. Capi. LXXX.

Eterum exiit de

finibus tyri et venit ad mare galilee inter medios fines decapoleos, id est puenit ad illud locum maris, cuius est regione praeposita erat decapolis, id est regio decem urbium circa pellam et gadaram praeter galileam. Et adducunt ei surdum et mutum. Et posuit digitos in auricula eius et ait. Effeta, quod est adapire. Et ad eius imperium aperte sunt aures eius et soluta est lingua illius.

De probatica piscina.

Capitulum. LXXXI.

Est hoc erat fe

stus dies iudeorum. Non determinat

quis: sed potest intelligi festum novorum. id est pen-
tecostes. quia predictum est iam de pascha quod decolla-
tus est iohannes. Sequitur vero de scenophegia.
post de encenjis. Ascendit autem iesus ad diem
festum. Erat autem hierosolymis probatica piscina
cognovata hebraice bethsaida: quoniam portio
hinc in qua iacebat multitudo languentium
expectantium aquam motum. Angelus enim descende-
bat in eam quoniam et movebat aquam. et qui primus post
aque motum descenderat in eam: sanus fiebat a quo-
cunque detineretur infirmitate. Probaton grece
latine ovus. Sic ergo dicta erat. quia in ea na-
thine hostias lava-
bat. Solet autem colle-
cta aqua pisces non ha-
bens piscina dici quasi
per contrarium. De hac
motione incertum est
quoniam ceperit. Quod autem in-
certum esset quoniam moveri debebat inde pro-
pendit quod languidi spiritus erant ibi: quod ad certam horam con-
venerunt tamen si sciret. Tradit autem quibusdam quod regina
saba vidit in spiritu in domo salus quod nethora
dicebat. lignum domine crucis. et nuntiavit salo-
moni cum iam recessisset ab eo quod in eo moreretur quod
damus: per quod occiso periret iudei et periret locum et
gentem. Quod timens salomon defecit illud in ter-
ra. ubi post facta est piscina. Appropinquante
autem tempore passionis christi supenataur quasi pronun-
cians christum. et exinde cepit motio predicta. Sed
hoc non est autenticum. Cum autem sanasset ibi iesus
hoies hinc. xxxviii. annos in infirmitate sua: pro-
cepit ei ut tolleretur grabatum suum. et ibat ferens illo
Grabatum est lectus pauperum ubi tamen capituli
aliquid substratum est. dictum a graba greco quod est
caput. Erat autem sabbatum. Dicebat ergo iudei
Non licet tibi tollere grabatum tuum. Qui r-
dit. Qui me sanavit dixit ut iret et tolleretur illud
Cumque quassent quod est ille. respondit. Respondeo. Post
invenit eum iesus in templo et dixit ei. Sanus fa-
ctus es: iam noli peccare ne deterius tibi contin-
gat. Tunc homo nuntiavit iudeis quod iesus
eum sanaverat.

De celo iudeorum quod christus filium dei se fecit
Capitulum. LXXXII.

Quoniam ergo argu-
erent eum quod in sabbato operabatur: ait il-
lis. Pater meus usque modo operatur et ego
operor. quod dicitur. Non sicut dicitur tamen operatur est pa-
ter ut putatis. sed spiritus operatur deo gubernando.

renovando ut permaneat condita. cum quod ego ope-
ror. ergo bonum est quod ago. Quod statim esse sacra-
mentum quod de requie sabbati legitur. Propterea
ergo magis querebat interficere illum. quia patres
suum dicebat deum. Ait iterum iesus. Pater diligit
filium: filius quod vult vivificat. nec pater iudicat
quemque: sed omne iudicium dedit filio. quia et so-
lus filius venit in carnem ut iudicaret mundum. et
argueret. et pater in iudicio sola filii persona appa-
rebit iudicantis. et si qua perferet a iudice sententia. per-
feret eam. Predixitque eis quod alius. antichristus
veniret non in nomine patris: sed suo. et eum re-
ciperent.

De refectioe quattuor milium de septem pa-
nibus. Capitulum. LXXXIII.

Et relictis illis iterum
eius mare galilee in desertum. Cumque
turba multa ibi esset: ait discipu-
lis. Misereor super turbam: quia iam triduo susti-
nent me. nec habent quod maducet. Cumque acce-
pisset a discipulis septem panes et pisciculos
paucos. precepit ut discernerent super terram. For-
te in alia refectioe circa pascha adhuc erat her-
ba super terram. nunc autem per feruorem terre illi iam
non erat ibi herba: quia per pentecosten erat ut per
dictum. Satiatis autem. iiii. milibus viros: absque
mulieribus et puulis. de fragmentis impleve-
runt septem sportas. Est autem sporta vas de iun-
cis et folijs palmarum contextum.

De quodam ceco. Capitulum. LXXXIII.

Et ascendens ie-
sus navim cum discipulis venit in
provincia magedon. Unde locum vocat
mare dalmanutha. quia binomium erat. et obli-
ti sunt discipuli tollere panes: et docebat eos.
Cauete a fermento phariseorum et saduceorum et
herodis. Cumque putaret se tacite notatos de
panum oblivione arguit eos de modicitate fructus
dei. quia eo pariter timebant posse egere. Secum
marcum illuminauit hic cecum. Sed de filio suffi-
cit nobis aliquid ponere. Alia transmissio. quia coeca
nonica sunt illis.

De confessione fidei quam fecit petrus pro
oibus. Capitulum. LXXXV.

Venit autem iesus
in partes cesaree philippi. Philippus
in termino iudee septentrionali con-
stituit sibi civitatem quam vocavit cesaream philippi

lippi in memoriam tyberij et sui nominis. et est in regio-
ne phenicis: ubi ad radicem libani oriuntur duo
fontes. iordanis. et dan. quoniam rivuli sociati sub mo-
tibus gelboe sub urbe cedar fecerunt medicabilia
balnea iordanem faciunt. Sed nomen eius ex suis
nominibus quasi componitur. Tamen hieronymus dicit. Quia
civitas illa olim dicta est dan. ubi vitulum aure-
um posuit hieroboam: a quo rivus perfluens di-
ctus est iordanis. quasi ex nomine fontis et civitatis
cognovatur. Civitas eadem nunc pancas dicitur. Jo-
sephus dicit ultra cesaream. ceterum. stadiis modicis
lacum esse: quod a rotunditate phiolae dicitur. spiritus plenior et
nunc exuberans. Ibi oritur iordanis. et paulo
post terram ingreditur: et ad radicem libani ebullit
quod primum philippus tetrarcha deprehendit. Nam
missis in phiolam paleis: eas apud pancas red-
ditas invenit. Sic iosephus vocat fontem sub li-
bano. Dicit etiam super seleucia ex quadam lacu na-
sci rivum: quem vocat minorem iordanem. et ex duo-
bus rivis ad locum quod dicitur aureum templum iouis con-
fluentibus iordanis perficitur. Et interrogabat iesus
discipulos suos dicens. Quem dicunt homines esse
filium hominis. Esse filium hominis soli christo convenit
Adam ei filius: et alij filij hominis. solus christus filius
hominis videtur. At illi dixerunt. Alij iohannem bap-
tistam. alij helyam. alij hieremiam. aut unum ex prophetis
id est heliseum. Quia christus baptizabat. putabant
suscitatum baptistam. vel prophetam aliquem duorum. qui
transiit iordanem baptismum figurabant. et
helye et helisei. Hieremia pro iohanne. quia sanctifica-
tus ab utero legitur. Augustinus. Potest movere
quod lucas dicit dominum interrogasse discipulos cum
esset solus orans. Vnde et dicit in via: sed eum
mouet quod nunc oravit in via. Forte bis quoniam
Cumque quassent ab illis suam vel ipsorum sententiam dixit
petrus pro omnibus. Tu es christus filius dei vivis. Tu es
homo secundum quod videtur es per prophetas tuus: et es deus
filius dei vivi. Hebrei ei responderunt deum vo-
care vivum in suggillatione idolorum. qui non vi-
vunt. Et ait iesus. Beatus es symon bariona. i.
bar iohanna. i. filius iohannis. Dicit enim quodam vi-
cio scriptorum corrupte posuimus iohanna pro iohana.
Et addidit. Tu es petrus. quod latini et greci di-
cunt petra. hebrei et syri cepha. Idem est. tu
es cephas. Et super hanc petram a quo dicitur petrus
edificabo ecclesiam meam. Vel super hanc petram
quam confessus es quod sola fundamentum est. Et pro-
misit se ei daturum claves regni celorum. Forte
tunc ei soli dedit: vel post resurrectionem cum
alijs. Tunc precepit iesus discipulis suis ne cui
diceretur quod ipse esset christus. Ubi intelligendum est

tunc donec eo suscitato quod audierat in aure per-
dicaretur super tecta. Tunc cepit eis ostendere: quia
oportebat eum ire hierosolimam et multa pati et
occidi: et tertia die resurgere. Quo seorsum as-
sumptus: dixit ei petrus. Absit a te domine non erit
tibi hoc. Recede a te domine. Cui dominus.
Vade per me sathana: non dabo tibi sapientiam. Quod dei sunt
id est sequere sententiam meam nec aduerseris mihi. Sa-
thanas enim aduersarius sonat. Fuerunt qui dice-
rent petrum non esse correptum: sed sathanaz hoc
ei suggerente. Quod et hic error est. quia credidit
sathane. etiam dicunt quod dictum est: beatus es.
per missionem futurum tamen esse. i. beatus eris. Tunc
convocata turba cum discipulis ait. Si quis vult
venire post me: abneget semetipsum et tollat cru-
cem suam et sequatur me. Crux pro triplici tolli-
tur. Per martyrium. per mortificationem carnis. per
proximi compassionem.

De transfiguratione domini.
Capitulum. LXXXVI.

Et post dies sep-
te assumpsit petrum iacobum et iohannem
fratrem eius. et duxit illos ad montem tha-

bor excelsum ut oraret.
Lucas dicit dicitur. viij
eius die in quo preceperat
quidam de eis viros
anque morerent glo-
ria regni. et illis in quo
viderunt connumerari.
Mattheus et marcus
vi. medios tamen pone-
tes. Et notandum quod mattheus dicit iacobum fra-
tre iohannis. Augustinus super eplaz ad galathas
scribit iacobum episcopum interfuisse transfigurationem
nisi. cui etiam videtur ambrosius sentire. Et factum
est dum oraret: transfi-
gurat est ante eos.
et facies eius respedu-
it sicut sol. et vestimen-
ta eius facta sunt alba
sicut nix. quia follo non
potest facere super terram.
Et apparuerunt illis
moyses et helyas lo-
quentes cum eo de excel-
su quem completurus
erat in hierosolima. id est mor-
te eius. et ait petrus.
Domine: bonum est nos hic

Quarto miliario a
nazareth est mons tha-
bor: in descensu cuius
melchisedech obuias
uit abrahe. Secundo
miliario a thabor est
mons hermon.
Videtur trietas esse in
prophetis expositis augu-
stini et abrosij et mat-
thei. cum mattheus dicat
iacobum zebedei fratrem
iohannis qui maior dicitur
cum esset minor: natum is-
terfuisse transfigurationis
oni. Augustinus videtur
contradicere iacobum
episcopum interfuisse. Le-
git autem quod iacobus al-
phei. minor scilicet qui et

esse, si vis faciamus hic tria tabernacula tibi vnu, moysi vnu, et helye vnu. Et facta est vox d' nube dicens. Hic est filius meus dilectus: apum audite. Cum timore corruis sent discipuli: tetigit eos iesus et ait, Surge nolite timere. Et descendens precepit eis ne cui diceret donec resurgeret. Quidam dicunt hac epi gliam in aere circumfuso fuisse non in corpe, quod tunc habebat mortale. Alij ad tps deponisse mortalitatem, Alij ipm sp habuisse tale corpus p naturam, s; vt videt et pateret fecerat illud mortale ad tps, et ibi qlis erat p naturam tale se ostendit, et tale vt aiunt se de discipulis in cena, q; talis in modico pot esse loco. Vanum est aut in hmoi laborare et seq naturam in miraculis. Ita ei in carne mortali ondit gloria immortalitatis: sicut post resurrectionem in carne immortalis cicatrices, et palpadiu se pbuit et comedit. Et sic varie sentiunt auctores de moyse et helya. Et sup lucam inuenies glosam q; dic eos ibi fuisse. Hoc potuit esse de helya qui adhuc viuit. Alia q; dicit angelos eorum corpa assumpsisse.

Quattuor habebunt corpora post resurrectionem, immortalitate impassibilitate, glorificatione, agilitate, et sic ante passionem in corpe mortali dñs qdā sig immortalitatis ondit, vt qñ discipulis corpi suu dedit, ita etiā post resurrectionem qdā signa corpis mortalis ondit vt qñ thome cicatrices ondit.

De lunatico Capi. LXXXVII.
In sequenti die ad pces pñs sanauit filium lunaticu. quē oblatu sibi discipuli sanare non poterat. Nō ex vicio lune patiunt lunatici, s; demones eos vexat his tpi: vt p lunam infamet lune creatorē. Erubescat iulianus q; dñc nullū pctm eē in puero. Legit em

frater dñi dictus est, eps hierosolymitanus fuerit. Qd sic solui pt q; oēs episcopi fuerunt, et sic nō ē ptranū pcpue cū non dicat hierosolymitanus eps, sed simpliciter epus. Magis mouet qd dicit ambro, q; primus sacerdotale solui ascēdit, quod nequaqs de iacobo maiore pot intelligi, iō dicendū q; pot intelligi d mylty co solio sacerdotali, q; primus martyriū subiit, vñ dñ. Occidit iacobum fratrem iohānis gladio.

desisto: q; a puericia lunaticus fuerat: in q; si nihil haberet suū demō: nō illū possideret. Cū q; qñsissent discipuli qre ipi nō eiecerit: ait, ppter incredulitatem vram. Quia si habueris fidem sic granū sinapis diceris mōti huic trāsire hinc et trāsire. Qd trāslatione de diabolo pñti quē eiecerat pot intelligi, q; a nullo ad lraz legū factū, nisi q; ad pces gregorij neocesarensis legū qdā mons retractus et dedisse locum basilice fabricande. Et ad pces cuiusdā patris lapidis trāsatus de orto. Vel grā expoli p quolibet ipossibili dictū est. Vñ i lucā aliud ē exemplū. Dicitis huic arbori morro, trāspantare i mare et obediet vob.

De verbis dñi qbus innuit triduū mortis sue. Capitulum. LXXXVIII.

Et accesserunt pharisaeorum ad iesum dicētes. Vade hinc id ē de galilea, q; herodes qrit te interficere: et ait illis. Ire dicite vulpi illi: q; ecce demonia eiicio, et sanitates pficio hodie et cras, et tertia die sumor, qd est. Ipe non occidet me, s; ego ponā aīas meā: ita q; pma die mortis intras infernū, tollā demoni tyrannidē suā. In crastino educas captiuitatē quā sanitati restitua, dū portā paradysi aprā ei ostendā, vel ponā eā i paradiso q; ē in extremis maris ad orientē, qñ restitues hoies sanitati quā pdiderat. Tertia die resurgā sumus. Pot tñ h referri ad tres ānos opationis miraculor xpi. In qñ tertio summat ē. Et qñ ondens iesus q; nō morerē i dñio herodis, addidit, q; nō caput scriptura supple aliq; me pphetā perire extra hierlm.

De tributo inuento in ore piscis. Capitulum. LXXXIX.

Et cum venisset capharnaū accesserunt qñtores census capiti, et missus a dño petrus ad mare tulit piscē i cui ore inuenit staterē, i. duo didragmata: et soluit p se et p dño. Et si ei dñs loculos hiet: tñ ea q; data erāt ei i vñsus pauper i vsū pñi noluit expendere.

Capitulum. XC.

Cum autē discipuli qñsissent i via quis eorum maior esset, accesserunt ad iesum et dixerunt,

Quis putas maior est in regno celoz qñ dice rent. Dic quis maior est inter nos mō, q; ille idē maior erit in celo. In q; errabāt. In futuro em oīs platio cessabit angeloz et hoim vt apls tradit. Et amplexas iesus paruulū docuit siles puulo, i. humiles in via exaltari in patria, et q; vellet pñm eorum esse fieret oim minister. Hinc est q; pñmus oim in ecclesia ser uor dei se fateat. Paruulū iste vt qdā tradit fuit marcialis apls lemonitarum.

De parabola ouis et dragme, et filij prodigi. Capitulum. XCI.

Cumq; scandalizatores pusillorum discesser p meta phorā mebroz eruēdos et pñcien dos, nec pñcendū vñ de pusillis: ad ostēdendū qñt sunt pusilli apud pñm, dixit eis parabola ouis ceteris repozare relictis no nagintanōē. Licet em pastor plus diligit centū oues q; vñā, tñ magis sollicitus est de perdita q; de manentib; Pro eodez addidit parabola de decima dragma inuenta. Et ē dragma numus certe quātūtatē habēs imaginem regis. Dragma vero dragmatis quarta pars stateris est. Tertia quoq; de eodem subdit parabola de filio prodigo in q; nō solū gau diū suū d pusillis re deuntib; ostēdit, sed etiā inuidentiū mur mur arguit, in q; filiū qual porcor cibū dicit. Et est fm quosdā fructus arboris sonū faciens cū comedit. Est aut gen leguminis sonoris frondib; et vacuis, qd magis onerat q; reficiat. Et nota q; qd in auib; d; altilie in animalib; d; saginati.

De dimittēdo fratri septuagies septies. Capitulum. XCII.

Cumq; addidisset dñs de corripēdo fratre q; i te solo peccauit, i. te solo sciēte, pus se creto, post corā testib; post corā ecclesia, et addidisset, q; cūq; ligaueritis sup terrā et cūq; uerit per an dimittendū sit fratri peccanti vsq; septies, rñdit iesus, Immo vsq; septuagies

es septies, i. cccc. nonagita vicib; et etiā septuagies septies, id est omne iniuriā, vt bis legat referat ad tēpus, q. d. Immo semper dimittes. Secda ad omne iniuriā, q; septuaginta septē et numero vni uersitatis, et numero trāsgressiōis, i. et vij. et xj. ē cōpositū

Septenarius d; numerus vniuersitatis q; vniuersitas dierū currit per septē dies hebdomade. Undenari numerus d; trāsgressiōis, q; vniuersitate trāsgredit decē: et uō pñt ad xj. q; iterū boni numeri est qñt ad significata. Et nota q; qlibet tenet rancorem animi p iniuriā dimittere, etiā si nō perat vniā q; lesit. Qd si petierit teneor ei dicere aue subuenire sibi si indigerit, qd nō teneor nisi perat, nisi sum pfectus. Quātū dimittendū sit petēti dñs pfui parabola subostēdit, cuius debitum reuocauit dñs suus, q; noluit misereri cōserui sui.

Ex ob solā fornicationē vxor pot dimitti. Capitulum. XCIII.

Et factū est post sermōes istos migravit iesus a galilea et uenit in iudeā trās iordanē: et secuti sūt eū galilei: et curauit eos ibi. Et accesserunt ad eū pharisei temptātes et dixerunt, Si licet hoī dimittere vxorē q; cūq; et causa, q; ait dñs, Qd de instituit cōiugiu: et iō nō lice bit hoī separe illū, q; etiā sic voluit dñs vñ adherere vxori q; ppter eā relinqret patrē et matrē, i. affectū suū magis dingeret hō ad p creationē liberoz q; ad curam parentū. Si cut em humor de radicib; ascēdit ad arborē, et trāsmittit ad semē et ad radices nō redit, ita affectus a parētib; ad filios trāsmittit, nec cōuertit, i. maior est affectus et pñor parentū ad filios q; filioz ad parētes. Cūq; obieci sent de libello repudiij pcesso a moyse et dixisset, ob duriciā cordis eoz h ēē pmissus, i. nulla lege punitū Nō ei ordini dei moyses sup ordinaret addidit, q; excepta cā fornicatiōis nō liceat hoī dimittere vxorē. Qd audietes discipuli dixerunt: q; nō expedit nubere. Ne aut oēs pñtētiā meritoria putarēt, distinguit dñs eunuchos, q; qdā sic nascunt: q; pñe dicunt castrati, id. ē caste nati. Alij facti sunt ab hominib; q; pñe dicunt spadones a spata Alij se castrant ppter regnū dei: qui pñe dicunt

tur eunuchi. id est bene vincentes. ab eu qd
est bonu. et nuche qd e victoria. Et hec vlti-
ma meritoria e. Cuius pueri oblati iposuis-
set man? et bndixisset eis abijt inde.

De galileis quos occidit pilatus.
Capitulum. XCIII.

Post hec ambu-
labat iesus in galilea. qz in iudea q
rebāt eū interficere. Aderāt eo tpe
qdā nunciātes ei de galileis: quoz sanguinē
pilat? miscuerat cū sacrificijs eoz. Quidā em
dicēs se dei filiū mltos seduxerat de galileis
qz dū duxisset in garzim: vbi dixerat se asce-
surū celū eis dū sacrificaret ei. supueni-
ens pilatus ipm cū oibz occidit. timuit em ne
iudeos seduceret. Cūqz putaret eos perij-
se. id qz neqzores essent ceteris galileis ait do-
minus. Nō minus iudeos his sceleratos et
similiter nisi peniterēt perituros. etiā hiero-
solymitas nisi peniterēt pituros. sic perierāt
in siloe. xvij. viri oppressi a turre quā edifica-
bāt. sup q dicit eis similitudinē ficulnē non
faciētis fructū. p q cultor vinee vix ipetrauit
annū ne cōbureret donec pharet eā.

De muliere incarnata. Capi. XCV.

Quāqz doceret
sabbatis i iynagoga: erat ibi mu-
lier hūs spm infirmitatis. quam
inclinauerat spūs ifirmitat. al's sathane. xvij
annis. et imposuit ei man? et erecta ē.

De scenophegia. Capi. XCVI.

Erat aut in pro-
ximo scenophegia. qd sonat vno
braculoz fictionē. et dixerūt frēs
ei? ad eū. Transi in iudeā vt discipuli tui vi-
deant opa tua q facis. q vnde cūqz illuc cōue-
nient. Si hoc facis manifestas te mundo.
q. d. Si ex te facis: et nō ex beelzebub. vel si
p quia. Hi erāt psanguinei iesu q ei? gloriāz
querebāt vt inde pncipes fierent. Quibz ipe
ait. Vos ascēditē ad diē festū istū. Iad pīmū
Mediātē em diē festo ascēdit: qz i occul-
to. Iudei aut qrebāt illū dicētes. Ubi ille.
Et murmur erat de illo. qz qdā dicebāt: bo-
nus est. alij q seductor erat. cūqz ascēdisset
docebat in tēplo: et murmurabant dicētes.
Quōfās scit iste cum non didicerit. Cūqz
quidā dicerēt. Nōne hic est christus. Alij di-

cebāt. Hunc scimus vnde sit. Christus autē
cum venerit: nemo scit vñ sit. Hoc dicebant:
qz esaias dixerat. Generationē eius qz enar-
rabit. Vultū autē de turba crediderūt in eū
dicētes. Xps cū venerit nūqd plura sig faciet
qz hic facit. Et ait illi quidā de turba. Da-
gister: dic fratri meo vt diuidat mecum here-
ditatem. Qui respondit. Homo: qz me cōsti-
tuit iudicem sup vos.

Qui vult vt teneant iēsum ammirabantur
verba ei? Capitulum. XCVII.

Iterū ergo princi-
pes et
pharisei ministros vt cōprehē-
derent eum. Et ait iesus. Queritis
me et nō inuenietis. et vbi ego sum vos non
potestis venire. qñ dicat. Tales nō accede-
tis ad me: s; p? resurrectionē mlti volēt inue-
nire me si fieri posset coepalit et nō inuenient
fide tñ iueniēt. Et dicebāt qdā. Hic ē vere p-
pheta. Alij. hic est christus. Cūqz redijissent
ministri ad pōnifices et phariseos et dixissent
ministris. Cur nō adduxistis eum: responde-
runt. Nūqz sic locutus est homo vt iste loq-
tur. Et increpabāt eos pharisei dicētes. Nū-
quid et vos seducti estis. Quis principz et
phariseoz credit in eum. Et ait nicodemus.
Lex nostra nō iudicat quēqz nisi pus audie-
rit ab ipo. Credebat q si patienter illū audis-
rent sicut ipe fecerat: similes ministris fierēt.
Et dixerūt ei. Nunqd et tu galileus es. id ē
a galileo seductus. Scrutare scripturas. A
galilea nō surgit ppheta.

De adultera. Capi. XCVIII.

Iesus autē iterū
diluclulo venit in templū et sedēs
docebat populū. Et adduxerunt
ei? scribe et pharisei mulierē deprehensam in
adulterio: et querebāt qd iudicaret de ea fa-
ciendū. Putabāt em q dñs in iudicādo fie-
ret imisericors vl inuictus vt immisericordē
irriderent. et contra moysen agentez damna-
rent. Iesus autem inclinans se deorsum: scri-
bebat digito in terra. Cūqz instarent erigēs
se dixit. Qui sine peccato est vestrum primus
in eam lapidez mittat. Et iterum se inclinās
scribebat. Quid scribebat. Quidam dicunt
id quod eis respondit. Hieronymus in qua-
dam epistola ad studiosum videtur eū velle
scripsisse. Terra terra scribe hos viros abd-

catos. Vel terra terrā accusat: in epla ad hy-
reneū. Audiētes autē exibat vn? post aliū. et
remansit iesus solus ab illis. et mulier stans
in medio discipuloz: et dimisit eam incōdem
natam dicens. Uade et amplius noli pecca-
re. Et nota. erectus dedit sententiam iusticie
Ire erectus sniam misericordie: qz eque vtrū
q ppiū est deo misereri et punire: qz oīs xpi
actio xpiāni est lectio.

De parabola diuitis volentis ampliari
horrea sua. et de qbusdā verbis dñi.
Capitulum. XCIX.

Nunc dixit ad il-
los. Cauete ab omni auaricia: cū
sit brevis hoīs vita. Sup q ppo-
suit eis similitudinē de diuite. q p fructuum
vbertate deliberabat horrea sua āpliare. Cui
deus ait. Stulte hac nocte animā tuā repe-
rent a te: q autē parasti cuius eris. Iterū lo-
cutus est iesus illis multa. Ego sum lux mū-
di. Ego testimoniu pphico de me rē. Inter
hec dixit plane se dei filiū: et eos in pctō suo
morituros. et scituros qz esset cū exaltarent
eū a terra et ipos nec filios dei eē nec abraē.
et q abraā viderat diem suū. et intulit. añqz
abraā fieret ego sum. Ille sol? vere est q añqz
aliqd fieret vere potuit dicere. ego sum. Tu-
lerūt q lapides iudei vt iacerent in eū. Iesus
aut abscondit se et exiuit de tēplo. Et nota q
iudei dixerūt. Quinquaginta annos nondū
habes. qdam opinati sūt ab incarnatiōe dñi
vsqz ad passiōē ples annos fluxisse qz ex bi-
storia colligamus.

De ceco nato. Capitulum. C.

Preteriens ie-
sus vidit hoīem cecū a natiuitate
et luto facto de salina: cui? limisset
oculos ei? misit eū ad natatoria siloe. et lauit
et vidit. Siloa fons
ē ad radicē mōt? syō: In valle iosaphat f3
q non iugibz sed traditionē syroz siloe
incert? horis ebullit manat sub terra.
cui? aq vt exiperent
qñ stagnū nō lōge a fonte erat pstructū: quā
collectionē mō piscinā: mō natatoriaz vocat
scriptura. Erat aut sabbatū. Vñ et pharisei
cū accepissent ab illuminato q iesus cū illuz
minauerat: dixerūt ei. Da gloriā deo. Nō est
hic homo a deo q sabbatū nō custodit. Cū

q ille cōmendaret iēsum. et adderet. Nunqd
et vos discipuli ei? vultis fieri maledicti
ei: et dixerūt. Tu discipul? illius sis: nos aut
moysi discipuli sumus. hūc vñ sit nescimus.
id est nō approbam? Supra em dixerunt se
eū scire. Putabāt aut iēsum maledictū: et oēs
credētes in eū maledictos. Et cū eū ciecissent
foras inuenit eū iesus. Cūqz dixisset ei se esse
filiū dei: ille adorauit eū. Et ait illi iesus. In
iudiciū ego veni in mundū vt q nō vidēt vi-
deant: et q vidēt cecū fiat. q. d. In h q te men-
dicū illuminauit: intellige. q ego veni separa-
re pauperes spiritu a supbis q se scitolo ia-
ctant. vt illi illuminent: isti. i. scitoli cecitatem
mentis incurrant.

De signis pfectionis et de impossibilitate
inrandi diuitē in regnū celoz.

Capitulum. CI.

Ecce egressus
esset iesus in via adolescēs genu-
flecto rogabat eū dicēs. Quid fa-
ciam vt habea vitā eternā. Cūqz iniunxisset
ei de custodia mādator. et audis? eū seruaf-
se ea docuit eū de p ectiōe: et vñ signū pfe-
ctiōis pposuit dicēs. Uade et vde oia q hēs
et veni seqre me. Est em pfectio platoz: cui-
us signū ē relinqre oia et ponere aiām p ouī-
bus. Est etiā pteplatiūoz: cui? signū est hīe
mortē in desiderio et vitā i patiētia. Est et de-
ricoz: cui? signū ē pñetia. Hoc audiēs ado-
lescēs abijt tristis. erat em pecuniosus valde
et locuples. Tūc ait iesus ad discipulos. Fa-
cili? ē camelū p foramē ac? trāsire qz diuitem
intrare i regnū celoz. Facili? significat h mi-
nus positiuo sui pparij. i. min? est difficile. qz
min? ē impossibile. Pōt em de? facere vt ca-
mel? trāseat p foramē ac? nullo obstāte. Qua-
rū pō q hīc noīe diuitū itelligit ponere i glo-
ria. si pōt de potētia: de iusticia nō pōt. Grad?
pō ppatiōis inter ipossibilia ne mirer? Inm-
possibili? ei est equū quertū lapidē qz in as-
nū. cui ē accōmodatioz naturaliter qz lapidi.
Fuerūt q dicerēt in hierusalē quā fuisse por-
tā q ac? dicebat. ad quā cū veniebāt cameli
p pēdio vie cū oneribz suis nō poterāt trā-
sire vl subire eā. Exonerati q trāsibāt. et iterū
recepti oneribz minabant. Scōm h q silu-
do notat hīc: nō impossibilitas. Oportet em
auarū amorē opū dimittere si vult igredi ad
vitā. Qx aut noīe diuitū auarū significasset:

hinc patet q̄ discipuli subdiderūt. Quis em̄ poterit saluus fieri. Plures em̄ sunt paupes diuinitus. et ita plures p̄nt saluari si de posses- foribz opum dicitur. Quibz ait iesus. Apud hoīes h̄ est impossibile. apud deum aut̄ oīa possibilia sunt. Nō q̄ tales de⁹ possit saluare. s; q̄ pōt eos iustificare et tūc saluare.

Ex relinquentes pro christo omnia iudi- cabunt. **Capitulum. CII.**

Incipit petrus ait

Ecce nos reliquim⁹ oīa et secuti su- m⁹ te. qd̄ ergo erit nob. supple relin- quendū. Illa em̄ oīa reliquerat pet⁹. de q̄- bus dictū ē. et oīa vanitas. Illa aut̄ oīa sibi retinuerat. de q̄bus dictū est. Deus est oīa in omnibz. Et r̄ndit iesus. Cū sederit filius ho- minis in sede maiestatis sue in regeneratiōe sedebitis et vos sup sedes. xij. iudicātes. xij. tribz israel. Fit in baptismo p̄ma regeneratiō in anīa. fiet in iudicio scda in corpe. Ibi con- temptores mūdi cū dño iudicabūt. nō soluz cooperatiōe sed etiā auctoritate. Duodenari- us aut̄ ponit p plenitudine pr̄tis et. xij. tri- bus israel p oībz iudicādis. Duodenari⁹ em̄ ex septenario q̄ est numer⁹ vniuersitatis sur- git. i. ex p̄tibz septenarij in seductis. Quidam tū hoc solis discipulis dictū dicit. et imple- tum iā esse in subiectiōe mūdi. q̄ quasi pote- statē habētes sup oēm ecclesiā sedent. Post ad oēs generaliter sermo directus est. Nōs q̄ reliquerit domū aut parētes et. centuplū ac- cipiet nūc in hoc tpe. et in futuro vitā eternā. Quia p̄ter spūalia q̄ quasi centuplū sūt cōpa- rata carnalibz. sancti vīri alios sanctos plus etiā p̄pinq̄is suis diligūt.

De diuitie et lazaro. **Cap. CIII.**

Pharisei vero au-

pientes eū disputantē de contemptu mūdi deridebāt eū. quia lex obser- uatoribz suis bona terre p̄mittebat. Ip̄e aut̄ cōtra eoz auariciā exemplū eis p̄posuit de di- uite purpurato et epulone qui in inferno cru- ciabatur. q̄ recepat in vitā sua bona. i. sola illa q̄ putauerat bona. Nec fuit hoc parabola s; in re ip̄a. qd̄ p̄pendit. q̄ nomē medici ibi po- nitur lazaro. s; q̄ posuit ē in synu abrae. Erat em̄ in superiori margine inferni loc⁹ aliquā- tam habēs lucē. sine omni pena materiali in quo erant anīme p̄destinatorz vsq̄ ad christi

descensum ad inferos. qui locus p̄pter sui trā- quillitatē synus abrae dictus est. vt synū ma- tris dicim⁹. Et dicebat abrae. q̄ fuit p̄ma cre- dendi vīa. Ip̄e em̄ primus publice p̄dicauit vñū tñ deū esse. Hunc locū vocauit iob tes- nebras p tedio expectandi dicēs. Et in tene- bris strauit lectulū meū. Nota q̄ diues dixit se cruciari in lingua. i. p p̄tō lingue. q̄ epu- lones loquaces eē solēt. Nec mirū si aīa trās- latue dicat mēbra hīe. cū diuinitas eodē tro- po p mēbra distinguit. Fuerūt tñ q̄ dicerēt et angelos et aīas corpora hīe aerea. Alioq̄n anīe ignē vrentē nō sentiret. qd̄ sup genēsū inuenies. Alij dicūt q̄ ad sentiendā vīstione ignis nō est necesse habere corpora. Est em̄ quedā species ignis cui si imponas manum ardorē senties sine aliq̄ lesione man⁹. Qd̄ at abraā chaos inter eos firmatū dixit. v. l. cha- us vt veteres codices habent. forte in re ita erat. vel p̄petuā bonoz et maloz dissimilitu- dinē post hāc vitā notat. Cūq̄ diues rogas- ret de mittendo lazaro ad fr̄es suos auduit. habēt moysen et p̄phas. Vñ et conijcit q̄ ius- deus fuerit. p q̄ etiā forte abraā vocauit euz filiū. et ille ip̄m patrē.

De villico iniquitatis. **Cap. CIII.**

Discipulos au-

tem p̄posuit iesus parabolā de vil- lico iniquitatis. Et est villic⁹ p̄prie vil- le custos. sed hic accipit p iconomo. Hic tñ mēs amoueri et egere. clāculo fecit. misericor- diā cum debitoribz dñi sui. vt cū eūceret mēs- mores bñficiōz recipere euz in domos su- as. Et laudauit dñs villicū iniquitatis. nō q̄ inique. sed q̄ prudēter egisset. Est em̄ pru- dentia. quedā sibi imposterū puidētia. et ex h̄ q̄si a minori intulit dñs dicēs. Si sibi in fu- turū puidens etiā cū dolo laudat. ergo faci- te vobis amicos de māmōna iniquitatis. vt cū defecerit recipiat vos i etna tabernacula. q. d. Quāto laudādi magis eritis si puidēris vobis sine dolo. Māmōna lingua syra dī- uitie. et māmōn sathanas. qui opibz seducat. Que dicunt iniquitatis. quia de iniquitate colligi solent. Unde vulgata sentētia dicit. Omnis diues aut iniquus aut heres iniqui. Hoc quidam male intelligentes rapiunt vt bene dispensent. Sed qui offert sacrificium de substantia pauperis idem facit. ac si vici- met filiū in p̄spectu p̄ris. Vel pōt sic exponi

quia dñs in hoc verbo. et hic puidet nobis et in futuro. q. d. Vobis reseruate de rebus vestris ad solaciū vite. de supfluo facite vo- bis amicos. Qd̄ em̄ vltra necessaria vite reti- netur. nec p̄mū necessitatibus erogat pecu- nia est iniquitatis. i. p̄tra equitatē. In ea enim nō seruam⁹ equitatē quā p̄mo debem⁹. quē s; sicut nos diligere tenemur. Et nota q̄ nō omēs pauperes possunt nos recipere i eter- na tabernacula. sed q̄ largimur his recipie- mur ab angelis. bonus est tñ elgere bonos paupes cū possum⁹. Et adiecit dñs. Seru- sciens voluntatē dñi sui et nō faciēs eā pla- gis vapulabit multis. q̄ aut̄ nō cognouit va- pulabit paucis. Multj p̄pter hoc auertunt aurē ne audiat verbū deus. sed hī nō nesciētes sed cōtemptores iudicant.

De denario diurno. **Capitulum. CV.**

Incipit dominus

tposuit eis similitudinē de patrefa- milias q̄ cōduxit operarios in vi- neā suā ex denario diurno. Cūq̄ nō nisi q̄n- q̄ hore diei ibi numerent. tñ omēs subintelli- gunt sex etates tā t̄pīs q̄ hoīs. In vñdecim- ma em̄ q̄nta et sexta etas vel alias intelligit. In eadē q̄z senect⁹ et decrepita. Idem tñ s; quidē denarij eandē p̄petuitatē notat. Paul- lius em̄ vitā ibi breuior aut longior erit alia sed idē deus oīa in oībz notat in ea. De mur- mure vero recipientiū dici pōt. q̄ ibi nō erit murmur inuidentiū. sed ammirantiū de ma- gnitudine p̄mij. Solet em̄ murmur q̄nq̄ ac- capi p p̄fusione vocum. Vel pōt trahi mur- mur ad statū p̄ntem. Interrogatio vero cur pares fecisset in glia ad futurū. Causam em̄ dilationis p̄p̄ia glia p q̄ potuerūt murmur- rare antiq̄ tūc demū scient quā nūq̄ sciuerūt s; ne sine nobis glorificarent. Ammiratio- nē aut̄ eoz de causa cognita exp̄ssit dñs sub- interrogatiōe. An nō licet mihi facere quod volo. Post p̄cludēs parabolā ait. Sic erūt nouissimi p̄mī et p̄mī nouissimi. i. iudei et gen- tes equabunt in ingressu regni celoz. q̄ nul- lus intrauit vsq̄ in septimā etatē quiescentiū q̄ incepit plene in ascensione. In resurrectione q̄z corporū electi cuiuscūq̄ etatis vel t̄pīs vñ hominis equabunt. nisi forte pauci ante res- surrexerūt quasi p̄uilegiati. Quidam tamē

quia in hac parabo- la legit. An oculus tu⁹ nequā ē. et i fine. Multj s; vocati pau- ci p̄o electi dicūt la- borātes i vinea oēs fideles cuiuscūq̄ tē- poris vel etatis q̄rū

quidā boni. alij p̄o mali. et vocāt accipietes cū murmure malos putātes se plus acceptu- ros. et q̄ p̄ores fuerūt in ecclesia vel t̄pē vel di- gnitate etiā plus alijs accepturos. De q̄bz p̄- pheta dicit. Cadēt a latere tuo mille et decē milia a dextris tuis. Et dñs in euāgelio dic- se dicturū talibz. Nescio vos. Quāuis etiam de eisdē videat sermo fieri. s; de accipientibz denariū. tñ fm regulā ticonij de diuersis ibi agit. s; de accipientibz et nō accipientibz sed putantibz se accepturos. sed tūc nec putabūt nec accipiet. Vel pōt eē syneresis. q̄ si vellent p̄mī murmurare posset rōnabiliter murmur eoz cōprimi.

De hydropico et exhortatiōe ad humilita- tem et misericordiam. **Capitulum. CVI.**

Factū est cum

esabbato māducaret panē i domo cuiusdā principis phariseoz erat aū cū hydropic⁹. Est aut̄ hydropic⁹ aq̄sus humor subcutaneus de vicio vesice nat⁹ cū inflatiōe et ferido ābelitu. Obseruabāt at̄ pha- risei iesus s; sabbo curaret. Cūq̄ q̄sisset ab eis si licet sabbato curare. et tacuissent. apprehen- sum languidū sanauit. Post p̄bauit licere cu- rare. q̄z pec⁹ lapsum in puteū die sabbati ex- trahit. Virū aut̄ erat q̄ de curatiōibz i sab- bato eū arguebāt. Habēt em̄ in traditionibz suis determinata opeꝝ genera circē. lxx. a q̄- bus vocandū est sabbato. inter q̄ nō est cura- tio. maxime q̄ sit solo p̄bo. s; dñs sepe curas- bat. Dicebat aut̄ etiā ad inuitatos parabolā. Cū inuitatus fueris ad nuptias nō discum- bas in primo loco. Cōtra superbiā phariseo- rum humilitatē docebat. Et nota q̄ hoc nō est parabola. sed potius exemplū vñ op̄is humiliter faciendi. Qd̄ q̄z ideo p̄ponit vt ad similitudinē eius cetera fiant. p parabolā vo- cat quasi similitudo in exemplo. Illū aut̄ q̄ cum inuitauerat monebat ad misericordiam dicēs. Cum facis prandīū noli inuitare coꝝ

gnatos et dñites: sed pauperes. Non dam-
nat amicorum inuitationem: sed voluntas
tem luxuriose viuendi vel edendi, et seruicē
recepti. Et eo q dñs ait hic. Retribuet ei
tibi in resurrectione iustoz. Et qdā de discipu-
lis inuoluit. Beat⁹ q manducabit panē in
regno dei. Errant cherin⁹ dicēs etiā corpo-
rale ibi futurā refectionē, sicut hō creatus est
immortalis: nō tñ sine ciboz alimonia.

Ex in encenijs voluerunt iudei lapidare
eum. Capitulū, CVII.

Secta sunt autez

encenia in hierosolymis et hyems
erat. Encenia dicunt qñ enchenea.
a neos qd ē nouū, et sonat in nouatōes, et est
ibi intentiū q subuectionē notat qñ scz ali-
qua dom⁹ aut vas aut vestis a cōi vsu ad ce-
lestē et diuinū vsu subuehit, qd latin⁹ dic-
tationē. Tñ hebreus vocat dedicationē
inchoationē vsus noue rei: vt cū pmo inha-
bitam⁹ nouā domū: aut iduim⁹ nouā vestē.
Hic aut encenia vocant festa dedicatōis tē-
pli qd annuatim fiebat. Hoc aut festū nō ad
pmā vel scdā dedicatōis tēpli spectabat:
sed ad tertiā. Prima em fuit i autūno: qz salo-
mon dedicauit tēplū decima die septēbris, et
vsq ad tēplū illius euersionē fiebat qñ annis
duo festa eadem die, dedicatio scz et expiatio.
Cū pō reedificatū fuit tēplū a redeuntibz de
babilone dedicatū est in vere, xij. die marcij
id ē, xij. luna. Cum aut antioch⁹ epiphanez
polluisset tēplū sordibz idolorū et pphanas-
ser vtenilia ei⁹ iudas machabe⁹ fili⁹ asamo-
nei de genere sacerdotali mūdauit tēplū, et
restituit vtenilia i loc⁹ suis, et qñ dedicauit il-
lud, xxv. die decēbris. Et hec dedicatio i die-
bus iesu obseruabat in hyeme. Forte adhuc
hoc est festū luminū apud iudeos, qz et iose-
phus testat etiā sub machabeis vocatū hūc
diē diē luminū. Et ambulabat iesus i tēplo
in porticu salomonis. Note tēpli sepe voca-
tur portic⁹ tēpli, vt hic. In tēplū ei nō ascē-
debāt nisi ministri tēpli. Portic⁹ aut illa di-
cebat tēplū salomonis i q solebat stare ad
orandū, in q in diē dedicatōis erectū colūna
ereā, supra quā orauit flexis genibz: cū tñ iu-
dei soleant stare cū orant. Et dixerunt iudei,
Quousq anias nras tollis, si tu es xp⁹s dic-
ret tenerent eum, tāq cōtra augustinū se eriz-

gentem. Ideo christus responsū tempera-
uit dicens, Loquor vobis et nō creditis, ope-
ra q ego facio testimonium perhibēt de me.
Cunq dixisset, ego et pater vnū sumus. sus-
tulerunt iudei lapides vt iacerēt in eū. Qu-
q dixissent se velle eum lapidare p blasphem-
ia, qz cum esset homo deū se faciebat: dixit,
Quia scriptura hoīes dixit deos: vt ibi, Ego
dixi: dñi citis, et filij excelsi omnes. Ergo mul-
to magis quē pater miserat in mūdū dici po-
test deus: cū tñ dicat homo deus, et verbum
deus dissimiliter. Hac ambiguitate nois irā
eoz mitigauit. Querebāt ergo eum apprehē-
dere, et cruciuit de manibz eozū, et abijt trās ior-
danē vbi erat iohes baptizans primū.

De resurrectione lazari
Capitulū, CVIII.

Erat autē quidā

languēs lazarus a bethania de ca-
stello marie et marthe. Cū aut acce-
pisset lazari infirmari p nunciū sororum ait
Infirmus hec nō est ad mortē, ad eū scz de-
tinendū in morte, et mās in eodē loco duobz
diebz qñq scz quadriduū impleret. Tūc ait
discipulis, Eamus in iudeā iterū. Qui dixe-
rūt, Iudei volebāt te lapidare et iterū vadis
illuc. Iesus aut dixit se esse qñ diē, et ipos qñ
xij. horas, et ideo nō erat eis timendū cū eo
ire. Et nota, qz si iudas adhuc erat bon⁹: tūc
hora diei erat, et si iam malus p martha sub-
stituto ei dictū est, Dicit et aliter, q. d. Puta-
tis iudeos pseruare i voluntate me lapidadi
Sicut hore mutabiles sunt: sic et affect⁹ ho-
minū. Et etiā sepi⁹ mutat in diē cor hoīs qñ
hore. Et q ambulat in diē, in pace sic et ego
et vos nō offendit aliquē, et iō securi eamus.
Et addidit, Lazar⁹ mortu⁹ ē et gaudeo ppter
vos, qz nō erā ibi qz dū eis lōge posita indit-
cat roborat fides eoz. Redijt ergo iesus i be-
thania cū discipulis suis, et martha occurrit
ei extra castellū. Et aduocata maria multis
hierosolymis pntibus qui venerāt ad cō-
solandas sorores ve-
nerūt ad monumen-
tū, et ad vocē iesu nō
a iherlū nisi stadijs, xv.
solū suscitāt est: sed
pdiēt ligatus institis. Multi g de iudeis
ad phariseos abierūt et nūciauerūt q vide-
rāt, et celebris erat fmo de eo apud iudeos.
Multi em iā ascēderāt ad diē festū vt sancti-

ficaret se. Credit ei⁹
et factū ea diē q legi-
tur in quadagesima
scz sexta feria añ. Isti
sūt dies pma scz die
mensis primi fm legem.

Ex pontifices et iudei cōspirauerunt in ie-
sum. Capitulū, CIX.

Collegerūt ergo

pōntifices et pharisei pcciliū et dicebāt
Quid facim⁹, si dimittimus eū sic:
oēs credēt in eū: et veniēt romani et tollēt lo-
cum nostrū et gentē, qñ dicerēt, Venerabilis
et sc̄us hī loc⁹ hic gentibz, qz alexāder et pō-
peius et ali⁹ venerati sunt ipm et reges persarū
et egypti. Hic aut hō docet sacra nra abo-
lenda et vana. Ergo romani sc̄etes opes tē-
pli tollēt eas audiētes ipm tollēdas. Tūc
cayphas qz pōntifex erat annū illi⁹: qd facien-
dū esset eis decreuit dicēs, Expedit voīs vt
vn⁹ moriā hō et nō tota gēs pereat. Et pphē-
tauit vñle generi hūano mortē pcciliū: licz nesci-
ens. Ab illa g die cogitauerūt eū interficere
imo pduxerūt vt inuēt ducere i hierlū. Je-
sus g iā nō palā abu-
labat apud eos: sed
abijt iuxta desertū in
ciuitatē q dicit effrem.
Quia g iā destinatus
erat mortī ab ipso sab-
bato quo collegerāt
cōciliū, inchoam⁹ me-
morā dñice passiōis, i hymnis marie: et sub-
ticem⁹ glia patri in rñsorijz et i introitu misse
nondū tñ plene, qz nondū traditus erat dñs
in manus lanistarū

De ultimo aduentu dñi in hierusalē,
Capitulū, CX.

Selectum est autē

dū cōplerēt dies assumptōis ei⁹
signauit faciē suā vt irer i hierlū.
assumptōis iesu dixit lucas nō solū tps q assu-
mi debebat de h mūdo ad ptem, s et iā fm p-
ceptū de agno pascali q. x. diē mensis primi
assumebat de grege, et seruabat vsq ad qrtū
decimū diē. In hūc modū iesus decima diē,
id ē in ramis palmarū venit ad locū passiōis
et mās in eo vsq dū passus est.

De decē leprosis. Capitulū, CXI.

Et factū est dum

irer i hierlū trāsibat p mediā galile-

am et samariā, Et i ingressu cuiusdā castelli
occurrerūt ei decē vtri leprosi dicētes, Iesu p-
ceptor miserere nri, et rñdit. Ite oñdite vos
sacerdotibz, et dū frēt mūdātī sūt. Quoz vn⁹
vt vidit se mūdātū redijt et adorauit iesum:
magnificās deū. Et
h erat samaritan⁹, q
nō rediēt iudei erat,
in q notat pfidia iu-
deorum.

Sola vnitas ecclie
cadit in faciē adorās
Inde est q in pfectis
diebz pstrati cōcludi-
mus horas, si nō ad
terrā: saltē sup stratorū, vbi qñtuor signant.
Infirmas corp⁹, qz d puluere suptr. Et i-
firmitas animi, qz p nos n erigimur. Et cru-
bescētia, qz nō audem⁹ oculos leuare ad celū
Et prudētia, qz videm⁹ vbi cadim⁹, i i tremis
affligimur, et videm⁹ qñ. In puatis orōnibz
qñq flexis genibz vt salomō, s elcuata facie
oram⁹, q. d. trabe me post te. Qñq stātes, q.
d. In domū dñi letātes ibimus. In pmo g
exprimim⁹ pditionē nram, in scdo desiderū,
in tertio spem.

De samaritanis negantibz hospitij dño,
Capitulū, CXII.

Quqz premisis

ser nūcios in ciuitatē samaritanorū
nō sūt recepti hospitio. Samari-
te em inuidebāt eūbz i hierlū adorare, qz ipi
dicebāt i mōte garizim eē orandū p pphas.
Et irati iacobi et iohes dixerūt, Vis dicim⁹
vt ignis descendat de celo et cōsumat eos. Et
increpauit eos dñs. Imōi vindicta q lau-
datur in helya in his damnat, qz ille ex cha-
ritate, hi ex ira hoc appetebāt.

De petitione filiorum zebedei,
Capitulū, CXIII.

Et assumēs

ait, Ecce ascēdim⁹ hierosolymā et
cōsumabunt pphetie de filio hoīs
Tradet ei gētibz illudē et flagellabit, pspue-
tur, crucifigē: et tertia diē resurget. Qd audie-
tes filij zebedei putātes imminere regnū iesu i
isrl, suggesserūt mri sue vt peteret ab eo mun⁹
sine noie, q pccisso subderet. Dic vt hi duo fi-
lij mei sedeāt vnus ad dextrā: ali⁹ ad sinis-
trā in regno tuo. Iesus aut nō respōdit ma-
tri, sed petentibz per matrē. Nescitis quid pe-
taris, quasi diceret, Prelationem queritis in
E 2

celo: que nlla erit ibi
Et male querit. Re-
gnare enim vultis q
non meruitis. Po-
testis bibere calicem
quem ego bibiturus
sum, aut baptismo q
ego baptizor bapti-
zari. Dicunt ei. Possu-
mus. Calix passionē
baptisma mortem si-
gnat, et dr ad similitudi-
nē lane intincte. Si-
cut ei lana intingit et
accipit aliquid colo-
ris dignitate, sic nos
in mortē descendim⁹ corpales et resurgem⁹ spi-
rituales. Calix ad lram ciph⁹ ē q calidā sumi-
mus portionē. Macrobi⁹ theodosi⁹ dicit ciphū
esse quē inuenerunt alices, et dixerūt alicē q
nūc mutata lra i. a.
dr calix. Cassiodor⁹
sup psalmos dicit. Ca-
lix dr passio, qz cum
mēsurā bibis. Fidel-
em de q n sunt nos
tēptari supra id qd
possum⁹. Est em cas-
lix ciph⁹ cū q mensu-
rate distribuit pot⁹ bibentib⁹. Et fm hāc di-
stinctionē calicis et baptisimi recte subdidit
dñs. Calicē qdē meū bibetis, et tacuit de ba-
ptismo. Iohes em nō martyriū: sed passio-
nes multas circa mortē sustinuit. Alij tñ et calicē
et baptisimū p eodē accipiūt, scz p martyrio.
Et dicūt iohannē anio fuisse martyre, qz aio
nō defuit martyriū, et in feruentis olei doliū
missus est. In hūc modū hieronym⁹ dicit de
monachis. Monachi debēt habere purita-
tem martyriū siquidē et ipi martyres sūt. Ad-
diditqz iesus. Sedere aut ad dexterā vel ad
sinistrā: nō est meū dare vobis, subaudi, talis
bus qles vos estis, qz estis ābitiosi. Vel vo-
bis qsi p vobis, i. qz ppinqui mei estis. Non
em psonarū acceptor est de⁹, vt scz psonatū
aliquē obseruet sine meritis, in dando salutē
eternā. Et cū indignarent decē de duob⁹ fra-
trib⁹: docuit dñs hos et illos nō rēuros ad
regnū nisi p humilitatē, et dedit se i exemplū
eis dicens. Fili⁹ hoīs nō vēr ministrari s; mi-
nistrare. Quia em homo cecidit p superbā: p

Calix ē cyph⁹ q calis-
dā sumim⁹ portionē,
id ē potū q calefacit,
vt vinū, ceruiseā, me-
donē et hmoi q calefa-
ciūt corp⁹ humanū.
Cyphus dr vas q su-
min⁹ potū: qui cibo
infundit tñ ad molli-
ficandū sic est aq sim-
plex, q nō nutrit: s; so-
luditatē cibi p mēbra
deportat. Hec ē ppria
differētia inter ciphū
et calicem.

Item alices ppli sūt
qru tra calidissima ē,
q inuenerūt quoddā
gen⁹ cōtra calozē, qd
grece allicos dr, et per
mutationē i. in a, dicit
cū est calicos.

aliā viā redire oportet cū in regionē suā.
Ad quod significandū dñs papa in pcessio-
nibus redit per aliā viā ab ea per quam
egressus est.

De zacheo et ceco prius illuminato,
Capitulum. CXIII.

Entequā ingredere-
retur hie
richo illuminauit cecū vñū, et in-
gressus pambulabat hiericho. Za-
cheus aut pnceps publicanorū: qz pusillus
erat ascendit arborē sicomoz vt videret iesum
transcuntē. Sicomorus ficus fatua dr. in fo-
lijs moro silis, i alijs similis ficui. Vñ dr qsi
ficomorus, sed altitudine pstant, vñ et a laz-
tinis celsa nūcupat, dicit ei iesus. Zachee de-
scende: qz hodie oportet me i domo tua mane-
re. Et descendit et excepit illū gaudēs i domū
suā. Tunc zache⁹ di-

midū bonorū suoz
dans pauperib⁹, dis-
midū retinuit vt in-
de redderet his quos
defraudauerat in qz
druplū: que i duplū
vel quadruplū resti-
tuebant fm legē: sic
sup dictū ē. Et ait ie-
sus. Hodie huic do-
mū sal⁹ facta est: eo q ipse zache⁹ fili⁹ sit abrae
fact⁹ scz nō nat⁹, i. nō fm carnē sed fidē.

De duobus cecis hierichontinis,
Capitulum. CXV.

Egrediente eo
hiericho secuta est eū turba multa
pauci em nō audebāt ingredi de-
sertū, ppter latrones. Et ecce duo ceci sedebāt
sec⁹ viā, ex qbz vnus bartime⁹ erat, i. timei fi-
lius. Qui cū clamarēt, fili dauid miserere no-
stri, et cū increparent vt tacerent magis clas-
mabāt. Stetit iesus: et illis ad se vocatis ter-
niguit oculos eoz et cōfestim viderunt et secu-
ti sunt eum.

De alabaastro vngenti. Capi. CXVI.

Iesus ergo ante
sex dies pasce venit in bethaniam
sabbato scz ante ramos palmarū q
dies sexta erat aū pasca, si numerem⁹ ipm et
diē pasce cū qtuor interpositis: et erat i domo

symonis leprosi. Symon fuerat leprosus et
a dño sanat⁹. s; tñ adhuc pstinū nomē mane-
bat: sic et adhuc dr matthe⁹ publican⁹. Vul-
nus iudeoz venerūt illuc q puenerāt ad diē
festū, nō ppter iesum tñ: sed vt lazari suscita-
tum viderēt. Cogitauerūt q pncipes sacerdo-
tū vt lazari interficerēt. Fecerūt aut ei cenaz
et martha ministrabat: et lazari vñ erat dis-
cumbentiū. Qui vt ait Augustin⁹ de verbis
dñi, cōiuuiis interrogantib⁹ loca penarū et se-
des inferni diligenti narratiōe indicauit. Et
ita inferi lōgis tpiib⁹ ignoratitandē inueni-
runt pditore. Maria q habebat alabastrum
vngenti nardi, i. pificidē de alabaastro plenam
vngenti nardi. Sicut ei dicim⁹ ciphū vini,
ciphū lactis et hmoi, sic dr, hec habēs alaba-
strum vngenti. Et est gen⁹ marmoris candidi
et plucidi varijs colorib⁹ interincti, qd incor-
rupta seruat vngētā. Hardus aut ē frutex a-
romatica, crassa radice sed breui, nigra et fra-
gili, cyprissini odoris: folio perparuo: denso
qz, cui⁹ cacumina in aristas se spargūt. Pig-
mentarij spicas et folia nardi celebrāt, vñ ad
cōmendationē vngenti ait mara. spicati p-
ciofi. Erat em de nardo indica. Alia em genera
nardi vilia sūt. Iohānes qualitatē expressit
dicens. Librā vngenti nardi pistici, i. fidelis
pisteno em credo: et pistis fides dr, nulla scz
adulterina admixtione corrupta. Quidā ta-
men pisticum dictūz

a loco putant. Fre-
git autem vel aperu-
it maria alabastrum
et effudit vngentum
super caput iesu, et
enaz vñxit pedes ei⁹
et exersit capillis su-
is: et dom⁹ impleta ē
ex odore vngenti. Et qz eadē diē maria fouit
pedes dñi vngento: in memoriā hui⁹ rei eo-
dē sabbato dñs papa dr mltis erogare pau-
perib⁹. Hi em pedes
dñi sedētis in celo ad
huc sūt ambulātes i
terra. Cui⁹ largitiōis
occupatōe, ea diē nō
egredit ad aliquā ec-
clesiam cū ceteris die-
bus qdragefine sta-
tionem faciat ad cele-
brandā missaz. Inde est q in antiq⁹ gradua

Vel pistici, i. mixti d
spicis et folijs pfectū
qd est picius vt dr
cit beda super marcū
Et forte picius mixtu⁹
rā sonat, et inde picius
picius.

Legit tñ in qbusdaz
sacramentarijs, stano
ad scm petri. Et pt
dicivacās: qz non hz
ppriam antiphonam
ad introitū, s; pridiaz
na repetit.

libo legis in rubrica. Sabbatū vacat, qz dñs
papa elemosynā dat, Et in romano capitu-
lari euangelioz feria, vj, dat fermentatū cōsi-
torio lateranēsi. Hec moueat tēsi ob aliā
causam inueneris dictas dñicas vacantes.
Indignabāt at iudas scariothes, qsi deper-
dito vngento cū posset vendi trecētis denar-
ijs et dari egenis. Erāt at et alij indigne ferē-
tes et dicētes, vt qd pditio bec vngenti facta ē.
Isti qdē ppter pauperes indignabāt, qbz forte
pbris iude pñasū erat. Iudas ppter incrum
qz fur erat et loculos dñi habēs q mittebant
portabat, i. nō solū ferebat s; asportabat. Ha-
bebat ei vxorē et filios, sic scriptū ē de eo. Fiat
fili⁹ ei⁹ orphani: et vxor ei⁹ vidua et c. Vxor
ergo et filijs dabat q furabāt. Et ait illis ies⁹.
Quid molesti estis huic mulieri. Bonū op⁹
opata est in me: ad sepeliēdum me fecit, qd.
Nō est pditio: s; officiū sepulture. Iohānes
ait. Sine illā, vt in diē sepulture mee seruet
illud. Mare⁹ q exponēs hoc ait. Qd habu-
it, i. qd potuit hoc fecit, puenit ei vngere cor-
p⁹ meū in sepulturā, subaudi, ponendū, qd.
Sine vt faciat viuo dñi pot qd volet facere
mortuo: s; nō poterit. Et forte a spūscō licet
nesciens, sic poccupauit vñctionē sepulture
mulier. Tunc dicit iesus opus h memoran-
dū vbi cūqz pdicare⁹ euāgelium h, et bene dicit
euāgelium h. Nondū enī scripta erāt euāgelia.

De maledictione ficus, et sessione super
asellum. Capitulum. CXVII.

Mane autez facto
ascēdebat ihs hierosolimā et disci-
puli ei⁹ cū eo. Et cū venisset beth-
sage q erat vicul⁹ sacerdotum, et i latere mōis
oliueti, misit duos de discipulis in castellū
qd ē eos erat, i. i hierlm vt adducerēt ei asinā
et pullū ei⁹ q crāt alligati in biuo. Et si quis
cōtradiceret: dicerent dñm his op⁹ hie. Asina
hec dr fuisse cōis paupib⁹ q ppria iumenta
nō habebāt. Cūqz qd in ea opat⁹ fuerat pa-
bulū dabat eis pullo q panter ad opa cōmu-
nia nutriebant. Nondū em qsqz ascēderat
eā, et ob ei⁹ ita p mune obsequiū qdā eā dictā
subingalē putat: qsi oīm dño expositā. S;
grece nomē est subingalis. Asina em latine:
grece dr subingalis. Et vtrūqz nomē ob ean-
dem causam institutum est. Hoc em iumen-
tū p mū infedit hō, et a sedēdo asinū latin⁹ di-
xit, et grece subingalē. Hi aut duo missi fuisse

credunt petrus et philippus ad significandū. qz ipi pmi adduxerūt gētes ad iesum. petrus corneliū et domū ei⁹ philipp⁹ samariā. In itinere dū ascende- ret hierlm. putamus eū esurisse et accessis- se ad ficū. et cū nō in- uenisset in ea nisi fo- lia et nō fructū: ait. Nūqz ampl⁹ ex te creat fruct⁹. et statim aruit. Nō tñ in signū synago- ge maledicte et arefacte puerse scz mēdactat⁹ fecit iesus. Nō em̄ qrebat fruct⁹ ex ea cū nō- dum tps ficū erat. qd licet apud mattheuz legat sequēti die factū. Marc⁹ qz dicat alia die cū exiret a bethania esuriit: putam⁹ recapitulado dictū eē. Marc⁹ em̄ narrat b factū esse aū cietionē vendentiū de tēplo quā cō- stat die dñico factā. Nec ob aliud tñ hūc or- dinē marc⁹ sequimur nisi qz post mattheū scri- psit. Siue aut matthe⁹ scōa feriā dicat factū recapitulado. siue marc⁹ aū cietionē poccu- pando. qz de facto non est qñlio. de die arbi- trio legēis relinquit⁹. Euntē aut discipu- li fecerūt sicut pcepit illis iesus. Et ponētes vestimēta sua sup pullū: eū desup sedere fece- runt. Marc⁹ lucas et iohēs nō dicūt eum se- disse nisi sup pullū. Zacharias qz ppha dixit. sedēs sup pullū asine. matthe⁹ dicē eū sedisse sup asinā et pullū. Qlicet breuis esset via: fie- ri tñ potuit vt primo insedisset pullo. et forte qz nōdū domit⁹ et lasciu⁹ erat. descendit et inse- dit asine. qz si sup pullū tñ. Matthe⁹ tñ sup vtrūqz posuit. qz vtrūqz fieri potuit in myste- rio. Quātū b pphetatū fuerat p zachariā de ie- su nō cognouerūt discipuli donec glorifica- tus fuit iesus.

Ex gloriose susceptus dominus flevit sup civitatem. Capitulum. CXXVIII.

Et cū appropin- quasset iesus ad descēsum mōtis oliueti: multi descendentiū cū eo: substernebāt vestimēta sua in via. alij cede- bant ramos de arboribz et sternebant in via. Turba aut multa qz puenērat ad diē festum: et pueri et plebecula hierosolymoz tollētes ramos oliuarū pcesserūt ei obuiā. Et q pces- debant et q seqbant clamabāt. Osanna filio dauid. Et ē osanna verbū hebreū: cōpositū ex corrupto et integro. Qñ enim sonat salua

vel saluifica. Anna est interiectio obsecrātis. sicut pape ammirātis. Que qz in latino elo- quio nō habet. p ea posuit hieronym⁹ nō ob- secro. Est gosanna qñ osi anna. salua obse- cro. Et est vna dictio vt dixim⁹. Vel duo p- elipsim. i. p elisionē. vel p subtractionē ynius lre q est. i. plate. Vel est vna dictio. et pstruit ita. dicētes. filio dauid osanna. salua obse- cro. Vel sūt due dictiōes: et tūc legit ita. dicē- tes. osanna o fili dauid. Et post conuertendo sermonē inter se dicebant. Benedict⁹ q venit rex in noīe dñi. subaudi. sit vel est. et bñdictū qd venit regnū pñs nñi dauid. q. d. Hic ē de quo dictū est. Dabit illi dñs sedē dauid pñs ei⁹. Et itēz pueritēs pba ad ipm dicebant. Osanna in excelsis. qz licet forte petebāt sub- limitatē regni terreni. tñ pphētie nesciētes eū regē celī et angeloz pñdicabāt. Et qdā pphari- seoz de turba dicebāt ei vt increparet disci- pulos. Quibz rñdit. Nisi tacerint lapides clamabūt. qz in passiōe his tacentibz p timo- re petre scisse clamauerūt eū dñm mundi. Et vt appropinquauit hierlm flevit sup ciuitatē dicēs. Quia si cognouisses et tu. subaudi. flet- res. qz circumdabūt te inimici tui vallo: et nō relinquerēt in te lapidē sup lapidē. q. d. Si co- gnosceres ruinā tuā futurā: et causam eius q abscondita sunt tibi in hac die q ad pacē tibi ē- feres. Quātū illa hierusalē pōz fundit⁹ euer- sa sit apparet. qz loc⁹ caluarie q tūc erat extra eā et sepulcrū: nō sunt in ea. Melius ei adria- nus eā penit⁹ euerfam reparauit. mutauitqz locū et nomē: vocās eā helyam. Verito aut eā piturā dixit dñs. qz cū miluus et hyrudo cognoscāt tps suū: ipa nō cognouit tps visi- tatiōis sue. Et cum intrasset vrbē: cōmota est vniuersa ciuitas dicēs. Quis ē hic. Turbe at dicebāt eē iesum. pphētā a nazareth. Demo- riam huius pcellionis dñice semel qñannis recolit ecclia. Egrediunt⁹ em̄ fideles cum ra- mis qñ obuiā dñio extra muros ciuitatis. et vadūt vsqz ad crucē aliquā in q et ramos qz gestant affigētes deponūt. qñ diceret ecclia. Nihil aut absit gloriari nisi in cruce dñi nos- stri iesu xpi. Jō aut orādo eunt vsqz ad crucē qz sic ostendit eis nō esse sperandū in qñtalibet gloria mūdi. qz extrema gaudij luc⁹ oc- cupat. Pro eadē significatiōe in illa die gan- dio pcellionis subdit euāgelii dñice passio- nis. Forte quia et dñs exultationi inseruit la- mentum suum. et nos pcellioni passionem:

quia passio fuit causa euerfionis p qua flet- uit. Ecclesie qdē ille q eadē die dñicale pces- sione isti pmitrūt rectius faciūt. qz nō p ulla il- la est dimittēda. Similiter ille q pñfici suo extra vrbē posito in pñdicto loco crucis ei oc- currit et ipō pplm pcedēte in ciuitatē regres- diunt ordinatus faciūt.

De secunda eiectione ementiū et venden- tium de templo. Capitulum. CXXIX.

Et intravit iesus in tēplū. Deinde oñdit ruinā vrbis p q flevit maxime ex sacer- dotū culpa. pcellurā. Sacerdotes em̄ auari- cie sue pfulentes: in porticibz templi hostias vendebant culisqz generis: ne veniētes de longinqz nil offerrēt si hostias pñto nō inueni- rent Et ne etiā paupes q nihil secū attulerāt excusationē pñderēt pecunie nō habite po- tuerunt ibidē numularios q mutuā sub cau- tione darēt pecuniā. Sed qz lex nō patiebat⁹ vt a fratribz suis vsuras acciperēt. excogita- uerūt vt collibistas facerēt. Collibia ei apd eos dicunt vilia munuscula. vt cicer⁹. et vne passe. et pomoz diuersi generis. qñ qd i nuz- mo nō licebat i talibz liceret. Nō phibuit eze- chiel dicēs. Usurā et oēm superabundantiā nō accipietis. Sic et hodie qdā sub noīe cha- ritatis vsurā palliant. Et facto flagello de fu- niculis: eijciebat vendētes et emētes cū ho- stijs suis de tēplo: et mēsas trapēzarū euer- tit et dixit. ne domū pñs sut q erat dom⁹ orō- nis facerēt speluncā latronum. Nec sinebat vas aliqd nisi deo dicatū trāfferi p tēplū. Et tradūt qdā. qz qdā fulgur radiosus egre- diebat ex oculis ipi: q terrm sacerdotes et le- uīte nō poterāt ei resistere. Scdm hoc recte faciunt q cereas faculas i ecclesijs vēdi non pmitrūt. nisi forte qz maxie p mysterio fe- cit hoc dñs. Et acces- serūt ad eū cecit clau- di in tēplo. et sanauit eos.

De laudibz et qñ ora- tiōe exhibita die dñi: ca oēs euāgeliste cō- sentiunt. eiectionē pñ- eadē die factam mat- theus et lucas tradūt. Forte il- lis duobz diebz iterato facta ē. Sñr forte ec- clesie laudes sequēti die iterate. qz glosa sup exodum dicit sequēti die factas. sup illū locū vbi agit de agno decima die tollēdo. et ita in-

quit nō est obiectio fm bedā de maledictiōe ficulne quā dicit marcus factā ante eiectionē nem vendentium. Nam et eiectione secūda die facta est: vt habet series marci. Et sic inquit omnia plana sunt.

De excitatione templi in triduo. Capitulum. CXXX.

Et ammirantes ei. Nō signū ostēdis nobis: qz bec- facis. q. d. Significas ne aliqd b ope inuisi- tato. Vel pot⁹. Nō credim⁹ tibi b licere. et go oñde nobis signū q credam⁹ tibi hoc lice- re. Et rñdit. Soluite templū hoc et in tribz diebz excitabo illud. Illi autē dixerūt. Quas draginta sex annis edificatū est templū hoc: et in tribz diebz excitabis illud. Ille autē dice- bat de tēplo corporis sui. Salomonicū tem- plum. vij. annis cōpletū est. Secundū autē templū sub cyro. xxx. annis edificatū ē: sed nō sup terrā: nisi qñtū sacerdotes poterant vsqz ad medietatē dozi supinniri. Finitime enim gentes edificationē impediēbāt. Post inter- missum est opus ad imperiū cambasie. vij. an- nis. et post vno anno sub duobz magis itēz vno anno sub dario filio idaspis. Secundo autē anno regni ei⁹ recepta licētia ab eo i. vij. annis psummatū est opus. Qlegit hūc nuz- merum dierum formationi dñici corporis cō- gruisse qñtum ad distinctionē membrorū: nō ad formationē dictum est. Ab hora em̄ cōce- ptionis simul formata fuerunt oia membra: nō p intervalla sicut hoīs puri: sed forte etiā si viderentur. nō ita possent distingui vsqz ad tñ temp⁹. Hoc autē non dixit iesus impe- rando vel consulē- do vel hortando. sed pñdicēdo. et est. Sol- uite. i. soluetis.

Templū dñi qd mō est et bethel dñ. qz edi- ficauerit nescit. Quis- dā autē dicit edifica- tum ab helena post crucis inuentionem.

Quidā ab eradio: cui de perfida triumphās crucē retulit. Quidam a iustiniāno augusto. Quidam a quodam rege egypti nomine al- lachibis. id est summi dei.

De duobus minutis vidue. Capitulum. CXXXI.

Et respiciebat di- cētes qui mittebant munera sua in

gazophylatium. Philare grece latine seruare dicit. gaza lingua perfica opes. Erat autem arca desuper foramen habens. posita ad dexteram ingredientium circa altare: in qua mittebatur pecunia offerentium ad sartatecta templi restauranda et seruabatur. Tunc erat ibi quedam specialis arca in qua soli sacerdotes mittebant dona: sua quocumque vocabatur corbanan. Et erat ibi tertia in qua rex vel princeps tributum mittebant quod dicebatur musac. Tunc quidam aliter distinguunt quod quilibet legis musac sabbati. Et dicunt in illa arca tamen reponi oblationes solennium dierum. et quia corban votum sonat. dicitur in corbanan reponi votiuum. In gazophylatio aliorum dierum munera et spontanea. Tunc quilibet earum generalis nomine gazophylatium dicebatur. et etiam locus in quo erant posite. Unde habetur. Hec locutus est iesus in gazophylatio. In ezechiele quoque thalami sacerdotum dicuntur gazophylatia. Unde ait et quandam viduam pauperculam mittentem era minuta duo: quod est quadrans. id est duo ferreos nummulus valentes quarta parte sicli. scilicet obolos quatuor. et dixit ea misisse plus quam oves. quod totum victum miserat. alij vero ex superabundanti sibi.

De phariseo et publicano.
Capitulum. CXXII.

Dixit autem ad quosdam quod in se confidebant tanquam iusti. propter opera sua exterioribus et aspernabantur ceteros parabolam de phariseo et publicano. Et intulit. quod omnis qui se exaltat humiliabitur: et qui se humiliat exaltabitur.

Quidam pernoctauit in bethania.
Capitulum. CXXIII.

Ecce cum vespera facta esset hora rediit in bethaniam et ibi mansit. Erat enim diebus docens in templo: noctibus exierat morabatur in bethania. Et ois populus mane properabat ad eum in templo audire eum. Et multi sequebantur eum et curabat eos. Unde et iohannes ait. Cum esset hierosolymis in pascha in die festo. multi crediderunt in nomine eius videntes signa que faciebat. Si millem curationem refert mattheus canone

et marcus in illius canonico.

uit dominus recreando. sicut per primam mundi hebdomadam omnia creando.

De voce patris ad iesum: quam quidam putant tonitruum.
Capitulum. CXXIII.

Generat autem quidam gentiles ut adoraret in die festo et dixerunt philippo. Domine volumus videre iesum. Qui assumpto andrea dixit hoc iesu. Et respondit iesus. Venit hora ut clarificet filius hominis. quod dicitur. Plenitudo gentium creditura est. quod tamen post passionem futurum insinuat. ut dicitur. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit: ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit multum fructum affert. Et quod grano frumenti se comparauit Christus: mos est ecclesie de hoc grano tamen perficere corpus iesu. Et addidit. Qui odit animam suam. vitam in vitam eternam custodit eam. id est. viuere eternum. Si quis mihi ministrat me sequetur et eternum mecum erit. Rursum anima mea turbata est. et quod dicitur. Pater saluifica me et hac hora. Pater clarifica filium tuum. Et venit vox de celo. Et clarificauit et iterum clarificabo. id est. clarum genui nec desistam. Vel secundum hominem clarificauit in baptismo et in transfiguratione: clarificabo in resurrectione et ascensione et iudicio. Et dicebant quidam tonitruum factum. Alij quod angelus locutus est ei. Et ait iesus. Propter vos hec vox facta est. Nunc princeps huius mundi euertetur foras. id est princeps amatorum mundi perdet potestatem post se trahens. Et ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad meipsum. id est ex omni populo mundi. Et cum intellexissent crucifixionem que forte uisualiter ab eis dicebatur exaltatio a terra. quasi opposuerunt ei. quod si exaltaretur: non esset Christus. Adierant enim ex lege: quod Christus manet in eternum. quod non determinans dixit. quod modicum lumen in eis erat.

Quia cum diabolus habuisset manum trahentem impellente. Et cum intellexissent crucifixionem que forte uisualiter ab eis dicebatur exaltatio a terra. quasi opposuerunt ei. quod si exaltaretur: non esset Christus. Adierant enim ex lege: quod Christus manet in eternum. quod non determinans dixit. quod modicum lumen in eis erat.

De filio qui se negauit iterum in vineam et iust.
Capitulum. CXXV.

Ecce cum vespera

facta esset redibat in bethaniam. et iterum rediens diluculo tertii sabbati in templum docebat populum. Et accesserunt ad eum principes sacerdotum dicentes. In qua parte facis. quod dicitur. Quid est quod cunctis de templo quis vis: cum sis ostiarius? et doces nobis incosulitis. Iesus autem oppositionem tradidit oppositioni: non solutionem. Interrogo et ego vos. Baptismus iohannis ex deo erat an ex hominibus. quod dicitur. Quia certum est quod ex deo debetis credere iohanni de parte mea. Quod quod dixerit se nescire quod tamen sciebatur. noluit eis aperire de se veritatem. Quia aperienda erat veritas alijs et non ipsis. et quare indidit per parabolam duorum filiorum. quorum unus dixit patri. vade in vineam. et respondit. nolo. tamen post iuit. Dixitque alij patri. vade in vineam. quod ait. vado. et non iuit. Et cum quassisset iesus. quod eorum fecerit voluntatem patris: dixerunt. Nonne tu ergiueris iudaeis nolentem dicere veritatem. Veteres codices habent. Primum. intelligentes per ipsis dictum. Unde iesus subdit. Publicani et meretrices precedunt vos in regno dei.

De cultoribus vinee sanguinarijs.
Capitulum. CXXVI.

Iterum proposuit

eis parabolam de praefamilias que plantauit vineam: et locauit eam agricolis. Qui missos seruos ad recipiendum fructum occiderunt. sicut etiam serrauerunt. ezechiele tractus per aspera excerebrauerunt. multos lapidauerunt. Et mittens pater filium ait. Forsitan verebunt filium meum. Dicamus arrio et eunomio. Ecce pater dicitur ignorare. et quicquid per patre responderint. huiusmodi intelligat per filio. quod se dicit ignorare consummationis die. Quod cum vidisset agricola dixerunt. Hic est heres. quod sacerdos scierunt illum venisse. Cui pater dixit. Dabo tibi gentes hereditatem tuam: et apprehensum filium eiecerunt. Quid illis faciet dominus vinee. Et dixerunt secundum lucam. Absit. Intelligentes quod messiam occiderunt. Mattheus dicit eos dixisse. Valde male perdet et vineam suam locabit alijs agricolis. Hoc autem non dixerunt voces in conscientia. Quia autem iudei. huiusmodi facturi erant perbauit

videtur per ignorare rei euentum. Forte dicitur per ignorare quod facit nos ignorare. et facere quod facit nos facere.

herodianis. Venerat enim herodes tetrarcha ad die festum et gentes milites secum adduxerat. Vel de antiquis militibus herodis ascalonite ad huc superat: isti qui venientes ad iesum dixerunt. Licet dari cesum cesari an non. Iam enim dubitatio erat inter iudeos de tributo reddendo. Propter quod etiam post romani insurrexerunt in eos. Et ait iesus. Quid me temptatis o hypocrite. Quid mihi numisma cesus. Numisma est inscriptio in numo. quod etiam moneta dicitur. per quam numi discernuntur. Hic autem per ipso numo ponit. Et est

dominus. quod sic prophetatum erat ibi. Lapidem queres probauerunt edificantes etc.

De lapide angulari. Capi. CXXVII.

Litteram tradi-

tur fuisse parat lapidem ad templi edificium. nec tamen congrue in eo poni potuit donec consummato opere angulo sursum positus esset ita congrue quod miraretur oves. nec propter significationem factum intelligeret. Hic est Christus qui fundamentum est ita quod structure supereminet. Quod cum audisset sacerdotes et pharisei voluerunt eum tenere: sed timuerunt turbas.

De inuitatis ad nuptias. et non habere vestem nuptialem. Capitulum. CXXVIII.

Ecce dixit eis iterum

in parabolis. Sile factum est regnum celorum regi qui fecit nuptias filio suo. qui cum iterato misisset ad inuitatos ut venirent. et excusantes se noluerunt venire. misit suos suos ut viderentur vocaretur. Et induxerunt bonos et malos: debiles et claudos. Debitas ei corporis neminem excludit a regno. Immo sepe quasi compellit. Et intravit rex ut videret discumbentes. quod erit cum venerit ad iudicium. Tota ei trinitas iudicabit. reddet per meritum. Et qui inueniet in ecclesia sine veste nuptiali. charitate. mittet in tenebras exteriores. id est localiter extra ipsum positus. quod habuit in seipso interiores. Potest etiam dici de tenebris mentis: quod quidam habent interiores. id est ecclesia. Alij exteriores extra ecclesiam. id est infideles et heretici. Tunc est exterius peruenient malis ecclesiastici ut habeant partem cum infidelibus.

De herodianis et tributo reddendo.
Capitulum. CXXIX.

Nunc uenerunt pha-

risei concilium ut caperent iesum in sermone: et miserunt discipulos suos cum herodianis. Venerat enim herodes tetrarcha ad die festum et gentes milites secum adduxerat. Vel de antiquis militibus herodis ascalonite ad huc superat: isti qui venientes ad iesum dixerunt. Licet dari cesum cesari an non. Iam enim dubitatio erat inter iudeos de tributo reddendo. Propter quod etiam post romani insurrexerunt in eos. Et ait iesus. Quid me temptatis o hypocrite. Quid mihi numisma cesus. Numisma est inscriptio in numo. quod etiam moneta dicitur. per quam numi discernuntur. Hic autem per ipso numo ponit. Et est

Ostendite mihi numum q̄ p censu capitis dat. Dumq; q̄sisset de imagine cui⁹ esset. ⁊ dī-
xissent. cesar. tyberij scz. Intulit. Reddite q̄ q̄
sunt cesar. cesari. tributa scz cōla. et q̄ sūt dei
deo. scz p̄mitias. decimas. et oblatiōes.

De septemvira muliere.

Capitulum. CXXX.

Nilla die acces-

serūt saducei q̄ resurrectiōz nō cre-
dētes suggillabāt phariseos. q̄res
tes de septemvira muliere cui⁹ esset in iudicio.
Qd vel ipi p̄ficerāt qz erat possibile. vel i re
forte eucenerat. Qui cū eandē q̄stionē p̄posuiss-
sent iesu. r̄ndit. In resurrectiōe nō nubēt mu-
lires. nec nubent viri ab eis. i. nō ducent. qz
hoīes imortales nō egebunt. p̄pagatiōe. et est
greco idiomate dictū nubent. Futurā autē re-
surrectiōe p̄bauit ex p̄bis dñi q̄ dixit moysi
in rubo. Ego sum de⁹ abraā. ⁊ de⁹ isaac. ⁊ de
us iacob. qz isti p̄phetas nō recipiebāt. euidē
tibz eoz testimonijs nō potuit vti cōtra eos.
Est autē p̄batio talis. Ipi putabāt aīas iteri
re cū corporibz. Hac autē auctoritate p̄batur
aīas vīvere post corpa. Alioqn si hō mori-
ens penit⁹ in nihilū redigir. tūc dixit de⁹ se de
um esse nihilū. Vanitibz ḡ anīabz post mor-
tem colligi p̄t. qz corpa resurgēt. vt cū eis re-
cipiāt anīe qd cum eis meruerūt. Alioquin
frustra incorporant.

De mandato primo et secundo in lege. et
sauciato a latronibus

Capitulum. CXXXI.

Pharisei autē vi-

ciētes: qz silentiū imposuisset sadu-
ceis p̄uenerūt i vñū. Et accessit vn⁹
legis doctor temptās eū ⁊ dicens. Magister.
qd est mandatū magnū in lege. Et ait iesus.
Audi isrl: dñs de⁹ tu⁹ vnus ē. Hoc nō est de
mādato. sed p̄stēdit de q̄ datū ē qd tale est.
Diligēs dñm deū tuū ex toto corde tuo. ⁊ ex
tota anīa tua. et ex tota mēte tua. Secundū
autē sile est hūic. Diligēs p̄ximū tuū sicut teipm
De re simili deo. hoc secundū ē mādatū. Hō
em imago dei ē. Et r̄ndit scriba. In veritate
dixisti. et hoc ē mai⁹ oībz holocaustomatibz.
Patet inter phariseos ⁊ scribas fuisse q̄stio-
nem. Quidā em opa legis p̄ferebāt dilectio-
ni. Alij ecōtra: eo qz ante legē plures placue-
rūt deo p̄ dilectionē sine oī sacrificio. Primū

aut et secundū mandatū dī: q̄stū ad ea de q̄bz
mandat. Cui iesus ait. Hoc fac ⁊ vīues. Ille
volēs iustificare seipm ait ad iesum. Et q̄s ē
mē p̄xim⁹. Cui iesus oīdit oēm mīscōiaz fa-
cientē esse. p̄ximū ⁊ specialitē ipm dei filiū. p̄-
ponens parabolā sauciati: q̄ incidit in latro-
nes. Nec distabat hec parabola multū a re
facta. qz in illo deserto sepe latrones sangui-
nē fundebāt. Vñ et domim qd est sanguinē
sonat vocabat. Erat autē oīs popul⁹ suspē-
sus et audiēs iesum.

De confutatione phariseorū p auctoritate
dauid.

Capitulum. CXXXII.

Congregatis phari-

seis in-
terrogauit eos iesus. Quid vobis
videt de xpo cui⁹ fili⁹ ē. Dicit ei.
Dauid. Et ait illis. Quō ergo dauid vocat
eū dñm suū dicens. Dixit dñs dño meo: sede
a dextris meis. Si dauid vocat eū dñm quō
fili⁹ ē. q. d. Vos putatis xpm futurū purū
hoīem. q̄ qñ erat dauid: nōdū erat xps. Nec
ergo erat dñs dauid. Vñ ē qd dauid et
perperā locut⁹ ē. Pon⁹ em p̄ies sūt ⁊ dicunt
dñi filioz q̄ filij parētū. Iudei somniāt hūc
psalmū scriptū in p̄sona eliezer q̄ post cedem
q̄nqz regū ait. Dixit dñs dño meo: sede a dex-
tris meis. sed sequētia psalmi nō p̄currūt.

De doctoribz pharisaicis audientis nō imi-
tandis.

Capitulum. CXXXIII.

Anclocutus est

iesus ad turbas ⁊ discipulos. Sup
cathedrā moysi sederē scribe ⁊ pha-
risei. Que dicūt facite: q̄ faciūt nolite facere.
Nō sanctificat loc⁹ hoīem: s; hō locū. Non
oīs sacerdos sanctus: s; oīs sc̄tis sacerdos.
Doctrinā accipiam⁹: nō mores. Apibz herbe
necessarie nō sunt: sed flores. Et addidit. Di-
latant phylacteria sua: et magnificāt fimbri-
as q̄bz appendebāt spinas quarū punctione
legis iugiter recordarent. qd supra expositū
est. et amāt vocari rabbi. Vos autē nolite vo-
cari rabbi. Vñ ē em m̄gr vī. Et patrē nolite
vocare vob sup terrā. Vñ ē em p̄i vester q̄
i celis ē. Nō phibet dñs doctrinā sup cathe-
drā. nec salutatiōes i
foro. nec noīa m̄gril
patris. s; ambitiōē
et vanā gloriā.

A phylaxe qd ē serua-
re. et torac qd est lex.
Rodulū ei habebāt
appendentē collo vel

brachio i q̄ sc̄pta erāt. ⁊ p̄cepta legis. vī phis-
lacteria dicūt a phylaxe ⁊ terion qd est rotun-
dū. et appellant phylacteria p̄tides in q̄bz re-
ponebant extremitates reliquiarū. vt digiti
vel aliud.

Quibz debet ve eternum.

Capitulum. CXXXIII.

Ad ostendendū

aut q̄ i phariseis doceat cauenda
subdit. Vē vob q̄ diligitis p̄mas
cathedras. Vē vob pharisei hypocrite q̄ fer-
tis clauē sc̄ie. et clauditis regnū celoz aī hoīes
Vē vob q̄ deuoratis domos viduarū. ⁊ ve vo-
bis q̄ circūstis mare ⁊ aridā vt faciatis vñū
pselītū. i. aliquē gen-
tilem aduenā traba-
tis ad iudaismū. ⁊ fa-
ciatis eū gebēne filiū
duplo q̄ vos. qz re-
dies ad vomitū peio-
rē q̄ aī. qz p̄uenerit
tor. Vē vob q̄ dicitis
q̄ iurat p̄ tēplū nihil est. q̄ at in auro tēpli dī.
Qui p̄ altare nihil ē. q̄ i re oblata sup illd. dī.
Sacerdotes vt iuitaret p̄lm ad imolandū
dicebāt. data sibi ⁊ oblata sanctiora eē ipso tē-
plo ⁊ altari. Dñs di-
xit ecōtra. qz tēplū et
altare sc̄tificabāt i eis
oblata. qz dō dicata
erāt. oblata p̄o neq̄
q̄ sanctificabāt illa.

Profelīt⁹ p̄prie de q̄
de gētili fact⁹ ē iude⁹.
Quāuis qdā dicant
q̄ p̄selīt⁹ a p̄selītēdo d
gentilitate ad iudaismū
⁊ ecōtrario dicat.

Adbuc mlti eodē vicio laborāt q̄ putāt ma-
ius eē iurare p euāgelij q̄ p deū. Vē vob q̄
decimatis oē olus ⁊ relinqtis mīscōiaz ⁊ iudi-
ciū. Hoc p̄bū decimatis dubiū ē. Nā ⁊ q̄ ac-
cipit ⁊ q̄ dat decimare dī. Pharisei autē iō ole-
rū decimas dabāt vt diceret. quō als n̄ dāt
q̄ has dare nō negligūt Leuite at adeo exige-
bāt decimas qz etiā olez. Itē ve vob duces ce-
ci q̄ colātes culicē: trāsglutiis camelū. Per fili-
tudine lact⁹ qd colat dictū ē. Et p̄t referri ad
p̄dicta sic. Vñima sic culicē diligētē inq̄ris-
tis. vt decimas. maiora scz mīscōiaz ⁊ iudiciū
absconditis. vt qd glutit abscondit. Vñ ad id qd
dictū est. duces cecit: trahit ita. Vñora p̄ctā
subditoz diligent arguit. p̄ctis gūioz ⁊ dis-
simulādo trāsit. Itē ve vob q̄ siles estis se-
pulcris dealbatis q̄ plena sūt oī spurciā. Itē
Vē vob q̄ edificatis sepulcra p̄phaz ⁊ dānat

p̄ies v̄ros q̄ eos occiderūt. Benimina vīpez
rarū: vos implete mēsurā patrū v̄roz. Vñ dic
ad vos sapia dei. Vñitā ad vos sapientes et
scribas ⁊ ex illis occidet ⁊ crucifigens et fla-
gellabit i synagogis v̄ris. Vñ p̄t hereticū
mētiri q̄ dic aliū deū eē p̄phaz. et aliū noui te
stamētī. Vñ veniat sup vos. i. sup ecclesiā ma-
lignantū oīs sanguis iust⁹. i. vltio iustoz a
sanguine abel iusti vsqz ad sanguinē zachar-
ie filij barachie: quem occidistis inter tem-
plum et altare.

De zacharia filio barachie.

Capitulum. CXXXV.

I autē de vñ

decimo
p̄phetaz
vel de p̄ie iohis dicat q̄ fuerit oc-
cīsus in tēplo: nō legit. P̄t ḡ dici
de filio ioiade sacerdot⁹ quē iohas occidit. vt
legit in libro regū. Et forte p̄t eē cognōiat⁹
est barachias. vī p̄ noīs interpretatiōe positiū
est. Barachias em b̄ndict⁹ dñi interpretat. Et
est filij barachie. i. b̄ndicti dñi. In euāgelio
nazareoz legit ioiade. Pastore autē ouū ⁊ sa-
cerdote t̄m cōmemorauit iesus vt duo hoīm
genera notaret. sub-
ditos ⁊ p̄latos. P̄ul
li em generi p̄t pra-
ua generatio.

Nazare⁹ sonat sc̄tus
vel flores vel germi-
nās. ⁊ dicebāt nazā-
rei q̄ ex voto obliga-
bāt se sanctimonie vsqz ad certū tps. vel iugi-
ter vt samuel. et nouacula nō trāfibat sup ca-
put eoz. Vñ xps ⁊ apli depingūt crīnī. nō
in re sed in sanctitate. Christi t̄m dicebāt naza-
reus a nazareth. et nazare⁹ nō a loco s; a san-
ctitate. Primū itaqz discipuli xpi nazarei dice-
bant q̄ euāgelij scripserūt: s; ecclia q̄tuor
t̄m recepit. Cūqz ita primo vocarent nazarei
postea vocati sunt sequentes xpm discipuli.
postea instituēte petro a xpo xpiani.

De cōminatione euerisionis hierusalē.
Capitulum. CXXXVI.

Ecōuertēs

sermone
ad hieru-
salē ait. Quoties volui p̄gregare fi-
lios tuos ⁊ nolūsti. i. q̄nēs filios
tuos voluntate mea p̄gregaui te nolēte ⁊ igrā-
to feci. Ecce relinquet vobis dom⁹ vīa deser-
ta. Dico em vob. nō videbitis me amodo do-
nec dicatis. B̄ndict⁹ q̄ venit in noīe dñi. i. ab
h̄ tpe passiōis nō videbitis filiū hoīs donec
ad iudiciū. vbi videbitis me venientē i gloria

dominantis: et fideles magnificabit me. Etiam
cecitatis eorum usque tunc duratura predict.

De signis eversiois et aduentus sui.
Capitulum. CXXXVII.

Eclocutus abijt, et
abscō
dit se ab eis et multi ex principibz
crediderūt in eū: sed ppter phari
seos nō p̄fitebant. Cūq; egredere de templo
acceserūt ad eū discipuli ei: oñdētes edifica
tiones tēpli. Audierāt ab eo de eversioe vr
bis volebant etiā audire de tēpli eversioe: qz
videbat eis qz neccapī nec eueri posset. Et
ait illis. Veniet dies in q̄b nō relinquet hic
lapis sup lapidē q nō destruet. Et cū sederet
i mōte oliueti i tēplū

acceserūt discipuli se
creto, z q̄rebāt ab eo
sig eversiois hierlm
et sig sui aduēt. z di
xit eis qdā p̄p̄a aduē
tus sui, qdā p̄p̄a euer
siois. qdā cōia vtrū
qz. Premuniuit autē
fideles ne seducā. cū
audirēt mltos dicē
tes se esse x̄pos. Nō
em̄ v̄tur ē nūi p̄ce
dāt sig q̄ p̄dicit. Pre
misi at cōia sc̄z plia
z seditiones gēis i
gentē, regni i regnū
pestilētiās, fames, terremōt p̄ loca, terrores
qz de celo p̄secutiones sc̄tōz. An nāq; euer
sionē iudee clemēta suū vindicabūt auctorē.
Postea posuit p̄p̄ū signū destructiois.

Proprium signū eversiois.
Capitulum. CXXXVIII.

Cum videri
tis abo
minati
onem desolationis que dicta est a
daniele. stantē in loco sancto. id ē
imaginē abominabilē: que signū erit desola
tionis positam in templo. De imagine tybe
riū quam pilatus po
suit in templo qdam
hoc exponit. s; hoc
iam factū fuerat. Si
dicat d imagine gaj
de qua post dicem.
hoc de v̄cino futu

rum erat, infra sc̄z an
nos decem, et, xxxij.
annis ante eversioē
hierusalem. Non er
go cōgrue dictū est
pro signo eius. S; z
eueria hierusalem p
ritum. Adrianus statuā suā posuit vbi arca
steterat, qz vestigia ciuitatis adhuc qdā ma
nebant, et iudei q latētes vñdecūq; remanse
rāt, qñq; ad locū sanctū redibāt: et iterū mul
tiplicati amouerūt statuā. Qb̄ b̄ adrianū ap
posuit manū extremā z fundit euerit vrbē
et edicit ne q̄s iudeoz remaneret i terra illa.
Et de hac vltia eversioe videt subdere Lu
cas dicēs. Et captiui ducent in oēs gētes.

De impedimento fuge.
Capitulum. CXXXIX.

Cum aut videri
tis ab exercitu circūdari hierlm
tūc q in iudea sūt fugiet in mōtes.
Ecclesiastica hystoria narrat. Fideles q̄ erāt
in iudea adueniētibz romanis fugisse i pellā
ciuitatē amonitiōe angeli. Oate aut ne fiet
fuga v̄ia hyeme v̄l sabbato. b̄ ad lram nō vi
det dictū de hyeme. Terra ei illa accōmoda
rior videt fuge i hyeme q̄ i seruoze est. De
sabbato stare pōt. qz fm̄ legē vltra mille pas
sus nō licebat eis p̄gredi in sabbato Sed qz
iesus iā terminauerat obseruatiā sabbati: for
te vtrūq; in mysterio dixit. Nisi hyemē p̄ q̄li
bet aeris asperitate dicam. qz hyemis nomē
asperitatem sonat.

Propria signa aduentus iudicis.
Capitulum. CXL.

Altimo posuit ie
sus sig aduēt sui dicēs. Erit tūc tri
bulatio maḡ q̄lis nō fuit ab iūio mūdi, et tūc
erūt sigi sole z luna z stellis z i tris p̄ssura gē
tiū: p̄ p̄fusiōe sonitū maris z fluctuū arefcentibz
hoibz p̄ timore, z nisi
breuiati fuissent. i. p̄
sciti a dō breues dies
illī: n̄ fieret salua oīs
caro. i. rar aut null
posset sustinere p̄ssu
ras z p̄ patientiā sal
uari. Et nota breuit̄ dominū quedā signa iu
dicij tēgisse.

deoz cōiter de b̄ dōz
lentum eam amouit.
De ea ergo nō dice
ret dñs q̄ esset signū
eversiois cū iā eue
nerat.

De impedimento fuge.
Capitulum. CXXXIX.

Cum aut videri
tis ab exercitu circūdari hierlm
tūc q in iudea sūt fugiet in mōtes.
Ecclesiastica hystoria narrat. Fideles q̄ erāt
in iudea adueniētibz romanis fugisse i pellā
ciuitatē amonitiōe angeli. Oate aut ne fiet
fuga v̄ia hyeme v̄l sabbato. b̄ ad lram nō vi
det dictū de hyeme. Terra ei illa accōmoda
rior videt fuge i hyeme q̄ i seruoze est. De
sabbato stare pōt. qz fm̄ legē vltra mille pas
sus nō licebat eis p̄gredi in sabbato Sed qz
iesus iā terminauerat obseruatiā sabbati: for
te vtrūq; in mysterio dixit. Nisi hyemē p̄ q̄li
bet aeris asperitate dicam. qz hyemis nomē
asperitatem sonat.

Propria signa aduentus iudicis.
Capitulum. CXL.

Altimo posuit ie
sus sig aduēt sui dicēs. Erit tūc tri
bulatio maḡ q̄lis nō fuit ab iūio mūdi, et tūc
erūt sigi sole z luna z stellis z i tris p̄ssura gē
tiū: p̄ p̄fusiōe sonitū maris z fluctuū arefcentibz
hoibz p̄ timore, z nisi
breuiati fuissent. i. p̄
sciti a dō breues dies
illī: n̄ fieret salua oīs
caro. i. rar aut null
posset sustinere p̄ssu
ras z p̄ patientiā sal
uari. Et nota breuit̄ dominū quedā signa iu
dicij tēgisse.

De signis quindēclm dñi ante iudiciū.
Capitulum. CXLII.

Heronymus
tem
in annalibz hebreoz inuenit signa
x̄i. dñi ante dñem iudicij. s; vtrū
cōtinuū futuri sint dies illi an interpolati: nō
expressit. Prima die eriget se mare. i. cubitis
sup altitudinē montū stans in loco suo qua
si murus. Secūda tantū descēdet vt vix pos
set videri. Tertia marine belue apparētes sup
mare: dabūt rugitus usq; ad celū. Quarta ar
debit mare z aque. Quinta herbe et arbores
dabūt rore sanguineū. Sexta ruēt edificia.
Septima petre adinulcē collident. Octaua
fiet generalis terremotus. Nona equabitur
terra. Decima eribūt homies de cauernis: et
ibūt velut amentes: nec poterūt mutuo loq.
Undecima surgent ossa mortuoz: z itabunt
sup sepulchra. Duodecima cadent stelle. Tre
decima moriet̄ viuentes: vt cum mortuis re
surgent. Quarta decima ardebit celū z terra.
Quinta decima fiet celū nouū z terra noua: z
resurgēt omnes. Et addidit iesus. Sicut ful
gur exiit ab oriente z paret usq; in occidentē:
sic erit aduentus filij homis: subitus sc̄z z co
ruscus: z tūc apparebit signū filij hois in ce
lo. id ē in aere supra locū vnde ascēdit: z ante
eū erūt instrumēta mortis sue q̄si vexilla tri
umphī. crux. clauī. lācea. z i carne ei videbūt
cicatrices: vt videāt
i quē pupugerūt: z i
uallē iofaphat iudicij
cabit omis hō ange
lis p̄gregatibz eos.

Nota qz dñs iudiciū
futurū in vallē iosa
phat. S; nota qz tūc
nō erit vallis: qz q̄rto
decimo die eq̄bit ter
ra: sed p̄tra illū locum erit. Vel forte ppter in
terpretatiōē huius nomis iofaphat: interpreta
tur enī iudiciū. Vallis ergo iofaphat humi
litate iudicij sonat.

Quod solus pater nouit diē iudicij: et de vno
assumpto z altero relicto. Ca. CXLIII.

Quinc subdidit
generalē amonitiōē. Attēdite ne
trauent̄ corda vestra curis huius se
culi ne supueniat i vos dies illa repētna: sic
in dieb; noe z loth repētinū interitū tulit ne
scientes. De die aut illa z hora nemo scit: ne
qz filius: neqz angelus nisi solus pater. Hic excla
mat arrius. Nō sūt eq̄les q̄ nouit z qui igno

rat. Hieronymus respōdit in mīnori breuiario
sup psalmos. Humanitas filij dicit se ignora
re finē mundi. Qd̄ gregorius in registro q̄si ex
ponēs ait. Nonit vñger. i. dei horā iudicij:
s; nō ex natura humanitatis. Tū etiā sic ex
ponit. Non nouit. subaudi: nobis. quibus ex
pedi incertos esse: vt sic viuam? quasi in pri
mo iudicandi. Vel filius hic dñs adoptiōe. Tūc
duo erūt in agro. id ē platoz qdam boni qui
dam mali. Vñ assumet. id est rapiet obuiā
x̄po in aera: z alter relinquet. i. non assumet.
Due molentes in vñū: vna assumet: z altera
relinquet. Qd̄ de p̄lugatis dictū est q̄ sūt in
rota huius mūdi. Duo i lecto: vñ assumet z al
ter relinquet. qd̄ de p̄tēplatiūis siue specula
tūis itelligit. Et dixerūt ei. Vbi dñs sc̄z assu
ment. Et respondit. Vbi cūq; fuerit corp⁹ illū
luc cōgregabunt z aquile. id est vbi erit dñs
in corpore congregabunt aquile. id est sancti
resurgendo innouati.

De vigilia ianitoris z decem virginibus.
Capitulum. CXLIII.

Interim autem
erit filius hois sicut hō q̄ peregre p
fectus: reliq̄t domū suā: z dñs
culq; seruoꝝ suoꝝ opus suū: ianitori p̄cepit
vt v̄gilet. Vigilare ergo aplis et apostolicis
viris incūbit. Vigilare sup se z sup gregē etiā
culq; fidelis p̄ modulo suo. Tūc simile erit reg
nū celoꝝ decē virginibz. i. tūc separabunt fa
tūi ap̄rudentibz. Media aut nocte clamor fa
ctus ē: ecce sp̄s v̄s venit exite obuiā ei. Tra
ditio hebreoz habet x̄pm media nocte v̄tur
rū ad modū egypti qū pascha celebratus est.
Quidā etiā sc̄tōz hoc x̄pm op̄inant: qz sicut
nocte nat⁹ ē i mūdu: z nocte venit ab inferis:
ita z nocte veniet ad iudiciū. Unde qdam di
cunt fuisse aplōz traditiōē i vigilia pasche
nō dimitti populū ab ecclia ante p̄fundā no
ctem: vt q̄si expectent aduētū dñi: z dicūt ho
ram illā noctis qñq; imo sept̄ dñem dñi p
coruscatione venietis: vel t̄p̄lice: p̄ manifesta
tione cordiū. Alij aut qd̄ dubiū dicit dñs nō
diffinitēs exponunt. Media nocte. id ē nul
lo sciente.

De comendatione talentorū z decē mīs.
Capitulum. CXLIII.

Item addidit
para
bolā
p̄fiscētis q̄ dedit suis suis talēta:

alij quinq; alij duo. alij unus. Et commedatis
his q; duplicauerunt talia: reprobatoytro pl
gro q; abscondit suu ait. Nmi habeti dabitur.
No habenti aut qd videt habere auferet ab
eo. i. habenti eo mo q; debet habere: vt scz eo
hij vtrq; De eode q; addidit parabolā d rege
q; abijt i regionē lōginquā accipe sibi regnū
z reuertit. z dedit suis suis decē mnas et ait.
Negociamini dum venio. Vna fm grecos
pl. centuz dragmis appendit. In reditu ei ac
cessit pūm? z ait. Dne mna tua. r. mnas acqsi
uit. Cui dñs. Eris
ptatez habes sup. r.
clustates. qsi di. Pro
parulis meritis recl
pletis in sperata.

Vocatio ful ē cano
nica electio epi. mna
datur ei qñ q; iposuit
ei man? dat ei textuz
euāgelij et dñc. Vade
pdica: z ipe cū pmo ingredit ciuitatē suā: euā
gelij pferit in pectore: qsi negociator mnam
suā ostendēs. In qbusdā ecclesijs cum dat ei
archiepiscop? virgā dñc. Vade pdica: z ille
statim bñdixit populū: in q; signat q; moyses
cum virga missus est in egyptum.

De ventilatiōe aree. Ca. CXLV.

Quoniam aut bene

rit fili? hois i maiestate sua: z oēs
angeli euz eo: testes futuri actuum
humanorū: tunc sepabunt boni a malis: z sta
tuent boni ad dexterā. i. ponent in eternitatē
malī ad sinistrā. i. recipiet q; meruerūt eligen
do sinistram. Et tūc cōmemorabit iudex sex
opa mīscōle: q; sūt pascere esurientē: potare si
cientē: colligere hospite: vestire nudū: visitare
infirmū: solari vīculatū. Septimū legit i
Tobia: sepelire mortuū. Et nō aliud erit hec
cōmemoratio: nisi q; oēs scient merita sua p
q; saluabunt aut dānabunt. Et ibunt bi in
supplicij eternū: illi aut in vitā eternā.

Opiniones de igne eterno. Ca. CXLVI.

Igne eterno
Aug? Cuiusmodi sit z in q; mun
di parte futur? sit neminez scire ar
bitror: nisi p reuelatiōē. q. d. Unus est gehē
ne ignis. s; nō vno modo oēs cruciās. Sic
ardore solis nō oēs equaliter sentiūt: sic cū il
le ignis eqliter ardeat: nō eqliter sentiēt. Gre
gorius i iob. Vtro modo gehēne ignis cor
poreus ē: nec lignis nutrit: nec succisione in
diger: z ē inextingibilis a deo creat? ab oris

gine mundi. Idem. Vltim? flāma vltim? cre
mationē habet: lumē nō habet: ad solatiōez
nō lucet vt enī magis torqueat ad aliqd luce.
Nā reprobi se vīsurī sūt in inferno: vt magis
doleāt: q; z diues lazarum vīdit. In libro tñ
pnostricorū de pblis augustini sic legit. Est vt
ait augustinus inferorū substantia incorpālis.
Et ideo merito qñt: vñ sub terris dicāt esse
inferi. si corpālia loca nō sūt: z vñ dicāt inferi
ri: si sub terris nō sūt. S; idē doctor dñc. Ido
sub terris dicūt inferi: q; congruenter i spū cor
poraliū rerū similitudines sic mōstrant: vt qz
defunctorū aie corpis amore peccauerunt ad
illas corpāliū rerū similitudines exhibeant:
quibus carne mortui solent sub terra condi.
Nōnulli ex hac sentētia augustini sentiūt q;
vbiq; peccator fuerit: ibi elementa crucia
būt eū z in corpe suo: z ex locis adiacētibus.
Est enī pbabile vt aia q; sua spōre sumit a car
ne fomētū peccādī: nolēs ab eadē recipiat fo
mētū cruciat? Qui merito infernalis et sub
terra eē dñ: q; aie p lapsū terrene voluptatis
eū incurrēt. Aug? de ciuitate dei. Cur nō di
cam? incorporeos spūs posse pena corpālis
ignis affligi. Idem ignis corpālis demones
cruciat? z hoies. Hiero. i. epla ad ephesios.
Infernū sub terra eē nemo ambigat.

De pascha z diuersis acceptiōibus hui?
nominis. Caplm. CXLVII.

Ecū consumas

set iesus sermones hos: ait discipu
lis suis. Scitis q; post bñdū pas
cha fiet: z fili? hois tradet vt crucifigat. Hec
enī tertia feria dixerat: z i qñta feria ad vespe
ram pascha iminebat: qñtadecima luna post
vernale eqnoctiū. Ambrosi? dñc h nomen
pascha grecū eē: z sonare passionē. Nomen
ho hebreū phasē sonare trāsitiū. Aug? ho di
cit hebreū eē nō grecū: z sonare trāsitiū: oppo
tune tñ pcurrere in h noie pgruētā vtriusq;
lingue. Qui enī patit: grece paschē dñ: vñ pas
cha passio putat. s; in syra lingua trāsitiū so
nat. Quare aut trāsitus dicat hora illa: super
erodū ē. Declinat autē pascha pasche vel pa
schatis: z ē equocū ad tria. Vespā enī q; imo
laba? agnus dicebat pascha sicut hic: post bñ
dū pascha fiet. Et tota dies pcedēs horam
illā: nec pascha dicebat: nec solēns erat. Dñ
cū etiā pascha agn? vt ibi. Vbi vīs parem? si
bi comedere pascha. Et apls Chri? imolat?

est pascha nostrum. Sequebant septēz dies
azymorū quorū pūmus z vltim? solēns erāt
medij nō adeo: sed hī septem quādoq; voca
bant pascha vt ibi. Non introierūt ptozum
ne pcaminarent sed comederent pascha. Id ē
mundi comederēt in pascha: vt azyma vocat
pascha: quia hīs dieb? vsus erat eozū. Nec
mirū si dies azymorū dicebant pascha: cū z
pascha dicat dies azymorū vt ibi. Fest? dies
azymorū q; dñ pascha.

Qua die z quō iudas vendidit dominū.
Caplm. CXLVIII.

Et tūc scz quar

ta feria pūncipes sacerdotūz vīde
tes iesum abisse z dixisse: nō vīde
būtis me amodo: congregati sunt cum senio
ribus populi in atrium cayphe: z querebant
eum vt tenerent z occiderent: non tamē i die
festo ne forte tumultus fieret in populo. Au
diens aut eos iudas congregatos abijt z pe
pigit cum eis de iesu tradendo: p. xxx. argen
teis. Forte q; cum audierat dominum tertia
die moriturū: z putauit eū in morte detineri:
mortem iminentēz sibi lucratiuā fieri voluit
z exinde qrebat op
portunitatez tradēdi
eum sine turbis. Illi
triginta denarij vale
bant trecentos vsua
les: et ita volebat iu
das recōpensare vn
genti perditionem.

Qua autē quarta feria
ante passionēz vendi
tus fuit domin? ostē
dit ea die ecclesia lecti
onem esaiē pmittens
epistole i qua legitur.
Ecce merces eius cū
eo. In memoriā etiaz
hulus venditiōis p totum annū in ieiunijs
penitētiālib? hec feria scdm locūz habet post
sextam feriam: pūm euāgelium et pūam
epistolam sepe habet cum iterari debeat do
minica per totam hebdomadā. De missa enī
crucis feria sexta inuentūz est. Similiter de
missa angelorū feria secūda.

De cena dñi. Ca. CXLIX.

Prima autē die

azymorū. i. ea die i cui? vespera ag
nus erat imolādus z edēdus cūz
azymis dixerūt discipuli ad iesū. Vbi vīs pa
rem? tibi comedere pascha. Et rñdit. Ite i ci
uitatē z occurret vob hō amphorā aque por
tans. Quocūq; introierit: querite a dño do
mus locum ad pparandūz: z ostendet vobis

cenaculum grande z ibi parate. In superior
parte domus faciebāt palestini cenacula infe
rius autē cubacula. Qd marc? dñc lagenam.
Lucas amphorā. vñ? expressit gen? vasīs al
ter modū. Ante diē ergo festum pasche ve
spere facto venit iesus z discubuit cum. xij. dñ
scipulis suis z ait. Desiderio desiderauit h pa
scha manducare vobiscū anteq; patiar. Ver
ba iohannis ministrauerūt grecis fomētē er
roris: dicunt enim in parascene lunam fuisse
quartadecimā: et ita

in vespa ipi? fuit pa
scha. Dñs aut sciēs
se passurū ea die i ve
spere antecēdēti an
ticipauit comedere
pascha: z q; ea nocte licite potuit comēd fer
mentatū. de fermentato pficiunt corpus dñi.
Qd si verum est: credibile est dñm comedisse
se agnū: vt pceptum erat in lege: et azyma co
medisse. Et sic etiam si constet qd dicūt errāt
consecrando fermen
tatum. Quāte? dñs
pūenit pascha pbat
ex verbis iohannis
q; dicit dominū mā
ducas ante diē se
stum pasche: z i para
scene iudeos non in
trasse ptoziū: ne cōta
minaretur sed come
derēt pascha Et etiā
sacerdotes h dispo
suerant: ne occiderēt
eum in die festo. Id ē
pūmo die azymorum

Ab h loco ponit rati
ones eozū. Primam
inde sumit qd iohes
dñc. Scdm inde su
munt qd dicit lucas.
Tertiam inde sumūt
qd dicunt alij. Quar
tā inde sumunt: quia
euāgelij vocat sab
batum post crucē ma
gnū sabbatūz. Quin
tā inde sumūt: q; mu
lires i parascene pa
rauerūt vngenta.

Etiā euāgelij vo
cat sabbatū post crucē dñi magnum diē
sabbati: qd nō solet dici: nisi cum festū sabba
to pcurrat: z ita in sabbato fuit pma dies azy
morū. Vnde enī dies inter pūmū z vltimū
non erant festiui. Etā mulieres in parascene
paraauerūt vngenta qd non liceret si eēt pūm?
dies azymorū. Ad h dñc potest: quia dies fe
stus pasche erat quīntadecima luna fm illud
Et in qñtadecima solēntatē celebrābūt al
tissimo dño. Ante hunc diē ergo fm legē do
minus fecit pascha. Etiā lucas dñc venisse
diē azymorū in q; necesse erat occidi pascha.
Necesse aut erat ex lege luna. xij. pmi mēsis
vel scōi. Casū aut aliquē in quo necesse esset

prehenire lunā q̄rtā de cmas non legim⁹. Dñe
ho magnū sabbatū vocabant in trib⁹ festiui⁹
tatib⁹ hebdomadalib⁹ quocūq; die. vij. dierū
p̄tingat. Dñs enim septē solēnes sunt: et si nō
adeo vt p̄m⁹ et vltim⁹. Ad comedendum
q̄z azyrna: oportebat eos septem diebus mū-
dos esse. Unde quolibet. vij. die nō poterāt
intrare p̄orū. Quā autē mulieres dīcūt parasse
vngenta in die festo: dīcūt q̄ non erat dies
aliqui adeo festiui vt sabbatū: et licuit eis pa-
rare vel emere sicut et cibos q̄ nō liceret sab-
bato. Quid si multo ante parauerant: q̄ au-
dierant a domino sepe eū in p̄ximo moriturū.
Nonne magdalena videtur iam parasse: et p̄
inspirationem spiritus sancti preoccupasse vñ-
ctionem. Quidā autē dīcunt q̄. xij. luna q̄rta
scz ferā: cenauit dñs cūz discipulis et lauit pe-
des eorū. Qd narrat solus iohānes: et in quar-
tadecima comedit agnum paschale: et dedit
discipulis corpus suū de quo alij agūt. Sed
vñs ecclesie contrari⁹ est que ante parascue
pedes pauperū lauat. Etia; si tabulam com-
poti diligēter retro pcurramus: inueniemus
lunam. xij. kalend. aprilis. ferā sexta: ergo i
p̄cedenti sexta ferā fuit luna quīntadecima.
Et nota q̄ nusq; legīt dominū comedisse car-
nes nisi agni paschalis.

Exurgens a cena lauit pedes discipulorū.
Capitulum. CL.

Surgēs autez ie-
sus a cena: lauit pedes discipulorū.
Ex eo autez q̄ dixit. q̄ lotus est scz
in baptismo: non indiget nisi vt pedes lauet
vos autē mūdī estis s; non omnes: perpendit
a quibusdā q̄ aplī baptizati erāt. Et cūz recu-
būisset: iterū docuit eos. Quare hoc fecerat.
In exemplū scz mutuo sibi seruiendi: et in ty-
pū mutuo dimittendi iniurias: et mutuo sub-
ueniendi peccantib⁹.
Nota quattuor depo-
sitiones vestīū christi
eritis si feceritis ea.
In cena deposuit eas
et resumpsit. Ad colū-
nā nudatus est et rein-
datus. In illusione
mīstū nudatus et venditus. Nam ab herode
non legīt nudat⁹. Ad crucem nudat⁹ nec rein-
dūt⁹. Prima p̄tinet ad aplos q̄s in breui res-
sumpsit. Scda ad illos q̄ resumpti sunt i die
p̄sbecostes et paulatim resumūt. Tertia ad

reliquias q̄ resumūt in fine. Quarta ad puer-
sam medietatem nostri tēporis que nunq; re-
sumet. Scda et q̄rta rep̄sentant in ecclesia cum
altaria mūdant. Nam et ramunculus q̄si flagel-
lis tundunt et aspergunt aqua et vino.

De notatione proditoris et egressu eius.
Capitulum. CLII.

Iesus autē turba
tus spū dixit. Amen dico vobis:
q̄ vn⁹ ex vobis tradet me hac no-
cte. Turbat⁹ est iesus misericorditer cōpanēs
iude quē notabat. Sic et sancti misericordis
ter turbant⁹: cum viget eos cura zizanīa a tri-
tico separe ante messē. Ventis ergo philo-
sophus q̄ dīcūt anīm p̄turbationē nō cadere
in sapientē. Et dicebant sigillatim. Nūquid
ego sum dñe. Quib⁹ ait Qui intingit mecum
manū in catino: hic me tradet. Duodecim in
eodem catino cū dñō edebant: et alij nō. q̄d.
Unus d̄ duodecim tradet me. Forte ideo dī-
xit intingit: q̄ succus agrestīū lactucarū ne-
cessarius ad esum agni erat. Catin⁹ in quo lī-
quor ostendit q̄ vas erat fictile: parapsi vas
in quo cū parabant⁹: q̄ parā habebat late-
ra. Ap̄sis enī est extremitas. Vel vt q̄daz dī-
cunt quadraturā laterū notat h nomen para-
psis. Et addidit iesus. De hominī illi p̄ quē
filius hominis tradet. bonus erat hominī illi si
nat⁹ nō fuisset. De in sacra scriptura eternaz
notat damnationē. et est. peribit eternalit. Et
ne munitissimā eius penā intelligerem⁹ addi-
dit bonū zē. Id est meli⁹ esset ei si non esset na-
tus de vtero. sed perisset in vtero. Tūc enī p̄
solo originali peccato damnatus esset. Vel
vñualiter dīcūt est: meli⁹ esset ei nō esse q̄ ma-
le eē. Recūbebat autē discipul⁹ quē diligebat
iesus in sinu ei⁹. Et innuit ei petr⁹: vt secreto
quereret a dñō q̄s traderet eū. Hic nō aliter
credī recubuisse supra pectus iesu: nisi quia
discūbebat iclinat⁹ ante pect⁹ dñi. Hūc sub-
missa voce querēt dñs submissa voce p̄dito-
rem expressit: cui scz panem intinctū porrige-
ret. Et buccellā intinctā porrexit iude. Inde est
q̄ eucharistia nō dat intincta. Et etiā p̄ here-
si tollēda: q̄ dogmatizabat totū xpm esse sub
vtraq; simul: et sub neutra tñ forma. Et tunc
introduit sathanas in iudā. nō tūc p̄mo: s; vt
q̄si p̄rium possideret: sicut aplī spū iam acce-
pto: itez dīcunt accepisse spū. Tūc iudas
ait. Nunq̄d ego sū rabbi. Ait illi. Tu dixisti.

Nōdum coram exprimit eum. Potest enī m-
sic intelligi. Ego non dico: sed tu dicis. Vel
de assertionē cordis exponi potest. q̄d. Ore
q̄dem interrogas quasi nescius: sed corde ra-
tum habes te esse p̄ditorem. Et exiit iudas
cōtinuo: erat autē nox. Tunc ait iesus. Hunc
clarificat⁹ est filius hominis. Id est electo tene-
broso remanserūt soli mundi cū suo mūdato-
re. Et addidit. Et p̄tinuo clarificauit eūz de-
id est clarificabit. Qd pōt intelligi de resurre-
ctione. Vel de iminētī traditōe: per quā xps
mortu⁹ apparuit his q̄ eū i inferno expectabāt.

De eucharistia data discipulis et nō iude.
Capitulum. CLIII.

Enantibus autē
illis benedixit iesus panes: et fregit
et dedit discipulis suis dīcēs. Acci-
pite et comedite: h est corp⁹ meū: q̄d p vobis
traderetur. Similiter et de calice ait. Bibite ex
hoc omēs: hic est sanguis me⁹ noui testamē-
ti: subaudi cōfirmator: q̄ p vobis et p multis
effundet in remissionē peccatorū. Quā ait: acci-
pite et comedite. forte
inculcatō ē. Nō enī
intelligendū ē: q̄ sū-
prum corp⁹ d manu
dñi sibi mīstraret: s;
q̄ p̄secravit spē et mī-
nistrauit. Sed ē. ac
si diceret: comedite.
vtraq; hūc sacramē-
ti comestione inuēs
Nec enī de calice dī-
xit: accipite. sed mīnī-
strans dixit. Bibite.
Et nota q̄ i canone
cū p̄ferūt hec p̄ba. h
ē corp⁹ meū. h est sa-
guis meus: ex p̄tute
horū verborū fit trans-
substantiatio. Unde credibile est cū dñs eadē
verba dixit: mutasse panē et vinū in carnem et
sanguinē. et tunc eandē vñm p̄tulit dñs p̄bīs
illis in posterū. Et p̄pterea sic p̄struēda est lī-
tera. Būdixit. subaudi: dīcens. hoc ē corpus
meū. Et tunc fregit et dedit discipulis suis: et
ait. Comedite. Et iterauit. h est corp⁹ meum.
Al forte tūc būdixit būdīctōe nobis nō tra-
dita. s; post ad institutionēz aploz vñs būdī-
cendi tradita ē a dñō verbis istis. h est corp⁹

meū. Quā autē ante traditionē eucharistie dīctis
mus iudaz exisse: videmur tradidere luce: q̄
post calicem traditorēz cōmemorat. sed forte
lucās de traditōe recapitulat. hilarius autez
sup mattheū p̄bat iudam nō interfuisse. Tūc
enī bibentes calicē: secū dīxit iesus bibsturos
in regno patris: ad q̄d iudas indignus erat.
Etiā bibentū nullū excipiens ait: q̄ p vobis
effundet. In alijs autē excepit dīcēs p multis.
Dicit tñ pōt iudam accepisse eucharistiam: et
dīctū ab hilario facile determinari. Cum er-
go dixit iesus. hoc facite in meaz cōmemorā-
tionem: instituit hoc sacramentū: et tacite p̄e-
missum destituit. Cum ergo dixit se non bibi-
turū vinū donec eūz eis biberet nouū aduer-
bialiter positiū ē. id ē nouo modo. tanq̄ nou⁹
scz nō incorporādo mīstī vinū vt p̄us.

De p̄dictōe negatiōis petri. Ca. CLIII.

Inc ait illis ie-
sus. Omnes scandalū patiemini i
me in nocte illa. Scriptū est enim
p̄cutiam pastores: et dispergent oues gregis.
zacharias p̄pheta ex p̄sona ecclesie orauit dī-
cens ad patrē. Percute pastore: et dispergent
oues gregis. Euangelista p̄o videns imple-
tum q̄d orauerat p̄pheta respōsionem patris
annuētis posuit. scz p̄cutiam pastore. Et cūz
dixisset petrus. Et si oēs scandalizati fuerint
ego nunq; scādalizabor. respondit iesus. Pri-
us q̄z bīs gallus vocem dederit: ter me es ne-
gaturus. Marcus hoc expressit plen⁹ ceteris.
Post primā enī negationem petri statim
gallus cantauit. sed ante scd⁹ gallicantū bis
itez negauit. et ita trina petri negatio ante pri-
mū gallicantū inchoata est ante scdm com-
pleta. Alij autē euangeliste dicentes: priusq̄
gall⁹ cāter: ter me negabis. de inceptōe agūt
Et est. Trīnam negationē inchoabis. Mar-
cus p̄o de completi-
one eiusdem scripsit
Et ait petr⁹. Etia; si
opozuerit me mo-
ri tecū: non te nega-
bo. Nō mentit⁹ petr⁹
q̄ credit verum esse
q̄d promittit.

Inde est q̄ in hac die
omnes bore flebiles
sūt. et sola missa solen-
nis est in concentu et
ornatu ministroz tan-
q̄ in die sue institutio-
nis quasi in suo nata-
li. Eadem quoq; die
frōtes linuntur: quia
eadem die postes sanguine agni liniebantur
Quā quia sequebatur eius agni paschalis:

differt linctio baptisimalis vsq; in sabbatum
vt continet elus agni. Cōfectio sō crismatis
differt nō potuit: qz vsq; ad baptisimū nō ce-
lebrat missa in illis dieb;.

De sermone domini post cenam.
Capitulum. CLIII.

Unc subdidit

Uelut solando longū sermonem
quē scripsit iohānes. Non turbe-
tur cor vestru neq; formidet. In domo patris
mei mansiones multe sunt: si quo min⁹ dicitis
sem vobis. Vnus ponitur pro nō 2 ē. Si
quo min⁹. id est si in aliquo non dixissem vo-
bis nō. id est si non essent ibi: ego dixissem vo-
bis. id est nō celassem vos: imo dixissem vob;
qz non sunt ibi. Sed subaudi: sciatis. qz va-
do vobis parare locū. Jam parate erāt man-
siones vt dixerat pdestinatione. sed tamen ad
huc parande erant apertione 2 ipoz merito-
ria operatione. Hieronym⁹ autē ptra iohānis
anū legit totum sub vna distinctione sic. Si
non mansiones multe essent apud patrem di-
xissem vobis: qz vado parare vobis locum.
hoc ē si non vnusquisq; ppararet sibi mansio-
nem ex ppijs operib; dixissem vobis: qz va-
do parare vobis locū. Deū autē non ē pa-
rare sed vestrū. Et est dictum: sicut illud: sede-
re a dextris vel a sinistris non est meuz dare
vobis. Tame 2 qd quisq; sibi parat: etiā de⁹
et parat. Parat enī māiones: mansionibus
parando māiores. Quāq; dixisset ei thomas
domine q vadis. respōdit ei iesus. Ego sum
vra veritas 2 vira. q. d. Qua vis ire. Ego sū
vra. id est me imitare. Quo vis ire. Ego sum
veritas. id est verus 2 supremus finis: q sol⁹
querendus est. Vbi vis pmanere. Ego sum
vira. Et nota quia modo arguit eos in h ser-
mone quasi nescientes ipm. modo cōmēdat
tanq; scientes q fm regulam ticonij de alijs
2 alijs est intelligendum. Sunt 2 quedā in
hoc sermone quib; applaudit sabellius: vt q
videt me videt 2 patrem. Quedam quibus i
sultat arri⁹. vt. Verba que ego loquor a me
ipso nō loquor. Et maior me ē: 2 hmoi. Et itaq;
pmissionē hanc addidit iesus. Qui credit in
me: opera que ego facio 2 ipse faciet: 2 maiora
horum faciet. Genitius est p ablatiuo mo-
re grecorū. Maius fuit sanari ymbra petri
q; fimbria vestis xpi. q. d. Nō erit maior me
qui credit in me. sed maiora faciam p eum q;

sine eo. Dicit enī augustin⁹. Non de omnib;
operibus xpi hoc dicitur. Non audeo preci-
pitare sententiā: vt dicam. maius esse salutes
fieri peccatorū: xpo operāte q; sūt angeli. In-
telligat qui potest: vtrūq; maius sit iustos cre-
are: q; impios iustificare: cum hoc sit maio-
ris misericordie: illud maioris potentie. De
verbis iusticie q tūc fecit est hic fmo. non de
omnibus operibus eius. Q autē alt: rogabo
patre 2 aliū paraclitū dabit vobis. sic ē con-
struendū: dabit vobis paraclitū: qui est ali⁹
a nobis. id est alia psona a nobis. id est a pa-
tre 2 filio. Pater enī 2 fili⁹ 2 spū sanctus sunt
idem aduocatus vel consolator. Q dixit pa-
raclitum mitti in nomine suo. hoc est ad noti-
clam ei⁹ et glorificationē. Vt quia habet idē
nomen qd filius. id est deus. Nec hoc q ait
sermonem quem vos audistis non est meus
obloquitur ei qd dicerat: diligentem se fmo-
nes suos fuare. Singulariter enī dixit fmo-
nem patris esse. nec ee suum. id est a se. 2 dixit
eis. Quando misi vos sine sacculo et pera et
calciamentis: nūquid aliquid defuit vobis.
At illi dixerunt. Nihil. Et dixit eis. Qui nūc
habet sacculū tollat
similiter et peram: et
q non habet gladiū
emāt. Instruit eos
dñs in discretioe vir-
tutū: sunt enī quedā
semp tenēda vt misse
ricordia: humilitas:
fides: spes: et chari-
tas. Quedam p tempore 2 loco mutanda vt
fames. sitis. vigille. orationes. labor operan-
di 2 docendi. Tēpore ergo psecutionis docet
necessaria tollere: donec tēpus euāgelizandi
rediret sopita psecutione. Cūq; dixissent. Do-
mine ecce duo gladij hic. respōdit. Satis est
Vn⁹ q amputaret auriculam: in cui⁹ sanati-
one vlt⁹ dñi monstraret. alter q non euageli-
zatus ostenderet apostolos nō pmissos face-
re qd possent in dñi defensione. Predixit
q; eis iesus. Ecce veniet hora etiam veniet vt
dispersamini vnusq; in ppla: 2 me solū re-
linquat. Postea eleuatis oculis in celū ora-
uit dicēs. Pater venit hora 2 ē. Et orauit pti-
mo p se. post p discipulis. tertio p his q cre-
dituri erant p verbū eoz.

De trina oratiōe dñi in villa gethsēmi.
Capitulum. CLV.

Unc venit euz

illis i villa q dē gethsēmani q ē ad
radicē mōtis oliueti trās torrentes
cedron. Cedron genitiū ē grec⁹ pluralis: q la-
tine dē cedroz. Et itro iussit iesus i ortum cū di-
scipul⁹ suis. Sciebat autē 2 iudas locū illū qz
pfluenerat iesus illuc venire cū discipul⁹ suis.
Et cū intrasset dixit eis Sedete h donec vadā
illuc 2 orem. 2 etiā vos orate ne itres i tēpta-
tionē: ne sc; succubatis tēptationi. Et assūm-
pto petro 2 filijs zebedei cepit tristari 2 ait.
Trist⁹ ē aia mea vsq; ad mortē. Usualiter di-
ctū ē. i. multū trist⁹ ē aia mea. vel trist⁹ est vsq;
ad timorē mortis: 2 p timore mortis. Tristabat
autē p ruina aploz. Vt pōt ee vsq; exclusiū
Tristabat enī donec se 2 suos morte sua libe-
raret. Vt inclusiū sc; donec p mortē suam
redirent apli ad fidem ei⁹. Et progressus ab
eis quātū iaci⁹ est lapidis: prociudit in faciem
suā et orabat. Abba
pater: si possibile est
transfer hūc calicē a
me. Idē est abba qd
pater. Et ē abba he-
breū 2 sirū: p grecū
et latinū. In q inuit

Hoie calicis itelligit
passio rōne mensure:
qz dei iusticia non pa-
tis aliquez pati supra
id qd possit.

deū patre esse oim gētiū. Ut ver⁹ homo hor-
rebat mortē: 2 velle nō mori: si fieri posset de
iusticia. Habebat enī iusticia patris vt xps
pateret: 2 a pstitutione mundi h sacramentū
ab eo erat postensū. Nec voluntas nō mori:
endū gloriosos martyres fecit. Non enī vult
sensus carnis nisi qd delectat. Si autē dele-
ctaret eos mori: nō inde videret mereri. s; qz
hāc moriendū voluntatē subijciūt deo meren-
tur. Vn 2 xps subdidit. Verūm non qd ego
volo: s; qd tu. Quidam tñ adherētes pīcule
demonstratiue sc; hūc dicunt orasse misericor-
diter p iudeis: vt si fieri posset: q intraret gē-
tes sine cecitate iudeoz: nō biberet hunc cali-
cem: mortem sc; a iudeis q sibi iminebat. Et
cū venisset ad discipulos inuenit eos dormi-
entes. Et ait petro. Sic non potuisti 2 ē. Vt
ait petro sic trōnice. q. d. Sic erat faciendum
In cōmuni autē dixit illis trib; Quid dormi-
tis. Spūs qdēz prompt⁹ est: subaudi: vester.
quasi promptulum habuistis spūritū i. pmit-
tendo mori etiam p me. sed nunc patet carnis
infirmitas. Secundo abiit et orauit eundez
fmonē. Et apparuit illi angel⁹. pfortans eum

Et factus in agonīa plicius orabat. id ē i cer-
tamīne ptra mortē. Jam qsi vincebat mortē
in animo: dum etiā mori volebat: quā postv-
cit actu ipso sc; resurgendo Et factus ē sudor
ei⁹ sicut gutte sanguinis decurrentis i terras
Et rediens ad discipulos: 2 inuenit eos dor-
mientes. Tertio abiit 2 orauit eundē fmonē.
Tunc venit ad discipulos: 2 ait illis. Dormi-
te iam 2 requiescite. Et cum paululum dor-
missent ait. Surgite

Sufficit. eam⁹ Ecce Nota prima effusio
ape est qui me tradet. sanguinis christi fuit
in circumcissione. Se-

cunda in sudore. Tertia in flagellatiōe. Quar-
ta in crucifixione. Quinta in mortui lācatio-
ne: Prima in exemplū: vt circūcidam⁹ mem-
bra nostra. Secūda in signū: qz sāguine suo
irrigaret 2 fecūdaret terram. Tertia 2 quarta
ad remediū. Quinta ad sacramentū. Inde
est q officium misse in qnq; partib; est. Pri-
ma eius pars est vsq; ad eplam vt ab ea inci-
piat. Secūda pars vsq; ad euangelium in-
clusiue. Tertia vsq; ad canonē. Quarta vsq;
ad embolismū: qd interpretatur supercrescens
quia nouissime supadditur: s; libera nos 2 ē.
qd in quibusdam ecclesijs alta voce dī. Qui-
ta pars vsq; ad finē. S; qz in sola cruce etia;
quinaria fuit effusio sanguinis. ideo 2 solus
canon subdividit in qnq; ptes. Prima vsq;
qui pridie. Secūda vsq; ad: memēto. Tertia
vsq; pceptis. Quarta 2 quinta vsq; ad em-
bolismū vel ad finem.

De ligatiōe dñi 2 sanatiōe auricle serui.
Capitulum. CLVI.

Adhuc eoloquē

te venit iudas euz cohorte militū
accepta a pside 2 turba ministro-
rum accepta a pncipib⁹ sacerdotū 2 armis.
Et dederat illis signum: quia osculo indica-
ret eis ielū: 2 ipi ducerent eum caute. Puta-
bat enī q magic⁹ artib; posset se transforma-
re 2 elabi. Et suscepto osculo: vocauit euz ie-
sus amicu: vel ironice: vel fm statum pteritū
Et pmo interrogauerat eos Quem queritis
At illi dixerūt. Iesum. Et cum dixisset iesus
querentib; se. ego sum. abierūt retro 2 cecide-
rūt. Postea tenuerūt ielū: 2 ligauerunt eum.
Simōn autē petr⁹ amputauit auriculā seruo
cui nomē erat malch⁹. Iesus autē sanauit euz
2 ait petro. Omnis q gladiū accipit: gladio

peribit illo scz q̄ vertebat ante paradisu vel p gladio accepto pibit. Nec accipit gladiu p eo q̄ datur a deo vel a lege vel a iudice.

De fuga adolescentis. Ca. CLVII.

Adduxerunt autē iesu ad Annā p̄mū: non qz collega cayphe sed qz socer ei. Turpe esset

si domū anne antepo sitā p̄terissent. Ado-lescens autē sequebat eum amictō sindone super nudo: subaudi corpe. Aliud enī nō habebat indumentū q̄ sindonez: q̄ relicta sindone aufugit ab eis. Tradunt quidaz bunc fuisse iohannez quē tūc fuisse adolescentē longa ei vīta indicū est. Hieronym⁹ enī sup locum illum p̄s. Vltim faciebāt q̄ que rebant animā meaz: ait. Iudei vim faciebant vel petro cum diceret. z tu ex illis es. vī iacobo q̄ cū traheret relicta sindone nudatus aufugit ab eis. Videtur tamē potius opinādo q̄ affirmādo dixisse.

De p̄ma negatiōe petri. Ca. CLVIII.

Sequebatur autē

petr⁹ a lōge vt videret finē. Iohā- nes p̄o nor p̄otifici introduxit pe- trū. Quē euz intuita ē ancilla ostiaria dixit. Alūqd z tu ex discipulis es hois isti. Dicit ille. Non noui illum neqz scio qd dicis. Quidam volentes excusare petrū dicunt q̄ bene dixit se nō nosse illū: quē nemo p̄fecte nouit nisi pater. Et cū dixisset. O homo nō sum: se negauit z non xpm. Eunqz dixisset hō nescio qd dicis: dixit se nescire falsa cor- p̄silia et do- los. Sed stultū est excusare quem dñs accu- sauit. Ip̄e etiā se reum lachrymis indicauit. Stabat autē cū ministris petr⁹ ad ignē Inter rogabat autē pontifex iesū de doctrina ei. Et cū dixisset iesus. Palā mundo locut⁹ sū inter- roga eos q̄ audierūt. vnus ministrozū dedit alapā iesu. Et ait iesus. Si bene locut⁹ sum qd me cedis. Ostēdit iesus pcutiētī maxillaz nō actu ip̄o p̄bēdā esse alterā: s̄ animo para- tū esse ad patiēdū si opus fuerit. Et misit eū annas ligatū ad cayphā.

De scōa z tertiā. Ca. CLIX.

Rat autē petrus

stās i atrio z calefaciēs se: z dicente alia ancilla. Et h cū iesu erat. dices rūt q̄ astabāt. Vere tu ex illis es. nā z galile- es. et loquela tua. Idioma galilee manifestū te facit. Tūc negauit petr⁹ cum iuramēto. Et aū hanc negationē exierat. z catauerat gall⁹. Et q̄st post horā cognat⁹ malchī dicebat euz se vidisse i orto cū iesu. Et tūc petr⁹ cepit ana- thematizare z iurare: qz nō nouisset hoīem: z statim gall⁹ catauit. Et puerus dñs respexit petrū. Et recordat⁹ petr⁹ p̄bi qd dñs dixerat egressus foras fleuit amare: fugiēs i caueā q̄ mō gallicant⁹ appellat⁹: in q̄ loco edificata est ecclia. Scōm hūc ordinē iobāns: videt⁹ pe- trū trina negatio inchoata i atrio anne: z p̄su- mata i atrio cayphe. Scōm alios q̄ nō facie- unt mētiōē de anna videt⁹ tota facta i atrio cayphe. Aug⁹ i libro de p̄cordia euāgelisto- rū: asserit totā factā i atrio āne. z q̄ dicta sunt inde post missū iesū ad cayphā: recapitulans do dicta. Hiero. i mattheū. z beda i lucā vī- dent velle q̄ petr⁹ i atrio cayphe negauerit.

De sententiā mortis lata i iesum.

Capitulum. CLX.

Mine facto cōue-

nerūt apd cayphā sacerdotes z s̄e- niores ppli: z scribe z pharisei: z q̄ re- bāt falsū testimoniū i iesū. Et dixerūt duo falsi testes. Hos audigim⁹ euz dicentē. Poso sum destruere templū dei hoc manufactū: et post triduū nō manufactū reedificare. Eunqz non respondit iesus: expurgens cayphas di- xit ad iesum. Adiuro te p̄ deū vīnū vt dicas nobis. si tu es xps fili⁹ dei benedicat. Et rēdit iesus. Tu dicisti. Si dixerō vob nō creditis mihi: amodo videbitis fillum hois sedentē a dextris virtutis dei: z venientē i nubibus celli: qd de secūdo aduentu ei⁹ cōgrue intellgi potest: vel de aduentu ei⁹ i orbem p̄dicato- res. Tūc p̄nceps sacer- dotū scidit vestimenta sua dicens. Blasphema- uit. Cōsuetudis iudas ce erat audita blasphe- mia i decem: scindere vestimenta sua. Et dis- cit. Quid vobis videtur. Et dixerunt. Reus est mortis.

Prima illatio. Ca. CLXI.

Nunc expuerūt

i faciem eius. z hoc etiā p̄rium erat iudeoz sp̄uere i faciem eius quem abijciebant. Et adduxerūt eū vinctum ad p̄torium z tradiderūt poncio pilato p̄sidi z non introierunt: ne cōtaminaretur intrādo domū gentilis.

De suspēdio iude. Ca. CLXII.

Nunc iudas pe-

nitentia duct⁹ retulit. xxx. argente- os dicens principib⁹ sacerdotum. Peccauit tradens sanguinē iustū. At illi dixe- runt. Quid ad nos. Tu videris. q. d. Tu vi- disti qd fecerit: z sic ē p̄teritū subiunctiū. Vel tu videbis cum senties i pena te peccasse. et sic est futurū subiunctiū. Quidā tamē sub vna distinctione legūt. Quid ad nos: tu videris. qd scz p̄inet ad nos. Forte sathanas q̄ posse- derat iudaz postqz fecit qd voluit recessit ab eo. z ido potuit iudas dolere qd fecerat: vt ex dolore iterū iraret i eū sathanas: vt faceret eū inijcere sibi manū. Dicit Hiero. sup. cxiij. p̄s. qz magis offendit iudas deū qn se suspē- dit qz i h q̄ eū p̄didit. Et p̄iectis argenteis i tēplo abiens laqueo se suspēdit: et crepuit mediis: efflatis viscerib⁹: z i h quodā modo delatū est ori: quo osculat⁹ erat dñm: ne p̄ os spūs effunderet. Rupto enī laqueo putatur post cecidisse z crepuisse. Vtrū autē eadez die se suspēderit: an distulerit: dubiū est. s̄ q̄ aū resurrectionē domini sup psalmum habetur. Quidā tñ dixerūt q̄ audita resurrectionē quā non sperabat se suspēdit: qd nō est autenticū. Dixerūtqz sacerdotes: qz non licebat eos mit- tere i carbonem: quia p̄cium sanguinis erat. Vttere intellige pro remittere: quia inde tu- lerant eos. Et emerūt ex eis agrum figuli i sepulturā peregrinoz cuiusdā scz figuli. Vel est figuli p̄riū nomen. Et dicit⁹ est ager achel demach. i. ager sangui- nis. Quia fuerūt p̄ciū mortis i vsum mortu- ozum tradiderunt eos. Tūc iplerūt ē illud hie- remie. Acceperūt. xxx. argenteos: sacerdotes vel venditores agri vī iudas: z dederūt eos i agrum figuli. scz p̄ciūz. appreciati a filiis

israel. id est christi quem appreciauerūt. id est precio emerunt filij israel. vel alij qui erant a filiis israel nati. Nō legitur i hieremia hoc: sed i zacharia pene idem sensus est sub ver- bis alijs. Unde quidaz codices habent per p̄phetam sine noīe aliquo. Dicit hieronym⁹ i maiori breuiario: quia antiqui codices ha- buerunt i asaph p̄pheta. sed vitio scriptorū positi est i esaiā: quia nesciebāt quis fuerit asaph. Unde porphyrus vocabat mattheū imperitū cum posuisset esaiā: sed non errauit matthe⁹ sed scriptor. Similiter i marco dicit hiero. fuisse scriptum hora sexta crucifixū su- isse dominū. sed scriptores imperiti pro epist q̄ notat. vj. nec est littera. sed nota numeri tñ scripserunt gānam lram que significat. iij. et inde forte potest legi glosa que est i marco. Hoc p̄prie marcus: subaudi dixit. s̄ scriptor corrupt. z vere dixit tertia q̄stuz ad mysteriū. Nam z cum hieronym⁹ ita dicat errasse scri- ptorez i mattheo: qui scripserūt hieremiam p zacharia. Etiam sup mattheū dicit hebreū quendā sibi ostēdisse librum hieremie apo- crifum i q̄ hec scripta ad verbum reppererat Origenes i mattheūz. Ii secretis hieremie hoc reperitur: sicut apo- stolus scpturas quorū dā secretorū p̄fert vt illō dō ocul⁹ nō vidit: nec auris audiuit. Ii nullo enī regulari libro hūc nesci nisi i secretis esate Augustin⁹ de p̄cordia euangelistarū dicit. Apud zachariam esse tñ de. xxx. argenteis. Ii hieremia p̄o de empti- one agri: s̄ non hui⁹ agri. Et ita dicit h cap- tulū ex duob⁹ cōpactuz. Ultra etiam vt dicit augustin⁹ qdam ex p̄sona euangeliste quedā ex p̄sona p̄phete accipiēda sunt.

De verbis pilati ad iesum z iudeos.

Capitulum. CLXIII.

Quā autē iesus

esset i p̄torio exiit ad iudeos pila- tus querens. quā accusationem fer- rent aduersus hoīem hūc. Et p̄mūz eū accu- sauerūt i duob⁹: quia phibebat tributa dari cesari. z qz dicebat se xpm regem esse. Eunqz re- spondisset vt acciperent eū: z fm legem suam iudicarent dixerunt. Nobis non licet interfi- cere quēqz: subaudi p̄s diebus. Vel p̄ p̄p̄e

state trāstata ad alios bec dixerūt. Intras ergo pilat⁹ ptozū: primā accusatiōe q̄si nullā reputās: q̄ forte audierat iesū dixisse. reddite q̄ sunt cesaris cesari. de scōa dicit ad iesū. Tu es rex iudeoz. Qui rōdit. Dicitis h̄ a te an aliq̄ tibi dixerūt h̄ de me. Id est in h̄ accusauerūt me tibi. Et ait pilat⁹. Nunqd ego iude⁹ sum. q. d. Ego non sum iudeus. et ita a me hoc nō dico. sed gens tua sc̄z quā tuā dicitis: et de qua natus es: tradiderunt te mihi. Et ait iesus. Regnum meum non est de hoc mundo. Cui pilatus. Ergo rex es tu. Respōdit iesus. Tu dicitis: quia rex sum ego. Ego ad hoc veni in mundū: vt testimoniūz perhibeam veritati. Cui pilat⁹. Quid est veritas. Et iterū exiens dixit iudeis. Nullaz

causam inuenio i eo. At illi clamabāt Cō ris vere dicere potes q. d. muta modum p̄pulum: incipies a galilea vsqz buc.

quia bene fecisset pilatus si responsionez iesu sup hoc expectasset. In hoc pilatus arguitur q̄ nō expectauit: donec veritas a dño describeret: euz a phariseis non ponerit describi. Achademici enī dicebant eā esse in puteo sine fundo: et non poterāt describere.

Ca. CLXXIII.

Quqz accepit. Cui pilatus q̄ homo galileus esset quia herodes qui p̄erat regioni illi h̄ierosolymis erat his diebus: volens deferri ei honorem: misit ei iesum: vt dominus galilee hominez galileum vel absolueret vel damnet. Et ideo recōciliatus est herodes pilato: sup nece galileozum quā predictimus. Et gauisus est herodes: quia ex multo tēpore cupierat iesum videre: et signum ab eo videre. Sacerdotes autē constanter accusabāt iesum in multis nec receperat responsum ab eo: p̄reuit eum. et illucit ei. exstimaus euz fatuum: vel non sane mētis. Et in signū illusione induit eū alba veste.

De scōa illusione. Ca. CLXXV.

Quic pilatus di. Cui iudeis: q̄ nec ip̄e nec herodes inueniebant in eo causaz. et ideo cor:

rectum flagellis dimitteret. Turbā autē vniuersa clamauit. Crucifige eum. Cuiqz pilat⁹ renouisset: accusabant euz iudei in tertio: quia filium dei se fecit.

Ca. CLXXVI.

Quic ergo pila. Cui mag⁹ timuit: et ingressus ad iesū ait illi. Unde es tu. Iesus autē nō respōdit ei verbū. Cui pilat⁹. Vbi non loqueris: nescis q̄ potestate habeo crucifigere te: et dimittere. Respōdit iesus. Non habes potestatem in me vllam: nisi datū esset tibi desup. id ē a cesare. imo a deo. Et q̄ quasi timore potestatis superiorisangebatur pilatus: dixit euz iesus minus peccare q̄ iudeos. Cuiqz pilatus quereret dimittere eum: clamabant iudei. Si hunc dimittis nō es amicus cesaris: omnis q̄ se regem facit contradicit cesari. Audies bec pilat⁹ eduxit iesū foras: et sedt p̄ tribunali i loco qui dicit grece licostrotos. hebraice gabatha: q̄ sonat varietate p̄uimenti. Erat autē parascue hora quasi sexta. Grecis admittit iudei crebro vtebantur grecis vocabulis. Parascue enī grece: preparatio latine. sic dicebant feriā septimā: quia in ea parabant necessaria sabbato: sic et in deserto duplo colligebant manna. Poterat ergo hora sexta esse incepta. Et vsqz ad eius cōpletionem pacta sunt ea que leguntur vsqz ad tenebras: et a sexta cōpleta facte sūt tenebre. Marcus dicit hora tertia: malens intelligere horā qua linguis crucifixerūt eū iudei. Vel iohānes vocat horā sextaz p̄parationē dominice mortis. Postqz enī in nocte iudicauerunt eū reum mortis. fluxerūt vsqz ad crucifixionem tres hore noctis et tres hore diei. Reor i meo ditullio horaz dñm crucifixū. ideo mō hanc modo illā horam positam. Nam ecclia inter tertiam et sextā horam

celebrat missam: et euz mane celebratur debet añ cātari tertia. Cuiqz accusarent eum in multis: nihil respōdit. Per diem autem festum pasche: cōsueuerat preles nouē introducta p̄suetudie dimittere vñū d̄ vñic⁹ quēcūqz petisset

in memoriā q̄ ea die egressi erant de ierulute pharaonis: egyptijs etiam compellētib⁹ eos exire. Alios occidebāt vt chrisitū et duos latrones in memoriāz primo: genitorum egypti: si adhuc idem faciant: nescio. Qd q̄ factus est luna. xv. cōstat et tūc fuisse eā q̄ntam: decimā. Cuiqz optionem dedisset eligendū se sum innocentē: aut barraban latronem: elegerunt barraban. Scribitur barrabas et sonat filius magistri. scribitur etiam barabbas et sonat filius patris.

Ca. CLXXVII.

Quic milit ad. Cui vxor sua dicens. Absit tibi iusto illi. Multa enim passa sum p̄ visum dormitēs propter eum. Jam dei nutu poterat cognoscere diabolus mysterium crucis: et ideo laborabat ne christus moreretur. Forte iam gaudebāt sancti in inferuo: vnde hoc notauit. Videns autem pilatus q̄ nihil pficeret: sed magis tumultus fieret: lauit manus suas dices. In nocens ego sū a sanguine hui⁹ iusti. Et respōderunt omnes. Sanguis eius super nos et sup filios nostros. i. vltio sanguinis. Tunc iesum flagellis celum tradidit eis vt crucifigeret. Sācicum erat a romanis vt crucifigēdus prius flagellaret: vlt forte vt iudei satiati flagellis a morte desisterent. Adhuc colūna cui alligat⁹ fuit iesus vestigia cruoris ostendit.

De illusione militū. Ca. CLXXVIII.

Milites ergo p̄. Cui fides suscipiētes iesum: et exuentes eum circūdederūt ei clamidē cocci neam: ad similitudinem purpure qua reges vtebantur: et potuit in clamide illa assutū ēē aliquid purpure intus: vt i estiva clamide fie

ri solet: quia et marcus dicit eū indutum purpura. Pro diademate autem plectentes coronam de sp̄inis imposuerunt capiti eius. Qui attent⁹ p̄siderasse se dicunt: sp̄inas illas asserunt luncos fuisse marinos: quoz acies non minus sp̄ina pungit: quia dura est et penetratua. Vñ et poeta: et acuta cuspside iunct. Credibile est autē aculeos corone cruore de capite extraxisse. Etiam flagellis cruor: dorli extra tus est: et sanguineus sudor alias partes corporis tñxit: vt non tñ manus et pedes et la tus dicamus aspersa sanguine: sed tota veste tñcta christū ascēdit

se d̄ bosra. p̄ sceptro autem dederūt i manu eius harundinez et illudebāt ei tāqz volenti regre nec valenti

Tertia illusio. Cōtra has illusiones quib⁹ ter illius est premittimus nos ante reuelationem crucis tres adorationes dicētes. Agnos rē. quasi ter honozātes ter illū p̄pter nos: et duab⁹ linguis: quia tertia adhuc sillet. Etiam cōtra tres accusationes tres dicimus excusatiōes in p̄sona saluatoris. Popule meus rē. Vbi etiaz exprobrat eis christus tria beneficia sua liberationē de egypto: regimen in deserto: introductionē in terram optmā. q̄si diceret christ⁹. Accusas me de negatione tributi: potius deberes gratias agere: q̄ liberaui te a tributo. Accusas quia dixi me regem: potius gratias age: quia regaliter paul te in deserto. Accusas me quia me dixi filium dei: potius ora vt introducam te in terrā meliorem et optimam.

Ca. CLXXIX.

Et genu flexo di. Cui rex iudeoz. Et h̄ hoc facerent gētiles: quia iudeis auctoribus fiebant. ideo in parascue cum oratur pro perfidis iudeis genua non flectim⁹. Tamen forte iudei cum militib⁹ hoc agebāt. Et expuentes harundine pcutiebant caput eius et exuentes eum purpura: reinduerant euz veste sua: et duxerunt eum vt crucifigeret balius lani sibi crucem.

De Simone cireneo. Ca. CLXXX.

Et exeutes inue. Cui nerūt simonē cireneū patrē alexā dri et rufi. et hī duo putantur fuisse discipuli iesu: et angariauerūt eum tollere cru

cem post Iesum. id est ad angariam coegerunt eum: quia est onus persone et operis: pangaria aurem in persone. Sequebantur autem Iesum mulieres plangentes eum. Quibus ipse ait. Nolite flere super me. sed super filios vestros. Quasi diceret. Flete pro imminenti excidio gentis vestre. Potest esse una de causis quare in passionem Christi non solent illis flere. Dicitur enim quod duo nequam cum eo: ut interficerentur: et venerunt in locum caluarie quod hebraice dicitur golgatha. Caluarie est prope os capitis humani nudus. Et quod ibi decollabantur: et multa ossa capitum ibi aspersa erant: dicebat locus caluarie vel caluarie. Ambrosius in epistola ad Romanos videtur velle quod ibi sepultus fuerit Adam: et a capite eius dicta caluarie: et ei dictum ab apostolo. Surge quod dormis: exurge a mortuis: et illuminabit tibi Christus. De quo opinione dicit Beatus Hieronymus quod fauorabilis est interpretatio: et mulieres aures non tamen vera. An credimus? Haec falsa: rursus posita in ambrosio: sicut et multa alia. Cum autem crucifigeretur eum dicebat. Pater dimitte illis quod nesciunt quid faciunt.

De diuisione vestium et tunica sortita.
Capitulum. CLXXI.

Nunc fecerunt de vestibus eius excepta tunica quatuor partes. quod quatuor erant milites qui crucifixerunt eum. Tunica autem erat incosutis reticulato ope facta. et ideo scindi non poterat: desuper preterita per totum: habens scilicet pannum aliquem ex transuerso super humeros positum ad modum corrigie in pelliculis: et sortiti sunt de ea cuius esset.

De titulo triumphali. Ca. CLXXII.

Scripsit autem pilatus titulum cause eius. In titulo causa mortis eius Iesus nazarenus rex Iudeorum. quod dicitur. Ido crucifixus est quod rex erat. Tres sunt tituli. Trius

Iudeorum. Et scripsit illi hebraice grece et latine: ut diuersarum linguarum homines qui conuerterentur ad diem festum illum legere possent et intelligerent. Ut autem principium tituli scriptum fuerit tribus linguis incertum est sed finis. Hec est rex Iudeorum. sic est scriptum hebraice: malcus Iudeorum: grece basilios exomoseleon. latine rex constitutus. Erunt autem non habebat super lignum transuersum aliquid habens formam thau. Sed pilatus supposuit cauillam et tabulam affixam ei: et in tabula erat titulus sic. Dicunt autem in cruce domini fuisse quatuor ligna diuersa. et forte in totidem diuersis generibus. Lignum erectum. transuersum. tabula supposita. truncus quidam cui infixum erat crux quod in rupe defossus fuit. Inuenit enim lignum dominice crucis et palme et cypressi. Et ut quidam tradunt oliue et cedri. Dixerunt autem Iudei pilato ut mutaret titulum: et noluit. sed conformauit dicens. Quod scripsit scripsit. Imobilitate scripti. Pretereuntes autem blasphemabant eum dicentes. Uach qui destruis templum dei etc. Similiter et sacerdotes illudebant ei dicentes. Alios saluos fecit: seipsum non potest saluum facere. quod dicitur. Nunc apparet quod non ex se sed in beelzebub homines sanabat: potius enim se sanaret Demones enim sentientes vires suas fractas esse beagebatur ut descenderet de cruce. Tamen in Tobia super exenterationem piscis legitur demonem stetit super brachium crucis: et considerasse an Christus aliquam maculam peccati haberet.

Flora quosdam velle in domo fuisse tres titulos. Et audiuit a domino. Hodie me

phalis victoriarum gesta continens. Preconialis quoque in portis et domibus scribebat. Demozilas: quod supra sepulchra id est epitaphium. Vel etiam tribus linguis significatum est quod omnis religio quod per linguam hebraicam: quod apud eos prius religio viguit. propter cultum vni dei et omnis sapientia que per grecam: et omnis fortitudo quod per latinam per domino minimo romano credere deberet illi deum et hominem.

De diuersis meritis latronum.

Capitulum. CLXXIII.

Etiam unus de simul pendens blasphemabat eum alter autem increpans blasphemam tem ait. Vemento mei domine dum veneris in regnum tuum. Et audiuit a domino. Hodie me

cum eris in paradiso. Non intellige de terreo non vnde expulsus est Adam: neque de angelico: quia ad illum ante Christum nemo ascendit. sed in requie quod est esse cum Iesu. Vel hodie eris mecum: quod est esse in paradiso. Forte fuit anima huius cum anima Christi in sinu abrahe: et cum illa regressa. Et quod non tunc penetravit latro celos: etiam ex alijs multis locis scripturarum errauerunt quidam: putantes esse multa loca bonorum propter celum: paradisi scilicet ade: locaque in aere et terra: ubi beate viuunt: nec tamen deum vident. Soli enim perfecti cum angelis fruuntur dei visionem. Ob hoc etiam dictum putant: multe massas in domo patris mei sunt.

De clamore domini ad patrem. Capitulum. CLXXVI.

Et circa horam nonam Iesus clamauit voce magna dicens. Heli vel hely lamazabatani: una dictio est heli: et sonat deus meus. Heli enim nomen dei est. oy. id est me. Quid autem sonet vox illa Christi euangelista interpretatus est. Hic patet quod psalmus qui eiusdem verbis incipit de Christo scriptus est: non ut quidam putant ex persona dauid: vel bether vel mardochei. Et dixerunt quidam. Heli vocat iste. Hi romani erant non intelligentes hebreum. Clamabat autem Iesus se derelictum a patre: non quod destras separata esset ab humanitate. sed quia ita traditus erat a patre calamitatibus: quod videbatur derelictus. Vel se derelictum a patre dicit: quia tunc fere inutilis videbatur passio eius: quod de toto genere hominum non videbatur quis redimere nisi latro qui fere solus credebatur in eum. Unde dicit in esala. Factus sum sicut qui colligit stridulam in messe. Et in psalmo. Singulariter sum ego donec transieram: excepta beata figura neque: quam etiam tunc credidisse credimus. In huiusmodi enim semper ipsa excipitur.

Quia Iohannes affert crucifixionem. ideo dicit eadem legit passio finem ipsum: sed merito potest legat quod scripsit postremum.

De tenebris factis a sexta usque ad horam nonam. Ca. CLXXV.

A Betta autem hora tenebre facte sunt usque ad nonam per universam terram. Non fuit eclipsis solis ut quidam mentiti sunt. quod luna e regione fere erat ad solem. Eclipsis autem fieri solet tamen in synodo solis et lune. Legitur quia tunc Athenis vigebat studium: et cum inquisissent philosophi causa tenebrarum nec inuenirent dixerunt Dionysio aristopagita: quod deus nature patiebatur. Et fecerunt et aram et superscripserunt ignoto deo. de qua legitur in actibus apostolorum. Tamen origenes videtur velle quod tenebre ille tamen fuerunt super universam terram Iudee: quod si per universum orbem diffuse fuissent: in alijs quibus historiis et benedictorum inueniretur scriptum. Et sicut tribus diebus super egyptum et nos celebramus te

os fuerunt tenebre. in terra vero Iessen ubi erat filius israel lux erat ita modo quasi e contra: rursus super filios israel erat tenebre alijs nationibus luce fructibus. nebras: etiam triduas ne mortis quasi triduas nas facimus exequias: quod nec albi monachii. facit lectiones nisi per mortuis: et tunc etiam promatus tenebrarum insinuat: que in illis diebus ceperunt precedere die. Extinctio candelarum fugam signat apostolorum. Vel quod paulatim fit: occisione prophetarum a prava generatione facta: et tandem mortem intellige.

De clamore domini ad patrem. Capitulum. CLXXVI.

Et circa horam

nonam Iesus clamauit voce magna dicens. Heli vel hely lamazabatani: una dictio est heli: et sonat deus meus. Heli enim nomen dei est. oy. id est me. Quid autem sonet vox illa Christi euangelista interpretatus est. Hic patet quod psalmus qui eiusdem verbis incipit de Christo scriptus est: non ut quidam putant ex persona dauid: vel bether vel mardochei. Et dixerunt quidam. Heli vocat iste. Hi romani erant non intelligentes hebreum. Clamabat autem Iesus se derelictum a patre: non quod destras separata esset ab humanitate. sed quia ita traditus erat a patre calamitatibus: quod videbatur derelictus. Vel se derelictum a patre dicit: quia tunc fere inutilis videbatur passio eius: quod de toto genere hominum non videbatur quis redimere nisi latro qui fere solus credebatur in eum. Unde dicit in esala. Factus sum sicut qui colligit stridulam in messe. Et in psalmo. Singulariter sum ego donec transieram: excepta beata figura neque: quam etiam tunc credidisse credimus. In huiusmodi enim semper ipsa excipitur.

ita fuit de Christo cum tempore gratie deberet messiem suam. id est Iudeos colligere: non inuenit nisi soli latronem fidelem.

De morte domini post gustatum acetum. Capitulum. CLXXVII.

Hic dicit Iesus. Pater. Quas autem erat ibi positum acetum plenum: et vni ex militibus impleuit

spongiam aceto: et eam imposuit barundini sui perpositam yfopo: et circumligata: et dabat ei bibere. Fuerunt qui dicerent: crucifixos citius mori: si acetum cum felle biberent: et ideo milites acetum secum tulisse: ut citius possent liberari a custodia: si citius morerentur quos crucifigerent. Potuit esse quod vile vinum secum tulerant ad bibendum: et ex calore quasi acetum factum est. Unde ad notandum est acedine: alii euangelista dicit vinum mirratum: alii cum felle mixtum. Cumque libasset Iesus acetum: dixit. Consummatum est. quicquid scilicet fieri oportebat antequam moreretur. Vel vitium humane corruptionis dixit esse consummatum. Iesus autem clamavit voce magna dicens. Pater in manus tuas commendo spiritum meum: et inclinat capite tradidit spiritum.

Designis in morte domini. Ca. CLXXXVIII

Ecce velum te

plum quod erat ante sancta sanctorum scissum est a summo usque deorsum. Remigius dicit velum quod dicebatur exterius scissum est quod mystice tantum dictum est: vel forte etiam velum appensum ante fores templi: quod ad tegendas fores appositum est: dicit Iosephus cum interiori velo scissum. Nam et in euangelio nazareorum supelminare templi infinite magnitudinis fractum esse legitur auditasque voces in aere. Transcamus ex his sedibus Terra quod mota est: petre scisse: monumenta aperta. Et quidam sancti surrexerunt a mortuis: et venerunt in hierusalem et apparuerunt multis. Forte hi fuerunt de quibus super epistolam ad hebreos legitur quod multum affectauerunt sepeliri in terra sancta ut domino resurgente resurgerent.

Utrum autem aliqui eorum ita premaserint: et cum domino ascenderet ascenderint nescimus. Quia autem aliqui eorum iterum mortui sunt: postquam dominum surrexisse testificantur sunt. scimus quia corpora quorundam adhuc quiescunt in hierusalem: et sanctus scarioth unus eorum fuisse a quibusdam perhibetur. His visis centurio: et qui cum eo custodiebant Iesum timuerunt et dicebant. Vere filius dei erat iste.

Beda super mattheum Iste credendi sunt cum ascendente ascendisse simul corpe.

De quo magis Hieronymus dubitat Dicitur sanctus scarioth fuisse abbas quo mortuo quidam monachi inconsolabiliter dolentes mortui sunt: et adhuc copaginati videntur.

Quia hora: et mortuo domino centurio: factus est prece fidei nostre Et perfidis recedentibus licuit Ioseph et nichodemus disponere de funere: et mulieribus accedere propriis. Ideo hora nona pervenimus non ad missale officium: sed quasi ad funeris obsequium.

Ex fractis cruribus latronum Christus lateat est. Capitulum. CLXXXIX.

Idei autem nere

manerent pendentes in cruce in magna die sabbati rogauerunt pilatum ut frangeret crura eorum: et tolleretur: ne festum eorum horrore disturni cruciatum fedaret. Cumque milites primi fregissent crura latronum et venissent ad Iesum inveniunt eum mortuum

os non commoverunt ex eo. Sed unus militum lancea lateris dextrum perforavit: et continuo exiit sanguis et aqua: et qui lanceavit eum: ut tradidit quidam cum fere caligassent oculi eius et casu terigisset oculos sanguine eius clare vidit.

Opinio est crucem domini crucifixi est: habuisse in altum: et tabulam suppositam pedem et dimidium. Ite super locum ubi Christus crucifixus est: scriptum est grece. orthos. id est hic deus. basilicosimon. id est rex noster. proleonas. id est ante secula. glase. id est opus est. sothias. id est salutem. emefotis. id est in medio. glis id est terre.

De sepultura domini. Ca. CLXXX

Quoniam autem sero

factus esset: Ioseph decurio. id est unus de ordine curie ab arimathia que est ramatha civitas belchane patris samuelis: dives et iustus: de quo etiam quidam putant scriptum esse psalmum. Beatus vir: quia non consensit actibus et consiliis aliorum: petijt a pilato corpus Iesu: quia et ipse discipulus erat Iesu: sed in occulto. venit quoque etiam cum eo nichodemus ferens mirre et aloes quasi libras centum. Ista amaritudo ne sua vermes arcet a corporibus mortuorum: et acceperunt corpus Iesu: et involutum sindone quam emerat Ioseph: ligaverunt linteis albis que creditur attulisse nichodemus. Erat autem non longe monumentum novum in petra excisum in quo posuerunt eum. Et quia in simplicibus sindone involutum est corpus Iesu: instituit silvester papa: ut sacrificium altaris in lineo tantum parum celebretur.

De sepulchro domini. Ca. CLXXXI.

De monumento

domini dicit beda super marcum quod domus fuit rotunda de subiacente rupe excisa tante altitudinis: ut vir homo manu externa culmen posset attingere: introitus huius ab oriente cui magnus lapis appositus erat per ostium. In preteritum adlonari locum domini corporis de eadem petra factus est: septem pedes huius longitudinis: tribus palmis altius cetero pauperculo eminens quasi sartofagus suppositus pauperculo. Vel in ipso pariete loculus factus erat: sic fit in muris domorum ad vestigia reponenda. Nam et dicit beda: loculus illius non desuper: sed a latere meridiano patulius: unde corpus inferebatur: quod tantum et priorum sine congruit: ut esset quasi sartofagus inclinatus super laterem: apturam a latere huius desuper. Color quoque monumenti et loculi rubicundo et albo deesse permixtus. Et erant maria magdalene et altera maria considerantes ubi positum erat corpus Iesu. Et revertentes paraverunt vngenta quod diu licuit eis operari. Sabbato enim quieverunt.

De custodiis sepulchri. Ca. CLXXXII

Altera autem die

quod est per parascenen pervenerunt sacerdotes et pharisaei ad pilatum dicentes. Hic seductor adhuc vivens dicit: post tres dies resurgam. Jube ergo custodiri sepulchrum ne discipuli eius furto sublatum surrexisse dicant. Sed hoc habet scriptum patrum quod sabbato hec facta sunt. Tamen remigius exponit hoc parascenen preparatio domine passionis que incepta est a prima vigilia noctis ut predicimus. Et legitur ita. Altera autem die que est post hanc parascenen. id est post inceptioem huius preparatioem. Hec est ipsa feria sexta: que orta est post eius inceptionem. Visum est forte remigio quia ea die posuerunt iudei custodes sepulchri: et signaverunt lapide: quod sabbato non fecissent. Unde pilatus ait. Habetis custodiam et locum detur tamen ponendi custodes. Ite custodite. Quod et fecerunt.

Signa a sanctis patribus: quare non solentur et exultare non presumunt. Prima per ruborem peccati commissi in adam: per quam subiit dominus ea die patibulum crucis. Secunda per preceptum quod dictum est populo per

moysen: dominus pugnabit pro nobis: et vos tacebitis. Tertia per mysterium ut quasi per hoc ostendat ecclesia se discordare ab inimicis emulando.

De adventu mulierum ad sepulchrum. Capitulum. CLXXXIII.

Espere autem sabbati

que lucescit in prima sabbati: cum adhuc tenebre essent: venit maria magdalene et maria iacob et maria salome ad sepulchrum cum aromatibus que parauerant. Quidam non nisi duas venisse dicunt: quia supra tantum due dicte sunt considerasse sepulchrum et revertentes parasse aromata. Et dicunt quod additum est hic: et salome. expositio est alterius marie tacte. Contra quos sufficit opponere usum ecclesie que tres representat. Etiam lucas dicit propter marias affuisse iohannam: quam traditur fuisse uxorem cuiusdam filii zebedei vocis procuratoris herodis. Floie vespis ut dicit augustinus de concordia euangelistarum nocte significat a parte totum. Et est. Vespere sabbati. id est nocte sabbati. Sed ne de ipso vespere quod est initium noctis intelligamus: mutavit genus: et ait quod referens ad sensum non ad nomen. quod scilicet non lucescit in prima sabbati. sed est cuius finis est diluculum prime sabbati. id est domine. quod dicitur. Nocte sabbati venerunt: non tantum quilibet noctis parte sed diluculo.

De alio ordine dierum. Ca. CLXXXIV

In hac nocte terminat

ordo dierum naturalium: qui erat ut dies precederet noctem. Dein cepit commutatio temporum. Fecit creator ut non precederet dies. Et hec non commutatio fuit et sabbato et domine diei. Et ita per si nodochen dicit dominus fuisse in corde terre tribus diebus et tribus noctibus accipiendo per extremam partem parascenes totum diem cum nocte sua et sabbatum totum: et per noctem domine diei ipsam dominicam. Tamen augustinus visum esse hanc mutationem factam in parascene ut non. v. feria fuerit etiam parascenes: et orto iam sole. id est cum celus iam ab orientis partibus albesceret: dicebant ad invicem. Quis revolvit

nobis lapidē ab ostio monumenti Et respiciētes viderūt reuolutū lapidē: et angelum sedentē sup eū. Jam enī terremotus fact⁹ erat dñō resurgente: et clauso sepulchro egressus erat iesus. Cuidā autē monacho sancti lauren- tii rome extra muros āno ab incarnatōe dñi B. cxi. mirati de cingulo suo q̄ cinctus erat insoluto et plecto ante eū: vox in aere facta ē. Sic potuit clauso xps p̄dire sepulchro. Ang- gel⁹ autē post tulit la- pidē vt egressus tā fa- ctū indicaret. Pre- tē- more autē ei⁹ exterriti sūt custodes vñ face- bant velut mortui.

tem ad ostium monumēti sup lapidē reuolu- tum: neq; cōmemorat plures. Marcus dicit q̄ inuenerūt in dextris oculi sedentē. Lucas dicit q̄ inuenerūt duos stantes. Johānes q̄ tanq; vltim⁹ q̄si corrector dicit: q̄ duos iue- nerunt sedentes. vñz ad caput: et aliū ad pe- des. Licet autē diuersa sūt hec: nō tñ aduersa. Credim⁹ tñ q̄ tres apparuerūt angeli: vnus pmo sedit sup lapidē q̄ transtulit se ad dexte- rā oculi: in quo erant filij duo, pmo stantes postea sedentes.

Opiniones de hora resurrectionis.
Capitulum. CLXXXV
De hora quidez
resurrectionis queri solet: de qua varie loquunt auctores. Hiero. i libro scz. xij. q̄stionū: vespere sabbati. ait mat- theus. Marc⁹ p̄o: et valde mane vna sabba- torū veniunt ad monumentū orto iam sole. Hui⁹ questionis duplex est solutio. Aut enī non recipim⁹ marcū: omnibus grece libris pene hoc capitulū in fine non habentib; aut vterq; verus dicit. Mattheus quando dñs surrexit. id est vespere sabbati. Marc⁹ quan- do vidit eum maria magdalena. id est mane. Ambro. in fine expositionis luce: non vespere rāscente die: sed noctis vespere dñs surrexit. Deniq; grecus s̄mo p vespere habet sero. Sic ergo dñs non in vespertino tpe diei sed sero. id est profunda nocte surrexit: vnde et ad mo- numētū mulieres potuerūt accedere custodi- bus quiescentib;. Et p̄ncipes sacerdotūz di- xerūt. qz discipuli ei⁹ i nocte venerūt. Et autē scias nocte vñ mane factū: mulierū alie sciūt

alie nesciūt. Sciunt q̄ noctib; obseruant: nes- ciunt q̄ recesserunt. Vna maria magdalena fm iohannē nescit: al- tera maria magdale- na fm mattheūz scit. Nam eadez añ scire et postea nescire non potuit: deniq; alterā eē cognosce. Illa ad mittitur tenere pedes domini: hec phibetur. Illa angelum videre meruit. hec primo cum venit: neminem vidit. Illa discipulis dominū resurrexisse nuncia- uit. hec raptum esse putauit. Illa gaudet. hec plorat. Illa xpo occurrit: hec mortuū querit. Augustin⁹ vt supra dixim⁹: dicit eum diluculo surrexisse: cui consentit auctoritas illa: que dicit dñm. et. hōis fuisse mortuū: et totidem diebus post mortuū in terra ante ascensionēz quia hōis. iij. vespertinis parascenes et. xxx. vij. duarū noctū: et vñ diei. Ecclesia quoq; assentire videtur: que matutinas laudes pro xpi resurrectione celebrat. Pro p̄dicta p̄o sen- tētia ambrosij facit: q̄ sampson in tipo resur- rectionis dñi media nocte surgens: tulit portas gaze. Sicer- go anima xpi redijt ab inferis: et reddita est corpori facto im- passibili. Vtrū autē aia christi tunc facta est impassibilis cui⁹ egressa ē a corpe: an tunc demū cū reddita ē corpe: ne sine corpe glo- rificaret: nō memini me legisse. De sanctis quos eduxit de inferno: si quis vbi fuerint post resurrectionē: deus nouit. Vel sicut dñs de dñō fuerūt in extremis p̄ibus maris. id ē sup amplissimos fines orbis. De diuersitate aduent⁹ mulierū ad monumentū: q̄ videt in euāgelistis esse. Vñ et porphir⁹ irridet eos: et de apparitionib; et d numero angeloz. glo- sa augustini sup mattheū plene diffinit. Hoc dixisse sufficiat: qz decē apparitiōes xpi post resurrectionēz legunt in euāgelij. Quinq; ipa die resurrectionis: et qnq; postea. In aplo legit q̄ visus ē iacobo: et qngentis fratrib; si- mul. s; nec tēpus nec modū determinat. Qui- dam dicit q̄ mortuo dñō: iacob⁹ vouit se nō comesturū donec christ⁹ resurgeret. et ideo di- cunt: q̄ eadē die resurrectiones apparuit illi.

Fuerūt et dicerent ioseph eadē vespa q̄ sepe- liuit dñm a iudeis in carceratū: et nichodemū latuisse: et demū factūz discipulū. et ideo ante alios statim apparuit ioseph in carcere ad cō- solandum.

Angeli locuti sunt mulierib;.
Ca. CLXXXVI.
Et factum ē cuz
mente p̄sternate essent mulieres d̄ hoc qd viderant. Ecce duo viri. i. angeli in corpe orb; humanis steterunt sec⁹ il- las. Cūq; declinaret vultū in terraz: dixerunt angeli ad illas. Quid queritis viuētes cum mortuis. i. in sepulchro: q̄ loc⁹ est mortuozū. Nō est h; surrexit. sicut dixit vobis cum esset in galilea. Nota q̄ sacte mulieres nō corruerunt: sed inclinauerūt vultū. Et ideo mos ec- clesiastic⁹ ē: vt exemplo earū et in memoriam dñice resurrectionis: et i spem vīte nre: oibus dñicis dieb; a pascha vsq; ad penthecosten non flectimus genua orātes. Et addiderunt Ite dicite discipulis eius et petro: quia surre- xit. et ecce p̄cedet vos in galileam. Et recorda- te verborū dñi s̄bant.

De cursu iohannis et petri.
Ca. CLXXXVII.
Accurrit autez
maria magdalene et venit ad petr⁹ et iohānē et ait. Tulerūt dñm meū d̄ monumentū: et nescio vbi posuerūt eū. Hoc agebat in ea vis amoris: vel p̄sternatio men- tis: vt nō inuentū nō crederet nisi sublatum. Cucurrerūt ḡ illi duo ad monumentū: et nō inuen- to corpe: cūq; vidissent sudariū capitis et linteamina posita seorsuz: et crediderunt ve- rum esse qd mulier dixerat: et redierunt ad se- metipsos. id est ad hospitia sua.

De dominus apparuit magdalene.
Ca. CLXXXVIII.
Maria autē mag-
dalene q̄ cū eis redierat ad monu- mentū remāsit foris plorās. Cūq; introspectisset: vidit p̄fatos angelos sedētes iuxta loculum corpis: vnuz ad pedes: et vñ ad caput. Qui dicunt illi. Mulier quid plo- ras. Que ait. Quia tulerunt dñm meū: et ne- scio vbi posuerūt eū. Et quersa vidit iesū stā- tem: et nesciebat quia iesus est. Dicit ei iesus.

Mulier quid ploras. Quē queris. Illa ex- stimans orulamū esse ait. Dñe si tu sustulisti eum: dicito mibi vbi posuisti eū: vt ego eum tollam. Dicit ei iesus. Maria. Et statim cog- nouit eam: et ait. Rabboni: qd est idē qd rab- bi: et p̄cīdens voluit tāgere pedes ei⁹ vt p̄sue- uerat. Et ait iesus. Noli me tangere. Nōdū enī ascendi ad patrē meū: supple i corde tuo. q. d. Quem tñ mortuū queris: viuēte tāge- re non mereris. Quē scz putas cadaner sub- latū nō filiū equalē patri: s; vade et dic fratri- bus meis. Ascendo ad patrē meū: et patrem vestrū: deū meū et deū vestrū: hoc est: in p̄rio est vt me videant ascendentem.

De mādato custodiū. **Ca. CLXXXIX.**
Im autez bec
fierent: custodes redierūt: nuncia- tes p̄ncipibus sacerdotum que fa- cta fuerant. At illi pecunia copiosa corrupti dixerūt. Nobis dormientib; furati sunt disci- puli corpus iesu. Et mansit hoc verbū apud iudeos vsq; in hodiernū diem.

De dominus apparuit mulieribus in via
Capitulum. CXC.
Venit autē maria
magdalena tā credens: et inuentis alijs que cū illa prius fuerāt: ibāt simul ad discipulos: iam certe de resurrectōe Et ecce occurrit eis iesus dicens. Auete. Ille autē accesserūt et tenuerūt pedes ei⁹ adorātes. Dicit eis iesus. Ite nūdate fratrib; meis: vt eant i galileā: ibi me videbūt. Hāc vissionem sui in galilea p̄ ceteris dñs memorat: qz i ea credim⁹ oēs discipulos affuisse. Exprobādo q̄busdā duriciā cordis eoz: eos plen⁹ d̄ cer- tificasse. Abierūt autē mulieres: et nū clauerūt oīa. xj. lagētib;: et his q̄ cū eis erāt. et visa sunt añ eos sicut deliramentū p̄ba bec. Petr⁹ autez surgēs accurrit ad monumētū: vt lucas dic̄ Et tūc verisile ē q̄ dñs apparuerit ei i via: et si nō legat i euāgelio. De q̄ d̄ apparuit et pe- tro Quinq; p̄ma die resurrectionis apparuit. De duob; euntib; in emaus. **Ca. CXCI.**

Et de die visus
est duobus discipulis euntibus i emaus qz vñ dicebat cleophas tacto noie alter⁹. Putatur selucas inuisse more scriptorū sacre scripture. S; Ambro. 53

In lucā dicit illū vocatū amon. Post vastā-
tionem iudee sub marco aureliano: restaura-
ta est emaus. et dicta est nicopolis: hec erat a
hierlm in spacio. lx. stadiorum. Tradit greci
scptores herculē gigātes vno anhelitu. cxxv.
passus cucurrisse et iterisse. et a stando spaciū
hmoi vocāt stadiū. Cūq; octo stadia faciunt
miliare i summa. lx. faciūt. vij. milia passuum: et
quingentos. id ē. vij. miliaria. et quatuor stadia. i.
leucas tres: et tres ptes qre. Ibat autē iesus
cū illis: et oculi eoz tenebāt ne eū agnoscerent:
vñ videt aliud i oculis eoz fuisse: ne eū agno-
sceret. Et alibi legit q apparuit eis i alia effi-
gie. g aliud etiā erat in eo: ne eū agnoscerent.
Potuit etiā eē vt mutatio eiusdē corpis mor-
talis i imortale nō possit fieri sine qdā altera-
tione. p qua subito vñs nō agnosceret: vt si
q; quē videret puerū si paulopost occurrēt
sibi inuenē videret: non mox eū agnosceret.
Et cū cognouissent eū i fractioe panis: et
euanuisset ab eis ea: de hora regressi sunt
i hierlm: et inuenerūt cōgregatos. xj. et eos
q; cū eis erāt dicens: q; surrexit domi-
nus vere et apparuit simoni: et illi narrabant
que gesta erāt in vñ. et quō cognouerūt eum
in fractione panis.

Ex domū apparuit alijs absente thoma.
Capitulum. CXCII.

Quidam autē ex
eis nō crediderūt ex q; vnus erat
thomas. Quo egresso cum adhuc
alijs colloqueret de his q; audierāt et sero tam
eēt et fores essent clausae ppter metū iudeoz: ste-
tit ihs i medio eoz
et ait. Pax vob ego
sū nolite timere. Ipi
autē turbati puta-
bāt se spiritū videre.
Nondū enim crede-
bāt vel tertia die po-
tuisse veram carnem
resurgere. vel suscita-
tā clausis ianuis pos-
se intrare. Et ait illis
Videte manū meas
et pedes meos: palpate et videte: q; spūs car-

Inde ē q; in mittēdo
prez hostie in calicem
vbi signat resurrectio
subdit. Pax. d. s. s. vo.
Et eps cū primo con-
uertit se ad populū i
missa dicit. Pax vob.
Oculū pō lōge post
introducūz est p cau-
sa supra dicta.

nem et ossa nō habet: sicut me videtis habere.
Dedit eis cicatrices manū. pedū. et laterū.
Tribus causis pcpue reseruauit dñs cicatri-
ces in corpe: i. incorruptibilib. Ad corroborā-
dam fidē aploz: q; surrexerat. Et vt semp res-
piceret patrī: q;le gen? mortis tulit p nob qd
est qdā modus iteruēdi p nobis. Et vt in
iudicio videat pfidi: in quē pupugerūt. Et vt
ostēdat omni carni signa victorie sue. Verbi
grā. Viles fortiter egit: et multis vulnerib; p-
fossus ē. Ait illi medic? Vñ sanari sine omi
cicatrice: vel cū cicatricib; sine oi deformitate.
Puto q; in signū glie sue et p exemplo ali-
os aiandi ad idē reseruaret cicatrices. Et no-
ta q; duo mira fm humanā rōnez et sibi ptra-
ta dñs ostendit eis. Corp? scz incorruptibi-
le et palpabile. Flā palpari nō pōt qd nō cor-
rūpit: et corrumpi necesse ē qd palpat. Dicit
m Bēda q; corp? dñi et subnie erat p effectūz
spūalis potentie. et palpabile per veritatē na-
ture. i. palpabile ostensum: vt veritatē carnis
pbarer. Vel pōt dicit corpus dñi vere visibi-
le et palpabile alijs incorruptibilib; et corru-
ptibilib; pō videri et palpari nō potest nisi
miraculose.

Ex postq; comedit cū eis insufflans dedit
spiritū sanctū. Ca. CXCIII.

Adhuc illis non
credētib; ait iesus Habetis h alio
qd qd māducat. Et obtulerūt ei
pre pfectis assit: et fauū mellis. Et manducans
reliquas dedit illis. Sz sciendū est cibos a
dño sumptos post resurrectionem non solūz
sumptos sed etiā absumptos: sicut aq; missa
in ignem absumit. Ante mortē pō sumptos
in alimonia. Aliter enī absorbet aquaz terra
sitiens: aliter radi? solis candēs. Et ait illis.
Hec sunt pba que locut? sum cum adhuc vo-
biscū essem. i. sitis vobis passibilis. Tūc ape-
ruit eis sensum: vt intelligerent scpturas: et di-
xit eis. Vos eritis mihi testes hoz i omnes
gentes incipientes a
hierlm. Gausi sūt er-
go discipuli viso do-
mino. i. agnito. Dis-
xit q; eis iterūz. Pax
vob supple sit vñ est.
Tū cum vicari? xpi
pontifex scz dicit po-
pulo. Pax vobis: tū subintelligitur. sit. Qui

Inde ē q; audita pñū
ciatione euāgelij ver-
timur ad orientes qst
ad hierlm grās agen-
tes: q; inde venit ad
nos euāgelium

vt ostēdat se xpi vicariū: quādoq; dicit: pax
vobis. tūc scz cum primoverit ad populū i
missa. q; hec fuit pma vox xpi ad discipulos
post resurrectionē. Instat pō aliorū sacerdo-
tum dicit postea dñs vobiscum: vt se vnum
ex nobis eē ostēdat.
Hec cum dixisset in
sufflauit: et dixit eis.
Accipite spiritū san-
ctum: quoz remisse
rit peccata remittū-
tur eis: et quoz reti-
nueritis retēta erunt.
Hūc sententia qdaz
adherent dicētes. Flēminē posse soluere vel
ligare nisi habeat spiritū sanctū: quo auctore
hoc faciat. Sed attendere debent: q; etiā aū
resurrectionē dedit eis iesus eandem potesta-
tem sine insufflatōe: nec tamē legi ibi dedit
se spiritū sanctū eis. Que duo pdixit moyses
ibi: superunt mel de petra. i. potentiaz ligādī
et soluendī: et miraculoz a christo immuni a
peccato q;uis mortali: et postea oleū de saxo
durissimo. i. eandē potentiam cū spū sancto
de xpo impassibili.

Apparuit thome. Ca. CXCIII.
Quāq; euanuif
set ab eis: redit thomas. Dixerunt
q; alijs ad eū. Vidimus dñm. Qui
dicit se nō crediturū: nisi videret et tangeret ci-
catrices vulnerū. Post dies autem octo cum
essent discipuli int: et thomas cum eis: stetit
iesus in medio ianuis clausis: et ait thome.
Infer digitū tuū huc: et vide manus et latus
et noli esse incredulus sed fidelis. Rndit tho-
mas. Dñs meus et deus meus. Ihs tu. Et ait
ihs. Quia vidisti me thoma credidisti. beati
qui non viderunt et crediderunt. Tamē qdaz
dicunt thomam tū vidisse: nec ausum tange-
re: quia christus tū dicit: q; vidisti me. Sed
q; visus p quolibet sensu pōt soler: pōt dici
vidisti. i. tetigisti. pferūm q; dñs dixerat. In-
fer digitum tuū huc et vide. Hec et alia fecit
iesus ad robur fidei nostre: et multa que nō le-
gunt in euāgelio.

De apparitione ad mare tyberiadis.
Capitulum. CXCIV.

Post hec autē ma-
nifestauit se iesus ad mare tyberia-
dis. Piscabantur autē discipuli. vij. nocte q;
dam: vt haberent cibos. Et cum nihil pēdi-
dissent: mane stetit iesus in litore. Cūq; ad p-
ceptum ei? in dextera nauigij rhere misissent
impleuerūt illud. clij. magnis piscib; Et ait
iobānes. Dñs est. Tūc petrus misit se i ma-
re. Alij nauigio venerunt: et inuenerunt pui-
nas in litore: et piscem suppositū: et panes su-
pra positū: et assantes simul de piscib; q; pē-
diderant: manducauerunt cū iesu: scientes q;
dñs est Et fuit hec tertia diei manifestatio. Sz
post quot dies ab octaua die resurrectionis
non est determinatū. Tūc dicit iesus petro.
Simon iobānis diligi me plus his. Inter-
rogabat dñs qd sciebat. Sz inuit vt et corde
credam? et ore pfiteamur. Et ait petr? Etia
dñe tu scis: q; amo te. Nō est sic distinguedū
etiā dñe vt scz dixisset se dilgere plus alijs
Hoc enī nesciebat: sz abundāt etiā idiomate
hebreo. Tacēs q; qd ignorabat rndit qd scie-
bat. Vñ ita dñe amo te. et etiā tu scis q; amo
te. q. d. Teipm testem iuoco: q; amo te. Dicit
ei iesus. Pasce agnos meos. q. d. Exhibito
opis sit pbatio dilectionis. Cū qstisset idipm
scdo et idē respōdisset petrus. Iterū subdidit.
Pasce agnos. m. Post tertiam pō responsio
nē subdidit. pasce oues meas. q. d. Pasce do-
cendo. pasce opando: pasce moriendo. Tūc
dixit ei iesus Cum esses iunior cingebas te: et
ambulabas vbi volebas. Cū autē senuer? ex-
tendes manū tuas et alius te cingat: et ducet q;
tu nō vis: significans. q; crucifigeretur nolēs
fm sensū carnis. Et addidit. Sequere me. i.
sequeris me in genere mortis.

Opiniones de morte iobānis.
Capitulum. CXCVI.

Tūc cepit iesus
abire: et cepit petrus eū seq: putās
hoc sibi a dño mādatum. Seque-
bāt etiā eū iohēs. Conuersus petr? vidit illū
sequentē: et ait ad iesum. Dñe: hic autē qd sup-
ple patet. Postq; enī audierat se crucifigen-
dum voluit etiā fratris extitū cognoscere. Re-
spondit iesus. Sic eū volo manere donec ve-
niā. Putauerūt ergo discipuli iobānem non
moriturū: donec xps veniret ad iudiciū. Sz
nō erat magnū dare dilecto non mort: cū di-
solui et esse cū xpo meli? sit. Dicit q; dñs q; in
pace sentū finiret. Tū fuerūt q; dicerēt: sic eūz
adhuc viuere: q; cū in defollū sibi tumula-

post celebratā missā descendisset lux magna
p aliquor horas fulsit: et circūstātes q̄ aderāt
cecidērūt. Lūq; post lucem surgētes accessis-
sent ad tumulū ei⁹: vacuū inuenerūt: tñ terra
lenis scaturiebat i fūdo: sic in fontib; solet ha-
rena bullire: et adhuc qñq; eadem scaturigo
bullire ibi videt. Un̄ multi putauerūt eū vi-
nere sub terra: et anbelitū ei⁹ scaturigine fieri.
Alij aut̄ iam translatus ad celum putant. De
h̄mōi p̄o meli⁹ est p̄ie dubitare q̄ temere dif-
finire.

De apparitōe dñi i galilea vbi mādātū ē
discipulis vt docerēt gentes et baptizarent.
Caplm. CXC VII

Decim aut di

Discipuli abierūt i galileā ad montes
vbi p̄stituerat ill̄ iesus. Et vidētes
eū: adorauerūt. q̄daz aut̄ dubitauerūt. Et ex-
p̄brauit illis duriciā cordis eorū et ait. Data
ē mibi oīs ptās in celo et in terra. nunc appa-
ret oīpotentia mea. Vel ita. dixerat vobis: i
viam gētū ne abieritis. s; q; iudei abiecerūt
me. q̄si dederūt mibi ptātem mittendū vbiq;
terraz sub celo. Un̄ igit̄ subdidit. Ite i orbē
vniuersum: et p̄dicate euāgeliū oī creature. i.
homini p̄ q̄ facta est oīs creatura. Vel q̄ h; p̄-
cipationē cū oī creatura. Un̄ et hō micro-
cosmus. i. mīnor mū-
dus dicit. Et addidit. Docete oēs gētes. i.
oīa genera gentium
seruare que dixi vob
baptizātes eos i no-
mine patris et filij et
spūs sancti. In incho-
atione op̄ez nostro-
rum eandem pponi-
mus formā p̄borum
sed inuocando oran-
tes: vt ad honorē trī-
nitatis fiat opus qd̄

inchoamus: et vt trinitas nobis coopet. In
baptismo aut̄ dicit affirmando: et est. Baptizo
te i noīe patris et filij et spūs sancti. i. ministeriū
baptismi ago. sed auctoritas penes trinitatē
est. Qui crediderit et baptizatus fuerit: salu⁹
erit. qui nō crediderit cōdemnabit. Non aut̄
nec baptizatus fuerit. Sine baptismo enī sal-
uat̄ homo cū eum excludit articulus necessi-
tatis: nō p̄temp⁹ religionis. Un̄ qd̄ dictum

est. nisi quis renatus fuerit et c. sic intelligitur
Qui p̄tempserit renasci. Ordini verborū dñi
adherent heretici huius t̄pis dicentes. Non
oportere baptizari nisi credēt. et ideo non res-
cipiunt baptismū paruulorū. Sed nō intelli-
gunt t̄ps quo hoc dictum est. Primo enī qz
p̄dicabat adultis: baptizandi erāt adulti: qz
fides exigit̄ in baptismo. Postmodū puul-
lorū: ergo p̄ adultis pōt intelligi h̄ esse dictū.
Vel si pro omnibus sic expone Qui credide-
rit et bap. fue. hoc est

Generalis enī fuit i
p̄missa ecclia q̄ illi
q̄ exibat d̄ fote statim
p̄ alium credere. Si
loquebant̄ linguis.

gnā aut̄ eos qui cre-
diderint: hec sequent̄. In nomine meo demo-
nia eijcent: linguis loquentur nouis. serpen-
tes tollent et c. et hoc quoq; p̄ tempore dictū
est. Tunc enī signa fiebant p̄ infidelib; con-
uertendis. Quia ergo signa non sunt necessa-
ria: non modo fiunt sicut passim tunc fiebāt.
Nos enim cum arbuta plantamus tamdiu
infundimus aquam: quousq; in terra conua-
lescant.

De ascensione dñi. Ca. CXC VIII

De aut ascensio

nis venit ad eos in bierlm: et ait.
Sedete i ciuitate qusq; induamini
virtute ex alto. Cūq; comedisset cum eis
vñ intelligit̄ sextaz horā transisse: eduxit eos
foras in montem oliueti p̄sus bethanias. Et
elevant̄ manibus bñdixit eis. Et vidētib; ill̄
elevant̄ est i celū. et nubes lucida baiulabat
eū ministerio angelorū. Cūq; ita subtraher̄
ab oculis discipulorū: tñ adhuc intuebant̄ in
celū. p̄pterea duo angeli in forma viroz stete-
rūt iuxta illos: et dixerūt. Viri galilei qd̄ asp̄-
cit̄ i celū. q. d. Recedite nec expectet̄ iesum
vt modo redeat: tñ in fine temporū sic veniet
quēadmodū vidist̄

eum euntem in celū
baiulis sc; nubibus
descēdet in aera. Illi
autē regressi sunt in
bierlm: et expectabāt
p̄missum spūs sancti
atum. Quo accepto
t̄pibus suis p̄fecti p̄-
dicauerunt vbiq; do-

Hanc vltimā p̄ces-
sionem post iesum res-
p̄sentat ecclia domi-
nicis diebus egredie-
do de ecclia et redeun-
do ad eā: q̄si d̄ bierlm
exiēs. et rediens i bier-
usalem: et sequendo
crucem: vt illi crucifi-

mino coopante et ser-
monem cōfirmante
sequētib; signis. Et
nota differētiā Trā-
lat⁹ enoch ē subuect⁹
ē bellas ascendit ier-
sus p̄pta sui p̄tute.

rum. Et licz illi redie-
runt sine iesu: tñ nos re-
dimus cum cruce: qz
ipse dixit: vobiscū suz
vsq; ad cōsummatio-
nem seclī. Et nota qz
p̄missa ecclia ob-
seruauit dñem domi-
nicam vt et modo et etiam feriam q̄ntam i me-
moriam ascensionis. et tunc q̄nta feria fiebat
p̄cessio. Sed multiplicatis solēnitatibus sa-
crozū: sublata ē solēntas q̄nta ferie. et p̄cessio
trāsata est ad dñicaz. Unde dicit qz q̄nta feria
cognata sit dominice.

Sequuntur tituli capitulorū in historā Actuum apostolorum.

Quoties apparuit dñs discipulis infra qua-
draginta dies. Caplm. j.
Q apli fuerunt baptizati ca. ij.
Quid rñderit dñs indiscrete querētib; ca. iij.
De ortu et p̄cessu p̄dicatiōis ca. iij.
Quid fecerint abeunte dño ca. v.
Quib; ex causis angeli apparuerūt ca. vi.
In quo imitatur aplos ca. vii.
Ubi et cum quibus se collegerūt ca. viij.
De sermone petri. ca. ix.
De electione mathie. ca. x.
De missione spūs sancti ca. xi.
De miraculo linguaz ca. xij.
Q petrus conuicit mentientes auctoritate p̄-
phetarū. ca. xij.
De p̄digijs in celo sursum impletis ca. xij.
Exponit p̄ba dauid de christo ca. xij.
De impleta p̄pheta iobel ca. xij.
De paralitico curato a petro ca. xij.
Q sibi nihil ascribebāt sed oīa deo. ca. xij.
De inuidia saduceorū in aplos ca. xij.
Q cōstanter responderunt ad interrogata in
concilio ca. xij.
De mutua charitate inter aplos. ca. xij.
De morte ananie et saphire. ca. xij.
De signis que fiebant ab apostolis ca. xij.
De incarceratione aplos ca. xij.
Quo p̄ angelū de carcere sunt educti. ca. xij.
Quo obstupuerūt illis eductis ca. xij.
De responsione eorū ca. xij.
De silio gamalielis ca. xij.
Aliud exemplū de eodem ca. xij.
De causa murmuris int̄ christianos. ca. xij.

De cōmēdatione beati stephani ca. xij.
De sermone eiusdem ca. xij.
Prosecutio narrationis ca. xij.
Quo computent̄. cccc. xij. anni ca. xij.
Opinio bede de eodem ca. xij.
Redit stephanus ad ordinē historie ca. xij.
Cōmendat tabernaculum ne videat̄ damna-
re locum sanctum ca. xij.
Q lapidauerunt stephanū ca. xij.
De p̄ma p̄secutione sauli ca. xij.
De petitione simonis magi. ca. xij.
De eunuchō baptizato a philippo ca. xij.
De excecatione sauli. ca. xij.
Quo ananias ex mandato domini visitauit
saulum. ca. xij.
De inuidia iudeorū in paulum ca. xij.
De curatione enee ca. xij.
De conuersione cornelij ca. i.
De visione petri. ca. i.
Q petrus venit ad corneliū vocatus ca. i.
Q baptizauit corneliū et eos qui cum eo
erant. ca. i.
Quomodo redargutus est petrus a christis
antis. ca. i.
De p̄tinatione historie. ca. i.
De collecta facta paupib; ca. i.
De morte iacobi maioris ca. i.
Quis fuerit procurator substitutus mortuo
pilato. ca. i.
De p̄posito herodis agrippe ca. i.
De cā inuidie tyberij et herodis agrippe. ca. i.
In quo herodes offendit tyberij ca. i.
Quomodo liberatus est herodes i morte ty-
berij. ca. i.
Q saulus mandauit statuam suam erigi in
templo. ca. i.
De morte satij impatoris. ca. i.
De eodem ca. i.
Quomodo occiso iacobo voluit apprehen-
dere petrum ca. i.
Quomodo liberatus est petrus d̄ manu he-
rodis. ca. i.
De morte herodis ca. i.
De agrippe ca. i.
Reditus historie ad ordinē suum ca. i.
Q paulus et barnabas cōuerterūt sergium p̄-
consulem. ca. i.
De discessu iohannis ab eis ca. i.
De predicatione pauli et barnabe in sina-
goga. ca. i.
Adhuc de eodem. ca. i.

Quare transferunt ad gentes. ca. lxxv.
De recepta predicatione a gentibus. ca. lxxvi.
De persecutione quam passi sunt. ca. lxxvii.
De questione circumscriptionis determinata. ca. lxxviii.
De sermone iacobi fratris domini. ca. lxxix.
De epistola missa pueris ex gentibus. ca. lxxx.
Quomodo consolati sunt conuersos ex gentibus. ca. lxxxi.
Determinat quando sederit antiochie quando rome. ca. lxxxii.
De causa dissensionis inter Paulum et Barnabam. ca. lxxxiii.
Exprohibiti sunt apostoli ne trent quo uolent. ca. lxxxiiii.
De visione quam apparuit paulo nocte. ca. lxxxv.
Ex recepti se a muliere purpuraria. ca. lxxxvi.
De spiritu phibonico a puella electo. ca. lxxxvii.
De tremotu unde aperta sunt ostia carcerum. ca. lxxxviii.
Quo a magistratibus sunt dimissi. ca. lxxxix.
Ex inuidia iudeorum iason accusatus est. ca. xc.
Quid paulus arthenis fecerit. ca. xci.
De ara ignoti dei. ca. xcii.
Ex philosophi arthenienses disceptant de ueritate patri. ca. xciii.
De dionysio areopagita. ca. xciiii.
Ex iudei concitauerunt gallionem in paulum. ca. xcvi.
Ex disputabat paulus ephesi contra iudeos. ca. xcvi.
Quo baptizati sunt qui baptisma iohannis acceperant. ca. xcvi.
De potestate nominis iesu. ca. xcvi.
De tumultu excitato per demetrium. ca. xcix.
De mortuo resuscitato a paulo. ca. c.
De hoc quod agabo paulo predixit. ca. ci.
De eo quod obrulit de consilio secundum legem. ca. cii.
Exligatus est paulus a preside ad clamores iudeorum. ca. ciii.
De egyptio qui populum seduxerat. ca. ciii.
Ex cognitus a populo promissus est loci presidens. ca. cv.
Ex paulus ciuem romanum se fecit. ca. cv.
De scismate orto inter iudeos ex industria pauli. ca. cvii.
Ex dominus confortauit paulum. ca. cviii.
Quo iuratum est in morte pauli. ca. cx.
Ex ante presidem contra tertullium oratorem contendit. ca. cx.
Ex felix uoluit pecuniam extorquere a paulo. ca. cx.
De seditione inter iudeos et gentes. ca. cxii.
De appellatione pauli. ca. cxii.

De his quod rogabat agrippa festum. ca. cxliii.
Quomodo perorauit paulus coram festo et agrippa. ca. cxv.
Ex paulus missus est romam. ca. cxvi.
Ex incidenter narrat de sacerdotibus iudeorum. ca. cxvii.
De tempestate in mari quam praedixit paulus. ca. cxviii.
Ex constitutos in periculo paulus confortauit. ca. cxix.
De constantia pauli. ca. cxix.
Ex paulus creditus est esse deus. ca. cxix.
De uerbo pauli ad centuriones. ca. cxix.
Ex sanauit principis praefectum et alios. ca. cxix.
Ex receptus est a fratribus christianis. ca. cxix.
Quo tempore libere predicauit. ca. cxix.
Quo neronis imperij anno passus fuerit. ca. cxix.
In quibus locis puniti fuerint petrus et paulus. ca. cxix.
Historie actuum apostolorum. Caplin. I.
Quotiens apparuerit dominus discipulis in synagoga. ca. cxix.

Anno nono decimo imperij tiberij caesaris adhuc procuratore iudee pilato: preside sive ut tellio: mortuus est dominus et resurrexit. Resurgens autem ueritate resurrectionis multis comprobauit argumentis: multa in corpore proprio ostendens propter naturam corporis immortalis ut sic ueritatem resurrectionis astrueret: et ab apostolis et eorum posteris omnem omnino causam hesitationis amoueret. Comedit enim et bibit cum eis cum corpore spirituale ciborum alimentum minime indigeat. In corpore proprio cicatrices ostendit: cum a natura corporis immortalis penitus aliena sit omnis deformitas cicatricum. Preter hec argumenta lucas scribens historiam actuum apostolorum ponit alia. Fuit enim argumentum uere resurrectionis quod per dies xl. apparuit eis loquens de regno dei. Non est autem intelligendum: quod singulorum xl. dierum tempore apparuit apostolis. sed infra numerum tot dierum decies apparuit eis: ut ex euangelica historia colligit. Ipsa namque die resurrectionis quandoque es apparuisse legitur. Primo marie magdalenae. Secundo mulieribus redeuntibus de monumento: quando tenuerunt pedes eius et adorauerunt eum. Tertio petro: sed non expresse habet de euangelio. Quarto duobus euntibus in emaus. Quinto apparuit. et apostolus absente thoma. Sexto post dies octo apparuit eisdem praesente

thoma. Septimo septem discipulis apparuit in piscatione ad mare tiberiadis. Octauo in monte thabor quando uenerant in galileam: et ita ante diem ascensionis apparuit octies. Ipsa uero die ascensionis bis apparuit: semel. et apostolis comedentibus in cenaculo. Omnes quidem tam apostoli quam alij discipuli necnon et mulieres habitabant in illa parte hierusalem quae dicebatur mellos: scilicet in monte sion: ubi dauid construxerat sibi palatium: et ibi erat cenaculum illud grande stratum: in quo praecipit dominus sibi parare pascha. Et in cenaculo illo tunc habitabat. et apostoli. Ceteri autem discipuli et mulieres habitabant circum quaque per diuersa hospititia.

Ex apostoli fuerunt baptizati. Ca. II.
Et dum comederent undecim in cenaculo apparuit eis dominus: et exprobrauit incredulitatem eorum et duriciam cordis: et comedit cum eis. Et conuersus praecipit eis ab hierosolymis ne discederent. sed expectarent promissionem patris. id est ab ipso promissam: uel a patre per ipsum et patris auctoritate complendam dicens. Iohannes baptizauit aqua. Vos autem baptizabimini spiritu sancto: non post multos hos dies. Ac si diceret Spiritus sanctus super uos descendens uos purificabit et roborabit. De baptismo autem apostolorum solent dubitari. Sed super hunc locum dicitur Beda et Augustinus quod fuerit baptizati. At enim beda. Baptizabimini quod est in spiritu sancto: non ad illud tempus respicit: quod apostoli et ceteri fideles illius temporis baptizati sunt aqua in remissionem peccatorum: gratia spiritus sancti a domino praecipitur. sed ad illud quo domino mittente spiritus sanctus plenus acceperunt. Iohannes uero non dicitur baptizati: non dico aqua sed spiritus sancto: quod intelligimus baptizatos baptismum iohannis. Uel quod credibile est baptismum christi. Conueniens enim erat eos esse baptizatos qui baptizabant alios. De eodem augustinus. Scriptum est quoniam baptizatus est paulus: quod ab anania baptizatus est. Sed scriptum non est quod baptizati fuerint alij apostoli. Sed debemus intelligere baptizatos esse propter illam dominicam sententiam. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest intrare in regnum dei. Sic aperte uoluit beda et augustinus quod baptizati fuerint baptismum christi et de quibusdam satis uidetur quod baptismum iohannis fuerint baptizati: ut de andrea philippo et petro. de quibus constat quod fuerint eius discipuli. Hoc dicto praecipit eis ut egredierentur de ciuitate

et: et statim euangelizant ab oculis eorum.
Quid respondit dominus indifferente quodlibet.
Capitulum. III.

Ecce noua apparitio. Et statim post comestione et apostoli et alij discipuli et mulieres de ciuitate unanimiter egressi: intra praecipuum domini uenerunt in montem oliueti: et statim dominus apparuit eis. Quo autem praecipit eis ut egredierentur de ciuitate: et euangelizant ab oculis eorum: et quod egressi de ciuitate uenerunt in montem oliueti: et ibi dominus apparuerit eis: in historia subteritur: quod beatus est. Tunc quando uenerat ceperunt eum interrogare dicentes. Domine si in tempore hoc restitues regnum israel: qualem quatuor ad quidam impios et carnaliter sapientes: qui uidentes alienigenam regnare: et iudeos esse sub praeside: querebant de restitutione regni israel temporalis: putantes tunc a domino restituentum sicut et duo discipuli dicentes. Nos sperabamus quod ipse esset redemptor israel. Alij magis instructi sciens illam restitutionem non nisi finaliter futuram scilicet circa tempora iudicij: querebant de restitutione regni israel spiritualis scilicet de dilatazione ecclesie. Ac si diceret. Nunquid in hoc tempore facies quod promissum est ecclesie. Dominus autem non certificauit eos super hoc. Ex quodam tamen sermone in responsione eius posito: si scilicet essent possent intelligere restitutionem illam multis temporibus differendam. Non est inquit uestrum nosse tempora uel momenta quae pater posuit in sua potestate. in numerum temporum et momentorum usque ad finem seculi quae tamen patris patet scientie. Ac si diceret. Nihil ad uos querere de secretis hominum: nec ad ea percipienda estis idonei. Sed de his quae ad uos spectant estote solliciti: quod uos reuera accipietis prout superuenientis spiritus sancti: cuius prout roborati eritis mihi testes resurrectionis mee. primo in hierosolymis. secundo in iudea. postea in samaria: tandem usque ad ultimum terrae. Ac si tacite diceret. Annus regni illius restitutionem non solum hierosolymam sed et omnes iudee fines et samariae mundi etiam terminos per circuitum fama euangelij percurrat.

De ortu et processu predicationis.
Capitulum. III.

Primo siquidem predicatum est euangelium in hierosolymis: sed propter lapidationem stephani et mortem iacobi gladio occisi: egressi sunt de hierosolymis praedicantes in finibus iudee: postea transierunt ad sama

ritanos et inde processerunt per universum orbem. Et cum per dixerit: in alium euangelista eleuatis manibus benedixit eis. Et post benedictionem illam videtur illis eleuatus. Et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Quod si quidam in globo baine nubis ascendit. Non tamen ideo quod ad ascendendum egeret ministerio nubis. sed ut per ostenderetur: quod ois creatura parata est obsequi suo creatori.

Quid fecerint abeunte domino. Ca. V.

De loco ascensio

Domini dicit suspensus episcopus hierosolymitanus. quod ibi cum postea edificata esset ecclesia: locus ille in quo insisterent vestigia christi ascendentes: nunquam potuit sterni paupere. imo resisteret marmora in ora collo cantium: calcanti etiam pulueris a domo: hoc dicit esse documentum. quod vestigia impressa cernuntur. et eandem adhuc speciem velut pressis vestigiis terra custodit. Cum iam dominus raptus esset a conspectu eorum. adhuc tamen suspensus vultibus stabant aspicientes in celum: cum potius reuerterentur in hierusalem debuissent. quod dictum erat eis: sedete in ciuitate quoadusque induamini statura ex alto. Et ne disitis ibi morarentur: missi sunt angelus instructores eos. Unde sequitur. Tunc intuerentur in celum eundem illum. illo abeunte ut accusati ponantur per ablatus absoluti: per quo ponitur genitum in greco. Vel cum prius intuerentur eundem illum et adhuc intuerentur in celum ecce duo viri. id est duo angeli in forma virili: assisterunt iuxta illos in vestibus albis qui et dixerunt.

Quibus ex causis angeli apparuerunt.

Capitulum. VI.

Tri galilei quid

statis aspicientes in celum: quasi obliti quid facere debeatis. Hic iesus qui assumptus est a vobis in celum. id est in eadem carnis substantia: in qua assumptus est a vobis in celum: sic veniet quemadmodum vidistis eum eundem in celum. id est sicut batulis nubibus vidistis eum ascendente in celum. sic batulis nubibus videbitis eum in aere ad iudicium venientem. Duplex de causa habet duo angeli apparuerunt. scilicet ut mestos de absentia domini confortarent et ut cum vere ascendisse in celum demonstraret. scilicet in regione angelorum. Non sicut helias qui raptus in igneo curru ascendit usque ad sublimarem regionem. nec eam transiit sed tamen transiit in paradisu terrestri: quod adeo eminet ut pertingat ad sublimarem regionem: nec

tamen transcendit. Tunc reuersi sunt hierosolymam a monte qui vocatur oliueti. propter copiam oliuorum: sabbatum habens iter. id est itinere sabbati distans a hierusalem sex spacio miliarum. quod non ampliori spacio licebat iudeis in sabbato ingredi de ciuitate vel villa in qua erant. sed per mille passus poterant circa deambulare. Verum editio habet a monte trium luminum. Sic autem dicitur de monte oliueti. quod de nocte ex parte occidentis illuminabatur igne templi. quod erat ignis in ignis in altari: mane ex parte orientis primo excipiebat radios solis antequam illustraret ciuitatem. Habebat etiam copiam olei quod est fomentum luminis.

In quo imitatur apostolos. Ca. VII.

Quinque regressi

essent in hierusalem omnes unanimiter: apostolos usque ad eorum hospitium conduxerunt. deinde ad propria redierunt. Hac processio non discipulorum qui unanimiter de ciuitate sunt egressi. et post unanimiter regressi representat ecclesia singulis dominicis diebus processione faciens. Unde sicut illi egressi sunt precedente crucifixio ita et nos de ecclesia egredimur crucem proferendo. Et si non redierit cum eis crucifixus. nos tamen redeuntes crucem reportamus. Quia si non redierit cum eis presentia corporali: rediit tamen cum eis presentia spirituali: iuxta quod dicit. Vobiscum sum usque ad consummationem seculi. In eo ergo quod egredimur crucem dominum proferendo representamus: quod illi egressi sunt preueniente crucifixio. In eo quod crucem dominum reportamus cum non redierit cum eis presentia corporali: representamus quod ait. Vobiscum sum usque ad consummationem seculi. In primitia autem ecclesia hominibus representatio fiebat in ecclesia contra feras: que tunc temporis eque solennis erat sicut prima. Quinta pro generatione ascensionis. Prima per reuerentia resurrectionis. Unde in vulgare puerbum versum est: ut dominice die dicatur cognata dies iouis. quod antiquitus fuit eque solennis. Sed quod superueniunt festa sanctorum et celebrare tot festa erat quasi onerosum: ut in die dominica fieret processio deinceps est institutum.

Abi et cum quibus se collegerunt. Ca. VIII.

Quinc ascenderunt

apostoli in cenaculum ubi manebant. scilicet petrus et iacobus. iohannes et andreas et alii. Et mutatur hic series cathalogi. Solent enim apostoli in cathalogo in hunc modum combinari. Petrus et andreas.

Jacobi et iohannes. Forte et alibi ita combinantur per carnis affinitatem. Hic autem per meritum partitatem: quod intellexit lucas in spiritu pares esse in merito petrum et iohannes: quod forte per ceteris dilexerunt. Unde et per alios simul ad monumentum cucurrerunt. Et erant omnes unanimiter pleuerantes in oratione cum mulieribus et maria matre iesu que a mulieribus distinguitur: quod non potest proprie dici mulier quasi mollis. id est mollicie passiva. Interdum tamen mulier per se non per corruptionem ponitur ibi. Quid mihi et tibi est mulier. Et fratribus eius: quod de illis debet intelligi. de quibus ante passionem dictum est. Neque enim fratres eius credebant in eum nunc autem credebant. Nota quod dictum est: presentes in oratione: et non est additum de iesu nio. Quidam tamen a festo ascensionis usque ad penthecosten ieiunant exemplo apostolorum: quos alunt in spacio illo ieiunasse: quia in euangelio dictum est. Venient dies in quibus auferet sponsus ab eis: et tunc ieiunabunt et potuit ita esse: hic tamen non habet.

De sermone petri. Ca. IX.

In diebus illis

id est in illo medietullio temporis inter ascensionem et spiritus sancti missio nem exurgens petrus in medio fratrum dixit. Constat enim in spacio illo factam esse mathie electionem: si non sit determinatus quod die: unde quasi indiffinitum dictum est in diebus illis. Et inde quasi ex forma scripti assumpsit ecclesia formam legendi. Unde quod in actibus apostolorum frequenter inuenimus in diebus illis. ideo cum leguntur in ecclesia ista periculose epistolarum permittitur. In diebus illis. Et quia in euangelio sepe legitur in illo tempore ideo cum singulis diebus leguntur in ecclesia periculose euangeliorum permittitur: in illo tempore. Viri fratres oportet impleri scripturam quam predicat spiritus sanctus per os dauid de iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderunt iesum: qui duxit eum hortem et regis ministros ad ortum in quo orabat dominum. Vel quod osculo dedit. predicationis in dictum. et ita prout eis ducatur: qui connumeratus est in nobis. id est sortitus est sorte ministerij huius scilicet et apostolorum qui quasi sorte ut dominica electione obtinuit apostolatum. Et eleganter dictum est connumeratus quia numero non merito inter apostolos computatur. Vel respicit ad hoc quod dixerat: qui fuit dux eorum qui comprehenderunt iesum et sortitus est sorte ministerij huius scilicet dux

catus. id est habuit hunc ducatum. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis. Quod quidam mystice exponunt. id est per accepto precio predicationis possedit infernum: qui dicitur terra morientium: sicut paradysus terra viuentium. Alii dicunt iudam ibi sepultum. et ita possedisse. sed non est authenticum. Dictum est ergo possedit. id est possideri fecit. quod de possessione eius propria emptus est et ab alijs possessus: et suspensus crepuit medius: et diffusa sunt viscera eius: sed non per os eius ut sic parceret oculi quo saluatore osculatus fuerat. Non enim tam viliter debuit indignari: quod tam gloriosum scilicet os christi contingerat. Dignus enim erat ut viscera que predicationem conceperant rupta cauderent: guttur quoque quod vox predicationis exierat laqueo artaret. Sepe enim modum pene exprimit modus culpe. Unde abscondit homini caput corporis: quod ipse sibi abscondit caput mentis id est rationis: sicut et iudas mortuus est in aere tanquam aereis potestatibus sociatus. Congruum enim erat ut separaretur ab angelorum et hominum regione qui offensus fuerat vtriusque. Et ita modus et locus pene congruit culpe.

De electione mathie. Ca. X.

Et notum factum

est hoc omnibus habitantibus hierusalem ut appellaretur ager ille lingua eorum acheldemach. Quod est dictum eorum. dicunt quidam hec non fuisse verba petri cum iudeis esset: et ad iudeos loqueretur. sed luce qui grece scripsit: et in hebreo nomen agri expressit. Alii dicunt quod latinum interpretis habet addidit. sed melius a petro dictum accipitur: et continuatur ei quod dixerat. Notum factum est omnibus habitantibus hierusalem ita ut appellaretur ager ille acheldemach lingua eorum. id est hierosolymitarum. quod cum petrus galileus esset et eadem esset lingua galileorum et hierosolymitarum: tamen diuersa erant lingue idiomata. Unde petro dictum est. vere galileus es: nam et loquela tua manifestum te facit. id est idioma lingue galileorum. Scriptum est enim in libro psalmodum: non est dictum in libris. Unde insultat Augustinus Hieronymo. librum psalmodum per quinque volumina distinguere. Tunc enim dicit debuit in quarto libro psalmodum. Fiat habitatio eorum deserta. et non sit qui habitet in ea: de suis scilicet et episcopatus eius accipiat alter. id est alius: quia de multis discipulis. id est. lxxij. electus est mathias eius substitutus est. Unde ideo dictum est: quod mathias fuit longe alter ab eo: quod vir sanctus: iudas vero nequa: vel alter

duos quos sortes misse sunt. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tpe quo intrauit et exiit dominus iesus: incipies a baptisinate iohannis usque in die qui assumptus est a nobis: teste resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis. q. d. Quia mortuus est iudas. et sic prophetatum est: quod episcopatum eius accipiet alter. ergo oportet ut aliquem ei substituat? qui testetur nobiscum resurrectione eius: quia dictum est nobis. Eritis mihi testes in iherusalem resurrectionis mee scilicet et in omni iudea et samaria: et usque ad ultimum terre. Et quia testis non nisi de his que vidit vel audiuit debet testimonium ferre: eligendus est de his viris qui a baptismo iohannis postquam cepit iesus facere et docere usque in diem ascensionis nobiscum fuerunt: et domini miracula viderunt et doctrinam audierunt. Et nota quod dictum est ex his viris non de sexu infirmiori et ad hoc minus idoneo. Et statuerunt illos duos alios preferentes ioseph qui vocabatur barabas qui cognominatus est iustus: et mathiam: de cuius laude subicitur: quia sufficit ei per laudem quod apostolum eligatur. Ioseph vero commendatur: ne tanquam indignus respici videretur. Et habemus hic plane in glosa. quia iste ioseph qui vocabatur barabas fuit barnabas: qui postea cum paulo in apostolatum electus est. Sed non est huic opinioni adherendum: quia ex sequentibus evidens fiet hoc non constare. Iste namque ioseph fuit frater trium apostolorum filiorum alphet: nec fuit apostolus. Et orantes dixerunt. Tu domine qui nosti corda omnium ostende quem elegeris ex his duobus accipere locum ministerii huius et apostolatus. de quo privilegatus est iudas ut abiret in locum suum. Et dederunt eis sortes. Et cecidit sortis super mathiam et annumeratus est cum. ij. Non est modo videndum sortibus ut tradit Hieronymus pro hac auctoritate: quia privilegia paucorum non faciunt legem communem. Non dum tamen missus est spiritus sanctus necdum figure legales penitus cessauerant. Ideo adhuc posite sunt sortes sicut in veteri testamento sepe factum legitur. Nam saul sorte electus est: ionathas et armiger eius sortes iecerunt. David quoque sortes iecit quando christi sumus sacerdotes elegit. Si quis tamen compellit uti sortibus apostolos imitetur premissa scilicet oratio ad dominum. Facta est ergo electio mathie inter ascensionem et spiritus sancti missionem: sed qua die incertum est.

De missione spiritus sancti. Ca. XII.
Ecum compleretur dies penthecostes: erat omnes discipuli pariter in eodem loco in quo facta est electio mathie. Sed videtur per ram dictum cum compleretur: cum hec fuit prima. vij. dierum quibus preelabatur festum penthecostes. Tria enim erant festa que. vij. diebus preelabantur scilicet pascha: penthecoste: et scenophegia. Videtur ergo potius dicendum fuisse cum inciperent dies penthecostes. Sed penthecostes equivoce est ad quinquagenam. et ad eam solennitatem septem diebus preelatum. Penthecon enim interpretatur quinquaginta: inde penthecoste quod quinquagenam significat. et est grecum vocabulum penthecoste sicut pasche et scenophegia. Sed de hoc nomine pasche questio est. Habent enim hebrei multa greca vocabula: quia sepe per multas captivitates particulares dispersi sunt: et fuerunt inter grecos a quibus multa vocabula retulerunt. Est ergo sensus. Et cum compleretur dies penthecostes. id est quinquagene. illa enim dies erat quinquagesima a resurrectione: et cum inchoaret dies penthecostes. id est solennitatis septem diebus preelate: erant omnes discipuli in cenaculo. Et dum essent pariter in eodem loco factus est repente de celo. id est de aere sonus. quod fragor quidam insonuit in aere tanquam advenientis spiritus. id est soni vehementis: ut sit tanquam nota similitudo. ac si diceret. Venit spiritus sanctus in similitudine venti vehementis vel tanquam spiritus sanctus vehementis. Et erit tanquam expressio veritatis: quod vere spiritus sanctus deus vehementis: quasi vehemens a mente. id est a mentis affectibus alienans. Ut iuxta quod ait ille clarevallensis abbas bernardus. Merito deus vehementis quasi ve adimens. id est eterna donacione. Potest ergo et ad sonum et ad spiritus sancti referri quod dictum est: tanquam aduentus spiritus: quod spiritus equivoce est ad utrumque: sicut ruha in hebreo pneuma in greco. Et replevit sonus ille vel spiritus sanctus totam domum ubi erant sedentes. id est viros et mulieres in domo sedentes impletus quod dictum erat eis. Sedete in civitate quousque induamini virtute ex alto. Et apparuerunt illis dispartite lingue tanquam ignis. id est lingue in modum linguarum insidentes capitibus singulorum. Ipsa autem spes creature in qua spiritus sanctus descendit visibiliter ad quem visum tunc descenderit in apostolos expressit species ignis

ostendens spiritus sanctum tunc datum eis ad robur species linguarum ad scientiam. Lingua enim scientiam explicat: ignis testam roborat. Datus est etiam spiritus sanctus apostolis ante passionem: quoniam missi sunt ad predicandum: et dictum est eis. Egros sanate. demones eiicite. mortuos suscite. Post resurrectionem etiam datus est eis ad alium usum quam insufflavit et dixit eis. Accipite spiritus sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur eis: et quorum retinueritis retenta sunt. Ubi forte claves quas dederat petro: dedit et alijs. Et repleti sunt omnes spiritus sancto: et ceperunt loqui varijs linguis: prout spiritus sanctus dabit eloqui illis qui dividens singulis prout vult. ubi vult. quando vult. quantum vult. quomodo vult. quibus vult spirat. Inde est quod apostoli vel una tamen lingua scilicet hebreo loquebantur ita quod ab omnibus intelligebatur. Vel quod verius est linguis omnibus loquebantur: quibus inspiraverat spiritus sanctus omnium linguarum notitiam iuxta quod in sapientia legis. Spiritus domini replevit orbem terrarum. et hoc quod continet omnia. id est homo convenientiam habens cum omni creatura vel propter quem facta est omnis creatura: scientiam habet vocis. id est linguarum: ac si diceret. Spiritus domini replevit orbem terrarum: et dedit discipulis scientiam linguarum.

De miraculo linguarum. Ca. XII.
Erant autem in iherusalem iudei viri religiosi: et iudea habitantes: et propter illos alij multi supponentes fere ex omni natione que sub celo est: quia multis captivitatibus dispersi fuerant iudei: precipue sub antiocho epiphane: qui captivitas fuerat vicinior huic facto: et modo ad diem festum omnes conuenerant. Audito ergo fragore qui insonuerat in aere conuenerunt omnes ad discipulos: et mirati sunt quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Et merito dictum est singulariter: lingua sua: quia non sciebant solum linguas: sed etiam linguarum idiomata. Alij autem irridebant eos dicentes. Multo pleni sunt. id est vehementer ebrii: quia vehementior est ebrietas de multo quam de vino defecato.

Petrus conuicit mentientes auctoritate prophetarum.

Capitulum. XIII.

Nunc surrexit per triduum. et ostendens eos non esse ebrios sed spiritu sancto repletos dicens. Non sunt ebrii hi cum sit hora diei tertia. q. d. Non dum est tempus comedendi nec solent inebriari ieiunij. Et quia sciebat legem: et scientibus legem loquebatur: ostendit prophetatum esse a iohel spiritus sancti aduentum. Et cum non inducat prophetiam iohelis: nisi ut ostendat prophetatum esse aduentum spiritus sancti: incidenter annectit diei iudicij: quia predictum iohel iudicij signa quedam iam impleta: quedam adhuc implenda. Erit in novissimis diebus dicit dominus effundam de spiritu meo super omnem carnem. id est super utrumque sexum: non super omnem hominem et prophetabunt filij vestri: ut agabus et simon niger: et filie vestre ut filie philippi: et iuvenes vestri visiones videbunt: ut paulus rapit usque ad tertium celum: et senes vestri somnia somnabunt ut petrus de quo legitur. Estimabat autem se visum videre: buccis de aduentu spiritus sancti.

De prodigijs in celo sursum impletis. Capitulum. XIII.

Et dabo prodigia in celo sursum. Quod impletum est cum ad indicium dominice natiuitatis nona stella in aere apparuit. Et secundo in aere in passione: quoniam sol obscuratus est. et signa in terra deorsum. Quod impletum est cum christo spiritum emittente terra contremuit et petre scisse sunt: et monimenta aperta sunt. Sanguine dominici vulneris vel sudoris: quoniam factus est sudor eius sicut gutte sanguinis quod propter naturam fuit: et ita signum fuit. sic et sanguis de latere domini mortui perfluens propter naturam signum fuit. Et igne spiritus sancti vehementis supponentis: et vaporem fumi. id est feruorem compunctionis de spiritus sancti ardore tanquam fumus de igne precedentis sol conuerteret in tenebras et luna in sanguinem. In passione sol in tenebras versus est. Sed cum tunc plenilunium esset: utrumque tunc luna in sanguinem versa sit: hominibus innotescere non potuit cum esset sub terra: et visibus humanis obsecu terre subtracta. De altero itaque istorum constaret: quod iam impletum est. Forte adhuc reliquum est implendum. Et hec omnia fient antequam veniat dies domini magni spacio: quod nos ei non succedet opere: quod in eo totus mundus examiniabitur claritate: quod sol fulgebit septupliciter.

Exponit verba David de christo.
Capitulum. XV.

Uri israelite quibz
liter locuti sunt pphete audite pba
hec. intelligite ia ppter eē q ppha
uit iohel de spū sancti missione: quia missus
est spū sanctus ab eo quē vos interemistis q
alto consilio paterne dispensationis tradit est
in man^u vestras: quē deus suscitavit solutis
doloribz inferni: vel quātū ad ipm quē dolo
res penaz inferi non leserūt. vel quātū ad ali
os q p euz ab inferni doloribus absoluti sūt
qō palā est ex greco vbi dī. Soluens p ipm
dolores mortis. Quāte a deo suscitatur sit p
bat pphetiam dauid. Et ponit plures filius
ps. Sed ad hoc pbandum sufficit ille solus
Nō dereliques animā meā in inferno: nec
dabis sanctū tuū videre corruptionē. Sūt
enī verba christi ad patres. q. d. Non paties
ris o pater animā meā ad inferos descenden
tem ibi detineri nec corp^u meū sanctificatum
corruptū vel incinerari. Postea de dauid non
esse hoc intelligēduz ostēdit: arguens iudeos
de dauid pperam interpretantes dicens. Viri
fratres liceat audire dicere vobis de patri
archa dauid: quonā defunct^u est et sepult^u est
apud nos et corpus eius incineratū. et adhuc
cineres ei^u apud nos sunt. Unde patz nō de
se illud dixisse. Nō dabis sanctum tuū vide
re corruptionē. Sed pphetauit de resurrecti
one christi q neqz derelict^u est in inferno: nec
caro ei^u vidit corruptionē. Quē suscitavit de
us cui^u nos testes sum^u q ad dexteraz patris
sedes: misit i nos spū sanctū q operat i no
bis q videtis. Quāte exaltat^u sit ad dextram
dei patris iterū pbat auctoritate dauid pphete
dicentis. Dixit domin^u domino meo sede
a dextris meis. Quō de dauid vel alio homie
nō potest itelligi. Certissime ergo scitote hūc
iesum ita esse exaltatum et spū sanctū misit
se quē vos crucifixistis.

De impleta pphetia iohel. Ca. XVI.

Is auditis cō
puncti sūt corde: et ita impleta est p
phetia iohelis: qz post ignem spū
sancti secut^u est vapor cōpunctionis. Et disce
runt ad petrum et ad reliquos aplos. Quid
faciemus viri fratres. Ad quos petr^u. Peni
tentiam agite: et baptizet vnusquisqz vestrus

in nomie iesu christi: in remissione peccatorū
et accipietis donū spū sancti: vt loquamini
varijs linguis sicut et nos. Et hoc erat signū
familiarē in pmatina ecclia: quia fere omnes
ascēdentes de ianacro loquebant^u omnibus
linguis. Et nota q ait petr^u. Baptizet vnus
quisqz vestrū in nomie iesu christi. Formam
nāqz traditam a dño qua exprimitur trinitas
diu in pmatina ecclia subtraherunt apostoli
vtentes hac forma verborū: baptizo te in no
mie iesu christi. vt ita dilatarent nomen xpi
Alijs verbis pluribus exhortatus ē eos pe
trus. Et q receperūt fimonem eius baptizati
sūt. Et apposite sunt numero fidelīū in die il
la scz ipa die penthecostes anime creuerūt tria
milia. Et erat pseruantes in doctrina aploz:
et in cōmuntione fractionis panis et eucharis
tie. qz in primitiua ecclia crebro vnānīter
pveniebāt ad pcpiedā eucharistia: vel in cō
muntione fractionis panis quotidiā: q sin
gulis quotīdie ab aplis frāgebāt: nihil enim
habebāt ppiū. S3 et pda vendiderant: et po
suerūt pcia ante pedes aploz: q singulis die
bus mane ascēdebāt in templū ad orationē
S3 postea redeuntē singulis distribuebāt
panem. put cuiqz opus erat.

De paralitico curato a petro. Ca. XVII.

Quāte autē qua
dam die ascēderēt petrus et iohā
nes in templū ad horaz orationis
nonam. Erat qdaz claudus a natiuitate qui
in glosa paralit^u dicit. iuxta portam templi
que dicit speciosa a speciali quodaz ornamē
to qō apposuit ei alexander hircan^u. Ibi dēz
etiam posuit herodes aquilā auream: et erat
porta atrij virozū mudoz. Iste claudus q
ridie portabat in grabbato suo ad portā illaz
vt peteret elemosinā ab ingreditentibz in tem
plū. Et rogabat petrū et iohannē vt elemosy
nam acciperet ab eis cū ascēdisent in tēplū ad
horā orationis nonā. Fuit enī puetudo he
breozū tribz horis orare. Vñ daniel dato edī
cto regis: qualibet de his tribz horis orabat
ascēdes fenestrā cubiculi sui. Et hec cōsuetu
do pfirmata est ab ecclesia que eisdem horis
orat scz tertia sexta nona. qz dñs hora tertia
flagellat^u ē: sexta crucem ascēdit: nona aiām
posuit. Intuentes petrus et iohānes claudū
dixerūt. Respice in nos. Ac si dicerēt. Atten
de paupertatem nostrā: nō habemus qō por

gamus tibi. At ille intuebat^u in eos: sperās se
aliquid accepturū ab eis. Ad quem petr^u. Ar
gentum et aurū non est mihi. Non enim erat
iūū qō reseruabat i vsus pauperū q relique
rāt patrimoniā sua pūcientes ad pedes apo
stolorū. Quō autē habeo s tibi do. In nomie
iesu christi nazareni surge et ambula in pace.
Et apprehensa manu ei^u dextera eleuauit eū
et pūcitus solidate sunt bases eius et plante.
Et stetit et ambulabat et introiuit cū illis i tē
plum ambulās et exiliēs. Quō additū est a lu
ca vt ostēderet illud impletum. Salter sicut
ceru^u claudus. Et vidit ois plūs claudū am
bulantē et laudantē deū. Et impleti sūt stupo
re et extasi in eo qō pgerat illi: sciētes q a na
tiuitate claudus fuerat. Et cū viderēt petrū
et iohannē cucurrerūt ad eos ad porticū q ap
pellat salomonis. i. ea pte i q stabat salomō
dū oraret. Et vidēs petr^u populū admirantē
sup hoc miraculo locutus est ad eos.

Exhibiuit mīl ascribent: sed omnia deo.

Capitulum. XVIII.

Uri israelite qd ad
miras
mini: aut quid intuemini nos: qst
virtute nostra hoc fecerimus mira
culum. q. d. Non virtute nostra hoc fecimus
sed deus abraam. deus isaac. deus iacob. de
parrū nostroz glorificauit filiū suū iesū: quē
vos qdem tradidistis et negastis. ante faciem
pilati iudicante illo dimitti: et vos potius iu
dicastis barrabā dimittendū. Nomen eius.
id est nominis eius inuocatio: et fides habi
ta de eo: dedit isti integram sanitatē in cōspe
ctu omniū vestrū. Et nūc fratres scio: qz per
ignorantiā fecistis sicut et pncipes vestri. S3
quia sic pdictum erat ab omnibus pphetis:
oportebat impleri. Penitemini ergo et pite
mini vt euz venerint tēpora refrigerij a facie
domini scz tēp^u incarnationis: qō reuera fuit
tempus refrigerij: vt discretio vnīuersalis iu
dicij et redemptio iustozū: delectant^u peccata ve
stra. Tunc enī plene delebunt^u peccata: cū vir
tute resurrectionis mors destruet^u nouissima
et cum miserit eum qui pdicatus est vobis iesu
sum christum quē oportet celū suscipere. id est
ad dextrā patris sedere vsqz i tēpus resurrex
tionis omniū nostrū: q locut^u est dñs a secu
lo p os oīm pphetaz. i. vsqz ad cōmunez oīm
resurrectionē. Tūc enī reuera oia cōplebunt^u
de xpo a pphetis pdicta. Et ponit exēpla de

his q pdsuerūt de xpo et pmittit moysen.
De inuidia saduceozū in apostolos.
Capitulum. XIX.

Quētibz au
tem aplis ad populū: supuenerūt
sacerdotes et magistrat^u templi: et

indignati sunt oēs cōmuniter: qz ita magnifi
cabant eū quē ipi damnauerunt quasi reu m.
Et saducei specialiter dolētes: qz pdcabant
resurrectionē: quā ipi negabāt: et iniecerūt ma
nus in eos: et posuerunt in carcere: qz iam ve
spera erat: et nō poterāt eos iudicare. Multū
autē qui audierant verba eozū crediderūt. Et
fuerūt q eadez die ad fidem cōuersi sunt qnqz
milia. Et hoc est qd sepe legitur: qz tria milia
vna die ad fidem pueri sunt: qd ipa die pen
thecostes factū est: alia die quinqz milia.

Constantiter responderunt ad interroga
ta in concilio. Ca. XX.

Altera die con
gregati sunt pncipes sacerdotum

id est q pncipatum habebāt inter
pcti. seniores sacerdotes qui notatim expri
munt. Annas pnceps sacerdotū q oibz pmi
nebat: et cayphas et alexāder et iohannes. Hi
post annā erāt excellēiores: et quorūqz erāt de
genere sacerdotali et seniores et pharisei tradi
tionū inuētores et scribe legē expostiores legē
scz alijs exponētes. Horū distinctionē frequē
ter habem^u in euāgelio. Et statuentes eos in
medio pcti iūrogauerunt eos in q virtute
aut in q noie fecistis h. Tūc petr^u spū sancto
plen^u respōdit: pmo qstionē eoz temerariā
esse ostēdēs. Nunqd p benefacto iudicamur
id est ad iudicium trahimur et tāqz rei argui
mur. q. d. Stulte nos arguitis. Notū sit vo
bis oibz: qz in noie dñi nostri iesu xpi quem
vos crucifixistis: iste sanus astat corā vobis
quē deus suscitauit a mortuis. Hic est enim
lapis angularis a vobis edificatibz reproba
tus. id est a vobis crucifixus qui postea susci
tatus a patre fact^u est in caput angulū. fact^u
est pnceps duoz populoz: qui in ipō tanqz i
angulari lapide sūt vncti: et non est in alio ali
quo salus. Non est enī aliud nomē sub celo
datū hominibz qz nomen christi: in quo opor
tet nos saluari. Videntes autē petr^u et iohā
nes pstantiam attendētes q illis essent idote
et illitterati: ammirabant cognoscentes eos:

quia cū Iesu viderāt eos: et quia p̄sens erat cum eis quē sanauerāt non poterant cōtradīcere. Nota q̄ aliā h̄ habem⁹ etimologia huius noīis idiora q̄ ab ysidoro. Nam ysidorum idiora dī: q̄si diuisus ab aurib⁹. ydi enim diuisus. oīa auris interpretat⁹ vt dicat⁹: idiora q̄si diuisus ab intellectu scz fat⁹. S; fm etimologia q̄ hic ponit⁹: dicit⁹ idiora q̄si ab idioma te. Dicit⁹ sūt ergo idioīe: q̄si p̄tenti solo idioīmate lingue sue hebreē quā satis nouerant: et n̄bīl aliud. Iusserūt autē eos foras extra p̄cīlīum secedere et p̄ferebant ad inuicē dīcētes. Quid faciem⁹ hoīb⁹ istis. Manifestū est mīraculū qd fecerūt: negare nō possum⁹: sed ne amplius diuisulget cōminemur eis ne vltra loquāt⁹ in noīe hoc vlli hoīm. Et vocātes eos denūciauerunt eis ne oīno loquerent⁹ vel docerent in noīe dñi Iesu. Ad quos petrus et iohannes. Vos ipsi iudicate: an pot⁹ obediendū sit deo p̄cipienti: an vobis p̄hibentibus. qd. Erratis p̄hibētes qd de⁹ p̄ceptū: nec est⁹ audīendū. Vbi enī sup̄ior p̄cipit et inferior p̄tradīcit nō ē audīendus inferior. Nō possum⁹ que vidimus et audīuim⁹ non loqui. At illi cōminantes dīmisērunt eos: nō audentes man⁹ i eos īnīcere p̄pter pplm. Dimissi autē redierunt ad suos i syon: et annūciauerūt quāta eis p̄ncipes sacerdotum et seniores dīspīssent: et quō eis respōderāt. Qui cū audīssent vnānīmīter leuauerūt vocē dīcētes. Dñe q̄ fecisti celus et terrā mare et oīa q̄ in eis sunt: q̄ in spīritu sancto p̄ os dauid patris nostri pueri tui dīxisti. Quare fremuerūt gētes et ppli meditātī sūt inania. Astiterūt reges terre et p̄ncipes p̄ueruerūt i vnū aduersus dñm et aduersus xpm. Cōuenerūt enī in ciuitate ista aduersus puerū tuum Iesum quē misisti herodes et pilatus cum regib⁹ et ppl'o israel facere que manus tua et consiliū tuū decreuerūt fieri. Nūc domine respice in mīnas eorum: et da scrūis tuis cū omni fiducia loqui verbū tuū. Nota qd de h̄ verbo solet frequēter opponi: p̄ueniūt herodes et pilatus facere q̄ man⁹ dei et p̄siliū decreuerūt fieri. S; adhibere duob⁹ p̄bīs facere fieri: qd reuera ip̄i cōuenerunt ad exercendam p̄uā actionē Deus decreuit fieri illam passionē: qd actio illorum fuit p̄uā passio bona. Cū autē orassent motus est locus in quo cōgregatī erāt: et iterū missus est sp̄s sanctus: et repleti spīritu sancto loquebāt⁹ p̄bum dei cum fiducia.

De mutua charitate inter apostolos.
Capitulum. XXI.

Et multitudinis
credētū erat cor vnū et anima vna.
Nec quis q̄s eorum que possidebat aliquid suū esse dīcebat: sed erant illis omnia cōmunia. et gratia magna erat in omnib⁹ illis. P̄ter enī quī q̄s egens erat iter illos. Quotquot autē erant possessores domorum aut agrorum vendebant: et ponebant p̄cia ante pedes apostolorum. Diuidebatur autē singulis put cūq̄ opus erat. Tunc ioseph q̄ cognominatus ē barnabas ab apostolis: qd interpretatur filius cōsolationis. leuitēs: cyprius genere: cum haberet agrum vendidit illū et posuit p̄cium ante pedes apostolorū. Vnde cum dīxisset leuitēs: ne videret non habere p̄prium: quia leuite non habebant hereditatem in terra: addit⁹ est: cyprius genere: vt ostenderet natus in dīspersione et inter gentiles: et ideo licebat ei p̄prium habere. S; ē adhibendū verbo bede sup̄ hunc locū: et tenendū hunc fuisse sociū pauli: nō illum qui cū matthia statutus est: quādo cecidit: sors sup̄ matthiam: et qdā arbitrant⁹ vt dicit⁹ beda: minus intuentes: qd h̄ barnabas appellat⁹. i. fili⁹ cōsolationis. ille barnabas. i. fili⁹ dīctis interpretat⁹. Vbi lucas noīis interpretationē sciētē addidit vt hui⁹ ad illū differentiā insinueret.

De morte ananīe et saphīre. Ca. XXII.

Quidam autē quidam
nomine ananias cum saphīra vxore sua voluit esse in collegio iustorum vt haberet necessaria vīte sine labore: et ita lucratiue voluit sibi acquirere p̄bēdā. Et cum vouisset totum p̄cium agrī venditū ponere ante pedes apostolorū: nō soluens votū: de fraudauit de p̄cio agrī conscia vxore sua mediam p̄tem sibi seruans: reliquas ad pedes apostolorū ponens. Qd statim petrus p̄ueniens in spīritu ait. Ananias cur temptauit sathanas cor tuū: mentiri te spīritu sancto. Cur fraudasti de p̄cio agrī. Non es mentis hominibus: sed deo qui scrutat⁹ corda: et perdit omnes qui loquunt⁹ mendacium. Audīens hoc ananias cecidit et expirauit. Vbi notandum qd i; in euāgelio domīn⁹ dīxit. Qui te p̄cūserit in maxillam dexterā: p̄be ei et alīā: tamen in primitiua ecclīa qnq; exercuit vindictam.

Quā enī p̄mo p̄mulgant⁹ leges: solent ad eas sanctēdas graues vīdīcte exerceri vt rigore p̄mulgate legis sanctat⁹ seueritas vīdīcte. Vbi i initio leg⁹ nascētis p̄ collectōe lignorum i sabbatō lapidabat⁹ homo. In initio sacerdotū duo filij aaron igne p̄sumpti sunt p̄ oblatio igne alieno. Sic ananias defraudās d̄ p̄cio agrī corruit et expirauit p̄ terrore alijs incutēdo: qd tā veloc⁹ vīdīcta magnū timorē alijs incutit. Fact⁹ ē enī timor magn⁹ i oēs q̄ audierūt. Et ē anticipatio: qd sol⁹ vīri mortē ante vxoris exitū pauci audierūt. Surgēs autē iuuenes asportauerūt cadauer: et sepelierūt. Et factū ē q̄si horarū trīū spaciū et vxor ei⁹ nesciens introiuit. Ad quā petrus. Dic mulier si tanti agrū vendidisti. ad quē illa. Etiam tantū. Ad quā petrus. Quid vtiq; p̄uenit vobis tēptare spīritū dñi. Ecce pedes eorū q̄ sepelīrūt vīrū tuū stant ad ostiū et efferēt te. Ac si p̄bo breuī concludēs dīceret: morieris. Qui enī sepelīrūt mortu⁹ ē: et p̄festū corruit ante pedes ei⁹ et expirauit: qd fuit cōscia fraudis. Et intrātes iuuenes q̄ stabāt ad ostiū: inuenerūt eā mortuā et asportauerūt et sepelīrūt ad vīrū. Id est iuxta vīrū suū. Fuit enī hec cōsuetudo hebreorū vxores sepelīre iuxta viros suos vt iunctionē carnis sequerēt p̄fectio pulueris: et qd mulier formata ē de costa vīri.

De signis q̄ fiebant ab aplīs. Ca. XXIII.

Per manus autē
apostolorū fiebant signa et p̄digia multa in plebe: et erant omnes vnānīmīter in porticu salomonis. Nemo autē in fidelib⁹ audebat se fīcte p̄iungere illis: quia terribili erant exemplo ananīe. Et agebatur i domīno credētū multitudo: et ponebant in plateis infirmos in lectulis et grabatis vt veniente petro vmbra illius corp̄is obumbratī liberarēt ab infirmitatib⁹ suis. Quia petrus p̄uilegiatus erat i miraculis: et maiora legi tur fecisse q̄ christ⁹. Scdm quosdā scribit⁹ grabatū p̄ duo b̄sicut sabbatū. et sic dicunt debere p̄ferri media correpta: alij dicunt grabatū q̄si grauatum: et mutat⁹ vīn b. et sic debet produci qd est verius.

Et vide qd grabatū p̄p̄le dī: lectisternium pauperū: in q̄b⁹ n̄bīl corpori substernit⁹: s; tñ supponitur capiti substramentū.

De incarceratione apostolorum.
Capitulum. XXIII.

Exurgēs autē p̄ncipes
sacerdotum et saducei repleti zelo et iniecerūt man⁹ in apostolos et posuerūt eos in publicā custodiā. Id est in carcerē. Nota qd cum sup̄a dictum sit pluraliter p̄ncipes sacerdotum. hic dīcti singulaliter. qd forte vnus eorū mortuus erat scz ananias. Vide quoq; quia saducei dīcti sūt: quasi seducei. a sedech qd interpretat⁹ iusticia: vnde melchisedech quasi rex iusticie. Usurpabant enī sibi nomen iusticie cū essent iniusti. Vbi dīcti sunt saducei a sadoch sacerdote ad quē translulit salomon sacerdotium ab abiatbar qd gloriabatur se esse de genere eius. Isti consuebant p̄ncipibus sacerdotum in p̄secutione apostolorū: quia predicabāt resurrectionem quā ip̄i negabant.

Quo p̄ angelum de carcere sunt educti.
Capitulum. XXV.

Angelus autē dormiens
aperiens ianuas carceris et educens eos dīxit. Ite et loquimini i templo plebi omnia p̄ba vīte hui⁹ scz vīte christiane qd addere nō fuit necessarium: quia iam famosa erat secta christianorum. Nō est autē intelligendum angelū aperuisse ianuas carceris. Sed qd dīct⁹ ē: aperiens sic accipiendū est ac si dīceret. Ita eos educēs ac si ianue essent apte. Credendū enī ē iuxta qd tradūt sancti: clausis ianuis eductos esse de carcere: qd factū est ad eorū p̄firmationē et iudeorū p̄futationē. Nam quō hesitauit thomas xpm in carne et ossib⁹ clausis ianuis ad discipulos intrasse: cū seipm viderat clausis ianuis de carcere eductū esse. Iudei q; dīcentes corpus xpi furto sublatū de monumēto: qd furto dīcerent aplos eductos eē de carcere clauso. Iuxta p̄ceptū angelī apli intrauerūt diluculo in tēplū: et docebant plebē: qd p̄ceperat angel⁹ vt p̄dicarent in templo: scz in loco celebratōri et a sacerdotib⁹ frequētato.

Quomodo obstupuerūt illis eductis.
Capitulum. XXVI.

Adueniēs autē p̄ncipes
sacerdotū et qui cū eo erāt p̄uocauerūt conciliū: vt deliberā

rēt quid faciendum esset de eis. Ad hūc enī missi fuerāt in carcerē: vt ad iudiciū traherent. Et miserūt ad carcerē vt adduceret. Cūq; reuer- si essent ministri renūciaverunt eis sicut inue- nerāt dicētes Carcerē qdē clausū inuenimus cū omī diligentia: et stantes ad ianuam custo- des: aperientes autē neminē intus inuenimus. Ut autē audierūt hos sermones magistrat⁹ tē- pli et principes sacerdotū. i. potēiores et sapiē- tiores ambigebāt quōd factus esset. Et ecce qdam adueniēs dixit eis. Viri q̄s posuistis in carcere stant in tēplo et docēt populū.

De responsione eorū. Ca. XXVII

Uncabit ma-
gistrat⁹ cum ministris. i. princeps sacerdotum. Et est magistrat⁹ sin- gularis numeri. et eodem modo in pcedenti fm grecū. Et adduxit eos sine vi: nō audens eis violentiā facere. ppter populū q̄ fauebat eis. Et statuerūt eos in concilio: et ait illis pnceps sacerdotū: Precipiendo pceptimus vo- bis auctoritate scz potēstati: ne doceretis am- plius in noīe isto scz in nomine iesu: et ecce re- plestis hierlm doctrīna vestra. Nūquid vul- tis inducere sup nos sāguīnez homīnis bul- tid est sāguinis vindictā. q. d. Annqd argui- stis nos quasi reos sāguinis innoctis pdis- cando cum innocentē quē condemnauimus. Et responderūt vnanimiter omnes apostoli ex feruore et zelo non patientes vnum p om- nibus loqui. Obedire oportet deo magis q̄ hominibus. Deus patrum nostrorum susci- tauit iesum quē vos interemistis suspenden- tes in ligno: et exaltauit illum ad dexterā suā et nos testes sumus horū verborum: et spīr- tussantus quem dedit non solum nobis sed omnibz obedientibz sibi: in quo ad penitētiā eos puocauit. Ac si dicant. Etiam vobis si velitis obedire. Nec audientes dissecabant cordibus suis.

De concilio gamalielis. Ca. XXVIII.

Unc surgens i
concilio qdam phariseus nomine gamaliel legi doctor honorabilis vnuerse plebi pcepit vt ad breue hoīes amo- uerent. Iste gamaliel vt dicit clemens in epi- stola quadam fuit discipulus apostolorū sicut nicodemus: et erant de concilio apostolo- rum. Inter iudeos vt sepe mitigarent iram eo-

rum aduersus eos. Locutus est ergo gamaliel in concilio in hunc modum. Viri israeli- te attendite vobis quid acturi estis super ho- minibz istis. q. d. Non debetis subito iudica- re sed expectare: qz si opus eorū est opus mī- hominū: p se destruet. si autem est opus dei stabit nec poterit destrui. Et hoc ostendit ex- emplo duorū scz theode et iude galilei. Theo- das magus vt tradit iosephus dicebat se p- phetam: ad cuius psuasionem multi veditis omnibz suis et sublati ex vrbē facultatibz ad ripas iordanis venerūt et pmissi se facturum post tridū vt diuideret iordanis et trāsirent sicco pede sicut transferat filij israel. Et dum expectarent: in triduo illo supueniens cura- tor psidis sirie cum multitudīne equitū: mul- tos ex eis occidit: et caput ipsius theode hie- rosolymā reportauit.

Aliud exemplū de eodē. Ca. XXIX.

Est hūc extitit
iudas galile⁹ in diebus pfectiōis id ē descriptiōis generalis ab au- gusto facte qm vnusquisqz solū censū cap- tis sui: ptebat se subditū romano imperio. Iste iudas galileus fuit effusus genere. Et vt tradit iosephus psuadebat iudeis vt negaret tributa romanis: asserēs eos q̄ decimas et p- mīstias deo soluebāt: nō debere soluere tribu- ta hoībz. Et intātū pualuit hec doctrīna eius vt pharisei et magna ps plī q̄rerent ab ipso dñō: an soluendū esset tributū cesari an non: postea perijt ipse et quotquot ei consenserunt. Consenserūt ergo exhortationi gamalielis: et puocātes aplos flagellauerūt eos et flagella- tos dimiserūt: phibētes sub cōminatōe mor- tis ne ampli⁹ loquerent in noīe iesu. Et ibāt aplī gaudētes a p̄spectu pcellū: qm digni ha- bitū sūt p noīe iesu p̄mellā pati. Ecce quā- tū erat in eis iā robur fidei: q̄ nec verbis phi- beri poterāt nec flagellis. i. nō destiterūt p̄- mo verbis phibiti modo flagellis cessi.

De causa murmuris inter christianos.

Capitulum. XXX.

In diebus autē
illis crescente numero discipulorū id est christianorū q̄ eo tēpore dice- bant discipuli: factū est murmur grecorū id ē aduenarū gentiliū in ciuitate puerfantū. Ut iudeorū qui fuerāt in dispersiōe nati: et ita

grecos nutriti aduersus hebreos: eo q̄ despi- cerentur vidue eorū in ministerio quotidiano qz vidue hebreorū erant magis perite. et ideo alijs p̄ferbant in dispēlatiōe amministratio- nis q̄ridiane. Et pōt intelligi causa murmuris dupliciter. Vel qz vidue grecorū in quo- tidianū ministeriū nō admittēbant: vel qz in ministerio quotidiano nimis grauabāt. For- te faciebant eas focarias et hmoi vilia ammi- nistrare. Videntes autē aplī eam murmurati- onē ortam p amministratiōe viduarū: q̄s ido necesse erat amministrare: quia non poterāt ipsi ad hoc sufficere vt singulis distribuerēt: mul- titudinem puocantes dixerunt. Non ē equū nos derelinquere verbū dei et ministrare mē- sis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij septē plenos spūs sancto et sa- piētia q̄s p̄stitūam⁹ sup hoc opus vt ipsi mi- nistrēt vel p̄sint ministratibz: nos p̄o orationi et p̄dicatiōi vacabim⁹. Et placuit sermo iste multitudini: et elegerūt septē scz stephanum et philippū: et pchorum et nicanorē: et timonē: et parmenā: et nicolaū aduenam antiochenum. Qui solus dicit⁹ est aduenā qz alien⁹. Vel qz solus erat aduenā: vel qz notabilis sol⁹ erat futur⁹ dī aduenā: q̄si alien⁹. Hos statuerunt illi q̄ elegerāt ante p̄spectū aplorū. Et orātes aplī imposuerunt eis man⁹. Horū vice habēt i ecclesia archidiaconi: p̄terea instituti vt por- tent pondus negociorū vt epi liberior vacēt doctrīne et orationi. S; epi nostri tps qz de- phenderūt archidiaconos in hmoi ammini- stratione minus circūspectos pulda quadaz cautela dant operā huic opationi. i. ministrati- onī. Et vide qz qz aplī orātes legunt man⁹ eis imposuisse. Ideo i ordinatiōibz sūt ora- tiones. Hac etiā auctoritate in q̄busdā eccle- sijs man⁹ imponūt diaconibz in ordinatiōe. Qui autē eis man⁹ nō imponūt: secus habent auctoritatē bede. Quāteqz dictum est: et orā- tes imposuerūt eis man⁹: dicit intelligendū esse factū post. qz postea eosdē ordinauerunt ministros ad ministeriū sacri altaris: et dñici corpis et sāguinis: et tūc eis manus imposue- rūt. Vñ et sacerdotibz cum ordinant manus imponunt. Verbz dñi crescebat et multipli- cabat numerus discipulorū in hierlm. Vul- ta etiā turba sacerdotū obediebat fidei.

De cōmendatione beati stephani.

Capitulum. XXXI.

Et stephanus
grā et fortitudine faciebat p̄dicia et signa magna i p̄lo Surrexerūt autē qdam de synagoga libertinorū: a regio ne sic dictorū. Vel libertinorū. i. manumissorū: q̄ cū pus fuissent sui postea fuerāt de libertate donati. et sic de fuili p̄ditione fuerunt q̄ pmo restiterunt fidei xpī: et cirenensiū a cirene ciui- tate: et eorū q̄ erāt a cilicia et asia minori q̄ sibi p̄ime sūt: disputātes cū stephano: et nō pote- rant resistere sapiētie et spūs sancto q̄ loqueba- tur in eo. Tūc introduxerūt duos falsos testes q̄ testificarent eū dixisse blasphemā i deū et in moysen: et cōmouerūt plebem et seniores et scribas: et adduxerūt eū i p̄cellū et surrexerunt duo falsi testes: et dixerūt. Hō iste non cessat loqui aduersus locum sanctū et moysen. q. d. Detrahāt tēplo et legi. Audistim⁹ eū dicente: qm iesus nazaren⁹ destruet locum istū: et mu- tabit traditiones q̄s tradidit nobis moyses. Et oēs q̄ intuebant eū sedentes in concilio videbāt faciem ei⁹ tanqz faciem angeli. Et di- xit pnceps sacerdotū. Nūqd hec ita se habēt. Tūc aggressus ē beatus stephanus facere grandē sermonē. Et qz arguebat de baphe- mīa in deū et in moysen. Ideo p̄mittit in p̄nci- pio sermonis cōmendationē dei dicens deūz q̄ locut⁹ est patribz et p̄phetis esse deum male- statis et glorie. Et statim accedit ad cōmēda- tionem moysi: inchoans ab altiori scz a com- mendatione patris: a q̄b descendit moyses. Inchoat itaqz ab abraā quomodo egressus de chaldaea venit in mesopotamiam et inde in carram: et inde in iudeam.

De sermone eiusdē. Ca. XXXII.

Tri inquit fra-
tres et p̄res audite. De⁹ gl̄se appa- ruit patri nro abraā cū esset in me- sopotamia p̄m̄qz moraret in carram et dixit ad illum. Exi de terra tua et de cognatiōe tua. Tertiū addit in genesi scz de domo patris tui. Sed a stephano p̄termittit quia scientibz lo- quebat. Ideo hystoriā breuiter tangit vel trāsīt quasi notam. S; videt obloqui libro gene- sis: vbi videt p̄tineri q̄ post mortem patris scz thare dictū fuerit hoc scz abrae de quo p̄stat qz mortu⁹ est in carram: vbi et filius ei⁹ cum eo habitauit: et ita dictum est in carrā. Quid est ergo q̄ hic dicitur p̄m̄qz moraret in car-

ram. Potuit ei vtrobiq; dici. Vel vbi dicitur
dicit ad illū: supple postea in carrā. Sed siue
in mesopotamia siue in carrā: siue vtrobiq;
dictū sit ei. quō ergo dictū est ei. exi de terra
tua: q̄stio est. Nunqd̄ iam exierat de chaldaea:
vtrq;. Sed adhuc ibi tenebat spe 7 desiderio
redeūdi. Preceptū ē igitur ei vt exiret mēte q̄ iam
exierat corpore. Vt p̄t dicit q̄ mesopotamia 7
carrā in chaldaea sūt. Et ita egressus de chal-
dea. i. de q̄dā pte chaldaee venit i mesopotami-
am in aliā pte scz chaldaee. 7 inde venit in car-
ram q̄ adhuc erat mesopotamia. Tunc exijt
de terra chaldeorū 7 de mesopotamia: q̄stum
ad hoc qd̄ videt b̄s dictū: 7 venit postea in
carrā. Et inde similiter de carrā postq; mor-
tuū est pater ei⁹ transiit eum domū in ter-
ram istā in qua vos habitatis. Vt tunc exijt
de terra chaldeorū mente. 7 inde. i. demus scz
post depositionē illi⁹ voluntatis: post mortē
patri⁹ trāslat⁹ est in terrā istā. Vel si intel-
ligat dictum: venit in carrā plane legitur hec
littera. Et videt qd̄ in hebreo dicitur d̄ bur chal-
deorū. i. de igne chaldeorū. Chaldei enī ignē
adorabāt: 7 p̄ ignē trāslat⁹ p̄uolos suos: si-
cut nos trāslat⁹ p̄ aquā baptismi. Et trā-
slat⁹ hebrei q̄ q̄ thare 7 filij ei⁹ cū essent in
chaldaea volebāt adorare ignem: piecti sunt a
chaldeis in ignē. et cōbustus est aram frater
abrae. Abraā p̄o a dño liberat⁹ ē. vnde sepe
dictū est ei a dño. Ego sum dñs de⁹ tuus q̄
eduxi te de bur chaldeorū.

De p̄secutione narratiōis. Ca. XXXIII.

Quā autem

p̄ liberat⁹ est cum patre suo thare et
nachor fratre 7 loth nepote. et tota
familia: venit in carrā. 7 inde post mortē
patri⁹ ibi remanēte fratre eius nachor venit
in iudeam. Tū nō dedit illi hereditatem dñs
in ea: nec passum pedis. i. nec etiam minimā
partē. qz nihil possedit ibi nisi titulo emptio-
nis. Speluncā enī cum agro nō heredita-
te possedit. sed p̄cio emit ab effron filio seor
theo. scz repromisit deus dare illā in heredita-
tem semini eius post ipm: cū nō haberet filiū
dicens. Erit semen tuū accola. i. pegrinū in
terra aliena: q̄dringentis 7 xxx. annis. 7 i par-
te hui⁹ tēporis subijciēt eos seruitutē 7 ma-
le tractabūt eos egypti. quia centū quadra-
ginta q̄tuor annis fuerūt in seruitute phara-
onis regis egypti. 7 gentē cui seruerint ego

iudicabo dicit domin⁹. 7 post eribunt 7 mis-
derunt in loco isto. Sic ordinata cōstru-
ctione littere nil scrupuli surgit inde. Hos q̄
dringētos triginta annos cōputat rabanus
a die qua facta ē hec promissio abraē vsq; ad
egressum de egypto. A tempore namq; p̄mis-
sionis facte abraē vsq; ad ingressū iacob in
egyptum fluxerūt ducenti quadraginta anni
7 ab ingressu ad egressū totidem. Sic raba-
nus. Cui consonare videt apostolus dicens
quia post quadringētos 7 triginta annos fa-
cta est lex.

Quomodo cōputetur. ccccxx. anni.

Capitulum. XXXIII.

Beda et augusti

b̄ nus qz dictū est. In ysaac vocabit
tibi semē: adherētes huic p̄bo cō-
putant. cccc. 7 xxx. ānos a natiuitate ysaac vs-
q; ad mortē duorū regū scz leon regis amor-
reorum et og regis basan. Prosequit⁹ exinde
breuiter stephan⁹ historiā. Et dedit illi testa-
mentum circūcisionis: 7 genuit ysaac. 7 circū-
cidit euz octaua die. Et ysaac genuit iacob: 7
iacob. xij. patriarchas: 7 patriarche emulātes
ioseph vendiderunt eū in egyptum negocia-
toribus: qui transulerūt euz in egyptum qd̄
breuiter transit. Et erat deus cū eo: et eripuit
eum ex omnib; tribulationibus eius: 7 dedit
ei sapiam 7 grām in conspectu pharaonis re-
gis egypti: 7 p̄stituit euz p̄positū sup egyptū
7 sup oēm domum suam. Postea facta est fa-
mes magna in vniuersa terra. Et audiens ia-
cob frumētū esse in egypto p̄mo misit filios
postea ip̄e cum septuaginta quinq; animab;
descēdit in egyptū. Veritas habet finē lib: iij.
geneleos q̄ cum. lxx. aiab; intrauit: 7 si com-
putant ip̄i iacob 7 ioseph cū duob; filiis nō
sūt ibi nisi. lxx. Lucas addit qnq; p̄ anticipa-
tionē: cōputans nepotes ioseph: sequēs edī-
tionē. lxx. interpretum que magis erat autētica.
Quā nisi sequeretur forte min⁹ crederetur ei et
opus eius suspectū haberetur. Et defunct⁹
est ip̄e iacob in egypto: 7 patres nostri scz. xij.
patriarche. 7 trāslati sūt in siche. Hoc d̄ so-
lo ioseph legitur. quia filij israel ad eius peti-
tionem ossa eius de egypto transulerūt: que
etiam p̄phetae legunt 7 sepulta sūt in siche
Quid est ergo qd̄ pluraliter dictū est. trāslati
sunt in siche.

Opinio bedae de eodē. Ca. XXXIX.

Credendū ē vt

dictū beda stephano: credendū est
hieronymo: q̄ in historia paulē di-
cit eam trāsmisse p̄ siche: 7 ibi inuenisse sepul-
chra. xij. patriarcharū. Primo ergo trāslata in
siche: posita sūt postea i sepulchro qd̄ emit
abraā p̄cio argenti a filiis emor filij siche i
spelūca scz duplici quā emit quadringētis st-
clis ab effron filio seor theo scz in abraamio
vbi sepult⁹ est adam cūz quā abraam cū sara:
isaac cum rebecca: iacob cūz iya. Scz qd̄ ē qd̄
dictū ē in sepulchro quod emit abraā a filiis
emor filij siche cū p̄stet abraam emisse sepul-
chri ab effron theo. Ideo sic p̄struit qdam
līra. Trāslata sūt i siche: siche dico emptam
a filiis emor filij siche. Scz qd̄ est qd̄ d̄ emor
filij siche: cū constet siche fuisse filium emor.
Potuit esse q̄ fuerint duo siche quoz alter
d̄ a luca pater emor: alter i geneis d̄ filij ei⁹.
Vel ita ordina p̄structionē vt iungas p̄nci-
piū fmonis 7 finē h̄ modo. A filiis siche filij
emor. Et ita h̄ locus p̄gnat lib: geneleos.
Vt ergo excludat oīs dubitatio: ita cōstruat
līra. Trāslati sūt in siche: siche dico emptā a
iacob scz a filiis siche filij emor. Al si dice-
ret i illā ptem siche quā emit iacob nō abraā
et inde postea positi sūt in sepulchro qd̄ emit
abraā ab effron theo scz in abraamio.

Redit stephanus ad ordinem historie.

Capitulum. XL.

Postea redit ste-

p̄ phanus ad ordinem historie: quia
quodāmodo digressus fuerat: 7 cō-
tinuat ei qd̄ dictum est. Post hec eribūt 7 de-
seruent mihi in isto loco. Eū autē appropin-
quaret tēpus repromissionis creuit popul⁹ 7
multiplicatus est in egypto quoadusq; surre-
xit alius rex in egypto ignorans beneficia io-
seph. Id est imemor beneficiorū ioseph. Hic
affixit p̄res nostros p̄cipiens necari puulos
nostros. Et eo tpe q̄ dedit edictū occidendi
puulos: natus est moyses: 7 fuit gratus deo.
Ecce quō descendit ad cōmendationē moysi
quia arguebatur blasphemasse in eum. Qui
cū nutritus esset tribus mensib; in domo pa-
tris sui piectus est in flumē sustulit euz filia
pharaonis que venerat ad flumen vt lauaret
7 enutrit eū sibi in filium. Et erudit⁹ ē moy-
ses omni sapientia egyptiorū 7 erat potens i

verbis 7 opibus suis. Id est eloquēs 7 fortis.
Cum autē esset. xl. ānoz visitauit fratres suos
filios israel in terra iessen vbi occidit egyptiū
riantē euz hebreo: putās fratres intelligere
sicut ip̄e intelligebat in sp̄itu q̄ p̄ manū illi
us dñs filios israel de manu egyptiorū eēt li-
beratur⁹. At illi nō itellerūt. Et cū sequēt
die vellet recōcillare duos hebreos rixantes
q̄ iniuriā faciebat alteri: repulit eum dicens.
Quis te cōstituit p̄ncipē et iudicē super nos.
Nūqd̄ me vis interficere: sicut heri interfecisti
egyptiū. Quo audito timens sibi moyses fur-
git in terrā madian: vbi d̄ sephora filia sacer-
dotis madian quā duxit: duos genuit filios
Expletis autē annis. xl. apparuit illi de⁹ in de-
serto mōtis sinay: cūz minaret gregē ad inte-
riora deserti in rubo: 7 facta est vox dñi ad eū
dicens. Ego sum de⁹ patrū vestrorū: 7 tremē-
fact⁹ ē moyses. Dixit autē illi de⁹. Solue cal-
ciamētū de pedibus tuis. Locus enī in quo
stas terra sācta ē. Vidi afflictionē populi mei
q̄ est in egypto: 7 gemitū eorū audiui 7 descē-
di liberare eos. Et nūc veni: mittam te i egy-
ptum. Hunc moysen quē negauerunt dicen-
tes. Quis te constituit p̄ncipē sup nos: misit
de⁹ p̄ncipē 7 redemptorē eorum de seruitute
egypti cū manu. i. opere vel auxilio angeli q̄
apparuit ei in rubo. Hic eduxit eos faciens
signa 7 p̄digia i terra egypti: 7 in mari rubro
7 in deserto annis. xl. Idē moyses dixit filiis
israel. Prophetam suscitabit vobis deus de
fratrib; vestris: ipsum tanq; me audietis.
Hic est q̄ fuit in ecclesia. i. in p̄gregatione po-
puli israel in solitudine sinay cū angelo qui
loquebatur ei in mōte cum patrib; nostris
qui accepit verba vite dare nobis: cui nolue-
runt obedire patres nostri. sed repulerūt euz
7 auersi sūt cordib; suis i egyptum ad aaron
dicentes. Fac nobis deos q̄ p̄cedāt nos. Et
fecerūt vitulū 7 hostias ei obrulerūt.

Cōmedat tabernaculū ne videat damna-
re locum sanctū. Ca. XLI.

Postea quia dice-

p̄ bant eum deprauare locū sanctū
subdit de cōmendatione taberna-
culi. Qd̄ dictum est tabernaculū testimoniū
vel qz in eo erat archa testimoniū: vel qz ante
fores tabernaculi cause sub testib; diffinie-
bantur. Tabernaculū inquit testimoniū fuit
cum patrib; nostris in deserto: sicut dispo-

fuit de^o loquēs ad moysen vt faceret illō fm
formā quā viderat i mōre. Hoc habuerūt pa
tres nri vsq; in dieb; dauid. In dieb; autē sa
lomonis tēplū tabernaculo successit. Postea
incepit eos arguere: postq; purgauit se a crī
mine sibi a falsis testib; obiecto Dura inquit
ceruice et incircūcis cordib; et auribus vos
semp; spūritū scto restitistis sicut et patres ve
stri. Quē pphaz nō sunt psecuti patres vestri
Hoc audientes dissēcabant cordibus suis et
stridebant dentibus in eum.

EX lapidauerūt stephanū. **Ca. XLII.**

Quā autē esset

stephan^{us} plen^{us} spūritū scto intus
in celū vidit gloriā dei: et iesum in
forma humana stantē a dextris virtutis dei.
Stans apparuit ei crucifig^{us}: ne titubaret la
pidand^{us}. Eo enī ipso q; stabat se paratū ei sub
uenire monstrabat. q; stare pugnātis est vel
adiuuantis. Ecce inq; video celos aptos: et
filii hoīs stantē a dextris pūrtis dei. Tūc ex
clamātes voce magna clausērūt aures suas
q;si abhorētes audire blasphemā et impetū
fecerūt vnanimiter in eū. et eijcientes eū extra
ciuitatē lapidabāt: i hoc fm legē se agere estī
mātes: q; fm legē blasphem^{us} educebāt extra
castra: et lapidabat eum vnūuersus populus.
Et testes duo scz falsi q; primū fm legem tene
bant lapides pūcere: quia in lege dictum est
de blasphemō. Prima man^{us} testīū lapidabit
eū. Et deposuerūt vestimenta sua ne inq;na
rent tactu illius: secus pedes adolescentis qui
vocabat saulus postea vocatus est paulus.
Cui teste beda in hoc deus misericorditer p
uidit q; non est man^{us} eius sanguine innocēs
polluta. S; tātmōdo seruauit lapidantiū
vestimēta et consensit eis vnde tanq; dignus
morte periret: nisi deus p gratiā ei penitētiā
inspiraret. Lapidauerūt g; stephanū leuitam
inuocantē et dicentē. Domine iesu accipe
spūritū meum: sicut et christus ad patrem ait.
In manus tuas cōmendo spūritū meū. Por
tūis autem genib; clamauit voce magna di
cens. Domine ne statuas illis hoc peccatum
quia nesciunt quid faciunt. Vultū enī ex eis
ipm occidendo estimabant se legem implere
iuxta qd dominus pūxerat. Venit hora vt
ois q; interficit vos arbitret obsequiū se psta
re deo Et cū hoc dixisset obdormiuit in dño
Et facta est persecutio magna in ecclesia que

erat hierosolymis: q; occiso beato stephano
vno d; pncipibus ecclesie et quasi pūmicerio
vñ. diaconorum: ceperūt alios psequi graui
ter in tantū q; oēs discipuli pter apostolos q;
vt pastores gregis ceteris erant pstantiores
dispersi sunt p regiones iudee et samarie fugi
entes a facie psecutorū: iuxta qd pceperat do
minus. Si vos psecuti fuerint in vna ciuita
te fugite in altā. Curauerūt autē stephanū vñ
ri timorati. iuxta morē terre diligenter curā
adhibentes sepulture: et fecerūt planctū mag
num sup eū. Tūc apli pūidentes q; ad gen
tes in posterū essent trāsiri: pūdētes fidei
bus q; erat in hierlm remāsuri: ordinauerunt
iacobū alphet: episcopū hierosolymoz: et im
posuerunt ei manus petrus et iacobus et io
hannes. Ideo nō a paucioribus q; trib; epī
scopis: ep̄s hodie psecrat.

De pma psecutione sauli. Ca. XLIII.

Saulus vero de

nastabat ecclesiam: discurrens p do
mos trahens viros ac mulieres et
detrudens in carcerē. Aeminē tamen occide
bat domino custodiēte manus eius: ne san
guine innocentū pollueret. Qui autē dispersi
fuerāt ptransibant de loco ad locū euangeliz
antes verbum dei: nūllomīn^{us} quia dispersi
cōstantes erant in pūcatione euangelij. Phē
lippus autē diacon^{us} secūsus a stephano: descē
dens in ciuitatem samarie pūcabat ibi xpm
Et intēdebant turbe vnanimiter his q; a phē
lippo dicebant: videntes miracula que facie
bat: quia mltos demoniacos liberabat. mul
tos paraliticos sanabat: et claudos erigebat.
Erat autē ibi simon magus seducēs gentem:
cui auscultabāt omnes a minimo vsq; ad ma
ximū q; magicis artib; multa faciebat: vnde
dicebāt ipm esse pūte dei magnā: estimātes
ipm esse pphetā vel angelū vel dei filiū: q;
mentes eoz dementauerat. i. magicis artib;
subuerterat. Cūq; crederent philippo euang
elizanti de regno dei in noie iesu christi ba
ptizabant viri et mulieres: et simō simulauit
se credere et baptizat^{us} est. Videns enī philip
pum facere miracula: qualia et quanta ipse fa
cere nō poterat. nec ita facile: putauit ex qua
dam industria fieri. Ideo sicte baptizatus est
vt familiarius ei adhereret et addisceret artē
qua similia potest facere.

De petitiōe simonis magi. Ca. XLIII.

Quā autē audis

sent apli q; erat hierosolymis q; re
cepisset samaria pūbū dei: miserunt
ad eos petrū et iohānem. Qui cum venissent
orauerūt p ipsos vt acciperent spūritū scto vñ
bilit^{er} qd forte nōdū fecerāt: nōdū enī i quē
q; illoz venerat. i. vñbilit^{er} descenderat. Cō
stat enim q; inuisibilit^{er} spūritū scto acceper
rāt cū baptizati essent in noie dñi iesu christi.
Tūc imponebāt manus sup illos et accipie
bant spūritū scto: ita q; vñbili signo ostēde
bat cum linguis omnib; loquerent. Constat
hūc philippū diaconū fuisse nō aplm. Qd vñ
det ex gloriā sup mattheū: q; manuū imposi
tōne reueruauit apls: que ppter ea referuāt ho
die solis eoz vicarijs. id est episcopis: q; ma
nus imponūt et fronte lūit in pfirmatione
vbi dat spū sctus ad robur. Si enī philip
pus iste apls esset: statim baptizatis manus
imponeret: nec ad hoc alios expectaret. Cū
autē simon vidisset q; p impositionem manus
aploz daretur spū sctus putans ex qdam
industria hoc ab eis fieri et hanc posse ab eis
pūcio compari obtulit eis pecuniā dicens. Da
te mihi hanc potestātē vt cuiusq; man^{us} im
posuero accipiat spūritū scto: et sic voluit
emere hāc potestātē ad lucrū. Ad quē petr^{us}.
Pecuniā tua tecū sit in perditionem. Qd sic
potest distingui ne videat imprecari pecunie
Pecuniā tua tecū sit: supple dicens te in pū
tionē. Vñ impcādo ait. In pūitione pecuniā
tua tecum sit. i. pecuniā tuā habereas: et p ea pe
nā eternā luas. Sancti enī cū sniam maledi
ctionis pferunt: nō ex voto vñtionis s; intui
tu iusticie in eā pūpunt. Nō est tibi ps i ser
mone isto: vt ad manuū tuaz impositionem
des spū sctus. Lor enī tuū non est rectū co
ram dño. Penitētā itaq; age p hac nequitia
tua: et roga deū vt si forte remittat tibi hec co
gitatio cordis tui. In felle enī amaritudinis
et obligatiōe inq;rtatis video te esse. Sciebat
enī petrus in spū penitentiā nō acturū: sed ad
hoc eū exhortari erat ei^{us} officiū. Simon autē
sciens se indignū a deo exaudiri: noluit orare
sed ait aplis. Precamini p me vt nihil veni
at sup me hoz que dixistis. Petr^{us} pō et iohā
nes redibant hierosolymā et multis ciuitatib;
samaritanoz euāgelizabant.

De eunuchō baptizato a philippo.

Capitū. XLV.

Angelus autē do

mini locut^{us} est ad philippū dicens.
Surge et uade ptra meridianū ad
viā q; descendit a hierusalē in gazā. id est i af
ricā. q. d. Uade ad viā p quā a hierlm p gaz
zā descendit in affricā. Nec scz gaze destructa
est. Vñ enī gaze que olim erat termin^{us} cha
naneoz iuxta egyptū destructa erat et loco ei^{us}
edificata est alia. Et surgēs abiit. Et ecce vir
ethiops eunuch^{us} potēs i domo candacis re
gine q; erat sup oēs gazas elus (erat enī pūe
tudo eunuchozū custodire thesauros poten
tū) venerat adorare in hierusalē. Et vt tradit^{us}
in alijs historijs p eū miserat multa dona tē
plo in hierusalē candacis regina ethiopum.
Et vide quia omnes regine ethiopū dicebāt
tur regine candaces: sicut romani impatores
dicebantur cesares: nec habebat regimē re
gio illa nisi a feminis. Cūq; reuenteret ethi
ops ille sedens sup currum: et legens elaiam
pphetam: dixit spū philippo. Accede et adiū
ge te currui. Accedēs autē philippus: audiuit
eum legentē elaiā et dixit. Putas ne intelligi
que legis. Qui ait. Et quomodo possū: si nō
aliquis ostēderit mihi. Et rogauit philippū
vt ascenderet currum et sederet secū. Erat au
tem hic loc^{us} scripture quā legebat qui domi
no procurante sic legēdus occurrerat. Tāq;
ouis ad occisionē ductus est. et sic agnus co
ram rondente se sine voce: sic non aperuit os
suū. Respondens autē eunuchus philippo
dixit. Obsecro te domine vt dicas de quo p
pheta hec dicit: de se an de alio aliquo. Ape
riens autem philippus os suum et incipiens
a scripture hac: de qua scz querebat euangeliz
auit illi iesum. Et dum irent per viām: pue
nerunt ad quādā aquā. Et ait eunuch^{us}. Ecce
aq; q; phibet me baptizari. Ad quē philip
pus. Si credis ex toto corde: licet tibi bapti
zari. Ad quē ille. Credo dei filiū esse iesū. Et
vide q; cū in spū videret philippus eunuchū
fidem: voluit tñ ab eo extorquere cōfessionē
manifestā: nolens eum subito baptizare: vt
daretur exemplum baptizantibus et baptizā
dis interrogandi et confitendi. Unde hodie
cum quadā dilatiōe et pūlatione scrutinio
rum celebrat solēne baptisma in sabbato pa
schali: q; incipit scrutinia in media qdrage
sima ab ea die q; cantatur: dñi sanctificat^{us} fue
ro. Et iussit stare currum: et descenderunt am

bo de curru: et baptizauit philippus eunuchus. Et cum ascēdisset de aq: spūs dñi rapuit philippū: et amplius nō vidit eū eunuchus. s; ibat p viā suā gaudēs. Philippus autē inuētus ē in azoto: et p̄trāsīens euāgelizabat cunctis ciuitatib; donec veniret cesareā. In q̄ legit domū habuisse: cui vsq; hodie apparēt vestigia necnō et cubiculū quatuor filiarū eius virginū pphetissarū. Hunc credit historia ad ordinem suū psequens de paulo: et p̄tinuatur et qd̄ supra dictū est. Saul deuastabat eccliam. Qd̄ enī dictum est de philippo et de conuersione eunuchi: quasi incidens fuit.

De exsecratione saul. Ca. XLVI.

Stulus adhuc ^{sp̄s} rās minarū et cedīs i discipulos domini. id est adhuc cōminans eis: et in eos conspirans et ad cedem eorū aspirans accessit ad principem sacerdotū zelo furoris euz concitante: et petijt ab eo lras ad synagoga singulas iudeorū q̄ erant damasci: vt eū auctoritate si q̄s inuēiret damasci huius vie viros et mulieres: vinctos pduceret in hierlm. Et cū iter faceret cōtingit vt appropinquaret damasco: et subito circumfulsit eū lux de celo: et cadēs in terrā audiuit vocē dicēte sibi. Saul le saule quid me psequeris. id est in membris meis. Qui ait. Quis es dñe. An deus es vel angelus. Ego inq̄t sum iesus quem tu psequeris. Durū est tibi p̄ra stimulū calcitrare. i. potentior rebellare. Et tremēs ac stupēs dixit. Domine qd̄ me vis facere. Ac si diceret. Volūta tē tuāz indica mihi: qz p̄sto sum tibi obedire. Ad quē dñs. Surge et ingredere ciuitatē et dicet tibi qd̄ te oporteat facere. Viri autē q̄ comitabant eum stabāt stupefacti: audientes qd̄dem vocē spūs pauli: nō eū q̄ loquebat cū eo: neminē autē vidētes: iuxta qd̄ ipse paulus in fra dicit. Qui mecū erant lumen quidē viderunt: vocē autē eius non audierunt q̄ loquebatur mecū. Et surrexit de terra: et apertis oculis nihil videbat. Factus est cecus corpore q̄ prius fuerat cecus mente. Ad manus autē illū trabētes: manib; s; suis manus eius tenentes et quasi cecū ducentes introduxerunt eum damascū. Et erat ibi tribus diebus nō videns neq; māducās neq; bibens. In quo triduo creditur a spiritu sancto didicisse euāgelium. Unde gloriā i eplā ad galathas se non habuisse boīez magistru dī. Necq; ab bo

mine accepi illud neq; didici. s; p reuelationē iesu christi. Imponebat enī ei a pseudo q̄ edoctus ē ab anania non a spiritu sancto: vnde vocabant eū apostolū ananiē. Flecte te moueat si quandoq; legatur cōuersio eius facta primo anno dominice passionis: quādoq; se cūdo: alterū de anno vñali: alterum de anno emergenti dicit. Si enī computes primū annum dñice passionis a kal. Ianuarij quē ē annus vñalis: tūc secūdo anno puerus ē paulus. Si autē computes ab ipso die passionis vsq; in sequētes diē passionis anno reuoluto q̄ est annus emergens in pmo anno dominice passionis conuersus est.

Quo ex mandato domini Ananias visita uit Paulum. Ca. XLVII.

Erat autē damasci discipulus quidam. id est christiānus nomine ananias. Et dixit dominus ad illum. in visu. id est in visione noctis. Anania. At ille ait. Ecce domine ego paratus sū tibi obedire. Ad quem dñs. Surge et vade in vicū q̄ vocat rectus: et quere in domo iude saulū nomine tharsensem. Ecce enī orat forsan iudas erat propriū nomē hospitis sui vel forsan erat de tribu iude vt sit sensus. In domo iude. id est inter iudeos qui ibi erāt de illa tribu: vel in domo iude. id est in vicō iudeorū. Vltus autē dicit a vicinia ciuitatis vt dicit Rabanus. vt p̄prie dicatur vicus viciniora ciuitatis. Hoc tñ in sepe alibi aliter accipit. Ne timeret ananias venire ad saulū quē nouerat acerrimū psecutorē christiano: ad didit dñs. Ecce enī orat: quasi diceret. Non est timēdus qz factus est de saulo paulus. et de lupo agnus. Et ego etiā reuelauī ei aduētū tuū. Jā enī vidit in spiritu te introeuntem ad se: et imponentē ei manū vt visum recipiat. Tunc ananias. Domine audiui a multis de viro q̄ quāta mala fecerit sanctis tuis in hierusalem et habet p̄tēz a p̄ncipib; sacerdotū alligādū omnes q̄ inuocant nomē tuū. Ad quē domini nus. Vade quonīaz vas electionis est mihi iste. id est vas electum. et in fornace tribulationis pbatū: vt portet nomē meū corā regib; et gentib; et filiis israel. Et tu quide; baptizabis eum sed nō docebis euz: ego enī solus docebo eū: et ostendā ei quāta oporteat eum pati p noīe meo: vt per multas tribulationes probetur vas electum et mala que intulit san

ctis patiat cū sanctis. Abijt ananias et veniens ad hospitū pauli intravit ad euz et imponens manū dixit. Saule frater dñs iesus q̄ apparuit tibi i via qua veniebas misit me ad te: vt videas interiori et exteriori oculo: et implearis spiritu sancto. i. spiritu sanctū plenius accipias postea in baptismo. Et p̄festim ceciderūt ab oculis ei tanq; squame: et visum recepit: et surgens baptizatus est: et cū accepisset cibum p̄fortatus ē. Et fuit cū discipulis q̄ erāt damasci p dies aliquot: et cōtinuo ingressus synagoga p̄dicabat dñm iesum qm̄ h̄ est filius dei. Stupebant autē oēs q̄ audiebāt et dicebant. Nōne h̄ est q̄ expugnabat i hierusalem eos q̄ inuocabāt nomē istud. et ad hoc huc venerat vt vinctos eos duceret ad p̄ncipes sacerdotum. Saulus autem magis cōualescebat in xpo et p̄fundeabat iudeos q̄ erāt damasci: affirmans qz h̄c est christus.

De inuidia iudeorū i paulū. Ca. XLVIII.

Cum autē imple rent dies multi a baptismo pauli illū fecerūt iudei vt eū interficerēt. Ex eo qd̄ dictū est cū imple rent dies multi pōt videri hoc nō fuisse factū in pmo aduentu damasci sed in scdo: qz forte transijt in syriam et eliciam: et ibi p̄dicauit et multos cōuertit. Postea cum iterū venit damascū. qz magis suscitauerat inuidia; iudeorū. in scdo aduentu damasci statuerunt p̄ciliū vt eum occiderēt. sed notificare sunt ei insidie iudeorū: et custodiebat portas ciuitatis die ac nocte vt eum dolo interficerēt: nō iudei s; ciues damasci et p̄positus gentis arethe regis ad petitiōnem iudeorū: sicut ipse apostolus i eplā scda ad Corinth. refert dicens. Damasci p̄positus gentis arethe regis custodiebat ciuitatem damascenorū: vt me cōphenderet. Discipuli autē eius nocte dimiserūt eū in sporta p murum. Et vide qz in greco additū nō ē eius. s; dictū ē simpliciter discipuli: qz nō habebat paulus discipulos: s; oēs christiani tūc dicebāt discipuli. qz nōdū inuentū erat. h̄ nomē christiani. Elapsus paulus a manib; damascenorū venit in hierlm. et volens se iungere discipulis dñi s; aplis. s; oēs timebāt eū nō credētes qz eēt discipulus. Tūc barnabas cyprius leuitēs genere: qz supra dictū ē p̄ciliū agri vendit posuit ad pedes aploz dñi: apprehēsus illuz duxit ad aplos narrauitq; quomodo in via vñ

disset dñm. et qz locutus est ei: et quō in damasco fiducialiter egerit in noīe iesu. Quos autē apostolorū inuenerit in hierlm in eplā ad galathas ostēdit s; petru et iacobū ep̄m hierosolymoz: euz q̄b; mansit. xv. diebus sicut ipse in epistola ostēdit dicens. Deinde post ānos tres s; a cōuersione mea venit in hierusalem videre petru: et mansi apud eum. xv. diebus: aliū autē apostolorū vidi neminē nisi iacobū fratrem domini. Et erat cum illis s; petro et iacobū et alijs discipulis q̄ erāt in hierusalem intrans et exiens per. xv. dies. Deinde venit in partes syrie et cilicie: et ibi loquebat gentib; et disputabat cum grecis. id est iudeis in grecos dispersis. Hec autē historia p̄nūcia sū breuitate rei veritate pfundit quasi torū i hierusalem factū sit. Ita enī p̄cedit series historie. Et erat cum eis intrans et exiens i hierlm: fideducialiter agēs in noīe dñi. Loquebat autē gentib; et disputabat cum grecis. Illi autem s; iudei puerfantes iter grecos cū q̄b; disputabat: voluerūt eū occidere. Qd̄ cū cognouissent fratres: deduxerūt eum cesareā: q̄ ciuitas est palestine: et inde dimiserūt eū tharsūm q̄ ē ciuitas cilicie: vnde ipse oriūduus fuit. Postea rediit historia ad petru d actib; aploz agens quasi modo inter scalarū.

De curatione Enee. Ca. XLIX.

Electum est autē

vt petrus dum p̄dicando discurre ret venit liddā. Inuenit autem ibi hominē quendā eneam noīe: paraliticū ab annis. viij. in grabato facentem. Et ait illi petrus. Enea sanet te domine meus iesus christus: surge et sterne tibi lectū: qz prius nec etiāz poterat de lecto surgere. Et cōtinuo surrexit. Et viderūt illū omnes q̄ habitabant liddē et sarone. et pueri sunt ad dñm. Erat autē i topopen discipula qdā christiana que hebraice dicitur thabita: grece dorcas: latine autē damula vel caprea. Sup marcu; tamē habemus: qz thabita interpretatur est puella. Unde thabita cum interpretatur est puella surge: et fin hoc sunt diuerse interpretationes huius nomis. Hec autē erat plena opibus bonis et elemosinis quas faciebat et p̄cipue in p̄sueudis vestibus pauperum multum laboris impendebat. Factus est autē in diebus illis in quibus petrus venerat liddam vt infirmata moreret. Lūc; laussent cor: p̄posuerunt in superiori

cenaculo. Et cum lidda ppe esset ioppen discipu-
li audieret q: ppe esset petri lidda: miserunt ad
eum duos viros dicentes. Ne pigritatis venire
vsq: ad nos: et non aperuerit ei causam. Exur-
gens aut petri venit cum illis. Et cum aduenissent
dixerunt ei i cenaculum ubi iacebat mortua
thabita. Et circumsteterunt eum oes vidue fletes
et ostendentes ei vestes quas faciebat illi dorcas
ut opibus misericordie ipaz opam dedisse ostenderet
et sic petri ad copassionem commouerent. Tunc
petri oes elecit non tam pperam aliquid factur:
qd vellet alios latere: ut hi q magis artibus
vel p silio demonum aliquid machinant: sed ma-
gistrum suum volens imitari: q filia archisynago-
gi suscitatur oes de domo elecit paucis exce-
ptis. Vel forte q: nonnulli erant visione mira-
culi indigni: electis oibus foris facta genufle-
xione orauit. et puerus ad corpus ait. Thabi-
ta surge. At illa aperuit oculos: et viso petro
reledit: et dans illi manu: erexit ea: et conuocans
q exierant: reddidit eis ea vniu. Et notu factu
est miraculu p vniuersas ioppen: et multi cre-
diderunt in deum. Et morat est petri in ioppen
multis diebus apud simonem coriariu vel curia-
rium. Ideo dictus curiarius. v: q parabat co-
ria. Ideo dictus est coriarius.

De puerione cornelii. Ca. Li.

Traut quidam

erat i cesarea noie corneli: ceturio
cohortis q dicebat italica. q missa
fuerat a romana ciuitate q e in italia q roma-
ni impatores mittebat milites suos p ciuita-
tes ad custodiendas munitiones. Et h erat reli-
giosus et timens deum: religiosus sup gradu ti-
moris. timens infra gradu religionis. i. pietas
q: in gradu alii ascen-

Pietas equiuocu est
ad cultu dei: et ad co-
passionem primi.
gradum timoris. In
quantu religiosus
supra gradu timoris: intatu timens deus infra
gradu religionis ut noie religionis intelligas
spiritu pietatis. Erat in qua religiosus cum
omni familia sua q religiosa erat et timorata
facies elemosynas multas plebi non acceptor
psonaz. Iste euz eet qsi hora nona diei vidit
in visu manifeste. i. manifesta visione non per
somnia vel i extasi angelu dei introeunt ad
se: et dicere sibi. Corneli. At ille intus in euz

timore correptus dixit. Quis es dñe. Ad que
angelus. Orationes tue et elemosyne tue ascen-
derunt i memoriam in ppectu dei. Et nuc mite
te viros in ioppen et acersi simonem quendam q
cognominat petrus. Hic hospitatur apud si-
monem quendam coriariu: cui domus est iuxta
mare tyrrenu: q: ioppen ciuitas terre pmissi-
onis erat mari tyrreno prima et in ipi orien-
tali litore sita: et ex pre litore sita erat domus
simonis coriarij hospitis petri. Hic inqt di-
cet tibi qd te oporteat facere. Ecce cornelio
dictu e ab angelo. Exaudite sunt orationes tue
Unde pstat cu tunc fides habuisset: q in hoc
psonat sancti q merito fidei venit ad opa et
non viceversa. Flodu tu credebatur xpm incar-
natu: q: de tpe incarnationis incert erat: ig-
norans an iam incarnat: an adhuc incarnan-
dus. Non tu suberat falsitas fidei eius. quia
cu fidem incarnationis haberet salua fide po-
terat esse i ambiguo: an ia venisset. an adhuc
in carne vetur esset. Quia nonnullos sanctoru
patrum latuit xpm natu esse postq natus est
ut simeone vsq ad quadagesimu natiuitas
ei die. Non tu putandu e eos fide incarnationis
non habuisse. q: ipis non est de articulo fi-
dei. imo cu nondu esset eis pdicatu vel inspi-
ratu q: iam nat e: salua fide licuit eis esse i
ambiguo: an ia nat e: an adhuc nasciturus
Cu discessisset angelus a cornelio vocauit duos
domesticos suos: et milite metuetem dñm
qd de domesticis non est dictu. q: pstatat fa-
milia ei religiosa esse et timorata. Quibz euz
narrasset singula: misit illos in ioppen.

De visione petri. Ca. Li.

Quarta autem die

inter facientibus illis et appropin-
quantibus ciuitati ioppe: vel appa-
rentibus fm aliam litteraz: ut iam possent vi-
deri d hospitio petri. scz d domo simonis co-
riarij ascendit petrus in superius cenaculum
hospiti sui circa horam sextam ut i secreto
oraret: et post orationem comederet: quia tem-
pus erat comedendi: et ipse patiebatur esurire.
Et parantibus prandiu ministris: cum ipse
esset in oratione: cecidit sup euz extasis: quia
domino operante passus est alienationem me-
tis ita ut non vteretur sensibus humanis. Et
in hmoi extasi vidit celum apertu. Id e aere
et de aere aperto descendens vas quoddam
velut lintheum magnu de celo submitti in ter-

ram quattuor lintheis vel litijs vel initijs:
que littera vertor est. Dicunt autem initie funis
culi molles quibz circūligant pueri in cuna-
bulis. facti de stuppea materia. v: de serico ad
opus nobiliu. Videbat ergo ei vas illud qsi
lintheum quattuor initijs quattuor cornibz
alligatis. in aere appensum. et ita demitti i ter-
ram. et in eo esse omnia genera animaliu. qua
drupedia. serpentina terre. Et cu esuriret. facta
est vox ad eum dicens. Surge petre macta et
manduca. Ac si diceret ei in spiritu. Trast ad
gentes. et occide in eis vicia. et sic ecclesie i cor-
pora. Absit inquit domine. quia nunq man-
ducant comune. i. imundum. Et est idioma
hebreorum reputantiu cibos imundos qui-
bus comuniter utebant gentes. vnde voca-
bant comunes quasi imundos. Abhorru-
it ergo petrus quod dictu est ei manduca. qd
ostensa ei fuerant qdrupedia. et serpentina fm
legem imunda. quia graue videbat ei vti ci-
bis in lege phibitis. et maxime timebat repre-
hensione iudeorum si vteret cibis gentiliu.
Et ideo cu ita cuncta abhorreret. facta est vox
secundo ad eum dicens. Quod constat ei spiri-
tuali ter dictu fuisse de gentibus. iam in dei p-
scientia per fide purificatis. De quaru purifi-
catione instruxerat petru vox prima facta ad
eum dicens: occide et manduca. Cu aut osten-
sa fuisset ei serpentina terre. constat ea non fuisse
a deo purificata. nec alicui siue iudeo siue ge-
tili ad comedendu munda. Hoc aut factu est
ei ter. scz vas semel iterato et tercio in terra de-
missum. et vox ter audita est. p comedanda ve-
ritate visionis vel fide trinitatis. Nam ut di-
cit Ambro. In cathecismo fit trina interroga-
tio. scilz credis in deum. abrenuncias sathane.
vis baptizari. Similiter trina vnctio. in ver-
tice siue fronte. in scapulis. in pectore. In ba-
ptismo quoq fit trina imersio. Post trina va-
sis ostensionem. receptu est vas in celum. Et
du intra se cogitaret petrus. quid sibi vellet
hec visio. Ecce tres viri qui missi fuerat a cor-
nelio. inquirentes domu simonis coriarij ste-
terunt ad ianuam. querentes si simon qui agno-
minat petrus illic haberet hospitiu. Et cogi-
tante petro de visione: dixit eis spiritus. Ecce
tres viri querunt te. Causam tame cur eu qre-
rent ei subtrixit. qua ipse postea ab eis didi-
cit. Quid ad conseruanda humilitate aliquas
do prophetie spiritus ex parte animu tangit

et ex parte non tangit. Surge inquit et descen-
de. et vade cu eis nihil hesitans. quia ego mi-
si illos. Descendens aut petrus ad eos dixit.
Ecce ego sum que queritis. que causa est pro
qua venistis. Ad que illi. Cornelius ceturio
vir religiosus ac timens deum. et testimoniū
habens ab vniuersa gente iudeorū responsum
accepit a spiritu sancto ut accersiret te i domu
suam et audiret verba a te. Et introduxit eos
in hospitium suū et fuerunt cum eo nocte illa.
Sequenti autē die pfectus est cū illis et quibz
busdam fratribus qui eū comitanti sunt a iop-
pe ut ei testes essent.

Ex petrus venit ad cornelium vo-
catus.

Capitulum. LIII.

Litera autem die

secunda ab egressu de ioppe intro-
iuit cesaream. Cornelius pro expe-
ctabat illos conuocatis cognatis suis et ami-
cis necessarijs. Amici necessarij dicuntur qui
non deserunt hominem in articulo necessitatis.
Et cu introisset petrus obuius occurrit ei cor-
nelius. et pcedens ad pedes eius adorauit eu
ipo gestu corporis exprimes deuotionem men-
tis. Petrus pro eleuauit eu dicens. Surge qz
ego homo sum ut tu. Et cu multi adessent co-
gnati. scz et amici conuocati. locutus est eis pe-
trus dicens. Vos scitis qd abominabile sit vi-
ro iudeo accedere ad alienigenam. Sed ostendit
mibi deus nullu hominem imundu esse pro-
pter quod sine dubitatione veni accersit. In-
terrogo ergo qua ob causam accersistis me.
Ad que cornelius. A nudius quarta die ora-
ba hora nona i domo mea. ac si diceret. Quar-
ta die ab hac hora fm innouatione dicit. Pri-
ma enim die vidit angelu et misit nuncios. secun-
da venerunt nunci in ioppen. tertia puectus e
petrus cu eis. et illa nocte remanserunt in via.
quarta venerunt cesaream. et ecce vir stetit an-
te me in veste candida. et ait. Corneli exaudi-
ta est oratio tua. et elemosyne tue a deo accepte
mitte in ioppen et accersi simonem qui cognos-
minat petrus. et statim missi ad te. et tu bene se-
cisti veniendo. Nunc ergo omnes nos assum-
in conspectu tuo pmpri obedire tibi in omni-
bus quecuq: precepta sunt tibi a dño. Tunc
petrus aperiens os suū dixit. Nunc in verita-
te comperi quoniam non est psonaru acceptor
deus. nec discernit inter iudeos et gentes. sed

In omni gente qui timet deum et operatur iustitiam acceptus est illi. Vos scitis quod iohannes predicauit iesum a nazareth. scitis etiam quod factum est verbum. id est. predicatio euangelij per uniuersam iudeam. incipiens a baptismo iohannis quo baptizatus est iesus. postea prosequens quomodo uenit eum deus spiritus sancto et uirtute qui pertransiit beneficiando et sanando omnes a diabolo oppressos. Et nos testes sumus omnium que fecit in regione iudeorum. et quod eum susponderunt in ligno. et tertia die suscitatus a deo. Cuius nos testes sumus qui manducauimus et bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis. quibus precepit predicare populo et testificari quia ipse est qui constitutus est a deo pater iudeorum et mortuorum. quod pater dedit illi omne iudicium. Nec nos solum sed etiam omnes prophete illi testimonium perhibent. quia omnes per nomen eius remissionem peccatorum accipiunt qui credunt in eum.

Ex baptizauit cornelium et eos qui cum eo erant.

Capitulum. LIII.

Adbuc loquente

petro uerba hec. cecidit spiritus sanctus. et descendit repente super omnes qui audiebant uerbum. Utrum autem in igneis linguis uel in alia specie uisibili descenderit incertum est. Et obstupuerunt qui erant cum petro fideles de circumscriptione. quia etiam in nationes. id est in gentes gratia spiritus sancti effusa est. Audiebant enim eos loquentes linguis et magnificantes deum. Tunc respondit petrus. Numquid aqua quis prohibere potest ut non baptizentur hi qui spiritum sanctum acceperunt sicut et nos. quod maius est quam baptizari. Et iussit eos baptizari in nomine christi. subtrahens formam baptismi a domino traditam per dilatare uocem christi. In qua uoce intelligit ipse qui uinctus est. et pater a quo uinctus. et spiritus sanctus qui uinctus est. Tunc rogauerunt eum. Et mansit rogatus cum eis aliquot diebus. in quibus primo credidit uisus fuisse cibus gentilibus. Unde postea redarguitur est. Dilatatumque est ubique et delatum usque ad fratres qui erant in iudea. quod gentes receperant uerbum dei. Et hic fuit primus transitus particularis apostolorum ad gentes in quo uersus est cornelius cum familia sua.

Quomodo redargutus est petrus a christianis.

Capitulum. LIII.

Quoniam autem ascen-

disset petrus hierosolimam. disceptabant aduersus eum fideles de circumscriptione dicentes. Quare introisti ad uiros preputium habentes. et manducaisti cum illis quasi dicerent. In duobus contra legem fecisti. quod introisti ad eos. et quia cibus eorum couisus es. Tunc incipiens petrus exposuit eis per ordinem ostensam a deo sibi uisionem. et quomodo apparuerat angelus cornelio. Et in tota peroratione non addidit nisi unum uerbum quod dictum est cornelio. Mitte et accersi simonem qui cognominatur petrus. ubi addidit. qui loquens tibi uerba in quibus saluus eris tu et uniuersa domus tua. Et ex eo quod statim subdidit. cecidit spiritus sanctus super eos sicut et super nos ab initio: presumis quod super cornelium et familiam suam descenderit spiritus sanctus in linguis igneis sicut descenderat super apostolos die pentecostes. Et tunc inquit recordatus sum uerbi domini. quod nobis dixit. Iohannes quidem baptizauit aqua. uos autem baptizabimini spiritu sancto. Videns hoc impletum in cornelio et in familia sua. Audita petri excusatione multipliciter destiterunt ab increpatione eius. et gratias egerunt saluatori. et ita impleta est prophetia iob. Ab aquilone ueniet aurum. et ad deum formidolosa laudatio. Id est per congelationem infidelitatis gentes comparabiles aquiloni qui in tenebris erat. id est in cecitate animi percipient lucem fidei. per quam illuminatione diriguntur ad deum formidolosa laudatio. quod per inopinatum et repentinum gentium conuersionem fideles de iudea timetes glorificauerunt deum.

De continuatione historie.

Capitulum. LIV.

Non credit hi-

ad ordinem suum. Quod enim interfectum est de philippo petro et iohanne et paulo. postquam supra dictum est. igitur qui dispersi erant pertransibant euangelizantes uerbum dei. quasi incidens fuit. Prosequitur ergo in hunc modum. Et illi qui dispersi erant a tribulatione que inceperat a morte stephani pambulauerunt usque ad phenicem prouinciam sirie occidentalem et ciprum. nemini loquentes uerbum nisi si solis iudeis. Erant autem quidam cum eis de cipro et cyrene. Qui cum introissent antiochiam loquebantur ad grecos. annunciantes dominum

iesum. et erat manus domini cum eis. Et multus numerus credentium uersus est ad dominum. Super hunc locum dicit beda. quia post reuelationem sindonis cepit ecclesia crescere. Unde conicitur quod species sindonis uel linthei uidit petrus in uisione. cum alibi dicitur uas fuisse. alibi discus. Delatum est autem ad aures ecclesie que erat hierosolimensis de conuersione antiochenorum. et uolentes plene certificari: miserunt barnabam in antiochiam. Qui cum uenisset et uideret gratiam domini. gaudens est et exhortatus est omnes. ut in proposito cordis manerent in domino. qui erat uir bonus. plenus spiritu sancto et fide. Et dicit super hunc locum rabanus barnabam ideo multipliciter commendatum ne putetur per indignationem suam amississe apostolatuz. Et erat barnabas in ea opinione secundum quam dicitur. barnabas ille super quem proiecta est soror cum mathia. postea tamen cum paulo in apostolatum electus est. Nos aliam sequimur opinionem. Videmus autem barnabas quod non sufficeret ad erudiendam tantam multitudinem uenit tharum ut quereretur saulum. et inuentum perduxit antiochiam et per annum conuersati sunt ibi. et docuerunt turbam multam. Et tunc primo sequaces christiane religionis a christo capite denominati sunt christiani. qui prius dicebantur discipuli. et fuit institutio gentilibus satis elegans. Usum est enim incongruum et indecens gentilibus ad fidem conuersionis. sequaces christiane religionis communi nomine censeri. Sed potius denominandos esse a nomine magistrum. sicut in sectis philosophorum sequaces denominantur a nominibus magistrorum. ut ab epicuro epicuri. In his autem diebus superuenerunt prophete a hierosolimis antiochiam. Et surgens ex eis unus nomine agabus prophetauit per spiritum sanctum famem futuram in uniuerso orbe terrarum. et maxime in iudea que facta est sub claudius scilicet quarto anno claudij.

De collecta pauperibus facta.

Capitulum. LVI.

Nunc proposue-

runt discipuli facere collectam ut daretur unusquisque pro modulo sue facultatis. et mitterent aliquam pauperibus qui erant in hierusalem. qui uenditis omnibus possuerant precia ad pedes apostolorum ut preminerent eos contra famem. Et tunc primum facta est collecta in usus pauperum quam missa est per

barnabam et paulum in hierusalem.

De morte iacobi minoris.

Capitulum. LVII.

Et tempore misit

herodes rex manus ut affligeret quidam de ecclesia. Occidit autem iacobum fratrem iohannis gladio. Ut autem intelligatur locus iste de quo scilicet herodes sit accipiendus. expedit ad tempus pretermittere historiam actuum apostolorum. et prosequi historiam romanorum imperatorum. Non est putandum hunc fuisse herodem tetrarcham qui cognominatus est antipas. sed herodem agrippam. ille enim non fuit rex sed tetrarcha. Ille scilicet filius magni herodis qui consensit pilato de necedominum. qui remisit eum ad pilatum indutum veste alba. qui iam deportatus fuerat in exilium viennam. et ibi mortuus est. Pilatus ergo mortuus iam erat. qui ut a principio huius historie preteritum est. anno. xix. imperij tiberij cesaris erat procurator iudee uittellio prefide sirie. et accusatus est in multis apud tiberium. Accusatus est a iudeis de uolentia innocentium interfectione. Accusatus est etiam quod iudeis reclamantibus ponebat imagines gentilium in templo. Accusatus est etiam quia pecuniam repositam in corbonan redegerat in uisus suos: inde faciens aqueductum in domum suam. Et pro his omnibus deportatus est in exilium lugdunum unde oriundus erat. ut ibi in opprobrium generis sui moreretur. Uide quia mulier erat archa in qua reponerantur donaria regum uel principum. corbonan in quo reponerantur donaria sacerdotum ad reficienda sartatecta templi. Bazophilacium in quo reponerantur donaria transeuntium.

Quis fuerit substitutus procurator mortuo pilato.

Capitulum. LVIII.

Mortuo pilato

substitutus uittellius fratre suo procuratorem iudee. Et uolens placere iudeis satisfecit uoluntati eorum in quibusdam. scilicet de amotione caisphae. et promotione filij anne. qua ad petitionem eorum amouit caispham a sacerdotio et substituit filium anne qui iam mortuus erat. reddiditque ei stolam scilicet illam solennem et antiquam quam debebat habere sacerdos in potestate sua. ut ea uideretur in festiuis diebus. Pi

latus po transtulerat eam in domū suā. et cūz in festiuis dieb; necessaria erat sacerdoti. non poterat eam habere nisi precio pcedente. Tē poze tiberij mortuus est philippus tetrarcha ituree et traconitidis regionis. frater herodis tetrarche mortuus est etiaz lisaniās tetrarcha abilline. Et ita vacabāt due tetrarchie. et aspī rabat herodes agrippa ad alterā earū.

De proposito herodis agrippe.

Capl'm. LX.

Erat autē hero

des agrippa vir magnanimus et bellifosus sed pauperrimus. nepos herodis tetrarche. et frater uxoris ei herodiadis. Fuit em filius aristoboli filij magni herodis et ipsa filia eiusdem. Disposuit ergo venire romam. si forte posset impetrare a tyberio alteram tetrarchiam vacantem. Cūq; venisset romam videns eum tyberius militē strenuissimū retinuit eum secum. fecitq; adherere filio suo druso. cui iam in vita sua cōtradiderat imperium. Nec est iste drusus ille q dormit mortuū. Erat autem herodes agrippa vir magne liberalitatis. et ut sibi cōciliaret animos romanoz multa expendebat. et multis debitis se obligauerat. et ut tradit iosephus. non fuit homo in quo mutabilitas fortune adeo posset deprehendi. Primo in hoc male ei cōtigit. quia mortuus est drusus filius tiberij. de cuius morte adeo inconsolabiliter doluit tiberius. ut omnes a presentia sua amoueret qui familiariter adheierant druso. ne reducerent ei ad memoriā mortem eius. Et compulsus est herodes agrippa redire in iudeā. et desperans pre nimia pauprate intrauit turrinū ut ibi afficeret se fame. et ita moreretur Quod significauit vxor sua sorori ei herodiadi vxori herodis tetrarche. que supplicauit vxoro suo ut reuocaret eum a turri et daret ei necessaria. Et acquieuit ei et statuit eū in tiberiade. et ibi assignauit ei domū. et dedit ei necessaria vite. Et quadā die cū esset herodes tetrarcha in tiberiade. et epularet. factus hilarior solito. qā incaluerat mero. cepit ipropare herodi agrippe qui epulabat cū eo beneficia que contulerat ei. scilicet q liberauerat eū a peste famis. Et doluit inde agrippa vltra modū. et disposuit iterum redire ad tiberiū. si forte inueniret animū eius imutatum. Et in reditu eius inuenit eū petronius vel tiberius. et honorifice re

ceptus est ab eo. et venit cum eo romā. Et cūz haberet tiberius duos nepotes alterū d filio druso. i. tiberiū. et alterū de fratre germanico. scilicet gaiū. volebat sibi substituere filiū filij. qz magis diligebat eum.

De causa inuidie tiberij et herodis agrippe.

Capl'm. LX.

Herodes autem

agrippa magis diligebat gatum. et familiarius adhebat ei. vñd sibi suscitauit indignationē tiberij latentem. quaz nondū ei indicabat. sed latens odium in corde referuabat. Quadam autem die cum sedes ret agrippa in curru suo cum galo leuatis manibus in celū dicebat. Utinā viderē mortem importuni senis. et te dominū totius orbis. q idoneus es imperare vniuerso o: bi. Hoc audiuit quispiam. scz auriga ipsius agrippe. qui post aliquot dies cū damno rerū agrippe au fugiens captus est et vinculatus. Et dum trahebat ad carcerem petijt duci ad imperatorem dicens. quia in aure loquerer ei. qd esset ad eius vtilitatē. Et presentatus est imperatori. et dixit ei consulto. qz sic optauerat agrippa mortē eius et dominū gaij. Tiberius autem nō multū curabat verba vinculatorū. et detrusus est ille in carcerem. Et cū sepe instaret agrippa ut iudicaret et occideretur. respōdit tiberius. Frater sufficit tibi q vinculatus est. et ita differebat. Quia ut refert iosephus. in omnibus negocijs suis morosus erat. Und cum statueret procuratores in provincijs vix aut nunq; mutabat eos. Et cū sepius questum esset ab eo. quare scilicet nō mutaret. procuratores respōdit se in hoc parcere plebecule. Scientes em procuratores se ad modicū habere pcuratorem emungunt vsq; ad sanguinem. et tanto dominantur grauius quāto breuius. et qui recentes superueniunt dissipant quicquid inueniunt. Quod ostendit eis exēplo cuiusdam vulnerati. qui cū iaceret in via et nō amoueret multitudinem muscarū a vulnere supueniens alter putauit: q hoc obmiseret ex imbecillitate. et abegit muscas q operuerant vuln. Ad quē ille. Vale fecisti mihi. qz musce q; amouisti iā plene erāt sanguine et parci molestabāt me. q aut recētes superueniēt acrius pungēt me. Sic et procuratores vel officiales recēter substituti acrius de

seniūt in subditos.

In quo herodes offendit tiberium.

Capl'm. LXI.

Quā quadā die

more solito incitaret agrippa tiberiū ut traheretur auriga ei de carcere. respondit tiberius. idipsum ei nō expedire. cum in presentia ipsius vellet eum vinculus accusare. Et cum in nullo sibi conscius esset agrippa. testat est se velle ut extraheretur et accusaret eum. Eductus ille de carcere arguit eum de crimine lese maiestatis. quia orauerat mortem imperatoris. Tūc ait tiberius. carcerario. Liga hunc Intellexit carcerarius hoc preceptum esse de eo qui eductus fuerat et ligatum retrussit in carcerem. Quadam autem die dum deambularet tiberius in ipodromio. id est. in circo equorum. et teneret agrippam per manum vocato carcerario dixit ei. Liga hunc. Et miratus est ille et vniuersi q p ciperet agrippam ligari. cum purpuratus incederet. et quia erat de regio semine. Cum autem duceretur agrippa ad carcerem patiebatur sitim intolerabilem. quia splendide comederat. et forte occurrat ei portitor aque. et dedit ei bibere. Et postq; refocillatus est promissit ei q in proximo remuneraret eum i regno gaij. confidens q in proximo gaius esset regnaturus. et positus est in carcerem. Et dum quadam die in carcere manens staret innit arbori cuius frondibus insidebat bubo. accessit ad eum vnus de concaptiuis. et locutus est ei. Noli inquit estimare q adulando loqr tibi. cum sis concaptiu meus. Volo em indicare tibi quod indicauerunt mihi dii. Erat autem peritus in augurijs. Cito inquit liberaberis a carcere. et intantū sublimaberis. ut etiam inuideant tibi omnes amici tui et notī. et in hac prosperitate morieris relinques bona tua filijs tuis. Quā cito autem huius generis alitem videri amplius super te: scito qz quinta die morieris.

Quomodo liberatus est herodes in morte tiberij.

Capl'm. LXII.

Quā autez esset

herodes in carcere: deferebat ei honorē dominus carceris. scēs eū esse virum nobilem et familiarem gaij. et susti

nebat tanq; ignorans multas comoditates sibi fieri in carcere ab amicis suis. et fuit i carcere per sex menses. Postea cūz esset tiberius apd campas cepit infirmari infirmitate qua postea mortuus est. Et si in cronicis alibi legatur mortuus. non est curandum vbi mortuus sit. Videns autem se moriturum: conuocatis nobilibus imperij sui et duobus nepotibus gaiō et tiberio statuit ut in crastino substitueret sibi successorem. Sed prius voluit consulere mentem deorum. et orauit deos suos ut intimarent ei quem nepotum suorum vellent ei substitui in imperio. Et statuit apd se ut illum qui prius veniret ad eum in crastino constitueret imperatorem. ut ita quasi per sortem eligeret. et tamen significauit tiberio ut prius veniret. Qui mae noluit venire nisi prius. Et cum mitteret tiberius nuncios ad nepotes suos non inuenerunt nisi gaiū. Et venit gaius prius ad tiberiū. Quem videns tiberius fleuit amare: dolens quia alter non venerat quem volebat substituere. quia tenebatur eum diligebat. sed dissimulabat. Et locutus est ad eum tyberius. Fili tu succedes mihi in imperio quod potius debebatur tiberio quasi iure hereditario. tanq; filio filij. sed ego video te vtilem imperio et noui mentes deorum. Tūc ergo ne molestes eum. sed semper habebas eum tanq; fratrem. Satage ut negocia imperij sapienter disponas et exequias funeris mei imperiali honore perficias. Et conuocatis nobilibus: denunciavit eum imperatorem. et mortuus est. Et statim aliquantulum insonuit fama in ciuitate romana d morte tiberij. et venit quidam hebreus amicus herodis agrippe ad carcerem et hebraice dixit ei. Mortuus est leo. Et cepit agrippa mirabiliter gratulari. adeo ut quereretur ab eo dominus carceris que esset causa tante exultationis. Et confessus est. quia ille significauerat ei hebraice mortem tiberij. Et statim dominus carceris liberauit eum. et statuit sibi collateralē in mensa. In crastino insonuerūt alij rumores. scilicet q tiberius conualuerat. et tertia die romam venturus erat. Tūc arguit eū dominus carceris quia deceperat eū. timēs ne in caput eius redundaret q liberauit eum. et mirabiliter verberauit eū et retrussit eum in carcerem. Postea increpuerūt certi rumores de morte tiberij et substitutione gaij. Et venit gaius romam et sepeliuit tiberiū honorifice

et ipsa die voluit liberare agrippam, sed dis-
suasum est ei, ne videretur facta tiberij sub-
ito in irritum velle reuocare. Postea per aliquot
dies liberavit eum et sublimavit eum, et dedit
ei duas tetrarchias scilicet tetrarchiam phi-
lippi, qui erat tetrarcha ituree et traconitidis
regionis, et tetrarchiam lisanie qui erat tetrar-
cha abiline, et imposuit ei diadema, et subli-
matum in regem remisit in iudeam, et inuide-
runt ei omnes propinqui eius, etiam soror eius
herodias, que miserata fuit infelici modo in-
vidit felici, precipue quia habebat nomen re-
gis, quia vir suus erat maior natu filius ma-
gni herodis, et nunquam meruit rex appellari, sed
tetrarcha. Persuadebat itaque viro suo de die
in diem, ut iret romam, et satigaret omnibus
modis, ut sibi compararet nomen regis. At
ille malebat esse in octo, quia opulentus erat
unde sepe vxor exasperata dicebat, Pereant
opes tue, quia magis diligis opes quam hono-
res. Tandem victus instantia vxoris iuit ad
gaium cum magno apparatu, et ipsa cum eo,
et inuenerunt gaium bays. Herodes autem
agrippa qui presenserat quod non pro bono suo
essent, disposuit ire post eos, sed premisit nun-
cium quendam familiarem suum et amicissi-
mum gaium, per quem direxit epistolam gai-
o in qua continebatur, quia herodes tetrarcha
etiam viuente tiberio firmauerat amicitiam
cum rege parthorum, ut esset rebellis roma-
no imperio, et in argumentum huius rei si-
gnificauit ei, quia in ciuitatibus suis habebat
arma que sufficerent septuaginta milibus ar-
matorum.

Ex gaius mandauit statuam suam
erigi in templo.

Capitulum, LXXIII.

Unquam venisset
herodes tetrarcha et herodias vxor
sua ad gaium et facti honorifice ac-
cepisset eos, superuenit nuntius herodis a-
grippe, et porrexit epistolam gaii ex parte he-
rodis agrippe. Perlecta epistola, gaius quasi
aliunde recipiens cepit inquirere de statu he-
rodis tetrarche, et inter cetera quesuit ab eo,
vtrum in ciuitatibus suis tanta copia esset ar-
morum, quantam ipse audierat, et non nega-
uit. Et tunc credens gaius verum esse quod si-
gnificauerat ei herodes agrippa, relegauit eum
in exilium, vxori autem sue quia erat soror he-

rodias agrippe quem maxime diligebat, dedit
libertatem redeundi ut haberet terram suam.
Ipsa autem comitata est virum in exilium di-
cens, quia non dimitteret eum in aduersis, cui
comunicauerat in prosperis, et deportati sunt
in exilium iugdunum ubi postea miserabiliter
mortui sunt. Et dedit gaius galileam quam
habuerat herodes tetrarcha herodi agrippe,
et ita habuit tres tetrarchias. Fuit autem gai-
us in initio imperij sui per biennium satis man-
suetus, postea euauit cor eius in elationem,
et in tantam prorupit vesaniam, ut ab vniuer-
sis hominibus imperij sui vellet coli tanquam de-
us et dicebat se fratrem esse iouis. Unde etiam
flam vnicam quam habuit ponebat inter ge-
nua iouis, ut ita quasi communis vtrique videretur,
postquam egressa fuerat de genibus iouis.
Vixit ergo imaginem suam per vniuersum im-
perium suum ut omnes adorarent eum, et sic
fecerunt omnes exceptis iudeis. Unde cum
in alexandria ciuitate orta esset seditio inter iu-
deos et gentiles, et venisset vtraque pars ante
gaium ut discuteretur controuersia, inter cete-
ras allegationes quas habuerunt gentiles con-
tra iudeos obiecerunt eis, quia deum suum
quem communiter omnes gentiles receperant
ipsi inhonorabant, quia imaginem gaii nole-
bant adorare. Et tunc primo sciuit gaius, quia
iudei non adorabant imaginem suam. Signifi-
ficauit autem petronio presidi syrie, ut statuam
suam poneret in templo in hierusalem ut faci-
lius reciperent eam in circumstantibus ciui-
tatibus. Quod si forte iudei reclamarent, collectis
romanis legionibus intraret iudeam, et nemi-
ni parceret manus eius. Collecto ergo exer-
citu intrauit petronius iudeam, et venerunt ad
eum iudei de hierusalem cum amicis hero-
dis agrippe, qui erant pccordiales gaii, et sup-
plicauerunt ei, ne ad hoc eos artaret quia prius
permitterent se occidi, et parabant iugulo-
los, et dicebant, quia nunquam amplius coleret
terram ut sic inedia affecti morerentur. Et re-
spondit petronius: non de consilio suo hoc pro-
cessisse sed non audebat resistere mandato im-
peratoris. Videns tamen quod grauem facturam
incurreret gaius si amitteret tributa totius iu-
dee, promisit quia opponeret se gaii pro eis:
et misit epistolam suam gaii per viros hono-
ratos ut desisteret ab hoc mandato. Qui cum
venissent ad gaium non ausi sunt presentare
se conspectui eius, sed accesserunt ad herode-

agrippam ut subueniret iudeis, quia vna de
tetrarchiis suis scilicet galilea in iudea erat

De morte gaii imperatoris.

Capitulum, LXXIII.

Unc herodes
inuitauit gaium in crastino ut co-
mederet cum eo. Et cum in cra-
stino esset in conuiuium: ammiratus est delicias
conuiuii. Et cepit memorari gaius quanta fue-
rat passus pro eo herodes, scilicet vincula tyberij:
et alia multa. Et precepit ei ut peteret quicquid
vellet. At ille respondit ei sufficere sibi
gratiam suam. Et cum ille instaret ut aliquid
peteret, petijt ne poneret statuam suam in tem-
plo in hierusalem. Et iratus est gaius: tamen
considerauit animositate agrippe, quia nolue-
rat petere opes vel honores: acquieuit ei, et
scripsit petronio in hunc modum, Si nondum po-
sita est statuam in templo non est necesse ut po-
natur. Et sic non est posita et statuam in templo.
Postea resipiscens gaius rescripsit petronio
in hunc modum. Quia contempsisti mandatum
imperatoris: et potius dilexisti munera iude-
orum, elige tibi genus mortis quod vis ut dis-
cant omnes non esse tutum obuiare manda-
to imperatoris. Sed deo procurante ita fa-
ciunt ut prius audiret famam mortis eius
quam videret nuncios huius legationis. Cum enim
esset rome et rediret a ludis circensibus, consilio
senatorum interfectus est a duobus, et orta
est in ciuitate dissensio inter curiam et mili-
tes et populum. Curia dicebant senatores et
viri consulares, id est qui de genere consulum:
vel digni ut fierent consules. Quia considerant se
natores se uicem imperatoris et incommoda que inde
contingerant reipublice, voluerunt penitus ex-
stirpare imperium imperatoris ab vrbis, et vo-
luerunt eam redigere ad antiquum statum: in
quo erat ante iulium cesarem ut esset regimine
ciuitatis in arbitrio consulum et senatorum.
E contra milites et populus timentes auari-
ciam senatorum, et amatores donatiua impera-
torum: constituerunt imperatorem claudium auuncu-
lum gaii virum mansuetum et piuum.

De eodem. Capitulum, LXXV.

Unc venit he-
rodes agrippa ad senatores ducens
secum de nobiliores que erant in cu-
ria: simulans se fauere parti eorum: cum habes-

ret eos exosos propter mortem gaii. Consuluit
ergo eis ut significaret claudio ne moueret
scisma in ciuitate, sed desisteret ab hoc ince-
pto. Et senatores rogauerunt herodem ut per-
geret cum eis ad claudium. Et professus est se
libenter fungi hac legatione. Et missus est ad
claudium cum alijs. Et eis audientibus dixit
ei quod dixerat coram senatoribus: quod vel-
let claudius desistere ab incepto. In aure au-
tem dixit claudio ut non desisteret ab incepto,
quia ipse satageret ut maior pars nobilior fa-
ueret parti eius. Et renunciauit senatoribus
quod nollet claudius desistere, ab incepto: et ce-
pit eis persuadere ne contrairent, quia non pos-
sent impedire. Et allexit quosdam: et tandem
omnes, et ita sine contradictione factus est clau-
dius imperator. Et ad persuasionem herodis
agrippe omnes occisi sunt qui consenserant in
mortem gaii. Et petijt ab eo herodes agrip-
pae decretum gaii de statuam suam adorandam
reuocaret in irritum: quia impium erat.
Et acquieuit ei et precepit ei ut epistole reuo-
cationis per singulas ciuitates iudee pone-
rentur in loco eminenti ut viderentur ab om-
nibus.

Quomodo occiso iacobo voluit apprehen-
dere petrum.

Capitulum, LXXVI.

Ustea voluit he-
rodes accipere licentiam a claudio et
redire ad propria, et tunc claudius de-
dit ei quartam tetrarchiam, scilicet iudeam, et ita
sublimatus redijt ad propria. Et venit pri-
mo in iudeam: et honorifice susceptus est a iu-
deis, quia in multis inuenerat eos. Et cum pe-
essent dies azymorum, venit in hierusalem an-
te diem festum ut purificaret: et mundus in-
teresset diei festo. Et ante dies azymorum oc-
cidit iacobum fratrem iohannis, postea in die-
bus azymorum videns quia placeret iudeis
apposuit ut apprehenderet et petrum. De iac-
obo autem refert clemens alexandrinus, quod
cum detrusus esset in carcerem, nocte conuer-
nit ad fidem custodem suum, et in crastino co-
fessus est se esse christianum. Et cum ambo tra-
herentur ad martyrium: dixit iacobo, Pater da-
mihi remissionem. At ille parum deliberans ait
Pater tibi. Et osculatus est eum et simul am-
bo capite truncati sunt. Petrum autem appre-
hensum misit herodes in carcerem, quia in diebo-

asymorū non licebat aliquē occidere: et p̄ter
custodes carceris tradidit eum custodiendū
quattuor quaternionibus militum, volens
post pasca producere eum populo vt ip̄e po-
pulus occideret eum: nō ip̄e herodes vt ia-
cobū, quia magis videbatur eis gloriosum
si ip̄i occideret eum: quia erat princeps apo-
stolorum.

Quomodo liberatus est petrus de manu
herodis.

Capitulum. LXXVII.

Quoniam autem in
crastino producturus eum esset
herodes populo, ipsa nocte erat
petrus dormiens inter duos milites vinctus
catenis duabus que adhuc rome esse dicun-
tur, et custodes iacentes ante ostium custo-
diebant carcerem. Et ecce angelus domini
astitit et lumen refulsit in habitaculo carce-
ris, et miraculose factum est vt solus petrus
videret lumen, percussosq; latere petri exita-
uit eum dicens, Surge velociter. Et statim
cecidit catene due de manibus eius: que
adhuc rome esse perhibentur. Et dixit ange-
lus ad eum, Precingere et calceate caligis
tuas. Deposuerat enim cingulum ppter mo-
lestiam carceris: vt tunicā circa pedes demis-
sa temperaret frigus noctis. In quo datum
est exemplum sanctis vris, q̄ in angustis li-
cet aliquid relaxare de rigore ordinis. Legi-
mus enim apostolos et pphetas duris cin-
gulis vfos, ppter afflictionē carnis: et petrus
ad tempus deposuisse cingulū pro molestia
carceris. Et fecit petrus iuxta mandatum an-
geli, et addidit angelus, Circunda tibi vesti-
mentum tuū et sequere me. Et exiens seque-
batur eum: et nesciebat, quia verus est quod
fiebatur per angelum, id est nō putabat hoc in
reueritate fieri: sed imaginaria visione osten-
di. Unde sequitur, Existimabat se visum vi-
dere: et hoc sibi ostensum imaginaria visione.
Transcuntes autem primā custodiam, id est
custodes carceris custodie deputatos, et se-
cundam, id est duos quaterniones. Vel pri-
mam custodiā, id est primū quaternionē cum
suis, venerūt ad portā ferream que ducit ad
civitatem: que putatur fuisse in atrio carceris.
Carcer enim habebat atrium: et erat in exte-
riori parte civitatis siue extra civitatē, et vlti-
mo aperta est eis. Et exeuntes pcesserunt in

vicum vnum, et continuo discessit angel⁹ ab
eo vt sciret se in reueritate de carcere eductū
qui putabat sibi hoc imaginarie ostensum.
Et tunc ad se reuersus, id est ad mentē suam:
quia fuerat in maximo stupore, dixit, Nunc
scio vere quia misit dominus angelū suū:
et eripuit me de manu herodis et de omni ex-
pectatione plebis iudeorum. Et cōsiderans
vbi esset venit ad domū marie matris iohā-
nis qui cognominabatur marcus nō euange-
lista: vbi erant multi cōgregati causa oratio-
nis vt orarent pro petro. Et cū pulsaret pe-
trus ad ianuam: egressa est puella ad videndū
nomine rode. Et vt cognovit vocē pe-
tri p̄ gaudio nō aperuit ianuam: sed recurrit
nuntiavit petrum stare ad ianuam. Et dices-
runt illam insanire scientes petrum in carce-
ratum esse. Illa autē affirmabat rem se sic ha-
bere. Alij autē ex eis dicebāt, angel⁹ petri est.
Super quem locū dicit hieronym⁹ tantā di-
gnitatem esse animarū vt ynaqueq; ab ortu
natiuitatis sue habeat angelū sibi in custodi-
am deputatū. Petrus autē perseveranter pul-
sabat. Et cum aperuissent: viderūt eum et ob-
stupuerunt. Et innuit eis manu vt tacerent:
vt sub silentio miraculū videret vel audiret.
Vel forte ideo, ne clamore gaudenti adue-
tus eius in civitate p̄palaretur. Et narrauit
quomodo eduxit eum dñs de carcere: et ait,
Nunciare hoc iacobo et fratribus, scz iacobo
alphej episcopo hierosolymoz, quia alter iā
fuerat decollatus ab herode. Et egressus ea-
dem illa nocte abiit in alium locū timore he-
rodis et iudeorū.

De morte herodis.

Capitulum. LXXVIII.

Crastina autez
die post educationē petri de carce-
re: erat non parua p̄turbatio in-
ter milites et custodes quidnā esset factus de
petro. Unde apparet: quia clausum relinque-
rat carcerem, alioquin nō esset ambigū euz
evasisse. Herodes autē cum requisisset eum
et nō inuenisset: diligenter inquirens de euz
studibus, vtrū nossent quidnam factus esset
de eo: ausit eos adduci ad se vt vindicaret in
eos, nō tamē vindicauit domino pcurante:
vt solutio petri nulli noceret. Imminēte em̄
negocio: herodes descendit a iudea in cesare-
am palestine, p̄p̄inam tyro et sydon: vt nō

ceret tyrijs et sydonijs quibus iratus erat.
Quod audientes tyri et sydonij: venerūt ad
blasum qui erat cubicularius herodis et cu-
stos thesaurorū eius, quia erat amicus eorū
et patronus, et eo interprete recōciliati sunt
herodi. Nō enim poterant sustinere inimici-
as regis tam vicini. Sequenti autem die
herodes vestitus veste regali sedebat p̄ tri-
bunali apud eos: et cōcionabatur ad eos blan-
diens eis. Populus autem acclamabat dei
voces et nō hominis, id est exhibebat ei lau-
des deo debitas et nō homini. Et dum adu-
latorijs fauorib; demulceret, et oblatos sibi
diuinos honores nō respueret: respiciens su-
pra se vidit imminētē et insistentē capiti suo
in funiculo angelū, et bubonē mortis ei⁹ pri-
me nunciū, et tūc vt tradit ioseph⁹ inclinavit
se ad eos qui sibi applaudebant: et dixit eis,
En ego deus vester morior. Sciebat enim
iuxta quod dixerat ei augur, cum traheretur
ad carcerem: se infra q̄nq; dies post visionē
bubonis morturū. Et cōfestim vt habet in
hystoria percussit eum angel⁹ domini, id est fa-
cta est super eum vindicta dei, q̄a per quinq;
dies ventris dolore cruciatus est, et corrode-
bant vermes viscera eius, et ita paulatim cō-
sumptus a vermib; expirauit.

De agrippa. Capitulum. LXXIX.

Reliquit autez fi-
lius qui dictus est agrippa nō co-
gnominatus herodes: qui adhuc
rome erat, nec habuit totū regnum patris, scz
partem. Habuit autem terram duarū tribuū
et dimidiē vltra iordanē. Unde legitur quia
fideles in iudea imminente euerfione hieru-
salem ad ammonitionē angeli secesserunt in
regnū agrippe ist⁹, scz filij herodis agrippe.

Reditus historie ad ordinem suum.

Capitulum. LXXX.

Et nunc redit hi-
storia ad ordinē suū, et continuat
ei qd supra dictū est, collectam fa-
ctam a fidelib; antiochie missaz pauperib; in
hierusalē per barnabā et saulū. Qd enim in-
terfutum est de herode, de morte iacobi, de
incarceratione et liberatione petri, q̄si incidēs
fuit, prosequit ergo de reditu barnabe et sau-
li a hierosolymis hystoria in hunc modum,

Verbū dñi crescebat et multiplicabatur. Bar-
nabas autē et saul⁹ reuersi sunt ab hierosoly-
mis assumpto secū iohanne q̄ cognoscebat
marcus post expletū ministeriū. Erāt autē in
ecclesia q̄ erat antiochie p̄ter eos qui venerāt
ab hierosolymis, pphete et doctores, inter q̄s
erat symon q̄ vocabatur niger, et lucius cirenē-
sis, et manaben q̄ erat herodis tetrarche col-
lectancus, ad est eodē cū illo lacte nutrit⁹. Et
possunt idem accipi prophete et doctores.
Vel potest ita distingui, Prophete de futu-
ris, et doctores de p̄teritis. Et vide qz iste sy-
mon dictus est de colore niger si sit latinum
vocabulū, vel si est hebreū dictus est niger:
quasi ascendens de virtute ad virtutē. Niger
est hebreū: et interpretatur ascendens. Hi
nistrantibus autē illis domino et ieiunanti-
bus: dixit eis spiritus sanct⁹, Segregate mihi
barnabam et paulū in opus ad qd assumpsi
eos. Qui audito cōsilio spiritus sancti remise-
runt saulū et barnabam in hierusalē ad pe-
trum et iacobū et iohannem q̄ erant ibi. Qui
gausi sunt audito mandato dñi vel spiritus
sancti, et ieiunantes et orantes imposuerūt eis
manus in modū ordinandoz. Vtrū autē p̄-
ter impositionem manū aliam ordinis so-
lemnitatē circa eos celebrauerunt incertū est.
Nec de ordinatione apostolorū aliquid les-
gitur, vel qz domin⁹ eis imposuerit manus.
De petro tamē certū habet qz antiochie mis-
sam celebrauerit. Sed potuit apostolis pro
ordinatione sufficere: qd dictū est eis a dño.
Hoc facite in meam cōmemorationem. Et
licet non interfuerit barnabas et paul⁹, tamē
qz postea electi sunt ad apostolatū p̄ illo spi-
ritus sancti: forsan in hoc cū alijs fuerūt priui
legiati, nec alia solennitas ordinationis cir-
ca eos celebrata est. Vultū in p̄mitina eccle-
sia sine hac solennitate ordinationis ad sacerdo-
tium p̄moti sūt, et multi laici sine diaconio et
p̄cedētib; ordinib; sacerdotes facti sūt. Et im-
ponentes eis man⁹ dimiserūt eos. Et ip̄i qz
dem missi a spū sancto eodē duce itineris qui
separauerat eos a ceteris abierūt seleuciā, et
inde nauigauerunt ciprū. Et cum venissent
salaminam predicabāt verbū dei in synago-
gis iudeorum, ppter reuerentiam siue durici-
am eorum, et habebant secum in ministerio
predicationis iohannem qui cognominaba-
tur marcus.

Paulus et barnabas conuerterunt ser-
gum proconsulem.

Capitulum. LXXI.

Ecce cum perambu-

lassent in uersam insulam ciprum
scilicet usque paphum: inuenerunt quen-
dam virum magni pseudo prophetam iudeu:
cui nomen erat barien, qui erat cum sergio pau-
lo viro prudente qui erat homo magne di-
gnitatis. Erat enim proconsul, id est secundus a
consule. Sic accersitis barnaba et paulo desi-
derabat audire verbum dei: tamen resistebat
eis elimas magus. Et vide quia alterum est
interpretatio alterius. Elimas enim inter-
pretatur magus, et sic nomen commune malefico-
rum appropriatum est isti. Saulus autem qui
et paulus repletus spiritu sancto intuens eu
dixit. O plene omni dolo et omni fallacia, fi-
lii diaboli, inimice omnis iusticie, non desinis
subvertere vias domini rectas. Nota quod di-
ctum est saulus qui et paulus. Tradunt enim
sancti quod a sergio paulo ad fidem conuerso di-
ctus est paulus. Unde hic primo fit mentio
de nomine paulus. Solus origenes dicit,
quia semper fuerit binomius dictus, scilicet sau-
lus et paulus. Vel in apostolatus acceptio-
ne primo sortitus est hoc nomen, ut qui pri-
mo a saule persecutore dicebatur saul, de superbo
factus humilis, pro saulo dictus est paulus, qui
si modicus et humilis. Unde quasi nomen
suum interpretando: dicit seminum apostolo-
rum. Videtur autem, cum anno a passione
domini, promotus ad apostolatum cum barna-
ba, et sortitus pauli vocabulum, et, cum pro-
fectus est ad magisterium gentium. Cui satis ec-
clesiastica historia concordat, ubi legitur pre-
ceptum apostolorum esse: ut post passionem per
duos decem annos predicarent in iudea. Tertio au-
tem decimo anno ceperunt paulatim transire
ad gentes, nondum tamen ex toto postea omni-
no exierunt de finibus iudee: et nunc inquit Ec-
ce manus domini super te, id est vindicta dei
exercebitur in te. Eris enim cecus lumine ca-
pitis: sicut cecus es lumine mentis, non vi-
dens ad tempus solem materiale, quia non
vides solem iusticie per fidem. Et confestim
cecidi in eum caligo et tenebre, et cecutiens,
id est in modum ceci in circumitu se vertens
querebat qui manum ei daret, et duceret eu.
Et statim proconsul viso miraculo credidit

amirans super doctrina domini.

De discessu iohannis ab eis.

Capitulum. LXXII.

Quoniam autem a pa-

pho nauigasset paulus et barna-
bas cum eo venerunt per gentem cuius
tatem pamphiliam, et tunc iohannes discedens
ab eis: reuersus est hierosolimam, unde vene-
rat cum eis. Et forte reprehensibilis fuit cau-
sa quare discessit ab eis, et hec fuit causa disci-
dij inter paulum et barnabam: de qua habebis
inferius. Paulus vero et barnabas venerunt
antiochiam perfidie: quod additum est ad dis-
ferentiam alterius antiochie, que dicitur an-
tiochia syrie, que olim dicebatur reblata: quas
nos adhuc vocamus antiochia. Et ingressi
synagogam die sabbati sederunt quasi auditu-
ri legem: non predicaturi. Post lectionem autem
legis et prophetarum dixerunt ad eos principes
synagoge. Viri fratres: si quis est in vobis ser-
mo exhortationis dicite.

De predicatione pauli et barnabe in syna-
goga

Capitulum. LXXIII.

Virgens autem

paulus et manu silentium indicens,
aggressus est facere grande sermo-
nem inchoans ab altiori. Viri inquit israelite:
et qui timetis deum de gentibus audite. Deus ple-
bis israel patres vestros elegit et exaltavit ple-
bem cum essent incolae in egypto, seruientes in
luto et latere: de qua eduxit eos in manu for-
ti. Et quadraginta annis sustinuit mores eo-
rum in deserto, postea introduces eos in ter-
ram promissam, destruens septem gentes que habi-
tabant in terra: forte distribuit eis terram, quasi
post quadringentos quinquaginta annos.
Et intelligendum est a nativitate isaac usque ad
exitum israel de egypto fluxerunt anni quadrin-
genti quinquaginta. Postea completis, scilicet annis in de-
serto usque in terram chanaan diuisa est terra
a nativitate isaac usque ad diuisionem terre
fluxerunt quadringenti, scilicet anni. Et post quadringē-
tos, scilicet annos dedit dominus iudices populo suo,
et ex tunc fuit populus dei sub iudicibus usque ad
tempus samuelis, et exinde postulauerunt regem:
et dedit eis saul, qui regnavit super eos, scilicet annis,
computatis simul annis samuelis. Sic ei ha-
betur in cronica hebreorum. Et eo sublato de

medio, suscitavit eis david regem, cui testimo-
nium perhibens ait. Inveni virum secundum cor me-
um, ex cuius semine suscitavit deus iesum sal-
vatorem israel, cuius adventus fuit prece ioh-
annis.

Adhuc de eodem.

Capitulum. LXXIV.

Tri inquit frēs

filij generis abrahe, et qui inter vos
de gentibus sunt timentes deum,
vobis specialiter verbum salutis huius mis-
sum est. Qui enim habitant in hierusalem et
principes eius hunc ignorantes esse iesum, igno-
rantes etiam voces prophetarum que per om-
ne sabbatum leguntur, adiudicantes eum mor-
tueas impleverunt nescientes. Deus vero susci-
tauit eum tertia die a mortuis, et visus est per
septem dies his qui simul ascenderunt cum eo de
galilea in hierusalem, qui usque nunc sunt testes
eius ad plebem. Et nos vobis annunciamus
eam que ad patres nostros repromissio facta
est, quoniam hanc deus adimplevit filiis ve-
stris resuscitans iesum. Notum igitur sit vo-
bis viri fratres, quia per hunc vobis remissio
peccatorum annuntiatur, ab omnibus scilicet
peccatis, a quibus non potuistis in lege moy-
si iustificari. Qui credit in hunc iustificatur.
Videte ergo ne sitis contemptores ne veniat
super vos vindicta dei, que comminatur con-
temptoribus in hunc modum. Videte con-
temptores et admiramini, et disperdimini, id
est, videntes admirabimini et disperdimini,
quia opus operorum in diebus vestris, quod non
creditis, id est quia non creditis operi quod
operabor in diebus vestris, id est, incarnationi.

Quare transferunt ad gentes.

Capitulum. LXXV.

Ex tunc autem

illis rogabant, ut sequenti sabbato
loqueretur adhuc in synagoga.
Et cum egredierentur de synagoga multi iu-
deorum et advena, id est, gentiliu vel iu-
deorum dispersione venientiu secuti sunt pau-
lum et barnabam. Sequenti vero sabbato
pene universa civitas convenit ut audiret ver-
bum dei. Quod videntes iudei repleti sunt
zelo invidie, quo commoti ceperunt contradi-
cere his que dicebantur a paulo blasphemantes.
Blasphemus enim est qui ex invidia ob-

loquitur veritati. Tunc repleti zelo dei paulus
et barnabas constanter dixerunt. Vobis oport-
tebat primum loqui verbis dei, iuxta verbum
domini, dicentis. Non sum missus nisi ad oves
que perierunt domus israel. Sed quia repel-
litis illud et indignos vos facitis, ecce con-
vertimur ad gentes. Et nota, cum hoc lega-
tur hic dictum a paulo et barnaba in antiochia
perfidie que non in iudea est sed in grecia, in
plerisque locis legitur dictum ab apostolis in
iudea scilicet cum vellent transire ad gentes
postquam per octiduum annos predicatum est in iudea.
Ecce non moueat te, quia potuit vtrique di-
ci. Sic enim precepit nobis deus, posui te in
lucem gentium ut sis eis in salutem usque ad ex-
tremum terre. Et sunt in esata verba patris ad fi-
lium. Ac si diceret pater filio. Visti te ut post
tenebras infidelitatis usque ad terminos terre ge-
ntibus disseminares lucem veritatis. Sed cum
specialiter dictum sit christo, non est contrarium quod
hic legit dictum paulo, quia tanto est unio ca-
pitis et membrorum ut quod dictum est capiti
membra dictum reputent sibi, sicut caput christi
stus persecutionem membrorum reputat inflicta
sibi dicens. Saule saule quid me persequeris,
id est, in membris meis.

De recepta predicatione a gen-
tibus.

Capitulum. LXXVI.

Audientes autem

gentes mentionem de salute sua ga-
uise sunt, et glorificabant deum, et cre-
diderunt ex eis multi. Iudei tamen zelo et li-
uore invidie succensi concitabant mulieres re-
ligiosas et primarios civitatis, et excitabant
persecutionem in paulum et barnabam, et ele-
cerunt eos de finibus suis. At illi excusso pul-
vere pedum, iuxta quod preceperat dominus
in testimonium illis: venerunt iconium. Et in-
gressi civitatem locuti sunt in synagoga, et cre-
didit copiosa multitudo iudeorum et greco-
rum. Et demorati sunt ibi multo tempore fi-
ducialiter predicantes, domino predicatio-
nem eorum miraculis confirmante. Nonnul-
li tamen de iudeis in incredulitate pertinaces
suscitauerunt et ad iracundiam concitauerunt
animos gentium aduersus credentes. Et di-
uisa est civitas, quibusdam fauentibus iudeis,
alijs fauentibus apostolis. Et cum factus esset impetus
gentiliu et iudeorum cum principibus suis ut conuener-

lijs afficerent apostolos et lapidaret. id est lapidibus fugarent eos. confugerunt ad ciuitatem licaonie. scilicet listram et derben. Et cum hic dictum sit venerunt listram. iuxta consequentiam sermonis in sequenti ubi dicitur. erat quidam infirmus listris. potius dicendum fuit listre. Sed potest nomen ciuitatis multiplicem habere declinationem. ut dicatur listra listre. vel listre listrarum. vel listris indeclinabile. Unde sequitur. Et erat quidam vir listris. quod greco consonat ubi habetur. paulus et barnabas morabantur in listris. Erat autem vir iste infirmus pedibus claudus et vtero matris sue et sedebat. quia nec ambulare nec stare poterat. nec unquam ambulauerat. hanc autem paulus loquens. Quae intuitus paulus et videns spiritus sancto reuelante quia haberet fidem ut saluus fieret. scilicet tantam que ad salutem sufficeret. Vel videns quia se salutem crederet. dixit magna voce. In nomine domini nostri iesu christi surge et sta super pedes tuos rectus. Et statim exiit et ambulabat Turbe autem cum viderent quod fecerat paulus putabant ipsum et locum suum barnabam deos esse. et in forma humana eis apparuisse. et leuauerunt vocem dicentes. Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos. et vocabant barnabam iouem. quia prior esse videbatur. paulum vero mercurium qui semper iuxta eorum opinionem iouem comitabatur. qui eloquens et litteratus fuisse traditur. et facundiam hominibus prestare putabatur. Unde mercurius quasi medius currens inter aures et linguas a latinis dicitur. a grecis vero hermes. id est interpret dicitur. Sacerdos quoque iouis qui erat in ciuitate voluit sacrificare barnabe et ioui. afferens thauros ad imolandum et coronas. Vel ad ornandam faciem templi iuxta ritum gentilium. vel ut capitibus eorum imponeret ad ornatum. aut pro aliqua alia causa vel religione nobis ignota. Ut autem audierunt paulus et barnabas. quod diuinos honores vellent eis exhibere. sciderunt vestimenta sua quod semper faciebant iudei audita blasphemiam in deum. et prohibuerunt sibi talia exhiberi. dicentes se esse homines mortales. qui potius venerant ut eos reuocaret ad idolatram. et vix sedauerunt turbas ne sibi imolarent.

De persecutione quam passi sunt.
Capitulum LXXXVII.

Demonstrantibus autem eis et docentibus in listra superuenit ab iconio et antiochia iudeus et concitatis turbis in persecutionem pauli lapidabant eum. et elecerunt eum quasi vile cadauer. estimantes eum esse mortuum. De qua lapidatione ad corinthios loquens ait. Semel lapidatus sum. postea discipuli eius circumdederunt illum assistentes ei. et respirauit. et nescientibus iudeis reportauerunt eum in ciuitatem et conualuit. Et postera die. profectus est cum barnaba in derben. et predicauit ibi sicut fecerat in listra. Postea redierunt per eandem ciuitates per quas illo venerant confirmantes fratres in fide. et constituentes in magnis ciuitatibus presbyteros. id est episcopos. quia eo tempore eodem nomine censebant episcopi et presbyteri. Et proinde constituebant per se episcopos. quia erant migraturi et incerti vtrum ad eos essent amplius reuersuri. Et cum redeuntes transirent listram et iconiam. venerunt ad antiochiam per septem dies. Et transientes per sidam venerunt in panphiliam regionem in qua est ciuitas pergen. in qua locuti verbum dei descenderunt in italiam ciuitatem. et inde nauigauerunt antiochiam unde prius exierant. segregati a spiritu sancto ad predicationem euangelij.

De questione circumcissionis determinata.
Capitulum LXXXVIII.
Cum venissent autem antiochia et congregassent fideles antiochenos reuelauerunt eis quanta fecerat deus per eos in gentibus. et morati sunt ibi non modico tempore cum discipulis. Et dum ibi morati faceret. descenderunt quidam de iudea christiani. adhuc tamen iudaizantes. et fuerunt de secta phariseorum. Facta est ergo non minima seditio inter eos et paulum et barnabam. quia predicabant fidem absque legalibus ad salutem non sufficere. Et consentiebant eis multi veteri consuetudine imbuti. Et statuerunt ut pro hac lite diuersimoda ascenderent in hierosalem ad maiores apostolos. scilicet ad petrum et iacobum episcopum hierosolymorum. Et ascendit paulus cum barnaba assumpto et tito. sicut ipse refert in epistola ad galathas. Et qui descenderant de iudea. ascenderunt contra eos quidam scilicet de heresi phariseorum ad fidem conuersi. Qui cum venissent hierosolimam et essent in presen-

tia apostolorum petri et iacobi et seniorum. surrexerunt contra paulum et barnabam dicentes. Oportet circumcidi fideles. et seruare legem moysi. Et audita vtriusque partis sententia conuenerunt apostoli et seniores ut diiudicaret super his. et post multa disceptationem et inquisitionem factam inter apostolos et seniores surgens petrus ratiounabiliter ostendit non esse imponendum fidelibus iugum legis. quia ipse consilio dei baptizauerat corneliu. et gentibus predicauerat verbum euangelij. et deus predicationem eius confirmauerat fide mundans corda eorum. et antequam baptizarent visibiliter mittens super eos spiritum sanctum. nec indicens eis obseruantiam legalium. Quid igitur inquit nunc reprobatis imponere iugum super ceruices discipulorum. quod neque nos neque patres nostri portare potuimus? Et statim ceperunt paulus et barnabas narrare quanta signa et prodigia deus fecerat in gentibus per eos. Et tacebat multitudo audies eos.

De sermone iacobi fratris domini.
Capitulum LXXXIX.
Et facta silentio locutus est iacobus adherens verbo petri. Viri inquit fratres audite me. Simon narrauit quemadmodum deus primum visitauit gentes vocans eas ad fidem. et testimonia prophetarum. Et inductis testimonijs diuersorum prophetarum. auctoritate pontificali protulit diffinitiuam sententiam dicens. Propter quod ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad deum sed consilio ut dirigamus ad eos epistolam ut abstineant se ab idolatria et fornicatione et suffocato et sanguine. Idolatria siquidem ex gentibus maxime pullulauerat. fornicatio quasi naturale quoddam et nullius reatus reputabatur inter gentes. Ideo specialiter decreuerunt apostoli prohiberi ista gentibus. Erant etiam prout ad effundendum sanguinem. Consueuerunt etiam bibere sanguinem imolati dijs suis. Ideo specialiter prohibiti sunt a sanguine effundendo et bibendo. Quare autem ad litteram prohibuerunt eis animal suffocatum. non est satis perspicuum. Et placuit hoc consilium iacobi apostolis et senioribus. Et communi consensu elegerunt viros. per quos mitterent epistolam cum paulo et barnaba

iudam scilicet et silam. et premissa est saluatio in hunc modum.

De epistola missa conuersis ex gentibus.

Capitulum LXXX.
Apostoli et seniores fratres fratribus et gentibus conuersis salutem. Fuit autem post salutationem hic textus epistolae. Auditu est quia quidam descendentibus a iudea turbauerunt vos euertentes animas vestras. volentes vestris imponere cernicibus iugum legis. Ideo de communi consensu decreuimus eligere viros et mittere ad vos cum carissimis viris nostris paulo et barnaba. Usus est enim spiritus sanctus et nobis. vltra nihil vobis imponere oneris. quam ut abstineatis ab imolatis simulacrorum a sanguine et suffocato et fornicatione. a quibus abstinentes bene ageris. Valete.

Quomodo consolati sunt conuersos ex gentibus.

Capitulum LXXXI.
Descenderunt igitur paulus et barnabas in antiochiam et duo illi missi sunt cum eis. Cumque descenderent congregata multitudine tradidit eis epistolam. Et audita consolatione de iugo legis non imponendo sibi. gauisi sunt fratres de gentibus. Judas autem et silas cum essent prophete consolati sunt eos. et multum confortauerunt in fide. Non est autem hoc pretereundum. quia de prefato ascensu suo in hierosalem per dirimenda lite preterata scribit apostolus ad galathas in hunc modum. Deinde post annos. xiiij. a conuersione mea ascendi hierosolimam. cum barnaba assumpto et tito. et contuli cum eis euangelium quod predico in gentibus. Et quo annorum numero colligitur. quia eodem anno quo paulus ascendit hierosolimam scilicet. xiiij. a conuersione sua. petrus ascendit romam. et eodem anno sedit in cathedra episcopali. in qua sedit. xv. annis. Quattuordecim vero. et xxv. et xxix. reddunt. Vicesimo autem quinto anno a promissione beati petri in sede romam. scilicet ultimo anno neronis. passi sunt petrus et paulus. et sic. xxxix. anno a conuersione pauli. Unde colligitur paulum ad fidem conuersum eodem anno quo dominus passus est. cum constet petrum et paulum. xxxviij. anno a passione domini. qui fuit ultimus ne-

fontis passos esse martyriū. Si autē legatur aliqui paulus puerius ad fidem scdo anno a passione domini. intelligendū est scdo anno emergente. non tamen eodem vsuali sicut alibi determinatū est. Quartodecimo ergo anno a passione domini. scz quarto anno claudij. ascendit petrus romam. et sedē in cathedra episcopali decem annis sub claudio. qui regnauit. xiiij. annis. et nero post eum toridez annis.

Determinat quando sedē antiochie et quando rome.

Caplm. LXXXII.

Quest autē que in quo tēpore sederit petrus in sede antiochena. Cōstat em qd sedē antiochie. vij. annis in sede episcopali. qd nec essario de. vij. illorum et. xiiij. oportet intelligi. qui a passione dñi fluxerūt vsqz ad eius pmo tionē in sedem romanā. Post. vij. autē annos quibz sedē in sede antiochena. consilio domini de hierusalē ascendit romaz. sed in ascensu transiit per antiochiā. vt confirmaret subditos suos in fide. Et vt habetur in cronicis substituit eudochium in sede antiochena. Et in hoc transitu per antiochiā redarguē est a paulo. quia comedens cū quibz dā fratribz de iudea. timens eos molestare. discernebat cibos et ita cogebat gētes iudicare. Vñ paulus ait. Cum venisset cephas antiochiā. in faciem ei restitit.

De causa dissensionis inter paulum et barnabam.

Caplm. LXXXIII.

Et autem anno quo ascendit petrus de antiochia romā paulo et barnaba antiochie remanētibz. erat quidā pcurator in iudea qui per violentiā sibi voluit vsurpare potestates constituendi summū pontificem et mutandi p arbitrio suo. et vt posset summū sacerdotē vñū vel duos constituere eodem anno. Et videntes iudei qd non possent ei resistere. petierunt ab eo licentiam cōsulendi claudium imperatorem romanorū. vt eius voluntate hanc potestatem obtineret. alioquin desisteret et concessit eis. Et cum misissent nuncios romam. erat ibi agrippa filiū herodis agrippe. quē pater decedēs in manu claudij dimiserat. Clau-

dus autē differebat eū mittere in iudeā tanqz dñm. tū ppter senectū iudeorū. tum ppter tenitudinē etatis eius. Iste audiens qd causa populi sui ageretur intercessit pro eis et obtinuit. Et rescripsit claudius pcuratori vt ab huiusmodi exactione desisteret. et destitit. Et rescripsit iudeis vt sup hoc gratias agerēt agrippe ad cuius intercessionē hoc obtinuerāt. Et iudei significauerūt ei vt mitteret eis agripam. et faceret eum tanqz regem et dominum. ipse tamen adhuc distulit. Postea qd quādo visum est ei misit eum in iudeā non tamē redidit ei totam terrā patris qui totū regnū integre obtinuit. sed dedit ei galaditidem regionem scz vltra iordanem. terram duarū tribuum. et dimidiē tribus. et dedit ei potestatem cōstituendi summū sacerdotē in hierusalē p arbitrio suo quam negauerat pcuratori. Iste fuit agrippa. in cuius regnum secesserunt fideles de iudea imminente exēdio hierusalē. ab angelo premoniti. sicut habes super mattheum. Sed nunc prosequamur de paulo et barnaba qui adhuc demorabantur in antiochia euangelizātes verbū dei. et iudas abierat sila cum eis remanente. Post aliquot dies visum est eis cōmodum reuerti per ciuitates in quibus predicauerant verbū dei. et visitare fratres et confirmare eos in fide. Barnabas autem voluit habere in comitatu suo iohannez qui cognominabatur marcus. Paulus autē noluit dicens. Non assumendum esse. quia i fronte aciei constitutus nimis trepide steterat. et quia timore mortis a predicatione destiterat. quando scilicet a paphlā descendens reuersus est in hierusalem. Ideoqz nō erat assumendus ad predicationem. ne alios malo exēplo lederet. Et facta est dissensio. ita vt discederēt ab inuicem. Et excusant eos sancti. qd nō discesserunt odio cōmoti. sed a spiritu sancto ad hoc excitati vt diuisi pluribus locis pdicarēt. et plures lucrifacerēt. Barnabas autem assumpto marco nauigauit ciprum. Et eo autem qd noluit dimistere eum perpendit fuisse ei cognatū. Legunt autē fuisse consobrinū. Paulus autē pfectus est assumpto sila quem dñs ad hoc remanere fecerat vt ei cooperaretur. et pambulabat siria et ciliciā. Postea venit in derben et listram. vbi erat quidā christiānus nomine timotheus filius mulieris vīdue vel iudee. natus de patre gentili. cui perhibebant testimonium religionis omnes fide-

les qui erant listris. Hunc constituit paulus episcopum eorū. sed circūcidit eū pro tollendo scandalo iudeorū. ne scandalizarentur qd haberent episcopū incircūcisum. nō qd legalia post veritatē euangelij essent necessaria. paulatim tamē non subito iudeis erāt tollenda. et quasi cum honore mater sepelienda fuit. Postea eduxit secum paulus timotheus. et transeuntes per ciuitates precipiebat obseruari decreta apostolorum et seniorū qui erant in hierusalē. et ecclesie confirmabātur et multiplicabantur.

Exprohibiti sunt apostoli ne irent quo volebant.

Caplm. LXXXIII.

Transeuntes autē frigiā et galacie regionem volentes ire in asiam minorem prohibiti sunt a spiritu sancto qui sciebat corda hominum. quia tunc nō essent credituri. Noluit ergo spiritus sanctus sanctū dari canibus. et impios de contemptu predicationis grauius dānari. Voluit etiam has puēntias alijs apostolis reseruāri. Philippus namqz et iohānes predicauerunt in asia minori. Lucas in bithinia a qua similiter a spiritu sancto sunt prohibiti. et ita due cause redduntur quare prohibiti sunt ab huiusmodi prouincijs. Vel ne sanctum daretur canibus. vel quia destinati erant a spiritu sancto alijs apostolis. asia minor iohanni. bithinia luce. Origenes vbi agit de pmitijs et de decimis dandis sacerdotibz redidit tertiam causam. Dicit enim qd deus prouidens seruis suis alimoniam corporalem. ab huiusmodi prouincijs discipulos propter famē prohibuit. propter illam scz maximam famē in qua helena sustentauit fratres pauperes qui erant in hierusalē. que facta est quarto anno claudij. Nec fuit hec helena marci constantini. sed regina abigenorum. cuius amore captus est rex abigenorum. et eā in vxorem accepit et concepit ex eo. Et cum nocte dormiret cum ea. et posuisset manus suam super vterum prestantis. audita est ab eo vox in hūc modum. Vnde ne ledas puerū. quia magnus futurus est in mundo. Et audita voce huiusmodi stupefactus dixit hoc vxori sue. Postea puerum natum cum summa diligentia nuntierunt. et mortuo patre puer factus est rex. et cōmendatur iste in multis. Et hec est causa cō-

mendationis. quia audiens vnū deum colla iudeis. coluit eundem. et suscepit circūcisionē et ritus iudeorum. Huius mater helena veniens hierusalē inuenit fratres fideles in hierusalē inedia laborantes qd erat tempus famis. et emit granum vnde quaqz. quia attulerat argenti copiam ad emendandū. et sustentauit fratres qui erant in hierusalē. Et cū adhuc esset in iudea. nunciatum est ei qd mortuus esset filius eius. et statim rediit et fecit extra hi cadauer de sepulchro. et repositauit in iudeam. et fecit non longe a hierusalē extrus duo mausolea. et in altero repositus corpus filij. et precepit cū mortua esset in altero corpus suum reponi. et sic factum est. et adhuc apparent vestigia mausoleorum. et putant multi decessisse mausoleū helene matris constantini.

De visione que apparuit paulo nocte.

Caplm. LXXXV.

Quinqz pertrāsitis missam paulus et socij eius. venerunt troadem. et ostensa est paulo visio per noctem. Apparuit ei vir macedo id est. angelus illius gentis assimilatus viro macedoni. proprietate lingue vñ forma speciali. stans et deprecans eum et dicens. Transiens in macedoniam adiua nos. Et hoc verbo videtur fuisse homo non angelus. Non enim egent angeli auxilio nisi dei. Sed ait angelus assumpta psona macedonū. Ut autem visum vidit statim quesiuim⁹ pfecti in macedoniā: certi facti qd vocasset nos de euangelizare eis. Et nota qd dictum est quesiuim⁹. Hic enim primo ostendit lucas se comitē fuisse pauli. forte et nunc primo adhesit ei. vnde nusqz in precedenti ait venim⁹. sed vbiqz venerunt. et similia. Hic autem primo cōmiserunt se socijs pauli. vide quoqz quod vbi dicitur erat vir macedo stās. Super hoc verbo stās glosa habet modica. Angeli semper stare dicuntur. Qui pleriqz adherentes. in antiphona pascali sedit angelus. emendant. stetit angelus. sed errant. Intelligendum est semp in hoc libro. cum legantur in euangelio angeli sedit ad monumentum. Nauigantes autē a troade recto cursu venimus samothraciam. et sequenti die philippis: que est prima ciuitas macedonie. id est. venientibus a mari prima occurrit. et erat colonia. Dicitur autem

colonia ciuitas illa que defectu indigenarum nouis cultoribus impletur. unde et colonia quasi a nouis cultoribus dicitur. Fuimus enim ibi per dies aliquot, et die sabbatorum egressi sumus extra portam iuxta flumen ubi videbatur esse locus congruus orationi, id est locutioni vel supplicationi. Orare namque accipitur et pro porare et pro supplicare.

Recepti sunt a muliere purpuraria, Caplm. LXXXVI.

Et sedetis loquebamur mulieribus que conuenerant. Et mulier quedam lidda nomine, purpuraria ciuitatis thirenoz, audiebat nos loquentes. Potest autem intelligi purpuraria quasi utens purpura, quia forsitan erat de regio semine. Vel potius purpuraria quod texit purpure, vel quod uidebat purpuram. Cum autem baptizata esset et domus eius tota decipata est nos dicentes. Si iudicatis me fidelem introite in domum meam et manete mecum. Et intrauimus coacti. Adhuc enim abhorrebant intrare domos gentilium per uitando scandalo iudeorum.

De spiritu phitonico a puella electo, Caplm. LXXXVII.

Actum est autem ex euntibus nobis ad orationem: ut obuiaret nobis quedam puella habens spiritum phitoniceum. Potest autem intelligi phitonissa, vel per spiritum phitoniceum operans arte magica, vel spiritu phitonico uexata. His enim duobus modis accipitur in sacra scriptura spiritus phitoniceus, vel phitonissa dicitur que per spiritum phitoniceum suscitationem mortuorum operatur arte magica, ut que ad petitionem fauoris ab inferis uocauit animam samuelis, vel potius per ea spiritum imundum. Hec autem species artis magice ab appolline phitone inuenta est, et ab eius cognomine cognominata est. Dicitur enim phitonissa que a spiritu phitonico possidet, et ea utitur quasi organo suo ad diuinationem, qualiter hic potius uidetur accipitur. Et erat questuosa dominis suis, quod multum percipiebant emolumentum ex diuinatione ipsius. Hec subsequuta paulum et socios eius clamabat dicens. Isti homines sunt seruus dei excellens, qui annunciant nobis viam salutis. Et sic clamabat multis diebus, forte per bonum nature vel potius per ipsam sancto spiritum phitoniceum ut per eam uerum loqueretur regi. Con-

uersus autem paulus ipsa post eum clamante, dixit spiritui imundo. Precepto tibi in nomine iesu christi exi ab ea. Et exiit ab ea quia indignum erat uerbum euangelii per eam spiritus medari annunciarer. Uidentes autem hoc domini eius scietes quia maximum inde sumerent incommodum apprehenderunt silam et paulum, et duxerunt eos ad forum ad principes, et offerentes eos magistratibus dixerunt. Isti homines conturbant ciuitatem nostram, cum sint iudei predicantes nouam quandam religionem, quam non licet nobis suscipere cum sumus romani. Jam enim decretum erat a romanis: ut nullus deus de nouo coleretur nisi approbante senatu. Et cucurrit plebs aduersus eos et magistratus, et scissis eorum tunicis iusserunt eos uirgis cedi, et flagellatos miserunt in carcerem: precipientes custodi ut diligenter custodiret eos. Qui accepto mandato misit eos in carcerem interiore, pedes eorum stringens ligno.

De terremoto unde aperta sunt ostia carceris, Caplm. LXXXVIII.

Media autem nocte paulus et silas decantabant hymnos, et orantes laudabant deum. Et dum media nocte orarent subito factus est tremor, quo scilicet terremoto omnia fundamenta carceris commota sunt. Ostia aperta, vincula omnium qui erant in carcere rupta, non solum pauli et sile sed et aliorum. Expergefactus est autem custos carceris, et uidens ianuas carceris apertas, euaginato gladio uolebat se interficere, aut manus omnes incarceratos aufugisse. Et cum esset paulus in medio carceris tenebrosi, uidens hoc in spiritu exclamauit. Nihil tibi facias mali. Uniuersi enim quos custodiebas hic sumus. Sciebat enim quod tunc uolebat sibi manus iniungere, quia putabat omnes incarceratos aufugisse, et petito lumine a ministris introgressus est custos carceris, et tremefactus, tum per his que facta fuerant in terremoto, cum quia intellexerat paulus quod se uellet interficere, prociuit paulo et sile ad pedes, et educens eos de carcere ait. Quid me domini oportet facere ut saluus fiam. Ad quem illi. Crede in domini iesum, et saluus eris tu et domus tua tota. Et locuti sunt ei uerbum domini, et omnibus qui erant in domo eius, et tollens eos in illa hora lauit plagas eorum, et baptizatus est, et sic

lauit et lotus est.

Quomodo a magistratibus sunt dimissi, Caplm. LXXXIX.

Quoniam perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensas et creatus est cum omni domo sua credens in deum. Et cum dies factus esset miserunt magistratus nuncios ad custodes carceris dicentes. Dimittite homines illos tanquam despectos. Dimittebant autem illos ne plures crederent, quia iam innotuerat eis miraculum. Et nunciavit custos carceris uerba hec paulo. Dimiserunt magistratus ut dimittamini. Nunc igitur exiite in pace. Ad quem paulus. Dimiserunt nos in carcerem flagellatos publice, licet indemnatos homines romanos, id est, romano imperio subiectione censuram percellere, et libertate romana donatos, et nunc occulte nos eiciunt. Non sic, sed ueniant ipsi et nos eiciant. Et cum renunciatum esset hoc magistratibus, introitio, ita et publicum fuerit audito quod romani essent, et uenientes eduxerunt eos, et rogabant ut egredierentur de urbe. Et exeuntes transierunt per liddam et uisitis fratribus consolati sunt eos, et inde perfecti uenerunt thessaloniceam ubi erat synagoga iudeorum. Paulus autem ut consueuerat introiuit synagogam, et per tria sabbata disseruit eis de scripturis: predicans christum mortuum et resurrexisse. Et crediderunt aliqui ex eis, et adiuncti sunt paulo et sile et mulieres non pauce, et de proselitibus et gentibus multitudo magna, zelantes autem iudei et assumptes quosdam malos de vulgo concitauerunt ciuitatem aduersus eos.

Ex inuidia iudeorum iason accusatus est, Caplm. XC.

Et uenientes in domum iasonis apud quem hospitari fuerat, querebant eos producere in populum, et non inuentis eis putantes eos a iasone fuisse occultatos, traxerunt iasonem et quosdam fratres ad principes ciuitatis dicentes. Isti sunt qui urbem concitant quos suscepit iason, et ipsi suscipientes eos faciunt contra de-

creta cesaris, regem alterum dicentes esse quam cesarem, et concitauerunt principes aduersus eos. Et accepta satisfactio a iasone et ceteris dimiserunt eos. Forte iason et alii fratres negauerunt se suscepisse eos, et si perfessi sunt satisfecerunt, et per noctem dimiserunt paulum et silam in beroen. Et introierunt in synagogam iudeorum, et predicauerunt ibi, et multi de beroen sibus crediderunt et mulieres honeste non pauce.

Quid paulus athenis fecerit, Caplm. XCI.

Et audierunt iudei qui erant thessalonice, quod a paulo predicaret uerbum dei in beroe, et uenerunt illuc concitantes multitudinem. Et statim dimiserunt paulum fratres ut iret usque ad mare, quia magis persequerantur eum in urbe, eo quod esset dux uerbi. Silas autem et timotheus remanserunt ibi. Qui autem deducebant paulum perduxerunt eum usque ad athenas, et uidens ciuitatem idolatrie dedit illi: cito remisit ad timotheum et silam ut uenirent ad eum, et uenerunt. Et disputabant cum paulo epicurei, qui ponebant felicitatem hominis in sola corporis uoluptate, et stoici qui in sola animi uirtute. Et inter se dissentientes in impugnatione apostoli unanimiter consentiebant dicentes. Quid uult seminare uerbum istud dicere. Uere paulus seminator uerborum erat sed melior morum, de huiusmodi uestitione expectans ubi fructum. Alii autem dicebant. Nouorum demoniorum uidetur annunciator esse. Et apprehensus duxerunt ad ariopagum, id est ad vicum martis, in quo scilicet erat templum martis, quod athenenses singulos uicos denominauerunt a diis quos colebant, ut vicum in quo colebatur mars vocabant ariopagum, quia arioth dicitur mars. Alii cum in quo colebant pan, vocabant panopagus, et ita a singulis diis singulos uicos denominabant. Erat autem vicus excellentior ariopagus, quia ibi erat curia magistratuum, et schola liberalium artium.

De ara ignoti dei, Caplm. XCII.

Et cum esset paulus in presentia philosophorum dicebant. Noua quedam infers auribus nostris, possumus scire que est hec noua doctrina, quod, posses rationem reddere super his

que dicit. Stans ergo paulus in medio artopagitarum ait. Viri athenienses per omnia iudicio vos superstitiosos. Præterea enim vidi simulacra vestra. Inter cetera autem inveni aram cuius scriptio erat hec. ignoto deo. Vt ignoto dei. Ac si dicat. Hec ara dedicata est ignoto deo. Singulis enim artem supponebat titulus. Indicant enim hanc aram consecrasti ego annuncio vobis. Hic est deus qui fecit mundum et omnia que in eo sunt. in quo vivimus et sumus. Quod autem hec ara illi deo ignoto consecrata est. historia actuum apostolorum non persequitur. ideo nostrum est hoc supplere. scilicet dicere.

Philosophi athenienses dixerunt deum nature patri.

Capitulum. XCIII.

Omnis enim domus nunc passiois philosophi qui athenienses erant videntes tenebras factas super universam superficiem terre. non poterunt causam earum invenire in naturalibus causis. Tandem ad hoc inducti sunt ut dicerent quia deus nature patiebatur. Et dixerunt athenienses. Constituam aram illi deo. et dedicata est ara et suppositus est titulus ignoto deo. Et cum vellet offerre holocausta et victimas illi deo ignoto. dixerunt philosophi. Bonorum nostrorum non eget. sed facietis genuflexiones ante aram eius et supplicabitis ei. quia non querit oblationem pecorum. sed devotionem animorum. Hunc deum ignotum annuntiabit eis paulus. asserens eum mortuum fuisse. resurrexisse et ascendisse in celum in fine orbem iudicaturum. Et cum predicaret resurrectionem mortuorum quidam irridebant. Quidam autem nec respuebant nec recipiebant dicentes. Audiemus te de hoc iterum. Et exiit paulus de medio eorum. et quidam adherentes ei crediderunt. Inter quos fuit dionysius artopagita. quem postea ordinavit apostolus episcopum corinthiorum. Cuius conversionis modum quia præter mittit historia actuum apostolorum nostrum est supplere.

De dionysio artopagita.

Capitulum. XCIII.

Ste dionysius magister erat in artopago. et quantum ad exhortationem pauli de facili credidit. tamen non nisi post longam disceptationem

pauli confessus est se credere. Sed post multam disceptationem. dum adhuc cum paulo disceptaret. forte transiit cecus per viam coram eis. Et statim ait dionysius paulo. Si dixeris huic ceco in nomine dei tui vide. et viderit. ego statim credam. Sed ne utaris verbis magicis. quia forte nostri verba que habeant hominum efficaciam. ego prescribam tibi formam verborum. hac inquit forma verborum dices ei. In nomine iesu christi nati de virgine crucifixi. mortui. qui resurrexit et ascendit in celum vide. Et ut omnis tolleretur suspicio precepit paulus dionysio ut ipse eadem verba perferret. Et in ea forma verborum dixit dionysius ceco ut videret. et statim vidit et dionysius confessus est se credere. Et cum predicaret paulus athenis et multos convertisset venit corinthum. et ibi invenit quendam iudeum nomine aquila cum uxore eius priscilla. quos sepe commemorat apostolus. ubi salutat amicos suos. Iste nunc venerat de italia iudeis omnibus ex edicto claudii imperatoris de regno eius extrahi compulsi. eo quod uxore eius agrippinam pre nimia familiaritate quam habebat cum eis adeo traxerat ad ritus suos ut iam iudaizaret. Et hospitatus est paulus apud aquila et priscillam. eo quod eandem artem exercerent quia et ipse consueverat exercere. de proprio labore manuum sibi victum acquirere. scilicet artem scenofactoriarum. Faciebant enim tentoria siue papillones que necessaria erant indigenis terre propter immoderatum calorem vel comestibus. Et dicatur ars scenofactoria a scenos quod interpretatur umbra. vel secundum alios a scenos quod interpretatur funis. Erant enim funicularii. Et cum venissent silas et timotheus de macedonia ubi dimiserat eos. predicabat paulus instantibus verbis evangelium coadiuvantibus illis. Et vispendentibus iudeis predicationem. iuxta quod preceperat dominus excussit pulverem de pedibus in testimonium dicens illis. Mundus sum a sanguine vestro. quia quantum in me fuit volui vos revocare ab impietate vestra. Sed quia pertinetis nunc estis transito ad gentes. Et migrans inde transiit ad domum cuiusdam gentilis nomine titi. cuius domus erat coniuncta synagoga. Nec est intelligendum hoc de titio. cui apostolus epistolam scripsit qui eius fuit discipulus. quem etiam cretensem episcopum ordinavit. Et conversus est crispus archisynagogus cum universa familia sua. ille scilicet de quo apostolus ait scribens ad corinthios. Gratias ago deo meo. quia ne-

mine ex vobis baptizavi nisi crispum et galum. Et multi corinthiorum audientes conversionem eius crediderunt et baptizati sunt. Et apparuit dominus paulo per visionem dicens. Noli timere sed loquere et ne taceas. quia ego tecum sum. et nemo apponet manum tuam nocere tibi. et fuit ibi per annum et sex menses.

Iudei concitaverunt gallione in paulum.

Capitulum. XCV.

Resurrexerunt ergo unanimiter iudei in paulum et traxerunt eum ad presentiam gallionis qui erat procurator achæie regionis. in qua erat corinthus. Et accusaverunt eum quod contra legem predicaret. et locutus est gallio ad eos. Si argueretis hominem istum de aliquo scelere manifestato super eum iudicarem. Sed quia discipulus est de lege vestra non curio iudicare. Et videntes gentiles quod non faveret procurator parti iudeorum coram eo apprehenderunt sostenentem principem synagoge. et percutiebant eum. et nihil horum erat cure procuratori. Paulus autem cum adhuc sustinisset in dies multos. et esset in cenasis. qui est portus corinthi ascensus navium ut navigio veniret in siriam. rotundis comam quaz nutrierat. quia fuerat nazareus ex voto nazarei enim ad tempus ex voto comam nutriebat. et completo tempore voti radebant. et in ignem sacrificii ponebant. Quidam codices habent rotunditatem. Unde quidam hoc referunt ad aquila et priscilla. Sed augustinus et hieronymus ad paulum hoc referunt.

Paulus disputabat ephesi contra iudeos.

Capitulum. XCVI.

Venit paulus in siriam ducens secum aquila et priscillam. Et cum venisset ephesum ingressus synagogam disputavit cum iudeis. Et rogantibus illis ut cum eis amplius remaneret non consensit. Sed valefaciens fratribus perfectus est ab epheso dimittens ibi aquila et priscilla. et ipse perambulavit galatiam et frigiā confirmando fratres. Et cum esset ephesi aquila et priscilla. venit ephesum quidam iudeus nomine apollo alexandrinus genere. vir facundus et peritus in scripturis. Iste baptizatus erat baptismo iohannis. et iam credebat christum

esse messiam in lege promissum. et recte sentiebat de patre et filio. sed nihil adhuc audierat de spiritu sancto. Et cum viderent eum aquila et priscilla fiducialiter predicantem. assumpserunt eum. et diligenter exposuerunt ei unum deum. Utrum autem baptizaverint eum baptismo christi non legitur. Cum autem apollo vellet redire corinthum. aquila et priscilla et ceteri fideles qui erant ephesi scripserunt fidelibus qui erant corinthi ut susciperent eum. nec abhorreret eum tanquam iudeum. Et cum venisset corinthum. multum contulit fratribus qui erant corinthi. Vehementer enim iudeos vincebat. unum multum confirmati sunt fratres.

Quomodo baptizati sunt qui baptisma iohannis acceperant.

Capitulum. XCVII.

Actum est autem cum apollo esset corinthi. ut paulus pagatis supplexibus primum veniret ephesum. et inveniret quosdam discipulos a iohanne baptizatos. non dum tamen confirmatos. quia per baptismum non acceperant manuum impositionem. et interrogavit eos. Acceperitis ne spiritum sanctum credentes. id est manuum impositionem qua datur spiritus sanctus. Ad quem illi. Sed nec de spiritu sancto mentionem audimus. Ad quem ille. Non sufficit baptismus iohannis. Et statim baptizati sunt in nomine domini iesu christi. Et cum imposuisset eis manus post baptismum acceperunt spiritum sanctum. et loquebantur variis linguis. Et quidam eorum prophetabant predicantes futura. Erant autem omnes fere. xii. forte. xii. vel. xii. erat. et est appositum fere ad reverentium. Et predicavit ibi paulus apostolus cum fiducia per tres menses. disputans et suadens de regno dei. Et qui prius prohibitus fuerat a spiritu sancto predicare in asia minori. nunc eodem spiritu sancto inspirante predicabat ephesi. Et quia per tres annos ammiranda sunt iudicia dei. Cum autem predicaret ephesi quidam obstinati et incredulitate principes. maledicebant doctrine eius coram multitudinem. Discedens autem ab eis segregavit secum discipulos. disputans in scola cuiusdam thranni. id est nobilis. vel forte nomine per prius est illius a quo perduxerat domum. in qua docebat discipulos suos. tanquam reges scholas. et hoc fecit per biennium. Et in eodem biennio scripsit epistolam primam ad corinthios. Et faciebat de magnas et multas virtutes per manus eius. ita ut sanarentur languidi quibus supponebant semicinctia. Dicunt autem semicinctia vestes tantum ab uno latere pedetes. vel quedam zona. vel quæ-

dam capitis ornamenta, vel quoddam gen^o sudarij quo hebrei vtuntur, quo laborantius sudor abstergitur.

De potestate nominis iesu.
Caplm. XCIII.

Identem autem

quidam exorciste q^o ad inuocationem nominis iesu paul^o eijceret demones exco^ognauerunt vti eadem forma verbo^o ad electionem demonis, quia licet per exorcismos salomonis demones eijcerent, non tamen absq^{ue} labore multo, sed quibusdam herbis et gemis adhibitis, vt tradit iosephus. Ut ergo facilius eijcerent demones, adiurabant eos in hunc modum. Adiu^o vos p^{er} iesum quem paulus predicat, et sic eijbant demones ab obsessis. Erant autem septem filij sceue principis sacerdotum, qui p^{er}cipue adiurabant demones in hunc modum. Et dum quadam die adiuraret demonem vt exiret de corpore obsessi, respondit eis demon. Iesum noui et paulum noui, sed vos qui estis. Et insiliens in eos, verberauit eos. Et increpuit fama p^{er} vniuersam regionem, et incussus est timor omnib^{us} exorcistis et magis, vt non auderent amplius in hunc modum demones adiurare. Et congregati sunt omnes magi qui p^{er} artem magicam imperabant demonib^{us}, et combusserunt libros suos ante pedes pauli. Postea paulus proposuit ire hierosolimam et inde romam. Premisit autem timotheum et erastum in macedoniam, ad preparandas collectas quas erat delaturus in hierosolimam, ad vsus pauperum qui erant in hierosolimam. Ipse autem ad tempus remansit in asia minori.

De tumultu excitato per demetrium.
Caplm. XCIV.

Et facta est in tempore illo turbatio magna in epheso. Demetrius enim argentarius qui faciebat edes et imagines argenteas diane conuocauit operis eiusdem opifices, et locutus est eis in hunc modum. Scitis quia de butyro diu^o artificio multum nobis lucrum comparamus. Paulus autem predicat non esse deos manu factos. Si ergo inualuerit eius doctrina nihil amplius lucrabitur, et etiam templum magne diane pro nihilo reputabitur, et maiestas eius destruetur quaz veneratur vniuersus or

bis. Et statim ira repleti clamauerunt vnanimes inter discurrentes p^{er} ciuitatem. Magna diuina ephesiorum. Et rapti gaio et aristarco socijs pauli contraxerunt eos in theatrum, spectaculum scilicet in quo rei puniebantur. Et cum paulus hoc audito vellet venire in theatrum non formidans se morti obijcere, dissuasum est ei a quibusdam amicis suis propteruentum populi. Postquam autem cessauit tumultus, vocatis paulus discipulis exhortatus est eos, et valefaciens eis profectus est in macedoniam et inde athenas. Ubi cum fuisset tribus mensibus posite sunt ei insidie a iudeis in sira nauigaturo, sciatis q^{uod} deferret collectas. Olim cum esset vacuus viator non proposuerit illi insidias. Habuit igitur consilium vt reuenteretur in macedoniam, vt ita vitaret insidias. Quidam enim de socijs eius profecti sunt recta via. Et precedenti nos dicit lucas sustinuerunt nos troade per circuitum vententes. Hos quoque nauigauimus post dies quatuor philippijs, que est prima ciuitas macedonie, et in quinque diebus venimus troadem ubi demetrius sumus seprem diebus. Una autem sabbati cum pendinarem, disputabat paulus cum eis in crastino profecturus, et pertraxit sermonem in mediam noctem, et erant lapides copiose in cenaculo ubi congregati eramus.

De mortuo resuscitato a paulo.

Caplm. C.

Et cum sederet qui

dam adolescens super fenestram et grauarietur somno, cecidit de tertio cenaculo deorsum, et sublatus de terra oblitus est paulo mortuus, et dicebat eum. Ad quem cum descendisset paulus incubuit super eum, et complexus eum ait. Nolite turbari. Anima enim ipsius in eo est adhuc. Hoc autem ait vt tolleretur desperatione ab eis. Simili verbo vsus est dominus dicens. Puella non est mortua: sed dormit. Et suscitatus est adolescens, et gustauit cibum et confortatus est. Sic inter verba predicationis occurrit occasio curationis vt ostensione miraculi confirmaret doctrina pauli, et vt artius infigeret eorum mentibus memoria magistris ab eis discessuri. Hos autem ascendentes dicit lucas nauigauimus in assonem, vt ibi expectarem paulum, sic enim disposuerat ipse per terram interim iter facturum. Et cum redisset ad nos, assumpto eo venimus miletum. Pro-

posuerat ei paulus in transitu nauigare ephesum, moram non facturum. Festinauit enim si possibile esset vt in die pentecostes esset hierosolimam. A mileto tamen non nauigauit, sed misit ephesum, et vocauit maiores ecclesie. Et vocati venerunt miletum, et exhortatus est eos dicens se ascendere hierosolimam, ecce inquit alligatus spiritu, id est spiritu sancto, ad id me coartante vado in hierosolimam, que ventura ibi mihi sunt ignozans, licet spiritu sanctus mihi per alios protestetur, quia vincula et tribulationes me ibi manent. Alijs enim reuelauerat spiritu sancto de ipso quod non ipsi. Sed nihil inquit horum vereor, nec facio animam meam, id est vitam temporalem preciosior em quam me, id est animam meam, dummodo communi sumum cursum meum, et ministerium quod accepi a domino iesu testificari euangelium gratie dei. Et nunc ecce scio quia amplius non videbitis faciem meam. Et post multam exhortationem positis genibus vna cum omnibus illis orauit, et procumbentes super columnam pauli stantes osculabantur eum, dolentes maxime de eo q^{uod} dixerat, quoniam faciem eius non erant amplius visuri, et deduxerunt eum vsq^{ue} ad nauem. Et abstracti ab eis transientes multas vires et regiones venimus tironum, ubi mansimus, vii. diebus, inuentis ibi discipulis quibusdam per spiritum propheti cum paulo predicantibus, que illi euentura erant in hierosolimam, et dissuadentibus ne ascenderet. Postea profecti sumus deducuntibus nos omnibus cum vxoribus et filiis vsq^{ue} foras ciuitatem. Et valefacientes eis ascendimus nauem. Illi autem redierunt in sua. Hos autem ascendimus pitholomaidem, et salutatis fratribus mansimus cum eis vna die.

De hoc quod agabus paulo
predixit.

Caplm. CI.

Altera autem die

venimus cesaream, et introiimus domum philippi diaconi. Huic erat quattuor filie virgines prophetisse predicantes paulo quod erat ei euenturum in hierosolimam. Et cum moraremur ibi per aliquot dies superuenit propheta de iudea nomine agabus. Qui cum venisset ad nos tulit zonam pauli, et ligans sibi manus et pedes ait. Hec dicit spiritus sanctus, Virum cuius est hec zona sic al

ligabunt in hierosolimam iudei, et tradent in manus gentium. Hec audientes rogabam^{us} nos et qui erant loci illius, vt non ascenderet in hierosolimam. Et respondit. Quid fecis affligere cor meum. Ego enim non solum alligari sed etiam mori in hierosolimam paratus sum propter nomen domini iesu christi. Et cum non possemus ei dissuadere quicquid diceret Domini fiat voluntas. Postea preparati ascendimus hierosolimam, et nonnulli de discipulis qui erant in cesarea nobiscum adducentes sonum hospitem nostrum. Et cum venissem^{us} hierosolimam libenter exceperunt nos fratres. Sequenti autem die introiuit paulus nobiscum ad iacobum qui erat episcopus hierosolimorum, de quo dicit beda super hunc locum, q^{uod} xxx. annis regit ecclesiam hierosolimitarum, scilicet vsq^{ue} ad vii. annus neronis, qui fuit iosephum excubitus est partica fullo nis. Beda dicit q^{uod} precipitatus est in templo. Alii legunt lapidatus, et potuit esse, quia postquam precipitauerunt eum lapidauerunt eum quasi vile cadaver. Sed cum beda dicat mortuum iacobum septimo anno neronis, palam est non esse autenticum quod legitur in epistola clementis, qui iuxta tenore illius epistole dicit sibi esse mandatum a petro, cui successit in apostolatui, vt post eius mortem iacobus episcopo epistolam destinaret, vt ab eo instrueret. Sed cum iacobus episcopus mortuus sit septimo anno neronis, et petrus vixerit vsq^{ue} ad xiiij. constat hoc nihil esse.

De hoc quod obtulit de consilio
fm legem.

Caplm. CII.

Quoniam autem intrasset paulus ad iacobum: collecti sunt seniores. Quibus salutatis narrabat per singula que et quanta fecerat deus in gentibus per eius ministerium. Qui cum audissent magnificabant deum, et dixerunt paulo. Vides frater quot milia sunt in iudeis qui crediderunt. Omnes tamen adhuc sunt emulatores legis volentes pariter cum fide scripta obseruare legalia, et audierunt de te q^{uod} predices abolitiones legis, et eis odibilis factus es quasi destructor legis moysi. Coueniet ergo multitudo audiens te superuenisse. Unde consulimus tibi vt sanctifices te fm legem, cum iij. qui habent votum super se, vt sic appareat

falsa opinio. que increpuit de te. Et statuerunt de eius consensu ut iudeis ad fidem conuersis non prohiberetur observatio legalium. dumtaxat ne ponerent spem in eis. Et distingue quattuor sinodos in primitiua ecclesia hierosolymis celebratas. Primam de substitutio ne matthei loco iude. Secundam de electione. vii. discipulorum. Tertia de legalibus qua statutum est conuersis ad fidem ex gentibus. non esse imponendum onus legalium. quando ascenderunt paulus et barnabas de antiochia in hierusalem. Quartam de qua hic agitur. qua statutum est non prohiberi iudeos a legalibus obseruantijs. dummodo non ponerent spem in eis.

Exligatus est paulus a preside ad clamorem iudeorum.

Capitulum. CIII.

Posteradie purificatus paulus cum quattuor vijs intrauit templum cum eis. et obtulit oblationem suam sicut alij. Consumatis autem septem diebus iudei qui venerunt de asia persequentes paulum cum vidissent eum in templo. quia viderant trophimum ephesium de ambulantem cum eo per ciuitatem. putauerunt quod introduxisset eum in templum. hominem scilicet gentilem. et concitauerunt omnem populum contra eum. et iniecerunt manus in eum dicentes. Viri israelite adiuuate. Hic enim est homo qui contra populum et legem et locum istum predicat vbiq; terrarum. et insuper gentiles induxit in templum. et contaminauerunt locum sanctum. Comota est ergo vniuersa ciuitas et facta est dissensio populi. Et apprehendentes paulum traxerunt extra templum et clauferunt ianuas ne fugeret in templum. et querentibus eum occidere nunciatum est tribuno cohortis scilicet claudio lissie qui missus fuerat a felice preside. Et cum assumptis militibus et centurionibus occurrisset. videntes eum desierunt percutere paulum. Et apprehendit paulum. et iussit eum ligari catenis duabus. donec de causa eius cognouisset. Et cum non posset audire pre tumultu. iussit eum duci in castra scilicet in turrum regiam. Et cum venisset ad gradum. forte ad gradum templi vel ad gradum domus propre. portabatur paulus a militibus propter impetum populi. sequebatur enim omnis populus clamans. Tolle eum. ad mortem scilicet. Et cum indu-

ceretur paulus in castra. ait tribuno. Licet mihi loqui aliquid ad te. Ad quem tribunus. Non sit grecarum lingua. Ait. Non. Locutus est enim tribunus grece ne iudei intelligerent. Numquid tu es egyptius ille qui ante hos dies tumultum concitasti. et inde eduxit secum in desertum quattuor milia viros sicarios. Iosephus dicit quod cum pluribus milibus. et potuit primo ventre cum paucioribus postea habere plura.

De egyptio qui populum seduxerat.

Capitulum. CIII.

Egyptius iste per artem magicam sibi comparauerat nomen prophete. et congregatis triginta milibus iudeorum eduxit eos per desertum usque ad montem oliueti. volens irruere in hierusalem ut eam caperet. Sed occurrens ei felix preses cum multis milibus armatorum suorum gavit eum cum paucis. et alios occidit. Respondens paulus tribuno ait. Homo sum iudeus non egyptius. a tharso cilicie non ignote ciuitatis muncipis. Non est natus tamen in tharso sed in oppido galilee nomine giscallo. Quo capto a romanis translatus est tharsum cum parentibus. et ibi educatus. Unde ab educatione se dicit tharsensem. licet in giscallo fuerit natus. sicut christus nazareus dicit. licet in bethleem sit natus. Non est educatus in tharso. sed in municipijs adiacentibus ciuitati. vnde non vocat se ciuem sed municipem a municipio et territorio ciuitatis in quo nutritus est. Dicuntur autem municipia vicina rura ciuitatis. que munera debita vel tributa soluunt ciuitati.

Ex cognitis a populo permissus est loqui presidi.

Capitulum. CV.

Insequentibus autem magis declaratur quare se dixerit paulus ciuem romanum. et est summa. quia pater suus per obsequiorum diligentiam sibi comparauerat gratiam romanorum et donatus est ab eis romana libertate. ut putaretur ciuis romanus ipse et heredes sui. et sic iure hereditario habebat paulus consortium romane ciuitatis. Rogo ergo te permittite me loqui ad populum. Et permissus cepit loqui hebraice. Quod audientes magis

prestituerunt eis silentium. Viri fratres ego sum homo hebreus natus in tharso cilicie. nutritus in hac ciuitate secus pedes gamalielis. et ab eo eruditus. et fui emulato legis sicut vos et persecutus sum christianos. Cuius rei testis est mihi princeps sacerdotum a quo accepi litteras in damascum. ut si quos ibi inuenirez christianos. vinctos perducerem in hierusalem. Postea persecutus est quomodo percussit eum dominus cecitate in via. quomodo conuersus et baptizatus ab anania. quomodo post multum circuitum de damasco rediit in hierusalem. Et dum oraret in templo factus est in extasi. et vidit et audiuit christum dicentem sibi. Festina et exi velociter de hierusalem. quia non recipient testimonium tuum de me. Ad quem ipse respondit. Domine ipsi sciunt quia persequebar sectatores nominis christiani. et interfui lapidationi stephani custodiles vestimenta lapidationum. q. d. Debet eis sufficere hoc exemplum conuersationis mee. Et dominus ad eum. Vade quoniam nam ad nationes mitto te longe. quasi diceret. Nec propter hoc credent tibi iudei. Ideo mitto te ad gentes quetam loco quam antimo a iudeis sunt longe.

Ex paulus ciuem romanum se fecit.

Capitulum. CVI.

Quoniam usque ad hoc verbum in silentio audissent eum iudei. audito quod destinatus esset gentibus. vniuersim vociferati sunt proicientes vestimenta sua. et puluerem facientes in aera per magnitudinem tristitie. quasi furore exprimentes. dicentes tribuno. Tolle de terra hominem huiusmodi. Non est enim fas eum audire. Et iussit eum tribunus induci in castra in turrum scilicet illam que dicebatur antonia. et agrippina. et ce di flagellis et torqueri ut ita non occideret eum tormentis eius satiatus. Et cum astrinxissent eum loribus. dixit paulus astanti centurioni. Licet vobis flagellare hominem romanum indemnatum. id est de nullo reatu ordine iudiciali conuictum. Quo audito accessit centurio ad tribunum dicens. Quid acturus es. Hic homo ciuis romanus est. Et accedens tribunus ad paulum. quesuit ab eo an romanus esset. Et confessus est. Et ait tribunus. Ego multa summa pecunie hanc ciuitatem emi. Ego inquit paulus in ea natus sum. quia pater suus ut praeparatum est

antequam gigneret eum. comparata sibi gratia romanorum. ciuitate romanorum donatus est ab eis in se et in heredibus suis. Et statim discesserunt inde qui erant eum torturi. quia timuit tribunus audire quod esset ciuis romanus.

De scismate orto inter iudeos et industria pauli.

Capitulum. CVII.

Posteradie die volens scire diligentius causas accusationis pauli soluit eum et iussit conuenire sacerdotes ad consilium. Et perducens paulum statuit eum inter eos. et cepit paulus palam loqui consilio. Viri fratres inquit. ego omni conscientia bona conuersatus sum apud deum usque in hodiernum diem. Et statim princeps sacerdotum ananias precepit astantibus ut percuterent os eius quasi impudenter gloriantis. Ad quem paulus. Percutiet te deus pariter es dealbate. q. d. Vindicabit in te deus o hypocrita. quia cum sedes super cathedram moysi. quasi secundum legem videris iudicare. et indicas contra legem. quia cum me reputes blasphemum non me iudicas legis ordine. qui precipit blasphemum extra castra educi. et educum ab omni populo lapidari. Vel forte prophetauit paulus de abolitione sacerdotum iudeorum. dicens. Percutiet te deus. q. d. Destruet te deus et sacerdotum tuum. sacerdotum. i. iudeorum. Tunc qui astabant dixerunt. Summum sacerdotem dei maledicis. Tunc paulus ait. Nesciebam fratres principem esse sacerdotum. reuera si hoc scire. reus essem. Scriptum est enim. Principem populi tui non maledices. Vel quasi mystice ait se nescire. id est sacerdotum iudeorum reprobatum esse. quia licet nouerit hunc non esse vere principem sacerdotum: tamen temperate respondet. instruens alios ut modestius se haberet erga platos suos. Tunc timens paulus impetum iudeorum excogitauit quomodo moueret scisma inter eos. Et cum presentes essent pharisei et saducei: coram omnibus professus est se esse de secta phariseorum ut ita conciliaret sibi animos eorum: et eorum beneficio euaderet manus aliorum. Et cum professus esset. facta est dissensio magna inter phariseos et saduceos.

Ex dominus confortauit paulum.

Capitulum. CVIII.

Exurgentes qui dam phariseorum. pugnabant per paulo

contra saduceos dicentes. Nihil mali inuenimus in homine isto. Quid si spiritus locutus est ei vel angelus? Hoc autem contra saduceos dicebatur, negantes angelum esse vel spiritum vel animam. Et cum facta esset tanta dissensio, timens tribunus ne discerneret paulum a saduceis scilicet volentibus eum rapere, iussit milites descendere et rapere eum in medio eorum, ac deducere in castra, et sic factum est. Sequenti autem nocte apparuit dominus paulo dicens. Constatum est, sicut enim testificatus es de me in hierusalem, sic oportet te et rome testificari.

Quomodo coniuratum est in morte pauli.

Capitulum. CIX.

Facto autem die collegere se quidam ex iudeis, et de uouerunt se maledictioni, si comederent vel biberent donec occiderent paulum, per quo i greco habet anathematizauerunt. Et erat plures, et viri qui hanc coniurationem fecerant, et accesserunt ad principes sacerdotum et seniores discipulos. Deuotione deuotionis nos nihil gustaturos donec occidamus paulum. Persuadete ergo tribuno ut adhuc perducatur eum in medium ad vos, tanquam aliquid sitis certi cognoscitur de eo. Nos pro parati sumus interficere eum. Forte huiusmodi nepos pauli filius fororis eius intravit in castra, et nuntiavit hoc paulo. Et aduocatus paulum de centurionibus ait. Adolescentem hunc perducite ad tribunum, habet enim aliquid in dicare ei. Et cum venisset adolescens ad tribunal, exposuit dolos et insidias iudeorum contra paulum. Tunc dimittens adolescentem tribunus precepit ei ne aliquid hoc reuelaret. Et conuocatis duobus centurionibus ait illis. Parate milites ducentos ut eant usque caesarem pedestres et equites, scilicet qui non eant pedestres, et lancearios ducentos a tercia hora noctis, et parate iumenta, et paulo et comitibus suis, et perducite eum sanum et incolumem ad felicem praesidium.

Ante praesidem contra tertullium oratorem contendit.

Capitulum. CX.

Eripuit quoque tribunus praesidi epistolam in hunc modum. Claudius lissias optimo praesidi felici salutem. Plect suauit quod

in epistolis nostris seruamus. Non enim excellens personae praemisit nomen: immo nomen suum quod erat inferior persona praeside. Postea exposuit in epistola causam accusationis pauli, et modum et ordinem actionis. Cumque venissent caesarem nuntii cum paulo, tradita epistola praesidi statuerunt paulum ante eum, et epistola plecta cognito quod esset de cilicia: ait praesides. Audiam te cum accusatores tui venerint: et iussit eum custodiri in praetorio herodis. Postquam autem dies descendit praeneps sacerdotum ananias cum senioribus et cum oratore quodam tertullio qui esset aduocatus eorum. Et posuit tertullius animum felicem: et in multis accusauit paulum. Postea annuente praeside respondit paulus, ostendens quod nihil dignum morte commiserat, et quod persequerentur eum iudei per veritatem, scilicet quod praedicabat resurrectionem. Et audito quod esset controversia de lege eorum: paruipendens felix ait. Audiam vos cum tribunus lissias descenderit. Et iussit paulum esse in libera custodia: ut libere posset ingredi et egredi et deambulare: et non prohiberetur quisquam de suis ei ministrare. Post alios quosdam dies venit felix cum uxore sua drusilla et vocauit paulum. Ista drusilla iudea erat pulcherrima: quam olim percipierat lazarus rex amalonum. Et cum vellet eam ducere: negauit discipulos, quod nullo modo iuberet incircumcisi. Postea ille circumcidit se et duxit eam.

Felix voluit pecuniam extorquere a paulo.

Capitulum. CXI.

Quoniam autem missus esset felix a claudio praeside iudeis: sollicitabat eam per iudeos ut haberet eum. Et tandem inducta est ad hoc exemplo cognate suae beronice, quam olim dimisso viro suo nupsit agrippae, scilicet agrippae regi filio herodis agrippae: qui habebat terram ultra iordanem. Dimisso igitur priori viro scilicet lazaro rege amalonum nupsit drusilla felici. Hec drusilla quia iudea erat libenter audiebat paulum de fide quae est in iesum christum. Et cum disputaret paulus de iusticia et castitate et in iudicio futuro: tres mefactus est praesides audire se iudicandum. Et ait paulo. Vade tempore opportuno accersiam te. Hoc autem dicebat: sperans se aliquid ab eo accersiturum. Putabat enim paulum habere pecuniam: unde frequenter eum accersiens loquebatur cum eo. Biennio autem completo successit festus felici missus a nerone. Si autem intelligatur biennio a praesidatu feliciis non poterit stare cum a longe retro constituitur esset praesides a claudio. Festus autem missus est a nerone qui successit claudio. Si autem intelligatur biennio ab accusatione pauli, nec sic poterit stare. Non enim adhuc fluxerant duo anni ex quo venerat in hierusalem. Intelligendum est ergo biennio ab accusatione feliciis, ex quo scilicet accusatus est a iudeis.

rit stare cum a longe retro constituitur esset praesides a claudio. Festus autem missus est a nerone qui successit claudio. Si autem intelligatur biennio ab accusatione pauli, nec sic poterit stare. Non enim adhuc fluxerant duo anni ex quo venerat in hierusalem. Intelligendum est ergo biennio ab accusatione feliciis, ex quo scilicet accusatus est a iudeis.

De seditione inter iudeos et gentes.

Octa est enim dissensio inter iudeos et gentes in caesarea de honore ciuitatis. Iudei enim praeferebant se gentilibus, quia herodes ascalonita qui circumcisionem accepit fuerat conditor ciuitatis, et appellauerat eam caesarem in honorem caesaris. Gentiles se praeferebant iudeis dicentes quod a gentibus facta est primaria edificatio ciuitatis, quae antequam reedificaretur ab herode dicta est purgo stratonis. Felix autem primo fouit partem iudeorum, donec exhausit maius supbia eorum. Postea fouit partem gentiliu, in tantum quod militibus gentiliu dedit licentiam intrandi domos iudeorum, et diripiendi bona eorum. Cum accusatus esset a iudeis ad neronem, et biennio ab accusatione amoris est a praesidatu et substitutus est ei festus. Volens autem in fine praesidatus sui placere iudeis: reliquit paulum vincitum. Festus autem cum venisset in praenepem post triduum ascendit hierosolimitam a caesarea, et rogauerunt eum principes sacerdotum et primi iudeorum ut iuberet adduci paulum in hierosolimam, parantes ei insidias ut occiderent eum in via. Festus autem respondit se in caesarem maturum descensurum, et eorum accusationem si praeter descenderent ibidem audiretur.

De appellatione pauli.

Capitulum. CXIII.

Moratus autem festus in hierosolima paucis diebus descendit in caesarem et seduit pro tribunali, et productus est paulus in medium, et accusatus est in multis ab his qui descenderant de hierosolima, sed non poterant probare quod obiciiebant ei, paulo in omnibus ratione reddente. Festus autem volens placere iudeis ait paulo. Vis ascendere in hierosolimam, et de his iudicari apud me. Ad quem paulus. Ad tribunal caesaris sto, ubi oportet me iudicari. Erat autem sedes in caesarea iuxta quam stabat paulus,

quam parauerat herodes caesari ut in ea sederet si quando veniret in caesarem, vel quod mitteret iudices. Et excusabat se paulus dicens. Iudeis non volo mori, si vero nihil commisi: nemo est qui audeat me tradere illis, quod caesarem appello. Tunc festus cum consilio respondens ait. Ad caesarem appella: si ad caesarem ibis.

De hoc quod agrippa rogabat festum.

Capitulum. CXIII.

Ecum dies aliquot transacti essent, descendit agrippa in caesarem cum uxore sua beronice. Iosephus dicit de beronice. Non est intelligendum, quod fuerit uxor eius sed quasi uxor. Erat enim soror eius. Id est cognata secundum idioma hebraeu, et tennerrime eam diligebat et imponebat ei quod abutebatur ea. Descendit autem rex agrippa in caesarem, auditum quod ibi esset festus ut accusaret iudeos apud eum. Iste namque agrippa infestus erat iudeis quod cum accepisset potestatem a romano imperatore constituendi summum sacerdotem in hierosolima constituere eos sacerdotes qui non erant aaronite. Fecerat enim in palacio suo fenestram eminentem, unde poterat videre quicquid fiebat in templo sacrificia. Quod moleste sustinentes iudei fecerant oppositum murum fenestrae eminentis orae fenestra. Venerat ergo specialiter agrippa, rogaturus festum ut murum illum obrueret. Causam tamen descensus agrippae in caesarem non habes in historia actuum, sed iosephus supplet.

Quomodo perorauit paulus coram festo et agrippa.

Capitulum. CXV.

Quoniamque descendisset agrippa: honorifice receptus est a festo, et cum per dies plures moram fecisset cum eo consuluit eum quid faceret de paulo. Et exposita ei accusatione iudeorum contra paulum, respondit agrippa se velle videre paulum. Altera die venerunt agrippa et beronice cum multis ambitione, id est cum multa turba eos ambiente, vel cum multa ambitione, id est cum multiplici apparatu, vel cum multa ambitione, id est cum multo desiderio ambiendi paulum. Et cum introisset auditorium cum tribunis et viris principibus ciuitatis, iubente festo adductus est paulus, et dixit festus. Agrippa rex et vos

omnes qui adestis simul videre hunc super quo vniuersa multitudo iudeorum interpel-
lauit me hierosolimis dicentes eum dignum
morte. Ego autē nihil in eo comperi dignum
morte. Ideo cū appellauerit ad augustum eū
romā mittere decreuit. Sed irrationabile mi-
hi videtur mittere aliquē vincitū. et causas ei-
us non significare. Idcirco consulo te super hoc rex
agrippa. quia non habeo quid certum scribā
de eo. Tunc agrippa ad paulū. Permittitur
tibi loqui pro te. Tunc paulus extensa manu
more concionantiū vel ad faciendū silentiū.
cepit de omnibus reddere rationē. super qui-
bus accusabatur a iudeis. Beati inquit me
reputo rex agrippa. quia in audientia tua sum
responsurus. cum peritus sis in lege moysi. et
noueris consuetudines iudeorum. Propter
quod obsecro vt patienter me audias. Et post
secutus est modum conuersionis sue. et super
quo accusaretur a iudeis. Et post multos ser-
mones pauli. respondit. Festus magna voce.
Infantis pauli. multe littere te faciūt infan-
tis. Non infans inquit paulus optime feste.
sed sobrietatis et veritatis verba loquor. Sci-
enim rex agrippa in cuius presentia loquor. Ni-
hil enim horū eum latere arbitror. Nec enim
quicquid horū in angulo factū est. Credis agrip-
pa prophetis. Scio quia credis. Ad quē agrip-
pa. In modico suades me fieri christianum.
Ad quem paulus. Opto apud deum nō tan-
tū te sed et omnes qui audiūt hodie fieri tales
qualis ego sum. exceptis vinculis meis. Flo-
lo enim vinculos esse.

Ex paulus missus est romam.

Capitulum CXVI.

Quinc surrexit rex

ses et heronice et qui assidebant eis
Et cū se cessissent loquebantur ad
inuitē dicentes. Nihil dignū morte aut vin-
culis fecit homo iste. Et ait agrippa ad festū
Dimitti poterat homo iste. si non appellasset
ad cesarem. Et decreuit agrippa quia appella-
uerat mittendū esse ad cesarē. Et traditus est
paulus iulio centurioni cohortis auguste mi-
litū. scilicet qui missi fuerant ab augusto. et pa-
riter miserunt romam nuncios iudei contra
agrippam. aduersus quem multas habebant
querelas. quia vt supra pretaxauimus. cōsti-
tuerat ismahalem summū sacerdotē cum non
esset de genere aaron. Et hic ponit ioseph ca-

thalogum sacerdotum qui fuerant ab insti-
tutione sacerdotij vsq; ad terminū etusdē sub
distinctione trium temporum. Ab aaron vsq;
ad tēpus dauid. et fuerunt singuli. xliij. vnus
post alium in sexcentis. xxiij. annis. et succedes-
bant filij patribus. primogenitus filius aaron
scilicet eleazar successit ei in summū sacerdoti-
um filius eleazari successit ei. et ita imposterū.
Nam de ismahamar non erant summī sacerdo-
tes sed minores nisi pauci circa tempora da-
uid. Nam in belisacerdotiū translatus est ad fi-
lios ismahamar. Abiathar quoque erat de isma-
mar quē deposuit salomō. et eius loco statuit
sadoch qui erat de eleazar.

Ex incidenter narrat de sacerdoti-
bus iudeorum.

Capitulum CXVII.

Quid autem vo-

lens ampliare cultū dei. videns quod
non sufficeret vnus summus sacerdos
ad ministratiōem. quia si infirmaret non erat
interim qui incensum poneret. quod necesse
erat singulis diebus offerri. instituit. xliij. sum-
mos sacerdotes quorū sedecim erant de gene-
re eleazar. viij. de genere ismahamar. Vnus tamē
illorū ex xliij. summus erat qui dicebatur prin-
ceps sacerdotū. Administrabant autem per
septimanas que iure hereditario diuolue-
runt ad posteros eorū. Et vnusquisque. xliij. sum-
morū sacerdotū cū administrabat secū habebat.
xliij. minores sacerdotes. et totidem le-
uitas. et totidem saniores. duplicato nume-
ro nathinneorū. Fuerūt autem. x. et. viij. prin-
cipes sacerdotū a tempore dauid vsq; ad trā-
smigrationem babilonis in quadringentis
et sexaginta annis. A trāsmigratione autem
cessauit sacerdotiū vsq; ad reditū de captiui-
tate sub zorobabel et iesu magno sacerdote.
Et inde vsq; ad tempora machabeorū fuit tē-
pus sacerdotij. Tempus autem machabeorū
non deputat sacerdotio. quia idem erant duces
et sacerdotes. et sic vsq; ad herodem qui se-
cit occidi quotquot inuenerat de genere sacer-
dotū. ne iterū ad eos deuoluere regnum. Et
vendebat summū sacerdotiū. quādoque vnus. quā-
doque pluribus simul. Et fuerūt omnino vsq; ad
euerzionē hierusalē. xxiij. summī sacerdotes
A tpe autē herodis vsq; ad euerzionē hierusa-
lem non ponit ioseph summā annorū sed cō-
stat fuisse centū. v. cū herodes ante natiuitatē

domini triginta annis regnauit. et domini tri-
gintatribus annis vixit et a morte domini vsq;
ad euerzionem hierusalē. xliij. anni fluxerūt
Sed de his hactenus.

De tempestate in mari quas predicta-
uerat paulus.

Capitulum CXVIII.

Traditus ē pau-

lus iulio centurioni vt precatatum
est. Et dedit dominus gratias pau-
lo in oculis eius vt humane tractaret eū. nec
prohiberet amicos eius i ciuitatibus per quas
transibat ei ministrare. Prosequitur ergo lu-
cas de progressu itineris. Ascendentes inquit
nauem ad rumentinam incepimus nauigare
circa asie loca. Quidam sillabando volunt
distingui ad rumentinā. vt dicatur fm eos
naus ad rumentinam. scilicet romam tendēs
sed melius a nomine ciuitatis dicitur adru-
mentina. Adruentis enim est ciuitas affrice
Postea enumerat lucas ciuitates per quas
transibant. quas nō est necesse enumerare. ni-
si in quibus aliqua gesta sunt non pretermi-
tenda. Inter cetera venerunt listram. vbi ha-
buit paulus plures amicos. qui ministrauer-
unt ei. Ibi inueniens centurio nauē alexan-
drinam nauigantē in italiam trāsposuit nos
in eam vt dicit lucas. de nauē scilicet quas pri-
us ascenderamus nos transtulit in illam. Et
cum multis diebus nauigauimus lente. ven-
to scilicet ire liberius prohibente. tandem ad
nauigauimus crete. et inde vix deuenimus in
locum qui dicitur bomportus. et ibi multo
tempore fuimus. non ausi ingredi mare. cuz
non esset apta nauigatio. eo quod ieiunium pre-
terisset. id est. fames magna in nauigio ad na-
uigandum. reddēs nautas infirmiores. Vel
de ieiunio. viij. mēsis intelligi potest quod est
inter diem propiciationis et scenophegie. scilicet
inter. x. diem septembris et. xv. et sic pro-
bat non esse tutam nauigationem. quia iam
erat septimus mensis. qui inferius est hyeme
fm hebreos. qui apilem primū computant
In hyeme autem non est tutū nauigare Vel
potest intelligi de ieiunio instituto in memo-
riam mortis godolie. quod fit in fine septem-
bris. Vel de ieiunio decimi mēsis. quod scilicet
fiebatur in ianuario. quod constituerunt
auditis rumoribus de constructione templi
in babilone. Cuz autem molestum esset cen-

turioni et alijs quod non possent nauigare. con-
solabatur eos paulus dicens. Viri video forte
et signis tempestatis vel in spiritu prophete-
tico. quia non sine multo damno non solum
oneris et nauis. sed etiam animarum vestra-
rum poteritis nauigare. Centurio autem ma-
gis credidit nauclero siue nauiculario quod pau-
lo. id est. domino nauis. Nauclerus enim di-
citur in cuius sortem cedit dominium nauis.
Cleros enim fors dicitur. Hoc autem compu-
lit centurionē magis credere nauclero quod pau-
lo. quia portus in quo erant non erat ydone-
us ad hyemandū. et ideo consulebant omnes
inde nauigare. si quo modo possent ad aliū
portum peruenire. qui magis esset idoneus
ad hyemandū. Et contra consiliū pauli aspi-
rante austro ad portum propositū anhelan-
tes intrauerunt mare. Et cum aliquantulus
processissent. insurgens ventus triphonicus
irruit contra nauem qui dicebatur euro aqui-
lo. Dicitur autem ventus triphonicus quasi
inflans mare. et faciēs intumescere. Triphos
enim interpretatur inflatio. Et cum arrepta
esset nauis. et non posset conari contra ventū.
cessante remigio ferebamur in incertū decur-
rentes ad insulam quandam que dicitur cau-
da. et vix potuimus obtinere scapham de nauē
in mare depositam in adiutorium nauis.
quia impetu fluctuū fere rupta est. Scapha
dicitur leuis nauicula de vna tantū arborē cō-
cauata. Vel dicitur modica nauis viminea
crudo corio tecta cuiusmodi vtuntur pirate.
Et dicitur a scaphon quod interpretatur spe-
culum. quia huiusmodi nauibus vtuntur pi-
rate ad speculandum et explorandum. et defe-
runt huiusmodi nauiculae in nauibus. et im-
minente naufragio deponunt in mare ad sub-
ueniendum nauē. quia his nauis accingitur
et in proclinctu tempestatis armatur. Cuz au-
tem sic tempestate valida lactarentur. sequen-
ti die fecerunt iactum. id est. electionem vtens
siliū de nauē.

Ex constitutos in periculo paulus
confortauit.

Capitulum CXIX.

Ecuz neq; sol in

die neq; in nocte luna et sidera appa-
rerēt. ablata erat oīs spes salutis. Et
cū fecissent diuturnū ieiunium forte voluntari-
um. p. amouēda tempestate. vel necessarium. qz

forte artabantur penuria victualium. omnibus profectis in aquam. stans paulus in medio eorum dixit. Sanum erat consilium ac quietescere mihi. et lucrificare iniuriam hanc et iacturam. Nunc tamen suadeo vobis bono animo esse. Certi estote quia nemo periclitabitur ex vobis. nec patiemini iacturam nisi navis. Astitit enim mihi hac nocte angelus dei cui fuisi dicēs. Ne timeas paulus. cesari oportet te assistere. Et ecce donavit tibi deus omnes qui navigant tecum. id est merito tuo conservabit. ut nemo ex eis periclitetur. Propter quod inquit bono animo estote. Credo enim deo meo. quia sic erit quemadmodum dictum est mihi. et in insulam quamdam oportet nos venire. Ideo autem de hoc predicat eis veritatem. ut videret hoc impleri. certius speret salutem. Sed postquam. xliij. die nocte superuenit circa mediam noctem in picabant naute apparere sibi aliis quas regionem. et submittere pondus plumbi quo maris profunditas exploratur. inveniunt passus. et. Et pusillum inde separati. inveniunt passus. et. et timentes ne in aspera loca inciderent. de puppi mittentes anchoras. et. oprobant diem fieri.

De constantia pauli.
Capitulum. CXX.

Et cum vellent naute aufugere. demittentes scapham in mare. videns hoc paulus in spiritu. ait centurioni et militibus. Nisi in naui manserint homines isti non potest salui fieri. Et statim milites absiderunt funes scaphae et abiit per mare. Cum autem illucesceret dies rogabat paulus omnes ut sumerent cibum. ut fortiores essent ad laborem sustinendum. Quartadecima inquit dies est hodie. ex quo expectamus serenitatem aeris. et per maneris ieiunii nihil accipientes. Forte die illa nihil comederant. vel forte dies plures sine cibo transierant. Confortamini inquit et cibum sumite quia nec etiam capillus de capite vestro peribit. Et hoc dicto sumebant panem in conspectu omnium cum gratiarum actione iuxta morem solitum. et cum fregisset cepit manducare. Alii quoque anime quiores facti sum. pserunt cibum. et erant anime in naui ducen. te septuaginta sex.

Ex paulus creditus est esse deus.
Capitulum. CXXI.

Nunc conforta. et cibo alleutabant naudem iactantes triticum in mare. Cum autem dies factus esset. non agnoscebant terram. Solum autem quendam considerabant habentem litus. in quem cogitabant si possent eieceri naudem. Et cum anchoras sustulissent committentes se mari sine conatu remis. Et levato artemone iuxta quod ventus eos ducebat. tendebant ad litus. Arthemone dicitur modicum velum. directioni navis potius accommodatum quam celeritati. Et cum incidissent in locum bithalassum impegerunt naudem. Bithalassus proprie lingua terre dicitur in mare protensa. maris hinc et inde circumdata. Et dicitur bithalassus quasi mare bifidum terre interiectu divisum. Et cum navis offendisset in bithalassum. prope manebat immobilis. Puppis pro frangebatur maris impetu superuenientis. Et consulebant milites omnes vinculos occidi. ne forte natando aufugerent.

De verbo pauli ad centurionem.
Capitulum. CXXII.

Centurio vero volens servare paulum prohibuit hoc fieri. et permisit quocumque modo possent evadere. et iuxta quod predixerat paulus evaserunt omnes. egressi in insula que vocabatur mitilene. Et cum egressi essent barbari habitatores insule officia humanitatis diligenter exhibuerunt eis. Accensa enim pyra reficiebant eos. Et dum paulus colligeret farramentum et congereret in pyram. vipera inter farramenta latens adhaesit manui eius. Cum autem viderent barbari viperam in manu eius pendentem. ad invicem dicebant. Utique hominida est homo iste. nam cum de naufragio evaserit. ultio divina cum amplius vivere non permittit. Excutes autem paulus viperam in ignem nihil mali passus est. At illi expectabant. ut intumesceret manus eius. quia tumor solet sequi post venenum. Et cum diu expectassent. et nullam in manu eius deprehenderet lesionem. convergentes faciem suam ad se invicem dicebant. Homo iste deus est.

Ex sanavit principis patrem et alios.
Capitulum. CXXIII.

Contigit autem

Contigit autem patrem publici principis insule febribus et dysenteria laborare. id est fluxu ventris. Ad quem cum paulus introisset et orando imposuisset ei manus. sanavit eum. Quo facto omnes qui erant in insula infirmi accedebant ad eum et sanabantur. Post menses autem tres inveniunt naudem alexandrinam que in insula mitilene hiemauerat. cui nomen erat castrum insigne. cui scilicet insule quia adhuc ibi apparebant quorundam castrorum vestigia que antiquitus ibi fuerant edificata. vel cui naut quia in modum castrorum erant insignia velis intertexta. Alia translatio habet cui erat insigne castrorum. quia gemini sunt castrorum scilicet castrorum et pollucem quos gentiles precipue in periculo maris invocant. et ideo in litore maris eis templum fecerant. Hoc autem et alia translatione evidentius est ubi habetur. cui erat insigne filiorum ionis. Fabulant enim gentiles castrorum et pollucem fuisse filios ionis. Cum autem ascenderent naudem. multis honoribus honoraverunt nos. et posuerunt necessaria in naui. Et cum venissent siracusan. manserunt ibi triduo et inde venerunt regium. et inde post unum diem flante austro venerunt puteolos. pro quo alij libri habent puteolum. Et est nomen insule. ubi inveniunt fratres. et rogati ab eis manserunt ibi septem diebus. Cum autem audissent aduentum eorum fratres qui erant rome occurrerunt eis usque ad forum apertum. id est. ab apertum in litore maris constitutum ut de nocte applicantes ibi inveniunt victualia venalia. ubi constituerant tres tabernas. tres scilicet domos in litore. in quibus exponerentur cibi venales.

Excepit eum a fratribus christianis.
Capitulum. CXXIV.

Et cum vidisset paulus fratres ad se venientes. gratias agens deo accepit fiduciam. mitis scilicet timuit. Et quia ante adventum pauli iam rome erant christiani pater et hoc loco petrum et paulum non primo predicasse romanis. Quod si quandoque legatur de constitutione vel confirmatione fidei intelligendum est: non de primaria instructione. Cum autem venissent romam nondum erat nero confirmatus in regno

nec inualuerat nequitia eius. Et audens controversiam esse de lege iudeorum et christianorum vilipendit. Et permissus est paulus habere ire per civitatem. cum uno tantum milite cum custodiente. Timuit autem ne forte iudei qui persecuti cum erant in iudea misissent litteras ad iudeos qui erant rome ut in dolo eum occiderent. Ideo post tertium diem convocavit primos iudeorum. Et cum convenissent dicebat eis. Ego fratres non veni gentem meam accusare. sed coactus sum appellare ad cesarem. quia iniuste traditus sum a iudeis in manus romanorum. Propterea volo vos fratres scire. quia nulla est causa mortis mee nisi quia predico resurrectionem mortuorum. At illi dixerunt ad eum. Neque litteras accepimus a te de iudea. nec adveniens aliquis fratrum locutus est de te malum. Volumus autem a te audire que sentis de secta christianorum cui adheres. audisti enim quod ei ubique contradicitur. Et die assignata venerunt ad eum plures in hospitium suum quibus proponebat legem et prophetas predicans de iesu a mane usque ad vespere. Et quidam credebant his que dicebantur. alij non credebant. Et cum discederent dissentientes. cepit eos paulus arguere in hunc modum. Bene spiritus sanctus de vobis locutus est per esaiam dicēs. Uade ad populum istum. et dic ad eos. Aure audietis nec intelligetis. et videtes videbitis et non percipietis. Ingrassatum est enim cor populi huius et auribus graviter audierunt. et oculos suos compresserunt ne forte videant oculis et auribus audiant. et convertant et sanentur. quoniam in gentibus missus est filius salutare dei. et ipsi audient.

Quo tempore libere predicavit.
Capitulum. CXXV.

Insit autem paulus toto biennio in hospitio quod tunc conduxerat in libera custodia. et suscipiebat omnes qui ingrediebant ad eum. predicans verbum dei. et docēs de domino iesu christo cum omni fiducia sine prohibitione. Et vide quod ante adventum pauli romam iam regnauerat nero duobus annis. Et veniens romam. per biennium fuit in libera custodia et postea per decennium in magis libera. quia nero nondum confirmatus in regno erat. et dedit ei liberam licentiam deambulandi et circumdandi per partes occidentis et predicandi.

Quo neronis imperij anno passus fuerit.
Capitulum. CXXVI.

Quartodecimo

Quero anno imperij neronis. cū iaz
elus nequicia inualuisset. et tam in
iudeos cōspirasset. positus est paulus rome i
carcere. vbi multos de familia neronis cōuer
tit. et familiaritatem senece magistri neronis
comparauit. Et eodē. xiiij. anno vltimo scilz
imperij neronis martyrio coronati sunt ipe et
petr^{us}. Vñ patet eos errare qui dicunt nō ea
dem die occisos esse. nisi intelligatur eadē die
anno reuoluto. quod stare non potest. cū cō
stet eodem anno scilz. xiiij. esse occisos et ea
dem die.

In quibus locis puncti fuerint pe
trus et paulus.

Capitulum. CXXXVII.

E loco autem vi
dentur minus sentire quidam. qui
putant in eodem loco occisos. quia

legitur. Gloriosi principes terre quomodo in
vita sua dilexerunt se: ita et in morte non sunt
separati. Potius tamen videtur paulus tan
q̃ cuius honorabiliori morte occisus. q̃ gla
diatus et in cathacumbis versus occidentem
Petrus p̃o crucifixus in vaticano in vico scz
qui est extra ciuitatem vbi fiebant dolla. et ita
paulus honorabiliori morte mortu^s est. quia
gladiatus. Gladio enim perimebantur nobi
les. et in loco magis honorabili. scilicet in ca
thacumbis.

Scholastica hystoria magistri Petri co
mestoris. Imp̃ssa argentine finit feliciter. Ano
no salutis nostre Millesimo quingentesimo
xy. die mensis Julij.

Inimicis suis in
 mala bona in
 tanto anno y guerra
 in osantos
 Amionaves
 Biblioteca
 Laque pates de lero allas
 aspi larem fano
 pates fientes mireditor
 quozitand nos don las fellas
 de bradas con me labon
 Subnars rei y fano
 quoz mirones miron
 pelo finto bion
 mirones q bay calob
 elba d. pino pto in
 dand bion d. pino
 dand mirones
 dion quoz fano d.
 calob d. pino miron
 as quoz miron d.
 mirones
 mirones miron
 fues quoz miron
 del mundo quoz miron
 en fano d. pino

mi fines intenciones
con lo que en la memoria
fueron el conzajo Gtoron
del mundo que se han
en su mano de la Gtoron

